ביצה לא תאכל. בו ביום. בגמרא מפרש טעמא: **שאור בבזית.** משום דהני תלת מילי הוו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יו"ט תנא להו גבי הדדי. ובגמרא[א] מפרש טעמייהו: **בכלוסבא.** תמרה: **יחפור בדקר.** פיל"א בלע"ז: **ומודים שאם שחט בו.** כדמפרש טעמא בגמ'[ב] כשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום: **שאפר כירה מוכן הוא.** בגמרא[ג] בעי מאי קאמר: **גמ' העומדת לאכילה.** שאינה מוקצת: **אוכלא דאפרת.** אוכל שנפרך. וחבירו[ד] במנחות חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו וכן בשחיטת חולין (דף עב.): **ליים להו מוקצה.** דדלמא כר' שמעון סבירא להו דאמר בפרק [כירה] (שבת דף מד.) מותר השמן שבנר ושבקערה אסור[ה] (דברי רבי יהודה) ור"ש מתיר: **קא סלקא דעתין.** להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי דקא סלקא דעתין דאפי' לר' שמעון דשרי במוקצה בנולד אסיר דאילו במוקצה סבירא ליה לא מקלי אינש מדעתיה מידי דחזי ליה אבל נולד לא הוה ידע דנהוי דעתיה עליה: **ומי אמר רב נחמן הכי.** דבית הלל כר' יהודה: **מגביהין.** בשבת מעל השלחן עצמות שאינן ראוין לאכילה וקליפי אגוזים ולא חיישינן למוקצה: **ובית הלל אומרים.** אין מטלטלין אותן בידים שמוקצה הן: **אלא מסלק הטבלא.** שיש תורת כלי עליה ומנערה: **ואמר רב נחמן אנו אין לנו.** בשיטת משנה זו לפי שמוחלפת שיטתה אלא כך שמעתי מרבותינו דבית שמאי כר' יהודה ומחמרי ובית הלל כרבי שמעון: **מחתכין דלועין.** תלושין לפני הבהמה ולא אמרינן טרחא דלאו לורך הוא: **ואת הנבילה לפני הכלבים.** ואע"פ שנתנבלה בשבת דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים אפילו הכי שרי דלית לן מוקצה בשבת. הלכך מגביהין מעל השלחן דמיירי בשבת מוקים לבית הלל דיימרו כר' שמעון כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא דקיימא לן הלכה כסתם משנה[ו] וקיימא [לן] הלכה כבית הלל[ז]: **אבל גבי יום טוב.** דלשכחן דסתם רבי כרבי יהודה: דתנן

ביצה

[ו] שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים [א]לא תאכל בית שמאי אומרים [ב]שאור בבזית וחמץ בבכותבת ובית הלל אומרים [ב]זה וזה בבזית [ג]השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה [ד]ובית הלל אומרים [ג]לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דבית שמאי מוקצה היא ומאי קושיא דלמא בית שמאי לית להו מוקצה קא סלקא דעתין אפילו מאן דשרי במוקצה בנולד אסר מאי טעמייהו דבית שמאי אמר רב נחמן לעולם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים [ז]ודאית ליה מוקצה את ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד בית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה ומי אמר רב נחמן הכי והתנן בית שמאי אומרים [ח]מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כר"ש אמר לך רב נחמן גבי שבת [ט]דסתם לן תנא כרבי שמעון דתנן [י]מחתכין את הדלועין לפני הבהמה [יא]ואת הנבלה לפני הכלבים מוקים לה לבית הלל כרבי שמעון אבל דמי דהאי נולד דהכא הוי נולד טפי[יב] שמתחילה לא היה בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין (דף מה: ושם) מיא בעיבא מיבלע בליעי ופריך כל שכן דהוי נולד ואסור ומאי פריך ולימא ההוא כר' שמעון דהא רבי שמעון מתיר בנולד אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דבליעי לא היו בכלי בעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי נולד אסור:

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. פ"ה אע"ג דאין ראוין לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ולא נהירא דהא איכא בסיפא ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהן ראוין למאכל בהמה[טו] לכך נ"ל שהם ראוים למאכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים[יג] ובית הלל סברי כיון דלא חזי למאכל אדם לא[טז]: **ובית** הלל אומרים מסלק את הטבלא ומנערה. תימה והלא היא בסים לדבר האסור דהא לא שכח הואיל והניחם שם מדעתו[יא] ויש לומר דלפירוש רבינו תם ניחא דפירש במסכת שבת[יז] דלא הוי בסים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם אוכלין הוה ליה בסים לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדמוכח פרק נוטל (שם דף קמג.) ועוד דאין זה מניח בכוונה דהא אינו חושש היכן יפלו: **דתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'. ואע"פ היכי דמי אי בדלועין שהיו מחוברין בין השמשות בהא ודאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשום להו אוכלין לפי שהן קשין והתמוך מרכך אותם: **ואת** הנבלה כו'. אנו צריכין לפרש שנתנבלה בשבת ומכל מקום תני להו בהדי הדדי דאע"ג דבדלועין לא הוי טעמא משום מוקצה כמו בנבלה משום דבשניהם שייך לשון מחתכין:

גבי

ביצה שנולדה ב"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. וא"ת אמאי לא תנא אוסרין ומתירין[א] וכי תימא אוסרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרינן לקמן (דף ו.) אפרוח שנולד בי"ט אסור והיינו ביומו ועוד דאמרינן (לקמן ל:) מותר שמן שבנר רבי יהודה אוסר והיינו דוקא באותו יום ויש לומר דאי הוה תני אוסרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הבילה היינו לטלטול אבל באכילה אסורה והכי אמרינן (לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהביא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטול אבל באכילה אסורים ואם תאמר[ב] לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטול שרי והא קי"ל (לקמן ד.) דאף לטלטול אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי ליצנא דסתם בילה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה בלא טלטול ובית הלל אסרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ב"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל:

שאור בבזית. לא שייך הכא מידי אלא מייתי כאן תלת מילי גבי יום טוב דבית הלל לאומרא וב"ש לקולא:

אוכלא דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרך מן האוכל הוא[ג] דהבילה שנולדה נפרדה היא מן התרנגולת ואי בעי שחיט לה[ד] ואכיל כל שבגוה: **דלמא** בית שמאי לית להו מוקצה. תימה בתמני' קאמר בהדיא[ה] דבית שמאי לית להו מוקצה דקתני (לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ויש לומר דמוקצה דבעלי חייס חמיר טפי ומוקצה ביותר והתם הוא דאית ליה מוקצה כדאחזינא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת ומוקיים לאתקלאי טפי[ו]:

קא סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בנולד אסיר. דלא מקלי אינש מאי דחזי ליה אבל בנולד לא הוה ידע מאתמול ותימה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בנולד דדאמרינן בשבת (דף קט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין בשברי כלים ור"ש מתיר אע"ג דהוי נולד[ז] וי"ל דלא

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ח מהלכות י"ט סמג לאוין עה טוש"ע ח"ח סי' תקיג סעיף ח:
ב ב מיי' פ"ח מהלכות שבת ומצה הלכה ב טוש"ע ח"ח סי' תמב סעיף ז:
ג ג מיי' פ"ג מהלכות י"ט הל' ח סמג לאוין עה טוש"ע ח"ח סי' תלח סעיף יד:
ד ד מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע ח"ח סי' שח סעיף ח:
ה ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע ח"ח סי' שכד סעיף ו:
ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

אתחיל מסכת ביצה בעזרת גדול העיצה.

ביצה שנולדה ביום טוב. בית שמאי אומרים תאכל, ובית הלל אומרים לא תאכל. אוכלא דאיפרת [הוא]. פירוש כגון אוכל שנפרד אבר מאבר. מוקצה. [פיר'] כל דבר שאינו מוכן נקרא מוקצה. נולד. פירוש כל דבר שלא היה מאתמול [ו]נעשה היום נקרא נולד. אוקמה רב נחמן למתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים. וב"ש כר' שמעון דלית ליה מוקצה, וב"ה כר' יהודה דאית ליה מוקצה. ואקשינן ומי אמר רב נחמן ב"ש כר' שמעון וב"ה כר' יהודה, והא איפכא שמעינן ליה דתנן בפרק נוטל אדם את בנו, ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובש"א מסלק את הטבלא כו'. [נ"א: ומנערה. ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כר' יהודה ובית הלל כר' שמעון] ופרקינן בתר סתמא אזלינן, בשבת דסתם לן תנא כר' שמעון דלית ליה מוקצה, וקי"ל כוותיה דהילכתא כסתמא [נ"א: דהאי סתמא], אוקימנא לב"ה כוותיה, משום דקי"ל הילכתא כסתם [משנה], כי היכי דלא תקשי הילכתא אהלכתא.

[ה] עדיות פ"ד מ"ט, [ו] שם ויומא עט:, [ז] [לקמן ט: עדיות פ"ד מ"ט], [ח] שבת מה:, [ט] שם קמג. [י] [וש"ס מעתיקין] שם קמ:, [יא] [ועי' בתוס' לקמן לא: ד"ה ונפחת וכיבמות מב: ד"ה סתם], [יב] שבת קנו: [וש"נ], [יג] [לקמן ז:], [יד] [שם], [טו] [לקמן ח.], [טז] [פסחים פה. כל"ל], [יז] [ולפנינו שם ליתא], [יח] [לקמן ח:], [יט] [עיתוסין ו:], [כ] [ועי' תוס' שבת קמג. ד"ה עצמות], [כא] [דף נא. תד"ה אוכ],

גליון הש"ס

מתני' ובה"א לא ישחוט. עיין בר"ן פרק י"ט דשבת דף נח:

לעזי רש"י

פיל"א. יעה.

מוסף רש"י

שאור בבזית. לענין בל ירלה וכל ימצא (יומא עט:). מגביהין. בידים מעל השלחן, עצמות. קשין שאינן ראוין לאכל, וקליפין. של אגוזים, דלית להו לב"ש מוקצה, ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא. שיש תורת כלי עליה, אבל לא יטלטל הקליפין בידים, כרבי יהודה (שבת קמג.). אנו אין לנו. אין אנו סומכין על משנתינו כמות שהיא שנויה, אלא מוחלפת שיטתה וב"ש כר' יהודה כו' (שם). את הדלועין. המלוטין ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שם קנו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:). ואת הנבלה. שהתנבלה היום וכין השמשות היתה עומדת לאדם, ואפ"ה מתחכין (שם קנו:).

מוסף תוספות

א. דהוי לישנא דתלמודא. תר"פ. ב. ואם כן. תר"פ. ג. דהוי כחותך פרוסה מכבר אחת. שיטה. ד. [ת]ודאי דענו שיאכל כל מה שימצא בתוכה. תר"פ. ה. גבי יוני שובך. תר"פ. ו. שמסריחין בינתיים כיון שמתקלקלין כל כך אין דעתו לקחתם עד שיתקנו היטב. תוס' שבת מה. ד"ה אלא בגרוגרות. ז. דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי. תר"פ. ח. דמעיקרא מיכסו והשתא מיגלו. שיטה. ט. ואוקימנא לה בגמרא כר"ש, אלמא הא לאו הכי לכו"ע אסור ואפי' לר"ש, דלית ליה תורת כלי. רשב"א שבת קמג, ד"ה הא דתנן. י. ולכך שרו ב"ש לטלטלם. תר"פ. יא. נעשה השלחן בסיס להם ואסור אפילו טלטול מן הצד. שיטה.

גבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון. [ו] ותימה והא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דהא פליג ר' יהודה במתניתין ואמר אם לא נתגלה בערב שבת אסור ואין הלכה כסתם דכי האי גונא חשיב סתם ואח"כ מחלוקת בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכב: ושם) גבי מלתיה דרבי יוחנן בן ברוקה דפריך סתם ואחר כך מחלוקת היא וי"ל דהתם סמיך לאועוד מאי אלא דפריך בתר הכי וכן פירש שם בקונטרס אבל לעולם מהני הסתם להיות רבים [א] והוי רבים רבי שמעון והוי יחיד רבי יהודה [ב] והלכתא כרבים כת"ק דהיינו רבי שמעון וא"ת גבי שבת נמי סתם לן כרבי יהודה כי האי דתנן (שבת דף מד.) מטלטלין בר חדש אבל לא ישן ור' שמעון מתיר והואיל ואוסר מוקצה מחמת מיאוס כל שכן מחמת איסור דהכי אמרינן התם וי"ל דהאי סתמא עדיפא הואיל ונשנית משנה בסתם לבסוף פרק מי שהשקיך [ג] (שם דף קנו: ושם):

מוקים לב"ה בר"ש. וקשה דמאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא וי"ל דבעדיות לא תני לה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה:

אין מבקעין עצים לא מן הקורות וכו'. לא מייתי מריש לתין מבקעין קורות דהא מיירי בסולר של קורות דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס ובהא כ"ע מודו אפי' ר' שמעון אלא מייתי מסיפא דלא מן הקורה שנשתברה וא"ת והא ר' שמעון אינו מתיר אלא ביושב ומצפה (לקמן ג:) וי"ל דה"ג הואיל ונשתברה [ד] בשבת מסתמא היתה רעועה מאתמול והוי כיושב ומצפה מתי תשבר קורתו ותהיה ראויה להסקה:

וכ"ת כח דהתירא עדיף. פי' הקונטו' לכך כח דהתירא עדיף כשאדם מתיר סומך על שמועתו וצריך להביא ראיה לדבריו אבל איסורא אדם יכול להחמיר עליו אלא טעם: **ונפלוג** בתרוייהו. תימה ובכל מקום דקאמר כח דהתירא עדיף לפרוך הכי [ה] וי"ל דהכי פריך ונפלוג בתרוייהו שלא יאריך משום כך ויאמר היא ובילתה אבל בעלמא לא שייך: **והיה** ביום הששי וגו'. פרש"י וע"כ בא לאשמועינן דאפילו הכנה בידי שמים [ו] בילה אסורה דאי משום הכנה בידי אדם כלומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום הא בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר ואין י"ט מכין לשבת כו' ואין שבת מכין לי"ט מכ"ש דכיון דאין י"ט מכין לשבת כ"ש דאין שבת מכין לי"ט והקשה רש"י אם כן בילה שנולדה באחד בשבת או לאחר י"ט תפסר מכ"ש דשבת וי"ט לא מכינין אהדדי כ"ש דלא מכינין אחול ותירץ לדברי דעודת חול לא צריך הכנה דאין דעודת חול תשובה אך תימה הואיל והכנה דאורייתא היאך אופין ומבשלין מי"ט לשבת וכ"ת ע"י ערובי תבשילין וכי אתי תקנתא דרבנן וליעקר הכנה דאורייתא וגרסה לישב דרבה גופיה אזיל לטעמיה [ז] דאית ליה הואיל ואי מקלעי אורחין חזי ליה השתא נמי חזי ליה ואפילו לדידן ניחא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מתחסר רק תקון בעלמא דמעיקרא הוה חזי ליה רק גבי בילה שהוא דבר חדש שלא היתה בעולם ולא היתה ראויה כלל מעיקרא [ח] (ולאפות ולבשל תקוני מלתא בעלמא) תימה דכאן משמע שהמן לא היה יורד בי"ט כדפי' רש"י הששי הראוי להכנה וזהו בחול והא אמר [ג] ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן שבשבת לא היה יורד מן אבל בי"ט היה יורד [ד] וי"ל דמדרשים חלוקין כדאיתא במדרש (מכילתא פ' בשלח) שבת לא יהיה (שמות טז) לרבות יום הכפורים לא יהיה בו לרבות י"ט שלא היה יורד בהן מן ועי"ל דאפי' היה יורד בי"ט מ"מ בי"ט שחל להיות בע"ש לא היה יורד מדכתיב קרא בו ביום הששי ולא כתיב ששי משמע [ה] הששי המיוחד שהוא ראוי להכנה [ו] ולא בששי שהוא יו"ט [ז]: **נגזר** משום הנך דמתילדן ביומיהן. ואין זה גזרה לגזרה דמותר לאוכלן בי"ט משמע אפילו ביום טוב דלאחר השבת [ח]: **מלתא** דלא שביחא היא. וקשה דלמא אם לא שחטה היתה נולדת היום ואם כן מאתמול גמרה לה ותאסר בלא גזרה מספק [ט] וי"ל דמאחר דלא נולדה ע"י כך לא חשיב גמר [י] ובירושלמי פליג בהא: גזרה

גבי יום טוב [ו] דסתם לן תנא כרבי יהודה דתנן [ז] אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב מוקים לה לב"ה כרבי יהודה מכדי מאן סתמיה למתני' רבי מאי שנא בשבת דסתם לן כר' שמעון ומאי שנא ביו"ט דסתם לן כר' יהודה אמרי [ח] בשבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה סתם לן כרבי שמעון דמיקל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה סתם לן כרבי יהודה דמחמיר במאי אוקימתא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה אי הכי אדמפלגי בביצה לפלגו בתרנגולת להודיעך כחן דב"ש דבנולד שרי ולפלוגי בתרנגולת להודיעך כחן דבית הלל דבמוקצה אסרי וכ"ת [ט] כח דהתירא עדיף ונפלוג בתרוייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה [י] וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה [כ] ורבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב [יא] והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת [יב] ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא מעתה יו"ט בעלמא תשתרי [יג] גזרה משום יו"ט אחר השבת שבת דעלמא תשתרי [יד] גזרה משום שבת אחר יום טוב ומי גזרינן והא תניא [טו] השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב ואם איתא ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן א"ל ביצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שביחא היא [טז] ומילתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן רב יוסף אמר גזרה [יז] משום פירות הנושרין א"ל אביי [יח] פירות הנושרין טעמא מאי

גזרה

דתנן אין מבקעין עצים. בי"ט לא מן הקורות הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין: **ולא מן הקורה שנשברה בי"ט.** ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק הואיל ובין השמשות לאו להכי קיימא כיון דאתקלאי לבין השמשות אתקלאי לכולי יומא. אלמא אית לן מוקצה ביום טוב הלכך מוקי רב נחמן למתני' דאיירי ביום טוב ובית הלל כר' יהודה ובעומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה: **מאן סתם לן למתני' ר'.** הוא סדר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויין מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן: **ולא אתי לזלזולי בה.** אי מקילין בה חדא קולא לא אתי לאקולי בה טפי: **דהתירא עדיף ליה.** טוב לו להשמיענו כח דברי המתיר שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר אבל כח האוסרין אינה ראיה שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר: **ומשום הכנה.** [יא] דאסרי לה ב"ה כדמפרש ואזיל: **דכל בילה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה.** ואף על גב דבידי שמים הוא אסור דבעינן כל סעודות שבת וסעודות יום טוב שיהו מזומנות ומוכנות מבעוד יום של חול: **ורבה.** דאסר בהכנה שאינה בידים ממש: **לטעמיה דאמר רבה.** בפסחים (דף מז:) ויליף מהכא דמוקצה דאוריתא: **והכינו.** והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו [יב] אלא הזמנה בפה קאמר וכתיב ביום הששי ואם שם חול הוא ואמאי הזמנה לסעודת שבת שיזמינה מבעוד יום ובחול: **ואין יום טוב מכין לשבת.** ויום טוב נמי קרוי שבת ובעינן סעודתו הזמנה והזמנתה בחול. אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא ליה לן למיסר בילה שנולדה ביה משום דאתכן בידי שמים דסעודת חול לא אצרכה לחמנא זמון מבעוד יום דלא שייך בה מוקצה: **יום טוב בעלמא.** שאינו אחר שבת: **שבת דעלמא.** שאינו אחר יום טוב: **אסרי.** לגמוע בילה חיה שנולדה בו: **ומי גזרינן.** ומי אחמור רבנן בבילה למגזר התירא משום איסורא: **[והאניא וכו'].** וא"ת הויא לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדין ביומיהם נמי אינן אסורות אלא משום גזרה דיום טוב אחר השבת תריץ הא מני לאוקומי ביום טוב אחר השבת דאתא איכא למיגזר אטו הנך דמתילדין ביומיהם ואשמועינן הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא למגזר דמילתא דלא שכיחא הוא בשם רבינו. והא דאמרינן בכולי הש"ס [יג] שאין גוזרין גזרה לגזרה מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרתי [יד] עשו משמרת כלומר גזרה למשמרתי לתורתי ולא משמרת למשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה: **ואין י"ט מכין לחברו** לא גרסינן במלתיה דרבה דהא קרא קא דריש ושני ימים רצופים בתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: **רב יוסף אמר.** טעמא דבילה בתרנגולת העומדת לאכילה וכדאוקימנא ובית הלל דאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת. וקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום פירות הנושרין דלא נגלינהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן דמיא שאף זו פרי הנושר: ויתלוש

דתנן אין מבקעין עצים. בי"ט לא מן הקורות הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין: **ולא מן הקורה שנשברה בי"ט.** ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק הואיל ובין השמשות לאו להכי קיימא כיון דאתקלאי לבין השמשות אתקלאי לכולי יומא. אלמא אית לן מוקצה ביום טוב הלכך מוקי רב נחמן למתני' דאיירי ביום טוב ובית הלל כר' יהודה ובעומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה: **מאן סתם לן למתני' ר'.** הוא סדר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויין מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן: **ולא אתי לזלזולי בה.** אי מקילין בה חדא קולא לא אתי לאקולי בה טפי: **דהתירא עדיף ליה.** טוב לו להשמיענו כח דברי המתיר שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר אבל כח האוסרין אינה ראיה שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר: **ומשום הכנה.** [יא] דאסרי לה ב"ה כדמפרש ואזיל: **דכל בילה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה.** ואף על גב דבידי שמים הוא אסור דבעינן כל סעודות שבת וסעודות יום טוב שיהו מזומנות ומוכנות מבעוד יום של חול: **ורבה.** דאסר בהכנה שאינה בידים ממש: **לטעמיה דאמר רבה.** בפסחים (דף מז:) ויליף מהכא דמוקצה דאוריתא: **והכינו.** והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו [יב] אלא הזמנה בפה קאמר וכתיב ביום הששי ואם שם חול הוא ואמאי הזמנה לסעודת שבת שיזמינה מבעוד יום ובחול: **ואין יום טוב מכין לשבת.** ויום טוב נמי קרוי שבת ובעינן סעודתו הזמנה והזמנתה בחול. אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא ליה לן למיסר בילה שנולדה ביה משום דאתכן בידי שמים דסעודת חול לא אצרכה לחמנא זמון מבעוד יום דלא שייך בה מוקצה: **יום טוב בעלמא.** שאינו אחר שבת: **שבת דעלמא.** שאינו אחר יום טוב: **אסרי.** לגמוע בילה חיה שנולדה בו: **ומי גזרינן.** ומי אחמור רבנן בבילה למגזר התירא משום איסורא: **[והאניא וכו'].** וא"ת הויא לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדין ביומיהם נמי אינן אסורות אלא משום גזרה דיום טוב אחר השבת תריץ הא מני לאוקומי ביום טוב אחר השבת דאתא איכא למיגזר אטו הנך דמתילדין ביומיהם ואשמועינן הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא למגזר דמילתא דלא שכיחא הוא בשם רבינו. והא דאמרינן בכולי הש"ס [יג] שאין גוזרין גזרה לגזרה מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרתי [יד] עשו משמרת כלומר גזרה למשמרתי לתורתי ולא משמרת למשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה: **ואין י"ט מכין לחברו** לא גרסינן במלתיה דרבה דהא קרא קא דריש ושני ימים רצופים בתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: **רב יוסף אמר.** טעמא דבילה בתרנגולת העומדת לאכילה וכדאוקימנא ובית הלל דאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת. וקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום פירות הנושרין דלא נגלינהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן דמיא שאף זו פרי הנושר:

ויתלוש

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף ג:

ח ב מיי' פ"ז שם הל' יז סמג שם טוש"ע א"ח סי' תלה סעיף ד:

ט ג ד מיי' שם הל' יט סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ג וסי' תקיד סעיף ה וסי' תקכ סעיף ג:

י ה מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ג:

יא ו מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ג ב:

יב ז מיי' פכ"ג מהלכות שבת הל' ז סמג לאוין סה טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

שמות טז ה

רבינו חננאל

ואקשינן נמי אהא, [ו]מאי טעמא דרבי שסתם המשנה, דסתם לן ביו"ט חילוף מה שסתם לנו בשבת. ופרקינן יו"ט קיל להו לבני אדם, דהא אופין ומבשלין בו ועושין בו כל צרכי אוכל נפש [נ"א: דהא אופין ומבשלין וכל צורך אוכל נפש עושין ביום טוב], ואי שרית להו מוקצה אתו לזלזולי ביה, לפיכך החמיר וסתם לן לחומרא, אבל שבת דחמיר להו, אע"ג דשרית להו מוקצה, כגון חתיכת דילועין לפני בהמה, וכגון נבלה לפני הכלבים וכיוצא בהן, לא אתו לזלזולי בה, ומשום הכי לא שנאה בהלכה המסורה בידם. ואקשינן על רב נחמן, במאי אוקימתא למתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה, אדמפלגי בביצה, נפלגי בתרנגולת גופה, דהיא עצמה מוקצה היא, שלא היתה מוכנת מאתמול לאכילה אלא לגדל ביצים. **אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה,** והכא ביו"ט שחל [להיות] אחר השבת עסקינן, ומשום הכנה. וקסבר כל ביצה דמתילדה האידנא מאתמול גמרה לה, ורבה לטעמיה דאמר קרא והכינו את אשר יביאו, [נ"א: דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו] חול מכין לשבת, וחול מכין ליו"ט, ואין שבת מכינה ליו"ט ולא יו"ט מכין לשבת. אי הכי יו"ט לחודיה תשתרי, גזירה כו'. ופשוטה היא. **רב יוסף אמר גזירה** ביצה שנולדה ביו"ט משום פירות שנשרו מן האילן ביום טוב, כי אם נתיר הביצה שנולדה ביום טוב יאמר הרואה כשם שהביצה שנישרה מן התרנגולת מותרת, כך פירות שנשרו מן האילן מותרין. א"ל אביי ופירות שנשרו מן האילן משום מאי אסורין,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומשום הכנה הוא לאסרי: (ב) תוס' ד"ה והיה וכו' בידי שמים דהיינו בילה:

גליון הש"ם

גמ' וב"ט לאחר שבת עסקינן. היינו דמשום גזירה אטו י"ט אחר שבת. רשב"א בשבת דף קמט ע"א ד"ה הכא במר"א של מתכת: תוס' ד"ה גבי שבת וכו' והלכתא כרבים. עיין יומא דף מב ע"ב תוס' ד"ה סתם ודף (מז) [מד] ע"א תוס' ד"ה ולמא:

מוסף רש"י

אין מבקעין עצים מן הקורות. סולר של הקורות המוקצות וסדורות לבנין, ולא מן הקורה. היאנה שנשברה היום ומהשתא להסקה קיימא ואפ"ה אסור הואיל ובין השמשות לא איתכן לסכי (שבת קנז).

מוסף תוספות

א. כיון שנשמעת סתם בלשון רבים. רשב"א יומא מב. ד"ה סתם. ב. דהיא בתרא דמשמע דהיא עיקר. רשב"א ועי' מהרש"א. ג. במדרש אחר. תר"פ. ד. (ו)[ד]אי ביו"ט לא ירד במאי ברכו משאר י"ט. תר"פ. ה. כרשב"א אותא: דממעט, דכל ה' הידיעה ממעטת. ו. דהיינו של חול שכן הוא רוב הימים. תוס' הרא"ש עירובין לח: ד"ה ואין יו"ט. ז. דליכא אלא חדא גזירה אטו ביצה דמתילדא היום. רא"ש. דאי בי"ט דלאחר השבת אסור לא היה סתים לן לישנאה להיתירא, דהא איכא יו"ט דלאחר השבת דאסור. רשב"א. ח. [ד]הוה ליה ספיקא דאוריתא ולחומרא. ר"ן. ט. של אמש הכנה גמורה לפי שלא נגמרה לגדל אפרוחים אלא בלידה, ואף לאכילה נמי אינה חשובה לגמרי כי אם בלידה. רשב"א.

ז) [עיין לקמן לא: בתוס' ד"ה ונפחתת], ג) שבת קמ. לקמן לא., ג) [לקמן לה:], ד) [בכרכות ס. וש"נ], ה) עירובין לח: [וע"ש בתוס' ד"ה אמר רבה], ו) לקמן ו: [תוספת' פ"ג], ז) [עירובין סג: וש"נ], ח) [שם לט:], ט) [שמות מז], י) [לקמן ג.], כ) [ויקרא יח], ל) [עיין בתוס' יומא מב: ד"ה סתם], מ) [ל"ל ביו"ט], נ) [עי' בתוס' עירובין עב: ד"ה כח דהתירא], ס) [פסחים מו:], ע) [בשן מיוחד], פ) [וע' תוספות עירובין לח: ד"ה ואין ופסחים קנו. ד"ה מה],

ח) [עיין לקמן לא: בתוס' ד"ה בתחתת], ב) שבת קמ. לקמן לא., ג) [לקמן לה:], ד) [בכרכות ס. וש"נ], ה) עירובין לח: [וע"ש בתוס' ד"ה אמר רבה], ו) לקמן ו: [תוספת' פ"ג], ז) [עירובין סג: וש"נ], ח) [שם לט:], ט) [שמות מז], י) [לקמן ג.], כ) [ויקרא יח], ל) [עיין בתוס' יומא מב: ד"ה סתם], מ) [ל"ל ביו"ט], נ) [עי' בתוס' עירובין עב: ד"ה כח דהתירא], ס) [פסחים מו:], ע) [בשן מיוחד], פ) [וע' תוספות עירובין לח: ד"ה ואין ופסחים קנו. ד"ה מה],

ויפלוש. דהוה מיסורא דאורייתא דהיינו קולר שהוא אב מלאכה[ו]: **חדא גזרה היא.** לא שתהא זו גזרה דלא ליתי לידי פירות הנושרין אלא כשנמנו וגזרו על פירות הנושרין אף בילה היתה במשמע ואע"ג דלית בה משום תלישה מיהו מכלל גזרת חכמים היתה שאף היא פרי הנושר: **משום משקין שזבו.** דקי"ל אסורין לבו ביום כדתנן ואם יצאו מעצמן אסורין (שבת דף קמג:) ובילה נמי דמיא להו שזבה ויצאת ממקום שהיתה בלועה: **שמא יסחוט.** וסחיטת פירות תולדה דדש היא שמפרקן מתוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה: **חדא גזרה היא.** כדפרישית כשגזרו על משקין שזבו אף בילה היתה במשמע: **כולהו.** רבה דאוקי מתני' משום הכנה ורב יוסף ורבי יצחק דאוקמוה משום גזרה: **כרב נחמן לא אמרי.** משום מוקצה: **כי קושיין.** כדפרכינן לעיל[ז] ליפלגו בתרוייהו: **ומשקין נאו אוכלא.** הלכך כשגזרו על משקין שזבו לא היתה בילה במשמע שהרי אינה משקה אבל בכלל פירות הנושרין היתה: **בלועה.** בתוך התרנגולת וזבה לחוץ: **ומשקין בלועין.** בתרנגולת וזבין לחוץ: **נאפוקי פירות דמגלו וקיימו.** הלכך נשירת הבילה נאו בכלל נשירת הפירות: **ואם יצאו מעצמן אסורין.** בו ביום גזרה שמא יסחוט: **אם נאוכלין.** הן מכונסין הפירות הללו היוצא מהן מותר בו ביום דכיון דלא ניחא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמא יסחוט: **אלמא.** מדקאמר אם נאוכלין היוצא מהן מותר כל נאוכלין אמרינן בדבר היוצא מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: **ועוד אמר ר' יהודה.** לעיל מייתי תנן במסכת ערובין ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר ויהיו שני ימים טובים מערב אדם שני ערובין כו' דקסבר שתי קדושות הן אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעינן הי חול והי יום טוב: **מפנה אדם על הכלכלה.** להא מלתא[ח] הוי שתי קדושות. היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יום טוב ותנן[ט] אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: **ואוכלה בשני.** אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין בדבריו כלום: **וכן.** לגבי בילה הוו שתי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והנולדה בראשון מותרת בשני: **בשני אין בראשון לא.** אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: **ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה.** שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: **ומדקא מרמי.** רבי יוחנן משקין שזבו ובילה אהדדי: **שמע מינה חד טעמא הוא.** ומאן דאסר בהא אסר בהא ודשרי בהא שרי בהא:

רבינא

גזרה שמא יעלה ויתלוש. ותימה ל"ל האי טעמא דלקמן (דף כד:) גבי נכרי שהביא דורון אם יש במינו במחובר אסור פי' רש"י דכיון דאתקאי לבין השמשות אתקאי לכולי יומא וכן משמע דטעמא משום מוקצה מדמייתי לה גבי ספק מוכן והשתא תרי טעמי למה לי וי"ל דטעמא דהכא אתיא אליבא דר' שמעון דלית ליה מוקצה ולקמן אתיא אליבא דרבי יהודה ותימה דהא פירש רש"י גופיה לקמן נכרי שהביא דורון כו' אסור הואיל ולא לקטינהו מאתמול אקצינהו והוי כמוקצה דגרוגרות וצמוקים דאפי' ר' שמעון מודה א"כ אתיא נמי כר' שמעון ע"כ י"ל דמיירי הכא כגון בחצר דהוי מוכן לעורבים ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם לכך צריך האי טעמא וא"ת הא אמרי' (שבת דף קכב.) מעמיד אדם בשבת בהמתו על המחובר אבל לא על המוקצה פירוש עשבים שנתלשו היום ואמאי הא הוי מוכן לבהמה דאי בעי אכלה מנפשה וי"ל דמיירי בתרי עברי דנהרא עוד יש לומר דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן שרגילין להשיר מעצמן והוא מצפה לכך אבל תימה אם כן כיון דאמר האי טעמא למה לי טעמא דלקמן ויש לומר ט) דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא וחצינא כגון לפת וגזר דלא שייך שמא יעלה ויתלוש דאדכורי מדכר הואיל ואין יכול בקל לתולשו ורמיה לדבר הא דתנן במסכת שבת (דף קכב. ושם) נכרי שהדליק הנר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו אבל בשביל הנכרי מותר ואמאי לא חיישינן שמא ידליקו ישראל עצמו אלא אדכורי מדכר ומטעם זה אבל ניחוש הרי לא נלאו בשבילו וכי תימא שמא יצלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקצה חזי לכוס ולא נהירא דאמרינן במסכת שבת (ג"ז שם) בהדליק אם הביא נכרי מים אסור שמא ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו אבל כאן הנכרי נלאו כבר ולא שייך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ב) בהדליק במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יבלענו אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף כג: ושם) תנן אין לדין דגים מן הביכרין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עלמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כח:) הוא ולא מכשיריו פירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל צרכיכם והוא נבדו אינטריך לאסור מכשיריו שאפשר לתקנו מערב יום טוב אלמא דוקא במכשיריו יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן מערב יו"ט מותר לעשותן ביו"ט וי"א דלכך אין לדין שמא יצוד דגים טמאים שאינם צורך[א] ולא נהירא דאם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דבירושלמי יש אך אשר יאכל לכל נפש וסמיך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שמשימור ואילך הם מותרות דהיינו מלישה ואילך אבל אשר מלאכות דמקודם לכן[ב] אסורין ועוד דבירושלמי[ג] יש מיעוט אחר אך שלא לקצור [וע' תוספות שבת לה. ד"ה והכולה]: **רבי** יוחנן **אמר מוחלפת השיטה.** פירש רש"י מוחלפת ההיא דאין סוחטין ויפה פירש דעל כרחך צריך לפרש הכי דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לדר"י שיאסור ביו"ט שני דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא וא"כ אי אמרינן איפוך אסור אפילו ביו"ט שני ותימה דהא ר' יוחנן גופה פסיק בפרק חבית (שבת דף קמג: ושם) דהלכה כרבי יהודה ד) (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות אבל זיתים וענבים לא אלמא דלא פסיקא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האומרים דלא סברי מוחלפת השיטה לדבריכם הכי הוא והכי נראה לי כמדומה ובשיטת מאיר"ל תירץ דמוחלפת השיטה היא אותה דכלכלה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו ביום הראשון מותרין דאוכלא דאפרת הוא ולדידכו דאסריתו נולד בהיא דאין סוחטין אפילו ביום טוב השני אסור ואם תאמר אם כן לדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה ליומא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו דבלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שייך למימר לדבריהם ורבינא אינו חושש לזה: אבל

גזרה שמא יעלה ויתלוש[ו] היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא ר' יצחק אמר גזרה[ז] משום משקין שזבו אמר ליה אביי[א] משקין שזבו טעמא מאי גזרה שמא יסחוט היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין כרבה נמי לא אמרי הכנה לית להו אלא רב יוסף מאי טעמא לא אמר כר' יצחק אמר לך ביצה אוכלא ופירות אוכלא לאפוקי משקין דלאו אוכלא ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף אמר לך ביצה בלועה ומשקין בלועין לאפוקי פירות דמגלו וקיימו ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדר' יהודה ומשני תנן[ב] אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור אלמא כל אוכלין לרבי יהודה אוכלא דאפרת הוא ורמינהו ועוד אמר רבי יהודה[ד] מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה בשני וכן[ג] ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני אין בראשון לא ומשני רבי יוחנן[ה] מוחלפת השיטה ומדקא מרמי להו אהדדי שמע מינה חד טעמא הוא

רבינא

רבינו אליעזר ממי"ץ מליח[ג] שלגלו נכרי מעצמו בשבת דלמאי ניחוש הרי לא נלאו בשבילו וכי תימא שמא יצלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקצה חזי לכוס ולא נהירא דאמרינן במסכת שבת (ג"ז שם) בהדליק אם הביא נכרי מים אסור שמא ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו אבל כאן הנכרי נלאו כבר ולא שייך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ב) בהדליק במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יבלענו אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף כג: ושם) תנן אין לדין דגים מן הביכרין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עלמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כח:) הוא ולא מכשיריו פירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל צרכיכם והוא נבדו אינטריך לאסור מכשיריו שאפשר לתקנו מערב יום טוב אלמא דוקא במכשיריו יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן

הביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בערובין כיצד מתנה, היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר אומר אם היום חול תהא כלכלה שאמרתי אתמול תרומה על זו, ואם היום קודש תקנתיה מאתמול, ואוכלה ביו"ט שני מכל מקום.

ח) [שבת יח: כח. עירובין ד: לט. יומא יא. מד: סוכה ו: יבמות כא. קט. ע"ז כא. חולין פה: קד. נדה סז:], ט) [עירובין לט:], ו) שבת קמג: חולין יד:, ז) עירובין לט., ח) [לקמן כה:], ט) [שבת עג.], י) [דף ב:], יא) [לקמן לו:], יב) יש גורסים הכא וי"ל לדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להן ובעודו בכפו יבלענו ולקמן מייתי. מהרש"ל, יג) [לקמן על מתני' הבורר קטניות], יד) רש"ל מוחק זה.

יג א ב מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכה יב וטו טוש"ע ס"ח סי' שכ סעיף ז:

יד ג מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סה טור וש"ע ס"ח סי' תקיג סעיף ה:

גליון הש"ם

גמ' מוחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א ברכות דף יז ע"ב פסחים דף מט: ודף נה ע"א עירובין דף לט ע"א ופרש"י שם:

רבינו חננאל

גזירה שמא יעלה [נ"א: גזירה משום שלא יעלה אדם באילן ביום טוב] ויתלוש מן הפירות, היא גופה גזירה [כלומר פירות שנשרו גופן גזירה שמא יעלה ויתלוש] ואנן ניקום ונגזור ביצה שנולדה ביום טוב משום פירות שנשרו שהן גופן אין בהן איסור אלא משום גזרה אסרום, נגזור גזרה לגזרה כו'. ר' יצחק אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו, כגון ענבים שזב מהן יין ביו"ט, הרואה שהיתרנו לו ביצה יבא להתיר משקין שזבו. ואמרינן משקין שזבו עצמן אין אסורין אלא גזרה גזרנו עליהן שלא יבא לסוחטן כו'. כולהו (כרבה) [רבה] ורב יוסף ורבי יצחק לא אמרי כרב נחמן, דאמר משום מוקצה, דעלתה בקושיא, דאמרי ליה ונפלגו בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בש"א תאכל כו', ולא מצא פירוק לדבריו, ומש"ה לא אמרינן כוותיה. כרבה נמי לא אמרינן הכנה לית להו. אלא רב יוסף כו'. ואף ר' יוחנן סבר ביצה שנולדה ביו"ט גזרה משום משקין שזבו ביו"ט, מדהזינן ליה דרמי דרבי יהודה אדרבי יהודה. (הכי תנן) [דתנן] אין סוחטין פירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין, רבי יהודה אומר המשקין הללו שיצאו מן הפירות מעצמן, אם לאוכלין עומדים הפירות הללו היוצא מותר, מ"ט זה המשקה שיצא חשוב הוא כמו שנפרד מקצת מן האוכל הזה, והכל בין הנפרד בין הנשאר כמו אוכל הוא ומותר. ואמר איני, והאמר ר' יהודה בפרק בכל מערבין, מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה ביו"ט שני, וכן ביצה שנולדה ביו"ט ראשון תאכל בשני, ולא הודו לו חכמים. בשני אין בראשון לא, מכלל שהמשקין שזבו כביצה שנולדה הן. וא"ר יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר כך היא הציעה של משנה, אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים כו'. מדקא רמי

מוסף תוספות

א. [וכן] יש לחוש פן יתלוש מן העלין או גם מן הפרי יותר מכדי צרכו. תר"פ. ב. כגון קצירה ותלישה וטחינה סחיטה והרקדה אסורות, וכן צידת חיה ועופות דדמי לקצירה. תר"פ.

מוסף רש"י

אין סוחטין את הפירות. דהוה ליה מפרק דהוא תולדה דדישה (שבת קמג.) דהוה ליה מפרק דבר ממקומו הגדל בתוכו והיא תולדה דדש (שם יח.) או: סחיטה אב מלאכה היא (חולין יד:). **ואם יצאו מעצמן אסורין.** גזירה שמא יסחוט לכתחילה (שבת קמג.). **אם לאוכלין.** אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוט (חולין יד:). **היוצא מהן מותר.** דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו בשביל שיסחוט אתי לסחוטי, דהא לאו לכי קיימא (שם). **ואם למשקין.** מכונסין, **היוצא מהן אסור.** דניחא ליה במאי דנפקא מייתיהו ומתקיימה מתמצתו ואיכא למיגזר שמא יסחוט (שבת קמג.) הואיל ומתקיימה מתמצתו אי שרית להו כשזבו איכא למגזר בהו שמא יסחוט דהא לבסי קיימה, שמע מינה מיהא דמשום עולד לא אסר להו ר' יהודה (חולין יד:). **מתנה אדם על כלכלה.** של טבל ביו"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום, דאין מגביהין תרומה ביו"ט, דשבות דרבנן היא, ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שלמחרתי תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה (ערובין לט.). **מוחלפת השיטה.** דתנא שקילן טעה בתמת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה.).

הביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בערובין כיצד מתנה, היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר אומר אם היום חול תהא כלכלה שאמרתי אתמול תרומה על זו, ואם היום קודש תקנתיה מאתמול, ואוכלה ביו"ט שני מכל מקום.

אבל כופה עליה כלי. פירש רש"י דמהך ברייתא פריך התם לר' יצחק דאמר דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והוא תיקן בצריך למקומו ומכאן פוסקין הרא"ש דקי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור אסור (ג) אינו אלא דוקא שאינו צריך גופו או לצורך מקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי ואם התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו בחדרו אם ירצה הרא"ש מחזיק הכא דהואיל ולריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה[א]:

ס) **לדידי אפי' בראשון נמי שריא.** ומימה ר' יהודה דאמר כבית שמאי וכי שביק ב"ה ועביד כב"ש וי"ל[ב] דר' יהודה היה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מעולם: **ואחרות באחרות וכו'.** תימה דאם כן אומר ספק ספיקא ובהתערובות (זבחים דף עד. ושם) (ד) ע) דקאמר מי איכא דאסר ספק ספיקא באסורי הנאה אמאי לא פשיט ליה מהכא דאסרינן תע"ג דאיכא ספק ספיקא בשלמא הכא דלעיל דאמר ופספיקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות נוכל לפרש כדפירש ר"ת נתערב' באלף אאיסור עצמו קאי ג"כ הא דלעיל ברייתא היא ומאי אומא דהך ברייתא דהכא מהך ברייתא דהתם אבל פ) (מברייתא קשיא למשנה) ע"כ לא גרים ר"ת ואחרות באחרות ורבינו יצחק ב"ר ברוך אומר דגרס ליה שפיר וה"פ שנתערב גם האיסור דסל"ל שמותר הואיל ואיכא כעין תרי רוביי קא משמע לן ועוד תירץ הר"ר יצחק דגרס ליה שפיר ואעפ"כ לא מצי למיפשט מהכא דקיס לן כל דבר שיש לו משיכות אינו בטל אלא בתרי רובי לכך אינו בטל הכא אבל התם מוכיח ליה מתרי רובי דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא והתניא וכו' אבל הכא אין כאן תרי רובי שהתערובת הראשון היה שוה ובפרק הערל (ביצמות דף פא. ושם בד"ה נתערבו) פירשתי: ריטמא

רבינא אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו בראשון נמי שריא דאוכלא דאפרת הוא אלא לדידכו אודו לי מיהת דבשני שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה אחת היא רבינא בריה דרב עולא אמר הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ור' יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה מיתיבי [ו]אאחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה [ב]אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר [ג]וספיקא אסורה [ד]ואם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא [ה]לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזרה ספיקא דרבנן היא [ו]וכל ספיקא דרבנן לקולא [ז](א"ל) [ח]סיפא אתאן לספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי [ט]דבר שיש לו מתירין [י]וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא וכי תימא ביצה חשובה ולא בטלה הניחא למ"ד [יא]כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן [יב]מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקן נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [יג]יעלו באחת ומאתים שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר' עקיבא אומר [יד]שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית [טו]ר' עקיבא מוסיף אף כברות של בעל הבית [טז]הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ואתמר [יז]עלה רבי יוחנן אמר את שדרכו למנות שנינו ור' שמעון בן לקיש אמר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לר' שמעון בן לקיש אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא [יח]דתנן [יט]ליטרא קציעות שדרסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה על פי חבית ואינו יודע באיזו חבית דרסה על פי כורת ואינו יודע באיזו כורת דרסה ר' מאיר אומר ר' אליעזר אומר ר' יוסי אומר ר' מאיר אומר. כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: **וחכמים אומרים.** כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים הללו המנויין כאן שהן משובין מאד: פרך ובאדן מקומות הן: **קולחי.** קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של מ"י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא.): **הראוי לערלה ערלה.** אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה. כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וכברות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם: **הניחא לר' שמעון בן לקיש.** איכא לאוקמא לברייתא דלעיל דקתני בילה לא בטלה כר' מאיר: **האי תנא.** דלאיירי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: **וכ"ש.** בילה טרפה: **ליטרא קציעות.** תמיס שנתייבשו בשדה וקלטן במקלוע והוא שם כלי העשוי לכך וחותכין בו עוקלי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ועשין כגבינה והוא נקרא עגולי בילה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: **שדרסה ע"פ.** כלי שאמו עגול שבו עושין העגולין: **ואינו יודע באיזה עגול.** אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: **רבי מאיר אומר.** כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לטרות תחתונות בספק דמוע מצטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו: רוחין

רבינא אמר. הא דקאמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה לא תיפוך: **אוכלא דאפרת הוא.** וכיון דמשום סחיטה ליכא משום משקין שבזו נמי ליכא בעומדת לאכילה. **לדידהו.** דאסריתו לה אף בשני נהי נמי דאית לכו בבילה גזירת משקין שבזו ואפילו בתרנגולת העומדת לאכילה: **אודו לי מיהת דבשני שריא.** דאל מייניהו חול הוא: **קדושה אחת היא.** ולא דמו לשאר ימים טובים דהכך לאו משום ספקא אתקון דאף בזמן ב"ד היו עושין אותם שני ימים אם באו עדים מן המנחה ולמעלה כדאמרינן בר"ה (דף ל.): **רבינא בריה דרב עולא אמר.** רבי יהודה אדר' יהודה מעיקרא לא תקשי דהא דקאמר בשני אין בראשון לא בעומדת לביצים קאמר ומשום מוקצה ולא משום משקין שבזו: **מיתיבי.** אהכך אמוראי קמאי דאפילו בטעמא דבית הלל דמתני': **לכסות בה את הכלי.** פי' לגוחית: **לסמוך בה.** זוקפה כנגד חודה וסומך בה: **אבל כופה עליה כו'.** ואע"ג דהיא אינה ניטלת מטלטלין את הכלי לצורכה ולאפוקי מדר' יצחק דאמר (שבת דף מג.) אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת ואיהו מוקי לה בצריך למקומו של כלי: **וספקא.** של זו אסורה. קא סלקא דעתך ספק נולדה ביו"ט ספק בחול אסורה ביו"ט: **ספק דרבנן היא.** דאפי' ודאי משום גזירה הוא דאתסר וכי הוא לה ספיקא הוי ספק במידי דאסור מדרבנן: **לספק טריפה.** ספק נולדה מתרנגולת טרפה. ולאו ביו"ט קאי ואידי דאיירי באיסור בילה איירי נמי בהא: **שיש לו מתירין.** שיכול לאכלו אחר יו"ט בהיתר גמור: **אפילו באלף לא בטיל.** ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות אחמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול: **הניחא למ"ד.** לקמן: **כל שדרכו למנות שנינו.** במשנת ערלה כדלקמן דלא בטיל משמע כל דבר שיש בו מדם המקפידין עליו מפני חשיבותו למכרו במנין בילה נמי הרבה מוכרין אותה במנין: **אלא למאן דאמר את שדרכו.** דמשמע את המיוחד לכך שאין אדם מוכרו באומד: **מאי איכא למימר.** הרי בילה הרבה (ח) נמכרת באומד בלא מנין: **תלתן.** מין קטנית (ט) למתק קדירה פינוג"ר בלע"ז: **ידלקו.** כדין כלאי הכרם שנאמר (דברים כב) פן תוקדש תוקד אם דאסירי בהנאה[מ]: **יעלו באחת ומאתים.** אם נתערב אחד מהן במאתים של היתר יעלה[נ] אחד מהן וידלק והשאר מותרין וזה שיעור ביטול כלאים וערלה באחד ומאתים: **שהיה ר' מאיר אומר.** כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: **וחכמים אומרים.** כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים הללו המנויין כאן שהן משובין מאד: פרך ובאדן מקומות הן: **קולחי.** קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של מ"י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא.): **הראוי לערלה ערלה.** אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה. כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וכברות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם: **הניחא לר' שמעון בן לקיש.** איכא לאוקמא לברייתא דלעיל דקתני בילה לא בטלה כר' מאיר: **האי תנא.** דלאיירי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: **וכ"ש.** בילה טרפה: **ליטרא קציעות.** תמיס שנתייבשו בשדה וקלטן במקלוע והוא שם כלי העשוי לכך וחותכין בו עוקלי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ועשין כגבינה והוא נקרא עגולי בילה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: **שדרסה ע"פ.** כלי שאמו עגול שבו עושין העגולין: **ואינו יודע באיזה עגול.** אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: **רבי מאיר אומר.** כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לטרות תחתונות בספק דמוע מצטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו: רוחין

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"א מהל' י"ט הלכה כ סמג לאוין עה טור ש"ע א"ח סי' שכב סעיף א וסי' תקיג סעי' א:

טז ב מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שי סעי' ו וסי' שכב סעי' א וסי' תקי"ג סעיף ד:

יז ג מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תקיג סעי' ב וטוש"ע י"ד סי' קב סעיף א:

יח ד מיי' פ"א מה' י"ט הל' כ סמג שם טוש"ע או"ח שם סעי' א וטוש"ע י"ד שם:

יט ה מיי' שם ופט"ו מה' מאכלות אסורות הלכה ט ו' סמג לאוין עה קמח טוש"ע יד שם:

כ ו מיי' פט"ז מהלכות מת"ס הלכה מ:

כא ז מיי' שם הלכה ג [והל' ט] טוש"ע י"ד סי' קי סעיף א:

רבינו חננאל

רבינא אמר לעולם לא תיפוך, ור' יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו, לדידי אפילו ביו"ט ראשון שריא דאוכלא דאפרת הוא כו'. **רבינא בריה דרב עולא אמר** לעולם בעומדת לגדל ביצים, ור' יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה ולא דמיא ביצה לפירות. **מיתיבי אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת שנולדה ביו"ט,** אין מטלטלין אותה לא לכסות בה כלי ולא לסמוך בה כרעי המיטה, אבל כופה עליה כלי שלא תשבר וספיקא אסורה, ואם נתערבה באלף כולם אסורות. בשלמא לרבה דאמר משום הכנה, כיון דהכנה מדאורייתא היא הוי ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא, אלא לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי גזרה משום פירות הנושרים ומשום משקין שזבו, כל ספיקא דרבנן לקולא הוא, אמאי ביצה זו אסורה. **ופריק** רב אידי סיפא דקתני וספיקא אסורה, אינה ביצה שנולדה ספק ביו"ט ספק בחול, אלא כגון שהיתה שם תרנגולת טרפה ואחרת שלימה, ונמצאת בקן ביצה זו, ואין יודעין אם הטרפה ילדה או השלימה ילדה אותה, שהיא אסורה. **ואקשינן** בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין, כלומר ביצה זו ביו"ט אסורה אבל למחר מותרת, וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל, לפיכך תני ואם נתערבה באלף כולן אסורות, אלא ספק טרפה דבר שאין לו מתירין לעולם הוא, ונבטיל ברובא. **וכי תימא ביצה חשובה,** וכל דבר שהוא חשוב לא בטיל אפילו באלף, הניחא לריש לקיש דאמר כל שדרכו לימנות שנינו, כלומר זה שכתוב במשנה את שדרכו לימנות שנינו מקדש, היה ר"ל שונה כל שדרכו לימנות מקדש. וכיון ששונה במשנתנו כל שדרכו, שמעינן מינה דאפילו ביצה בכללם שדרכה לימנות אחת אחת. אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו שנינו, שאין בטלין אפילו באלף, אלו השנויין במשנתנו בלבד. והן עשרה דברים דאשכחן בירושלמי במסכת ערלה דר' יוחנן וריש לקיש, חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשין, וחד אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשין. ש"מ דאליביה דר' מאיר חולקין ר' יוחנן ור"ל. **ואלו** הן עשרה השנויין במשנה. ראשון, בגד שצבעו בקליפי ערלה ונתערב באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. שני, האורג מלא הסיט הצבוע בקליפי ערלה וארגו בבגד ונתערב באחרים ואין ידוע איזהו, ר' מאיר אומר הבגד כולו ידלק, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. שלישי, חבילי תלתן של כלאי הכרם שנתערבו באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. באלו השלשה חלקו, והודו לו על השאר. ועל זה שנינו שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש, וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד, ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן, חביות סתומות, חילפות תרדין, קולסי כרוב, ודלעת יוונית. ר"ע מוסיף אף כברות של בעל הבית. פירוש מפני שהן גדולין, ואינן (במניין) [נמנין] אלא אחד אחד. **הראוי לערלה ערלה.** פירוש כל מי שהוא מין אילן, כגון אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות של יין או של שמן איסורן משום ערלה, שנאמר ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו. אבל חליפות תרדין וקולסי כרוב ודלעת יוונית שהן ירקות, אין איסורן אלא משום כלאים, אבל איסור ערלה אין בהן. וזה ששנינו כי אין בטלין לעולם בזמן שהן שלמים, אבל אם נתפצעו האגוזים, או נתפרדו הרמונים, וכן כל כיוצא בהן, לא הוו ממי שדרכו לימנות אלא עולין באחד ומאתים. **וראינו** רבותינו שחשבו תשלום העשרה שהזכירו בתלמוד ארץ ישראל, כל הזבחים שנתערבו בחטאות מתות כו', והא דביצה, וחתיכה של נבלה שנתבשלה עם החתיכות כו', ומפרש בגמרא דבכל שדרכו לימנות ובאת שדרכו לימנות פליגי. **ולא** סמכנו על זה דחזינא בה פירכא[ט] ולא השבנו על זה הפירוש שאין משיבין את הארי שלא בפניו. **וחזרנו** בעיניינו לפרש שמועה זו, הניחא לר"ל דאמר כל שדרכו לימנות מקדש שנינו אליבא דר' מאיר, איכא לרבויי אפילו ביצה דהא קתני ביה כל, אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו אפילו לר' מאיר, [והן] אלו העשרה שפירשנו, מאין לנו לרבות ביצה, ועמדה הקושיא אליבא דר' יוחנן. **ופריק** רב פפא הכי, זה התנא ששנה אחת ביצה שנולדה בשבת כו', תנא דליטרא קציעות הוא, דסבר כל דבר שאין לו מתירין[כ], כגון תרומה וכיוצא בה שלא יתכן להיות מותרת לזר לעולם, אפילו בדרבנן לא בטיל, דתניא ליטרא קציעות שדרסה על פי עיגול ואינו יודע כו', עד ר' יהושע אמר אפילו יש שם ג' מאות לא יעלו, ש"מ כיון דלא בטיל ברוב רבנן היא דאחמרו עלה, ועלה אמר ר' יהושע אפילו יש שם ג' מאות פומין לא יעלו, דסבר ר' יהושע אפילו מדרבנן לא בטיל. וכן ביצת טריפה.

מסורת הש"ס

ו) [לקמן ד.] שבת דף מג., **ב)** אבל לרב נתמן לא פריך דמוקמה תמיהא והוי כעין דאוריינתא [כספק מוכן דאסור לקמן (כד.). מ"ר], **ג)** [שבת לד. וש"נ], **ד)** [נעות וכן אית' במסר"ס], **ה)** [לקמן לט. יומות פב. ב"מ נג.], **ו)** [חולין ק.] זבחים עב., **ז)** עלה פ"ג מ"ו יומות דף פא., **ח)** [ע"ז עד.], **ט)** [ע"ז עד. עלה פ"ג מ"ז], **י)** [זבחים עב:], **כ)** [פלוגתא דר"מ ור"י גם כל תריסות לשון זה ליתא במשנה תרומות ולכך עיקר הגי' דתניא וכן הוא בזבחים דף עב.], **ל)** [זבחים עב. בתומו' פ"ד מ"י [תוספתא תרומות פ"ס], **מ)** [קידושין נו.], **נ)** [הר"ש משג. ע"ז ממשנה ח' פ"ב דערלה דף"ל להריס ע"ש מ"ו פ"ג דערלה], **ס)** דבור זה שייך לעיל לפני ד"ה אבל, **ע)** עיין ברש"ל, **פ)** [ל"ל ממשנה קשיא],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי איכא למימר הרי בילה הרבה פעמים נמכרת: **(ב)** ד"ה תלתן מין קטנית. נ"ב וכן פי' רש"י במהרוסה דף פא ובמס' ר"ה דף יב פרש"י שהוא מין תבלין: **(ג)** תד"ה אבל וכו' אסור לטלטל אינו אלא דוקא: **(ד)** ד"ה ואחרות וכו' ובהתערובות דקא מתמה אשמואל דקאס' ספק ספיקא:

גליון הש"ס

גמ' ריאא אתאן לספק טריפה. עי' מוהרן דף סד ע"א תוד"ה שאם ריקמה ובשיטה מקובצת בב"ק דף מז ע"א ד"ה מאי טעמא:

לעזי רש"י

פינוג"ר [פינוגר"י]. חילבה (גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין).

מוסף רש"י

לכסות בה את הכלי. לסתום פי לגוחית (שבת מג.). כל שדרכו לימנות שנינו. שיש בני אדם המקפידין במנינם ומונין אותם למכור במנין, שינוי בהן משנה לחכילי תלתן (זבחים עב.). את שדרכו מיוחד לכך שאין לך אדם המוסיף עליהן יתירה לנוקה ולא מוכר בלא מנין (שם) מיוחד למנין הוא ולא בטל, כגון תבלין, אבל דבר השוה לימנו באומד, אע"פ שנמכר לפעמים בטל (חולין ק.). תלתן. פינגר"ל, מין קטנית הוא ומתקן הקדירה בא (יבמות פא.) או: מין תבלין וחשובין מאד שאף טעם הענן שוה לפני (זבחים עב.). ידלקו. כלאים בשריפה, דכתיב תוקדש, מוקד אש (יבמות שם). המשך בעמוד הבא.

מוסף תוספות

א. שדוחק הוא לומר דכי אוקימנא בצריך למקומו היינו דווקא כשהביצה סמוכה שם. ר"ן. **ב.** רק בעומדת לגדל דווקא. תר"ד. **ג.** דקתני נתערבה לשון נקבה וספקא אסור וכו', ואי אספקא קאי נתערב הוה ליה למיתני. שי"מ ר"מ עד אות ב. **ד.** דגבי שאר מילי אסרינן חדא רובא ושרינן תרי רובא גבי יוחסין בסוף פ"ק דכתובות (דף טו.). תוס' זבחים עב. ד"ה

ו) תולי הפירכא הוא דסא כירושלמי מבואר דאף לר"י דאת שדרכו למנות שנינו לר"מ מ"מ י' דברים מקדשין וליכא למימר דתחיכות מזבחים שנתערבו בכלל הג' דהא מבואר בגמ' שם דהם אינו בכלל דאת שדרכו למנות ע"ש. ב) תולי ל"ל דסבר כל דבר שבמנין אפי' בדבר שאין לו מתירין וכו'.

רואין אוכן כאילו הן פרודות. אם אין כאן מאה פומין של היתר שיהא בהן כדי להעלות פי האיסור באחד ומאה רואין כאילו ליטרות של כל הפומין פרודות מעל הפומין ומעורבות בשל שולים ונמצאו כולם בספק הדמוע ומצטרפות המתמונות להעלות את ליטרא שעל הפה דהואיל ותרומת פירות המתרבין מקילים בהעלאתם: **ור' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין.** של היתר לבד פומין של איסור מעלין אותן באחד ומאה ואם נאו הפומין אסורין ואין השולים מועילין לבטל הפומין הואיל ואינן בספק הדמוע: **רבי יהודה אומר.** לא כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע אלא כן נחלקו ר' אליעזר אומר כו': **ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין.** וכולן בכלל הספק אין מעלין את היחיד הואיל ופומי הכלי דבר שיש בו מנין הוא לא בטלי ואפילו בדרבנן. אבל דרסה בעגול כו': **הכי קאמר דרסה בתוך העגול.** דעכשיו אינן ניכרות שהרי מדובקות ואינו יודע היכן היא אם בצפונו של עגול או בדרומו הואיל והשתא נאו בת מנין היא ולא מנכרא דברי הכל יעלו ותנא דלעיל ר' יהודה ואליבא דרבי יהושע היא: **רב אשי אמר לעולם.** הא דקתני וספקא אסור ספק יום טוב ספק חול קאמר ודקשיא לך לרב יוסף ולרבי יצחק ספק דרבנן הוא ולקולא הכא אזלינן לחומרא הואיל ויש לו מתירין למחר: **אפילו בדרבנן.** כגון בילה דגזרת פירות הנושרין היא לא בטלה בתערובתה וכי היכי דבבטולה מחמרינן מהאי טעמא בספקה נמי מחמרינן מהאי טעמא: **בילה תאכל.** אם נולדה ביום טוב: **פשיטא דהיא ואמה שריא.** כלומר אם בא לומר כבית שמאי לשמעינן בילה אמה למה לי פשיטא דשריא: **היא ואמה אסורה.** דשמעינן לר' אליעזר דאית ליה מוקלה דתנן בפרק המביא (לקמן דף לד.) ר' אליעזר אומר עומד אדם על המוקלה כו' אלמא הכנה בעי: **אגב אמה.** אם אוכלין את אמה היום תאכל אף היא: **שנקרה סמס.** תרנגולת זו קנאה סתם: **גוזמא קתני.** כאדם שרוצה להחזיק דבריו מדבר יתר[1]. ובעומדת לאכילה קאמר ונחלק על בית הלל האוסרים ואמה לא איצטריכא ליה אלא גזיס ואמר מילתא יתירא הכל יאכל גם את האב[2] גם את האם: **דר' אליעזר בן יעקב.** אוסר אפרוחים שלא נפתחו עייניהם ופליגי רבנן עליה ולקמן[3] מייתי לה בגמרא: **גוזמא.** אע"פ דלא אפשר גזיס ואמר מילתא דטופיינא. גוזמא דבר שנוי שאינו מתקבל: **שבת ויום טוב.** הסמוכין והוא הדין ליום טוב ושבת: **קדושה אחת היא.** הרי הן כיום אחד ארוך: **ארבעה זקנים אליבא דר' אליעזר.** בערובין בפ' בכל מערבין (דף לח.): **דאמר שתי קדושות הן.** ומערב ליום א' למזרח ולשני למערב: **הכנה דרבה.** דאמר[4] הכנה בידי שמים מתקרא מיום טוב לשבת דסעודת שבת בעיא הזמנה מיום חול מגזרת הכתוב: **עדיין היא מתלוקת.** ב"ש וב"ה בזה כשם שנחלקו לגבי ביום: **אושפיזכניה.** בעל הבית: **מיו"ט לשבת.** היום נולדו והיה רולה לאכלן למחר בשבת: **נאטווינהו.** לגלותן האידנא. מי אסירי בטלטול בו ביום או לא: **מאי דעביך.** דפשיטא לך דלמחר מיהא שרו משום דקיימא לן רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן מיהו בטלטול האידנא אסירי דאפילו ר' יוחנן לא שרי לגלותה היום אלא לגומעה למחר אם היה יו"ט קודם לשבת אבל ביומיה לא ואפילו בטלטול: **והתניא.** סייעתא: **דרב לא מוקי אמורא עלויה.** לא היה מעמיד מתורגמן לפניו לדרוש דרשה לרבים: **מיומא טבא לחבריה.** כלומר משעשה היום יום טוב דהייגו לאחר סעודה עד מחר: **משום שכרות.** דרב אורווי היה מורי בדרשה שלו כדאמרינן בכריתות[5] ושכור אסור להורות דכתיב יין ושכר אל תשת (ויקרא י) וכתיב להורות את בני ישראל (שם): איכו

גימא קסבר רב קדושה אחת הן. תימה לימא דקסבר שתי קדושות הן אלא הטעם הוי מגו דאתקלאי לבין השמשות[1] דשמא יום שבת הוא אתקלאי לכולי יומא דיום שני וי"ל דלא אמרינן מגו משום יום שהוא לשעבר דדוקא להכא אמרינן הכי כגון בין השמשות דתחילת יום טוב או בין השמשות דשבת שמא שבת הוא ותימה הא בסוכה (דף י.) אמרינן נוי סוכה אסורין עד מוצאי יום טוב האחרון של חג שהוא יום תשיעי שהוא ספק יום שמיני ועל כרחיך טעמא משום דאתקלאי בין השמשות דשמא יום שמיני הוא והיינו לשעבר וי"ל דמוקלה מחמת מצוה שאני כדמפרש טעמא התם דילמא מתרמיא ליה סעודה ואכיל בגוה והתם אמרינן אפילו לשעבר[2] אבל הכא מוקלה דמחמת אסור לא אמרינן הכי:

אלא בהכנה דרבה קמפלגי. ותימה דהא אמרינן[3] כל היכא דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ואם כן כשאל יום טוב לאחר השבת והבילה נולדה בשבת היא נגמרת ביום שהוא חול ואם כן מאי הכנה איכא וי"ל דמכל מקום כשנולדה בשבת הרי זו הכנה דגם בשעת לידה שייך הכנה[4] ועוד יש לומר דכיון דאם נולדה ביו"ט הרי זו אסורה אם נאמר כשנולדה בשבת הרי היא מותרת בשביל אותה לידה דשבת אם כן הוי שבת מכין ליום טוב:

רבי יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת. ואע"ג דפירשתי לעיל דר' יהודה סבירא ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מ"מ לא קשיא מהכא דהא דידיה והא דרביה: ותנן

בכב א ב ג מיי' פי"ד מהלכות תרומות הלכה ו ז:

כג ד מיי' פי"א מהלכות יו"ט הלכה כ ופי"ב הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תקי"ג סעיף ב וטוש"ע י"ד סי' קב סעיף א:

כד ה מיי' פי"א שם הלכה יט סמג לאוין סי עה טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ה וסי' תקיג סעיף ה:

כה ו מיי' פי"ח מהלכות עירובין הלכה ח סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תט"ו סעיף ב:

רבינו חננאל

דרסה בעיגול ואינו יודע באיזה עיגול דרסה. אוקמה רב פפה בספק ספיקא, ולפיכך קתני דברי הכל יעלו. ירושלמי א"ר בון וצריך להיות בכל עיגול שתי לטרין ועוד קציעות, כדי לבטל כל מקום שהיא אותה ליטרא של תרומה בליטרא ועוד של חולין. ועוד אמרו בתלמוד א"י במס' תרומות הא דתני ר' מאיר משום ר' יהושע אפילו היו שם ג' מאות פומין לא תעלה, הדא אמרה פומין עשאום כדרך שדרכו להימנות, הדא מסייעא לר' יוחנן דו אמר תניין איגון הדא מסייעא למ"ד דברי ר' מאיר כל הדברים מקדשין, מסייע למ"ד דלעת אפילו אחת ממאה אוסר. ובא רב אשי ופירק פירוק אחר, לעולם ספק יו"ט ספק חול היא מתניתא דא, ודקאמרת אמאי ספיקא אסורה, הא קי"ל כל ספיקא דרבנן לקולא, משום דהוי דבר שמחר ומחרתים הוא עצמו מותר, וכל כי האי גוונא אפילו בדרבנן לא בטיל. והא דתניא ביצה תאכל היא ואמה ואפרוח וקליפתו, גוזמא, כלומר אינן דברים נכונים דקליפה לאו בת אכילה היא. ודברי הכל אפרוח בקליפתו קודם שיצא לאויר העולם אסור. גוזמא הוא לשון הבאי כדגרסינן אמר שמואל בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הבאי ואילו הן גפן ותפוח ורפורכת וכול'. אמר ר' אמי... דבר(י)[ה] תורה לשון הבאי ערים גדולות ובצורות בשמים. יו"ט הסמוך [לשבת] בין מלפניה בין מלאחריה, קי"ל כרב דאמר נולדה בשבת אסורה ביו"ט, וכן נולדה ביו"ט אסורה בשבת. ואקשינן לימא קסבר רב קדושה אחת, והאמר רב הלכה כד' זקנים הללו, והן רשב"ג ור' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בן שמוע ור' יוסי בר' יהודה אליבא דר' אליעזר דאמר ב' קדושות הן, ומפורש בפרק בכל מערבין. ופרקינן לעולם קסבר רב ב' קדושות הן, והכא סבר לה (כרבא) [כרבה] דאמר והיה ביום הששי והכינו, חול מכין לשבת וליו"ט, ואין יו"ט מכין לשבת, ולא שבת ליו"ט. ור' יהודה משום ר' אליעזר מוקים להו לב"ה כרב דאוסר. ואע"ג דר' יוחנן הוא בר פלוגתיה דרב, הא רב אדא בר אהבה ורב פפא עבדו כרב.

מוסף תוספות

א. שבין ראשון לשני. תר"פ. ב. וצריך לעשות מעשה בין השמשות ולאכול בה. תוס' הרא"ש סוסה מו: ד"ה סוסה דלא. ג. לענין אפרוחים, דבעודה במעי אמה אינה ראויה לגדל אפרוח עד שתצא לחדץ, וא"כ איכא הכנה. תר"פ.

מוסף רש"י

שייך לענמוד קודם. **נתערבו** וגו' כולן ידלקו. דלא בטלי כדקתני עעמא שהיה ר' מאיר אומר כל שדרכו לימנות מקדש את המתערב עמו ואין בטל כרוב, שכלאי הכרם בדבר שאין במנין בטלין באחד ומאתים, כדאמר בפסחים באלו עוברין (מח:) מן המאתים (יחזקאל מה) ממותר שתי מאות שנאמריו בכור, מיכן לערלה וכלאי הכרם שבטלים במאתים (יבמות פא:). **יעלו באחת ומאתים.** זו היא עליית ערלה וכלאי הכרם, דתרומה עולה באחד ומאה, וכיון שכפל את המיעוט, שאיסורו איסור גמור, כפל את העלייה, הכי תניא לה בספרי גבי מכל תלבו את מקדשו ממנו, דמשמעי בתרומת מעשר שהיא אחד ממאה וקרי לה מקדשו, ומשמע שמקדשו מקדש את המתערבין בו (זבחים עב:). מקדש. מאתים או שלש מאות, דלא בטל (יבמות פא:). **והחכמים אומרים** אינו מקדש. אלא בטל (זבחים עב:). **אלא ששה דברים בלבד.** הן שמקדשים את כל המתערבים בהן, מאוך שהן גדולים ודמיהן יקרים ומשונין במינן (שם). וקלחי כרוב. לשון קלח ביקר שלו (שם). **הראוי לערלה ערלה.** מה שיש באלו מין אילן וראוי לערלה, מקדש את עירובו באיסור ערלה (שם) כגון אגוזים וירמון וחביות, מקדשין את הכלאים משום ערלה (יבמות פא:). **הראוי לכלאי הכרם.** כגון תרדין וכרוב ולענת (שם). **את שדרכו למנות.** שמיומחד, שנינו. דלא בטל, אלבן מתיכות ושינוליס אע"ג שדרכן לימנות שואיל שדרכן נמי לימכר בחומד בטלי (שם). **כל שדרכו למנות.** אפילו לפרקים, שנינו. דלא בטל (שם). **כל דבר שבמנין.** כל שדרכו לימנות כלל כגון ליטרלות של קציעות, שרוב בני אדם אין מוכרים במנין אלא דורסין אותו בעיגול ומוכר כל העיגול יחד, שמנו מקצוע (שם). **שדרסה על פי עגול.** שם כלי הוא עגול ודוסכין בה קציעות ונדבקין זו בזו ועשין עיגול כעין גגינה. על פי, דוקא נקט שנאמרה לעניים (זבחים עג.). **ואינו יודע.** אחה פי כלי נאמר וכבל התתמונות מעורבת בהן אלא הפומין לבדם בספק האיסור (שם). **ר' מאיר אומר.** ר' מאיר ור' יהודה פליגי בהא אלינא דר"א ור' יהושע (שם). עד כאן שייך לענמוד קודם.

רואין את העליונות כאילו הן פרודות. אע"פ שאין כאן ק' פומין של ק' כלים של היתר לבד האיסור לבטל האיסור, והתמתונות אינן בכלל הספק להצטרף עם העליונות לבטלן, רואין את כל ליטרלות התתמתונות והעליונות שבכל הכלים כאילו הן פרודות חו מעורבת בכולן והתתמתונות מצטרפות להעלות את העליונות שבכל פוס ופוס (זבחים עג.). **ואם לאו הפומין אסורין.** שהתתמתונות שאינן בכלל הספק אין מעלות הפומין (שם). **אפילו יש שם שלש מאות פומין לא יעלו.** דכל שדרכו לימנות לא בטיל (שם). **ואינו יודע באיזה עגול.** שדרסה במקום השולים שהכלי רחב והרבה ליטרלות קדושות לרחבו (שם). **דברי הכל יעלו.** הואיל ולימיה לאיסוריה בעיניה, שנדרס ונדבק בחתרות מלמעלה ומלמטה ומן הלד, אין כאן דבר שבמנין כלל (שם). **לא מוקי אמורא עלויה.** למידרס בפרקא (זבחים יח. וכריתות יג:). **מיומא טבא לחבריה.** משעה שאכל ושתה ועשה יום טוב עד למחר, דהכי משמע קרא יין ושכר אל תשת בבואכם וגו' וכן בשעה שאתה בא להבדיל ולהורות בין דבר קדושה לדבר חול אל תהי שכרות (זבחים יח.).

עין משפט נר מצוה

ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה. ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל היינו היכא דמיערב ממילא אבל למערבינהו בידים לבטולי אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה של חולין וחזרה ונפלה לתוכן סאה של חולין ורבה עליהן בשוגג מותר במזיד אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ומשני הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ומש"ה הפילה אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה אבל הכא לא אמרינן הכי דשפיר מבטלין לכתחילה ואם תאמר לעיל (ג:) גבי עגול דהוי תרומה דרבנן יוסף עליו ויבטל וי"ל דהא דאמר בדרבנן מבטלין [a] היינו בדבר שעיקרו מדרבנן כגון מוקלה דעיקרו אינו אלא מדרבנן אבל בדבר שעיקרו מדאורייתא כגון תרומה דאיכא שום דבר דאורייתא כגון דגן תירוש ויצהר אפילו במקום שאינו אלא מדרבנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הנשה (חולין לח.) גבי ההיא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדקולא סבר מר בר רב אשי לשעריהו בתלתין פלגי זיתא א"ל אבוה אל תזלזל בשיעורי כו' ואין מבטלין ואמאי לא הוסיף עליהן עד [b] [ששים] כדי לבטל אותם אלא שמע מינה כיון דעיקר איסורו דאורייתא כגון היכא דאיכא כזית [c] הכי נמי דליכא כזית וליכא אלא איסור דרבנן אין מבטלין [a]:

ונתקלקלו

איכו השתא אשתלאי ואמרי לך רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא [d] הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא אמר ר' יוחנן [e] עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב ואל תשיבני ביצה מ"ט ביצה משום דביומא נמי חזיא לגומעה ולא קא שרי לה עד למחר מידע ידיע דבת יומא אסרוה עצים דלא חזו ליומייהו אי שרי להו למחר אתי למימר ביומייהו נמי שרו ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה [f] אמר רב מתנה [g] עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן והא קא מהפך באיסורא כיון דרובא דהיתרא נינהו כי קא מהפך בהיתרא קא מהפך והא קא מבטל איסורא לכתחלה ותנן [h] אין מבטלין איסור לכתחלה [i] הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר [k] הני מילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה הכא מקלא קלי איסורא אתמר שני ימים טובים של גליות רב אמר [l] נולדה בזה מותרת בזה ורב אסי אמר נולדה בזה אסורה בזה לימא קא סבר רב אסי קדושה אחת היא והא [m] רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה רב אסי ספוקי מספקא ליה ועביד הכא והכא לחומרא אמר ר' זירא כותיה דרב אסי מסתברא דהאידנא ידעינן בקביעא דירחא וקא עבדינן תרי יומי אמר אביי כותיה דרב מסתברא [n] דתנן [o] בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא והשתא דידעינן בקביעא דירחא מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם [p] הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם זמנין דגזרו המלכות גזרה ואתי לאקלקולי אתמר שני ימים טובים של ר"ה רב ושמואל דאמרי תרוייהו [q] נולדה בזה אסורה בזה דתנן [r] בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום [s] (כולו) פעם אחת נשתהו העדים לבא

ונתקלקלו

אם ביום שלשים ואחד ועושין ב' ימים יו"ט מספק ומדאורייתא ביום הראשון שבתון וביום השביעי שבתון ומו לא: **מוסרת בזה.** דחד מיניהו חול הוא וממה נפשך שריא: **אסורה בזה.** כדמפרש ואזיל: **לימא קסבר רב אסי קדושה אחת היא.** חכמים קבעום על בני גולה לעשותם לדורות מחמת ספק זה והטילום עליהם כחומר יום אחרון: **והא רב אסי מבדיל.** ומבדל בין הקבעה דירחא ויו"ט שני חול גמור הוא. משום מנהג אבותינו שלא ידעו בקביעת החדש כמונו ועשאום מספק מאליהן אנחנו עושין אותם: **ספוקי מספקא ליה.** אם חק חכמים הוא שהוטל על הגליות ואפילו ירבו בהם חכמים יודעי העתים יהיו עושין אותן שנים א"כ הרי הוא מדברי סופרים כיום אחרון או אם הן עשאום מאליהן מספק וחד מיניהו חול ומאן דקיים ליה בקביעא דירחא בעי אבדולי: **כותיה דרב אסי מסתברא.** דאסיר: **קיים לן בקביעא דירחא.** על ידי חשבון שמחשבין מולדתו [t] אנו למדים אם נראה ביום שלשים אם לאו: **ועבדינן תרי יומי.** אלמא חק קבוע הוא מתקנת חכמים על ישראל הרחוקים לעשותן ואפילו בלא ספק הלכך כחד יומא אריכא שוינהו: **כותיה דרב מסתברא.** שאינו חק אלא מדאגת הספק החמירו עליהם הגליות: **בראשונה.** קודם שקלקלו הכותים והשיאו הם משואות ביום שלא קבעו בו החודש כדי להטעות את ישראל: **משיאין משואות.** כמו להעלותם משאת העשן מן העיר (שופטים כ) (סימן) תבערה. ובראש השנה [u] מפרש להו. ובהן היו יודעין כל בני הגליות הקרובים והרחוקים את קביעת החודש ולא היו עושין אלא יו"ט אחד בכל מקום: **שיהו שלוחים יוצאים.** ועד מקום שיכול להגיע בתוך חמשה עשר ימים הם מודיעים ועושין יום אחד והשאר עושין שני ימים: **ואילו בטלו הכותים.** הדרינן ועבדינן משואות בראש הרים וידעו הכל: **ועבדי חד יומא.** בכל דוכתא. והאידנא נמי היכא דמטו שלוחין קודם יו"ט עבדי חד יומא שמע מינה לא קבעום עליהם בתקנה לדורות: **דגזרי המלכות גזרה [v].** שלא יתעסקו בתורה וישתכח סוד העיבור מכם ותעבדו נמי חד יומא ואתי לקלקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר ותאכלו חמץ בפסח: **אסורה בזה.** שהם ודאי חוק קבוע [w] להיות כיום אחרון מדרבנן שמתחילה לא מחמת ספק התחילו לעשותן: **כל היום.** יום שלשים של אלול. ומבערב היו אסורין במלאכה שמא יתקדש החודש למחר ונמצא שהלילה הזה יו"ט שכן כל היום מצפין לעדות רואי הלבנה אולי יבואו וכל שעה שבאין עד שתחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החודש בו ביום:

ונתקלקלו

כו א ב מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יא סמג לאוין סה עה טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ב:

כז ג מיי' פט"ו מהל' מא"ס הל' כה [וצפט"ז הלכה יב] סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לט סעיף ה:

כח ד מיי' שם פט"ו הלכה כו טוש"ע שם סעיף ו:

כט ה (מיי' פ"ב מהל' יו"ט ה"י) טוש"ע י"ד סי' קב ס"ד בהג"ה עיין טור א"ח סי' תקיג:

ל ו מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה:

לא ז מיי' פ"ג מהלכות קידוש החדש הלכה ח:

לב ח מיי' שם פ"ה הל"ה וס"א מהל' יו"ט הלכה כא:

לג ט מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין מה טו"שע שם [וסימן תר סעיף א]:

לד י מיי' פ"ג מהלכות קידוש החדש הלכה ה:

רבינו חננאל

אמר רבא הלכתא כוותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה והוה עביד לחומרא, מבדיל מיומא טבא לחבריה, שמא יו"ט שני חול הוא, ומקדש שמא אתמול היה חול ונכשיו ביום שני יו"ט. אמר **רבה כוותיה דרב אסי מסתברא כו'.** ודחאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. **ואסיקנא** והאידנא דידעינן בקביעא דירחא מ"ט עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו מא"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, דחיישינן שמא יגזרו שמד וישכחו חשבון הקביעות ויבואו לידי קלקול. **א"ר יוחנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה.** כלומר אל תקשה עלי. ומפני מה [אנן] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו', ופשוטה היא. והלכתא כוותיה בעצים ולא בביצה. אמר **רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט מרבה עליהן עצים** מוכנין **ומסיקן,** דקיי"ל איסור עצים כי האי גוונא גזרה היא מדרבנן שמא יעלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור לכתחלה (ביו"ט ג), הני מילי בדאורייתא, אבל האי דמדרבנן אסור, אפילו לכתחלה שרי. ואפילו לרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין כגון הני עצים דלמחר שרו לא בטיל, הני מילי היכא דאיתא בעיניה, אבל הני עצים כבר נשרפו, ולפיכך בטלי ושרי למיפא [a]. בתנור. **והאי** דאמרי רב ושמואל בשני ימים טובים של ר"ה נולדה בזה אסורה בזה, דתנן בראשונה היו מקבלין עדות כו'. ש"מ מדקתני סיפא אם באו מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש דקדושה אחת היא. פירוש, שכיון שבבית הוועד פעמים היו עושין ר"ה ב' ימים טובים, לפיכך החמירו בהן ועשאום קדושה אחת.

ג) [לקמן ה:], **ד)** [ע"ש ס"ס ס"ס ע"ש], **ה)** [ע' ר"ש ס"ס דתרומות], **ו)** ר"ה ס"ס; **ז)** ר"ה ל:, **ח)** [ע"ש לד:], **ט)** [ע"ש לד:], **י)** [לקמן ה:], **כ)** [ע"ש ס"ס ס"ס ע"ש], **ל)** [ע' ר"ש ס"ס דתרומות], **מ)** ר"ה כב:; **נ)** ר"ה ל:, **ס)** [ע"ש לד:], **ע)** [ע"ש לד:], **פ)** [ע"ש לד:], **צ)** [ע"ש לד:], **ק)** [ע"ש לד:], **ר)** [ע"ש לד:], **ש)** [ע"ש לד:], **ת)** [ע"ש לד:], **א)** [ע"ש לד:], **ב)** [ע"ש לד:], **ג)** [ע"ש לד:], **ד)** [ע"ש לד:], **ה)** [ע"ש לד:], **ו)** [ע"ש לד:], **ז)** [ע"ש לד:], **ח)** [ע"ש לד:], **ט)** [ע"ש לד:], **י)** [ע"ש לד:], **כ)** [ע"ש לד:], **ל)** [ע"ש לד:], **מ)** [ע"ש לד:], **נ)** [ע"ש לד:],

ונתקלקלו הלוים בשיר. תמיד של בין הערבים שאמרו בו שירה של חול שהיו סבורים שלא יבאו עוד והיום חול וכשבאו נמצא שהוא קדש. וכשל שחר אין טעות בתמיד של שחר אפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו שיר של חול היו אומרים לפי שברוב השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך: **עד המנחה.** עד הקרבת תמיד של בין הערבים אבל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין מיום המחרת ליום הכפורים וסוכות. ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה אע"פ שאין מונין למועדות מהיום לא מזלזלינן ביה בהאי שלשים שלא גומרין אותו באיסורו כאשר הוזהרו עד המנחה ממלאכה כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו. אלמא תחילת עשיית שני ימים לרשא השנה אפילו בבית דין הוה ולא מספק שהרי ולמי שיום טוב למחר ואעפ"כ תקנו לעשותו שמע מינה חק חכמים ומצותן היה לעשותן בבאו עדים אחר המנחה והרחוקים יש עליהם לעשותן בכל שנה שמא יבאו עדים אחר המנחה והרי קדושתו אחת ואין כאן לומר ממה נפשך חד מייניהו חול דשמא אין כאן חול אלא שניהם קדש: **אמר רבה גר': מתקנת רבן יוחנן בן זכאי.** שהחזיר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין בית דין עושין שני ימים והרחוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש ביום שלשים אם בשלשים ואחד והרי הן כשאר י"ט של גליות ובילה שנולדה בזה מותרת בזה ממה נפשך לחד מייניהו חול: **ורב ושמואל קשיא מתניתין.** דקתני לחזר הדבר ליושנו: **הא לן והא להו.** לבני א"י שעושין יום אחד מותרת אבל לדידן בני גולה אסורה שהרי עדיין אנו עושין שני ימים ועודנו כבתחילה מפני אותה תקנה ראשונה לא מפני ספק הלכך הואיל ולא פסקו מאלנו משהתחלנו אין להקל ולומר אין מנהגנו זה מפני תקנה ראשונה אלא מפני הספק ובילה מותרת הא לא אמרינן דכיון דלא פסקה אותה תקנה מאלנו שנה אחת לעשות יום אחד עדיין באיסורנו הראשונה עמדנו להיותם כיום[ט] ארוך: **הוי דבר שבמנין.** בילה זו נאסרת בקבוק חכמים שנמנו וגמרו לעשותן שני ימים קדושה אחת אם לא באו עדים לפני המנחה וכל העושין שני ימים מחמת כן עשו שמא לא באו עדים לבית דין קודם המנחה: **צריך מנין אחר.** שימנו לך ויתירוהו. ולקמן[י] פרכינן בילה מי אתסרא במנין והלא לא נמנו אלא על קבלת עדות ובהוא חזר בו רבן יוחנן והתירו: **מנא אמינא לה.** דכל דבר הנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו ואפילו אירע דבר שאתה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין הראשון עומדת כי הכא אפילו הכי אסור עד שיתירוהו בפירוש בקבוק חכמים: **לך אמור לחם.** לקמן[כ] מפרש לה היכי יליף: **ואומר במשוך היובל.** לקמן[כא] מפרש: **ותניא.** נמי דצריך מנין אחר להתירו: **כרם רבעי.** שאמרה תורה קדש הלולים (ויקרא יט) וגמרינן קדש קדש ממעשר שני דכתיב ביה קדש וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ וגו' (שם כז) שצריך להעלות הפירות לירושלים או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים ותקנו חכמים במהלך יום אחד לכל לד שלא יפדוהו אלא הפירות עצמן יעלם ויאכלם שם כדמפרש לקמן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות: **במזרח לוד.** היינו בין לוד לירושלים בתוך מהלך יום דהא אמרינן לוד בתוך מהלך יום מן המערב נמצא מזרחה בין לוד לירושלים. בכילד מברכין (ברכות דף לה.) יש פלוגתא חד תני נטע רבעי וחד תני כרם רבעי: להפקירו

ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהו מקבלים את העדים אלא עד המנחה [א]**ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש אמר רבה מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת דתנן** [ב]**משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה א"ל אמינא לך אנא רבן יוחנן בן זכאי ואת אמרת לי רב ושמואל ולרב ושמואל קשיא מתניתין לא קשיא** [ג]**הא לן והא להו ורב יוסף אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט הוי דבר שבמנין** [ג]**וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דכתיב** [1]**לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואומר** [2]**במשוך היובל המה יעלו בהר** [ד]**(ותניא)** [ה]**כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד וזו היא תחומה** [ו]**(עלת) מן** [ז]**(הצפון) ועקרבת מן** [ח]**(הדרום) לוד מן המערב וירדן מן המזרח ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ותניא** [ה]**כרם רבעי היה לו לר' אליעזר במזרח לוד בצד כפר טבי** ובקש

בין הערבים[ב]: **הא** לן **והא** להו. פי' בקונטרס בני א"י שמקדשין החדש על פי הראייה ואין עושין אלא יום אחד ופעמים עושין שנים כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואשתני בשביל תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואין עושין אלא יום אחד אף כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואפילו כשהיו עושין שני ימים כגון שלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה מותרת להן אבל לבני חוצה לארץ אסור שהרי עדיין הם עושין שני ימים כבתחילה ואם כן לא אשתני להן מפני התקנה הואיל והתחילו לעשות שני ימים ולא פסקו בשום פעם לעשות יום אחד עדיין הם עומדים באיסורן להיותן כיום ארוך דלא נימא דמחמת ספק הן עושין דאין יודעין אם באו עדים אם לאו אלא מחמת המנהג הן עושין כיון דלא נשתנה להן המנהג וא"ת לר' יוסי דאמר בעירובין (דף לט. ושם) גבי שני ימים של ר"ה נולדה בראשון אסורה בשני והא ר' יוסי בא"י הוה לאחר חורבן וא"כ שתי קדושות הן ואמאי בילה אסורה ואין לומר דהיינו קודם חורבן דהוו קדושה אחת דא"כ מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה וכי תימא דהיינו לאחר חורבן והא בילה אסורה היינו לבני בבל דלדידהו קדושה אחת הן זה אינו דר' יוסי מא"י ונקט מילתא בשביל בבל וי"ל דלעולם ר' יוסי מקודש חורבן קאמר ואין להקשות מאי דהוה הוה הואיל ואשמועינן פסק דגם עתה שייך לאחר חורבן לבני בבל:

בל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. יש שהיו רוצין לומר מכאן לאותן חכמות שעושין לזמן עד פסח או עד זמן אחר דכי יגיע הזמן צריך מנין להתיר את החרם אע"פ שעבר הזמן דהא הרי הכא דהקב"ה אסר להם תשמיש בשביל מתן תורה וממילא ידעינן דלאחר שלשה ימים דנתנה תורה דמותרין ואעפ"כ התיר להם ולא היא[ג] דהכא אין כאן שום זמן דקרא דהיו נכונים לשלשת ימים וגו' (שמות יט) הזמינו עצמכם לדבר שיהיה לסוף שלשת ימים דאם כתיב היו נכונים שלשת ימים בלא למ"ד של לשלשת ימים הייתי מוכיח שפיר דכי היכי דצריך להתיר תשמיש צריך נמי להתיר החרם ומדלא כתיב הכי שמע מינה גבי תשמיש צריך להתיר משום דכתיב אל תגשו אל אשה וגו' דמשמע עולמית כי היכי דאסר להם קודם מתן תורה שלשת ימים אבל חרמות שמשימין לזמן מכי עבר הזמן ממילא עבר ואין צריך היתר: [ועי' תוספות סנהדרין נט: ד"ה לכל דבר]:

ובקש

א) ר"ה ל:, **ב)** [ברכות ה: וש"נ], **ג)** [סנהדרין נט:], **ד)** [ל"ל ותנן], **ה)** ר"ה לא: [מעשר שני פ"ה (מ"ב)], **ו)** [ל"ל אילת], **ז)** [ל"ל הלבונון], **ח)** [ל"ל הלפון. כך איתא במשנה], **ט)** במ"ת: עדיין הוא באיסורו הראשון ועודנו כיום, **י)** [ע"ב], **כ)** [שם], **כא)** [שם], **מ)** [עי' מהרש"א],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בתוס' ד"ה ונתקלקלו וכו' וא"כ אין יכולין להקריב המוספין. נ"ב עי' רא"ן סי' שז דף נט ריש ע"ג בד"ה שאלני וכו':

מוסף רש"י

נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש. בר"ה קאי דמשמשכה לילי עשריס ותשעה נהגו בו קודש, שמא יבואו עדים מחר ויקדשוה ב"ד ונמצא שהלילה הזה ליל יו"ט הוא וכן למחר כל היום עד המנחה, ואם באו עדים קודם המנחה ב"ד מקדשים את החדש ויודעו שיפה נהגו בו קודש, ואם מן המנחה ולמעלה באו אע"פ שאין ב"ד מקבלין אותן לקדשו היום ויעברו את אלול ויקדשוהו למחר אע"פ שאין ב"ד גומרים אותו בקדושה ואסור במלאכה למחר אחי לזלזולי ביה לשנה הבאה ויעשו בו מלאכה כל היום ויאמרו אשתקד נהגנו בו קדש מנס ומן המנחה ולמעלה מזכנו ונהגנו בו חול (ר"ה ל:). **היה עולה לירושלים.** הפירות עצמן, אע"ג דמן המורה בין מעשר שני בין כרם רבעי נפדים ומתמלאים בפסיעה אחת חוץ לחומה, דכגון גזור בכל מהלך של יום אחד שיעלם ויאכלום שם כדי לעטר שוקי ירושלים (ר"ה לא:). **במזרח לוד.** בין לוד לירושלים, שהרי ירושלים למזרחה של לוד היא (שם).

מוסף תוספות

א. כדאמרינן פרק השולח (גיטין לח:) גבי שחרר עבדו והשלימו לעשרה מצוה דרבים ואני. תוס' ר"ה ל. ד"ה ונתקלקלו. ב. ולפי פי' שהיה התמיד קרב אחרון, אם כן אמרו עליו שיר של קודש כדינו. תר"פ. **א"כ** במה נתקלקלו דאי משום שהיו סבורים שלא יבאו עדים ואמרו שיר של תמיד של חול זה הקלקול לא היה בתמיד אלא במוסף של ראש השנה שאמרו עליו שיר של תמיד של חול. תוס' הרא"ש ר"ה ל: ד"ה ונתקלקלו. **ג.** דלא גרע מנודר או נשבע על זמן, כשבא הזמן אין צריך להתיר. רשב"א.

ד) נראה דחסר וכו'.

עין משפט נר מצוה

לה **א** ב מיי' פ"ג מהל' קידוש החדש הלכה ו:

לו **ג** מיי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ב:

לז **ד** ה מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הלכה ה [ופ"ב מהלכות ממרים הלכה ב ולהא"ד וכ"מ שם] סמג עשין (לו) [קלז]:

תורה אור השלם

1. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם:

דברים ה כו

2. לֹא תֵגֵא בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר:

שמות יט יג

רבינו חננאל

אמר רבה מתקנה שהתקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהו מקבלין עדות החדש כל היום, **ביצה מותרת,** דהא כשתי קדושות הן. [א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה]. ואסיקנא לא קשיא הא לן והא להו, כלומר לבני א"י שהתקין להן רבן יוחנן בן זכאי להיות מקבלין עדות החדש כל היום כולו הרי הן שתי קדושות, **הביצה** [ב] [מותרת. ולבני בבל הביצה אסורה. ורב יוסף אמר אף לבני בבל הביצה] אסורה, מ"ט מפני שלא נמנו עליה בית דין והתירוה להן, דקיימא לן כל דבר שנמנו באיסורן, צריך מנין אחר להתירן, מדכתיב היו נכונים וגו', הלא ידענו שאחר ג' ימים מותר, למה כתב לנו לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, אלא ללמד קביעות עונה, כלומר שחייב לתת לה עונתה, הנה פסוק אחר כתיב השמרו לכם עלות בהר וגו', וכתיב בלחזות האחרונות ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל יראה וגו', לאו מכלל שמותר היה לעלות בהר משעה שנסתלקה השכינה ממנו. במשוך היובל המה יעלו בהר למה לי, אלא להתיר עליית ההר על פי האוסרה. ואם תאמר איסור ביצה מדרבנן היא ולא בענין כולי האי, הרי כרם שאיסור פדיונו חוץ לירושלים תקנה דרבנן היא, ואמרו לו תלמידיו לר' אליעזר כבר נמנו חבריך והתירו לפדותן בכל מקום, טעמא דנמנו הא לא נמנו לעולם באיסורן עומד ואע"ג דהיא תקנה דרבנן כו'.

1. וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הֵיוּ נְכֹנִים לְשִׁלֹּשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה:
שמות יט טו
2. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם:
דברים ה כו
3. לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר:
שמות יט יג
4. וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אַל יֵרָא בְּכָל הָהָר גַּם הַצֹּאן וְהַבָּקָר אַל יִרְעוּ אֶל מוּל הָהָר הַהוּא:
שמות לד ג

רבינו חננאל

רב אדא ורב שלמן. וכן אמר רבא אף מתקנת ריב"ז [ואילך ביצה אסורה ו)], מי לא מודה ריב"ז שאם לא באו עדים מן המנחה ולמעלה שיהא אותו היום קדש ולמחר קדש, הנה תמצא לריב"ז] נמי שני ימים טובים כי האי גוונא כי הם קדושה אחת. ש"מ שאפילו בני א"י צריכין להיות עושין ר"ה שני ימים. **אמר רבא** הלכתא כרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא, כבר פירשנוהו למעלה.

ו) עי' בתוס' כאן ד"ה מי לא מודה מה שהקשו על פי' רבינו זה.

ובקש ר' אליעזר להפקירו לעניים. וא"ת אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא א"כ מה הרויחו עניים בזה הא היו צריכין לפדותו קודם אכילה שהרי לא היה חומה לירושלים ולא היו יכולין לאכלו בשוק מקום רק לפדותו קודם אכילה וי"ל לפרש"י ניחא דפי' קדושה ראשונה אליבא דרבי אליעזר קדשה לעתיד לבא א"כ יכולין העניים להביא פירות לירושלים ולאכלן שם בלא פדייה אי נמי אפילו ס"ל לא קדשה לעתיד לבא מ"מ היו מרויחין העניים דהא הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ואפילו לכתחילה בזמן הזה כדאי' בערכין (דף כט. ז)):

מכדי כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו וגו'. פירוש מכדי כתיב אל מול ההר ההוא דמשמע כל זמן שהוא בהויתו בקדושה ששכינה שרויה עליו דוקא אסור אבל נסתלקה שכינה מותר וא"כ במשך היובל למה לי וא"ת והא אל מול ההר ההוא בלוחות אחרונות כתיב ובמשך היובל נאמר קודם לכן בלוחות הראשונות ואי לא במשך היובל לא שמעינן שריותא בלוחות הראשונות ופירש בקונטרס שלא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד יום שהוקם המשכן ועד בעשריס באייר בשנת השנים שנעלה הענן וא"כ שריותא דבמשך היובל לא הוי עד שנה שניה ואז נאמר כבר אל מול ההר ההוא דמשמע מינה שריותא כדפי' כך שיטת הקונטרס ודוחק הוא דהא במשך היובל משמע שגם בו ביום דמתן תורה הותרו לעלות כשימשוך היובל שלא היו קולות רק בלוחות הראשונות בסיון וא"כ ליכא למימר שריותא דבמשך היובל לא היה עד השנה שניה ועוד כיון דמההוא משמע היתר בהדיא כדפרי' א"כ אין צריך מנין אחר להתירו מידי דהוה אחרונות לאחר הזמן כדפרישית לעיל לכן נראה לי ה"פ ת"ש במשך היובל וכו' למה לי והלא בלאו הכי יש להתיר מסברא דהא לא אסר להם לעלות אלא משום שכינה וא"כ ממילא משתריין כשנסתלקה השכינה והא דקאמר מכדי כו' זהו שלא תאמר דבמשך היובל אתי למשרי כשיפסקו הקולות אע"פ שלא נסתלקה שכינה עדיין [8] והאי התירא לא הוה שמעינן ממילא מסברא והשתא לא תפשוט מידי הא לא אפשר לומר דמכדי כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו בלוחות האחרונות אע"פ שלא היה שם קולות ומסתמא ה"ה נמי בדברות הראשונות שנאסרו כל זמן ששכינה בהר אפילו כשיפסקו הקולות כמו באחרונות א"כ במשך היובל לא בא להתיר (אלא) כשיפסקו הקולות [9] (שנסתלקה) שכינה והאי התירא שמעינן ממילא מסברא אלא שמע מינה שצריך מנין אחר להתירו:

מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי כו' דהיום קדש ולמחר קדש. וא"ת והא הוא עצמו תקן לקבל עדות החדש כל היום ופי' הקונטרס הני מילי לענין שמונין המועדות מיום הראשון ואפילו בלא לאחר המנחה אבל מלעשות יום שני קדש לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה וקשה דמנין ליה הך סברא דתקינו לענין מועדות לחוד הא לענין יום טוב הוי יום שני נמי קדוש וא"כ תהא הבילה אסורה ואימא כיון שהתקין שיהו מקבלין כל היום א"כ כשהיו עושין שני ימים הם מספק ושמי קדושות מינהו ובילה מותרת לכך נראה כפירוש ר"ח דגרס מי לא מודה שאם לא בלאו כו' ומ"מ קשה דכיון שלא בלאו א"כ היו שני ימים מספק וא"כ שתי קדושות מינהו ובילה מותרת וי"ל דה"פ שאם לא בלאו עדיים עד סמוך לחשכה ומיד החשיך ולא היה שהות ביום כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין אלמא דקדושה אחת מינהו והא דאמר התקינו שיהו מקבלין עדותן כל היום היינו היכא דבלאו עדיים בלאו או לאחר מיד והשתא דאתית להכי אין למחוק גרסת הספרים אם בלאו עדיים [3] וכו' כדפי' ומ"מ יש לישב [2] פרש"י ודקשיא לך מנא ליה הך סברא ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי

וכו' כגון קודם מורבן דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר מורבן נמי כשהיו עושין שני ימים כמו קודם מורבן הם קדושה אחת:

מימות

ובקש להפקירו לעניים אמרו לו תלמידיו רבי כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו [6] מאן חבריך רבן יוחנן בן זכאי טעמא דנמנו הא לא נמנו לא מאי ואומר ה"ק מכדי כתיב [1] היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה [2] לך אמור להם שובו לכם לאהליכם למה לי שמע מינה כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא למצות עונה הוא דאתא ת"ש [3] במשוך היובל המה יעלו בהר מכדי כתיב [4] גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא במשוך היובל למה לי שמע מינה דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא ת"ש כרם רבעי והא כרם רבעי דרבנן וקאמרי ליה כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו וכי תימא ביצה נמי אמנו עלה רבן יוחנן בן זכאי ושריוה כי אמנו אעדות אביצה לא אמנו א"ל אביי אטו ביצה במנין מי הואי ביצה בעדות תליא מלתא אתסר עדות אתסר ביצה אשתרי עדות אשתרי ביצה רב אדא ורב שלמן תרוייהו מבי כלוחית אמרי אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביום טוב שני השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד שתי קדושות הן והשתא קדושה אחת היא אי הכי עדות נמי לא נקבל מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא קבלנו עדות החדש כל היום כולו השתא נמי נקבל הכי השתא התם [3] עדות מסורה לב"ד ביצה לכל מסורה רבא אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה [5] שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ואמר רבא [7] הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא

אמר

נמי מההוא קרא ילפינן דתניא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד מקומו שכל זמן שהשכינה שרויה בהר אמרה תורה גם הלאן והבקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכינה אמרה תורה במשוך היובל המה יעלו בהר. הלכך למה ליה לכתוב בהדיא המה יעלו ולא אישתרי ממילא מדוקיא דהכר ההוא ש"מ צריך מנין אחר להתירו כו': **הני מילי בדאורייתא.** באיסור שלא מפי הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו אבל במנין דרבנן לא בענין שריותא בהדיא אלא מכללא: **פ"ש כרם רבעי.** הא דהוצרך להעלות פירות עצמן במהלך יוסי [10] דרבנן הוא וקא בעי מנין ואע"ג דאיכא למשרייה מכלל: **וכ"ש בילה נמי וכו'.** השתא הדר רב יוסף לאסוקי מלתא דאמר [6] אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך בילה אסורה: **בילה במנין מי הואי.** כלום הוזכרה במנין הראשון לאוסרה: **מהרה יבנה בית המקדש.** ותחזור תקנה ראשונה שלא לקבל עדות אלא עד המנחה: **מסורה לב"ד.** אין מזקקין להם אלא ב"ד והם יודעין טעמו של דבר ולא יטעו: **לכל מסורה.** ליד הכל היא בא"ח ואין הכל באין לשאול וסומכין על מנהגו: **מי לא מודה כו'.** אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו בלא עדים לאחר המנחה אבל מלעשות י"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה:

אמר

להפקירו לעניים. שילקטוהו הם ויעלוהו לירושלים ויאכלוהו שם. שהיה עליו טורח להעלות שם הפירות: **כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו.** לפדותו ולהעלות דמיו. ואע"ג דלאחר מורבן הוה קסברי קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וצריך להעלות הפירות לו הדמים: **טעמא דנמנו הא לא נמנו לא.** ואע"ג דממילא ליתא לתקנתא קמייתא דהא כדי לעטר שוקי ירושלים הוא דהוה וכיון דחרבה מה לנו לעטרה לצורך הנכרים ואפילו הכי צריך מנין: **מאי ואומר.** כלומר כילד אנו למדין מן המקרא הראשון ולמה נאמרו שניים: **ה"ק.** כך למד מן הראשון מכדי כתיב היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה וממילא איתתרו בתמיים לאחר שלשה ימים שקבלו את התורה למה ליה למהדר ולמיתן להו רשות לשוב לאהליהם דהיינו תשמיש: **ש"מ.** הואיל וקודשא בריך הוא אסר בעי למשרייה הוא גופיה בהדיא וה"ה לכל דבר שבמנין: **וכי תימא.** כלומר וקרא דבמשוך היובל דיליף תנא מיניה להכי הדר ביה וליף מהתם דהכי קאמר לך וכי תימא דהאי שובו לכם לאו למשרי תשמיש דהא ממילא משתרי אלא לגוותן לשוב במלות המלך על כרחן שלא לגרוע עונת נשותיהן: **פ"ש.** מהכא במשוך היובל שימשוך בהסתלק שכינה מן ההר וילריך התוקע את קולו כמנהג התוקע באחרונה. לשון אחר במשוך היובל שימשוך התוקע מלתקוע והכי מפרש לה במכילתא במשוך היובל בפסוק היובל: **מכדי כתיב.** בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך וגו' (שמות לד) מסיפיה דקרא יליף אל מול ההר ההוא כל זמן שהוא בהויית קדושתו שהשכינה עליו אסור אבל נסתלקה שכינה מותר שמעינן ממילא למה ליה לאדכורי שריותא בהדיא בלוחות הראשונות ולמימר נסתלקה שכינה המה יעלו והלא לא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד אחד בחדש שהוקם המשכן ועד [8] בעשריס [9] באייר שנעלה הענן והיה לו ללמוד היתר כשמסתלק מאל מול ההר ההוא. ובמסכת תענית (דף כא:)

1) [ר"ה לא:], 2) [יבמות כב.], 3) עיהוכין לט., 4) [לעיל ד:], 5) [עי' רש"ש], 6) בס"ת: עד אחר שהוקם המשכן בעשריס, 7) [לעיל ע"א], 8) [שם], 9) [ועי"ע תוס' ר"ה לא: ד"ה ובקש ותוס' מגילה י. ד"ה דכ"ע ותוס' שבועות כח. ד"ה דכ"ע ותוס' חגיגה ג: ד"ה עמון], 10) [י"ל אלא כשנסתלקה], 11) ס"א יש לישב פר"ח דגרס אם לא בא' כו' וי"ל אם לא בא' כלל ביום שנעשים ובקשיא לך א"כ היה שני ימים מספק ה"פ מי לא מודה כו',

מוסף רש"י

ובקש להפקירו לעניים. שיעלו שם פירות ויאכלוס שם, שהיה עליו טורח להעלותן (ר"ה לא:). **והתירוהו.** לפדותן ולהעלות הדמים, לכיון דחרבה ירושלים לא חסו לה מכמיס לעטרה מעתה (שם). **הלכתא כותיה דרב בהני תלת.** שאמר לענין ביצה זו משבת ליו"ט, ולקמיה בשני ימים טוביס של גליות נחלק להקל, והשלישי בשני ימים של ראש השנה נחלק להחמיר (לעיל ד:).

מוסף תוספות

א. דאפילו כשהשכינה היא בהר לא היה נאסר להם להעלות כי אם בתוך מתן תורה שהיה קדוש מאז שהיתה שם שכינה בקולות ולפידים ועשן. שיטה. **ב.** עדים עד הערב שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. רבינו חננאל. **ג.** וגרסינן שפיר אם באו, והכי פירושא, אם באו מן המנחה ולמעלה סמוך לחשכה. תר"ש.

אמר רבא מת בי"ט ראשון כו'. מת המוטל לקבור אם י"ט ראשון הוא וכו': **משא"כ בצילה.** לענין בילה לא הקלו בי"ט שני דלאש השנה להשוות לשאר גליות דאילו ר"ה נולדה בזה אסורה בזה: **אף בצילה.** נולדה בזה מותרת בזה: **דמאי דעפיץ.** לאסרה בשני לרחוקים מב"ד: **דילמא מעברי ליה ואתנו.** כתקנה הראשונה למנות מיום שני ולעשות שני ימים כגון שלא באו עד יום שלשים ואחד [ח]: **מימות עזרא ואילך וכו'.** ואע"פ שתקנו לא אירע שבאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה. האי דנקט מימות עזרא משום דבימיו עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וביום השני ובראש השנה משמעי: **לא אמרן.** דיתעסקו בו ישראל: **אלא דאשתהי.** ומתירא שלא יסריח: **אסא.** הדס היו מניחין על מטת מת לכבודו: **דאיכא חברי.** אומה רשעה שהיו בימי פרסיים וכופין את ישראל לעשות מלאכתן וביי"ט היו נדחין מהן ע"י שאומרים להם י"ט הוא ואם ירצו אותם מקברין מתיהם יכופו אותם למלאכה. והאי גלימא דאמרינן לעיל אינו צורך המת שהרי יש לו תכריכין אחרים כל צרכו שאם צריך לו מאי אפילו דקאמר הא אמרינן בי"ט שני יתעסקו בו ישראל ועסק זה חליצת קברו וחתוך תכריכין הלכך על כרחך בגלימא שאינו צריך לו מיירי דומיא דאסא דשרי למגזייה וקמ"ל דאע"ג דטרחא דלא צריך הוא אלא משום כבודו עושין לו יותר מדאי מותר לעשות לו כיון דלגבי מת כחול שויוה רבנן: **חזייה.** רבינא לרב אשי דהוה עליה: ה"ג **אמאי עליה מר: א"ל דלא אוסיפי ערובי תבשילין.** לא הושבתי כלומר לא הכנתי לי ערובי תבשילין לאפות ולבשל מי"ט לשבת דתנן לקמן (דף טו:) עושה אדם תבשיל מערב י"ט לשם ערוב: **האידנא.** בי"ט ראשון והוא חמישי בשבת ועל תנאי הוא אומר אם היום הוא חול ולמחר קדש יהא ערוב ואם היום קדש ולמחר חול איני צריך לכך: **מי אמר.** והרי הס כיום אחרון ושביעי קדש: **א"ל רב מרדכי.** לרבינא מנהרדעי לא תותביה למר בפירוש שמיע לי מיניה דלא סבר לנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדאמרינן בסוטה (דף מו:) גבי לויה לרבו עד פרסה רב מרדכי אלויה לרב אשי כו': **הואיל ומתיר עצמו.** בלידתו להיות נשחט מה שלא היה לפני לידתו אף מוקצה התיר את עצמו בלידתו דמגו דלאתקן להא לאתקן להה: **נעגל שנולד בי"ט.** דתניא לקמן שמותר בו ביום לדברי הכל: **מוכן אגב אמו.** בעודו בתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: **הטרפה.** בנה אסור אם נמצא בתוכה א] דעובר ירך אמו הוא הואיל ובשחיטת אמו אתה בא לאכלו וכי נולד בי"ט מן הטרפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ"ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מאן דאסיר: **ולגביס.** דבין השמשות היתה אמו עומדת לכך אבל אפרוח שבקליפה אינו עומד לאכילת כלבים ואף לא היה ראוי הלכך נולד הוא: מוכן

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. וא"ת והאמרינן בערובין (דף לט. ושם) דרבי יוסי אוסר הבילה שנולדה [בראשון ביום] השני וא"כ היכי פליגי נהרדעי אר' יוסי שהוא תנא י"ל דלרבי יוסי אסור אי אתרמי ונהרדעי אמרי דלא אתרמי: **יום טוב שני לגבי מת בחול שויוה רבנן אפילו למיגז ליה גלימא ואפילו למיגז ליה אסא.** ותימה דבמועד קטן (דף ח: ושם) אמרינן אין חופרין כוכין [א] במועד והכא משמע דאין זו מלאכה וי"ל כפי' ר"ח דפירש שהיו רגילין לחפור הרבה ביחד כדי שיהיו מזומנות כשיבאו מתים ועל זה קאמר דאין חופרין במועד לצורך אחר המועד [ב]: **והאידנא דאיכא חברי חיישינן.** פרש"י שכופין לישראל לעשות מלאכה וכשהוא י"ט מניחין אותם ואם היו רואין שיקברו מתיהם יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא בזמן הזה שאין חברי מותר ואין לומר שצריך מנין אחר להתירו דכיון דזה הטעם משום חששא ועברה החששא עבר הטעם וה"נ אמרינן גבי מים מגולין דאסורין שמא נחש שתה מהן ועכשיו שאין נחשים מצויין ביינינו אנו שותין מהן אפילו לכתחילה אע"פ שהוא דבר שבמנין ומ"מ ר"ת היה אוסר ומעשה היה במלאו"ן שמת אדם אחד בי"ט שני ולא להתעסק בו לקברו וגער בהן ר"ת ושלח להם בני בשכר אינן בני תורה ואתם בני תורה כדאיתא בשבת (דף קנט: ושם) שלא לקבור מת בי"ט שני משום דלאו בני תורה נינהו ואתי לזלזולי ביה אבל הר"י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרבה דברים אשכחנא דאינן בני תורה כדאי' ביבמות (דף מו. ושם) חזנהו דקא אכלי תורמוס דשלקי נכריס ואסר להם ופרכינן והא נאכל כמו שהוא מי וכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי נכריס ומשני שלא היו בני תורה ואנו אין אנו חוששין בדבר זה דקיימא לן דכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי נכריס והר"ר יחיאל אומר דלא דמי דשאני הכא דבלעה הוא אוכל בביתו ולא אוושא מלתא אבל לקבור מתים בפרהסיא אוושא מלתא ואין נכון להתיר ועוד אמר רבינו תם דבזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המס ולהתעסק בצרכיהם הלכך אם ירצו שיתעסקו לעשות מלאכה במת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות:

אפרוח שנולד בי"ט וכו'. נראה לומר דאתרמי שנפתחו עיניו ביום דאי לא נפתחו עיניו קי"ל דאפילו בחול אסור: **הואיל** ומתיר עצמו בשחיטה. פירש רש"י מתיר עצמו בלידתו להיות נשחט אבל קודם לידתו היה אסור וכיון דאתקן לשחיטה אתקן נמי לענין מוקצה ותימה למה להו לשמואל ור' יוחנן הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקצה כדאמרינן פרק מי שהחשיך (שבת דף קנו:) דשמואל וזעירי ור' יוחנן כר' שמעון סבירא להו וי"ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דאית ליה מוקצה שרי מהאי טעמא ולכך צריך האי טעמא אי נמי איצטריך אפילו לרבי שמעון דלית ליה מוקצה דמודה בהאי מוקצה דהכא ג] והכי מוכח בשבת (דף מה:): **וכי מה בין זה לענגל שנולד מן הטרפה.** דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו טרפה והוא מותר ותימה והא מוכן הוא דאמרינן בחולין (דף עה.) דבן פקועה ניתר באחרבעה סימנין בשחיטת אמו או בדידיה ואם כן יכול להושיט ידו בעמי אמו וישחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וי"ל דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.) אם ניתר בן פקועה באחרבעה סימנין אי נמי י"ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוה אשחוטו בלילה ד (שם דף יג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו עד היום וא"כ לא הוי מוכן היום הואיל ובין השמשות לא הוה חזי:

השתא

ח) נקמן כב. שבת קלט:, ט) נקמן כב: ר"ה יט: לב., י) [ניגע פי' נאתון וי"ל לתפוי. ערוך], ד) [אפי כל"ל וכ"ה במ"ף והרא"ש], ט) נקמן יח., ו) [נקמן כב:], ז) [ע' תוספ' ב"ב סב. ד"ה ומודה], ח) [ע' מהרש"א],

הגהות הב"ח

(א) גמ' עממים ביו"ט שני כל"ל ותיבת מת נמחק:

גליון הש"ם

גמ' אפרוח שנולד ביו"ט. עי' תו"ש פרק ד' משנה ג' דעדויות: שם שתק רב. וכן לקמן דף לז ע"ב תוס' דף ז ע"א וש"נ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הטרפה וכו' דעובר ירך אמו הוא. נ"ב ר"ל לענין זה הוי עובר ירך אמו דלא ניתר בשחיטת אמו דטרפה היא אבל בנולד מן הטרפה אדרבה לאו ירך אמו הוא ומותר בשחיטת עצמו כדקיי"ל בי"ד ס"ס ע"ט וכמ"ש תוס' סנהדרין דף פ ע"ב ד"ה עובר וכו' יעוש"ה ודו"ק: ב] תוס' ד"ה הואיל וכו' והכי מוכח בשבת. נ"ב דף מה ע"ב בתוס' ד"ה אית ביה בילת אפרוח יעוש"ה:

מוסף רש"י

מת ביום טוב ראשון. מת שנשתהא, כגון שמת בשבת ונמחר היה יו"ט (שבת קלט:). מה שאין כן בביצה. דאין ר"ה שוה לימים טובים של גליות, דאילו ר"ה חמיר יו"ט שני דילוה וגולדה בזה אסורה בזה (שם) דקדושה אחת הן ולא הקלו ביו"ט שני של ר"ה אלא לענין מת בלבד (לקמן כב:). מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחברו ומתנה. אם מזכר ביו"ט דאשון ומלו שני ימים טובים ממילי וערב שבת, ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב, ואם חילוף איני צריך לערב לתבשילין (לקמן יז.).

מוסף תוספות

א. בחול המועד וכל שכן במועד עצמו. תר"פ. ב. אבל לצורך מת שמוטל לפניו ודאי שרי. תר"פ. ג. דהא אפרוח בעודו בקליפתו לא חזי למידי. רשב"ם. ד. וכן סומא ששחט דווקא בדיעבד אבל לכתחילה לא. שיטה.

לח א מיי' פ"ו מהלכות י"ט הלכה כב סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלו סעיף ג וסי' תקכו סעיף א:

לט ב מיי' שם טוש"ע שם סי' תקכו סעיף ד:

מ ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו וסעיף ד:

מא ה ו מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה יא יג [ופ"ח מהלכות עירובין הלכה טו] סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכו סעיף כב:

מב ז מיי' פ"ה מהלכות מא"ס הלכה טו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג [וסי' עט סעיף ג]:

רבינו חננאל

ולגבי מת אע"ג דמת ביו"ט שני דלא אישתהי כלל, לא משהינן ליה, דקיי"ל כרב אשי דהוא בתרא, דאמר יו"ט שני לגבי מת כחול שוויוה רבנן, ואפילו ביו"ט שני של ר"ה. אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי שאומרים לישראל כיון שאתם קוברים המת שלכם תקברו המת שלנו ביו"ט שלכם, חיישינן ומשהינן למחר. והאי דאמר מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, שמעינן מינה מכלל דבימות עזרא עיברוהו, מנהני מילי, שנאמר ויגע החדש השביעי וכל ישראל בעריהן ג). ולגבי עירובי תבשילין. מניח אדם מיו"ט הראשון, שחל פסח או סוכות חמישי וששי בשבת, מניח עירובו ביום חמישי, ואומר אם היום יו"ט, מחר חול הוא ומותר לבשל לשבת בלא עירוב, ואם יום ששי (כגון) הוא יו"ט, היום הוא עיו"ט, והרינו מערב מעיו"ט. והני מילי בב' יו"ט של גלויות, אבל בב' יו"ט של ר"ה לא. אפרוח שנולד ביו"ט, רב אסר כי מוקצה הוא, אבל עגל שנולד ביו"ט מותר, שהיה מוכן מאתמול על גב אמו, שהפרה מוכנת היא. ובלבד בידוע שכלו לו חדשיו, ואם אינו ידוע, אסור עד שמונה ימים, ואפילו לחולים. ומפורש בפרק ר' אליעזר במס' שבת.

ג) עי' היטב תוס' ר"ה דף יט ע"ב ד"ה מימות עזרא ע"ש.

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן (ב) לבהמה דתנן מחתכין וכו' ר' יהודה כו' **לפי שאינו מוכן.** ותימה היכי הוי מוכן לאדם אדרבה לא הוי מוכן לאדם דבין השמשות לא מצי שחיט לה דשמא הוא שבת והיכא מוכח מהכא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים על כן נראה להרר"י דגרס אם לא היתה נבלה מעיו"ט ולא נראה דהא בהדיא אמרינן לעיל דגבי שבת מתניא דקאמר (ג) גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש וכו' ומייתי הך משנה וי"ל דשפיר מיירי בשבת ומייתי מן היתור דאי לא אשמועינן כי אם גבי שבת לתני רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה ותו לא והייתי יודע דאסורה משום מוקצה ואמאי היה צריך למיתני לפי שאינו מן המוכן אם אינו ענין לשבת דהא שמעינן ליה תנהו ענין ליו"ט ואפילו הכי אסור ואע"ג דהוה מוכן לאדם בין השמשות משום דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים ותימה הא דתנן בשבת (דף מב: ושם) אין נותנין כלי תחת הגר בשבת לקבל בו שמן ואם נתנו מבעוד יום מותר ואין נאותין הימנו לפי שאינו מן המוכן ואתם מאי דרשינן מן היתור ולא שייך לרבות י"ט וי"ל דהתם נמי מרבי מן היתור אע"פ שכבה הגר כבר אסור אחרי כן לפי שאינו מן המוכן והר"ר יעקב מקורביי"ל תירץ דשפיר מיירי דוקא לענין שבת ואעפ"כ מוכח שפיר דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דאי ס"ד מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ בע"ש מבעוד יום אם היה מוכן לאדם היה כמו כן מוכן לכלבים לפי דבריו דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ כשהמשיך וקדש היום אע"ג דנסתלקה הכנה לאדם שאינה ראויה לאדם עכשיו מ"מ היתה מוכנת לכלבים מבעוד יום וכיון שהיתה מוכנת להם ההכנה לא נסתלקה בקדוש היום:

מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתיה דאיניש אכל מידי דחזי ליה. וקשה דא"כ אפרוח נמי יהא מותר שמוכן לכלבים וי"ל דבעינן מוכן ועומד וזה אינו עומד לכלבים: **עגל** שנולד בי"ט מותר. ותימה מ"מ הוי אסור משום טולד כמו בילה וי"ל דהא דאמר דשייך למיסר טולד היינו דוקא בדבר מאכל[א] דומיא דפירות הנושרין ומשקין שזבו אבל בעלי חיים לא: **ביצים** גמורות מותרות לאכלן בחלב. וקשה דהא אמרינן בעדיות (פ"ה מ"ו) בילת נבילה כל (ד) שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין וב"ה אוסרין[ב] והכא היכי מותר לאכלן בחלב וי"ל דטעמא משום דבשר עוף בחלב מדרבנן[ג] ואפילו ב"ה מודו וקשה דאמרינן בעירובין (דף סב: ושם) אפילו בעיתא בכותחא לא לשרי אינש במקום רביה מאי קמ"ל פשיטא והאיכא בסמוך ר' יעקב דאסר וי"ל דכ"ע מודו בדגים (ה) גמורות מותרות לאכלן בחלב וטעמא דב"ה דאסרי בילת נבלה היינו משום דגזרינן אטו בילת טרפה כדאמרינן בעדיות ומודים בבילת טרפה שהיא אסורה (ו) מפני שהיא גדילה באיסור: ועו"ע תוס' עירובין סב: ד"ה אפילו ובכתובות ס: ד"ה אפילו ובב"ק מז. ד"ה מ"ט ובחולין נח. ד"ה ושוין): **וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במשנה.** פירש רש"י וגילה לנו רבי הואיל ולא סתם לן במשנה הכי דהברייתא משובשת דרבי לא שנאה ר' חייא מענין ליה ותימה אם כן מאי פריך הא נולדה אסורה לא בית שמאי ולא ב"ה ואמאי דחיק נפשיה לאוקומה אליבא דתנאי הואיל ומשובשת היא על כן צריך לפרש הכי וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין כלומר מאי ששייר במתני' קתני הברייתא דאי לא תנא אלא מתניתין הייתי אומר שמתירין בית שמאי דוקא כשנולדה אבל במעי אמה היו מודים דאסור (ז) ופריך תנינא דאדרבה נולדה חמורה יותר מבמעי אמה ואתיא נמי כבית הלל וכו' דבמעי אמה דברי הכל שריא: **מני לא בב"ש ולא בב"ה.** ואינו יכול לפרש דקתני בברייתא מה ששייר במתניתין דהא ס"ד עכשיו שנולדה חמורה מבמעי אמה:

ומעלה

מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. למאן דאית ליה מוקצה דהא נתנבלה בשבת לר' יהודה אתמול בין השמשות היתה עומדת לאדם וקא חשיב ליה מוקצה[ח] (ט) בהא לגבי כלבים: **אכל מידי דחזי ליה.** ועובר שבמעי טרפה ראוי לו לכשיולד הלכך מאתמול דעתיה עליה אם יולד יאכלנו: **לפי שלא נתפתחו עיניו.** ואתרבי לאסורה מכל הארץ השורץ על הארץ כדלקמן: **עם יציאתה נגמרה.** כשיצאה נגמרה בריאתה אבל מקמי הכי לא חשיבא בילה גמורה ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: **נאכלה בחלב.** דהשתא הוה בילה ולא בשר אבל הנמלאת במעי אמה אינה בילה[ט] ואסורה לאכלה בחלב: **בילים גמורות.** ואפילו בלא קליפה לבנה אלא שהחלמון לבדו גמור ואע"פ שמעורה עדיין בגידין שריא כדלקמן מדפליג ר' יעקב עליה ואמרי[י] אם היו מעורות בגידין אסורות: **בי"ט.** וה"ק יצתה ולאי מבעוד יום מותר כי ולאי הוא דגמרה בחול אבל לא יצתה לא גמרה בחול ואסורה משום הכנה דרבה: **וכי תימא.** אין הלכה כברייתא זו דאשמועינן בה מאי דלא אשמעינן במתני' ובשום משנה לא סתם לן רבי הכי ואם רבי לא שנה רבי חייא מגיין לו: **אלא הא דתניא כו'.** הך בריתא דלעיל מאן קתני לה: **לא בית שמאי ולא ב"ה.** לא ב"ש דמאי שריא במעי אמה אפילו נולדה בי"ט שריא ולא ב"ה דאפילו במעי אמן אסירי: **ומגדלת אפרוחים.** ולענין דין מקח וממכר אתמר דאם נולדה נגמר בשולה ורלויה לגדל ממנה אפרוחים אבל נמלאת במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים ואם תבעוהו למכור בילים לגדל אפרוחים אם מכר אלו הוי מקח טעות ובטל מקח:

דפחיא

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן (ב) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם אמר ליה (ג) אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמאי דחזי ליה לאיניש לא שדי ליה לכלבים מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתיה דאיניש אכל מידי דחזי ליה תניא כותיה דרב תניא כותיה דשמואל ואיתימא ר' יוחנן תניא כותיה דרב [א]עגל שנולד ביו"ט מותר [ב]אפרוח שנולד ביום טוב אסור ומה הפרש בין זה לזה זה מוכן אגב אמו בשחיטה וזה אינו מוכן אגב אמו תניא כותיה דשמואל ואיתימא רבי יוחנן [ג]עגל שנולד ביום טוב מותר [ד]ואפרוח שנולד ביו"ט מותר מאי טעמא זה מוכן אגב אמו וזה מתיר עצמו בשחיטה תנו רבנן אפרוח שנולד ביום טוב אסור [ה]רבי אליעזר בן יעקב אומר [ו]אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו כמאן אזלא הא דתניא [1]לכל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם כמאן כר' אליעזר בן יעקב אמר רב הונא אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה מאי עם יציאתה אילימא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה בחלב הא במעי אמה אסורה לאכלה בחלב והתניא [ז]השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב אלא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה ביום טוב הא במעי אמה אסורה לאכלה בחלב ביום טוב והא תניא [ח]השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב וכי תימא קמ"ל בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין הא נמי תנינא ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל ועד כאן לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנולדה אבל במעי אמן דברי הכל שריין וכי תימא בית הלל אפילו במעי אמן נמי אסרי והאי דקתני נולדה להודיעך כחן דב"ש דאפילו נולדה נמי שרו אלא הא דתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב מני לא ב"ש ולא ב"ה אלא עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים למאי נפקא מינה למקח וממכר כי ההוא דאמר להו ביעי

דפחיא

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצח סעיף ה:

מד ב מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ח:

[מד ג מיי' פ"ג מהל' מע"ס הלכה י טוש"ע י"ד סי' טו סעיף ג וכרב אלפס פ' אלו טרפות דלא כר"א ב"ר]:

מה ד מיי' פ"ט מהל' מע"ס הלכה ה סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פ"ז סעיף ה [רב אלפס ורא"ש כאן ומולין פ"ח דף לא] וכרא"ש שם סי' ג]:

מו ה מיי' פ"א מהלכות י"ט הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ז:

תורה אור השלם

1. כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם: ויקרא יא מב

רבינו חננאל

תניא כשמואל ואיתימא ר' יוחנן עגל שנולד ביו"ט מותר מפני שמוכן על גב אמו, אפרוח שנולד ביו"ט מותר מפני שמתיר עצמו בשחיטה. ת"ר אפרוח שנולד ביו"ט אסור, ר' אליעזר אומר [אפילו] בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו. **תניא** אידך כל השרץ השורץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם. **סוגיא** דשמעתא עגל שכלו לו חדשיו מותר, אבל אפרוח שנולד בו ביום אסור. **אמר רב הונא אמר רב ביצה [עם] יציאתה נגמרה.** ואסיקנא עם יציאתה נגמרת ומגדלת אפרוחין, אבל במעי אימן לא, למאי נפקא מינה למקח וממכר. כי ההוא דאמר ביעי

מסורת הש"ס

(א) לעיל ב. לקמן מז: מולין יד. שבת קנו: פסחים טו:, (ב) [שם], (ג) שבת קלו. מולין נח:, (ד) [תוספתא פ"ח], (ה) [לעיל ד.], (ו) מולין סד., (ז) [לעיל ב:], (ח) ס"א מוקצה הבאה לגבי, (ט) בס"א נוסף: אלא בשר, (י) [לקמן ז.], (כ) [לעיל ב.], (ל) דהיינו שקליפתה קשה, (מ) גמורות שאינם מעורות, (נ) עיין ברש"ל וברש"א,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מוכן וכו' מוקצה לגבי כלבים כל"ל ותינח בהא נמתק: (ב) תוס' ד"ה השתא וכו' מוכן לכלבים דתנן מחתכין:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ביצים וכו' מפני שהיא גדילה באיסור. עי' שיטה מקובצת ב"ק מז ע"א ד"ה מ"ט:

מוסף רש"י

מחתכין את הדלועין. המלוענין, ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שבת קנו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:) ולא אמרינן טירתא דלאו צורך הוא (לעיל ב.). **ואת הנבלה לפני הכלבים.** שנתנבלה היום ובין השמשות היתה עומדת לאדם ואפילו הכי מחתכין (שבת קנו:) ואע"פ שנתנבלה בשבת, דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (לעיל ב.). **לפי שאינה** מן המוכן. אתמול כשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים (חולין יד.). **עגל שנולד ביום טוב מותר.** ואינו מוקצה שהרי בין השמשות נמי היה מוכן אגב אמו (שבת קלו. וכעי"ז חולין קנ:).

מוסף תוספות

א. המוכן לאכול. תר"פ. ב. אלמא הויא ירך אמה, והכי משמע לעיל (ג ע"ב) דאסרינן ביצה שנולדה מן הטריפה, אלמא ירך אמה היא, ואם כן היכי מתיר לאכול שום ביצה בחלב, וכ"ש הני שנמצאו במעי תרנגולת. תר"פ. ג. וכיון שהתרנגולת עצמה היא מדרבנן ביצה היוצאת ממנה לא אסורה. רע"ל.

דפחיא. כמו דפעיא[ה]. הנולדים מן התרנגולת היה שפועה בלידתה: **פשיטא.** דמקח טעות הוא דהא בהדיא אמר ליה דפחיא: **דלריכן.** לשון מבושלות כל צרכן כמו לרבת (ויקרא יג) כויה ובשול: **ונפקא מינה.** בין מאן דבעי להו לאכילה בין מאן דבעי להו לאפרוחים: **למיתבא ליה דביני ביני.** להחזיר לו דמי מעלה שבין ביעי דפחיא לביעי דשחוטה. ואי בעי להו לאכילה אין המקח בטל דהא בני אכילה מינהו אלא שאלו יפיס מהם ויחזיר לו דמי מעליותן: **קא משמע לן.** רבי אמי דסתם מאן דבעי ביעי דפחיא לאפרוחים בעי להו ואין אלו שוין לו כלום: **דדכרא.** שילדתן תרנגולת מתרנגול ולא נתחממה מן הקרקע לקולטן בלא זכר: **דספנא מארעא.** מתחממת בקרקע ויולדת ביצים ואותן ביצים אין מגדלות אפרוחים: **ספנא.** קולטת ביצים כשמתעפרת בקרקע. וכשמוך לקמן אמר כל היכא דאיכא זכר לא ספנא מארעא כלומר אינה קולטת ביצים מן הקרקע אלא מן הזכר. ואינו אלא לשון שפוי טמוני חול (דברים לג): **עם יציאת רובה נגמרה.** ולענין י"ט אתמר דאם יצתה רובה מערב י"ט וחזרה בתוך מעיה וילדתה בלילה מותרת דהויא לה כאילו נולדה מאתמול: **דדרבי יוחנן.** דאמר לקמן הכי: **ואי בעיית אימא.** רב לאפוקי מדר' יוחנן אתא ועם יציאתה דקאמר עם יציאת כולה ולמעוטי יציאת רובה: **מעורות.** מחוברות: **נבלת עוף טהור.** מטמאה האוכלה לטומאת בגדים שהוא לבוש בשעת בליעתה ואין לה טומאת מגע ומשא ובמסכת נדה (דף נא.) יליפינן לה. והאוכל אחד מן הדברים הללו ממנה: **מן השלל של ביצים.** כשהן כבושין ושלולין וקבועין בשדרה כלומר האוכל אותם ביצים בעודן מעורין בגידין: **מן הגידין.** וקסבר אין בגידין בנותן טעם[ו]: **שלל.** בשש"א כמו שלל של כובסין (שבת דף מח.): **בשר שנתלש מן החי.** לאו נבלה היא: **מן האשכול.** מבשר השדרה שהביצים אדוקים שם: **שהמחה את החלב.** התיך את השומן וגמעו טמא. ובהעור והרוטב (חולין דף קכ.) פרכינן והא אכילה כתיבה ביה[ו] ואמר רבי שמעון בן לקיש הנפש[ח] לרבות את השותה והכא כתיב ונפש אשר תאכל נבלה[ט] ובנבלת עוף טהור מתוקש בת"כ[י]: **מאן תנא מן השלל של ביצים טהור.** אלמא לאו בשר הוא דלא כר' יעקב: **אלא לענין אסורא.** דאע"ג דלאו בשר ניהו אסר לה מדרבנן הואיל וקרובים להיות בשר ואיכא למגזר משום בשר בחלב אבל לענין טומאה לא דלאו בשר ניהו לטמו: **וכי תימא לענין טומאה[כ] גגזור.** לטמו מדרבנן כי היכא דגזרינן לענין איסורא: **אפושי טומאה הוא.** דאיכא הפסד טהרות: **ואפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן.** ואע"פ שגזרו בטומאות במקומות הרבה ליכא למימר הכא נמי נגזור דלא ניחא לן לפשוטי בטומאות: **ואיכא דאמרי.** דאשכול דסיפא הוה משמע ליה לרב יוסף בילים המעורות בגידין ושלל הוה משמע ליה שאינן מעורות כל כך כמו אותן הגמורות קרובות לבא בהן קליפה הלבנה שאינם דבקות יפה אלא מעט: **מאשכול גופיה.** בשר הדבוק בשדרה והביצים אדוקין בו: **נולד ביום.** נקבותיו יולדות ביום: **עטלף.** קלב"א שור"ץ בלע"ז: **מערב יום טוב.** בין השמשות דשוב לא ילדה אלא בלילה: **השכים.** קודם עלות השחר. והאי דנקט בדק רבותא קמ"ל דאע"ג דבדק ולא מצא דליכא למתלייה בטולדה בחול אפילו הכי מותרת דסמכינן אברייתא דקתני כל שתשמישו ביום נולד ביום והא ודאי לא ילדתו בלילה: **אימר יצתה רובה וחזרה הואי.** ואע"ג דמילתא דלא שכיחא היא מגו דפשיטא לן דאיכא יולדת בלילה תלינן בה: **בדספנא מארעא.** והיא יולדת אף בלילה: **אי הכי.** היכי שריא אימא מארעא ספנא יולדה בלילה יום טוב:

דפחיא למאן יהבו ליה ביעי דשחוטה אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דפחיא משום דצריבן למאי נפקא מינה למיתבה ליה ביני ביני קמ"ל ההוא דאמר להו ביעי דדכרא למאן ביעי דדכרא למאן יהבו ליה ביעי דספנא מארעא אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דדכרא משום דשמינן טפי למאי נפקא מינה למיתבא ליה ביני ביני קמ"ל ואי בעית אימא מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת רובה וכדרבי יוחנן דא"ר יוחנן [ו]א[ב]ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאכלה ביום טוב ואיכא דאמר מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת כולה נגמרה עם יציאת כולה אין אבל רובה לא ולאפוקי מדר' יוחנן גופא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות מאן תנא להא דת"ר [ג]האוכל מנבלת עוף טהור [ד]מן השלל של ביצים מן העצמות ומן הגידין ומן הבשר שנתלש מן החי טהור מן האשכול של ביצים מן הקורקבן ובני מעיין או שהמחה את החלב וגמעו טמא מאן תנא מן השלל של ביצים טהור אמר רב יוסף דלא כרבי יעקב דאי כר' יעקב האמר אם היו מעורות בגידין אסורות אמר ליה אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יעקב התם אלא לענין אסורא אבל לענין טומאה לא וכי תימא לענין טומאה נמי נגזור אפושי טומאה הוא ואפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן ואיכא דאמרי מאן תנא מן האשכול של ביצים טמא אמר רב יוסף ר' יעקב היא דאמר אם היו מעורות בגידין אסורות א"ל אביי ממאי דאשכול מהנך דתליא באשכול דלמא אשכול גופיה וכי תימא אשכול גופיה מאי למימרא מידי דהוה אקורקבן ובני מעיין דאע"ג דבשר נינהו כיון דאיכא אינשי דלא אכלי איצטריך לאשמועינן הכא נמי כיון דאיכא אינשי דלא אכלי איצטריך לאשמועינן [ה]ת"ר כל שתשמישו ביום [ו]נולד ביום כל שתשמישו בלילה נולד בלילה כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה נולד בין ביום ובין בלילה כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת כל שתשמישו בלילה נולד בלילה זו עטלף כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה אדם וכל דדמי ליה אמר מר כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת למאי נפקא מינה לבדרב מרי בריה דרב כהנא דאמר רב מרי בריה דרב כהנא [ז]בדק בקנה של תרנגולין מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת והלא בדק אימר לא בדק יפה יפה ואפילו בדק יפה אימר יצתה רובה וחזרה הואי וכדר' יוחנן איני והא אמר ר' יוסי בן שאול אמר רב בדק בקנה של תרנגולת מערב יו"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה אסורה התם בדספנא מארעא אי הכי דרב מרי נמי אימא מארעא ספנא בדאיכא זכר בהדה בדאיכא זכר נמי אימא מארעא ספנא אמר רבינא גמירי כל היכא דאיכא זכר לא ספנא מארעא ועד כמה אמר רב גמדא משמיה [ח]דרב כל היכא

ומצא בה ביצים גמורות וכו' ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. מימה כיון דגמורות כילד היו מעורות[א] ופירש הקונטרס דגמורות קאי אחלמון אבל לא נתקשה עליין השפופרת מבחוץ רק הקרום על כן קאי רבי יעקב וקאמר אם היו מעורות ולפי הספריס דלא גרסי גמורות ניחא והכי גרסינן ומצא בה ביצים מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר כו': דשמעה

ח) [תוספתא פ"ח], ט) בכורות ח., ג) [בכורות אימתא יולד וכן בכל מולד דהכא אימתא אם יולד], ד) [ל"ל דבא עיין בב"ק עב ע"א וכן הגיה בעל סדה"ד], ה) [עי' ישעיה מב עילוביון עה:], ו) [פסחים כב.], ז) [ויקרא ז], ח) [שם], ט) [שם יח], י) [אחרי פרק יב],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכי אימא לענין טומאה נמי נגזור:

גליון הש"ם

גמ' מן השלל של ביצים. עיין ממחות דף ע ע"א תוס' ד"ה ביצי נבילות: שם אמר רב גמדא משמי' דרב. ל"ל רבא. סדר הדורו' בהקדמ' אות ד':

לעזי רש"י

בשט"א. הכלבה (תפירה גסה). קלב"א שורי"ץ. עטלף.

מוסף תוספות

א. [ד]א"כ הם בלא קליפא לבנה, ואמאי קרי לה גמורות. תר"פ.

עין משפט נר מצוה

מז א טוש"ע ח"מ סי' תקיג סעיף ו:

מח ב מיי' פ"ג מהל' שחט אכות הטומאה הלכה י:

מט ג טוש"ע ח"מ סי' תקיג סעיף ו:

רבינו חננאל

דפעיא למאן, והבו ליה ביעי דשחוטה, ואמר ר' אמי מקח טעות הוא והדר. ואמרינן פשיטא, מהו דתימא האי לאכילה בעי להו, והאי דקאמר דפעיא משום (דצריכין) [דצריבן] טפי, למאי נפקא מינה למיתבא ליה דביני ביני, קמ"ל. **ההוא דאמר ביעי דדיכרא למאן,** והבו ליה ביעי דספנא מארעא, וא"ר אמי מקח טעות הוא והדר. **איכא דאמרי מאי עם יציאתה נגמרה,** עם יציאת כולה אין, עם יציאת רובה לא. ולאפוקי מדר' יוחנן דאמר ביצה שיצאתה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאוכלה ביו"ט. **תניא השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים** גמורות מותרות לאוכלן ביו"ט. **גופא השוחט** את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב. ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. פירוש, כלומר בשר הם. **והתניא** האוכל מנבלת עוף טהור מן השליל של ביצים מן העצמות ומן הגידים ומן הבשר שנתלש מן החי טהור. הנה השליל של ביצים אע"פ שהוא מעורה בגידים טהור, כלומר אינו בשר. **ואוקימנא** דלא כר' יעקב. אבל האוכל מן האשכול של ביצים ומן הקרקבן ומבני מעים או שהמחה את החלב וגמעו טמא, ופשוטה היא. **אפושי,** פירוש להרבות. **ת"ר כל שתשמישו ביום יולד ביום,** תרנגולת. תשמישו בלילה יולד בלילה, עטלף. תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה, אדם וכל מילי. למאי נפקא מינה לכדרב מארי, דאמר בדק בקינה של תרנגולים מעיו"ט ולא מצא בה ביצה ובשחר השכים ומצא בה ביצים מותרות, אימר יצתה רובה וחזרה הואי, וכר' יוחנן. **איני והאמר** ר' יוסי בן שאול אמר רב בדק בקינה של תרנגולת מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה, ובשחר השכים ומצא בה ביצה אסורה. ואוקימנא התם בדספנא בארעא. אמר רבינא גמירי כל היכא דאיכא זכר ואפילו בחצר אחרת ושמעה קליה ביממא לא ספנא מארעא.

דשמעה קליה ביממא. ובגילה משמיעין קולס למרחוק יותר מביוס ולא נקט בגילה משום דמשמיעו ביוס: **כי לא** בדק אימר מאתמול הואי. ולא״ת והא בילה דבר שיש לו מתירין (א) ג״כ ספקא לחומרא וי״ל דשאני הכא משום דגם כי ספגא מארעא שכיח דיולדת ביוס יותר מבגילה: **לומר** לך שיעורו של זה **לא** בשיעורו של זה. פירש רש״י דאי לא כתב שאור הייתי אומר דיו לבא מן הדין להיות כגדון ודוקא בבכותבת[א] ולא״ת מנלן דשיעור חמץ בבכותבת אימא כגילה או כשיעור אחר ופ״ה דהלכתא גמירי לה דהוי כבותבת ולא נהירא דא״כ קשה למה לי ע״כ נראה פירוש (ב) (אחר) הוגיל וידענא דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה נוקיס ליה שיעורו כדאשכחנא בעלמא גבי יום כפור (יומא דף עט. ושם) דהוי בבכותבת (ג):

דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ וכו׳ ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה. ואם תאמר למה ליה לריכותא דלעיל הא ידענא שפיר [דחמץ] בכזית מהכא וי״ל שלא תטעה לומר הואיל והלקן הכתוב בשני לאחין ולא ירמה לך (ד) (שאור) ולא ירמה לך (ה) (חמץ) ולאי אין שיעורן שוה דזה בבכותבת וזה בכזית קמ״ל הלריכותא ולא״ת הואיל ואית להו הלריכותא למה להו דר׳ זירא י״ל לא הייתי משיב כרת אלא בחמץ דכתיב ביה כרת. בעפר

דשמעה קליה ביממא עבד רב מרי עובדא ״עד שתין בתי ואי איכא נהרא לא עברא ואי איכא מברא עברא ואי איכא מיצרא לא עברא הוה עובדא ועברא אמיצרא במאי אוקימתא בדספנא מארעא מאי איריא בדק כי לא בדק נמי כי [ב]לא בדק אימא מאתמול הואי אי הכי כי בדק נמי אימא יצתה רובה וחזרה היא וכדר׳ יוחנן דרבי יוחנן לא שביח ואמר רבי יוסי בן שאול אמר רב [ג]האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא: בית שמאי אומרים שאור בכזית: [ד]מאי טעמייהו דב״ש א״כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן שאור דכתב רחמנא למה לי לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה ובית הלל צריכי דאי כתב רחמנא שאור הוה אמינא משום דחמוצו קשה אבל חמץ דאין חמוצו קשה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור שאין ראוי לאכילה אימא לא צריכא ובית שמאי לית להו דרבי זירא דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי כי פליגי לענין ביעור בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאכילה ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה אתמר נמי א״ר יוסי בר חנינא מחלוקת לענין ביעור אבל לענין אכילה דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי [1]ולא יראה לך [ג](שאור) ולא יראה לך [ג](חמץ) זהו מחלוקת שבין בית שמאי וב״ה שב״ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת וב״ה אומרים זה וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביו״ט וכו׳: השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא וב״ה אומרים לא ישחוט מכלל דת״ק סבר ישחוט הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה קאמר אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט שבא לימלך כיצד אומר לו ב״ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף אמר ה״ק השוחט שבא להמלך כיצד אומר לו ב״ש אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה וב״ה אומרים לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום א״ל אביי לרב יוסף לימא מר ורבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דא״ר זירא אמר רב [ד]השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר [2]ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא ורבה לית ליה דרבי זירא א״ל בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא והכא בהא קא מפלגינן רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ולדידי [ה](אדרבה) הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמנועי משמחת יום טוב: ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה: אמר רבי זריקא אמר רב יהודה [ו]והא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא בר אשי אמר רב בעפר

הנהר מזה ומחת תקועה בשפת הנהר מזה ועץ קלר מוטל לרוחב הנהר ועוברין בו בדוחק על ידי שאוחזין בחבל ועוברין: **במאי אוקימתא.** לדרבי יוסי ב״ר שאול: **אימא מאתמול הואי.** דכיון דרובא ביממא ילדן אי לא בדק תלינן ביממא: **דרבי יוחנן לא שביחא.** הלכך בדאיכא זכר כיון דקיס לן דאינה יולדת בגילה תלינן כרבי יוחנן אבל בדספנא מארעא לילד בגילה שכיח טפי מיצתה רובה: **תומא שחיקא.** שומין שחוקין: **לגלויא.** הנחש שותה ממנו אם מולאו מגולה ומטיל בו ארס: **אם כן.** דחד שיעורא לתרוייהו: **שיעורו של זה כו׳.** להכי לא יליף שאור מחמץ משום דחמץ בבכותבת [ז] דלא תימא דיו לבא מן הדין להיות כגדון ושאור נמי בבכותבת להכי כתביה בהדיא לשעורי בשיעורא זוטא ושיעורא רבא. ולהכי נקט כותבת דבהכי הוי יתובי דעתא כדמפרש טעמא ביומא (דף עט.) אי נמי שיעורין הלכה למשה מסיני [ח]: **ליה להו דרבי זירא.** בתמיה והא קלא בהדיא כתיב: **פתח הכתוב בשאור.** שאור לא ימלא בבתיכם (שמות יב): **וסיים בחמץ.** כי כל אוכל [מחמלת] והוה ליה למכתב כי כל אוכל שאור כו׳ דהא אתיא עונשו עם אזהרתו: **זהו שאור וכו׳.** כזה כן זה: **לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי.** דאפילו ב״ש מודו דחמץ חייב בכזית כשאור באכילתו וכדר׳ זירא אבל לביעור לב״ש לא השוו מדאיצטריך קרא למכתביהו לתרוייהו לא ירמה לך חמץ ולא ירמה לך שאור לא ילפינן למימר כי היכי דבאכילה השוה הכתוב אכילת חמץ לביעור שאור אף לביעורו השוה לו דמדאיצטריך למכתביהו יש חלוק בשיעורן: **אינא נמי הכי.** דבביעור הוא דפליגי ולא באכילה: **השוחט דיעבד.** דאי שחט משמע אבל לכתחילה לא שרו ליה בית שמאי לשחוט אא״כ יש לו עפר מוכן תיאוח: **מכלל דת״ק סבר ישחוט.** בתמיה והא השוחט קאמר: **הא לא קשיא.** לא ישחוט דב״ה אכסוי לחודיה קא מהדרי והכי קאמר לא יגמור מעשה השחיטה דהיינו הכסוי: **לא ישחוט ויכסה.** אע״פ ששחט לא יגמור: **השוחט שבא לימלך.** אע״ג דהשוחט דעלמא דיעבד על כרחך הכא לכתחלה השוחט שבא לשחוט (בהמה) ובא לימלך לנו מה יעשה אם ישחוט אם לאו הואיל ואין לו עפר תיאוח ב״ש אומרים כו׳: **רב יוסף אמר כו׳.** ולקמיה מפרש במאי קמפלגי רבה ורב יוסף אליבא דב״ש: **בעפר.** משמע שהוא נגלל וטומן בעפר קודם הכסוי: **ולכסהו עפר.** הוי משמע דלא קפיד אלא אכסוי: **אית לן דר׳ זירא.** ובעינן עפר למטה והכי קאמר רבה אם יכולין לומר לו שחוט מיד שיש לו כבר עפר למטה שריגן ליה אבל אם אנו לריכין לומר לו חפור תחלה לא נתיר לו: **דלמא.** לאחר חפירה ממליך ולא שחיט ונמצא שחופר בחנם: **הא עדיפא.** דלא תגזור הכי: **והא קא עביד כתישה.** לרב יהודה פריך דאמר והוא שיש לו דקר נעוץ אלמא דטעמא דמתניתין לאו משום דאתי עשה דוכסהו בעפר ודחי את לא תעשה כל מלאכה אלא משום דכבר חפור ועומד הוא והא קא עביד כתישה שעדיין רגבים מדובקים הם ואינן ראוין לכסוי אלא אם כן כותשן וכותש תולדה דטוחן הוא (ט) ומלאכה היא: והא

עין משפט נר מצוה

ג א ב טוש״ע א״ח סי׳ תקיג סעיף ו:

נא ג מיי׳ פי״ח מהל׳ רוצח הלכה ח טור י״ד סי׳ קיז [רב אלפס ע״ז פ״ב דף ל״ב]. וכהא״ם שם סי׳ יג]:

נב ד מיי׳ פי״ד מהל׳ שחיטה הלכה יח סמג עשין עה טוש״ע י״ד סי׳ כח סעיף ה:

נג ה מיי׳ פ״ב מהלכות י״ט הלכה יח סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תלח סעיף יד:

רבינו חננאל

עבד רב מרי עובדא עד שיתין בתי, ואי איכא נהרא לא עברא כו׳. א״ר יוסי בן שאול אמר רב האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא. בית שמאי אומרים שאור בכזית וחמץ ככותבת ובית הילל אומרים זה וזה בכזית. תוספתא איזהו שאור המחמיץ אחרים, ואיזה חמץ שנתחמץ מאחרים. מאימתי קרוי שאור משיפסל מלאכול הכלב. **מתני׳** השוחט חיה או עוף ביו״ט כו׳. ואקשינן וכי בית שמאי ישחוט לכתחילה קאמרי, דקתני בית הילל אומרים לא ישחוט. ופרקינן הא דקתני לא ישחוט לא יכסה הוא. וכך היא הצעה של משנה, אמרו בית שמאי אם שחט דאיעבד, יכסה לכתחילה. ואמרי בית הילל לא יכסה. ודחינן להאי פירוקא, מדקתני סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה, מכלל דרישא לכתחילה הוא. ופריק רבה פירוק אחר, דהאי דקאמר השוחט, כלומר הרוצה לשחוט שבא לימלך כיצד אומרים לו, בית שמאי אומרים, אומרים לו שחוט מקודם ואח״כ חפור וכסה. ובית הילל אומרים לא ישחוט כו׳. **ואסיקנא** דכ״ע אית להו דר׳ זירא דאמר בשחיטת חולין, השוחט צריך שיתן עפר למטה וישחוט עליו ואח״כ יכסהו בעפר מלמעלה, ובהא פליגי, רבה סבר אי איכא עפר מוכן מאתמול למטה ישחוט, ואם לאו לא יחפור ויתן עפר למטה כדי שישחוט עליו, חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ואתי למיעבר. ורב יוסף אמר הא עדיפא, דאי לא שרית ליה למיחפר, זמנין דלית ליה עפר מוכן ואתי לאימנועי משמחת יו״ט. וקיימא לן כבית הילל דאמרי לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן וכו׳]רבה. **ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה.** פירוש דקר כמין יתד וכמין נגר. **ואוקמה** רב יהודה והוא שיש לו דקר נעוץ מאתמול. [פירוש, הואיל ונעץ דקר מבעוד יום, הוה ליה מוכן]. ואקשינן והא עביד כתישה, כלומר כשסומך על הדקר מכתש את העפר, כדכתיב אם תכתוש את האויל במכתש. ואמר רב בעפר תיחוח, כלומר עפר מת שאינו מכתש. והא עביד גומא, כלומר משיתלוש הדקר נעשית גומא. **ופרקינן** מתני׳ כר׳ אבא דאמר בחגיגה פרק ראשון החופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור עליה.

מסורת הש״ס

(א) [יומא עט:], (ב) [ל״ל ממן], (ג) [ל״ל שאור], (ד) מולין [לא.] פג: ע״ש, (ה) רש״ל מ״ז, (ו) [סוכה ה:], (ז) [שבת עד:], (ח) [ל״ל לאמון], (ט) [ועי׳ תוס׳ יומא עט: ד״ה לומר], (י) [ל״ל ממן], (כ) [ל״ל שאור],

תורה אור השלם

1. מִצּוֹת יֵאָכֵל אֵת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ:
שמות יג ז

2. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר:
ויקרא יז יג

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה כי לא וכו׳ ממתיין הוא אם כן:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה שיעורו של זה כו׳ דלא תימא דיו. וכענין זה כ׳ רש״י בב״מ דף לב ע״א ד״ה לומר לך:

מוסף רש״י

שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. על כרחך דחמץ נפיש מכזית ולהכי כתב שאור, דאי לא כתביה דומיא דחמץ, אי נמי כתביה וגמר מחמץ כזה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כגדון ולא מיחייב עליה אלא בשיעורא רבה, להכי כתביה רחמנא לאחויבי אכזית, דאילו בחמות מכזית ליכא למימר, דלא תהא לאיס חמורה מאכילה, דתמה אכילה בכזית, על כרחך אחמור בכזית והקל ביומר מכזית (יומא עט:). **ובית הלל צריכי.** דאי מחבריה לא יליף (פסחים ה:). **אבל שאור שאין ראוי לאכילה.** דלא אתי למיכלה (שם כג.). **צריך שיתן עפר למטה.** עפר חיתוח ולא על קרקע קשה (חולין פג:) דאם הקרקע קשה לא מיקרי עפר (שם לא.). **עפר לא נאמר אלא בעפר.** עפר משמע דלא בעי עפר אלא בכיסוי, בעפר משמע כולו עטוף בעפר חיתוח (שם פג:) משמע כולו טמון בעפר (שם לא.).

מוסף תוספות

א. דכתיב [ויקרא כג, כט] והנפש אשר לא תעוגה דבעינן כותבת הנסה דבהכי מייתבא דעתי׳ דאינשי. תר״פ.

בעפר תיחוה והא קא עביד גומא. תימה דמשמע דשייך גומא אף בעפר תיחוה ובשבת פרק כירה (דף לט. סס) אמרי' אין טומנין בילה בחול [ט] (רב) אמר גזרה שמא יטמין ברמץ [י] (ור' זירא) אמר גזרה שמא יזיז עפר ממקומו [יא] מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוה פירוש למ"ד שמא יטמין ברמץ איכא למגזר אבל למ"ד שמא יזיז אין כאן משום שמא יזיז וי"ל דהתם מיירי שכל המקום סביב עפר תיחוה וכשמגביה הבילה אז נופל הקרקע ואין ניכר כאן שיש גומא אבל הכא מיירי שהוא קשה סביב והעפר תיחוה באמצע וא"כ כשמגביה (א) [ח] (הבילה) נכרת הגומא: **ואינו צריך אלא לעפרה פטור.** משום [יב] דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור עליה ותימה דא"כ פטור אבל אסור לכתחלה וי"ל דמשום שמחת י"ט מותר אפילו לכתחלה וא"ת אם כן למה לי דקר נעוץ וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מערב יום טוב [א] **הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא.** ותימה דאמרי' בפרק כסוי הדם (חולין דף פח: ושם) ב"ש אומרים אין מכסין באפר דאפר לא מקרי עפר והיכי [י] קאמר הכא דאפר מוכן הוא לעשות כסוי לכ"ע דהא קתני ליה גבי שוין במתני' וי"ל דמלתא דהכא באפי נפשה קאמר רבה כלומר ואפר הכירה מוכן הוא לענין טלטול שאר דברים כגון לכסות בו צואה וכיוצא בו אבל לא קאי אכסוי דלעיל כלל א"נ י"ל דהתם מיירי באפר אוכלין דאינו מגדל למחין הלכך הואיל ואינו מגדל למחין אין מכסין בו אבל הכא מיירי באפר עליס דמגדל למחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר דבר המגדל למחין אע"ג דלא אקרי עפר ואי אקרי עפר בשום מקום אע"ג דלא מגדל למחין מכסין בו דתניא היה הולך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה בו היה הולך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בו ופריך אשכחן אפר דמקרי עפר שנאמר ונקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ולכך שורף טליתו ומכסה בו אלא דינר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב לו (איוב כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי למחים ולכך הוצרך הפסוק לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל למחים מרבינן התם מקרא דוכסהו (ויקרא יז) אע"ג דלא אקרו עפר כגון נסורת של חרסים דקה ונעורת של פשתן דקה ושחיקת כלי מתכות וא"כ אפר הכירה וחול הדק ונעורת של פשתן וסיד ומגופה שבתשן מותר לכסות: **אמר** רב יהודה **לא** שנו **אלא** שהוסק **מערב** י"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא ועוד דליכא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דאי דהוסק בי"ט דהוי גולד גמור דמעיקרא עליס והשתא אפר והויא כמיא בעיבא מבלע בליעי ב (עירובין דף מה:) [ג] דמודה ר"ש וא"ת ואנו היאך אנו מסלקין אפר הכירה בי"ט לאפות הפשטיד"ה אע"ג שאין רואי לצלות בו בילה ואומר הר"ר יצחק דמוקמה אינו אסור לטלטל בי"ט בשביל אוכל נפש ושמחת י"ט ורא"ה מדלקמן פרק אין לדין (דף כח:) [ד] ובירושלמי מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי אע"ג שהוסק בי"ט שלא לעקור מצות כסוי: **ואמר** רב יהודה **מכנים אדם מלא קופתו עפר** וכו'. וא"ת מה בא להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכנים לגנתו או לחורבתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דאפי' רש"י ניחא דכשהכנים עפר לגנתו מיירי שהכנים הרבה ביחד וכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל צרכו ואינו בטל אגב קרקע אבל הכא מיירי שלא הכנים הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיבטל אגב קרקע א"נ י"ל דהתם לא מיירי רק לכסות בו אבל שאר צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: **ואי איתא** לבסייה **בדרב** יהודה. משמע דקאי אסיפא וכן פי' רש"י בסמוך בהדיא דקאי אסיפא ועל כרחך נ"ל דקאי אסיפא דאי קאי אריש"א מאי פריך לבסייה בדקר נעוץ הא ב"ה סבירא להו דלכתחילה לא יאחוז וכו' וכי פריך הש"ס ולעביד כב"ש אבל תימה מדפריך בסמוך והא סיפא וכו' מכלל דעד השתא מיירי בריש"א וי"ל דלעולם קאי אריש"א ולא גרסינן בדקר נעוץ אלא גרס לבסייה באפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש"י לקמן (דף ט: ד"ה אמר ר"י) ניחא דפירש"י שמוחלפת השיטה דבית הלל אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ש אומרים לא יאחוז והשתא פריך אליבא דבית הלל: **אי** הכי מאי אירא ספק אפי' ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא [מ] אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא לבסייה בדקר נעוץ וכו' ולרך לשנויי דלית ליה [ג] וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דלית ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אברייתא דאיכא למימר דלית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שכיחי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב י"ט ודרב יהודה אית ליה שיש לו עפר מזומן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' הואיל וליתא לדרב יהודה ודקר נעוץ ליתא ליה דהא ודאי ליתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי חיה או עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכו לא סבירא לן כותיה ולא שרי לכסויי בו כוי אבל כיון דליתא לדרב יהודה צריך ליה לשנויי דלית ליה כל הני ואפי' עפר מזומן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי:

והא

והא קא עביד גומא. וחייב משום בנין: **פטור עליה.** כדמפרש טעמא בפ"ק דחגיגה [ד] דכיון דאינו צריך אלא לעפרה ולא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים: **מאן דכר שמיה.** דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה דלעיל: **שהוסק מערב י"ט.** מאתמול דעתיה עליה לכל מילי: **אבל הוסק ביו"ט.** דליכא למימר דעתיה עליה מאתמול אסור: **ואם ראוי לצלות בו בילה.** שיש עליין רמץ חס: **מותר.** דמאתמול בעודם עליס היו מוכנים להסק ולבשל ולצלות ועודנו בתשמישו זה ואיידי דחזי להפוכי ביה מידי לצלייתא בילה שקיל ליה נמי ומנח ליה על הדס: **הכנים עפר.** הרבה במקום אחד לצורך גנתו או לצורך חורבתו לשוטחן בהן מותר לכסות בו דכל זמן שהוא צבור דעתיה עליה לכל צרכיו: **מכנים אדם מלא קופתו עפר.** בסתם ונותנו במקום אחד ועושה בה כל צרכיו ולא אמרינן בטלה לה לגבי קרקע הבית איידי דזורלא: **והוא שיחד לה כו'.** ולא שטחה דמוכחא מילתא דלצרכיו קא בעי לה. ובעפר תיחוה קאמר שאינו מחוסר לא חפירה ולא כתישה אלא הכנה: **כו'.** ספק היה ספק בהמה: **אין שוחטין אותו ביו"ט.** משום דשמא היה הוא ולצרך כסוי והוא אינו יכול לכסותו ביו"ט כדקתני: **ואם שחטו אין מכסין אם דמו.** דשמא בהמה הוא ואין בו מלות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך: **ואם איתא.** דיש עפר שמוכן לכל צרכי אדם אפי' הוא בהמה לכסייה: **כדרב יהודה.** אם הכנים קופת עפר: ה"ג **ונטעמיך לכסייה בדקר נעוץ או באפר כירה.** דהא בהדיא תנא במתני' דמוכן הוא: **אפילו ודאי נמי.** דהא כב"ה ק"ל דאסרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: **לא מצעיא קאמר.** הא דנקט כוי אין שוחטין כל שכן חיה גמורה הטעונה כסוי והוא אינו יכול ולרבותא אשמעינן כוי ולא מיבעיא ודאי: והא

[א] בעפר תיחוה והא קא עביד גומא כדר' אבא [ב] דאמר ר' אבא [ג] החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמיה אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא אמר רב יהודה אמר רב [ד] לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר [ה] הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות בו [ו] ואמר רב יהודה [ה] מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה [ז] והוא שייחד לו קרן זוית מיתיבי [ח] כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי איתא לכסייה כדרב יהודה ולטעמיך לכסייה באפר כירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא ודאי דלא לשחוט אבל ספק אימא משום שמחת יו"ט לשחוט ולא לכסייה קמ"ל

[א] נראה דמסתר וכל"ל.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעפר וכו' כשמגביה העפר ויכרת הגומא:

מוסף רש"י

החופר גומא בשבת. בונה בנין הוא, ואם אינו צריך לו אלא לעטול את העפר, אף על פי שהבנין בנוי אינו חייב משום בונה (חגיגה י.) ואין כאן משום בנין בנין, דקלקול הוא ומגיעה נמי לא חזיא, אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה (שבת עג:). **מכנים אדם מלא קופתו עפר.** לכסות בו צואה וזוב ומערה העפר בביתו לאדם ונוטלו ממיל לכל צרכיו (שבת נ:). **והוא שייחד לו קרן זוית.** דהוי כמוכן ועומד לכך, אבל נתנו בחמצע ביתו למדרס רגליס, הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית ומוקצה ואסור (שם). **כוי אין שוחטין אותו ביו"ט.** משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחלינן יו"ט אם שחטו (חולין פג: וכעי"ז שם עט:).

מוסף תוספות

א. דמוקצה גמור לא רצו להתיר משום שמחת י"ט. תר"פ. ב. דהמים בעבים לא מינכרי, הוה להו כדבר מחודש לגמרי. רשב"א עירובין מה: ד"ה ומיפ. ג. ואז שייך להקשות מאי איריא ספק וכו'. תר"פ.

נד א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף יד:

נה ב מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה יז:

נו ג מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יח סמג סס טוש"ע שם סעיף טו:

נז ד טוש"ע שם סעיף טח:

נח ה ו מיי' שם וס' כ"ה מהלכות שבת הלכה כב טוש"ע א"ח שם סעיף יז וסי' שח סעיף לח:

נט ז מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה א [ופי"ד מהלכות שחיטה הלכה ד] טוש"ע שם סי' תלח סעיף יח [וטוש"ע יו"ד סי' כח סעיף ג:

רבינו חננאל

פיסקא ואפר הכירה מוכן הוא. תניא כשאמרו אפר כירה מוכן לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט, אבל אם הוסק ביו"ט אסור. ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר. הכניס אדם עפר לגינתו ולחורבתו מותר לכסות בו. אמר רב יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו. ואסיקנא והוא שייחד לו קרן זוית. ואותבינן עליה מיהא כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו, ואם איתא ליכסייה כדרב יהודה, כלומר בעפר שהכניס. ודחינן ולטעמיך ליכסייה בדקר נעוץ או באפר הכירה, אלא דלית ליה אחד מהן לא עפר ולא דקר נעוץ ולא אפר הכירה. אי הכי אפילו צבי או עוף ודאי לא ישחוט שאין לו במה לכסות את הדם. [ו] [ושנינן דלא מיבעיא קאמר וכו'].

עין משפט נר מצוה

ם א מיי׳ פ״ח מהלכות יו״ט הלכה ב׳ סמג עשין לג לח עד:

סא ב מיי׳ פ״ג שם הלכה ח׳ טוש״ע א״ח סי׳ תצח סעיף יח:

סב ג ד מיי׳ שם הל׳ ג׳ טוש״ע שם סעיף יט:

סג ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף כ:

והא מדקתני סיפא ואם שחטו וכו׳. ואם תאמר אמאי לא פריך מי לית ליה פשיטא דאין שוחטין דבמאי יכול לכסות ופירש הקונטר׳ דאי קאי אריש׳ הוה אמינא דלשחוט ולא לכסייה משום שמחת י״ט אלא אסיפא דקתני אין מכסין אי לית ליה חדא מהני אילטריך למימר אין מכסין אותו השתא ואמאי אין אנו מכסין כב״ה דאסרי אפי׳ דיעבד בלא דקר נעוץ סיפא מבעיא אלא שמע מינה בדאית ליה דודאי מכסין אבל סיפא לא והדר קושיא לדוכתיה לכסייה כדרב יהודה או באפר כירה: **סוף** סוף יו״ט עשה ולא תעשה אלא אמר רבא וכו׳. ותימה דהכא משמע דרבא דאית ליה עשה ולא תעשה מדמחיק נפשיה לשנויי ובפרק במה מדליקין (שבת דף כד: ושם) אמר רבא הוא ולא מכשיריו לגדנו ולא מילה שלא בזמנה ורב אשי אמר יום טוב עשה ולא תעשה וכו׳ משמע דרבא לית ליה ההוא טעמא וי״ל דגמרא דחיק נפשיה לאוקומי מילתא דרבא אליבא דהלכתא די״ט עשה ולא תעשה אע״ג דרבא עצמו לית ליה האי סברא: ג

תני ר׳ זירא לא כוי בלבד אמרו וכו׳. וא״ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התורה דהא כסוי דאורייתא דכתיב וכסהו בעפר וי״ל דאין הכי נמי דשב ואל תעשה יש כח בידיה: מ

גלגל

והא מדקתני סיפא ואם שחטו וכו׳. כלומר בשלמא אין שוחטין דריש׳ אילטריך דקאמרת דלא תימא נשחוט משום כבוד יום טוב בלא כסוי אלא סיפא דקתני אין מכסין אי לית ליה חדא מהני לכסות מאי אילטריך לאשמועינן השתא ודאי אין מכסין ספק מבעיא אלא שמע מינה בדאית ליה דלגבי ודאי מכסין ולאשמועינן דספק לא וקשיא לן אמאי אין מכסין אי כדרב יהודה אי באפר הכירה: **מוכן לודאי ואין מוכן לספק.** קא ס״ד דהכי קאמר אע״ג דדעתיה לכל מילי הכנסתו מועלת לודאי ואינה מועלת לספק. ופרכינן וכיון דדעתיה עליה ומשום דאקלקה ליכא ספק מ״ט לא מכסינן משום דקא עביד גומא בתמיה: **אלא כדר׳ אבא.** ודאי מ״ט שרית כדר׳ אבא דאמר לעיל[1] מקלקל הוא ופטור עליה: **דלמא קא עביד כתישה** גרסינן. שמא יהו שם רגבים ויכתישם: **ודאי נמי נגזור משום כתישה.** ומשני כיון דרוב פעמים אין צריך לכתוש לא גזור רבנן משום כתישה דאי נמי אתי לידי כך לאו איסורא דאורייתא איכא דאתי עשה דוכסהו בעפר ודחי לא תעשה מלאכה דקיימא לן בפרק קמא דיבמות (דף ד.) עשה דוחה את לא תעשה: **מילה בצרעת.** דכתיב (דברים כד) השמר בנגע הצרעת ותניא בקונן בהרתו הכתוב מדבר ותניא בגמרא דאם לא הביא כלי במסכת שבת (קנב:) ימול בשר ערלתו[2] אפי׳ במקוש בהרת יקון: **אי נמי ליליס בגלאים.** דכתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז וסמיך ליה גדילים תעשה לך בשעת מילה או בשעת לבישת הטלית מעקר לאו ומקייס עשה אבל עשה זה כשהוא כותש עובר בלאו והעשה אינו מקייס עד שיכסה: **עשה ולא תעשה הוא.** דכתיב (ויקרא כג) ביום הראשון שבתון דמשמע שבות: **ואין דעתו לספק.** הלכך איסור מוקצה איכא והוא הדין לדרב יהודה: **ואודא רבא לטעמיה.** דאמר מי שדעתו לודאי לא רמי אנפשיה לאזמוני למידי דספק: **הכנים עפר לכסות בו צואה.** ביום טוב שיש לו תינוק וירא שמא יטיל רעי ביו״ט לפניו: **מוסר** [3] **לכסות דס לפור.** שיש לו לשחוט ביום טוב דכיון שהזמינו לספק כל שכן לודאי: **אסור לכסות בו צואה.** אם יש לו תינוק קטן ומטיל צואה ביום טוב. מאי טעמא דס לפור ודאי היה לו שישחטנו ויהא צריך כסוי אבל הצואה ספק הוא אם יארע במקום המאוס לו ודעתו לודאי ולא לספק: [4] **מוסר לכסות בו צואה.** כיון דאזמניה אזמניה דהא נמי קרוב לודאי: **נהרבנאי אמרי.** בסנהדרין (דף יח:) מפרש דהוא רמי בר [5] בריבי: **כוי הרי הוא כצואה.** המכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דס כוי דזה וזה ספק: **וחד אמר אינו כצואה.** והמכניס עפר לכסות צואה אסור לכסות בו דס כוי דכוי לגבי צואה כספק לגבי ודאי דצואת תינוק שכיחא וקרובה לודאי: **תסתיים דרבא הוא דאמר.** צואה כספק וכוי מותר בהזמנת צואה: **דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה מוסר לכסות בו דס לפור דס לפור אסור לכסות בו צואה.** אלמא ספק הוא: **משום הפרש חלבו.** דאי שרית לכסייה אתי למימר היא הוא: **בחול אמרי לנקר חצרו כו׳.** הרואה אומר לא מפני שטעון כסוי אלא כדי לנקר חצרו מכסהו: לא גרסינן **וליטעמיך** אלא הכי גרסינן **בא לימלך מאי איכא למימר.** מי שיש לו כוי ובא לימלך לחכמים אם צריך לכסותו ובחול והם מוריס לו שצריך כסוי: **מאי איכא למימר.** אישו גופיה אתי למימר היה הוא דהא מצרכו ליה כסוי: **אלא** לא גרסינן: **בחול אי נמי ספקא הוא כו׳.** כלומר בחול זה שהורוהו לכסות לא מחזיק ליה בחיה ודאית דמימר אמר אי נמי מספקא להו לרבנן אי היה אי בהמה אמרי ליה זיל טרח וכסי כו׳: **אמרי ליה גר׳: לא כוי בלבד אמרו.** דאין מכסין ביום טוב דדין הוא שלא יכסוהו שמא בהמה היא וטרח טרחא דלא מצוה ואפילו באפר הכירה: **אלא אפי׳ שחט כו׳.** דאיכא חד דטעון כסוי אפי׳ הכי אין מכסין משום דקא טרח נמי בשל בהמה: **פשיטא.** דהא לא טרח בשביל בהמה מידי: **אין מכסין אותו ביו״ט.** דהיה לו לכסות מבעוד יום ומשום אמנועי משום שמחת יום טוב ליכא דמשום דלא מכסי דס לא מתסר לפור בתכילה:

גלגל

מסורת הש״ס

[1] ס״ל ג״ג, [2] ג״ל רבא, [3] שבת קנב: כתובות מ., [4] [שבת כה.], [5] ס״ל [1] [יש ספרים דגרסי רב עי׳ בגל״ש], [2] [עי״ל], [3] [ויקרא יב], [4] [לכסות בו כל״ל], [5] [ר״ש מותר אחר ד״ה נהרבנאי], [6] ס״ל בגרומי וכ״ה גי׳ הערוך, [7] [עי׳ תוס׳ שבת כד: כד״ה ולא], [8] [כלתיתא ביבמות נ.].

רבינו חננאל (המשך)

צואה. נהרבנאי אמרי כו׳, ופשוטה היא. רמי בריה דרב יימר אמר כוי היינו טעמא דלא מכסינן, גזרו גזירה מפני הרואה, שאם תתיר לו לכסות דם הכוי ביו״ט, הרואה אומר ודאי חיה היא ויתיר חלבו. ואם תאמר בחול נמי, בחול ליכא למיחש בהאי מילתא דאמרי ספק הוא, ומפני הספק אמרו רבנן טרח וכסה, אבל ביו״ט מספק לא אמרו טרח וכסה שמצוה הבאה בעבירה היא, הילכך לא גזרינן כסוי דם הכוי בחול. **תני ר׳ חייא לא כוי בלבד אמרו**, אלא שחט בהמה חיה ועוף ונתערב דמן אסור לכסותן ביו״ט. ואם יכול לכסות כל הדם של אלו בדקירה אחת מותר, ולא גזרינן דקר אחד אטו שתי דקירות. **אמר רבה שחט ציפור** מערב יו״ט. ופשע ולא כסהו אין מכסהו ביו״ט, שכל דבר (שאי׳) [ש]אפשר לו לעשותו מערב יום טוב ולא עשאו, אינו דוחה את יום טוב.

רבינו חננאל

ודייקינן מסיפא מדקתני אם שחטו אין מכסין את דמו, מכלל דאית ליה במה לכסות. ופריק רבה אפר כירה מוכן הוא לכסות בו דם של ודאי ולא דם כוי שהוא ספק חיה, מאי טעמא דילמא אתי למיעבד כתישה. אי הכי ודאי נמי ניגזור דילמא אתי למיעבד כתישה. ודחינן ודאי אפילו אי עבד כתישה שרי, מאי טעמא אתי עשה דושמחת בחגך ודחי את לא תעשה כל מלאכה. **ואקשינן** אימור דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה, כגון מילה בצרעת, או סדין בציצית, דבעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה. לאו בצרעת מנין, דכתיב השמר בנגע וגו׳, וכל השמר לאו הוא, ובקציצת הצרעת בערלה מתקיימת המילה וביום השמיני ימול בשר ערלתו שהוא עשה, אבל הכא בעידנא דעקר ליה לאו דלא תעשה כל מלאכה, וכתישה היא מלאכה בעצמה, לא מקיים עשה דכיסוי. **ופרקינן** הא לא קשיא בהדי דכתיש מכסה, כלומר שוחט וכותש והדם שותת סביבות הדקר. **ואקשינן** עוד מכדי יום טוב עשה ולא תעשה הוא, כלומר עשה שבתון ולאו כל מלאכת עבודה לא תעשו, ושמחת[6] יו״ט עשה בלבד הוא, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. **ופרקינן** אלא אמר רבא לעולם כשיש לו אפר כירה וכיוצא בה, מיהו הני מוכנין הן לודאי, מ״ט דדעתו לודאי ולו הכינו ואין דעתו לספק, לפיכך אין מכסין בו דם הכוי באפר הכירה. **ואודא רבה** לטעמי׳ דכל מידי דדעתיה עליה ולו הכינו שרי, דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה, מותר לכסות בו דם ציפור, מאי טעמא דהא לנקות חצרו בעי, כ״ש הכא דאיכא תרתי ניקוי ומצות כסוי. אבל הכניסו לכסות בו דם ציפור, אסור לכסות בו

[6] לכאורה נראה פשוט דהך עשה דקאמרינן דדמי לנ״מ היינו עשה דכיסוי הדם וכמו שפרש״י ודבכי רבינו ל״ע ועוד דא״כ בספק נמי איכא עשה זו ומצוה לישב.

גלגל עיסה מערב י"ט מפריש ממנה חלתה בי"ט. ואע"ג דתנן לקמן (דף לו:) אלו הן משוס שבות אין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט והא נמי כתרומת דגן דמיא שהיה יכול להפריש מערב י"ט אפילו הכי מפריש שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגלה בי"ט ולאפותה כדי לאכול פת חמה: **אין מפריש הימנה.** דלא התירו להפריש חלה אלא בעיסה שנתגלגלה בי"ט אבל זו היה לו להפריש מערב יו"ט כתרומת דגן ופירות: (ב) **חלת [ח"ן].** חלה טורטי"ל. חלה שמרימין מן העיסה שבחולה לארץ הוא ואינה מן התורה כדקיימא לן בקדושין (דף לו:) כל מלוה התלויה בפירות הגדלים בארץ אינו נוהג אלא בארץ: **אוכל והולך.** כל הפת ומשייר כדי חלה ומפריש בארוכות. אלמא הפרשתה שלא לצורך היא ולא הוי הפרשה והמפריש בי"ט אינו כמתקן לתפסר כשאר הגבהת תרומה דגזור בה רבנן מפני שנראה כמתקן: **מי נא מודה שמואל.** אע"פ שאינו צריך להפרישה שאם קרא עליה אם שחל עליה אם חלה ואסורה לזרים אלמא אם תרומה עליה ואיתא בכלל אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט: **מתני' אין מוליכין את הסולם.** קס"ד (ד) סולם המיוחד לכך ומיכר שהוא של שובך וטעמא דב"ש (ג) מפרש בגמרא דאסרי ואע"פ שהוא בא ליטול גוזלות לשמחת י"ט: **מחלון לחלון.** באותו שובך עצמו שכן דרך שובך להיות בו מחילות הרבה קן לכל זוג וזוג וחלון לכל קן וקן: **גמ' הרואה.** שהוא מוליכו אומר להטיח גגו הוא צריך והרי הוא עושה מלאכה ביום טוב: **להטיח.** שהיו טחין גגותיהן בטיט לפי שלא היו משופעין אלא עשויין כמין תקרת עליה ומשתמשין בהן לפיכך טחין אותן ומשפעין הטיח לצד הכתלים שיזובו מימיו: **שובכו מוליח עליו.** שובכו של סולם מוליח שהוא ניכר שהוא של שובך: **מוסר.** שהרי אין אדם רואהו: **והאמר רב יהודה אמר רב הו'.** וקשיא דרב אדרב חנן. ואע"ג דרב אמורא הוא מקשי מינה מפני שרבן של כל בני הגולה היה בדורו חוץ משמואל: **תנאי היא.** איכא תנא דקאי כוותיה: **שוטחן בחמה.** מי שנשרו כליו בדרך במי גשמים שוטחן בחמה והן נגדין מאליהן: **אבל לא כנגד העם.** שלא יאמרו כבסן בשבת. אלמא מידי דמשוס מראית העין מותר במקום צנוע: **לימא רב דאמר כב"ש.** לרב חנן קא פריך דאוקי לה בדית הלל ברה"ר אסרי וברשות היחיד שרו א"כ לרב חנן רב דאמר כל מקום שאסרו הו' דאמר כב"ש בתמי' הא ודאי לא שביק ב"ה ועביד כב"ש ועל כרחך לדית הלל אפי' ברשות הרבים מותר משום דשובכו מוכיח עליו דאי ברה"ר אסור וברשות היחיד שרי לא הוה אמר רב להא שמעתא: **תנאי היא.** כלומר אמר לך רב חנן ודאי רב סבר דבית הלל אפילו ברה"ר שרו ופליג עלי ואנא דאמרי כי האי תנא דאמר שוטחן בחמה דלית ליה לרב וההוא תנא מוקי בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד ורבי אליעזר ור"ש דסבירא להו כרב מוקמי סריותא דבית הלל דמתניתין ואפי' ברה"ר דקא סברי שובכו מוכיח עליו וב"ש לית להו שובכו מוכיח עליו ואסרי אפי' בחדרי חדרים. י"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא ולאו מלתא היא דאמאי רבותייהו דרבי אליעזר ור' שמעון במקום בית הלל הא ב"ש נמי טובא הוו ואין הלכה כמותן: מתניתין

גלגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלתה ביום טוב אבוה דשמואל אמר אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב [א]**אין מפריש ממנה חלתה ביו"ט לימא פליגא דשמואל אדאבוה (דשמואל) דאמר שמואל** [ב]**חלת** (ג) **חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש אמר רבא מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה שם שאסורה לזרים: מתני' ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וב"ה מתירין: גמ' אמר רב חנן בר אמי** [ג]**מחלוקת ברשות הרבים דב"ש סברי הרואה אומר להטיח גגו הוא צריך וב"ה סברי** [ד]**שובכו מוכיח עליו אבל ברשות היחיד דברי הכל מותר איני והא** [ה]**אמר רב יהודה אמר רב** [ו]**כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנאי היא דתניא** [ז]**שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ר'** [ח]**(אליעזר) ור' שמעון** [ט]**אוסרין איכא דאמרי אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברשות היחיד דב"ש אית להו דרב יהודה אמר רב וב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב אבל ברשות הרבים דברי הכל אסור לימא רב דאמר כב"ש תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם רבי** [י]**(אליעזר) ור"ש אוסרין**

מתניתין

מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט והא נמי כתרומת גורן דמיא שהוא היה יכול להפריש מעי"ט דהא מאתמול התחיל זמנה להפריש דתנן (חלה פ"ג) מלימתי חיוב חלה משגלגל אפילו הכי מפריש לה אלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגל בי"ט ולאפות כדי לאכול פת חמה ואז מותר להפריש ממנה חלה כיון שבי"ט נלושה א"כ לא היה הפרשת חלה בכלל איסור הגבהת תרומה ואפי' כשגלגלה מבעוד יום עי"ל דלפי הירושלמי ניחא דקמיירי שלא גמר הלישה מעי"ט ואע"ג דסוף סוף היה יכול להפריש מבעוד יום משעת גלגול מכל מקום אחר שנגמרה הלישה בי"ט הוה ליה כאילו נעשית כל הלישה בי"ט ברגילות שלא להפריש חלה עד גמר הלישה ועכשיו הפרשת חלה הוי בכלל הגבהת תרומה היכא דהיה לו להפריש מאתמול אבל לא מצי למימר דלהכי מחלק בין כסוי משוס דגבי כסוי לא ממנע משמחת י"ט דאין הכסוי מעכב האכילה אבל הפרשת חלה מעכב אכילה דזה אינו דהא מייתי הכא בחולה לארץ כדאמר בסמוך וא"כ אוכל ואחר כך מפריש דמשמע דליכא מאן דפליג בזה ובתוספתא פי' דטעמא דרבה דמיירי בחולה לארץ ולא מחזי כמתקן כיון שבלאו הכי יוכל לאכול אבל בא"י מודה רבה ואין נראה דמשמע בסמוך דלא שייך כלל לומר זה הטעם דקאמר מי לא מודה שמואל שאם קרא וכו' א"כ כיון דשם חלה עליה מיחזי כמתקן ומשמע לפי הלשון דסברא זו פשוטה ולכך נראה עיקר כדפי' לעיל דאפי' בא"י מתיר רבה ואבוה דשמואל אסר אפי' בחו"ל ותדע דהא ודאי הירושלמי מייירי בא"י ואפילו הכי לא קא אסר אלא היכא דלא אבל ערב שרי דהיינו גלגל ונראה דהלכה כרבה דהוא בתראה ודוקא גלגל שלא נגמרה לישתה לגמרי דאי נגמרה לגמרי אפילו רבה מודה דאין מפרישין אותה בי"ט והכי (ד) נמי איתא בירושלמי כל הלש עיסה מערי"ט אין מפרישין חלתה בי"ט וקאמר לא אין ערס לא ה"פ דוקא לא דנגמרה מערב י"ט אין מפרישין אבל ערס לא דלא נגמרה הלישה מערב י"ט מפרישין והכא נמי מייירי בגלגל שהוא כמו ערס והיכא דשכח ולא הפרישן מן הפת מעי"ט קי"ל דחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפרישן וא"כ ישייר מן הפת מכל אחד ואחד ואוכל השאר ולמחר יפרישן חלה ולריך שתהא גדולה כדי שיהיה לה הכירא אחר הפרשה דכתיב (במדבר טו) ראשית דבעינן שיהיו שריה ניכרין והיכא דאפה עריבה מלאה עיסה מערב י"ט ושכח ולא הפרישן חלה מערב י"ט ישייר פת אחת בשביל כולם עד למחר מפני שגבלן כאחד אבל במלות בערב הפסח אם שכח ולא הפרישן לריך לשייר מכל אחת ואחת מפני שגיבולן כל אחת ואחת בפני עצמה ולמחר יניח כל החתיכות בסל אחד ומלרפן לחלה ויפרישן מן כולם אחת ומיהו אם ירלה לעשות דבר קל יעשה מלה אחת ויאפה אותה וילרפם ויפרישן [מאחת על] כל האחרות אגב אותה מפני שחיובה בא עכשיו: **אין** מוליכין הסולם. תימה אפי' הכין אותם מאתמול מ"מ אית בהו משוס לידה כדאמרינן לקמן (דף כד.) הלד יוני שובך [ויוני עליה] חייב וי"ל דמייירי בקטנים שלא פרחו (ה): **והאמר** רב יהודה אמר רב. אף על גב דרב היה אמורא מ"מ פריך שפיר כיון דרב גדול היה בדורו וראש ישיבה לישראל חוץ משמואל אין סברא (ו) דרב חנן פליג עליה: **ורב בבית שמאי.** פרש"י ומקשה לרב חנן דמוקי דבית הלל לית להו דרב ובר"ה דברי הכל אסור ואפילו ב"ה אסרי וברשות היחיד שרו (ולדרבה) רב לא יאמר הכי דלא יאמר דלא כהלכתא אלא יאמר דב"ה שרו אפילו בר"ה דשובכו מוכיח עליו ודלא כוותך ומשני תנאי היא כלומר רב חנן אמר לך אין הכי נמי דרב סבר דבית הלל שרו ברה"ר ופליג עלי ואנא דאמרי כי האי תנא דשוטחן לית ליה דרב וההוא תנא מוקי לה בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד וי"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא דאמאי רבותייהו דרבי אליעזר ור"ש דסבירא להו כב"ש ואנא סבירא לי כהני תנאי ולא נראה דמאי אולמייהו דרבי אליעזר ור"ש לגבי בית הלל הא ב"ש טובא תנאי הוו ואע"פ כן אין הלכה כמותם: ולא

רחצם, ר' אלעזר ור' שמעון אוסרין, ורב לדברי אילו קאמר.

(א) [כגרסות כ. ע"ש], (ב) [שבת סד: קמו:], ג) ע"ז יב., (ג) שבת סה. קמו:, ד) [נ"ל אלעזר], ה) [נ"ל אלעזר], ו) [עי' מהרש"א], ז) והתס מייירי בגדולים,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר שמואל חלת תרומה בחוצה לארץ: (ב) רש"י ד"ה חלת תרומה תלה: (ג) ד"ה אין מוליכין וכו' וטעמא דב"ש דאסרי מפרש בגמרא ואע"פ שהוא כל"ל: (ד) תוס' ד"ה גלגל וכו' והכי איתא בירושלמי כל"ל ותיבת נמי ממחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והאמר רב יהודה אמר רב וכו' דרב חנן פליג עליה. עי' בצ"מ דף מו ע"ב תוס' ד"ה פרי נמי:

לעזי רש"י

טורטי"ל. עוגה עגולה.

מוסף רש"י

כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין. שלא יחשדוהו באיסור (שבת סד:) דבר המותר ואסרוהו מפני מראית העין שהרואהו מוסדו בדבר עבירה (ע"ז יב.). אפילו בחדרי חדרים אסור. במקום שאין אדם רואה אסרוהו (שם). שוטחן בחמה. לינגן, אבל לא כנגד העם. שיחשדוהו שכבסן (שבת קמו:).

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע ח"ח סי' תקו סעיף ג:

סה ב מיי' פ"ה מהלכות כלורים הלכה יב טוש"ע י"ד סי' שכג:

סו ג ד מיי' פרק ה מהל' יו"ט הלכה ד טוש"ע ח"ח סי' תקיט סעיף ד:

סז ה ו מיי' פכ"ב מהלכות שבת הל' כ ופ"ה מהלכות יו"ט שם סמג לאוין סה טוש"ע ח"ח סי' שלא סעיף מה:

רבינו חננאל

גילגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלתה ביו"ט. אבוה דשמואל אוסר להפריש חלה ביום טוב מן העיסה שגילגלה מערב יום טוב, מאי טעמא שהיה לו להפריש חלתה בעת שגלגל, כדתנן אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים, גלגלה בחיטין וטמטמה בשעורין, האוכל ממנה חייב מיתה, כיון שנותנת המים מגבהת חלתה. וכבר אמרנו כל (שאי) [ש]אפשר לו לעשותו מערב יו"ט אינו דוחה את יו"ט. ופליגא עליה שמעתא דשמואל בריה, דאמר במסכת בכורות פרק עד כמה ישראל חייבין כו', אמר שמואל תרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש, והנה כיון שיש לו עדיין רשות לאכול בלא הפרשת חלה כאלו לא נתחייב. ומתמהינן מי לא מודי שמואל שאם הפריש חלה וקרא עליה שם חלה קודם שיאכל חלה אסורה לזרים. וכיון שאילו עשה כך היתה חלתו חלה, אפשר לעשותו מערב יו"ט קרינא ביה, ולפיכך אין מפרישין אותה ביו"ט. ירושלמי תיפתר בעיסה טמאה שאינו יכול להפריש חלתה אלא לבסוף. **בית שמאי אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך** כו', עד וב"ה מתירין. אמר רב חנן מחלוקת ברה"ר, אבל ברשות היחיד דברי הכל מותר [ו]). ואקשינן לימא רב דאמר כל מקום שאמרו חכמים מפני מראית העין אסור, כגון זה שהרואה אותו מוליך הסולם ברה"ר אומר להטיח גגו הוא צריך, אפילו בחדר חדרים ברשות היחיד אסור, כב"ש אמרה לשמעתיה, דהא ב"ה ברשות הרבים אסרי אבל ברשות היחיד שרו, ובית שמאי הוא דאסרי ברשות היחיד. ופרקינן תנאי היא, כלומר לא אמר רב על כל החכמים אלא על אותן שאוסרין משום [ז]) מראית העין, אמר שאוסרין אפילו בחדרי חדרים, ועל זולתם לא אמר, דתניא שוטחן בחמה הבגדים שנשרו, אבל לא כנגד העם, דאתי למימר היום מ"מ פריך שפיר כיון דרב גדול היה בדורו וראש ישיבה לישראל חוץ משמואל אין סברא דרב חנן פליג עליה: **ורב בבית שמאי.** פרש"י ומקשה לרב חנן דמוקי דבית הלל לית להו דרב ובר"ה דברי הכל אסור ואפילו ב"ה אסרי וברשות היחיד שרו (ולדרבה) רב לא יאמר הכי דלא יאמר דלא כהלכתא אלא יאמר דב"ה שרו אפילו בר"ה דשובכו מוכיח עליו ודלא כוותך ומשני תנאי היא כלומר רב חנן אמר לך אין הכי נמי דרב סבר דבית הלל שרו ברה"ר ופליג עלי ואנא דאמרי כי האי תנא דשוטחן לית ליה דרב וההוא תנא מוקי לה בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד וי"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא דאמאי רבותייהו דרבי אליעזר ור"ש דסבירא להו כב"ש כמותם: ולא

(ז) דברי רבינו בהא דאמר ולקשינן קאי אלישנא בתרא דברה"י פליגי אבל ברה"ר דברי הכל אסור. (ז) פי' רבינו הוא הי"מ שבהא"ר ותוס'.

ולא היא דר"י **טעמא** דת"ק **מפרש**. ול"ת והא כל מקום דתני במה לחלון וי"ל דהיינו במשנה אבל לא בברייתא [1]:

מאי דקא שרי ת"ק קא אסר רבי דוסא. דאפי' בשאר סולמות לא שרי אלא הטוי ותימה רבי דוסא דאמר כמאן דלכ"ע שרי הולכה בשאר סולמות[א] וי"ל דר' דוסא יאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה[ב] משמע דקי"ל כר' דוסא ותימה דאמר בעירובין פרק חלון (דף עז: ושם) מטלטלין את הסולם ובכולי שמעתין משמע דאסור לטלטל סולם של עליה ור' דוסא אוסר אפי' סולם של שובך וי"ל דשני מיני סולמות הן וכן משמע בהדיא פרק חלון (שם דף עז:) והתם מיירי בקטנים[ג] [1] והכא מיירי בגדולים[ד] והר"ר אברהם מבורגו"ל פירש דהתם מיירי בשבת דמאי טעמא אסרי לטלטל הסולם משום דמחזי דלהטיח גגו הוא לריך ובשבת ליכא חששא שאסור להוציאו לחוץ אבל הכא מיירי ביום טוב דמותר להוציאו לחוץ וא"כ איכא הך חששא ולפי זה אסור לטלטל הסולם שלנו בי"ט ואפילו בביתו דשמא הלכה כרבי דוסא וצ"ע:

אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא וכו'. ול"ת אמאי לא פריך מביצה שנולדה ופי' הקונט' משום דגבי ביצה לא שייך שמחה שאין בה שמחת י"ט כ"כ ומה שמתירין ב"ש היינו מטעם דלית להו הכנה ומטעם דלא דמי לפירות הנושרים ולמשקין שזבו: **אמר** ר' יוחנן **מוחלפת השיטה**. פירוש הא דתריסין דב"ה סברי אין מסלקין התריסין בי"ט וכל הנך משניות דמייתי מחליף ואותה דהשוחט כדקאי קאי וקשה טובא להדא פי' דא"כ מתוקמא לפי המסקנא כל הני שנויי דחיקי דלעיל דמייתי הואיל ולא מחליף בשום פנים אותה דהשוחט ועוד קשה מאי קאמר גבי עור משום דמחזי למזגא עליה הא מפרש טעמא לקמן (דף יא:) דהתירו סופן משום תחלתן וע"ק דא"כ דאותה דהשוחט נשארת במקומה א"כ רבה ורב יוסף שקלו וטרו (לעיל דף ז:) אליבא דב"ש וזהו דוחק גדול ועוד קשה כיון דמוחלפת הא דתריסין סברא להו לב"ה דאין מסלקין משום דיש בנין וסתירה בכלים ובריש פרק כל הכלים (שבת דף קכג: ושם) סתים לן תנא דאין בנין וסתירה בכלים לכך פר"ת דמוחלפת השיטה היינו הא דהשוחט דב"ה סברי יחפור בדקר ויכסה וכו' והשתא ניחא הכל ואומר ר"ת תמיה אני על מה הצריכו העולם הכנה וחכור אני דבימי נערותי לא הוי מצריכין כלל[ה] אך עתה לפי מה שטעו דסבורים דמוחלפת לא קאי אהשוחט וכו' וב"ה לחומרא לפיכך מצריכין הכנה ומיהו זה אינו דלפי פירושו נמי לכל הפחות סברי ב"ה מאי דסברי ב"ש מעיקרא וב"ש בעו דקר נעוץ ואפי' בעפר תיחוח בעו הכנה מדקאמר הכא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא דאיכא דקר נעוץ משמע אפילו בעפר תיחוח בעו ב"ש דקר נעוץ מבעוד יום משום הכנה כדפ"ה ותדע דאל"כ הא דקאמר רב יהודה לעיל והוא שיש לו דקר נעוץ לאו אליבא דב"ה הוא לפי המסקנא דאמרי ב"ה שיחפור בדקר לכתחלה ויחשוט ואע"ג דמייתי מלתיה דרב יהודה גבי ומודים מכל מקום קאי אכולה מתניתין כדפרישית וסברא היא דלא פליגי ב"ש וב"ה אהא דבכה"ג דשרו ב"ש בדיעבד שרו ב"ה לכתחילה ולעולם בעו דקר נעוץ משום הכנה ועוד דאיכא מדקאמר רב יהודה גופיה לעיל (דף ח.) [ו] ממלא קופתו ועושה בה כל צרכו משמע דבעינן הכנה לפי האמת ואע"פ שיש לפרש דבשאר צרכים מיירי כגון לכסות בו לוחה אבל לכסוי דס לא בעינן הכנה לא משמע הכי לעיל לפי המסקנא וגם עתה דאמר מוחלפת השיטה אין להחליף פירוש דברי האמוראין וא"כ יפה נהגו העולם שלא לכסות רק בעפר מוכן שהוא תיחוח כגון מצבור של אפר או שראוי לגלות בו ביצה ולא מעפר תיחוח שע"ג קרקע שהוא בטל אגב קרקע ולא מאפר הכירה שהוסקה בי"ט אם אינו ראוי לגלות בו ביצה ותימה א"כ דמוחלפת קאי אהשוחט דאית שמאי לחומרא היכי מונה לה במסכת עדיות גבי הנך דב"ש לקולא ובית הלל לחומרא וי"ל דמונה לה לפי הטעות דנשנית קודם דמוחלפת השיטה: ב"ש

מעט מעט: **נקרייפא**. לכפריס לרשות שדותיהן: **סולם בא לידינו**. הולכת סולם של עליה לשובך: **מכלל דס"ק סבר**. בשל עליה פליגי בחזרה ומודים בהולכה: **טעמיה דס"ק קא מפרש**. ובשל עליה ליכא למאן דשרי: **ממאי מדקתני**. במלתיה דת"ק משובך לשובך אלמא בסולם המיוחד לשובכין קאי: **מי קתני סולם של שובך**. דנהוי משמע דבשל שובך קאי: **משובך לשובך קתני**. ולעולם בשל עליה ורבותא אשמועינן דיוליכנו מעליה לשובך ראשון וממנו לכמה שובכין: **הטוי סולם של עליה**. והוליכו לשובך מבעוד יום ועכשיו בא להטותו מחלון לחלון: **מאי דקא אסר ס"ק**. דרבי דוסא דהוא ר' יהודה דאמר בסולם של עליה אסור להוליך קא שרי רבי דוסא מיהא להטות: **ולא היא מאי דקא שרי ס"ק**. דהיינו של שובך להוליך קא אסר ר' דוסא ואתא למימר הולכה אסור הטיה שרי ובשל עליה לא אייר כלל: **מוחלפת השיטה**. כאן הוחלפה שיטתן וצריך להפוך דבריהם: **וממאי דמוחלפת**. ומאי קשיא ליה לר' יוחנן דלמא טעמייהו דב"ש התם משום דאיכא דקר נעוץ וליכא לד איסור: **אבל הילא דליכא דקר נעוץ**. דאיכא לד רמז חפירה לא שרו ואפי' בעפר תיחוח שהוא כחפור ועומד והכא נמי לא שנא דהא איכא משלא דלהטיה גגו: **אבל התם לא**. דגזרי משום כתישה דלמא זמנין דבעי כתישה: **אלא אי קשיא**. מתניתין אהדדי שהוצרך רבי יוחנן להחליף שיטתן וצריך להפוך דבריהם: **הא קשיא**. [ז] על זו החליפה: **לא יטול**. מן הגחלות בי"ט: **אא"כ נענע מבעוד יום**. ולא סגי בהכנה בדבור בעלמא כדמפרש לקמן[ח] טעמא דלמא למחר כי שקיל להו חייס עלייהו וממלין: אבל

מתניתין. דקתני בהולכת סולם פליגי לאו כי האי תנא דקתני בהולכה מודו מפני שצורך י"ט היא: **אבל של עליה אסור**. דההוא ודאי אמרי להטיח גגו הוא לריך: **מדדין בו**. אם החלון רחוק ואין לאם הסולם מגיע אם [ט] בה בהטיה מדדין רגליו של סולם

אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה שמוליכין את הסולם משובך לשובך לא נחלקו אלא להחזיר שב"ש אומרים אין מחזירין וב"ה אומרים אף מחזירין אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בסולם של שובך [א]אבל בסולם של עליה דברי הכל אסור ר' דוסא אומר מטהו מחלון לחלון אחרים אומרים משום רבי דוסא אף מדדין בו [ב]בני רבי חייא נפוק לקרייתא כי אתו אמר להו אבוהון כלום מעשה בא לידכם אמרו לו סולם בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מדקא אמר רבי יהודה בסולם של עליה לא פליגי מכלל דתנא קמא סבר פליגי ולא היא רבי יהודה טעמיה דתנא קמא קא מפרש ממאי מדקתני מוליכין את הסולם משובך לשובך ואי סלקא דעתך בסולם של עליה פליגי האי מוליכין את הסולם משובך לשובך מוליכין את הסולם לשובך מבעי ליה אלא לאו הכי קאמר של שובך אין של עליה לא ואידך מי קתני סולם של שובך משובך לשובך קתני ואפי' לכמה שובכין איכא דאמרי אמרו לו הטוי סולם של עליה בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מאי דקא אסר תנא קמא קא שרי רבי דוסא ולא היא מאי דקא שרי תנא קמא קא אסר רבי דוסא: אבל מטהו מחלון לחלון וכו': אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי [ג]השוחט חיה ועוף ביום טוב ב"ש אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא ואי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא דשובכו מוכיח עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא בית שמאי אומרים [ד]לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום וב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ודלמא לא היא עד כאן לא אמרי ב"ש אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל

עין משפט נר מצוה

סח א מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ז ופ"ה מהל' יו"ט הל' ד טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ד:

רבינו חננאל

ומתני' דמפרש דבמוליכין פליגי ב"ש וב"ה, דלא כר' שמעון בן אלעזר, דתני דבמוליכין את הסולם משובך לשובך לא פליגי אלא דברי הכל שרי. כי פליגי להחזיר הסולם ממקום שלקחו ממנו, שב"ש אוסרין וב"ה מתירין. בד"א שחולקין בסולם של שובך, אפילו ב"ה שמתירין משום דשובכו מוכיח עליו, אבל בסולם של עלייה דברי הכל אסור. רבי דוסא אומר מטהו מחלון לחלון. דקו בני ר' חייא מדקתני ר' יהודה אומר בסולם של עלייה לא פליגי אלא דברי הכל אסור, מכלל דרבי שמעון בן אלעזר סבר דאפילו בסולם של עלייה חולקין להוליכו לשובך, וב"ה מתירין, והורו להוליך סולם של עלייה לשובך כב"ה אליבא דר' שמעון בן אלעזר דהוא ת"ק דר' יהודה. ואמר להו ר' חייא אביהן צאו ואסרו מה שהתרתם שטעיתם ולא דקדקתם יפה. כי ר' יהודה שדיקדקתם שחולק על ר' שמעון בן אלעזר, בסולם של עלייה אינו חולק עליו, אלא אדרבה איכא למידק הכי, מדלא קתני מוליכין את הסולם לשובך סתם, דאיכא למימר מכל מקום בין מן השובך ובין מן העלייה, מן הכל בית הלל מתירין, אלא קתני במה דברים אמורים דמוליכין את הסולם משובך לשובך, בסולם של שובך, אבל בסולם של עלייה דברי הכל אסור, שמעינן מינה דר' יהודה מפרש דברי ר' שמעון בן אלעזר. **איכא דאמרי** לא הורו אלא להטות סולם של עלייה מחלון לחלון, דקדקו ואמרו מאי דאסר ת"ק והיא הולכת (מסולם) [הסולם] ואפילו הטיית סולם של עלייה. וא"ר דוסא אע"פ שאין מוליכין מותר להטות, והורו כר' דוסא. ואמר להם אביהם טעיתם, לא כי ר' דוסא אינו חולק על ר' יהודה בסולם של עלייה כלל, אלא בסולם של שובך שמתיר ר' יהודה להוליכו, אוסר ר' דוסא בהולכה ואינו מתיר אלא בהיטוי. מדקתני מחלון לחלון, ש"מ לא שרי ר' דוסא אלא היטוי מחלון לחלון באותו שובך, אבל משובך לשובך להוליכו לא, וכ"ש של עלייה. דייקינן ממתני' דקתני ב"ש אומרים אין מוליכין וב"ה אומרים מוליכין, אלמא בשמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא. ורמינהי [השוחט] חיה ועוף ב"ש אומרים (לא) יחפור בדקר ויכסה, וב"ה אוסרין. ופריק ר' יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר הפוך דברי ב"ש לב"ה ודברי ב"ה לב"ש. ודחינן ודלמא שאני התם דאיכא דקר נעוץ וכו'. על זה הדרך השמועה כלה ופשוטה היא.

מסורת הש"ס

[1] [תוספתא פ"ח], [2] [נדה כד. בע"ז מו. כ' רש"י ד"ה בני ר' מייא יהודה וחזקיה שמן], [3] לעיל ב., [4] לקמן י., [5] [דף י.], [6] [וע"ע תוס' עירובין פא: ד"ה ס"ג וכו'], [7] וכגון סולמות של בית, [8] [ממלא קופתו עפר ועושה כל"ל],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדדין וכו' שם בהטיה כל"ל ותיבת בה נמחק: (ב) ד"ה הא קא קאי זו המליפה כל"ל ותיבת על נמחק:

מוסף רש"י

מוחלפת השיטה. התנא שסילקו טעה באחת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה.).

מוסף תוספות

א. וכי פליג ר' דוסא אבית הלל דשרו הולכת סולם של שובך. תכ"פ. א"כ ר' דוסא דאסר בהולכה כב"ש דמתניתין ביאר ליה דאסרו בהולכה וקא שרו בהטיה. שיטה, ועי' מכמת מעות. ב. בהולכה דסולם דלכו"ע אסור ואפילו בסולם של שובך אלא בהטיה פליגי דב"ש אסרי וב"ה מתירין כיון שהוא של שובך אבל של עליה אסרו אפילו בהטיה. שיטה, ועי' רש"ש. ג. בסולמות שלנו שאדם רגיל לעשות לטלטלן בכל עת, ואין רגילות להטיח בהם גגות הילכך מותר. רשב"ש. ד. שאנו רגילין לעשות לעלייה שאין דרך לטלטלם, והם היו רגילין להטיח בהם גגות, אי נמי הכא בסולמות גדולות מאוד שאין רגילות לעולם אלא להטיח בהם גגות. רשב"ש. ה. משום דאנו מחליפין ההיא דהשוחט, ואם כן בית הלל מתירים לשחוטי בלא הכנה, והלכה כמותן. תכ"פ.

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא. והא נמי להא דמיא דלמא ממליך ואשמעה דטלטלה בכדי דכיון דממליך בטלה לה הזמנה למפרע: **אלא כיון דמוקלה הוא.** כיון דאינו אסור אלא משום מוקלה בהזמנה בעלמא סגי: **אם העלי.** דף עב וכבד וכותשין בו חטים לטרגים וטיסני [כ] והוי מלאכתו לאיסור. וקא סברי ב"ש אסור לטלטלו ואפי' לצורך גופו שצריך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום: **תורם לי עליו.** ואף על פי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו: **אין נותנין את העור.** שהופשט ביום טוב: **לפני הדורסן.** לא יטחנו במקום דריסת הרגלים שזהו צורך עבוד שמתעבד ע"י הדריסה: **וב"ה מתירין.** קס"ד משום שמחת יום טוב דאי לא שרית ליה לא שחיט: **למוגא עליה.** כן היתה ישיבתם שוטחין בגדים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על בריכין כפופין כדאמרינן בפסחים (דף קח.) הוה זגינן אברכי דהדדי ומנלאת שטיחתו לורך י"ט: **תריסין.** דלתות החלונות של חנויות שסוגרין בהן החלונות בלילה ומסלקין אותם ביום ונותנין אותן לפניהם ושוטחין עליהן תבלין למכור לרגים ובי"ט מותר ליקח מחנוני המכיר אותו ובלבד שלא יזכיר סכום מקח: **אף להחזיר.** ולסגור בהן וחזרה ודאי שלא לצורך היא ואפילו דאמרינן אין בנין בכלים טרחא דלאו לורך מיהא הוה וקא שרינן ליה משום תחלתן כדלקמן [ט]. אלמא משום שמחת י"ט מקילינן וקשיא ב"ה דכסוי: **הכא ליכא דקר נעוץ.** כלומר ליכא טעמא להתירא דקא סברי יש בנין בכלים: **מתני' עומד ואומר.** מבעוד יום: **גמ' בבריכה ראשונה.** דרך מגדלי יוצים להניח בריכה ראשונה של כל שנה להיות צוות לאמה: **גזרינן.** כי שקיל להו למחר אתי לאמלוכי וחייס עלייהו והוי ליה טלטול שלא לצורך ומשגעגע ומשמש בהן מבעוד יום לשחיטה ולא חס עלייהו תו לא חייסינן דחייס: **בריכה.** קודי"ד בלע"ז שהיומים יולדים בריכה בכל חדש וחדש והן שני גוזלות זכר ונקבה ומפסיקין בתקופת טבת וחוזרים ויולדים בניסן: **ליח להו בריכה.** וכי שקיל למחר דלמא לא הני אזמין והוא לא הזמין

ב"ש אומרים והוא שחשב עליו וכו' וב"ה אומרים אף משימות המת. וקא סלקא דעתך דמיירי בכלים דלמפרע [א] והי"ה דפליגי כשנפתח אחד מהם ובכלים דלמפרע והא דקאמר לעיל נפתח אחד מהם הוא טומא והן טהורין ולא פליגי ב"ש מיירי בכלים הבאים אחר כן שם [ב] ותימה דלפליגי בחשב ליפלגו בנפתח ובכלים דלמפרע וי"ל דנקט חשב משום רבותא דב"ה דאפי' במחשבה דעלמא פליגי דמועיל להגיל כל הפתחים אחרים אבל תימה לב"ה דאית להו בריכה היכי משכחת כשמת בבית ולו פתחים הרבה דכולן טומאים הא איכא למימר לבסוף כשמוליאין בההוא פתח הוברר הדבר מתחלה דסופו לצאת דרך שם וי"ל כגון שעשאו פתח חדש והוציאו המת דלא שייך בריכה [ג] אי"ל מיירי דנשאר המת במקומו [ג]:

איכא

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא כיון דמוקצה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא [ד]ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ב"ש וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא דאיכא תורת כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא [ה]ב"ש אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עליו כזית בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא [ו]דחזי למזגא עלויה אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים [ז]אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו' בשלמא ב"ש אבית שמאי לא קשיא התם דאיכא דקר נעוץ הכא ליכא דקר נעוץ אלא ב"ה אבית הלל קשיא אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה [ח](אי נמי) עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום [ט]דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל התם לא: **מתני'** ב"ש אומרים [ז]לא יטול אא"כ נענע מבעוד יום וב"ה אומרים [ח]עומד ואומר זה וזה אני נוטל: **גמ'** אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה ראשונה דב"ש סברי גזרינן דלמא אתי לאמלוכי וב"ה סברי לא גזרינן אבל בבריכה שניה דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא וב"ה למה ליה למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו בריכה [ט]והתנן [י]המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין, חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על כל הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב להוציאו עד שלא ימות המת ובית הלל אומרים [י]אף משימות המת הא אתמר עלה אמר רבה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא וכן אמר רבי [כ]אושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא רבא אמר לעולם למפרע והכא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא [ל]הני מילי מערב יו"ט אבל

את כולם אלא כדי לרבו: **ולו פתחים הרבה.** כולם פתוחים או כולם סגורים: **כולם טמאים.** כל כלים המונחים בחלל הפתחים תחת עודי התקרה של פתח טמאים ואע"פ שאינו תחת הגג המאהיל על המת [א] שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו ללאת דרך שם וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאנו הלכך כולם טמאים: **נפתח אחד מהם.** לאחר מיתת המת: **הוא טמא.** בין כלים דמעיקרא בין כלים דלבסוף המונחין לו מבחוץ: **וכולם טהורים.** לדברי הכל מוקמינן להו דמודו הכל מכאן ולהבא בכלים המונחים לתוכן לאחרי כן מבחוץ דודאי בההוא דנפתח מפיק ליה: **ארבעה על ארבעה.** בכך שערוהו שרחוי להוצאת תמיס: **מצלת על כל הפתחים.** מלטמא כאילו נפתח: **אף משימות המת.** וקס"ד דבבריכה פליגי ובכלים שהיו בהם בין מיתה למחשבה ב"ש סברי לא אמרי' הוברר דמעיקרא דעתיה להכי הואי ולא ידלה הטומאה לאחר הפתחים וב"ה סברי הוברר. ואלמא דס"ד דאתא סבירא לן דבנפתח אחד מהם נמי הוו פליגי בכלים דמעיקרא וטהורין דקא תני לעיל לדברי הכל בכלים דמכאן ולהבא: **הא אתמר עלה כו'.** ואפי' ב"ה לית להו הוברר ואין מטהרין אלא כלים דלבסוף דלאחר מחשבה אבל הראשונים טמאים וב"ש מטמאין אף האחרונים דקא סברי משידלה תורת טומאה לפתחים לפני מחשבה במיתת המת שוב אינו עולה מהם אלא על ידי מעשה כגון נפתח ובנפתח אחד מהם לא פליגי מידי: **רבא אמר נעולים למפרע.** נמי מטהרין ב"ה דאית להו בריכה. והכא במתניתין היינו טעמא דצריך לברר ולומר אלו אני נוטל דלמא למחר מטלטל ודודק השמנים ושביק הא ושקיל אידך נמצא מטלטל מה שלא הזמין שהרי לא היה דעתו אלא בכדי לרבו לומר זה וזה אני נוטל ולמחר על בריכה הני הוא דשקיל: **והא אמרת בעומד.** מרמוק ואין מנענע סגיא אלמא לא בדק מאתמול הכחושים והשמנים ואכתי איכא למימר: **ה"מ מערב י"ט.** כלומר היכא דידע מערב י"ט דהני הוא דאזמינן דמו בין שהן כחושין בין שהן שמנים לא שקיל אחריני שהרי יודע שמוקצין הם שלא זמנן: אבל

מטמ א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ה טוש"ע ס"ח סי' תלז סעיף י:
ע ב ג מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלח:
עא ד מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכ' ה טוש"ע ס"ח סי' תלז סעיף י:

רבינו חננאל

פיסקא בית שמאי אומרים לא יטול אלא א"כ נענע מבע"י כו'. אוקמה רב חנן בבריכה ראשונה. פירוש באפרוחין חדשין שלא הולידו בזה השובך אלא בריכה אחת, והן הן שבשובך, ואין שם אפרוחין זולתם. ב"ש סברי אם לא יכנס בשובכו מעיו"ט ויעמד עליו, חיישינן שמא כשיבא ביו"ט ליטול האפרוחין, יראה השובך שאין בו יונים הרבה ויתיירא ליטול מהם, שמא כיון שלא ימצאו במי יצטותו, יברחו הנשארים, ואם לא יענענו, מקרי ואמר זה וזה אני נוטל, ומתנחם ולא יטול, ונמצא בטל בשמחת יו"ט. אלא אם יבא ויראה ויענענו ויעשה מעשה, (ודחי) [ודאי] ביו"ט אינו מתנחם. וב"ה כולי האי לא חיישינן, אלא באומר זה וזה אני נוטל [ט]סגי. ואקשינן למה לי למימר זה וזה אני נוטל], אע"פ שלא עיין האפרוחים, אלא [י]אמר מעיו"ט מזה השובך אני נוטל מחר, אותם שיטול ביו"ט נתברר הדבר כי הן שהזכיר מעיו"ט. **וכי תימא ב"ה לית להו בריכה,** והתנן באהלות פ"ז המת בבית ולו פתחין הרבה כולן טמאין, נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין, חישב להוציאו באחד מהן כו', עד ובית הלל אומרים אף משימות המת. פירוש, אילו הפתחים יש מהן שלהן [כ] (אהל), כגון זיזין מבחוץ, והמת בבית, ומאהילין הזיזין שהן מחוץ הפתח על בני אדם או על כלים כולן טמאין, שאין לך פתח [שאינו עשוי] לבוא ולצאת, וקיי"ל שכל פתח העומד להפתח כפתוח דמי, ואינו חוצץ בפני הטומאה אלא דבר הסותם לגמרי. ותנן בפרק כיצד צולין מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ. ואסיקנא אגף עצמו בשערי עזרה כלפנים, בשערי ירושלים כלחוץ, מפני שמצורעין מגניען תחתיהן בחמה ובגשמים. ואם נפתח אחד מהם, נשארה סתימה הפתחים האחרים סתימה לגמרי וחוצצת, וכל מי שתחת הזיזין שלהם טהור הוא. ולא תימא דלא מטהרי שאר פתחין עד דפתח אחד מהן, אלא אפילו לא פתח אלא

ה) לקמן יח. [שבת קכג.], **ג)** ג"ז שם, **ו)** [לקמן יח:], **ד)** ג"ז שם, **ז)** ג"ל דלמא לא היא, **ח)** [לקמן יח: כב. שבת קכב: שיריזין לה.], **ט)** [לעיל ט:], **י)** [חולין קמב.], **יא)** שיריזין שם. לקמן לז: ע"ש הלכות פ"ז מ"ג, **כ)** [לקמן לז: ע"ש עי' תוס' עירובין שם. ד"ה אמרי], **כא)** [עי' מו"ק יג:], **כב)** [דף יח:].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ב"ש וכו' ל"נ מיירי דנשאר נ"ב ס"ל דנשרף:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה טולס טמאים וכו' שגזרו חכמים טומאה וכו'. נ"ב עיין לקמן דף ל"ח ע"ל רש"י ד"ה בדאוריתא וכו' פי' דהוא הלכה למשה מסיני ועיין שיטה מקובצת כאן הרגיש בזה. ועיין מ"ש בספר דרך אמיה בגא יס ודו"ק. וע"ע בתוי"ט פ"ז דאהלות מ"ש בזה ובפ"י כאן:

לעזי רש"י

קוביד"ד [קוביד"א]. להקה.

מוסף תוספות

א. שבין מיתה למחשבה אם טהורים למפרע או לא. שיטה. ב. שיש כאן מעשה דמהני לטהרם משעת פתיחה. שיטה. ג. שאם נאכל המת ולא יצא מעולם לחוץ, כגון שאכלוהו כלבים שם, כל הפתחים טמאים והכלים שעמדו שם הן טמאים, ולא תועיל להן פתיחת אחד מהם לטהרם, דאימתי מועלת הפתיחה בזמן שנפתח בעוד שהמת שם דאמרי' מיכן עתיד להוציאו, אבל כיון שאין המת שם לא תועיל להן פתיחתו לטהרם. תוס' רי"ל.

מוסף רש"י

אין נוטלין את העלי. עלי מלאכתו לאיסור לכתוש בכתכתת משום הכי אסרי ליה בית שמאי (לקמן יא.). **דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים.** אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתים דתמיד בנמין כל דהוא, והעושה כלי או גומרו ביו"ט או בשבת, משום מכה בפטיש הוא דמתייר, שהוא חיוב כל גמר מלאכה, או אם הוא דבר שהוא מתליקו חייב משום ממחק, ואם צריך קצוע חייב משום מחתך, וכן חורג או מסך או חופר, אבל בנין וסתירה לא שייך בהו לאחיובי בפקוק וחזרה, דהא דתנן (שבת קב:) הבונה כל שהוא בבתים תנן (לקמן יא: וכבני"ז לקמן כב.). **לא יטול.** מן הגחלות, **אלא אם כן נענע מבעוד יום.** ולא סגי בהכנה בדבור בעלמא, דמסרבים לקמן טעמא דלמא למחר כי שקיל להו חיים עלייהו ומגלגל (לעיל ט:). **כולן טמאים.** כל הכלים המתונין בעובי האסקופה טמאין, ואע"פ שאינם כאהל המת, מפני שאין אנו יודעין באיזו יוציאנו ופתח שעתיד ללאת בו מיטמא מיד, וטעמא ליכא אלא הלכות טומאה הכי במירי לה, ואפילו חלונות של עפה על עפה טמאין, דכיון דכולן קמתונין לא מוכחא מילתא בהי מפיק ליה (ערובין יח.). **נפתח אחד מהן.** ולאי בההוא מפיק ליה (שם). **שיש בו ארבעה על ארבעה.** פחות מד' על ד' אינו חשוב להגיל על האהל (שם). **עד שלא ימות המת.** דלא נחתא לזו טומאה אאהל פתחים, אבל משימות המת כבר נטמאו הכלים ולא אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא נמי דעתיה לאפוקי בהאי פתחתא, אלא נחתא לזו טומאה, ואפילו כלים הבאין שם לאחר מחשבה טמאים, דכיון דנחתא לזו טומאה מו לא סלקא מייריהו במחשבה עד דעביד לזו מעשה ממש דפתח ליה לאי ומהני לטהר את האחרים מכאן ולהבא כדקתני לעיל נפתח אחד מהן כו' (שם). **אף משימות המת.** דאמרינן יש בריכה דמתמוטו דעמיה בהאי פיתחתא ולא נחתא טומאה לאחריא ואפילו כלים דקודם מחשבה טהורין (שם). **לטהר את הפתים מכאן ולהבא.** הא דאמרי' ב"ה אף משימות המת מחשב מועלת לטהר כלים הבאים בפתחים ממחשבה ואילך הוא דקאמרי, אבל כלים דמעיקרא לא, דאין בריכה לומר הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחתא (לקמן לז:).

חישב לפותחו בלבד, טהרו שאר הפתחין. מיהו בית שמאי אומרים צריך לחשב קודם שימות המת, ובית הלל אומרים אף משימות המת אם יחשוב דיו. דייקינן מינה כיון דאמרי ב"ה אף משימות המת דיו, כלומר משעה שמת המת בבית, כל מה שהיה תחת הזיזין ותחת האגף שעל כל הפתחין בין אדם ובין כלים שהוהרין, דכיון דחישב עכשיו לפתוח הפתח פלוני הוא טמא וכולן טהורין, ונתברר אחר שהסכים עכשיו לפותחו כאלו הוי פתוח מקודם לכן, והנה יש לב"ה בבריכה. **ופרקינן** לעולם לית להו בריכה, ומשנתנו זו האיתמר עלה אמר רבה לטהר את כל הבא תחת האגף ותחת הזיז שעל הפתחין מאחרי שחישב, אבל מה שהיה למפרע לא, אלא כל מה שהיה מקודם תחת האגף ותחת כל הפתחין טמאין. ואע"ג דלענין שבת שנינו איסקופה משמשת ב' רשויות, בזמן שהפתח פתוח כלפנים נעול כלחוץ. הכא לענין טומאה לא, אלא כיון שעומד ליפתח כפתוח דמי. **ר' אבא אמר למפרע** ואית ליה בריכה, והכא היינו טעמא דב"ה שצריך לומר זה וזה, שאם תאמר לו במיכן אני נוטל למחר סגיא, יאמר בדעתו כל השובך היכנתי לי ומותר לי

ט) כל"ל וכן הגיהו בד"ו. **ב)** תוי כל"ל.

איכא חד דמערב בהו. וא"ת ולבטיל ברובא וי"ל דבעלי חיים לא בטלי דחשיבי אי נמי ה"ל דבר שיש לו מתירין לאחר יו"ט וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל[א]: **חד מנייהו אזל לעלמא.** וא"ת וכי תלינן לקולא בדבר שיש לו מתירין[ב] ויש לומר דהואיל ונשארו שניים במקומם ולאי בכה"ג תלינן לקולא[ג]: **חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה.** פ"ה בורר מנה היפה שבשניהם ויאמר אם זה של מעשר מוטב ואם האחר של מעשר הרי זה מחולל על זה ותימה דמפרש בפרק הזהב (ב"מ דף מה.) דאין מחללין כסף על כסף ולא מעות על מעות לכך נראה דמחלל בתחלה המנה של מעשר על פרוטות של נחשת ואח"כ מחללו על מנה היפה שבשניהם: [ד] **הכל** חולין. שאני אומר הוא לקח מעות של מעשר שני והני אחריני נינהו ותימה דהא לא אמרי' שאני אומר להקל אלא כשהוא מדרבנן כדאיתא בפסחים (דף י.) דקאמר שאני תרומה דרבנן לפיכך אני תולה להקל לומר שאני אומר וכו' וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין אצל מעשר תלינן שפיר לקולא[ה] ואמרי' ודאי לקח אלו אלו משם ושכח ואחר כך הניח אלו אלו שם[ו]: פשיטא

אבל ביום טוב אסור דזימנין דמשתכחי שמנים כחושים וכחושים שמנים וקמטלטל מידי דלא חזי ליה אי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושים ושביק להו ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: **מתני'** זמן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא שנים מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים: **גמ'** פשיטא אמר רבה הכא במאי עסקינן [א]כגון שזמן שחורים ולבנים והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא הני אינהו נינהו ואתהפוכי אתהפוך קמ"ל הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא [ב]רוב וקרוב הלך אחר הרוב כדאמר אביי [ג]בדף הכא נמי בדף: [ג]שנים ומצא שלשה אסורין: מה נפשך אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו: [ד]שלשה ומצא שנים מותרין: מ"ט הני אינהו נינהו וחד מנייהו אזל לעלמא לימא מתני' רבי היא ולא רבנן [ה]דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי רבי וחכ"א [ו]הכל חולין הניח מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א [ז]הכל חולין אפילו תימא רבנן הא אתמר עלה ר' יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות ולמה לי לשנויי עלה שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות והא אתמר עלה דההיא דרבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר בשני כיסין מחלוקת אבל בכים אחד דברי הכל חולין וחד אמר בכים אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשלמא למ"ד בשני כיסין מחלוקת היינו דאיצטריך לשנויי הכא שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות אלא למ"ד בכים אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה הא אמרת בשני כיסין לא פליגי אמר רב אשי הכא בגוזלות מקושרים [ז]וכיסים מקושרים עסקינן גוזלות מנתחי אהדדי כיסין לא מנתחי אהדדי ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין דמתעכל

לקמן: **בדף.** שיש דף לפני השופך בולע ויולא ממנו ושם בא ויושבין יושים דמעלמא תדיר שילאים ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשים את כל הבא אליהן וכשיוצאין משופך אלו נכנסין הלכך חיישינן שמא מן הדף באו לקנין הלכך אסורים דהוו להו כלהו קרובים שבדף ושבקן הלכך זיל בתר רובא: **מה נפשך כו'.** פירושא דמתני' היא כלומר להכי אסורים דמה נפשך להתירם: [ו] **[נימא] מתני' רבי היא.** הא מתני' סתמא היא והלכה כסתם משנה ואמן קי"ל [ז] (כתובות דף כא.) הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירין: **הניח מנה.** ממעות מעשר שני בתיבה: **חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה.** האחד חולין ואינו יודע איזהו היפה שבהן ואומר אם [ח] (היא זו) של מעשר הרי יפה ואם חולין היא תהא חברתה מחוללת עליה: **הכל חולין.** הואיל ולא מצא כמו שהניח תולין להקל ולומר נטל את הראשון והניחו במקום אחר והניח שוב את אלו ושכח שאין אדם מניח מעות חולין ומעות מעשר ביחד: **מנה מוטל.** ונשאר הך מנה ממעשר: **הכל חולין.** הואיל ולא העלהו לירושלים לא הפרידן זה מזה ושניהם נטלן והניחם במקום אחר וזה חולין הוא שהניח הלוס אחרי כן ושכח: **שאני גוזלות.** להכי איכא למימר האחד הלך וחבריו נשארו: **הואיל ועשויין.** רגילים הן להיות מדדין אחד אחד ויולאין וכנכנסין אצל מנה לא הלך מאליו אא"כ נטלו וכשנטל נטל שניהם: **ולמה לי לשנויי עלה.** רבי יוחנן ורבי אלעזר תרוייהו דוחקין לתלות טעם משנתנו במדדים הא לדידהו מתוקמת שפיר כרבנן בלאו האי טעמא דהא אינהו אפליגו בההיא דמעשר חד אמר מחלוקת במונחין שני המינין בכים אחד בההוא הוא דקאמרי רבנן דכשנטל כל הכים נטל אצל בשני כיסים מודו דהאחד נטל והניח השני וחד אמר מחלוקת בב' כיסין בההוא הוא דקאמר רבי מנה מונח ומנה מוטל: **האי מאי** לא גרסינן: **בשלמא למ"ד כו'.** המקשה סיומי מסיים למילתיה ומפרש קושייתו בשלמא מאן דמוקי פלוגתייהו בב' כיסין דהיינו כדומיא דמתני' דהוו שני גוזלות צריך לשנויי דתקום מתני' כרבנן מהאי טעמא הואיל ועשויין לדדות אלא למ"ד בשני כיסין מודו רבנן השתא למה לי לשנויי משום דעשויין לדדות הא בשני כיסים נמי הכי קאמרינן: **השתא ומה כו'** לא גרסינן אלא ה"ג **אלא למ"ד בכים אחד מחלוקת אבל בשני כיסים דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה האמר בשני כיסים לא פליגי.** וחד מהני רבנן או רבי יוחנן או רבי אלעזר אוקמה הכי ועיל אמאי שנו תרוייהו הואיל ועשויין לדדות: **אמר רב אשי הכא בגוזלות כו'.** מ"ד בכים אחד מחלוקת בשני כיסין כעין כים אחד קאמר דהיינו שני כיסין מקושרין דקאמר אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשאין מקושרין ומתני' אפי' בגוזלות מקושרין משמע דהנותרין מותרין ולא אמרי' אותן שזמן נטלו כולם ואלו אחרים הלכך אי לא דשאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות לא הוה מתוקמא כרבנן דהא בכיסים מקושרין אמרי רבנן הכל חולין. והשתא אגב האי שנויא מתוקמא שפיר כרבנן דגוזלות דמדדין מנתחי אהדדי ואיכא למאלי לקולא דחד מנייהו הוא דאזל ליה אבל כיסים לא מנתחי ואלדם בא ונטלן וכיון דמקושרים הם שניהם נטל:

דמתעכל

עב א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע מ"ח סי' תלז סעיף יב:
עג ב מיי' פט"ו מהל' גזילה הל' יח (ופ"ט מהלכות רוצח הלכה ז) טוש"ע חו"מ סי' רס סעיף מ:
עד ג מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע מ"ח סי' תלז סעיף יב:
עה ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
ה ו [מיי' פ"ו מהלכות מעשר שני הלכה ג]:

רבינו חננאל

ליטול איזה שאבורור, וחיישינן דילמא מטלטל ושביק כדי לבחור לו השמנים. אי נמי משתכחי כולהו כחושים כו'. [**מתני'**] זימן שחורים ומצא לבנים כו'. אוקמא רבא כגון שזימן שחורים בצד מזרחי ולבנים בצד מערבי, ובא ביו"ט ומצא לבנים במזרח ושחורים במערב, וכגון דאיכא בדף ההוא אחרים הרבה שחורים ולבנים שלא זימן אותן, דחיישינן שמא מאותן שלא זימן מהן שהן רוב, והן (עור) [ענד] בדף (אחר) [אחד] עמהן שהן קרובין, נמצאו האסורין מרובין וקרובין, לפיכך גם הן אסורים. **שלשה ומצא שנים הרי אלו מותרים.** ואוקימנא דסבר האי תנא חד מנייהו אזל לעלמא ואשתיירו תרי והן הן שזימן. ואמרינן מתני' רבי היא, דתניא הניח מאתים זוז ממעות מעשר שני ומצא מנה, מנה מונח ומנה נוטל, כלומר מי שנטל לא רצה ליטול הכל ונטל מנה והניח מנה, זוה המנה מעשר שני הן. וחכמים אומרים הכל חולין, כלומר מעות מעשר שני כולן ניטלין ואילו אחרים הן. ופריק רב אשי לעולם משנתנו אפילו לרבנן, והכא בג' גוזלין מקושרין (קמפלגי) דזימן, וכן הניח ב' כיסין מקושרין, בכל כיס מנה, גוזלין עבידי דמנתחי, ואפילו רבנן מודו דחד מינייהו ניתח ועריק, ואשתיירו הני תרי, והן הן, ולפיכך מותרים. אבל כיסין דלא מנתחי, ליכא למימר הכי, לפיכך מי שלקח הכל לקח, ואלו אחרים הן. ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין דמתעכל קיטריהון ומיפרדי מהדדי ולקח אחד ונשאר אחד.

מוסף רש"י

ואם אין שם אלא הם. אם אין שניהם אחמול אלא הן, **הרי אלו מותרים.** דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ובאו לפניה (לקמן יא.). **רוב וקרוב הלך אחר הרוב.** אם בא דבר לפניו ויש בו להלך אחר הרוב והוא כך, ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כך, הלך בו אחר הרוב (ב"ב כג:). **חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה.** ומצא אלעים בשוה מנה ואומר כל מקום שהן מעות מעשר שני הרי הן מחוללים על הסלעים הללו ומעלה הסלעים לירושלים (פסחים י.). **הכל חולין.** שהמנה נטל ואלו הונחו אחרי כן (שם). **אין נוטלים את העלי.** דף עב וכבד וכותבין בו חנים לטרגים וטיקר ויהוי מלאכתו לאיסור, וקא סברי ב"ש אסור לטלטלו ואפילו לצורך גופו שאריך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום (לעיל י.). **אין נותנין את העור.** שהופשט ביום טוב, **לפני הדורסן.** לא יטשטנו במקום דריסת הרגלים שהוא לוקח עיבוד שמתעבד ע"י הדריסה (שם). **ושוין.** ב"ש וב"ה שנחלקו בנוטלין את העלי לקצב עליו בשר ביו"ט, **שאם קצב עליו בשר.** שעשה לצורך שמתת יו"ט, **שאסור לטלטלו.** דהא דקאמר ב"ה משום שמתת יו"ט קאמר (שבת קכג.).

מוסף תוספות

א. דאסיק רב אשי לעיל אפי' בדרבנן לא בטיל ואזלינן נמי בספיקתו לחומרא, והיינו דאזלינן בכולהו ספקי דמתני' לחומרא. רשב"ם.
ב. אפילו בספיקא אזלינן לחומרא כדאמרינן. שיטה.
ג. דטפי יש לנו לומר דחד מינייהו אזל לעלמא מלומר כולהו אזלי והני אחריני נינהו. שיטה.
ד. דכודאי נשתנו משום להו רבנן. רשב"ם.
ה. [ו]אזלינן בהו בתר רובא דעלמא ורובא דחולין נינהו. רשב"ם.

ו) ב"ב כג:, **ז)** [לקמן יא.], **ג)** סמ"ק י. [תוספתא מ"ש פ"ה], **ד)** [נדפס נא.], **ה)** [דף יא.], **ו)** גי' רש"ל, **ז)** [עירובין מו: פסחים מז.], **ח)** [צ"ל זו היא], **ט)** וע' רש"י ותוס' פסחים יוד ד"ה חולין וכו' החליפו שיטתם,

דמתעכל קטרייהו. ניתר הקשר שלהם ומתפרק מאליו והכא ונטל שמא לא מקושרין מצאם וחטף האחד והלך לו: ט) **נפני הקן.** דלך כל שובכין להיות מעט מן דף העליה בולט חוץ למחיצה של כל קן וקן ושם היונים יונאים לאויר ונוחים שם כרלונס וחוחים לקן: **הלך אחר הרוב.** כי הכא דלא אמרי' אלו אומן בזמן בתוך הקן שהוא קרוב ללפני הקן אלא אמרי' מעלמא אתו: **בדף.** דכלהו קרוב ניהו הלכך הלך אחר הרוב דאיכא תרתי: **רבא אמר.** הא לא אצטריך לאשמועינן אלא בשני קנין זו למעלה מזו ובשניהם גחלות וזמן את שבזו ולא זמן את שבזו ולמחר בא ולא מצא בתוך הקן שזמן אלא לפניו ובאותו שלא זמן לא מצא לא לפניו ולא לתוכו הלכך אסירי. ולא משום חששא דיוני דעלמא אלא מאחר שלא מצאן במקומן ועוד שבקן האחר המוקצה לא מצא כלום יש לחוש שמא אלו שמצא לפני הקן המוכן לא מתוכו יצאו אלא מתוך המוקצה: **ולא מיבעיא קאמר** לא גרסי' אלא ה"ג **ולא מיבעיא זמן בחחתונה ולא זמן בעליונה כו'.** כלומר ותנא דאצטריך לאשמועינן אסורים לאו כשזמן את של תחתונה ולמחר מצא בתחתונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בעליונה כלום אצטריך למימר דאסירי דחיישינן דלמא הני דלזמין אזדו להו והנך שמצא לפניה משל עליונה באו ואשתרבובי אשתרבוב למטה ונחיתו הא לא אצטריך דאפי' זמן בעליונה בתוכה ולא זמן את של תחתונה ולמחר מצא בעליונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בתחתונה כלל אסירי ולא תימא לאו אורחייהו למסרך ומיסק בעודן קטנים אלא אמרינן סרוכי סרוך מן התחתונה המוקצה וסליקו לפני העליונה: י) **ואם אין שם אלא הן.** אם אין סביבותיהם אתמול אלא הן: כ) **הרי אלו מותרים.** דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ובאו לפניה: **מפורחים.** גדולים ופורחים למרחוק: **אחדויי אחדו.** מאותו קן ואתו להכא כדמפרש ואזיל דעד חמשים אמה מדלה: **בקרן זוית.** שזוית הבית בולט להלאה מן השובך וקן זה שזמן בו עומד לגדלן דאי הוה אתי להכא לא הוה חזי לקניה שהזוית של בית עומדת לפניו: **מתני' עלי.**

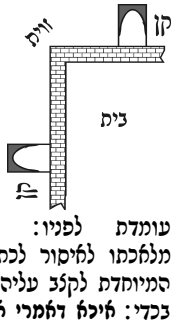

מלאכתו לאיסור לכתוב במכתשת משום הכי אסרי ליה בית שמאי: **גמ' שאסור לטלטלו.** דאתעביד ליה לורך י"ט: **בחברא גרמי.** המיוחדת לקצב עליה בשר: **מהו דתימא הוא הדין דאפילו חברא גרמי.** אסרי ב"ש דלמא בתר דטלטלה ממילך ולא תבר ואשתכח דטרח בכדי: **איכא דאמרי אמר אביי כו'.** כי אותביניה פשיטא עלי תנן שני אביי גופיה הכי לא נצרכא הא דאמרינן אבל תברא גרמי דברי הכל מותר אלא לתברא גרמי חדתי שלא קצב עליה מעולם דאיכא למיחש דחיים עלה וממלך: **לא חייש לאמלוכי. בתמיה ופריך לאביי: אין מוליכין עצה וסכין וכו'.** אם היו רחוקים זה מזה דלמא [בתר] דטריא ממלך: **מדוך.** בוכנא שדוכין בו תבלין במדוכה: **נשבח האי קדרה.** מין תבשיל זה שיהא צריך תבלין כגון בשר ובצלים: **ואעבד קדרה דלא בעיא תבלין.** כגון כרוב ולפת: **מאי איכא למימר** גרסי': **קמ"ל** לא גרסינן: **שמולחין עליו.** ואע"פ שהמלח מועיל לעבוד: **נלני.** דאין מולחין אותו יפה: **הא קא משמע לן דאפי' נלני כעין קדרה אסור.** האי אבל לקדרה דקאמר אביי נלי כעין קדרה קאמר כגון אדם המולח נלי יפה יפה קרוב למליחת בשר שלאורך קדרה דלא תימא כל נלי שרי: **אין מולחין את החבלים.** ביום טוב כדי שלא יסריחו ואפי' נשחטה בהמה ביי"ט: **ומאי שנא מעור לפני הדורסן.** דשרו בית הלל משום דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט קא משמע לן ומ"ש מעור לפני הדורסן

התם

ט) **פשיטא** דמותרין דאמר מר עוקבא כל המדדה וכו'. וקשה וכי מייתי ראיה ממר עוקבא שהוא אמורא א) וי"ל דע"כ אנו צריכין לומר כדמר עוקבא דאם לא כן לא מתוקמא מתניתין דלא יחפור (ב"ב דף כג.) ב): **אין נוטלין העלי.** ותימה הא צריך לגופה וכל כלי שצריך לגופו או למקומו אפילו מלאכתו לאסור נוטלין אותו ביום טוב וי"ל דבפרק כל הכלים (שבת דף קכג. וש"ס) מוקמינן ליה במוקצה שיש בו חסרון כיס דכ"ע מודו דאסור כגון סיכי זרי ומזורי דקפיד עלייהו ג) וב"ה שמתירין היינו דוקא משום שמחת י"ט כדמפרש בגמרא: **ושוין** שמולחין עליו בשר לצלי. לאו משום דצריך מליחה לגלי כדמפ' בחולין (דף קיא.) אלא משום שנהגו למלחו כדי ליתן טעם

[וע"ז תוספות חולין יד. ד"ה ונסכין]:

מעריס

והנך סרוכי סריך וסליקו: ב) **ואם** אין שם אלא הן הרי אלו מותרין: היכי דמי אילימא במפורחין איכא למימר הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אלא ג) במדדין אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אדדויי אדדו ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא בר חמא ד) כל ה) המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה ו) לעולם דאיכא קן בתוך חמשים אמה וכגון דקיימא ז) בקרן זוית מהו דתימא אדדויי אדדו קמ"ל כל היכא דמדדה והדר חזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה: **מתני'** ח) ב"ש אומרים אין נוטלים את העלי לקצב עליו בשר ט) וב"ה מתירין בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עמו י) כזית בשר יא) ובית הלל מתירין: **גמ'** תנא יב) יב) ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברא גרמי דברי הכל מותר פשיטא עלי תנן מהו דתימא הוא הדין דאפי' תברא גרמי נמי והאי דקתני עלי להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור נמי שרו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי לא נצרכא אלא אפילו תברא גרמי חדתי מהו דתימא ממלך ולא תבר עלה קמ"ל וב"ש לא חיישי לאמלוכי והתניא יג) בית שמאי אומרים יד) אין מוליכין טו) טבח וסכין אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח וסכין ובית הלל אומרים טז) מוליכין זה אצל זה בית שמאי אומרים אין מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך וב"ה אומרים יז) מוליכין זה אצל זה הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמלוכי דאמר נשבח האי בהמה כחושה ומייתינא בהמה אחריתי דשמינה מינה קדרה נמי אתי לאימלוכי דאמר נשבח האי קדרה דבעיא תבלין ומייתינא אחריתי דלא בעיא תבלין הכא מאי איכא למימר ממלך ולא תבר כיון דשחטה לתבירא קיימא: בית שמאי אומרים אין נותנין את העור: תנא יח) יח) ושוין שמולחין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו אלא לצלי אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן הא קמ"ל יט) דאפי' לצלי כעין קדרה אסור ת"ר כ) אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן משום ר' יהושע אמרו שוטחן ברוח ע"ג יתדות אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע איכא דאמרי אמר רב מתנה כא) אין הלכה כר' יהושע בשלמא למ"ד הלכה כר' יהושע אצטריך סד"א יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה כיחיד אלא למ"ד אין הלכה פשיטא כב) יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' יהושע דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט קא משמע לן ומ"ש מעור לפני הדורסן

התם

עין משפט
נר מצוה

עז א ב ג מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הל' ו טוש"ע ש"ח סי' תצ סעיף יד:
עז ד מיי' שם ופט"ו מהל' גזילה הל' יח טוש"ע שם וטוש"ע ח"מ סי' רס סעיף מ:
עח ה מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע ש"ח שם סעיף יד:
עט ו טוש"ע ש"ח סי' תצ סעיף ה:
פ ז מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ד סמג לאוין עה טוש"ע שם סעיף ג:
פא ח טוש"ע שם סעיף ה:
פב ט טוש"ע ש"ח סי' תצ סעיף ב:
פג י טוש"ע ש"ח סי' תקד סעיף ב:
פד כ ל מיי' פ"ג שם הלכה ד טוש"ע ש"ח סי' תצ סעיף ג:
פה מ נ מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ד:

גליון הש"ס

גמ' **רבא אמר בשני קנין.** עיין לקמן דף כה ע"א רש"י ד"ה ומצא:

רבינו חננאל

פירוש אשתרבובי כמין ירידה הוא. וסריכה כמו תפיסה, כדכתיב שממית בידים תתפש. **ואם אין שם** אלא הן מותרין. אוקימנא במדדין ולא במפריחין, כלומר אין בהן כח לפרוח. ומתמהינן אי הכי פשיטא ודאי הן הן. ואמרינן כגון דאיכא קן אחד בתוך נ' אמה שיש שם אפרוחים שלא זימן מהן וקאי בקרן זוית, מהו דתימא ניחוש דלמא מן הקן ההוא באו, קמ"ל אע"ג דקיי"ל כרב עוקבא דאמר בפ' לא יחפור כל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה, כיון דקאי האי קן בקרן זוית, דלכי מדדה לא יכול למיהדר ומחזי לקניה, לא מדדה, הלכך ליכא למיחש להכי ושרי. פירוש תריסין, הקרשין שנועלין בהן פתחי החנויות. וב"ה מתירין לסלקם ולפתוח ולהחזירם כדי לסגור. פירוש העלי, בובנא שכותש בו הדיסא והפואה וכיוצא בה באסיתא מלאכת החול, ואינו עומד לכתוש בו מיני מאכל. לפיכך אמרו כי זה העלי הוא דבר שמלאכתו לאיסור, ואעפ"כ ב"ה מתירין לטלטלן ולקצב עליו בשר ולשבר עצמות. וכן תברא גרמא, שהיא חתיכה של קורה שהתקינה לשבר עליה עצמות, והיא עדיין חדשה מותרת וכ"ש ישנה. וכן להוליך תבלין אצל מדוכה ומדוכה אצל תבלין אלו כולן ב"ה מתירין. ג) [וכן **אוסרין בית שמאי**] להגביה עור של בהמה ששחטה ביום טוב ולשוטחו ולדורסו בני

מוסף תוספות

א. [ו]אמרינן פשיטא, אין זה שיטת התלמוד. תר"פ. ב. גבי ניפול עד ג' אמה הרי הוא של בעל הבית מכאן ואילך הרי הוא של מוצאו, ואין יכול לישבו רק כמו מר עוקבא דהכא. תר"פ. ג. [ו]שאני עלי שמתוך שהוא כבד מיחד ליה מקום וקפיד עליה, ודמי למסר הגדול ויתד של מחרישה וכיוצא בהן שהן כלים כבידין והן אסורין אפי' לר' שמעון דלית ליה מוקצה, והכי אוקמה רבה בפרק כל הכלים דעלי מיחד ליה מקום וקפיד עליה. ספקי י"ל.

מוסף רש"י

למוגא עליה. כן היתה ישיבתם, שוטחין בגדים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על ברכיהן כפופין כדאמרינן בפסחים (קח.) הוה זגיגן אברכי הדדי, ומגלגלת שטיחתו לצורך יו"ט (לעיל י.). **אין מסלקין את התריסין.** לצמות המלוות של תניות שסוגרין בהן המלוות בלילה ומסלקין אותן לפתיחה ושוטחין עליהן תבלין למכור לרבים, וביו"ט מותר ליקח מחטוי המכיר אותו ונלבד שלא יחכיר סכום מקח (לעיל י.). **אף להחזיר.** ולסגור בהן, וחזרה ודאי אצל לצורך היא, ואפילו דאמרינן אין בנין בכלים, טרחא דלאו לצורך מיהא הוה וקא שרינן ליה משום תחלתן דלקמן (שם). **ואליבא דר' יהודה דאמר יגמור.** וחז כמו כן, שאם אתה אומר אל יגמור אף הוא לא יתחיל, ואין מזון מצוי לעולי רגלים (חגיגה כו.). **משום דאין בנין בכלים.** ואינו חייב אלא אם כן עשה בו מלאכה כגון ממחק או מחתך או אורג או תופר, שהן אבות מלאכות לעצמן (לקמן כב.). מהזיריין רטיה במקדש. כאן אלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעוד יום וטולרך לעבוד עבודה בשבת או ביו"ט ונטל רטיה מעל ידו אלא תהא מוצלת בינו ובין ידו לעבודה, דחיליה פוסלת בה, דבעינן ולקח הכהן וכיון דחייץ לא הוי לקיחה בכהן, מחזירה במקדש, דאי לא שרית ליה לאחזירה לא אקיל ליה מידיה וממנע ולא עביד עבודה, **אבל לא במדינה.** גזירה שמא ימרח הרטיה ומירוח היינו ממחק האמור באבות מלאכות של שבת (ערובין קב:). **הפותח את חביתו.** חבר שפתח אם חביתו למכור יין ביריחולים בגבל. כאן הבא לקיחה ונתן עליה רטיה מבעוד יום וטולרך ממשמשים ולא עמי הארץ ממשמשים (חגיגה כו.). **ר' יהודה אומר יגמור.** אם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים (שם). **וחכמים אומרים לא יגמור.** אחר הרגל אע"פ שבגבל הן טהורין, לא שטהרתן טהרה אלא שבגבל הכל מבגדים אבל לאחר הרגל מגבו טמא למפרע כדאמר במתני' עבר הרגל מטמילין כלי העזרה מפני שנגעו בהן ע"ה בגבל (שם).

ה) [לעיל יוד: ב"ב כג.:], ו) [בקרן זוית מאי אמרת אדדויי אדדו כל היכא דמדדה והדר כו'. כל"ל מהר"ם], ז) שבת קכג. [לעיל יוד.], ח) בירושל' ב"ג מיצה פ"ה, ט) [שבת קכג. קכד. תוספתא פ"ח], י) [תוספת' פ"ח], יא) [בתוספתא פ' בש"ת מולין טבח וסכין אצל בהמה אצל אין מוליכין בהמה אצל טבח וסכין וכ"ל בבל"ש דהכא אימן ז' ודע שהרב הר"ן כתב דגרסינן בגמרא בש"ת אין מוליכין וכו' וגי"ש פירושו שכתב לב"ה דאמרי מוליכין וע' פרש"י ד"ה אין מוליכין וכו' ואולי איתרמי טעות בתוספ' וכן בהרש"ש ול"ל אין מוליכין וכו'], יב) [ענין טבח דנקט עמ"ש הב"י ח"ח סי' תצא ד"ה ויכול להולין], יג) [תוספתא פ"ח], יד) בכרכות ט. וש"ע, טו) [שיך למשנה דלעיל יוד:], טז) [גם זה שם], יז) [אמר אמרי בדף. תימה דלא אמר לעיל מרישא] ת"י כ"י:, יח) [גיגה דלעיל יוד:], יט) [שבת קכג. קכד. תוספתא פ"ח], כ) ב"ב כג.:, כא) [בקרן זוית מאי אמרת אדדויי אדדו כל היכא דמדדה והדר כו'. כל"ל מהר"ם], כב) שבת קכג. [לעיל יוד.], כג) בירושל' ב"ג מיצה פ"ה, כד) [תוספתא פ"ח], כה) [בתוספתא פ' בש"ת מולין טבח וסכין אצל בהמה אצל אין מוליכין בהמה אצל טבח וסכין וכ"ל בבל"ש דהכא אימן ז' ודע שהרב הר"ן כתב דגרסינן בגמרא בש"ת אין מוליכין וכו' וגי"ש פירושו שכתב לב"ה דאמרי מוליכין וע' פרש"י ד"ה אין מוליכין וכו' ואולי איתרמי טעות בתוספ' וכן בהרש"ש ול"ל אין מוליכין וכו'], כו) [ענין טבח דנקט עמ"ש הב"י ח"ח סי' תצא ד"ה ויכול להולין], כז) [תוספתא פ"ח], כח) בכרכות ט. וש"ע, כט) [שיך למשנה דלעיל יוד:], ל) [גם זה שם], לא) [אמר אמרי בדף. תימה דלא אמר לעיל מרישא] ת"י כ"י:,

---

ע) נרשם דלפני רבינו הי' הגי' כאן בש"ת אין מסלקין את התרסין וכו' קודם דין דאין נוטלים את העלי. ב) נרשם דחסר וכל"ל.

מערים ומלח גרמא גרמא. וכן רגילין העולם שמערימין א (ג) ואוכלין מעט מן התרנגולת ואוכלין הכבד ומיהו ה"ר שמואל היה אומר היינו דוקא קודם אכילה אבל אחר אכילה לא ב:

אמר רחבא אמר ר' יהודה. פי' רש"י יש מפרשים דלהכי קאמר האי לישנא משום שהיה מסופק אם שמע שמועה זאת מרבי יהודה הנשיא או מרב יהודה ולא נהירא דרחבא היה בפומבדיתא ולא מצינו שעלה לא"י ועוד מצינו בפסחים (דף נב:) דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא כו' ואם כן שהיה מסופק ממי שמע שמועה היה לו לומר דאפילו ספיקי דגברי גרים כדאמר בחולין (דף יח:) בשמעתין דמוגרמת לכך נראה לי דלכך אמר רבי יהודה משום שהיה רבו מובהק ב והא דקאמר וגמר שמעתתא מפומיה (ד) קאי אהא דקאמר סתיו לפיס מסתיו ולא קאמר ג) אסטווית דאותו לשון שמע מרבו ולא רצה לשנותו ג:

מהו דתימא טעמייהו דב"ה דאין בנין וסתירה כו'. דקי"ל אין בנין וסתירה כשהוא מהדק ומפרק כי אם בעושה כלי שהוא חייב משום מכה בפטיש או בצונה על גבי קרקע כדאמרינן בשבת (דף קב:) הבונה כל שהוא חייב קמ"ל ותימה הא קיימא לן אין בנין וסתירה בכלים י"ל מ"מ אסור (ה) שמא יתקע השותט

התם לא מוכחא מלתא ו) משום דחזי למזגא עליה הכא אתי למימר מ"ט שרו לי רבנן כי היכי דלא לסרח מה לי למשטחינהו מה לי לממלחינהו אמר רב יהודה אמר שמואל א מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא:

מתני' ב"ש אומרים ז) אין מסלקין את התרסין ביום טוב וב"ה ח) מתירין אף להחזיר:

גמ' מאי תרסין אמר עולא תריסי חנויות ואמר עולא ט שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורסן ותריסי חנויות וחזרת רטיה במקדש ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ואליבא דרבי יהודה דאמר יגמור עור לפני הדורסן תנינא מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דחזי למזגא עלייהו ואפילו מערב יום טוב נמי קמ"ל י התירו סופן משום תחלתן דיום טוב אין דערב י"ט לא תריסי חנויות נמי תנינא [וב"ה מתירין אף להחזיר] מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום כ דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואפילו דבתים נמי קמ"ל ל התירו סופן משום תחלתן דחנויות אין דבתים לא חזרת רטיה במקדש נמי תנינא מ מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות במקדש אפילו כהן דלאו בר עבודה הוא קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא פותח את חביתו נמי נ תנינא הפותח את חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ר' יהודה אומר יגמור וחכמים אומרים ס לא יגמור מהו דתימא טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שויוה רבנן ואע"ג דלא התחיל נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן התחיל אין לא התחיל לא ועולא מאי טעמא לא אמר הא בפלוגתא לא קא מיירי הנך נמי פלוגתא נינהו ע בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה מתניתין דלא כי האי תנא דתניא ע אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל שמסלקין את התרסין ביום טוב לא נחלקו אלא להחזיר שבית שמאי אומרים אין מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין במה דברים אמורים בשיש להן ציר אבל אין להן ציר דברי הכל מותר והתניא בד"א בשאין להן ציר אבל יש להן ציר דברי הכל אסור אמר אביי פ בשיש להן ציר מן הצד דברי הכל אסור אין להן ציר כל עיקר דברי הכל מותר כי פליגי בשיש להן ציר באמצע

מר

הכא לא מוכחא מילתא. שהרא שטיחתו לצורך עבוד דמימר אמר האי דשרו ליה רבנן לתתו לפני הדריסה מפני צורך יום טוב התירו אלף שטיחתו לצורך י"ט דחזי למזגא עליה אבל הכא גבי חלבים כי שרית לשוטתן מוכחא מלתא שלתקון החלבים התרתו ואתי נמי לממלחינהו ומליחה מאכות מלאכות היא בדבר שיש בו עבוד דתנן (שבת דף עג.) והמולחו והמעבדו **בכא אחת.** דחד טרחא לכלהו: **מערים.** לאחר שמלח זו לאכלה היום אומר חבריתה ערבה עלי לאכלה היום וחוזר ומולחה: **חנויות.** כמו חיבות הן ועומדות בשוק ואינן מחוברות לקרקע: **תריסין.** דלתות פתחיהן: **התירו סופן.** שאינו צורך יום טוב: **משום תחלתן.** שהוא צורך יום טוב ואי לא שרית סופן לא עביד תחלתן: **עור לפני הדורסן.** הותרה שטיחתן משום שחיטתן: **תריסי חנויות.** הותרה חזרתן משום סלוקן: (ו) **וחזרת רטיה.** בשבת פרק כלל גדול (דף עה:) אמרו הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק: **במקדש.** לכהן שלקה בידו וצריך לעבוד עבודה וליטול רטיה מעל ידו שלא תהא חציצה בין ידו לעבודה מחזיר הרטיה לאחר עבודה דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מעיקרא: **ורחבא אמר רבי יהודה.** י"מ ספק משמיה דרבי יהודה נשיאה ספק משמיה דרב יהודה. ואני אומר לא ראה רחבא את רבי יהודה נשיאה דהא מפומבדיתא הוה ולא מצינו שעלה לא"י ועוד כי אמרי בעלמא (ח) דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא הוה לן למימר דאפילו ספיקי דגברי גרים כדאמרינן בדרב יהודה בהכל שוחטין (חולין יח:). ונראה בעיני משום דרבו מובהק היה ולא היה לומר מרב אחר הוה קרי ליה רבי דלא נספקיה בדרב יהודה אחרינא: **אף הפותח את חביתו.** חבר כשהתחיל למכור יינו או ככרו לעולי רגלים ברגל וממשמשי בה יד הכל וטומאת עם הארץ ברגל טהורה כל ימות הרגל ובמה שנשאר לאחר הרגל נחלקו רבי יהודה וחכמים בפרק חומר בקדש (חגיגה דף כו.) רבי יהודה אומר יגמור וימכרנה לחברים ולכל אדם ויזהר שלא יגע עם הארץ עוד וחכמים אומרים לא יגמור ולא ימכרנה עוד משום דנטמאת ברגל במגע עם הארץ והיי הכל ימות הרגל אשתרא שלא לבייסס מיהו לאחר הרגל חלה למפרע. ואשמעינן רחבא דרבי יהודה לא אמר יגמור אלא משום תחילתן דאי לא שרית ליה לא פתח ליה מעיקרא: **תניא.** במתניתין ובית הלל מתירין ומעולה מאי נפקא לן: **ואפילו מעי"ט.** שהופשט מבעוד יום: **דערב יום טוב לא.** דליכא למיגזר משום תחילתן דאי נמי לא שרית ליה אינו נמנע מלשחוט מעי"ט (ט) דהא יכול לשוחטו מבעוד יום: **תניא.** במתניתין: **וב"ה מתירין אף להחזיר** גרסינן: **דאין בנין בכלים.** אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בדבים הוא דאמייב בבנין כל דהו והעושה כלי או גומרו בי"ט או בשבת משום מכה בפטיש הוא דאמייב שהוא חיוב לכל גמר מלאכה או אם הוא דבר שהוא מחליקו חייב משום ממחק ואם צריך קלוע חייב משום מחתך וכן אורג או מסך או תופר אבל בנין וסתירה לא שייך בהו לאחיובי בסלוק וחזרה דהא דתנן (שבת דף קב:) הבונה כל שהוא בבתים תנן והלכך בית הלל אפילו בתיבות הבית שרו לסלק לתותיהן ולהחזיר ואע"ג דלאו לשמחת י"ט קמ"ל עולא דאע"ג דאין בנין וסתירה בכלים קאסרי ליה ב"ש מדרבנן אי לאו משום תחלתן דחנויות שהן צרכי רבים אין אבל תריסי כלי הבית לא: **תניא.** בעירובין מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה: **מהו דתימא טעמא.** דהתירא משום דלא גזרו על השבות שבמקדש ולקשור רטיה וכן כל דבר רפואה שאין מלאכה אלא שבות הוא שגזרו חכמים בכל רפואות גזירה משום שחיקת סמנין ט): **תניא.** בחגיגה: **כטהרה שויוה רבנן.** דאסמכוה אקרא כאיש אחד חברים (שופטים כ). וטעמא דרבי יהודה משום דלא הדרה חיילא ואע"ג דלא התחיל על גב הרגל למוכרה ואירע שנגע בה עם הארץ ברגל קאמר נמי רבי יהודה דאין מגעו מטמאה ואפי' לאחר הרגל קמ"ל דחבת דמשום תחלתן הוא: **כפלוגתא לא קא מיירי.** והא פליגי רבנן עלה: **מתניתין.** דקתני בסלוק נמי פליגי לאו כי האי תנא: **בשיש להן ציר.** ידות לשני לאשין דדומות לבנין: **והתניא.** בשאין להן ציר הוא דשרי ב"ה אבל בשיש כו': **אמר אביי.** דכולי עלמא תרוייהו הנך תנאי דבריתא דפרשי לן פלוגתא דב"ש וב"ה: ו) **דברי הכל אסור ובשאין להן ציר כל עיקר דברי הכל.** ב"ש וב"ה: **בשיש להן ציר באמצע.** כעין פליט"א ותוחבין אותו בחור שבאמצע דופן פתח התיבה:

מר

עין משפט נר מצוה

פז א מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הל' יוד סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סי' תק סעיף ה:

פז ב מיי' שם פ"ד הל' יב סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף א:

פח ג מיי' פ"ג שם הלכה ד:

פט ד מיי' שם פ"ד הלכה יב טוש"ע שם:

צ ה מיי' פכ"א מהלכות שבת הלכה כז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף כה:

צא ו מיי' פי"א מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה י:

צב ז מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' יב טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ג:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר שמואל מולח אדם כמה חתיכות כאחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. רב אדא בר אהבה מערים ומלח ליה גרמא גרמא, כגון דמלח האי חתיכה ואימלך, ואמר לא בעינא האי אחריתי בעינא. ירושלמי מערים ומלח הכא עד דמלח כולה. כלומר היה ממלח ע"ג העור מעט מעט. וישאל מאי תריסין אמר עולא (תרי סד) [תריסין] חנויות. והני מילי דחנויות אבל דבתים לא. ושלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואילו הן, תריסי חנויות משום להוציא תבלין ומיני מאכל התירו לו, ואם תאמר לו אסור לסגור בהן, כי יש בנין בכלים, מתחילה לא יפתח. וכן עור לפני הדריסה, אם לא תתיר לו להניחו במקומו שטוח, לא ישחוט תחילה. וכן החזרת רטיה במקדש כמפורש בסוף עירובין. ורב יהודה אמר אף עם הארץ הפותח חבית ברגל, והמתחיל עיסתו ברגל, יגמור לאחר הרגל כר' יהודה. ואע"ג דקי"ל מגע עם הארץ בחזקת טומאה הוא, הכא אם לא תטהר לו, לא אתי למיעבד לכתחילה. ושקלינן וטרינן בענין תריסי חנויות, ואסקה אביי בשיש לה ציר מן הצד דברי הכל אסור, כדתנן מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה, בשאין לה ציר כל עיקר, דברי הכל מותר, כי פליגי בשיש לה ציר באמצע, ב"ה סברי לא גזרינן ומותר להחזיר.

מסורת הש"ס

(א) [לעיל יוד.], (ב) [שם], (ג) [שם וש"נ], (ד) עיוכין קכ:, (ה) תגיגה כו., (ו) [בכרכות לו: יומות כו.], (ז) [תוספ' פ"ג], (ח) [בכרכות לג:], (ט) [שבת נג:], (י) [ר"ל הך ד"ה אסור וכן בשאין להם ציר ד"ה מותר קאי אב"ש וב"ה], (כ) [וע"ע תוספות לקמן יח: ד"ה ובלבד], (ל) כ"א אלטבא,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה (וחזרת רטיה וכו' משום ממחק בשבת במקדש) תא"מ וכ"כ ס"א וחזרת רטיה בשבת במקדש לכהן כו': (ב) ד"ה דערב יום טוב וכו' דהא יכול לשוחטו מבעוד יום: (ג) תוס' ד"ה מערים וכו' שמעיימין וצולין וחולין מעט מן התרנגולת כמו הכבד: (ד) ד"ה אמר וכו' מפומיה דרביה קאי אהא: (ה) ד"ה מהו וכו' מ"מ אסור דהיישינן שמא יתקע:

גליון הש"ם

גמ' שלשה דברים התירו סופן. עיין ר"ה דף כג ע"ב תוס' ד"ה שיהו מהלכים ועיין יומא דף עז ע"ב ומו"ק דף ז ע"א:

לעזי רש"י

פליט"א. בליטה.

מוסף תוספות

א. ע' בהגהות הב"ח וכ"ה בהג"מ, ומתי"פ מי' וכן רגילים שמולחים התרנגולת ואוכלים ממנה הכבד. ב. קאמר רבי. תוס' חולין סב. ד"ה אמר. ג. אע"פ שהוא לשון משונה... והוה ליה למימר אצטווניית היתה כדאמר בפ"ק דפסחים (דף י"ג: ושם). תוס' שם.

מר סבר. בית שמאי: **ומר סבר.** בית הלל. והנך מתניתא לא אפלוג אלא מר אשמעינן חדא ומר אשמעינן חדא ולא פליגי. מתניתא קמייתא הכי קאמר במה דברים אמורים בשיש להן ליר באמצע אבל אין להם ליר כל עיקר דברי הכל מותר ותנא בתרא ה"ק במה דברים אמורים דנחלקו בשאין להם ליר מן הצד אבל בשיש להם ליר מן הצד דברי הכל אסור: **מתני' לא את הקטן.** כל מילי דלאו צורך אכילה: **גמ' עולת נדבה.** דאילו עולת חובת היום רחמנא שריא אבל זו יש להקריבה לאחר יום טוב: **לוקה.** משום [1] (לא תעשה כל מלאכה) (שמות כ): **לצורך.** אך אשר יאכל לכל נפש [2]: **בערוב והוצאה.** אם נאסרה הוצאה ביו"ט ונתקנו הלכות ערובי חצירות ליו"ט אם לאו: **ואין ערוב והוצאה בו'.** ואע"ג דעיקר הוצאה מויעבירו קול במחנה [3] נפקא לן (שבת דף לו:) בלא ירמיה ופירש שלא נאסרה אלא בשבת משום הכי קא שרו אבל שחיטה שהיא אב מלאכה ובכלל לא תעשה כל מלאכה [4] היא אימא לך אפילו לב"ה אם הותרה לצורך לא הותרה שלא לצורך והך מתניתין אפי' ב"ה: **מתקיף לה רב יוסף.** אהך אתקפתא דרבה: **אלא מעתה.** דסבירא להו לב"ה אין איסור הוצאה ליו"ט: **ליפלגו באבנים.** אי אין איסור הוצאה אין איסור טלטול שלא נאסר טלטול אלא משום הוצאה. ומה שלא גזרו על כל טלטולים אפילו על אוכלים וכלים משום דאין גוחרין גזרה על הבור אא"כ רוב בבור יכולין לעמוד בה [5]: **אלא מדלא אפלוג באבנים ש"מ.** דלכולי עלמא יש הוצאה ליו"ט אלא שמן התורה הותרה לצורך וב"ה אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי אלא רבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא לריך כגון אבנים אבל בקטן וספר תורה דלריכין להו ביו"ט לא גזור ובית שמאי שמאי לית להו מיגו ומידי לצורך אכילה שהתורה התירתו הותר ושאינו לורך אכילה באיסורו עומד מן התורה: **ואף ר' יוחנן סבר כמתוך** גרסינן: **פליגי.** ב"ש וב"ה ודכולי עלמא יש איסור הוצאה ליו"ט מויעבירו קול במחנה דישנה בשאר מלאכות וירמיה היה מזהירן על השבתות שהן חמורין והלולי ישמעו: **לוקה משום מבשל גיד.** שהבשול אב מלאכה הוא ובשול גיד דבר האסור ואינו ראוי לאכילה ועומד באיסור לא תעשה כל מלאכה דלא הותר אלא לצורך: **ולוקה משום מבשל בשר בחלב.** דמלקות דבשול יו"ט הא תנא ליה אלא אפילו הוא חול לוקה משום מבשל בשר בחלב דכתיב לא תבשל גדי בחלב שלש פעמים [6] אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול [7]: משום

השוחט עולת נדבה ביום טוב לוקה וכו'. וה"ה דמלי למימר ר"ע היא [8] דלית ליה מתוך אלא ניחא ליה למנקט ב"ש דסבירא להו הכי בהדיא טפי ותימה הואיל ומוקמינן לה אליבא דב"ש אם כן לימא השוחט עולת חובה בי"ט לוקה [9] דהא ב"ש אית להו לקמן (דף יט.) על עולת רחייה דלוקה דדרשינן וחגותם חגיגה אין עולת רחייה לא וי"ל משום דיוקא נקטיה דאי הוה נקט עולת חובה הוה אמינא עולת חובה מחייבי אבל שלמי חובה כיולא בו פטור הואיל והם חובה וגם יש בהן לורך האדם אבל שלמי נדבה חייב הואיל והיה יכול להקריבן למחר והשתא דנקט עולת נדבה אשמעינן רבותא דדוקא עולת נדבה חייב דכולה כליל אבל שלמי נדבה פטור אע"ג שאינו חייב בהן והיה יכול להמתין עד למחר הואיל ויש בהן לורך הדיוט ומ"מ והא אפילו ב"ה מודו דלוקה דסבירא להו לקמן (שם) דנדרים ונדבות אין קריבים בי"ט ואמאי מוקים לה אליבא דב"ש וי"ל דמהיכא אית ליה דנדרים ונדבות אין קריבים בי"ט מלכם ולא לגבוה וא"כ הוי לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין עליו ומ"מ כיון דאהדריה אהדריה לאסורא קמא דהא אמרי' [10] גבי גוזז פסולי המוקדשין דלוקה אע"ג דלא ידעינן אסור גזיזה רק מדכתיב (דברים יב) תזבח ולא גיזה דהיינו לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין אלא ש"מ כיון דאהדריה אהדריה לאסורא קמא כלומר לגלו שהיה בו קודש שנפסל וגם גבי נדרים ונדבות ניחא הכי דאהדריה לאסורא קמא ולוקה וי"ל דשאני גיזה שלא הותרה בפסולי המוקדשין כלל בהדיא וא"כ הואיל ואשתכח סמך בהו לאסורא מוקמינן ליה באיסורא קמא אבל הכא גבי יו"ט דאוכל נפש הותר דכתיב אשר יאכל וגו' (שמות יב) וה"ה בנדרים ונדבות מתוך שהותרה וכו' וא"כ אשכחנא דהותרו בהדיא וכיון דאשכחנא דהותרו בהדיא לא אמרי' אהדרי' לאסור' קמא אלא למאי דאהדריה אהדריה ולמאי דלא אהדריה לא אהדריה וקאי דוקא בעשה: **דלמא** בערוב **והוצאה קמפלגי.** פי' רש"י ערובי חצרות וקשה למאי לריך עירובי חצרות גבי י"ט הא בלאו הכי מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך לכ"ג להר"ר חיים כהן דגרסינן ערוב הוצאה בלא וי"ו [11] והכי פירושו אם אסור הוצאה מעורב בו בין שאר מלאכות אע"ג שהיא מלאכה גרועה ואם שייכא אסור הוצאה אם לא קמפלגי ומיהו יש ליישב דגרסינן שפיר ערוב והוצאה דלריך ערוב שיוכל להוליא דברים שאינן לצורך יו"ט כלל [12] (ואין ערוב והוצאה ליו"ט דשאני הוצאה דגרועה היא מכל שאר מלאכות ויש ספרים דגר' קרא דירמיה ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביו"ט לא דממעט לה בהדיא מטעם דהוצאה גרועה היא):

ה"ג רש"י אלא מעתה לפלגו באבנים ומדלא מיפלגי באבנים ש"מ וכו'. והכי פירושו אלא מעתה דב"ה לית להו אסור הוצאה לפלגו בטלטול אבנים ולשמעינן רבותא דלית להו בהן אסור הוצאה דהא לא נאסר בשום דבר טלטול אפי' דבר שמלאכתו לאסור וגם אינו לורך יו"ט כלל אלא גזרה שמא יוליא אלא שאין גוחרין גזירה על הבור אא"כ רוב הבור יכולין לעמוד בה ומדלא קמפלגי באבנים שמע מינה בהוצאה וכו' דב"ה סברי מתוך ומ"מ כיון דב"ה אית להו מתוך אמאי אין מתירין אפי' טלטול אבנים וכל דבר אפילו אינו לורך יום טוב ויש לומר דודאי אין ה"נ דמדאורייתא הואיל והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן גזור על דבר שאינו לורך יו"ט דכיון דעיקר הוצאה נאסרה יש לאסור בדבר שאין לצורך יום טוב כלל ע"כ פי' רש"י ולא רלה לגרוס כמו שיש בספרים אלא מעתה הוליא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב מלקות דא"כ הוה מסיק לפי' זה הוליא אבנים לב"ה דחייב ורש"י קיס ליה דב"ה סבירא להו הואיל והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן הוא דגזור בדבר שאינו לורך יו"ט כלל וקשה הדא דאמרי' בספרים (דף מו:) האופה מיו"ט לחול לוקה ולא אמרינן מתוך וכו' ואפילו לרבה דלא נקי היינו מטעם הואיל ואי אתרמי ליה אורחים אבל מטעם מתוך לא קאמר ועוד דמוחק גירסת הספרים לכן נראה לפר' דגרסי' כגירסת הספרים אלא מעתה הוליא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב פי' מדאורייתא מלקות וכ"ת ה"נ א"כ לפלגו באבנים אלא ואי מדלא קמפלגי וכו' ודוקא בהוצאה שיש בה לורך יו"ט קנא אמרינן מתוך שהותרה לצורך יו"ט דכל אוכל נפש מותר הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש הואיל ואיכא לורך מקצת [13] שיש לורך יו"ט אבל שלא לצורך יו"ט כלל ואי דאסור מן התורה כגון אופה מיו"ט לחול ומוליא אבנים דליכא לא לורך נפש ולא שמחת יו"ט חייב מדאורייתא וכי פליגי ב"ש וב"ה בדברים שאינן לצורך אוכל נפש ואיכא בהן לורך יו"ט קנא כגון קטן למולו להמצוה נקראת לורך יום טוב ולוגב נלאת בו וסת"ת נקרות בו וכן פי' רבינו חננאל אבל [14] ליתא פירושן דלאו דוקא קטן למולו דה"ה שלא למולו דשרי גם [15] טיול דהא אשכחן נמי דמשתחקין בכדור שקורין פלוטא"ל בלע"ז ביו"ט ברה"ר אע"ג דליכא אלא טיול ומ"מ השתא עולה מה לורך יש לו בה יש לומר דהכא נמי איכא שמחת יו"ט שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקן כדמוכח לקמן (דף כ:):

הכא

מר סבר גזרינן ציר באמצע אטו ציר מן הצד ומר סבר לא גזרינן: **מתני'** [16] בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל [א]מתירין: **גמ'** תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה א"ל דאמר לך מני בית שמאי היא [ב]דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי בית הלל [ג]הא אמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך מתקיף לה רבה ממאי דב"ש ובית הלל בהא פליגי דלמא בערוב והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליו"ט קא מיפלגי מ"ם [ד]ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליו"ט ומר סבר [ה]ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליו"ט כדכתיב [ו]ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביו"ט לא מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה ליפלגו באבנים אלא מדלא מפלגי באבנים ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי ואף ר' יוחנן סבר במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פליגי דתני תנא קמיה דר' יוחנן [ז]המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום [ח]מבשל גיד ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום

צג א ב מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' ד ופ"ה הלכה ו סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סי' תקיח סעיף ח:

צד ג מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סי' תקכח סעיף ח:

רבינו חננאל

[מתני'] בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן נקטינן לולב למצותו וקטן למולו וספר תורה לקרות בו. ובית הלל מתירין להוציאן אפילו לרשות הרבים. ומשום הכי אמרינן בגמרא הא דתני השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה, ואע"פ שנושה מצוה, ב"ש היא ולא ב"ה, דשמעינן להו לב"ה דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך, שנאמר אך אשר יאכל וגו', הותרה נמי הוצאת לולב וס"ת שאינן לצורך אכילה, הכא נמי כיון שהותרה השחיטה לצורך שהאכילה הותרה נמי שלא לצורך, אלא מתני' מני ב"ש היא. ודחינן להאי סברא מאי דבהאי טעמא פליגי ב"ש וב"ה, דלמא בעירוב והוצאה פליגי, ב"ש [סברין] יו"ט בדברים שאינן לצורך אוכל נפש כשבת, מה שבת אין מוציאין מרשות לרשות אלא ע"י עירוב, כך ביו"ט. ומה שבת אינם מוציאין בה [לה"ה] כך (שבת) [יו"ט] אין מוציאין. וב"ה סברי אין עירוב והוצאה ליו"ט, דכי כתיב ולא תוציאו משא מבתיכם, ביום השבת הוא דכתיב, ולפיכך הוצאה ביו"ט שרי, אבל לשחיטה שלא לצורך אפילו ב"ה אסרי. ודחיי רב יוסף אי הכי שאין הוצאה אסורה ביו"ט לדברי ב"ה, אם יוציא אבנים לרה"ר פטור הוא. אלא מדלא תנינן דפליגי באבנים, אלא בדברים שיש בהן צד מצוה, ש"מ במתוך שהותרה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך אכילה [פליגי]. וכן נמי מדחזינן לר' יוחנן דאמר לתנא דהוה תני קמיה, המבשל גיד הנשה בחלב [ביו"ט] ואכלו לוקה ה', לוקה משום אוכל גיד ומשום מבשל בשר בחלב, שבישל ביו"ט דבר שאינו בר אכילה, וה"ה למבשל בשר בחלב כו', וא"ל ר' יוחנן לתנא הבערה ובישול אינה משנה, כלומר אינו חייב בהן אליבא דב"ה דמתוך שהותרה הבערה לצורך כו'.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ה"ג רש"י וכו' ואיכא לורך מקצת אבל שלא לצורך כל"ל ומיבמן שיש לורך י"מ נמחק: (ב) **בא"ד** דאמרי גם בשביל טיול:

מוסף רש"י

אין מוציאין לא את הקטן. הואלה שלא לצורך, דלא אישתרי לכתחילה ביו"ט טפי מנבשת שלא אוכל נפש (שבת קבד:). לוקה משום מבשל גיד ביו"ט. פישוט שאינו ראוי (פסחים מז:). **משום מבשל בשר בחלב.** אפילו הוא חול, וקסבר יש בגידים בטעם טעם ובשר הם (שם). **משום אוכל בשר בחלב.** תלמי לא תבשל כתיבי חד לאכילה וחד להנאה וחד לבישול (מכות כא:).

מוסף תוספות

א. דהוי רבותא טפי דאף על גב דהוי צורך י"ט לוקה אליבא דב"ש. תוס' מגילה ה. ד"ה עולת.

הכא נמי כיון שהותרה הבערה לצורך וכו'. וא"ת ומה צורך איכא במבשל גיד כיון שהוא אסור [א] יש לומר כיון שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו צורך יום טוב [ב]:

אין מוליכין חלה ומתנות לכהן כו'. פי' לאו דוקא מוליכין דה"ה אם יבא הכהן לביתו לא יתנם לו וכן משמע בירושלמי דתמאי פרק הלוקח פירות בהדיא דקאמר התם מי שקרא שם לתרומת מעשר דתמאי ולמעשר עני של ודאי לא יטלם בשבת אבל אם כהן ועני [ג] רגילים לאכול אצלו בתין ואוכלין ובנבד שיודיעם פי' מאתמול וקאמר עלה דההוא דקאמר לא יטלם היינו מתניתין לא יתנם ומייתי מהך דהכא אין מוליכין וכו' ומסיק ילפי' הוא מהתיא והתיא ילפינן מהוא הוא ילפינן מהתיא הוא יו"ט היא שבת פי' ה"ק דהיא דבשבת ילפינן מההוא דאין מוליכין דמיירי ביו"ט והוא ילפינן מהיא דוקא מה שמתירין ב"ה היינו דוקא כשרגילין לאכול אצלו ואותה של ירושלמי קרי היא אלמא דאם אין למדין לאכול אצלו לא יתנם אפי' אם יבא הכהן לביתו משום דלא סלקא אדעתא דבר אינם למיכל פיסתיה בביתא דחבריה ויסברו העולם שהוא תרם אותם ביום טוב ולכך הוא אוכל בביתו: הא

משום הבערה א"ל [ד]פוק[ה] תני לברא הבערה ובשול אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ה"נ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך [א]הכא נמי [ו]מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך: **מתני'** בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום וב"ה [ז]מתירין אמרו להם ב"ש גזרה שוה חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה [ח]שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן: **גמ'** קא סלקא דעתך שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום ושהורמו מאמש ושנשחטו מאמש מני מתני' לא רבי יוסי ולא ר' יהודה אלא אחרים דתניא [ט]אמר רבי יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המתנות שהורמו מערב יו"ט שמוליכין עם המתנות שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום לא נחלקו אלא להוליכן בפני עצמן שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין וכך היו בית שמאי דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן אמר רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על המתנות שמוליכין לא נחלקו אלא על התרומה שב"ש אומרים אין מוליכין וב"ה אומרים מוליכין וכך היו ב"ה דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם במתנות שזכאי בהרמתן תאמרו בתרומה שאין זכאי בהרמתה אחרים אומרים לא נחלקו ב"ש וב"ה על התרומה שאין מוליכין לא נחלקו אלא על המתנות שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין לימא אחרים היא ולא רבי יהודה אמר רבא מי קתני שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום שהורמו קתני ולעולם שחיטתן מאמש לימא רבי יהודה היא ולא אחרים אפילו תימא אחרים ובהנך דנשחטו מאמש אי הכי היינו ר' יהודה איכא בינייהו טפלה: אמר רב יהודה אמר שמואל [י]הלכה כרבי יוסי רב טובי בריה דרב נחמיה הוה ליה גרבא דחמרא דתרומה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה מהו לאמטויי לכהן האידנא א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אושפזיכניה דרבא בר רב חנן הוה ליה אסורייתא דחרדלא א"ל מהו לפרוכי ומיכל מנייהו ביו"ט לא הוה בידיה אתא לקמיה דרבא א"ל [יא]מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביו"ט איתיביה אביי [יב]המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי [יג]המולל מלילות מערב יו"ט למחר מנפח על יד על יד ואוכל אפילו בקנון ואפי' בתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה מערב יו"ט אין ביו"ט לא אפילו תימא [יד]ביו"ט ואיידי דתנא רישא מע"ש תנא סיפא נמי מערב יו"ט א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה ותנן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה וכו' לא קשיא הא

משום הבערה. שהיא מלאכה לעצמה וקא סבר יש חלוק מלאכות ליום טוב ללקות אתים על אתי מלאכות משום יום טוב: **הבערה ובשול.** ביום טוב אינה משנה ללקות עליהן דמתוך שהותרו לצורך הותרו נמי שלא לצורך מן התורה: **אינה משנה.** לא נשנית מעולם בבית המדרש: **ואם תמצא לומר משנה.** אם יאמרו תנאים שנשנית ודאי בית שמאי שנאוה: **מתני' אין מוליכין חלה.** אע"פ שמותר בהפרשתה לא שרו ליה הוצאתה אלא תקון לתקן עיסתו התירו לו ולא יותר: **מתנות.** הזרוע והלחיים והקיבה אף הן הרמתן הותרה לו שהרי נטוה להריחן והיאך יאכל שאר הבשר. ואע"פ שאין טובלין כשאר טבל לאסור הבשר באכילה מיהו אם לא פירש שאר הבשר מהן הרי הוא אוכלן ועובר בעשה הלכך הרמתן התירו ולא הוצרכו וכולן משום גזרה דאין מגביהין [טו] אותם: **גזרה שוה.** לאו דוקא דכולה מדרבנן גזור אלא דומיא דגזרה שוה בדרבנן: **מתנה לכהן.** מעשרים ומרבע מתנות כהונה הן: **כשם שאין מוליכין.** דבהא מודיתו לן שהרי מאתמול הוגבהה: **שאינו זכאי.** רשא"י. לא נתנו חכמים לאדם כח וזכות בהפרשתה: **גמ' לא ר' יוסי ולא רבי יהודה אלא אחרים** גרסינן: **שמוליכין אותן כו'.** ומתניתין קתני בין שהורמו מהיום וקס"ד דבנשחטו היום קא מייירי ואסר: **על המתנות שמוליכין.** הואיל וזכאי בהרמתן והוא הדין לחלה וחד מיניהו נקט: **אלא על המתנות.** ואפילו נשחטו מהיום משמע כי מתניתין: **לימא אחרים היא ולא ר' יהודה.** כלומר כר' יוסי ודאי לא אפשר לאוקמא כרבי יהודה מאי מי מצינן למימר דמתניתין נמי דוקא בשל אמש קאמר ומתוקש אליביה או נזקק על כרחנו לומר דלא כרבי יהודה: **מי קתני.** מתני' בין שהורמו [טז]ונשחטו מהיום ולעולם שחיטתן מאמש אבל בהנך דנשחטו ביום טוב מודו: **לימא רבי יהודה היא ולא אחרים.** כיון דמתניתין דוקא בשל אמש קאי מדלא קתני נשחטו היום נימא דלא כאחרים דהא אחרים על המתנות קאמרי: **בהנך דנשחטו מאמש.** על המתנות דקאמרי אחרים בשל אמש קמיירי: **טפלה.** ר' יהודה מתיר לטפל ולהוליך של אמש עם של היום ואחרים סברי דאפי' לטפל נמי אסרי ב"ש ומתני' דלא אייר בטפלה כלל איכא למימר כרבי יהודה ואיכא למימר כאחרים: **הלכה כרבי יוסי.** ואליבא דב"ה דאפי' תרומה נמי מותר להוליך: **אסורייתא.** חבילות של חרדל בשרביטין והזרע בתוכן: **מהו לפרוכי.** השרביטין ולהוליא הזרע ביום טוב מי שרי בי"ט כשחיטה וכבישול או דלמא כיון דאפשר מערב יו"ט לא דמולדת דישה הוא: **מוללין מלילות.** דדש כלאחר יד הוא ואפילו בשבת לא דאוריתא הוא אלא מדרבנן וביום טוב לא גזור: **מלילות.** של חטין שמולל בידיו כשהן רכיס: גבי שבת גרסי' **מיד ליד** וגבי יום טוב גרסי' **על יד על יד: מיד ליד.** שלא כדרך חול: **קנון.** כלי הוא ראשו אחד רחב והשני עשוי כעין מרזב קצר ונותן הקטניות בתוך הרחב ומנענע והאוכל מתגלגל מרכז המרזב והפסולת נשאר בכלי: **תמחוי.** קערה גדולה: **על יד על יד.** מעט מעט: **אבל לא בטבלא הוי.** דממזי כמאן דעביד לצורך מחר שאין דרך לעשות בכלים הללו אלא הרבה: **מערב יום טוב אין.** המולל מערב יו"ט קתני ולא קתני המולל ביו"ט: **אם כן.** דמוללין מלילות ביו"ט מצינו תרומה שזכאי בהרמתה דאסתם שבלין לא מפרישין תרומה עד שיעשו דגן והמוללין ביו"ט לאכלן מפרישים מהן תרומה על כרחו: הא

תרומה אינו זכאי בהרמתה. **אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי,** דאמר על המתנות לא נחלקו, אלא דברי הכל מוליכין, ולא נחלקו אלא על התרומה שאע"פ שאינו זכאי בהרמתה מותר לו להוליכה לכהן. וכן הורה רב טובי לאשפזיכניה להוליך לכהן גרבא דחמרא דתרומה ביום טוב כר' יוסי. וכן התיר רבא לפרוכי מאיסורייתא דחרדלא ביו"ט, מיהא מוללין ומפרכין קטנית ביו"ט. ומותיב עליה אביי המולל מלילות מערב שבת, למחר מנפח על יד ועל יד ואוכל, וכן המולל מלילות מעיו"ט, למחר מנפח על יד ועל יד ואוכל וכו'. ומקשינן מעיו"ט אין ביו"ט לא. ומשני אפילו ביו"ט שרי למלל מלילות, ואיידי דתנא רישא מערב שבת בשבת ודאי אסור תנא סיפא נמי מעיו"ט. **ואקשינן** אם מוללין מלילות ביו"ט, ודאי לא יתירו לו למלול ביו"ט אלא שיאכל מהן ביו"ט, וכיון דטבילי אי אפשר לאכול מהן בלא תרומה, והנה מצינו שזכאי בהרמת תרומה ביו"ט, ואנן שנינו לדברי הכל אין זכאי בהרמתה.

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' ד ופ"ד הל' כ סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סימן תלח סעיף ח:
צו ב ג ד מיי' פ"ד מהל' י"ט הלכה כו טוש"ע ח"מ סימן תקו סעיף ג:
צז ה מיי' פ"ג שם הל' טו סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סי' תקי סעיף ח:
צח ו מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' יד וח סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שיט סעיף ז:
צט ז ח מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סי' תקי סעיף ח:

רבינו חננאל

מתני' בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביו"ט כו' וב"ה מתירין. קס"ד הורמו מאמש, שנשחטו מאמש, ושהורמו היום דקתני במתני' שנשחטו היום, נמצא חלוקתן אפילו נשחטו היום והורמו היום, ב"ש אוסרין וב"ה מתירין. מני מתני' לא ר' יהודה ולא ר' יוסי [אלא] אחרים. ר' יהודה לא, דהא שמעינן ליה דתני לא נחלקו אלא להוליך המתנות ששחטן מאמש ושהורמו מאמש להוליכן בפני עצמן, בית שמאי אוסרין, אבל לעשות טפילה ולהוליכן עם המתנות שנשחטו היום והורמו היום שמותר, ומתני' קתני הללו והללו דב"ש אוסרין, וכך ב"ש דנין כו'. אי ר' יוסי האמר כל מתנות שאפילו הורמו מאמש מותר להוליכן בפני עצמן, כ"ש אותן שהורמו היום. לא נחלקו אלא על התרומה כו'. ואינה [אלא] לאחרים דתני לא נחלקו אלא על המתנות סתם, כלומר כל מתנות ב"ש אוסרין וב"ה מתירין. **ובא** רבינא לאוקומא למתני' אפילו לר' יהודה, מי קתני בפירוש במתני' שנשחטו מהיום, אתה הוספתה שנשחטו מהיום, מתנות שהורמו מהיום קתני, ולעולם בבהמה שנשחטה מאמש ולא הורמו מתנותיה אתמול והורמו היום הן שאוסרין ב"ש ומתירין ב"ה, אבל בבהמה שנשחטה היום ביו"ט והורמו מתנותיה ביו"ט דברי הכל מוליכין, ואפילו אותן שהורמו אמש עושין אותן טפילה לאלו שנשחטו היום. וכיון שהעמדנו משנתינו על זה הדרך הקשינן אי הכי לימא מתני' דלא כאחרים, ופשוטה היא. ופרקינן הא דאמרי אחרים סתם כי על המתנות נחלקו ב"ש אוסרין וב"ה מתירין, באותן שנשחטו מאמש, אבל בנשחטו היום דברי הכל מוליכין. אי הכי היינו דר' יהודה, מה אחרים באו ללמדנו. ופרקינן איכא בינייהו טפלה. פי' ר' יהודה סבר שנשחטו מאמש אין מוליכין [בפ"ע אבל טפלה שרי]. ואחרים אומרים לא בפני עצמן ולא טפלה, ולדברי הכל

מסורת הש"ס

א) [שבת קו. וש"נ], **ב)** [פסחים ס: כתובות ז:], **ג)** [תוספתא פ"ח], **ד)** [תוספתא שם], **ה)** וגשחטו מהיום שהורמו מהיום קתני ולעולם שחיטתן מאמש. כל"ל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין מוליכין וכו' לאין מגביהין תרומה הס"ד: **(ב)** תוס' ד"ה אין וכו' ועני למודים לאכול:

גליון הש"ם

גמ' פוק תני לברא. שבת דף קו ע"א עירובין דף ט ע"א יומא דף מג ע"ב יבמות דף עז ע"ב:

מוסף רש"י

משום הבערה. שלא לצורך, דהבערה מלאכה לעצמה ובישול מלאכה לעצמו (פסחים כא:) דאי הוה מיהו מבעיר ותבירו מבשל הוו תרוייהו חייבין, דמבעיר ומבשל אבות מלאכות (מכות כב.). פוק תני לברא. לטעות הוא (סנהדרין סב.).

מוסף תוספות

א. והיאך אפשר לו' הכא מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך שזה אינו לצורך כלל הוא שהרי אינו ראוי לאכול הגיד כלל. רע"ק. ב. [ו]דבהא פליגי ב"ש וב"ה דלב"ש כיון שאינו ראוי לאכילה ליכא למ' מתוך ולוקה משום הבערה ולב"ה כיון שהוא אוכל אותו ונהנה ממנו צורך הנפש הוא ושייכא ביה למ' מתוך ואינו לוקה משום הבערה. שם.

הא רבי הא ר' יוסי ברבי יהודה. לעולם מוללין מלילות לדברי הכל ודקשיא לן אם כן מלינו תרומה שזכאי בהרמתה אין ודאי מלינו אליבא דרבי דאמר יש תרומה במלילות ומתניתין דקתני לא מלינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: **אוכל מהן עראי.** כל זמן שלא דשן ומרחן בכרי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: **למולגן במלילות.** הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: **רבי מחייב.** בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפרים לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר וזהו גרנן: **ורבי יוסי בר' יהודה פוטר.** דגנך כתיב[ב] והיינו מרוח דאין דגון אלא קבוץ בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מולגן לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למולגן ביו"ט משכחת לה על כרחיך שזכאי בהרמתה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדישה ומרוח ונמלך עליהן למולגן להניען כולן למלילות דעל כרחיך מודה בהו רבי יוסי דטבלן ביום שנמלך עליהן דכיון דהכניסן לשם גורן גמור ירדה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למולגן נעשית הכנסתו גורן והמולגן ביו"ט על כרחו[ג] קדיש תרומתן: **אלא מאי תרומה רוב תרומה** גרסינן. ולא גרס אלא מאי אית לך למימר אלא לא תימא הא רבי הא רבי יוסי דבין לרבי בין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו זכאי בהרמתה ברוב תרומות קאמר שישנן על ידי דישה ומרוח והן מערב יום טוב: **מחלוקת בשבלין.** בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דרובן לדישה ואין גרנן אלא במרוח: **אבל קטניות.** יש בני אדם הרבה שאין חובטין אותן יחד אלא כדי קדרתן לפיכך הכנסתן בחבילין זהו גרנן: **אלמא.** מין קטנית הוא ומעט נותנין בקדרה ליתן טעם: **כותח.** זהו דרך דישתן: **ומחמצ.** מאומץ: **ואין מפרישין על העץ.** אין צריך להפרישן מן הקשים. ואף על פי שטעם עצו ופריו שוה לא חייבוהו חכמים במעשרות מדקתני חבילין של טבל אלמא אסורייתא טבלא: **נשמעינן שאר מיני קטניות.** דטבלו בחבילי ואף על פי שהרבה עושין מהן כרי ומרוח וכ"ש תלתן שהוא נותנו מעט מעט בקדרה למתק ונותנו בעצו: **אלא אלטריכא ליה** גרסינן. ולעולם רבי היא וה"ה לשבלין ולא תסייעיה מהכא: **אימא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין.** בהנהו מחייב רבי לפי שהרבה כונסין אותן למלילות וקליות שהן גרנן אבל בקטניות שאם הכנסתם למרוח ואסורייתא לא טבלא: **מאי נאו בטבל עבוד לתרומה.** כלומר מאי נאו גבי ישראל קרי ליה טבל ועדיין לא נקרא עליו שם בפה ומסתמא קרוי טבל וחייב בתרומה שהיא תחלה לכל המעשרות דכתיב בה ראשית[ג]: **לא בטבל עבוד לתרומה מעשר.** לעולם אין חבילין גמר מלאכה ואילו גבי ישראל הוא לא הוה מקרי טבל אלא בבן לוי קאי שקדם והלך אצל ישראל ונטל מעשר ראשון ממנו בחבילין והוציל וחל על חבילין הללו שם מעשר נעשו טבל אצלו להפרישם מהם תרומת מעשר שעל הלוי להפרישם והיא במיתה וכל תורת תרומה עליה לתרומה קרייה רחמנא[ד]: **שהקדימו בשבלין.** שהקדימו לתרומה גדולה: **שמו טובלו.** שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוסרו באכילת ערלי ובמיתה כדין טבל עד שיריים תרומת מעשר שלו ולקמיה[ה] יהיב טעמא: **כותח נמה לי.** אי בבן לוי מוקמינן ליה למה מוטל עליו לעשותו דגן אי אמרת בשלמא בישראל קאי ואסורייתא טבלא שפיר תנא כותח דכתיב דגנך[ו] ודרבנן דומיא דאורייתא תקון: **קנסא.** על שהקדים וגרם להעבירם לעבור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאתך ודמעך לא תאחר תרומה להקדים לה מעשר[ז]: **יעשה אותו גורן** גרסינן: אלא

הא רבי הא ר' יוסי בר' יהודה דתניא [א]**הכנים שבלין לעשות מהן עיסה** [ב]**אוכל מהן עראי ופטור** [ג]**למוללן במלילות רבי מחייב ור' יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה כגון שהכנים שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן למוללן ביום טוב דטבלא ביומיה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא טבלא לימא מסייע ליה** [ד]**מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו רבי יוסי בר' יהודה היא דאמר התם לא טבלא הכא טבלא לא רבי היא אי רבי היא מאי אירייא תלתן אפי' שבלין נמי אלא מאי רבי יוסי בר' יהודה לשמעינן שאר מיני קטניות וכ"ש תלתן אלא תלתן אצטריכא ליה סד"א הואיל וטעם עצו ופריו שוה לפרוש נמי אעצו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי** [ה]**מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא לא טבלא מיתיבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו טבל וטבול של תרומה** [ו]**לא טבל וטבול של תרומת מעשר וכדר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין** [ז]**שמו טובלו לתרומת מעשר כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך אמר רבא** [ח]**קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן וענבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא**

הא רבי יוסי. פרש"י ומה [ב] מלינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי דאמר יש תרומה במלילות דסבר דהכנסתן דמלילות היינו גרנן וגמר מלאכה[א] אבל מתני' דקתני לא מלינו היינו ר' יוסי ברבי יהודה דאמר אין תרומה במלילות דאדגן קפיד רחמנא[ב] ואין זה אלא קבוץ בעלמא ובסמוך גרסינן ורבי יוסי בר' יהודה נמי משכחת לה וכו' משמע לפי' דלר' יוסי אפי' אכילת קבע יכול לאכול בלא מעשר דאם היה מחייב באכילת קבע משכחת לה לר' יוסי בר' יהודה דזכאי בהרמתה באכילת קבע ותימה דהלשון לא משמע כן דהא קאי על אכילת ערלי הכניס שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן ערלי ופטור ועלה מסיק למולגן במלילות רבי מחייב מערלי ור' יוסי בר' יהודה פוטר מערלי וע"ק לרבי נמי היכי מלינו (הוא) זזכאי בהרמתה ביו"ט הואיל דאית ליה דהכנסתן למלילות זהו גרנן וגמר מלאכתן אם כן נתחייבו מאתמול מעיו"ט ואם כן אין יכול להפרישם ביו"ט לכן נ"ל דהא דקאמר דכהן זכאי בהרמתה אתיא אליבא דר' יוסי ברבי יהודה דפוטר דכיון דסבר דהכנסתן לאו זהו גרנן ואם כן כי מלגן ביו"ט [ג] בא לו חיוב השתא וא"כ זכאי בהרמתה והא דאמר דלינו זכאי בהרמתה אתי אליבא דרבי דס"ל דהכנסתן זו היא גרנן והיה להם לתרוס מאתמול וא"כ אינו זכאי בהרמתה ובסמוך גרסי' ורבי משכחת לה וכו': **איבא דאמרי מחלוקת בשבלים אבל בקטניות ד"ה לא טבלא.** והקשה הר"ר שמשון מקולי דבכל התלמוד לא מצינו איכא דאמרי כה"ג שהוא נהפך מן הראשון[ג] דודאי מצינו בשאר מקומות לישנא קמא דברי הכל ואיכא דאמרי בהא נמי פליגי או איכא דאמרי בהא פליגי ובהא לישנא קמא דברי הכל אבל כה"ג לא בכל הפחות הוה לי' למימר דבקטניות מחלוקת אבל בשבלין כ"ע מודו ותירץ דה"ק לישנא קמא מחלוקת בשבלין היכא שפירש בהדיא שהכניסן לשבלין אבל בקטנית שפירש למולגן ד"ה טבלא וה"ה דפליגי בקטניות סתם ובשבלין סתם ולאיכא דאמרי ה"ק מחלוקת בשבלין סתם שלא פירש למולגן אבל בקטניות סתמא כ"ע מודו דלא טבלו וה"ה בקטניות שהכניסן למולגן פליגי וכן בשבלין פליגי והשתא ניחא דלא הוי להיפך לגמרי דהא דקאמר לישנא קמא דפליגי מסיק הכא בדאיכא דאמרי ד"ה [לא] טבלא וא"ת והא לא מיירי כלל בפלוגתיה רק במפרש שהכניסן לשבלים יש לומר דמה דקתני סיפא למולגן במלילות משום דמסתמא כמו למולגן במלילות דכל שלא פיר' דהוו לעשות מהן עיסה הוי כמו למולגן במלילות בשבלים אבל תימה להאי פירושא דמקשה בסמוך מאי לאו בטבל וכו' מאי פריך לשני ליה דמיירי בדמפרש והכא מיירי בסתם ויש לומר דמשמע דמיירי בכל עניין אפילו בסתמא ועוד דבעי [ג] אליבא דכלהו תנאי:

כשם

עד שיפרשו. ודהה לא, זה ששנינו ומפריש, תרומת מעשר היא, ולא תרומה גדולה, פי' כגון שיש לו לבעל הבית אלף חבילי תלתן, ונתן מאה מהן מעשר ללוי, חייב הלוי לכתש עשר חבילות מהן, שהן מעשר מן המעשר, וזהו שנקרא תרומת מעשר כדכתיב והרמותם ממנו וגו'. **ומחשב**, כלומר מחשב בדעתו של אילו החבילות יש בהן זרע עשרים סאה, כותש מהן סאתים ונותן לכהן. וזו הכתישה קנס קנסו ללוי, שלא היה לו לקבל חבילות עד שיכתשם ישראל ויתקנם. **וכריש** לקיש דאמר שמו טובלן, כלומר כיון שנקרא מעשר, חייב להפרישם ממנו תרומת מעשר, וזה פירוש שמו טובלן לתרומת מעשר, ומחשב באומדן דעתן כמה זרע יש בהן כמה שפירשנו.

ביו"ט, והלש ביו"ט מפריש חלתה ביו"ט, הכא נמי כגון שהכניס שבלין לעשות עיסה, דאפילו ר' מתיר לאכול מהן עראי בין בחול בין ביו"ט, ונכנס ביו"ט, ואחר [כך] נמלך עליהן ואמר איני עושה מהן עיסה אלא מלילות אני עושה אותם כולן, שנמצאו היום ביו"ט מתחייבין, ולא היה בהן חיוב מאתמול, כגון האי הכי נמי דאיבעי כו' למיכל מינייהו אסור, אלא מאי אית לך למימר מתקנם ואוכל. **ירושלמי מטלטלין את האיסטבסיון** דר' ירמיה הורי לבר גירונוסי אסיא מטעינה בסדיניה מיעול מבקרא בישיא בשבתא. מייישא בר בריה דר' יהושע בן לוי מטען בסדיניה מיעול מדרש בציבורא בשבתא, לא סוף

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופרכינן וכו' על כרחו מרים תרומתן הס"ד: (ב) תוס' ד"ה הא וכו' ומה שמצינו וכו' דהא דקאמר שזכאי כל"ל ותיבת לכהן נמחק: (ג) ד"ה אוכל וכו' ועוד דבעי לאוקמא אליבא:

גליון הש"ם

גמ' אוכל מהן עראי. עיין ממנות דף סז ע"ב תוס' ד"ה כדי שתהא:

מוסף תוספות

א. דכיון דמלילות קיימי ליכא גמר מלאכה אחרת, דמלילה היינו הכשר אכילה כטחינה בחטים. הלא"ה. ב. לפי שהכתוב תלאה בגורן דכתיב ראשית דגנך הילכך כיון שאין בדעתו לעשות מהן גורן לעולם הרי הן פטורין. כסג"ל. ג. בפי מנהג העולם. דלחד לישנא את אמרת דשיטת העולם להכניס קטנים מעט מעט, ולאידך את אמר דמנהג העולם להכניס הרבה ביחד, וכזה לא מצינו, דפוק חזי מאי עמא דבר. תר"פ.

רבינו חננאל

ופרקינן לא קשיא הא דתני מוללין ומפרכין ביו"ט, לר' יוסי בר' יהודה שפוטר המלילות מן התרומה, והא דתני המולל מלילות ואמרינן מערב יו"ט אין ביו"ט לא לר', דתניא הכניס שיבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור, למוללן במלילות, רבי מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר. ר' סבר כיון שחישב עליהן למוללן הוקבעו למעשר ולתרומה, וכיון שהיה לו לעשר מאתמול ולא עישר, מוקצה הוא ואסור למוללן ביו"ט. ור' יוסי בר' יהודה סבר אין חייב אא"כ עשאן כעין גורן, אבל המכניס למלילות פטור הוא בחול כל שכן ביום טוב. לפיכך מוללין ביו"ט. ואמרינן ולר' [ג] [יוסי ב"ר יהודה] נמי משכחת לה הא דתניא, וארקימנא ר' יוסי בר' יהודה דמחייב ביו"ט במלילתא דלא הוה אפשר לו לעשותו מעיו"ט, וכל מלאכה [שהוא] צורך אוכל [נפש] שאי אפשר לעשותה מעיו"ט מותר לעשותה ביו"ט, והוא כגון הלש עיסה מעיו"ט אין מפרישין ממנה חלתה

רבינו חננאל (המשך)

דבר שצורך הרבים בו, אלא שמא יצטרכו לו רבים. תני לא את המפתח וב"ה מתירין, הדא דמתירין ב"ה מפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא שרא, והא ר' אבהו הוה יתיב ומתני ומפתחא של פלמטיריין, ביידיה, פלפלין הוה ליה בגווה. **תני** הלש עיסה ביו"ט מפריש חלה ביו"ט. מערב יו"ט ושכח ולא הפריש חלתה אסור לטלטלה כו', תיפתר בעיסה טמאה שאינו יכול להפרישו חלתה אלא בסוף, ובדין הוה בעיסה טהורה שלא יפרישנה אלא בסוף, תקנה תקנו להפרישה בתחילה שלא תטמא את העיסה. והא דתנן אין זכאי בהרמתה רוב תרומה היא, ולא כל התרומה. [ב] ויתכן לפרקים שיזדמן כגון זו, ויש לו להרים התרומה ביו"ט אם צריך לאכול מהן, כגון אפייה ובישול שהן מותרין, וכגון הלש עיסה (מערב) [ב]יו"ט מפריש ממנה חלתה ביו"ט, הכא נמי אפילו לר' יוסי בר' יהודה מאי תרומה דתנינן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה, רוב תרומה. **אמר אביי מחלוקת** ר' ור' יוסי בר' יהודה בשבלין של תבואה, אבל בקטניות דברי הכל איסורייתא טבלא. לימא מיסייעא מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל כו'. **איבא** דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין, אבל בקטנית דברי הכל איסורייתא [לא] טבלא. ומותבינן עליה מהא דתנן בתרומות פ"ט מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואין מפריש על העץ, מאי לאו תרומה היא זו דקתני ומפריש אי נתחייב בחבילות שהן איסורייתא להפרישן מהן תרומה, ואיך [אמר] איסורייתא דברי הכל לא טבלו, כלומר אין חייבין

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פ"ג מהל' מעשר שני ה':

קא ב מיי' שם ופ"ה מהל' תרומות הל' ה':

קב ג מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלא:

קג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה':

קד ה מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלא:

קה ו מיי' פ"ג מהלכות מעשר שלכה יט טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קי וסעיף קלו:

קו ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלא:

כ) כל"ל, לפי ההמשך. ג) כ"ה בכת"י.

כשם שתרומה גדולה ניטלת וכו'. ותסלק תאמר מה צריך למילף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דבהדיא כתיב בה ונחשב דקאי אתרומת מעשר וכו' ופ"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומר דוקא נקט וע"ל אי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לא הייתי אומר דתרומת מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דונחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דה"ק בירושלמי כל התורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמייתי נפקא מוקף דדרשינן ממנו מן הסמוך לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דבעינן מוקף אבל בתרומת מעשר מדלאוריתא לא בעינן מוקף[א] אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא נמי ונחשב נימא[ב] כדפרישית:

ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן. ותימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר אפכא דבשבלין יהא חייב ובהקדימן בכרי יהא פטור אם הוא חייב בשבלים כ"ש בכרי שכל מה שאמרי כן יהא חייב ואומר הרר"י דה"ק מה ראית לחייב מכל לדדין הקדימו בכרי ופטור בשבלין אימא דבין חיוב ובין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם לחיית פני הבית וחיוב לאחר לחיית פני הבית ומשני האי אדגן פירוש בהקדימו בכרי וא"כ דין הוא שיהא חייב מכל לד:

ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. פרש"י ואם קלף מתוך השבלין ותימה היכי מקלפא לרב דביתהו כסי כסי האמר לעיל דמולג מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי בשכבר נתלשו[ג] מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן החיצונה ולכך שרי ומה שפרש"י הכא דאם קלף ונתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קבע לא נהירא דבסמוך משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה[ד] הואיל והוא קולף הרבה ביחד להיינו דגונו:

ביצד מולל. פי' ביו"ט ובשבת אסור למולל[ה] וכילד מנפח ר"ל בשבת דביו"ט שרי אף בקנון ובתמחוי:

ביצד מנפח וקאמר בין קשרי אצבעותיו. ותימה דלעיל אמר המולג מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקנון וכו' ויש לומר דלעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקנון ותמחוי דנקט משום י"ט נקט ליה:

אלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה[ו] דבתיב דגן תירוש ויצהר (במדבר יח): **מחשב הא מדידה בעי.** בשלמא לי' בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למיתני מחשב דניטלת בתרומה שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור דכתיב לראשית דגך (דברים יח) ורבנן הוא דאמרי שיעור עין יפה וביעונית ורעה[ז] הלכך בתומה סגי דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת פוטרת כל הכרי אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולריך למדוד: **אבא אלעזר בן גימל** גרסי': **ונחשב לכם תרומתכם.** בלוים כתיב: **בשתי תרומות הכתוב מדבר.** דכתיב כדגן מן הגורן[ח] זו תרומה גדולה תרומתכם[ט] זו תרומת מעשר: **מה תרומה גדולה ניטלת בתומה.** כדפרישי' דלא כתיב בה שיעור: **ונחשבה.** נותן עיניו בגד זה ואוכל בגד אחר דכתיב ונחשב ואתרוייהו קאי. והא דקא יליף לה מתרומה גדולה משום אומר נקט לה: **הואיל וילא עליו שם מעשר.** ורחמנא אמר והרמותם ממנו מעשר מן המעשר[י] משנקרא מעשר הזקיקם לתרומתו: **פטור מתרומה גדולה.** שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחלה שהרי קרויה ראשית[יא] והלוי אחריו מעשר במה שמשייר וזה שנטל מעשר תחלה ונמצא שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים במה ששייר ונמצא כהן מפסיד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר: **אפילו הקדימו.** לתרומה בכרי משנתמרח נפטור לוי מהאי קרא: **עליך אמר קרא.** כדי שלא תאמר כן: **מכל[יב] מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה'.** ובלוים כתיב ולהכי כתיב כל למימר דכל לד תרומה המוטלת בו יתן: **ומה ראית.** דהאי כל דמרבי שדית ליה אהקדימו בכרי ואילך אהקדימו בשבלים אימא ליפכא: **האי אדגן.** הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשבא לכלל דגן חלה עליו חובת כהן דכתיב לראשית דגנך[יג] הלכך מסתברא דהאי קרא דזכותא דכהן אכרי תשדייה: **המקלף שעורים.** לאוכלן קלופים חייס: **ואוכל.** ופטור מן המעשר דכי האי גוונא אכילת ערלאי היא ובשלא נתמרחו קאי שמקלפן מתוך שבולת שלהן: **חייב.** במעשר דהוה ליה קבע: **וכן נשבח.** אחת אחת לא הוי מפרק תולדה דדש דכלאחר יד הוא אבל משקבלן בידו הויא תולדת דישה וחייב: **כסי כסי.** מלא כוסות[יד] : **ואוכל.** בלא מעשר: **לתוך חיקו.** בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: **והרי גרנו של מעשר.** כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת ערלאי ומותרות בשבת: **איזהו גרנן למעשר.** לעיל מינה איירי בפירות וקאמר אימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר: **משיפקסו.** משניטל פקס שלהן והוא כמין פרח בראשו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתיבש: **ושלא פקסו משיעמיד ערמה.** כלומר ואם עד שלא פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו. אלמא העמדת ערמה הוא גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משהביא בצלים לביתו אין העמדת ערמה מלאכה: **אלא מאי איס לך למימר.** אע"ג דלמעשר הוא מלאכה לשבת (ג) מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב[ד]: **כילד מולג.** ביום טוב דאמרן לעיל[ה] מולגין מלילות והא ודאי שינוי בעי מעובדא דחול: **חדא אחדא.** בין גודל לאצבע: **חדא אסרסי.** בין גודל לשתי אצבעותיו: **כילד מנפח.** דאמרינן לעיל[ו] למחר מנפח מיד ליד בשבת:

מקשרי

מקשרי

מעשר: **לתוך חיקו.** בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: **והרי גרנו של מעשר.** כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת ערלאי ומותרות בשבת: **איזהו גרנן למעשר.** לעיל מינה איירי בפירות וקאמר אימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר: **משיפקסו.** משניטל פקס שלהן והוא כמין פרח בראשו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתיבש: **ושלא פקסו משיעמיד ערמה.** כלומר ואם עד שלא פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו. אלמא העמדת ערמה הוא גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משהביא בצלים לביתו אין העמדת ערמה מלאכה: **אלא מאי איס לך למימר.** אע"ג דלמעשר הוא מלאכה לשבת (ג) מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב[ד]: **כילד מולג.** ביום טוב דאמרן לעיל[ה] מולגין מלילות והא ודאי שינוי בעי מעובדא דחול: **חדא אחדא.** בין גודל לאצבע: **חדא אסרסי.** בין גודל לשתי אצבעותיו: **כילד מנפח.** דאמרינן לעיל[ו] למחר מנפח מיד ליד בשבת:

מקשרי

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא[ז] אבא אלעזר בן גימל אומר [1]ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם[א] שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: [2]אמר ר"ש בן לקיש [ב]מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' [2] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר[ג] א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [3]מכל [ד] (מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: [ה]תנן התם[ג] המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר [ו]המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד [ז]ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר [ח]וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן [ט]איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים [ט]משיעמיד ערמה ואילו גבי [ח]שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי איתי לך למימר [י]מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר כיון דמשני אפילו חדא אכולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח

מקשרי

בגד אחר, ותרוייהו אומר ומתחבר נקפא לן מותחב (שם וכני"ז גיטין שם) והא דליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומר הוא דליף (גיטין שם). מעשר ראשון שהקדימו בשבלין. לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחילה אחד מתמישים דרחמנא קרייה ראשית וכתיב ומלאתן לא תאחר, ממלאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מתמישים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי לספרש תרומה ממעשרו (ברכות מז. וכני"ז שבת קכז:). **אמר קרא מכל מתנותיכם.** בפרשת לוים כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב בהאי קרא את כל תרומת ה', כל לד תרומה שבו חייבים לספרש ממנו (ברכות שם). **האי.** דתמתרת, אדגן. ומלה עליו תוצא תרומה דכתיב ראשית דגנך, הלכך כי שקלה לוי בעי אהדורי לכהן תרי ממאה שבו בריש והדר אחד מעשרה (שבת שם וכני"ז ברכות שם). **האי לא אדגן.** וכי שקליה לוי עדיין לא הוי טובל לתרומה (פסחים לה: ורורבין לא:). **איזהו גרנן למעשר.** שיהא קרוי גורן וגמר מלאכה לאסור בהן אכילת ערלאי (ב"מ פח:). **משיפקסו.** משניטל פיקס שלהן והוא פרח הגדל בראשו ודבוק בו ונאחר זמן הוא נופל מאליו (שם). **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנסמכה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת שנטשה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שנגע בשבת או סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מז. וכני"ז חגיגה י:) שנתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (ב"ק כו:) שחשב לעשות זאת (סנהדרין שב:) שחשב ונתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט:).

תורה אור השלם

1. וְנֶחְשַׁב לָכֶם כִּדְגָן מִן הַגֹּרֶן וְכִמְלֵאָה מִן הַיָּקֶב:
במדבר יח כז

2. וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלָתְכֶם וַהֲרַמְתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשַׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר:
במדבר יח כו

3. מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:
במדבר יח כט

לעזי רש"י

פאנ"ץ. כפל בד, כנף מעיל.

מוסף תוספות

א. כדאמרינן (ביכורים פ"ב מ"ה) תרומת מעשר הוקשה לביכורים לכל מילי שניטלת מן הטמא ודלא בעיא מוקף. תי"פ.

ב. [ד]נקרינן לקרא דונחשב דכתיב גבה ומוקמינן לה בתרומה גדולה כדפי'. שם.

ג. שהיה נידש ונמלל ויצא מאתמול מן השבולת אלא שהיה חסר לקלפו קליפה אחרת דקה הנשארת עליו. שיטה.

ד. פי' משום דהוי כמירוח הכרי והיינו דמייתי' עלה ההיא דאיזהו גרנו למעשר. רשב"ם.

ה. (כדאי' לעיל יב, ב), ואפילו ביום טוב צריך לשנות מעובדין דחול. תי"פ.

רבינו חננאל

נותן לכהן תרומת מעשר, כאבא אלעזר בן גמיל, דתני ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, דכתיב ונחשב לכם, כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי, כך תרומת מעשר. אמר ר"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שיפריש תרומה גדולה, שהיא עין בינונית אחד מחמשים, אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד, כאשר פירשנו אחד מי', אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה, מ"ט מעשר מן המעשר חייבה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו בשבלין בלבד הוא פטור, אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי יהיה הלוי פטור מתרומה גדולה. **ואסיקנא** האי דבכרי אדגן ונתחייב, ובנתינתו לבן לוי לא פקע חיוב תרומה מיניה, לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה, אלא שבלין דלא אידגן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה. **תנן** התם במעשרות פרק ד' המקלף שעורים מקלף אחת אחת על יד ואוכל, ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב, א"ר אלעזר וכן לשבת. איני והא רב דר' חייא מקלפי להו דביתהו כסי [כסין]. אלא לקלף כי האי גוונא אפילו מלא כסי שרי, וכי איתמר דר' אלעזר אסיפא איתמר, המולל מלילות של חטין מנפח על יד על יד ואוכל, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו חייב. א"ר אלעזר וכן לשבת. **ואקשינן** אוישא דהא מתני', מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור. **ודחינן** ולא, והרי גרנן למעשר דתנן במעשרות פרק ראשון, איזהו גרנן למעשרות הקשואין והדלועין כו'. הנה הפיקוס בקשואין הוא גמר מלאכה למעשרות, לגבי שבת שרי, דהא אנן (מפקדינן) [מפקסנן] ואכלינן בשבת. אלא בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ולא קא מכוין לפקוסי משום מלאכה, אלא לאכשורי אוכלא. **ואוקמה** רבא למלילה אפילו אם מולל באצבעו הגדולה על שאר אצבעותיו שפיר דמי. ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כחו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כסי כסי מלא כוסות בשבת ואוכל כל"ל והל"ל: (ב) ד"ה אלא וכו' לשבת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבת שהיא:

מוסף רש"י

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דהאי קרא לוויס כתיב, תרומתכם הייט תרומת מעשר, כדגן מן הגורן דהייט תרומה גדולה, דאיתיה דגן ישראל מפריש מגורנו, והקיש הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה (גיטין לא.). דהכי משמע קרא דכתיב בתרומת מעשר לוויס ונחשב בכמה לכם, כלומר בתרומה גדולה, דהייט תרומת מעשר, כדגן מן הגורן, דהייט תרומה גדולה, אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא, ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד, דונחשב אתרוייהו קאי (מנחות נד: וכני"ז בכורות נח: מכת"י) ופע"ג דלא כתיב אתרומתכם אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן, כלומר כתרומה גדולה שנוטל ישראל מגרנו, והשתא אתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בכורות שם). באומד. אחד מחמישים שאמרו חכמים מפרש באומד, דאם טעה אין כאן איסור, דמתאוויינתא חטה אחת פוטרת הכרי דלא נתנה בה תורה שיעור אלא לראשית דגנך (גיטין לא.) שאם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד, אלא באומד ויטול אחד מחמישים (מנחות נד:) שמתאמד בדעתו כך וכך יש לי בכרי הזה ולאי אומדנותו וטעה תרומה (בכורות נח.). **ובמחשבה.** שמחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה, דהאמרינן לגבי לוקח יין מבין הכותים, ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מוציא אותן (שם) אי נמי נותן עיניו בגד זה ואוכל בגד אחר, דמחשבה נקפא לן מותחב (שם וכני"ז גיטין שם) והאי דליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומר הוא דליף (גיטין שם). מעשר ראשון שהקדימו בשבלין. לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחילה אחד מתמישים דרחמנא קרייה ראשית וכתיב ומלאתן לא תאחר, ממלאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מתמישים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי לספרש תרומה ממעשרו (ברכות מז. וכני"ז שבת קכז:). **אמר קרא מכל מתנותיכם.** בפרשת לוים כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב בהאי קרא את כל תרומת ה', כל לד תרומה שבו חייבים לספרש ממנו (ברכות שם). **האי.** דתמתרת, אדגן. ומלה עליו תוצא תרומה דכתיב ראשית דגנך, הלכך כי שקלה לוי בעי אהדורי לכהן תרי ממאה שבו בריש והדר אחד מעשרה (שבת שם וכני"ז ברכות שם). **האי לא אדגן.** וכי שקליה לוי עדיין לא הוי טובל לתרומה (פסחים לה: ורורבין לא:). **איזהו גרנן למעשר.** שיהא קרוי גורן וגמר מלאכה לאסור בהן אכילת ערלאי (ב"מ פח:). **משיפקסו.** משניטל פיקס שלהן והוא פרח הגדל בראשו ודבוק בו ונאחר זמן הוא נופל מאליו (שם). **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנסמכה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת שנטשה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שנגע בשבת או סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מז. וכני"ז חגיגה י:) שנתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (ב"ק כו:) שחשב לעשות זאת (סנהדרין שב:) שחשב ונתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט:).

מקשרי אצבעותיו ולמעלה [ו]מחכו עלה במערבא כיון דמשני אפי' בכולה ידא נמי אלא א"ר אלעזר [א]מנפח בידו אחת ובכל כחו: **מתני'** בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעץ הפרור וב"ה אומרים [ב]תבלין נדוכין בדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ: **גמ'** דכולי עלמא מיהת מלח בעיא שנוי מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר [ג]כל התבלין מפיגין טעמן ומלח אינה מפיגה טעמה מאי בינייהו איכא בינייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי אי נמי במוריקא אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנדוכין נדוכין בדרכן ואפילו מלח והא אמרת מלח בעיא שנוי הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי וב"ה על הנדוכין שנדוכין בדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה שבית שמאי אומרים מלח בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדרה וב"ה אומרים בכל דבר בכל דבר סלקא דעתך אלא אימא לכל דבר [ד] א"ל רב אחא ברדלא לבריה [ד]כי דייכת אצלי אצלויי ודוך רב ששת שמע קל בוכנא אמר האי לאו מגוויה דביתאי הוא ודלמא אצלויי אצלי דשמעיה דהוה צליל קליה ודלמא תבלין הוו תבלין נבוחי מנבח קלייהו תנו רבנן אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת תרתי הכי קאמר מה טעם אין עושין טיסני לפי שאין כותשין במכתשת ולימא אין כותשין במכתשת אי תני אין כותשין במכתשת הוה אמינא ה"מ במכתשת גדולה אבל במכתשת קטנה אימא שפיר דמי קמ"ל והתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה אמר אביי כי תניא נמי מתניתא מכתשת גדולה תניא

בית הלל אומרים תבלין נידוכין במדוך של אבן. ותימה דמשמע הכא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. וש"ס) קאמר פלפלין בקתא דסכינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חילוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מיירי בשבת א ותדע דשמעתא דהתם מיירי בשבת א] דאם רולה לומר בי"ט היה לו לפרש [ו] כדפירש ר"ח והכא מיירי בי"ט וא"כ שרי כדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של יס לריך שינוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל [ז] שלייוו"י אין לריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם:

איכא בינייהו דידע בו' בעי לבשולי. דלגישנא קמא בעי שנוי ולגישנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי [ב] בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דלגישנא בתרא לריך שנוי ולגישנא קמא לא לריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסור בכל ענין דאזלינן לחומרא [ג] אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל [ד] הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא מכל לד עבדינן לחומרא [ה] ומיהו שומין מותר לתקנם בי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר [ו] אם יעשה אותן מערב יו"ט [ז] ועוד דאמרינן [ח] דרוח רעה שורה עליהן כשנטחנין בלילה ומיהו מהאי פיסקא לא נפיק לן מידי דהא קי"ל כשמואל בסמוך דכל הנדוכין נדוכין בדרכן וכדתניא דמייתי בר ממלא שלרי' אצלויי דרך שנוי מעט וכן פסק רב אלפס דהואיל [ט] ואזלי וגרבי אמורלאי אליבא דהאי בריתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קיימא לן כברייתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באזלי רבדבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלהם משום דמחזי כעובדא דחול כשטוחנין ברחים שקורין מוליני"ט בלע"ז בדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מותר לדוכן בלא שנוי ואף [י] לפירוש התוספות דאזלינן לחומרא מכל מקום שמא דפלפלין מותרין היכא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהן מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר איכא בינייהו פלפלין אבל לפי מה שפירש בשם הגדולים דקי"ל דכל הנדוכין נדוכין בדרכן יש להתיר אפי' כי ידע מאי קדרה בעי לבשולי ואפילו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעי"ט הרבה ביחד יתברך בהלהים ובשם המיוחד:

בבל דבר ס"ד. פי' ואפילו בדבר שאין ניטל בשבת כגון סיכי זייני ומזורי [י] דמודי בהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ואם תאמר ואכתי מאי מייתי דילמא לעולם בעי שנוי וי"ל דכפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי היכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שנדוכין בדרכן ביחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה בדרכה בלא שנוי:

תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דסתרי אהדדי אין עושין טיסני הא חלקא ודייקא שפיר דמי דאין טרחא מרובה והדר תני אין כותשין כלל כדפ"ה: **כי תניא נמי במתניתא במכתשת גדולה תניא.** פירוש [ו] והשתא נימא דתרתי קאמר והכי קאמר אין עושין טיסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין כותשין אלא דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי דליכא רק לתבלין הוי כתישה כלאחר יד:

רבא

רבא

מקשרי אצבעותיו. ולא בכפו: **מתני' מדוך.** הוא בוכנא [ב] שמכין בו בדרכו ואין לריך [ג] שנוי. אבל במלח במקוש שיש מלח גסה בפך של חרס ידוכנו ולא במדוכה: **או בעץ פרור.** כף גדולה שקורין פוקי"א דמלח בעי שנוי [ד] ובגמרא מפרש טעמא: **והמלח במדוך של עץ.** שנוי בעי אבל סגי בהאי שנויא זוטא: **גמ' כל הקדרות.** כל מיני תבשיל לריכות מלח הלכך מאתמול הוה ידע דאיבעי ליה לדוכה: **ואין כל הקדרות לריכות תבלין.** ואדם אינו יודע מה יעלה בלבו לאכול מחר: **מפיגין טעמן.** ממירין טעמן אם ידוכן מאתמול. ריחו לא נמר (ירמיה מח) מתרגמינן לא פג: **דידע מאתמול מאי קדרה בעי בשולי.** לגישנא קמא בעי שנוי לגישנא בתרא לא בעי שנוי: **אי נמי.** תבלין של מוריקא איכא בינייהו שיש קדרה שמתבלין אותה בכרכום ואינו מפיג טעמו אם נדוך מבעוד יום והוא לא היה יודע מה יבשל מחר לגישנא בתרא בעי שנוי לגישנא קמא לא בעי שנוי: **עמהם.** מלח ותבלין [ד] כאחד: **לא נחלקו אלא לדוכה בפני עלמה.** כדרכה כשאר תבלין: **בפך ובעץ הפרור.** על ידי שנוי ולא כדרכה ולגלי דהיינו דבר מועט: **בכל דבר סלקא דעתך.** ואפי' בדבר שאין ניטל בשבת: **לכל דבר.** ואפי' לקדרה ועל כרחך כדרכה אמרי [ה] ככל דרך שיטת הש"ס דעל מה נחלקו דומיא דלא נחלקו קאמר לא נחלקו על התבלין ומלח כאחד שנדוכין כדרכן על מה נחלקו לדוך כדרכה על מלח בפני עלמה שב"ש אומרים בפך בשנוי ועוד מחמיר לגלי ולא לקדרה וב"ה אומרים לכל דבר נדוכים כדרכה ולא הולרך לפרש שכבר פירש: **כי דייכת.** מלח: **אצלי אצלויי ודוך.** הטה המדוכה על לדה דסבר כשמואל דאמר נידוכת כדרכה במדוך של אבן ומיהו שנוי זוטא בעי לשנויי: **קל בוכנא.** במדוכת מלח: **האי לאו מגוויה דביתאי הוא.** יודע אני שאין זה בתוך ביתי שאסרתי עליהם לדוך במדוך של אבן בלא שנוי: **דהוה צליל קליה.** ואילו מכה [ג] בהשמטה באלכסון לא היה קולו גלוי: **ודילמא תבלין הוו.** שאינן לריכין שנוי: **נבוחי מנבח.** [ד] כשהן משברין הגרעינים נשמע קולו במדוכה כמנבחים קרוישנ"ט: **אין עושין טיסני.** בי"ט שטורח גדול הוא שכותש החטין עד שנחלקים ג' לאכרעה כדאמרי' במו"ק (ד' יג.): **פרפי.** שני דברים יש כאן לא זה דומה לזה קתני אין עושין טיסני הא חלקא ודייקא שפיר דמי דאין טרחן מרובה והדר תני אין כותשין כלל: **ולימא אין כותשין.** ואנא ידענא דהו לא מתעביד טיסנא: סתם מכתשת היינו גדולה: **אבל קטנה אימא שפיר דמי.** אפילו טיסני: **קא משמע לן.** אין עושין טיסני כלל לפי שאין כותשין שום כתישה במכתשת. והך מכתשת על כרחך לא שנא גדולה ולא שנא קטנה מדתני ריש אין עושין טיסני כלל: **אבל כותשין בקטנה.** דהוי כלאחר יד דאינה אלא לתבלין: **כי תניא נמי מתני'.** דלעיל מכתשת גדולה תניא ולא תימא מה טעם קאמר אלא תרתי קתני וה"ק אין עושין טיסני כלל אפי' בקטנה ואין כותשין שאר כתישות במכתשת כגון דייסא וסתם מכתשת בגדולה קא מיירי:

רבא

מסורת הש"ס

ו) [סנהדרין יז: וש"נ], ז) ס"פ אלא שנוי זוטא, ג) בס"פ נוסף: יומר מתבלין, ד) פי' ולא בבת אחת אלא בפעם אחת זה אחר זה. רש"ל, ה) [מיירי רש"ל], ו) [ולא כדפירי' רבינו חננאל כל"ל ועי' בתוס' שבת קמא. ד"ה הנין], ז) ס"פ שנוי, ח) [נדה יח.], ט) [עי' רש"ל], י) [שבת קכג.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רב אחא. נ"ב ס"פ א"ל רב לרב אחא ברדלא כי דייכת כו': (ב) רש"י ד"ה מדוך הוא בוכנא ומכין בו במדוכה כדרכו: (ג) ד"ה דהוה צליל קליה. ואלו מכה בהמשמה באלכסון: (ד) ד"ה נבוחי מנבח כשהגרעינין משתברין נשמע קולן כל"ל: (ה) תוס' ד"ה אימא ביניהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי וכו' רב אלפס דהואיל דשקלו וטרו אמורלאי אליבא וכו': (ו) ד"ה כי תניא וכו' והשתא ניחא דתרתי:

הגהות מהר"י לנדא

א] תוס' ד"ה בית הלל וכו' דאם ר"ל ב"ש היה לו לפרש כדפירש ר"ח. מתפסכו התיבות ע"ל דאם ר"ל ביו"ט כדפירש ר"ח היה לו לפרש:

לעזי רש"י

פוקי"א [פוי"א]. כף גדולה, מצקת. קרוישנ"ט. נובחים.

מוסף תוספות

א. וכן ודאי משמע מדתני ליה בהלכות שבת ולא תני ליה בהלכות יום טוב. שיטה סוד"ס אלא אימא. ב. במוריקא כלומר דתבלין של כרכום נמי איכא בינייהו שהכרכום אינו מפיג טעמו אם נדוך מבעו"י. ר"ן. ג. עד שיהא ב' חומרי, מפיג, ולא ידע מאי קדירה בעי לבשולי. תר"פ. ד. הני מילי דאיכא חד לישנא דמיקל לגמרי, אבל הכא בכל חד וחד איכא צד קולא וצד חומרא. שם. ה. דליכא למימר בכי הא הלך אחר המיקל דהא לא ידעינן מאן מנייהו מחמיר. רשב"ש. ו. ושרי מידי דהוי אשוחט ומבשל דשרי לכ"ע. תוס' שבת קמא. ד"ה כי פלפלי. ז. דנראה הוא דהפגת טעם היינו שתש כח התבלין ואינם חדין כל כך ויכול לתקן הדבר כשמרבה התבלין אבל הפגת טעם שומין אין יכול לתקן. שם. ח. בפרק כל היד (נדה דף יז.) השום קלוף שעבר עליו הלילה האוכלו מתחייב בנפשו דרוח רעה שורה עליהן. רא"ש.

עין משפט נר מצוה

קטז א מי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ט"ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ה:
קטז ב ג ד מי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ה:

רבינו חננאל

מתני' בית שמאי אומרים תבלין נידוכין במדוך של עץ כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל הילכתא כל הנידוכין נידוכין בדרכן ואפילו מלח, דקיי"ל כר' מאיר דאמר לא נחלקו על כל הנידוכין שנידוכין בדרכן ומלח עמהן, לא נחלקו אלא לדוך המלח בפני עצמו, שבית שמאי אומרים בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדירה, ובית הלל אומרים נידוך בכל וילכל דבר ואפילו לקדירה. א"ל רב לרב אחא אצלי דדוך, כלומר עשה שנוי, הטה אסיתא על צדה ודוך. רב ששת שמע קל בוכנא דהוה ציל קליה, אמר כיון דציל קליה לא אצלו ודכו, ותבלין מנבח קליהו, והאי לא מנבח קליה לאו מביתי הוא. ת"ר אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת. תרתי קתני אין עושין טיסני אבל במכתשת כותשין, והדר תני אין כותשין במכתשת קשיין אהדדי. ופרקינן הכי קתני אין עושין טיסני, מ"ט לפי שאין כותשין במכתשת. ופריק רבא ואמר הא דתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה לדידן, אבל לבני [ארץ] ישראל אפילו במכתשת קטנה לא, כדתניא אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת.

רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ושוס כתיסה לא שריא ואפילו בקטנה ומיירי להו לבני ג"י שיש להם עבדים שמזלזלים בדבר[א] כך פירש הקונטרס[ב]:

הבורר קטניות ביו"ט בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל. ולאו היינו ברירה וכו' ותימה דבמסכת שבת (דף קלח.) קאמר מה דרכו של בורר נוטל האוכל ומניח הפסולת והכא משמע שאין ברירה בכך דקרי ליה שנוי וי"ל דהתם ה"פ נוטל האוכל עצמו ומניח הפסולת פירוש[ג] יזרוק אותו ומכל מקום פסולת מתוך האוכל הוי ברירה אי נמי התם שהפסולת מרובה על האוכל ואז ודאי הוי אוכל מתוך הפסולת דרך ברירה[ד] אבל הכא מיירי שהאוכל מרובה על הפסולת דאז הוי פסולת מתוך האוכל דרך ברירה ובגמ' דפרין דפסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דאמר פי' אפי' בטלתול יהא אסור היה יכול להקשות דזהו דרך בורר אלא דעדיפא מניה פריך[ה] דאפילו טלטול יהא אסור דבטל מעוטא לגבי רובא והוי ככוליה פסולת:

מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו. וא"ת והא בפרכת המשכן אמר בפרק גיד הנשה (חולין דף ל: ושם) דמקבל טומאה[ו] (וקאמר) ושלש מאות כהנים[ז] וכו' ואף על גב דהאי טעמא לא שייך בהו ויש לומר דשאני פרכת[ח] הואיל דמיכף כייפי עליה דאהרן הוי הוא אהל ומטמא במת ומ"מ קשה דהיאך מטמאה בולד הטומאה דאמר במסכת שקלים (דף יב:) פרכת שנטמאה בולד הטומאה ומיירי במשקה דזב וזבה דאי נאו הכי לא מטמו כלי וי"ל כיון שנעשה אהל יש להם תורת כלי ומטמאים אף בולד הטומאה ועוד אומר הר"ר שמואל מאייבר"א כשהיו נוטלים הפרכת ממקום למקום נותן הכלים לתוכה א"כ יש תורת כלי עליהם ובה"ג[ט] גרס וילון אסור ויש לפרש אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מתחמם כנגדו וא"נ דלא אשכחנא בשום מקום לא בבריתא ולא במשנה דיהא אסור וילון מכלאים[י] בשלמא טומאה אשכחנא דתנן סדין שהיה טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע.

(כלים פרק כ"ז מ"ט):

אלא

רבא אמר אלא קשיא הא[ג] לן והא להו רב פפי אקלע לבי מר שמואל אייתי ליה דייסא ולא אכל ודלמא במכתשת קטנה עבדוה דחזייה דהוה דייק ודלמא מאתמול עבדוה דחזייה דהוה קליף צהריה ואי בעית אימא שאני בי מר שמואל דאיכא פריצותא דעבדי: **מתני'**[ד] הבורר קטניות ביום טוב בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל ובית הלל אומרים בורר כדרכו בחיקו[ה] ובתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: **גמ'** [ו]תניא אמר[ז] רבן גמליאל בד"א בשהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי לא צריכא[ח] דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא: רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: תניא[ט] אמר רבי אלעזר בר' צדוק כך היה מנהגן של בית ר"ג שהיו מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים ונמצא אוכל למטה ופסולת למעלה והתניא איפכא לא קשיא הא בעפרא הא בגילי: **מתני'** בית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב אלא מנות וב"ה אומרים[י] משלחין בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין משלחין יינות שמנים וסלתות[יא] וקטניות אבל לא תבואה ורבי שמעון מתיר בתבואה: **גמ'** תני רב יחיאל[יב] ובלבד שלא יעשנו בשורה[יג] תנא אין שורה פחותה משלשה בני אדם בעי רב אשי[יד] תלתא גברי ותלתא מיני מאי תיקו: רבי שמעון מתיר בתבואה: תניא[טו] רבי שמעון מתיר בתבואה כגון חטין לעשות מהן לודיות שעורים ליתן לפני בהמתו עדשים לעשות מהן רסיסין: **מתני'**[טז] משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואע"פ שיש בהן כלאים[יז] והן לצורך המועד אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן מפני שצריך אומן[יח] זה הכלל כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו: **גמ'** בשלמא תפורין חזו למלבוש שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא[יט] כלאים למאי חזו וכי תימא חזו למימך תותיה[כ] והתניא[כא] לא יעלה עליך אבל אתה יכול להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך לו נימא על בשרו וכ"ת דמפסיק מידי ביני ביני והאמר ר' שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי אמר ר' יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים[כב] אפי' עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם[כג] (משום שנאמר לא יעלה עליך) [כד]אלא בוילון והאמר עולא מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו אלא

רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ושוס כתיסה לא שריא וקאמר אין כותשין כלו ודרמינן עלה אבל כותשין כו': **הא לן.** [כ]דלית לן עבדי דמזלזלי: **הא להו.** [כא]דלית להו עבדי דמזלזלי ועושין בגדולה ואומרים בקטנה עשינו: **קליף לחריה.** לוהר מרמיתו היה קלוף ולבן:

מתני' מדיח. במים: **ושולה.** מפרש בגמרא שולה הפסולת שלף למעלה כמו משישלה בחביות (ע"ז דף ו.) דהיינו נמי שנוטל חרלנים הלפיס ע"פ החביות: **גמ' בד"א.** דשרו ב"ה ליטול פסולת ממש ולהשליך: **מי איכא מאן דשרי.** ואפי' לטלטולו והא בטילי ליה מיעוטא לגבי רובא והוה ליה ככוליה פסולת ולא חזי: **דנפיש בטרחא.** שיטנו דק. והכי קאמר בד"א בזמן שטורח האוכל מרובה על של פסולת הוא דקא אמרי ב"ה נוטל פסולת דמעוטי בטרחא עדיף אבל אם טורח הפסולת מרובה על של האוכל דברי הכל כו': **ומציפין עליו מים.** ונותנים בו מים עד שלפים על האוכל: **איפכא.** אוכל למעלה ופסולת למטה: **עפרא.** למטה מן האוכל: **גילי.** קש למעלה מן האוכל: **מתני' אין משלחין.** דורון אים לרעהו: **אלא מנות.** דבר המוכן ואינו עשוי להניחו למחר כגון תחיכות בשר חתוכות לפני האורחים וכן דגים: **אבל לא את החבואה.** שאינה ראויה היום שאין טוחנים ביום טוב שהיה לו לטחון מאתמול ולא תפיג טעמה: **ורבי שמעון מתיר בחבואה.** שמא יבשלם בקדרה ויכתשם במכתשת קטנה: **גמ' שלא יעשנו בשורה.** לא ישלח הדורון ע"י אנשים הרבה דאושא מלתא ונראים כמוליכים למכור בשוק: **תלתא גברי.** שלוחים עם תלתא מיני: **מאי.** מי אזלינן בתר כל מין ומין ושרי כי היכא דיכול לשלוח אים אחד עם כל מין זה בלא זה השתא נמי שרי או דלמא השתא מיהא אושא מלתא: **לודיות.** מאכל חטין: **רסיסין.** מאכל העשוי מן העדשים: **מתני' משלחין כלים.** בגדים: **והן לצורך המועד.** ובגמרא מפרש למאי חזו: **אבל לא סנדל.** של עץ מלופה עור ומסמרות קבועין בו שגזרו חכמים עליו שלא לנעלו בשבת וביום טוב משום מעשה שהיה שנהרגו הרוגים בשבת על ידיו במסכת שבת (דף פ.): **ולא מנעל שאינו תפור.** דלא חזי למידי: **אף לא מנעל לבן.** שלא היה דרכו לנעלו: **שצריך אומן.** להשמירו: **שנאותין.** מתקשטין: **גמ' למימך.** לכפול: **שמא תכרך לו נימא.** ויש נימים ע"ז גדולים וגסים כגון של גלופקרין שקורין קו"ט ומחממת במקומה ועובר משום לא תלבש שעטנז[ט]. א"נ נימא בעלמא כיון דעיקר הבגד מהנהו ומחממו מלמטה הויא לה הא לביישה דאית בה הנאה: **דמפסיק מידי.** שנותן בגד אחר ביניהם: **אסור לישן עליהם.** מדרבנן: **בוילון.** שראוי לפרסו כנגד הפתח: **מפני מה אמרו וילון טמא.** מקבל טומאה ולא עשאוהו כא' ממחיצות הבית שאין מקבלות טומאה: **מפני שהשמש מתחמם כנגדו.** מתענף בשוליו לפיכך יש תורת כלי עליו וכיון דמתחממים כנגדו אסור לעשותו כלאים:

בקשין

א) כל"ל. ב) כ"ה בתוספתא חטין לעשות מהן עשיסיות אבל בשעורים אינתא שם כגי' דלן בגמרא ליתן לפני בהמתו ואולי דרבינו היה לו גירסא אחרת.

קיז א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה יג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ג:
קיח ב ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה טו טז טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ב:
קיט ד מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקנו סעיף א:
קכ ה ו ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ב:
קכא ח טוש"ע שם סעיף ג:
קכב ט מיי' שם הלכה ו:
קכג י כ מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה יב סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סימן שא סעיף א:
ל [מיי' שם הלכה יד]

רבינו חננאל

רב פפי לא אכל דייסא בבית מר שמואל, משום פריצותא דעבדי. **מתני' הבורר קטניות ביום טוב.** עד בית הילל אומרים בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי אבל לא בטבלא כו'. תניא רשב"ג אומר מחלוקת בשאוכל מרובה על הפסולת, לבית הילל אומרים בורר כדרכו, אבל אם הפסולת מרובה על האוכל, כגון דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא, פירוש פסולת כגון אבנים דקות והאוכל גסים, אחד מן האוכל כנגד שנים מן הפסולת, דברי הכל בזה בורר ונוטל האוכל ומניח הפסולת במקומו. ר"ג אומר אף מדיח ושולה. וכך היו נוהגין מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים, אם הפסולת כגון תבן וכיוצא בו נמצא הפסולת צפה והאוכל למטה, ואם הוא עפר נמצא האוכל למעלה והעפר למטה. ירושלמי הבורר והטוחן ומרקיד בשבת נסקל, ביו"ט סופג הארבעים. והתניגן בורר כדרכו [בחיקו] ובתמחוי, ההיא דר"ג היא דתני אף מדיח ושולה. והתני של בית ר"ג שוחקין פלפלין ברחים שלהן, מותר לשחוק ואסור לבור. [**מתני'**] **בית הילל אומרים משלחין ביו"ט בהמה וחיה ועוף** (ושוחטין) [ו]**בין חיין בין שחוטין] יינות שמנים וסלתות וקטנית אבל לא תבואה.** תני ובלבד שלא יעשה בשורה, ואין שורה פחותה משלשה בני אדם. **בעי** רב אשי תלתא גברי בתלתא מיני מאי, תיקו. **תניא** ר' שמעון מתיר בתבואה, [ז] של חטין לעשות מהן עסיסיות, שעורין לעשות מהן רסיסין. **מתני' משלחין כלים בין תפורין** כו'. ואמרינן תפורין חזו למלבש, שאין תפורין נמי חזו לכסויי, אלא כלאים למאי חזו, וכי תימא חזו להצניעו ולישן עליהן, והתניא לא יעלה עליך מותר להצניעו מתחתיו, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא (תיברר) [תכרך] לו נימא על בשורו. וכי תימא דמפסיק מצע אחר בינו ובין מצע של כלאים, והאמרינן אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים שתחתיהן אסור לישן עליהם. **אלא** הכלאים שהתירו לשלחו ביו"ט הוא וילון, פירוש פרוכת. ואקשינן וכי מותר להשתמש בוילון של כלאים, והאמר עולא וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו. ופרקינן אלא האי כלאים ששנינו שמותר לשלחם ביו"ט מצעות קשות הן, וכדרב הונא דאמר נמטא דנרש שריא, פירוש הלבדין שעושין בנרש, אע"פ שהן כלאים מותר להשתמש בהן מפני שהן חזקים, ואין נימא נמשכת מהן.

מסורת הש"ס

ג) [בכרכות ה: וש"נ], שבת קמב:, ד) בירושלמי ליתא בקונן, ד) [שבת קמב: ע"ש], ה) רשב"ג כל"ל, ו) [ע' תוס' שבת קמב: סד"ה שאוכל], ז) [תוספת' פ"ח], ח) בירושלמי ליתא וקטניות, ט) [תוספתא שם ע"ש], י) [שבת ס:], כ) כל"ל ותא"פ שאין לצורך המועד וכן הובא במתני' בירושלמי (וע' ביאור הגר"א על ש"ח סימן ל"א ס"ק כ), ל) יומא סט. תמיד מ:, מ) [ליתא ביומא ובתמיד], נ) בס"א נוסף: בני אבל, ס) בס"א נוסף: בני אהן ישראל, ע) בס"א: של בגדים, פ) [דברים כב], צ) דאפילו פסולת יהיה אסור כל"ל, ק) [דקתמר], ר) גרס מפני מה אמרו וילון אסור כל"ל, ש) וא"כ היאך אמרו מפני מה אמרו כו' כ"ה בחלופי גרסאות,

תורה אור השלם

1. אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:
ויקרא יט יט

גליון הש"ם

גמרא כלאים למאי חזו. ע' יומות דף ד ע"א תוספות ד"ה דכתיב:

לעזי רש"י

קו"ט. מעיל.

מוסף רש"י

בורר אוכל ואוכל. המאכל יטול והפסולת ישאר בכלי (שבת קמב:). **בורר כדרכו.** נוטל פסולת ומניח אוכל אם ילקח (שם). **מדיח ושולה.** מניף עליהם מים בכלי לגריל פסולתן (שם קנ:). **בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת.** דאי שקיל אוכל מפיס בטולתא (שם קמב:). **דברי הכל נוטל את האוכל.** דבטיטולא טרח ולא מאיסורא (שם). **שמא תכרך לו נימא על בשרו.** ומתמחם ופסיק ריאה הוא (המפרש לתמיד כז:).

מוסף תוספות

א. ואם נתיר להם הקטנה יעשו העבדים בגדולה. פסקי מ"ש. ב. [ז]לבני בבל הותרה הקטנה ולא גזרי קטנה אטו גדולה. שם. ג. שנוטל הפסולת ממנו. ריטב"א [מהרש] שבת עד. ד"ה אבל. ד. כי כן דרך ליטול ביד מה שהוא יותר מרובה. שם. ה. חיו מטבילין אותה ואע"פ שאין הכהן יכול להתחמם שאסור הוא להשתמש בו וכו'. רנב"ר. ו. שעשויה לאוהל כדאמרינן בסוכה (דף ז:) וסכות על הארון דכייף לה מיכף עילויה דארון. תוס' הרא"ש חולין ל: ד"ה ושלש מאות.

בקשין. בגדיס קשין שאין מחממים מותר ליטב עליהן: **גמטא.** לבד שקורין פלנטר"ל בלע"ז: **גמדא.** קשה כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיח.) דבר שהוא כווץ נעשה קשה: **דגרס.** מקום: **שריא.** ליטיבה שאינו מחמס: **ערדלין.** ראיתי בתשו' הגאונים שרגילין ללבשן תחת מנעליהן ו) ותוליס עליהס עור של תיישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין אותן של למר וקורין אותן (ז) נמטי: **אין בהס משום גלאים.** דקשין הן: **לרבי דפשיטי אין בהן משום גלאים.** בגד גלאים שגרורין בו מעות מותר לתתן בחיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מחמס: **דבזרני.** שגרור בהס זרעים: **יש בהס משום גלאים.** ואסור לתתן בתוך חיקו: **אסור לנענו.** ביו"ט: **ומותר לטלטלו.** דכלי הוא: **מעשה שהיה.** במסכת שבת פרק במה אשה יוצאה (דף ס.): **בסיכי.** יתדות קטנות של עץ. וי"ל תופר שתי תפירות באמצעו ושתיס בראשו ושתיס בעקבו: **בילא הגיר.** גיר מין קרקע המשחיר. בילא כל דבר הנלוש ונעשה עב קרוי בילא מטוו"ש בלע"ז: **לאחלאו.** להחליקו כדמפרש לקמיה שבמקומו היו הופכים מקום בשר מבחוץ ומקום שער מבפנים ולרך מקום בשר להיות בו מרטיס וקליפות קליפות: **באתריה דר' יהודה בשרא לתחת.** לפניס הלכך מ"ל לאחלאו: **והאנן תנן כו'.** ותפילין אין נותנין בהן ביו"ט כדאמר בערובין (דף לו.) יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות: **כל שנאותיס בו בחול.** שהוא מתוקן כל לרכו: **משלחין אותו ביום טוב.** דהאי ביום טוב דקתני מתני' לאו אנאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין דבתריה ולאתויי תפילין אתא דאי נמי מנח להו ביו"ט ליכא איסורא. ומיהו סנדל המסומר לא דלא ליימא מדשרו רבנן לשלחו ס"מ מותר לנעלו: **היה בא בדרך.** בע"ש: **מניח ידו עליהס.** שלא יראוס וחכמים התירו לו להכניסס לעיר דרך מלבוש דהיא העברה בלאחר יד ומשוס בזיון: **בבמה"ד.** בשהה היה ואינו משתמר: **לבית הסמוך לחומה.** משנכנס לעיר יתנס בבית הראשון ולא יוליכס עד ביתו: **הא דמנטרא.** בתותו בית הסמוך לבהמ"ד אס נשמרים הס בו יתנס שם: **מאי איריא בראשו.** שכבר היה מלובש בהן מבעוד יום דקא נקיט אבי: **אפי' מחמת בארעא נמי.** אפילו לאחר שקדש היום מצאן מונחים בקרקע התירו לו חכמים להניחן בראשו והלניען: **המולא גרס ולא גרסינן המולא.** **המולא תפילין.** בשבת בשדה: **מכניסן.** לעיר: **זוג זוג.** נותן בראשו אחד ואחד בזרועו כדרך הנתתן בחול ומכניסן וחוזר והולך ולובש זוג אחר ומכניסן: תפילין של ראש ושל זרוע קרי זוג זוג: **ולא מנטרא מחמת גנבי.** ואשמעינן אבי דהואיל ולא מנטרא מחמת גנבי מאחר שהן בראשו יוליכס עד ביתו אבל אם מצאן שם במקום שהן נשמרין מן הכלבים לא יזיזס ממקומן:

אלא בקשין. משמע הכא דבדבר קשה אין בו משוס כלאים וכן משמע ביומא (דף סט. ושם) דקאמר שהכהנים היו מקפליס בגדיהס תחת ראשיהס ופריך הא קא מתהנו מכלאים וכו' וכללא דסוגיא איתא התס כדאיתא הכא ואמר רב אשי שאני בגדי כהונה דקשין הן ותימה דאמר בערכין (דף ג.): הכל חייבין בציצית כהנים לויס וישראלים ופריך פשיטא משוס דכהנים הן יהיו פטורים ומשני מהו דתימא הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך אימא כל שיהא בלא תלבש שעטנז ישנו בכלל גדילים תעשה לך והני כהני הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו בציצית קמ"ל דכהנים חייבין והשתא תימה מאי קאמר הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו דשאני בגדיהס שהיו קשין לכ"ע דדוקא להציע תחתיהס דהואיל דברכיס ליכא אלא איסור דרבנן להציע בקשין לא גזור א ומייתי כי ההיא וכו' נמטא גמדא דגרס שריא גמדא שמתקשה מותר להציע תחתיו כן פרש"י אבל רכיס אסורים ב כדאמר התס לבדין אסורין מפני שהן שוע ול"נ דשריא משמע אפי' לבדוס ויש לומר דאה"נ דשריא אפילו לבדוס ואס תאמר מאי מייתי מהא גמדא דגרס וכו' והא פירס דקשין מותרין דוקא להציע תחתיו אבל לבדוס אסורין וי"ל דגבי ג [בגדי כהונה] מייתי שהוא שוע טווי ונוז ואז יש בו איסור כלאים מדאורייתא ד וכיון שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבישה והבעלאה ה אבל גמדא אינו אלא דרבנן כדאמרינן בנדה (דף סא: ושם) דמדאורייתא בעינן שיהא שוע טווי ונוז והא דקאמר הלבדיס אסורים מייתי דוקא דרבנן וכיון דרכיס ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבישה בקשין לא גזור והני ו פורפוינטי"ש שקורין באשכנז דמזיל"ש שאנו לובשים לפעמים שיש בהן למר יש לומר הואיל ואס עושין קרע קטן מוציאין אותו דרך הקריעה דאבל מסרב סריך לחבירו שרי אבל אס היו משימין בהן חתיכות קטנות של בגד למר ודאי ז שיהא אסור: **הכי קאמר כל שנאותין בחול וכו'.** ואתי לאתויי תפילין דמשלחין אותן דהא אפילו אס מניח אותן ליכא אסורא אבל לא תני לאתויי סנדל המסומר דודאי יהא אסור לשלחו דאי שרית לשלחו אתי לנעלו דליכא איסורא בדבר זה ח אבל תפילין ט (נהי דשבת ויום טוב לאו זמן תפילין הן) מכל מקום ליכא איסורא י להניחן: **היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה וכו' או יושב בבית המדרש וכו'.** פרש"י דתרוייהו מיירי בערב שבת דשבת לאו זמן תפילין וכי בא בדרך ושקעה עליו חמה התירו לו להכניסס לעיר הואיל ומציאס בלאחר יד ולפ"ז קשה דא"כ אמאי נקט גבי בא בדרך ושקעה וגבי יושב בבית המדרש וקדש היום כיון דטעמא דתרוייהו שוין אמאי שני בלישניה לכ"ע ובא בדרך ושקעה מיירי בחול והואיל ושקעה חמה יש לו לסלקן וקמ"ל דלילה לאו זמן תפילין הוא ואס תאמר אי מיירי בחול אמאי אינו מציא לאותס בידו וי"ל דלמא משתלפי ליה מידיה וההיא דיושב בבית המדרש נקט וקדש היום דבע"ש מיירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא:

הדרן עלך ביצה

אלא א בקשין וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע ב האי נמטא גמדא דגרש שריא אמר רב פפא ג ערדלין אין בהן משום כלאים אמר רבא הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים דבזרני יש בהם משום כלאים רב אשי אמר ד אחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים לפי שאין דרך חמום בכך: אבל לא סנדל המסומר: סנדל המסומר מ"ט לא משום מעשה שהיה אמר אביי ה סנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו אסור לנעלו משום מעשה שהיה ומותר לטלטלו מדקתני אין משלחין דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבעיא: ולא מנעל שאינו תפור: פשיטא לא נצרכא דאע"ג דנקיט בסיכי: ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן: תניא ו ר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת הגיר ר' יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו ולא פליגי ז מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר בשרא לתחת באתריה דמר בשרא לעיל: זה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב: רב ששת ח שרא להו לרבנן לשדורי תפלין ביומא טבא אמר ליה אביי והא אנן תנן כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו הכי קאמר ט כל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב אמר אביי תפלין הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא י היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו מתיב רב הונא בריה דרב איקא היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לחומה היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש יא לא קשיא הא דלא מנטרא אי דלא מנטרא מאי איריא בראשו אפילו מחתן בארעא נמי דהא תנן יב המוצא תפלין מכניסן זוג זוג לא קשיא הא יג דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי מהו דתימא יד רוב לסטים ישראל נינהו ולא מזלזלי בהו קמ"ל:

הדרן עלך ביצה

מ) יומא סט., ג) [תוספתא פ"א ע"ס], ג) [פסחים ג. וש"נ], ד) שבת סב. עירובין לה., ה) פ"א: הא דלא מנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי והא דמנטרא מחמת כלבי ולא מחמת גנבי [מהר"ם], ו) [ע"ז ע. ע"ש ועי' מ"ש תוס' ב"ב נה: ד"ה רבי אליעזר], ז) [וטולין], ח) פ"א ולון, ט) [וע"ע תוס' שבת פ. ד"ה לא בסנדל], י) רש"ל מ"ז, כ) [ומתוך דברי התוי"ט ד"ה כל שנאותין וכו' תראה שאינו מוזכר וכתב ע"ז פי' נכון ע"ס],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ערדלין וכו' וקורין אותן ערדלין הס"ד: (ב) תוס' סד"ה אלא וכו' אמר ולאי אסור כל"ל ומיהא שיהא נמחק:

גליון הש"ם

גמרא רבי יהודה מתיר בשחור. עיין בב"ק דף נט ע"ב תוס' ד"ה להוה סיים:

לעזי רש"י

פילטר"א. לֶבֶד. מטוו"ש. גושים.

מוסף רש"י

נמטא. לבד, פלנטר"ל בלע"ז, **גמדא.** קשה, **שריא.** אין בו משוס כלאים, דהעבלה דומיא דלבישה לאיש היא נאמת חימוס הוא לאיתסר (יומא סט.). **המוצא תפלין.** בשבת, בשוק או בדרך (שבת סב.) בשדה במקום שנאבדין (ערובין צה.). **מכניסן.** לעיר ולבית (שם) לעיר דרך מלבוש (שבת סב.). **זוג זוג.** אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג, כדרך שנוהגין בחול, ואחד תמיד ומכניסן זוג אחר זוג עד שיכלו (ערובין שם. וכעי"ז שבת שם).

הדרן עלך ביצה

מוסף תוספות

א. [ו]לבישה והעבלאה דהוו דאורייתא אסירי אפילו בקשין. תוס' יומא סט. ד"ה קשין. ב. משום שמא תכרך נימא על בשרו. רשב"א. ג. דלא מיתסר מדאורייתא אלא שוע טווי ונוז כלומר שיהא הצמר והפשתן כל אחד מהם סרוק וטווי ושוזר ואחרי כן מחוברים יחדיו. שיטה. ד. אבל להציעו תחתיו שרי משום דהצעה תחתיו אינה של תורה אלא של דבריהם. רשב"ם. ה. עי' באורך בריטב"א ובשיטה ד"ה וכתב רבינו יצחק. ו. אין ניאותין בהם ביו"ט כדאמר בעירובין (דף צו.) והיו לאות על ידך יצאו שבתות ויו"ט שהן עצמן אות. כ"ן.

קבד א מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה יג סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף ג:

ב [מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יג]:

קבה ג מיי' שם הלכה יט וסמג שם טוש"ע שם סעיף יד:

קבו ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ב [לא מצאתי ברמב"ם דאסור לנענע ועי' תוי"ט ד"ה סנדל]:

קבז ה ו מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקטו סעיף ג:

קבח ז ח מיי' פי"ט מהלכות שבת הל' כו [פ"ד מהלכות תפילין הלכה יב] סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן רסו סעיף י [רב אלפס הל' תפלין דף עד: וכרא"ש שם סימן יח ועירובין פ"א דף קכב. וברא"ש שם סימן ב]:

קבט ט מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כג וסמג שם טוש"ע שם סימן שא סעיף מב:

רבינו חננאל

וסוגיין (עדילרין) [עדילרין] וצררי דפשיטי ודבזרני אין בהן משום כלאים, לפני שאין דרך חימום בכך. אמר אביי **סנדל מסומר אסור לנעלו משום מעשה שהיה.** ומפורש בשבת בפרק במה אשה. ומותר לטלטלו, מדתנינן אין משלחין אותו ביו"ט, דאי ס"ד אסור לטלטלו שלוחי מיבעי למיסר. **ולא מנעל שאינו תפור.** אע"ג דנקיט בסיכיה, פירוש תפוש ביתידות. **תניא** ר' יהודה אוסר (לטלטלו שליחי מבעיא) במנעל לבן כמנהג מקומו מפני שצריך ביצת (הגיד) [הגיר], ור' [יוסי] אוסר במנעל שחור כמנהג מקומו שהיו מצחצחין אותן. באתריה דר' יוסי ו) בדבשרא ומקום השיער ואין צריך אלא צחצוח בלבד. ובאתריה דר' יהודה בדבשרא וצריך ביצת (הגיד) [הגיר] ללבונו. ירושלמי תני אין מפרקין את המנעל מן (האימום) [האימום] ביו"ט, אבל מפרקין בחולו של מועד. מהו להעמיד חלב, אם אתה אומר [כן] אף הוא חולב ומעמיד מיו"ט לחול. תני ר' חלפתא בן שאול תכשיטין אסור לשלחן [וכר'], עד כדון תכשיטין של זהב ואפילו תכשיטין של כסף. ז) א"ר חזקיה טליין רקיקין הוון מתרבין בדרתיה דרבי ירמיה, אתא שאיל לר' זעירא, א"ל לא תיאסר ולא תשתרי. **זה הכלל כל שנאותין משלחין אותו** ביו"ט. רב ששת שרא להו לרבנן לשדורי להדדי תפלין ביו"ט, ואמר כך פירוש המשנה, כל שנאותין בו בחול, משלחין אותו ביו"ט. **אמר אביי היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה וחמה מניח ידו עליהן עד**

שמגיע לביתו. היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. מיתיבי היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו [היום] מניח ידו עליהן עד שמגיע (לביתו) [לבית] הסמוך לחומה, היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש. ופרקינן לא קשיא הא דתני עד שמגיע לבית הסמוך לחומה ולבית הסמוך לבית המדרש, מקום שמשתמרין מחמת גנבי, וכ"ש מפני כלבים. והא דאמר אביי עד שמגיע לביתו, בשאין שם בית סמוך (לביתו) [לבית המדרש], אלא מקום שהוא בית שימור מפני הכלבים, אבל מפני הגנבים לא, מהו דתימא גנבי גופייהו לא מזלזלי בתפילי יניחם לשם, קמ"ל דלא. **הדרן עלך ביצה שנולדה ביום טוב**

ו) בערוך ערך גר י"ב איתא בתמיה דר"י בר בישרא לתתא ולכלי שיער לתוך והוי חלק בעצמו ואינו צריך לתלות בתמיה דרבי יוסי בר בישרא לעיל ולא הוי חלקו וצריך לתתא. ב) בירושלמי איתא אמרין בשם ר' ירמיה אסור ומרין משמיה דר' ירמיה מותר ל"ל מזקי' אמא וכו' טליין דקיקין וכו'.

יום טוב. לא יבשל בתחלה. להיות תחלת בשולו ועיקרו לשם שבת אלא לשם יו"ט יהא תחלת בשולו והמשויר יהא לשבת כדקתני ואזיל אבל מבשל הוא ליו"ט ובלא הערמה כדקתני לקמן[1]: **עושה תבשיל.** לשם ערוב: **וכילה שעליו.** שהיו טחין בילה על הדג כשלולין אותו: **אלנו או שאכל.** קודם שבשל כל צרכי שבת: **סומך עליו.** לבשל בשבילו: **גמ' מנה הני מילי.** לאו דוקא מקראי יליף דערובי תבשילין דרבנן והכי קא מבעיא ליה אהיכא אסמכוה רבנן: **וזכור.** אין זכירה אלא בדבר המשתכח: **וזכרהו מאחר שבא להשכיחו.** כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזוכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת: **מ"ט.** למה תקנו ערוב קרא ודאי לאו בערוב משתעי ולאו ערוב משתמע מיניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בפסחים (דף קו.) זכרהו על היין וערוב מדרבנן ומה ראו לתקן: **אמר רבא כדי שיברור בו'.** מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט ובורר מנה לזה ומנה לזה: **רב אשי אמר.** לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב: **כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת.** אלא א"כ התחיל מבעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אבל אתחולי לא: **ק"ו דמיום טוב לחול.** לגמרי לא: **בשלמא לרב אשי.** דאמר לכבוד יו"ט תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביו"ט היינו דמערב יו"ט הולך לעשותו: **אלא לרבא.** דאמר כדי שיברור: **אפי' ביו"ט.** יעשהו לפני סעודת יו"ט יש כאן זכירת שבת לברור מנותיו: **שמא יפשע.** ישכח ולא יערב משום דטריד: **ותנא מייתי לה מהכא.** כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוליא טעם מן המקרא ויש תנא של בריתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: **את אשר תאפו אפו.** הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום ששי שאין אופין לצורך מחר: **אלא על האפוי.** בחמישי בשבת: **אופין.** פת: **מבשלין.** תבשיל: **שהיה יושב ודורש.** ביום טוב: **יצאה כת ראשונה.** לסעודת יום טוב והניחוהו דורש: **בעלי פטסין.** חביות גדולות הכינו להם [1] באמולין ומסך משתאות לפיכך מהרו לצאת כלומר בעלי נפש הן ואינן יגיעין לשמוע תורה: **הללו בעלי מאירה.** שהיה בית המדרש מתרוקן מאד וגנאי הדבר וקשה בעייניו: **עד מתי הם יושבים ל"ג: התחילו פניהם משתנין.** לא ידענא מאי היא. י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר. ולי נראה שהוא מין עשב חשוב וזרעו מתערב עם הפירות ובשדה לבן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכנימה והתולעים שריח אותו זרע מבריחן והורגן כדאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לא.): כל

יום טוב [a]שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים [2]תבשיל אחד ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין [3]אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: **גמ' מנה"מ** אמר שמואל דאמר קרא [1]זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר [2]כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר [3]מיום טוב לחול תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת היינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא אלא לרבא מאי איריא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי אין הכי נמי אלא גזרה שמא יפשע ותנא מייתי לה מהכא [2]את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מכאן אמר ר' [4]אלעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה ת"ר מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין כת שניה אמר הללו בעלי חביות כת שלישית אמר הללו בעלי כדין כת רביעית אמר הללו בעלי לגינין כת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו כת ששית לצאת אמר הללו [5]בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו [6]שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם [3]לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת יום טוב מצוה היא רבי אליעזר לטעמיה דאמר שמחת יום טוב רשות דתניא [7]רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר [1]חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [4]עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר [5]עצרת תהיה לכם היא כיצד רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו אמר רב חסדא למי שלא הניח עירובי תבשילין איכא דאמרי מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין [1]אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח פושע הוא מאי כי חדות ה' היא מעוזכם אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר [6]אדיר במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה משתמרין תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזאה כל

משפנין. כסבורין שכועס על כת ששית מפני שאחרו לצאת וכ"ש עליו: **חיי שעה.** סעודה: **אלנו משמנים.** מקרא הוא בספר עזרא עד כי חדות ה' היא מעוזכם: **אלא היה לו להניח.** כגון שאבדה לו אבדה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: **חדות ה'.** שמחה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעוזר אתכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שתלוו בשבילה: **שיתקיימו לו נכסיו.** אלא יהא אדם חומסן וגוזל שדות ממנו: **יטע בהן אדר.** אילן משוב הוא יש לו שם למרחוק ואומריס פלוני יש לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והמזיק בה יש לו עדיס הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: **שנאמר אדיר במרום.** כלומר שאדר לשון קיום וחוזק ולכך נקרא אדר: **כשמיה.** כשמו שמפרשין בני אדם את שמו: **נחמסת.** חמסן יהיב דמיה[7] אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום או מחר מזמינו לבית דין: **ופירותיה משתמרין.** לא ידענא מאי היא. י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר. ולי נראה שהוא מין עשב חשוב וזרעו מתערב עם הפירות ובשדה לבן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכנימה והתולעים שריח אותו זרע מבריחן והורגן כדאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לא.): כל

א) מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ח סמג לאוין ע"ה טוש"ע ח"ח סימן תקכו סעיף ח:
ב) מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם ס"ב:
ג) מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף טו:
ד) מיי' שם הלכה ח ה [מיי' שם פ"ח הלכה טן]: ה) מיי' שם פ"ו הלכה יט סמג שם טוש"ע ח"ח סימן תקכו סעיף ח:
ו) ז טוש"ע שם סימן תקכו סעיף ז:

רבינו חננאל

יו"ט שחל כו' לא יבשל בתחילה מיו"ט לשבת כו'. מנא לן שעושה תבשיל וסומך עליו לשבת. אמר שמואל מדכתיב זכור את יום השבת, כלומר זכרהו מקודם יום טוב שבא להשכיחו. ואמר רבא כיון שיודע כי מחר צריך לבשל לשבת בפני עצמו, אף הוא מתכוין לברר מנה יפה לשבת שלא יבשל הכל ליו"ט. **רב** אשי אמר למה אין מבשלין מיו"ט לשבת אלא ע"י עירוב, כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט [לחול]. ואקשינן עליה אי משום האי למה לי מערב יו"ט אפילו ביו"ט נמי. ומשנינן אלא גזרה שמא יפשע ביו"ט ונמצא אופה ומבשל בלא עירובי תבשילין. **ותנא** מפרש טעמא דמתני' מהכא, את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. כלומר אם אפיתם מאתמול אפו גם עתה, וכן אם יש לכם כבר מבושל בשלו, והאי אי אפשר לאוקמי בחול אלא מיו"ט לשבת, ומפרש שאין אופין אלא על האפוי, ואין מבשלין אלא על המבושל, מיכן סמכו לעירובי תבשילין מן התורה. פירוש בעלי פטסין, הם בעלי חביות גדולות, כלומר יש להן הרבה ומשכימין שיספק להם היין עד הערב. בעלי [כדים פחות מהם], לגינין פחות מן הכדים, הכוסות פחות מן הלגין. **(בת השפרים)** [כת השישית] אמר להן [הללו] בעלי מאירה. כלומר אין להם כלום, לא קיימו שמחת יו"ט ולא מצות ביהמ"ד שכבר יצאו. **ואסיק** כל מי שהיה יכול להניח עירובי תבשילין ולא עירב פושע הוא. **מאי כי חדות ה' היא מעוזכם.** אמר הקב"ה לישראל לוו עלי ושמחו היום וקדשוהו והאמינו בי ואני פורע, כלומר קיימו מצות חדות ה' שאמר הקב"ה ושמחת בחגך, והאמינו שאני מזמן לכם ברכה במעשה ידיכם כדי שתפרעו מה שלקחתם בהלואה. **ואא"ר יוחנן הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ה'.** כלומר יעשה מהן צדקה חשובה לפני ה' במרום, כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. ומפורש בפרק השותפין במעשה דמונבז המלך, דאמר אני גנזתי למעלה, כלומר הצדקה שפירשתי לעניים הנה היא גנוזה לי למעלה במרום, כדכתיב מלוה ה' חונן דל. **איכא דאמרי אדרא כשמיה,** והוא מאילני סרק והוא גדול ומשלח פארות וענפים הרבה, ואם (מסיין) [מסייג] בו הכרם אין חיה יכולה ליכנס לתוכו ומשתמר לעולם.

ג) כ"ג לגרים וכ"ה בערוך שם. והרב המגיה בד"ו כתב: "אולי צ"ל התחילו כת שישית לצאת" וכפי הנראה לא ראה את הערוך הנ"ל. ד) כנ"ל וכ"ה בערוך ערך אדר.

תורה אור השלם

1. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שמות כ ז
2. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לַיְיָ מָחָר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֹפוּ וְאֶת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֶת כָּל הַעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר:
שמות טז כג
3. וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מְמַתְקִים וְשַׁלְּחוּ מָנוֹת לַאֲשֶׁר לֹא נָכוֹן לוֹ כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצְבוּ כִּי חֶדְוַת יְיָ הִיא מָעֻזְּכֶם: נחמיה ח י
4. שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:
דברים טז ח
5. בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
במדבר כט לה
6. מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ: תהלים צג ד

הגהות הגר"א

[א] תוספות סד"ה לוו. כשאין לו ממי לוות. כל"ל:

מוסף רש"י

חיי עולם. תורה (שבת י. תענית כא.).

כל מזונותיו של אדם. כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא מזון משש קצוב לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש לו ליזהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוציאו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו: **חוץ מהוצאת שבתות.** אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומהיכן תבואהו אלא לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה אז לאחר שעה: **פותחין לו.** כלומר ממציאין לו שכר מועט: **מאי קראה.** שקולבין מזונות בראש השנה: **שהחדש מתכסה בו.** שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב כדאמר בר"ה (דף כ:) עשריס וארבע שעות מתכסה סיהרא: **הוי אומר זה ר"ה.** דאילו שאר י"ט כבר נתמלאה הלבנה במקצת ונראית בכל מקום: **בכסה ליום חגנו.** אבחדש קאי תקעו בחדוש הלבנה שופר כשהיא מתכסה ביום חגנו: **ואוכל את הראשונה.** נמצא אוכלה לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת דהויא לה אכילתה של הראשונה לכבוד שבת: **לשם שמים.** בטוח שתזדמן לו נאה לשבת: **מחר שביך לשבתך.** מאחר בשבת שלך תן לבך לשבת הבאה: **יום יום.** יעמיס לנו את ארכינו ועוזרתנו: **אינו צריך להודיעו.** לומר שלא יהא זה יושב ותוהה מהיכן בא אליו דבר זה: **ומשה לא ידע.** אלמא נתן לו הקב"ה קרון עור פניס ולא הודיעו: **לדעת כי אני ה' וגו'.** ריש"ה דקרא אך את שבתותי תשמרו ומאי לדעת רולה אני שתודיעם מה מתנה חשובה אני מבקש ליתן להם: **צריך להודיע את אמו.** לעשות לו אות וסימן שאם יאכלנו קודם שיבא לאמו תראה את האות ותשאלנו מי עשה לך כך והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אוהבם ותרבה חבה ורעות בישראל: **דעבידא לגלויי.** כגון קרון פניס דמשה שהודיעוהו הרואין לא צריך הנותן להודיעו: **ומאי ליה רוחלא.** נותן כחול סביבות עיניו: **לא** [ט] **נעשנו נכריס עלה.** ואין אשכחן[י] שחזר הקב"ה להעישן על התורה ועל המצות דכתיב וחרה משעיר למו הופיע מהר פארן (דברים לג) וכתיב אלוה מתימן יבא (חבקוק ג): **נשמה יתירה.** רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה[כ] ואין נפשו קלה עליו: **ויגפש.** דרשינן ליה אוי על הנפש שהלכה לה: **לא שנו.** דהוי ערוב: **דמלפת.** לפתן בעינן דמוכחא מלתא שעשוי לשבת: **ופת לא מלפתא.** הלכך לא מוכחא מלתא היא שהרי בכל יום יש לחם: **שבשולי קדירה.** שנשארו בלא מתכוין: **סומך עליהם.** מערב יום טוב לשם ערוב ולא אמרינן לא חשיבי ובטלי: **גורלו.** מערב יום טוב: **אין בהם משום בשולי נכרים.** שגזרו חכמים בבשולי נכרים משום חתנות ועל שנאכל כמו שהוא אי לא גזרו על בשולו דכיון שנאכל כמו שהוא אי אינו בשול דלא אתי מידי ואלו נאכלין על ידי מלאן חייס: **סומך ישראל עליהן.** דהא שרו באכילה: **כסא דהרסנא.** מטוגן בשומן קרבי דגיס ובקמח: **אסיר.** דקמח אין נאכל כמו שהוא אי לפיכך יש בו משום בשולי נכרים: הרסנא

כל מזונותיו של אדם קצובים בו' והוצאת בניו לתלמוד תורה. פר"י הכל נפקי מקראי דלעיל מזונותיו דשבת כדאמר לוו עלי ואני פורע תורה דכתיב חדות וחדות היא תורה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט):

איזהו חג שהחדש מתכסה בו וכו'. פרש"י שהלבנה אינה נראית וקשה לפי' זה דהוה ליה למימר שהלבנה מתכסה לכך [ו] פר"ת [שר"ח] מזדמן בו כלומר שרגיל לבא בו וכשא לשון זמן כמו ליום הכשא יבא ביתו (משלי ז) ורבינו משולם פירש מתכסה אלא היה שעיר של ר"ח קרב בו[א] והקשה רבינו תם דבתוספתא[מ] קאמר דקחשיב[נ] (ל"ו) שעיריס בשנה וקא חשיב י"ב שעיריס דראשי חדשים ולא מלינו י"ב אם לא היה שעיר דר"ח דר"ה והשיב לו רבינו משולם דלא עלה על לבו לומר כן אלא היתה דעתו דלא מפרש קרא בהדיא של ראש חדש דראש השנה דכתיב בפיגחס מלבד עולת החדש וחטאת לא הזכיר[ב] וי"מ מתכסה שאין מזכירין אותו במוסף דראש השנה ור"ת היה אומר אדרבה הואיל והיה קרב מזכירין אותו במוסף דראש השנה ותקן ר"ת לומר במוסף מלבד עולת החדש וגו' וכן תקן לומר שני שעיריס בהלכתן וגו' שעיר אחד של ראש חדש ושעיר אחד של ר"ה: [מ] אמר מיתיבי [7]לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה לא עבידא לאגלויי: אמר מר מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו [ד]מאי עביד ליה שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא שייף ליה מאותו המין א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר [8]ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו [ה]דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר [8]שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: אמר אביי [ו]לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר ר' זירא [ז]הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא איכא דאמרי אמר אביי לא שנו [ב]אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא והא דייסא לא שכיחא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי אין מערבין בדייסא אלא [ג]מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא ודייסא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא תני ר' חייא [ד]עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין וה"מ דאית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה [ה]שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו משום ערובי תבשילין והני מילי דאית בהו כזית אמר רב אסי אמר רב [ו]דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף [ז]ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא

מוסף רש"י

שהחדש מתכסה בו. לרמוקיס כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא ממוך למילוטה (ר"ה ח:) שהלבנה אינה נראית בעגול לכל העולם דכתיב חדש בכסה (סנהדרין יא:). הוי אומר זה ראש השנה. שאתה בראש חדש, אבל אם לא חגיגה בראש חדש הם (שם). לדעת כי אני ה' מקדשכם. להודיעם אני בא שאני רולה לקדשם (שבת י:). דעבידא לאגלויי. מי נתנו לו (שם). מתן שכרה לא עבידא לאגלויי. והוא הודיעם ע"י משה בעל פה מה שכרה (שם). שייף ליה משחא. יעפסנו בשמן בין עיניו דבר הנראה שהשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר המיעוט פלוני עשה וגם פת נתן לי (שם). ומלי ליה כוחלא. נתן כחול סביב עינו, וכן לשונו בתלמוד (שם). לכשפים. שתחזאנו שכשפו. נשמה יתירה. שמרחיבים דעתו לאכילה ושתיה (תענית כז:). כיון ששבת. שנא ושמר את השבת, ווי אבדה נפש. ויעפס דורש בנוטריקון ווי נפש (שם). דאכלי נהמא בנהמא. המלפתי פיתן בדייסא (נדרים מט:). דגים קטנים מלוחים. נאכלין כמות שהן מחמת מלחן (ע"ז לח.). כסא דהרסנא. טיגן בשומן דגיס, עם קמח (שם).

[ט] ל"ל בכסה, [י] ר"ה ח. סנהדרין יא: ע"ש, [כ] שבת י:, ד) [שבת י: ע"ש], [ל] תענית כז:, [מ] [ועי' תוספות לקמן דל"ה אמר רבא], [נ] נדרים מט:, [ס] ע"ז לח., [ע] [ועשנו], [פ] [ע"ז ב: ע"ש], [צ] בס"ל: פתוח לרווחת לב ומאכל, [ק] [ועי' תוס' ר"ה ח: ד"ה שהחדש], [ר] [ריש שבועות], [ש] [ל"ב], [ת] [וע"ע תוספות עירובין מ. ד"ה זכרון ותוספות ר"ה ח: ד"ה שהחדש ועוד שם בתוספות לה. ד"ה אילימא],

תורה אור השלם

1. תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֵּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ:
תהלים פא ד
2. כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפַּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
תהלים פא ה
3. רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת פְּרֹעֶה וְאָכְלוּ אֶת חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה עַל כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת אַדְמָתָם:
בראשית מז כב
4. שָׁוְא וּדְבַר כָּזָב הַרְחֵק מִמֶּנִּי רֵאשׁ וְעֹשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי:
משלי ל ח
5. בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמֹס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה:
תהלים סח כ
6. וַיְהִי בְּרִדְתָּ מִשֶּׁה מֵהַר סִינַי וּשְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ:
שמות לד כט
7. וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם:
שמות לא יג
8. בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֵשׁ:
שמות לא יז

הגהות הב"ח

(מ) גמ' קונין לו מר"ה (ועד יום הכפורים). תפ"מ וע"ב ס"מ ועד ראש השנה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמרא מהולאת שבתות והולאת יו"ט. נ"ב עיין במדלש רבה פ' אמור ריש פ' ל' ושם נאמר גם ר"ח. והש"ס אלא הזכירו אולי כללו בהולאת יו"ט דר"ח איקרי מועד דלאותא בפסחים עז ע"ב. ועיין בטור א"ח סימן (תמ"ט) [מיט] ובב"י ובב"ח ומג"א סס. ומהיכי אלא הזכירו המדרש הזה לדברי אחא דמיית הרב"י ול"ע:

מוסף רש"י

ז א [טור א"ח סימן מיט וב"י]:
ב ג מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה ג. סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכז סעיף ד:
ח ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה ו:
ט ו מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה טז. סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סימן קיג סעיף יב:
י ז מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ד. סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכ"ז סעיף ה:

מוסף תוספות

א. כדכתיב מלבד עולת החדש ומנחתה ולא כתיב מלבד חטאת ועולה. תוס' ר"ה מ: ד"ה שהחדש.
ב. [ו]שר"ח מתכסה בו פירושו שהוא נכסה ונעלם בו שאין לו זכר לר"ח מתוך עילוי היום דקי"ל בדרבה מיניה. הלא"ה.

רבינו חננאל

תני כל מזונותיו של אדם של כל השנה קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת בנו לת"ת, שאם פיחת פותחין לו, ואם הוסיף מוסיפין לו. ואמרינן מהאי קרא תקעו בחדש וגו' [בכסא, [פי'] בכסא לשון זמון כדאיתא התם בפרק חלק, כבר נתן להם זמן כדכתיב ליום הכסא אבא ביתו, ואין כסא אלא זמן כדכתיב בכסא ליום חגינו] כי חק לישראל הוא, והאי חק מזונות(י)הן, כדכתיב הטריפני לחם חקי, וכתיב ואכלו את חקם. שמאי הזקן היה אוכל כל ימיו לכבוד שבת. הלל הזקן מדה אחרת הייתה בו שהיו כל מעשיו לשמים, ואומר ברוך ה' יום יום. תניא בית שמאי אומרים מחד שבא לשבתא, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום. הנותן מתנה לחבירו מילתא דעבידא לאיגלויי היא ואין צריך להודיעו, כדכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, ואע"ג כתיב בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם, משמע דהנותן צריך להודיעו, משום דמתן שכרה לא עבידא לאיגלויי היא. וכל מצוה ניתנה בפרהסיא, חוץ מן השבת שניתנה בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל. ואסיקנא השבת ומתן שכרה אודעינהו, נשמה יתירה לא אודעינהו, כדריש לקיש דאמר נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם בערב שבת, שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי, כלומר כל שנבראו בעולם להתענג מהם נשמתן ביום השביעי נבראו, ומתרוחות ומתגדלות בשבת, וכיון ששבת וי אבדה נפש, כלומר נתמעטה הנשמה. והנותן

פת לתינוק צריך להודיע לאמו, כלומר שיף לו מאותו המין. זו **ששנינו ועושה תבשיל מעיו"ט, לא שנו אלא תבשיל** דבעינן מידי דמלפתא, אבל פת ודייסא לא, דלא מילפת, דא"ר זירא בבלאי טיפשאי אכלי נהמי בדנהמא, כלומר אפי' פת היא. תני ר' חייא עדשין שבשולי קדירה, סומך עליו משום ערובי תבשילין, והוא דאית ביה כזית. **ושמנונית** שע"ג הסכין, אם יש בה כזית גוררה וסומך עליה משום ערובי תבשילין. **וכזית** שאמרו בין לאחד בין לאמה. **והאי** דתנינן תבשיל זה אפילו שלוק או צלי או מבושל ואפילו קוליס האספנין שנתן עליו חמין מעיו"ט ותחלתו וסופו אינו לו שיעור, אוקימנא אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה, פירוש לא יהיה פחות מכזית, אבל למעלה, כלומר ביותר מכזית אפילו אלף ויותר אין לו שיאמר דיי. **ואמרינן דגים קטנים מלוחין אין בהם משום בישולי גוים**, כלומר מליחתם היא בישולם, והגוי לא בשל כלום כי כבר מבושלים הן, וקי"ל כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת [אין בו משום בישולי עכו"ם]. וזה מפורש בפרק אין מעמידין. וכן אם צלאו גוי סומך עליהן משום עירובי תבשילין. **ואי עבדינהו גוי כסא דהרסנא**, כלומר בישל הדגים הללו עם הקמח, אסור משום בישולי גוים, מאי [טעמא] קמחא עיקר, ולדברי הכל אינו נאכל כמות שהוא חי, ועולה על שלחן [מלכים] לאכול בו פת, ולא דמי לדייסא.

אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן כזית. וג' דיעות יש בהלכות ערוב ערובי תחומין צריך שתי סעודות לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פ:) ערובי חצרות צריכין כגרוגרת לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פב:) עד שיהא ב' סעודות ואם יש שם מזון ג' סעודות אינו צריך יותר ואפילו מאה יכולין לסמוך עליו ערובי תבשילין בין לאחד בין למאה אינו צריך אלא כזית לכל מין ומין:

[לעיל] **דגים** קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים. דהא נאכלים כמו שהן חיין הואיל ומלוחים [א] אבל אם נא היו מלוחים יש בהם משום בשולי נכרים ותימה דאמר במס' ע"ז פרק אין מעמידין (דף לח.) כל שאינו עולה על שלחן מלכים נאפה בו את הפת אין בו איסור משום בשולי נכרים וקאמר עלה כגון דגים קטנים וי"ל דהתם בקטנים טפי מיירי והכא מיירי בדגים שאין קטנים כל כך שפעמים שהן עולין על שלחן מלכים נאפה בו את הפת:

קמ"ל קמחא עיקר. מכאן אנו סומכין ליקח מן הנכרים פת הנאפה מן הדגים שקורין קנטויי"ש ואוזליאו"ש דמאי נחוש אי משום פת עצמו התירו חכמים אי משום דגים שנאפו בה הא אמרינן קמחא עיקר ואין לחלק ולומר דשאני הכא לחומרא כלומר דקמחא שהוא מן שלקות שבגילתו רכה אסור אבל בעלמא שהוא עב והוי מעשה תנור אף שהיתר עיקר לא אזלינן לקולא אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא מהו לתימא הרסנא עיקר כלומר היה לנו להתיר אלמא היכא דהיתר עיקר אזלינן בתריה אפי' לקולא אי נאו דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש שמא הדגים מעופות טמאים דהא אינן מצויין בינינו ושמא יש דס בדגים רובם אין בהם דס ומה שבודקים הדגים בשעה שמשימין אותם ברוטב אם יש בהן דס זהו חומרא בעלמא דהא אם לא נבדקו מותרין וגם אין לחוש משום בילי נבלות או מטרפות משום דאזלינן בתר הרוב וא"ת והא יש לחוש שמא נלוסו בדגים טרופות דאמר בחולין (דף סד. ופס) דאין לוקחין דגים טרופות מן הנכרי וי"ל ה"מ בעייניהו משום דאית בהו ריעותא דמוכחא מלתא ממה שהן טרופות דמנבלות וטרפות אתו וזבנהו ישראל לנכרי אבל הכא שנלוסו דליכא שום ריעותא לא מיישינן לשום דבר ויש לומר שנלוסו מדגים שלמות ומיהו פסטי"ץ של דגים שאפאו נכרי אין להתיר דיש בהם משום בשולי נכרים הואיל ונבלע טומן הדגים בתוך העיסה והדגים אסורין משום בישולי נכרים א"כ אף העיסה שמבחוץ אסורה ונעשה כולו בשולי נכרים אע"פ שהעיסה אין בה משום ב"נ דהא התירו את הפת וגם מה שנבלע בה אינו בעין מ"מ קודם שנבלע בעיסה היה בעין והיה נאסר ונמצא שהעיסה [ב] נלוסה מן האיסור דרבנן [ג] ויש [ד] שמסיירין הטומן ואוכלים אותן בכה"ג ואותן מיליי"ש מדלא מברכין עליהן ברכת המוציא יש בהן משום ב"נ ומיהו אומר הר"ר יחיאל דאין בהם משום ב"נ כיון דדרך אפייתם פת עביד להו ועוד דאי קבע סעודתיה עליהן מברך ברכת המוציא אלמא פת נינהו: [ו] **רבי** אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. תימה הא רבי ס"ל בפרק בכל מערבין (עירובין דף לח: ופס) דשבת ויו"ט קדושה אחת היא וא"כ היכי מערבינן ערובי חצרות מי"ט לשבת ויש לומר דאדרבה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה אחת הן היינו בדבר האסור לעשות ביו"ט כגון תחומין אסור לעשותם ביו"ט בשביל שבת דהא קדושה אחת הן [ג] אבל בשביל שקדושה אחת היא לא אסרינן דבר המותר לעשות ביו"ט עצמו כגון לטלטל בחצרו לעשות ערוב בשביל שבת [ד]:

הרסנא עיקר קמ"ל קמחא עיקר אמר ר' אבא [א]ערובי תבשילין צריכין כזית איבעיא להו כזית אחד לכלן או דלמא כזית לכל אחד ואחד ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב [ב]ערובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה: תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי כל שהוא לאו אע"ג דליכא כזית לא דאית ביה כזית: ת"ש [ג]תבשיל זה צלי ואפילו כבוש שלוק ומבושל וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מערב יו"ט תחלתו וסופו אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה אמר רב הונא אמר רב [ד]ערובי תבשילין צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן תא שמע [ה]דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא: [ו]מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי ועד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת: ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין אמר ליה סמוך אדידי לשנה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין אמר ליה פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור ת"ר [ז]יום טוב שחל להיות בערב שבת אין מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות רבי אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי [ח]אתה אוסרו בדבר המותר לו אתמר רב אמר [ט]הלכה כתנא קמא ושמואל אמר הלכה כרבי: איבעיא להו הלכה כרבי לקולא או לחומרא פשיטא דלקולא קאמר משום דשלח רבי אלעזר לגולה לא כשאתם שונין בבבל רבי מתיר וחכמים אוסרין אלא רבי אוסר וחכמים מתירין מאי תא שמע דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא כותיה דשמואל ואמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקלקולא אי אמרת בשלמא לקולא קאמר היינו קלקולא אלא אי אמרת לחומרא מאי קלקולא איכא כיון דמקלקלי בה רבים היינו הרסנא עיקר. שומן הדגים: בין לאחד בין למאה. די להם בכזית: לא דאיתיה ביה כזיתא. ולגבי ככר שלם קרי ליה כל שהוא: תבשיל זה. של ערוב: כבוש. בחומץ ובחרדל ומיני ירקות: שלוק. מבושל הרבה מאד: מבושל. כהלכתו: קוליים האספנין. דג מלוח הוא ורך ונאכל כמו שהוא אי אלא שנותנין עליו חמין וזה בשולו כדתנן במסכת שבת (דף נט.) שהדחתו זו היא גמר מלאכתו: שנתנו עליו חמין גרסינן. שעשו לו מערב יו"ט בשול הראוי לו: תחלתו. כשעשה התבשיל אין לו שיעור כמה יהא בו: סופו. אכלו או שאבד ושייר ממנו קצת: מאי לאו אין לו שיעור כלל. לא לרב ולא למעט: לא אין לו שיעור למעלה. לומר שלא יוסיף בו על כך וכך: למטה. לא יפחות מכזית: לריכים דעת. שידעו שלשם כך נעשו. ורב הונא לא פירש דעת מי ומפרשינן לה אנן ואמרינן הא דלאי פשיטא לן דכי אמר רב הונא לריכים דעת דעתו דמניח מיהא בעי דאיהו עדיף שעושהו לשם כך מיהו מבעיא לן דעת מי שהניחו לגרסו כגון דעשאו זה לצורך חברו כלום לריך שימלך בו תחלה לעשותו על פיו: עד תחום שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם ולא עלו על לבו לזוכרן: מסדר מתניתא. שהיה יודע משניות בגרסא ומחזר עליהן לפני מר שמואל שיהיו סדורות בפיו כעיקרן: סמוך אדידי. דמערבנא אכולה נהרדעא שהיא עירו: לשנה. לשנה אחרת [ט] ורא"ש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות: לדידך אסור. שאין דעתי על המזידין והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים: לא ערובי חצרות. לטלטל מחר דנראה כמתקן דבר: שאתה אוסרו בדבר האסור לו. כח יש בידך לאסור עליו מלעשות צורך מחר דבר שהוא אסור בו ביום והיינו תחומין שאף ביו"ט אסור לצאת מן התחום: ואי אתה אוסרו. אין כח בידך לאסור לו מלתקן למחר דבר שהוא מותר בו ביום ואיסור טלטול חצרות ליתיה ביום טוב: משום דשלח רבי אלעזר לו'. לפיכך הוצרכו לשאול לקולא קאמר שמואל או לחומרא משום דשלח ר' אלעזר לחומרא ואנו שונין דרבי לקולא לפיכך שואלים אנו שמואל שקבע הלכה כרבי היכי מתני לפלוגתייהו: ואמר רב אחא הוראה וכו'. דרב פליג עליה ואמר הלכה כת"ק: כיון דמקלקלי בה רבים. שסוכחין ומטלטלין בלא ערוב: היינו

יא א ב מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סימן תקמ סעיף ג:
יב ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ה:
יג ד ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ט:
יד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
טו ז מיי' פ"ו שם הלכה טו ופ"ח מהלכות עירובין הלכה יד סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סימן תקכה ס"ב:

רבינו חננאל

אמר רב ערובי תבשילין צריכין דעת. אוקימנא ודאי המניח צריך לומר כי לפלוני ופלוני אני מערב, כשמואל דהוה מערב אכולה נהרדעא, ור' אמי ור' אסי מערבי אכולה טבריא, אבל דעת מי שהניחו אין צריך להיות יודע בשעת עירוב אלא אפילו אחרי כן, ואפילו ביו"ט עצמו אם נודע לו שאחרים ערבו עליו מותר לו לבשל, כר' יעקב בר אידי דהוה מערב ומזכיר הריני מערב זה על כל מי ששכח ולא עירב, ואחרי כן היה מכריז כל מי שלא עירב יבא ויסמוך על עירוב שלי. ואמרינן עד כמה. ואסיקנא עד כדי תחום שבת בא ושואלו וסומך עליו, וכההוא סומא דאמר ליה מר שמואל ביו"ט תא סמוך אדידי, בשנה אחרת נמי חזייה ביו"ט דהוה עציב, ואמר ליה פושע הוא, לכולי עלמא שרי וליה אסור [ט] (אוקימנ' להא מתניתא הכי). ת"ר יו"ט שחל בע"ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות דברי רבי, וחכמים מתירין אוקימנא להא מתני' הכי. וכן שלח ר' אלעזר לגולה. ואסיקנא הלכה כרבי דאמר שאין מערבין, ולא חיישינן למאי דתנינן אין מערבין עירובי תחומין ביו"ט שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו', כלומר ביו"ט שאסור לצאת חוץ לתחום, כן לערב ביו"ט לצאת בשבת חוץ לתחום אסור, אבל טלטול בחצרות שמותר ביו"ט, יש לו לערב ביו"ט כדי לטלטל בשבת, אע"ג דמסתבר טעמיה לא חיישינן ליה, והלכה כרבי שאין מערבין לא לתחומין ולא לחצרות.

ז) שיך למטה אמר וחכמים מתירין.

ה) [תוספתא פ"ב], ו) [תוספתא שם], ז) [ועיין תוספו' כתובות ז. ד"ה מתוך], ח) [ולקמן:], ט) כ"ל בלועה ועיין רש"ל, י) [וע' תוספות ע"ז מ. ד"ה אמר רבא ותו' תוליין סד. ד"ה סימנין],

---

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' ויש שמסיירין הטומן. נ"ב ס"א ויש שמתירין הטומן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לשנה. ור"ה היה. עיין תשובת מ"ל סימן ק"ל:

מוסף רש"י

הרסנא עיקר. ואותו מוליים נאכל כמות שהוא מי ושרי (ע"ז לח.). קמ"ל קמחא עיקר. ויש בו משום בישולי עכו"ם, שהקמח אינו נאכל מי (שם).

מוסף תוספות

א. שאם מלחן ישראל כיון שהוא נאכל כמות שהוא חי כשמבשל אחר כך הגוי אינו בישול כ"כ ומותר. הרמב"ר. (ועי' שו"ע יו"ד קיג סעי' יב). ב. ולא דמי לעיסה הנילושה שהביצים בטלים מתחלה ולא נאסרו מעולם. תוס' הרא"ש חולין סד. ד"ה סימנין. ג. [ו]מיחזי כמיקני ביתא. הרא"ש. ד. כיון דהוצאה מותרת בי"ט מותר לו לתקן בי"ט לצורך השבת והא לא מיחזי כמיקנא ביתא, [וע"ש עוד]. שם.

היינו קלקולא. אם היה מותר לערב אתמול והוא אסר: **משום בשל שבת.** ברכה אחת לשניהם ומתחיל להזכיר שבת תחילה ותתן לנו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה: **ומסיים.** הברכה בשל שבת מקדש השבת ותו לא: **ואומר קדושת היום באמצע.** ותתן לנו ה' אלהינו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה: **הני תנא קמיה דרבינא.** במילתיה דרבי מקדש ישראל והשבת והזמנים: **אטו שבת ישראל מקדשי ליה.** שקדמת קדושת ישראל לשל שבת. בשלמא זמנים צריך להקדיש קדושת ישראל לקדושתן שעל ידי קדושת ישראל מתקדשו הם ואילו לא מתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקולקין מועדים בבית דין: **אלא שבת מקדשא וקיימא.** משמת ימי בראשית ואינה תלויה בקביעות דראש חדש: **מתפלל שבע.** כשאר שבתות כי היכי דבחול אין לו למועד ברכה קבועה בשלש תפלות הללו אף בשבת אין צריך לקבוע לו ברכה לבית שמאי ולא לכללו לבית הלל: **מעין המאורע.** ראש חדש או מועד: **בעבודה.** כגון יעלה ויבא בברכת עבודה: **בהודאה.** כמו שאומר על הנסים בחנוכה ופורים: **כל מקום שזקוק לשבע.** ואפי' ערבית ושחרית ומנחה: **אין הלכה כאותו הזוג גרסינן.** אלא כתנא קמא דאמר מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה. מיהו לאו הלכתא כוותיה בהא דקאמר ובמוספין מתחיל כו' אלא בהא הלכתא כרבי דאמר אף חותם בה מקדש השבת ישראל והזמנים או ראש חדש חדש: **מיום טוב לחבירו.** אם מזכר ביו"ט ראשון וחלו שני ימים טובים חמישי וערב שבת ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב ואם חלוף אינו צריך לערב לתבשילין ובתחומין יאמר אם היום (א) קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר כמו כן בשל תחומין ובאותה הפת עצמה דממה נפשך הוי עירוב אבל בשל תבשילין אין צריך לשנות ולחזור את תנאו למחר: **דלמקני שביתה בשבתא.** לאו דוקא שבתא נקט אלא יו"ט קרי שבתא. לא התירו לו לקנות שביתה ביום טוב ואפי' מספק ואם התירו בעירובי תבשילין התם משום כבוד שבת התירו: **אין אופין.** פת: **ממלאה אשה בו.** דבחל טרחא סגי וכן בנחתום לגבי מלוי: **אבל נאפות.** כל כבר וכבר צריכה (ב) אפיה ורביה לעצמה: **בזמן שהתנור מלא.** שתנוריהם קטנים היו ומדביקין פת בדפנות ומתוך שהוא מלא מתמעט חללו ואין מקום לחמימותו להתפשט והפת נאפת יפה: **הוא נאסר.** לאפות: **וקמחו נאסר.** שלא יהו אחרים אופין קמחו בעודו שלו (ג): **ולאקנויי קמחו.** אם צריך לתת במתנה את קמחו שיהו אחרים מותרים לאפותו ולתת לו: **בשלמא לא גרס:** תבשיל שבת: **עבר ואפה מאי.** מהו שיאכל בשבת: ומי

אין הלכה כאותו הזוג. וא"ת אמאי לא קאמר הלכה כתנא קמא ו"ל דאי הוה אמר הלכה כתנא קמא הוה משמע אכל דבריו אף ממה שאמר מסיים בשל שבת והא ליתא דהא קי"ל דהלכתא כרבי דאמר חותם ברוך מקדש השבת ישראל והזמנים [1].

היינו קלקולא אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי ולאסור תנו רבנן [2] יום טוב שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל שמנה [ואומר] של שבת בפני עצמה ושל יו"ט בפני עצמה וב"ה אומרים מתפלל שבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רבי אומר אף חותם בה [3] מקדש השבת ישראל והזמנים תני תנא קמיה דרבינא מקדש ישראל והשבת והזמנים אמר ליה אטו שבת ישראל מקדשי ליה והא שבת מקדשא וקיימא אלא אימא מקדש השבת ישראל והזמנים אמר רב יוסף [4] הלכה כרבי וכדתריץ רבינא: [5] ת"ר שבת [6] שחל להיות בר"ח או בחולו של מועד [7] בערבית ושחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה [8] ואם לא אמר מחזירין אותו רבי אליעזר אומר בהודאה [9] ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים כל מקום שהוזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע אין הלכה כאותו הזוג אמר רב הונא בר אשי אמר רב מניה אדם עירובי תחומין מיום טוב לחברו ומתנה אמר רבא [10] מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה מאן דאמר עירובי תחומין כל שכן עירובי תבשילין ומאן דאמר עירובי תבשילין [11] אבל עירובי תחומין לא מאי טעמא דלמקני שביתה בשבתא לא תנו רבנן [12] אין אופין מיום טוב לחבירו באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת [13] ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו ר' שמעון בן אלעזר אומר [14] ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא אמר רבא [15] הלכה כרבי שמעון בן אלעזר איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר או דלמא הוא נאסר ואין קמחו נאסר למאי נפקא מינה לאקנויי קמחו לאחרים אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים מאי תא שמע [16] מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשלין לו ש"מ הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ איבעיא להו [17] עבר ואפה מאי ת"ש מי שלא הניח עירובי תבשילין כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואחרים אופין לו ומבשלין לו

ואי

ויו"ל דאי הוה אמר הלכה כתנא קמא הוה משמע אכל דבריו אף ממה שאמר מסיים בשל שבת והא ליתא דהא קי"ל דהלכתא כרבי דאמר חותם ברוך מקדש השבת ישראל והזמנים [1].

מאי טעמא למקני שביתה בשבתא לא. וא"ת למה לי האי טעמא האיכא טעמא דהכנה כדאמרי' בפ' בכל מערבין (עירובין דף לח: ושם) מיו"ט לשבת מאי טעמא לא משום הכנה וי"ל דאי לאו ההיא טעמא דמקני שביתה בשבתא משום טעמא דקאמר משום הכנה לא אסרינן הואיל ויש שם שפק דשמא חול הוא לגמרי [2] מכל מקום קשה דהתם בעירובין למה לי טעמא דהכנה תיפוק ליה משום דמקני שביתה בשבתא לא ויש לומר דהתם מיירי בעירובי חצרות ולא שייך למקני שביתה ומכל מקום קשה מההוא דגטין פרק הזורק (דף עז:) גבי שכיב מרע דקאמר איהי תזיל ותחוד ותפתח והתם מיירי בשבת דשרי לעשות קנין והכא אסר למקני שביתה אפי' ביו"ט וי"ל דשכיב מרע שאני דהתירו עליו שלא תטרף דעתו ותדע דיש חלוק בין שכיב מרע לאיש אחר דהא התירו לו לגרש בשבת ואין אנו מקדשין ואין מגרשין ואע"ג דלא קאמר לקמן [3] אין מגרשין מכל מקום למה יש לחלק בין קדושין לגרושין ועוד דבתוספתא אמרינן בהדיא אין מקדשין ואין מגרשין ולי נראה מדקאמר התם אי אתה מודה משמע דלא פליג שום אדם עליה והא פליג רבי עליה לעיל דאמר מערבין עירובי חצרות לכך נראה לפרש דטעמא דהכא יש לומר משום הכנה וה"ק אסור למקני שביתה בשבתא משום דהיינו הכנה ואין מכיינין מיום טוב לשבת ואת"ת לרבי יוחנן דאמר לעיל (דף ד.) נולדה בזה מותרת בזה וקאמר טעמא לעיל משום דלית ליה הכנה וכי פליג רבי יוחנן אכל הני תנאי ואמוראי דהכא [4] ויש לומר דהתם מיירי בהכנה שנעשה בידים כגון עירובי תחומין ואפי' רבי יוחנן מודה אבל מה שמתיר ר' יוחנן היינו גבי בילה דהוי הכנה בידי שמים שנעשית מאליה:

אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת אין קמחו נאסר אין צריך לאקנויי קמחו. ותימה הואיל וקמחו נאסר מה מועיל הקנייה לאחרים מי יכול לסלק האיסור שבו כדי שיאכל הוא עצמו אחר (כך) שנאסר [5] ועוד קשה [6] כיון שהוא נאסר מאיזה טעם יהא מותר שאחרים אופין (לשבת) בשבילו [7] וכי אחרים יכולים לעשות בשבילו מה שהוא עצמו אינו יכול לעשות בשביל עצמו [8] לכן נראה לי כגי' [9] דה"ג אי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר מני לאקנויי קמחו לאחרים ואז מועיל הקנין [10] ואי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר לא מני לאקנויי קמחו לאחרים דהא לא מועיל הקנין ובסמוך גרס ש"מ הוא נאסר ואין קמחו נאסר:

ובגלד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיום טוב וכו' ובתמומין יאמר אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב אם היום קדש: (ב) תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' תנאי ואמוראי להכא דהתם ודהתם ויש לומר להתם והכא מיירי:

גליון הש"ם

גמ' רשב"א אומר ממלאה אשה תנור פת. עיין לקמן דף כב ע"ב ברש"י ד"ה וכ"ה ומתירין ובתוס' שם:

מוסף רש"י

מתחיל בשל שבת. ותתן לנו את יום המנוח הזה, ומסיים בשל שבת. מקדש השבת ותו לא (ערובין מ:). ואומר קדושת היום. של ראש חדש עם של שבת כגון את יום המנוח הזה ואת יום ראש חדש הזה, ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה (שם). מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא. והפת מרובה קרובים זה לזה מתממעט זה מזה ונאפת יפה וטורח הלריך הוא (סדור רש"י סי' שצה).

מוסף תוספות

א. דהא אפילו ביצה דכותה שנולדה ביום טוב ראשון מותרת בשבת והכא נמי כיון דמתנה ביום טוב ראשון לא מיחזי כמכין מיום טוב לשבת. רשב"ם.

ב. אדרבא הל"ל שיהא קמחו כבעליו וכענין שאמרו בעירובי תחומין (ל"ז א') דהבהמה והכלים כרגלי הבעלים ואפילו נתנן לאחר בשבת או ביו"ט. רשב"ם. ג. דאי אין קמחו נאסר דאין צריך לאקנוי. תי"פ. ד. דאם כן מה הועילו חכמים בתקנתן כל [אדם לא] יערב ויתן לאחרים שיעשו לו. רשב"ם. ה. [הא] שלוחו של אדם כמותו. שם. ו. והקנאה מיהא בעי דבלאו הכי אי אפשר משום דשלוחו של אדם כמותו. ר"ן.

רבינו חננאל

ת"ר יו"ט שחל בשבת [וכו'] בית הלל אומרים מתפלל שבע. מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. פירוש, מתפלל שלש ראשונות ושלש אחרונות, ואומר אתה בחרתנו באמצע. מתחיל בשל שבת ואומר ותתן לנו ה' אלהינו את יום המנוח, ומסיים בשל שבת בשמחה ובששון הנחלתנו ושבתות ומועדי קדשך. רבי אומר אף חותם בהמקדש ישראל והשבת והזמנים, ותרציה רבינא הכי מקדש השבת וישראל והזמנים, דשבת לאו ישראל מקדשי לה דהא מיקדשא וקיימא. אמר רב יוסף הלכתא כרבי דחותם בה וכדמתרץ רבינא ברוך מקדש השבת וישראל והזמנים, דישראל מקדשי להו לזמנים, הילכך מקדמינן קדושתן דישראל דאינון מקדשי להו לזמנים. ת"ר שבת שחלה להיות בר"ח או בחולו של מועד. ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שבע, ואומר אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וגו', ומזכיר מעין המאורע, אם הוא ר"ח אומר של ר"ח, ואם חולו של מועד, אם פסח אומר של פסח, ואם סוכות של סוכות. בעבודה והיא רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו'. ואם לא אמר מחזיריין אותו, והכי הילכתא. ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קידוש היום באמצע, וחותם מקדש השבת ישראל והזמנים, והכי הילכתא. רשב"ג ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, לא במוספין בלבד, אלא כל מקום שזקוק לשבע בין ערב בין שחרית בין מנחה, מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קידוש היום באמצע. אמר רב הונא אין הלכה כאותו הזוג, והן רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה הללו. אמר רבא מניח אדם עירובי תחומין מיו"ט לחבירו ומתנה, וכ"ש עירובי תבשילין. ומשמיה דרב אמר מניח עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה, אבל עירובי תחומין לא, דלמקנא שביתה ביו"ט לא. והני מילי בשני ימים טובים של גליות שהן ב' קדושות, שמתנה ואומר אם היום קדש ולמחר חול הוא אינו צריך לעירוב, ואם מחר הוא יו"ט היום עיו"ט, הנה אני מערב מעיו"ט ליו"ט. וקיימא לן כרבא דהוא בתראה. ת"ר אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול. באמת אמרו ממלאה אשה קדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. וכן נחתום ממלא ומחמם קומקומוס מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון אחד כו'. ר' שמעון בן אלעזר אומר אף ממלאה אשה תנור פת, מפני שהפת [נאפת] יפה בשעה שהתנור מלא. אמר רבא הלכה כר' שמעון בן אלעזר, וקיי"ל מרבותינו ובלבד שלא יערים. איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר, ואין לו תקנה אא"כ יקנה קמחו לאחרים, אלא הוא שנאסר [1] [לא אפי ליה אלא] דכמה דלא מקני ליה, לא הוא אפי ליה ולא אחרים אפו ליה. או דלמא הוא נאסר אבל קמחו לא נאסר, ולא צריך לאקנויי קמחו לאחרים, אלא הוא שנאסר לא אפי אחרינו אפו ליה. ופשטנא הוא נאסר וקמחו נאסר, ואין לו תקנה אלא אם יקנה קמחו לאחרים וימסרנו להן, נעשה כשלהן ומותר להן לאפות ולהאכילו. איבעיא להו זה שנאסר אם עבר ואפה מאי, כלומר קנסינן ליה ומנענין ליה לאכול מה שנאפה, אי לא.

---

[1] ע"פ הגה"ה בד"ו: "אלא הוא שנאסר לא אפי ליה אבל כל כמה דלא מקני כו'".

ובלבד שלא יערים. פרש"י בשתי קדרות שיאמר אני צריך להזמין אורחים או יבאו לי אורחים אבל בקדרה אחת מותר להעריס ולהרבות דהא חזינן לעיל דאפי' מיום טוב לחברו שרי בכך ואם תאמר מאי שנא מהתם דרב אדא דמעריס ומלח גרמא גרמא וי"ל דשאני התם דהוי עבוד אוכלין בעלמא ומשום שמחת יום טוב המירו[א] דאי לאו הכי חייש שמא יסריח הבשר וממנע ולא שחיט אבל הכא מיירי בבשול דחמור וגם היה יכול לעשות תקנה על ידי עירודי תבשילין[ב] מבעוד יום[ג]:

על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין. ודג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וב"ה אומרים תבשיל אחד כלומר תבשיל אחד כי האי גוונא כגון דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין וקשה לישנא לא משמע הכי לכך נראה לי דגרס אפכא[ד] ב"ש אומרים תבשיל אחד פירוש דג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וצריך עוד תבשיל אחר ובית הלל אומרים שני תבשילין פירוש דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין:

אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה. פירש רש"י ואליבא דבית הלל דקאמר תבשיל אחד ואר"ת דלאפיה צריך לערב גם בפת ואינו יכול לאפות על ערוב תבשיל[ה] אחד דהא קיימא לן כרבי אליעזר דאמר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מדקא מייתי סתמא דגמ' כוותיה לעיל[ו] ברישׁ פרקין דקאמר ותנא מייתי לה מהכא והא דקאמרי ב"ה לעיל מינה אדם ערוב תבשיל אחד ועושה בו כל צרכו קאי אמאי דקאמר בית שמאי אין טומנין את החמין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מבעוד יום וכו' וסברי דאפי' בשלשה תבשילין צריך שיהא לכל אחד ואחד כגנדו ועל זה קא מיירי ב"ה ואמרי דעל תבשיל אחד עושה בו כל צרכו כלומר כל מיני תבשילין כגון חמין וכיוצא בו והא דקאמר אבי לא שנו אלא תבשיל אחד אבל אבל פת לא היינו דווקא היכא דאינו רוצה לאפות אבל אם היה רוצה לאפות היה צריך פת[ז] ולא נהירא להר"ר יצחק חדא דמכל הני משמע דלא צריך אלא תבשיל אחד לכל דבר בין לאפות בין לבשל ומה שמביא הש"ס לעיל דר' אליעזר לאו משום דהלכתא כותיה אלא אסמכתא בעלמא מייתי על עירודי תבשילין אלא אדרבה קיימא לן כרבי יהושע לגבי דרבי אליעזר משום דרבי אליעזר שמותי הוא ורבי יהושע פליג עליה בירושלמי ואמר אופין ומבשלין על המבושל ומ"מ אור"י לא מצאתי לבי לעבור על דברי דודי וצריך שני תבשילין פת ותבשיל וכן עמא דבר[ח]:

ואי איתא ליתני עבר ואפה מותר אמר רב אדא בר מתנה תנא תקנתא דהיתרא קתני תקנתא דאסורא לא קתני ת"ש מי שהניח עירובי תבשילין הרי זה אופה ומבשל ומטמין[א] **ואם רצה לאכול את עירובו הרשות בידו אכלו עד שלא אפה עד** (ב) **שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים** [ב]**ואם הערים אסור אמר רב אשי הערמה קא אמרת שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד רב נחמן בר יצחק אמר הא מני חנניה היא ואליבא דבית שמאי דתניא** [ג]**חנניה אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן ערב בפת ואין מבשלין אא"כ ערב בתבשיל ואין טומנין אלא אם כן היו חמין טמונין מערב יום טוב ובית הלל אומרים מערב בתבשיל אחד ועושה בו כל צרכו** [ד]**(תנן)** [ג]**המעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל לא צריכא דאית ליה פירי אחריני ת"ש** [ד]**המטביל כליו בשבת בשוגג ישתמש בהן במזיד לא ישתמש בהן לא צריכא דאית ליה מאני אחריני א"נ אפשר בשאלה ת"ש** [ה]**המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אסורא דשבת שאני: בית שמאי אומרים שני תבשילין: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא** [ו]**אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושוין שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה: אכלו או שאבד הרי זה לא יבשל עליו וכו': אמר אביי** [ז]**נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר: מתני' חל להיות אחר השבת בית שמאי אומרים מטבילין את הכל מלפני השבת וב"ה אומרים** [ז]**כלים מלפני השבת** [ח]**ואדם בשבת ושוין** [ט]**שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין** [ט]**ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה: גמ'** דכולי עלמא מיהת כלי בשבת לא מאי טעמא אמר רבה [י]גזרה שמא **מאי איכא.** דעבר ואפה מותר מכדי תנא אתקנתא קא מהדר נתני נמי הך תקנתא בהדי הך דמקנה קמתו: **תקנתא דהיתרא.** העשויה בהיתר: **שלא יערים.** לאחר שבשל לצורך (ג) לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויותירם לשבת אבל בקדרה אחת אם יריבה לשבת הא אמר דאפי' לחול שרי כדלעיל[ו] ממלאה אשה קדרה בשר ואע"פ שאינה צריכה אלא לאחיכה אחת: **ואם הערים אסור.** לאכול דאחמור רבנן בהא מילתא שלא לעקור תורת עירוב. ולא דמי להערמה [ד]דרב אדא בר אהבה דמלח גרמא גרמא דאין עבוד באוכלין [ה] ואי משום טרחא הא עדיפא דלמא חס שלא יסריח הבשר וממנע ולא שחיט וקס"ד דהוא הדין לעבר ואפה: **שאני הערמה כו'.** לעולם עבר ואפה מותר והערמה אינה דאין לכאן דשאני הערמה ממזיד דאיכא למימר אחמור בה רבנן בהערמה טפי ממזיד דאלו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים ואין אחרים למדים הימנו והוא עצמו משים אל לבו ושב הלכך לא מעקרא תורת עירוב אבל מעריס סבור לעשות בהיתר הלכך לא ישיב אל לבו לחזור בו ואחרים למדין הימנו ומעקרא תורת עירוב הלכך קנסוהו רבנן: **הא מני.** דקתני אם הערים אסור: **חנניה היא.** דשמעינן ליה דמחמיר בעירודי תבשילין ואליבא דבית שמאי: **ממזיד לא יאכל.** שעבר על השבות דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט[ו] אלמא אחמור רבנן במילתייהו ואפי' גבי עונג שבת: **דאית ליה פירי אחריני.** לשבת: **המטביל כליו.** במקוה שיש לו בחלרו ועבר אדרבנן דאמרי במתניתין[ז] מטבילין כלים מלפני השבת דנראה כמתקן: **ישתמש בהן.** בו ביום: **אפשר בשאלה.** לשאול כלים מחברו ולהשתמש: **איסורא דשבת.** בשול שבת מאבות מלאכות הוא ואיסור סקילה הוא הלכך קנסוה רבנן למזיד אבל עבר ואפה ביום טוב לשבת איסורא דרבנן הוא דעבד: **על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שביש שמאי אומרים שני תבשילין.** צריך וזה כתבשיל אחד שמחובר בו ובטיל לגביה וב"ה אומרים דיו בתבשיל אחד כזה: **ושוין שאם פרפר ביצה.** מבושלת ונתן לתוכו דלחודיה קאי שהן שני תבשילין: **שרסק.** מינלי"ר בלע"ז: **קפלוטות.** כרתי פורי"ש בלע"ז: **כגון דידן.** דמתני' דקתני ב"ה שרו בתבשיל אחד: **אם הסחיל בעיסתו.** לתקנה ולאפותה ע"י עירובו: **מתני' מטבילין את הכל.** כל הצריך טבילה בין אדם בין כלים: **מלפני השבת.** דקי"ל בר"ה (דף טז:) חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דכתיב ובגבלתם לא תגעו (ויקרא יא) ומוקים לה ברגל הלכך יטביל מערב שבת דאסור להטביל בשבת ובי"ט: **וכים הלו אומרים כו'.** והא דנקט שבת רבותא אשמועינן דב"ה דאפי' בשבת שרו באדם ובגמרא מפרש מאי טעמא דכלים אסורים: **ושוין שמשיקין את המים.** מי שיש לו מים יפין לשתות ונטמאו ממלא מהן כלי אבן ונותנם במקוה מים מלוחים עד שמשיק מים למים ונמצאו אלו זרועים ומחוברים למי המקוה ובטלי אגביהו וטהרו. ואין עוד טהרה במקוה לכל אוכל ומשקה אלא למים ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה כדאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (דף לד:): **אבל לא מטבילין.** בגמרא[ט] מפרש שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא הצריך טבילה להשיקן בו כדי להעלות טבילה לכלי אגב השקת המים: **ומטבילין מגב לגב.** ביום טוב: **ומחבורה לחבורה.** בגמרא[ט] מפרש לה: **גמ' ויעבירנו** דאפי' בשבת שרו באדם ובגמרא מפרש מאי טעמא דכלים אסורים: **ושוין שמשיקין את המים.** מי שיש לו מים יפין לשתות ונטמאו ממלא מהן כלי אבן ונותנם במקוה מים מלוחים עד שמשיק מים למים ונמצאו אלו זרועים ומחוברים למי המקוה ובטלי אגביהו וטהרו. ואין עוד טהרה במקוה לכל אוכל ומשקה אלא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה כדאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (דף לד:): **אבל לא מטבילין.** בגמרא[ט] מפרש שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא הצריך טבילה להשיקן בו כדי להעלות טבילה לכלי אגב השקת המים: **ומטבילין מגב לגב.** ביום טוב: **ומחבורה לחבורה.** בגמרא[ט] מפרש לה: **גמ' ויעבירנו**

כז א מיי' פ"ו מהל' יו"ט הל' ה טוש"ע א"ח סי' תקכז סעיף טז:

כח ב מיי' שם הלכה י [ופ"א שם הל' יא] סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכז סעיף כד:

כט ג מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה טו טוש"ע שם סימן שלט סעיף ד:

ל ד מיי' שם הלכה ח סמג לאוין סה:

לא ה מיי' שם פ"ו הלכה כג טוש"ע א"ח סי' שיח סעיף א:

לב ו מיי' פ"ו מהלכות יום טוב הלכה ה טוש"ע א"ח סימן תקכז סעיף ח:

לג ז מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סה פה:

לד ח מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן שכו סעיף ח [וסי' תקיא סעי' ג]:

לה ט מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ח:

מוסף תוספות

א. שההפסד בא להן מחמת שמחת י"ט ושלא מחמת פשיעתו. רשב"א יא: ד"ה רב אדא. ב. דפשיעתו גרמה לו שלא הניח עירובי תבשילין או שנאבד ונאכל בפשיעתו שלא נשמרו כראוי לפיכך אסרו עליו הערמה. שם. ג. אין לחוש דילמא מימנע משמחת שבת כלל. תר"ע. ד. [ד]לכו"ע אינו אופה אלא על האפוי לפי שאין אפייה בכלל תבשיל. רשב"א.

רבינו חננאל

ת"ש מי שהניח עירובי תבשילין הרי זה אופה ומבשל וטמין, ואם רצה לאכול עירובו הרשות בידו. אכלו עד שלא אפה ועד שלא בישל ועד שלא הטמין, הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין ולא אחרים אופין ומבשלין לו, אבל מבשל ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת, ובלבד שלא יערים, ואם הערים אסור. ודחה רב אשי ואמר אחמרו רבנן במערים טפי מבמזיד. רב נחמן בר יצחק אמר הא מתני' לחנניה היא אליבא דב"ש. (דתנן) [דתניא] אין אופין אא"כ ערב בפת, ואין מבשלין אא"כ ערב בתבשיל כו'. וב"ה אומרים מניח אדם עירובי תבשילין ועושה בו כל צרכו, כלומר אופה ומבשל וטמין את החמין. ואתינן למפשטא לבעיין מן המעשר בשבת במזיד לא יאכל, כלומר הנה זה עבר ועישר, וקתני לא יאכל, ש"מ עבר ואפה נמי לא יאכל. ודחינן התם לענין שבת משום דאפשר ליה להתענג בפירי אחרינו. וכן בענין המטביל כליו במזיד בשבת לא ישתמש בהן. ודחינן שאני התם דאית ליה כלי אחרינו. [א"נ] אפשר לו לשאל כלים ולהשתמש בהן. וכן המבשל בשבת במזיד לא יאכל, הנה קנסינן ליה אם עבר ובישל. ודחינן איסורא דשבת שאני. **מתני'** בית שמאי אומרים שני תבשילין, ובית הלל אומרים תבשיל אחד ומודים ב"ש בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד כו'. מתני' דלא כי האי תנא, דתניא אר"ש לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך כו'. אמר רבא הילכתא כתנא דידן ואליבא דבית הלל דאמרי תבשיל אחד. אכלו **או שאבד לא יבשל עליו בתחילה,** שייר הימנו כל שהוא סומך עליו לשבת. אמר אביי נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו או שאבד הרי זה גומר. [**מתני'**] חל יום טוב להיות אחר השבת מטבילין כלים מלפני השבת ואדם בשבת. כלים דלאו בני סחיטה נינהו, בשבת מאי טעמא דלא מטבילינן להו.

מסורת הש"ס

ה) [נקמן כב.], ו) [נ"ל מ"ש], ז) תרומות פ"ג [מ"ג ע"ש] גיטין נד. [וש"נ תוספות גיטין נד. ד"ה המעבר וכו' הימו בתימה דפריך בריש מהיכא דהמעבר והיא שנויה שם בסוף], ד) תרומות פ"ג מ"ג גיטין נד., ט) ב"ק עא. מולין טו. גיטין נג: תרומות פ"ב מ"ג עיין שם [שבת לח.] כתובות לד., י) [תוספס' פ"ב], ו) [עי' פרש"י דעירובין ה. ד"ה והאמר ר"נ נקטינן], ח) [עיין תוספו' לקמן יח: ד"ה ואין], ט) [פסחים סט. ר"ה כנ: סוכה מג: מגילה ד:], י) [ע"ח], כ) [לעיל יא:], ל) [לקמן לו:], מ) [לקמן], נ) [לקמן יח:], ס) [לקמן יט.], ע) [לעיל יא:], פ) [וכן הוא בתוספתא פ"ב], צ) [לקמן טו:], ק) [וע"ע תוספות ע"ז לז: ד"ה והשלקות],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלכו עד שלא אפה עד שלא בשל עד שלא הטמין: (ב) רש"י ד"ה שלא יערים וכו' לצורך יו"ט לא יערים לומר עוד וכו' אם יכנה בשביל שבת: (ג) תוס' ד"ה אמר רבא וכו' על עירוב תבשיל דהא קיי"ל כל"ל ותיבת אחד נמחק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואם הערים. ואי משום טרחא. משמע דליכא אוס איסור רק טרחא וקשה לי הא אף שאין עיבוד באוכלין מ"מ מדרבנן אסור כדאיתא בסוגיא דשבת ובכוכיה הר"ן פ"ק דחולין בסוגיא דהשחטו בשבת:

לעזי רש"י

מינצ"ר [מינציי"ר]. לפרוס. פורי"ש [פוריל"ש]. כרשים (ירק מאכל).

מוסף רש"י

המעשר פירותיו בשבת. איסור שבות דרבנן הוא כדתנן במשילין (לקמן לו.) אלו הן משוס שבות של מלוה אין מגביהין תרומות ומעשרות, דמימחי במתקן וכן שמטביל כליו, מטביל נמי איסור דרבנן הוא מפני שנראה כמתקן כלי (גיטין נד.). המבשל בשבת בשוגג יאכל. אפילו הוא עצמו ואפילו בו ביום (ב"ק עא. וחולין טו. וכעי"ז גיטין נג:) ואין צריך להמתין עד הערב כבדי שיעבו, דהא דאמרינן בעלמא לערב כבדי שיעבו לית ליה לר' מאיר אלא היכא דעבד ישראל איסורא ומזיד, דאיכא חיובא, אלא ממילא הנאה מאיסורא, אבל בשוגג לא (חולין טו.). במזיד לא יאכל. בו ביום עד שתחשך, ובכדי שיעבו, והוא הדין לאחרים נמי דאסור למיכלה בו ביום, דטעמא משום דלא נמטייא הנאה מאיסורא הוא וכי שרי לאורתא בכדי שיעבו לא מטי ליה הנאה מיניה, ואידי דתני דישא בדיליה, דאשמעינן רבותא להתיר, תני נמי סיפא בדיליה (שם, וכעי"ז ב"ק עא.) לו: לא יאכל הוא לעולם אבל אחרים יטרלים אוכלים (כתובות לד. וכעי"ז חולין קטו.).

ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. ממקומו עד המקוה: **ומי גזרינן.** ומי אחמור רבנן כולי האי בהך תקנתא דטבילת כלים למגזר התירא אטו איסורא וגזרה לגזרה: **ופסברא.** דהא קושיא היא: **מזהר זהיר בהו.** שלא יטמאו וכיון דזהיר בהו הויא להו טומאתן מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן: **מדלין.** מיס: **בדלי טמא והוא טהור.** מאליו. והא לא דמי למטביל כלי ע"ג מימיו דמתני' דאסור דהתם כל עצמו לא בא אלא לטהר בין מיס בין כלי הלכך מוכחא מילתא דטבילה וטעמא דטבילה אסורה משום דגלאה כמתקן כלי והאי מחזי אבל הכא אין הכל יודעים שהדלי טמא והרואה אומר לשאוב מיס הלזו היה צריך: **גגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה.** בלא שאיבת מיס: **מאוך שלא הותרה לו.** טבילה זו אלא ע"י דליו בשאיבתו שאין כן דרך שאר טבילות: **זכור הוא.** שהטבילה אסורה בי"ט: **כלי שנטמא מערב י"ט.** ובאב הטומאה כדלקמן: **אין מטבילין אותו בי"ט.** הואיל והיה לו להטבילו מבעוד יום: **בי"ט מטבילין אותו בי"ט.** ושמתמא בו היום חולין שאין צריכין הערב שמש: **דלא שכיחא.** שהרי הכל מטהרין בדגל וכל שכן שזהירין מלהטמא: **כלי שנטמא באב הטומאה.** מערב י"ט כדלעיל: **אין מטבילין אותו בי"ט.** דכיון דטמא מן התורה הוה ליה כמתקן: **בולד הטומאה.** אין כאן תקון דמדאורייתא טהור מעליא הוא שאין כלי טמא אלא באב הטומאה כדתניא [פ] בהכל שוחטין (דף כה.) אוכל ומשקה מטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס משום דהוה ליה ולד הטומאה שמה שבתוכו אין מיטמא מחמת השרץ אלא מחמת אויר כלי. יש מפרשים כלי שנטמא באב הטומאה אפילו נטמא בי"ט אין מטבילין אותו בי"ט וטעמא משום דבעי הערב שמש דטומאה דאורייתא צריכה הערב שמש הלכך הואיל ואינו ראוי היום לתשמיש לא יטבילנו וקשיא לי הרי ראוי להשתמש בו חולין שאין הערב שמש אלא לתרומה וקדשים כדתנן טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל[1] בקדשים (נגעים פרק יד מ"ג[1]): **ולד הטומאה היכי משכחת לה.** מי הוא הצריך להטבילו אינו אלא כהן דהא ולד הטומאה ראשון וכלי שנטמא בו שני ומותר לחולין שאין שני עושה שלישי בחולין וא"ל להטבילו אלא לתרומה: **זריזין הן.** ולא אתו למשרי דאב הטומאה. אי נמי זריזין מלבא טומאה לכליהן והויא מלתא דלא שכיחא: **שאין לה בגדים.** טהורים להחליף ולנגבו אחר טבילתה והיום י"ט ואינה יכולה להטביל את אלו שעליה: **מערמה ועובנת.** כשהיא לבושה וסלקא לה טבילה אף לכלים ולא מוכחא מלתא שהיא מתקנת דלטבילת עצמה נכנסה ואדם מותר לטבול כב"ה דגראה כמיקר כדלקמן: **רב יוסף אמר.** טעמא דמתני' דטבילת כלים בשבת וי"ט אסירא משום סחיטת בגדים שאף הן בכלל כלים: **שמא ישהא.** אי שריא ליה לאטבוליהו בי"ט משהי להו עד י"ט שהוא פנוי ואתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה: **רבא אמר.** טעמא דמתני' מפני שגראה כמתקן כלי ודמיא לתקנת מלאכה וגזור עלה מדרבנן: **הינח מים יפין.** שדרך לרחון בהן בשבת

ומיהו קשה היאך הוא מותר להטביל כלי שנטמא בו שני ומותר לחולין שאין רוצה להשתמש בחולין ובמעשר א"ל טבילה ואי משום תרומה הא בעי הערב שמש וא"כ לצורך חול הוא מטביל ויש לומר דלפירוש אחר שפירש רש"י ניחא דבטבילה דרבנן כמו זו לא בעיא הערב שמש [פ] כדתנן במסכת פרה (פי"ח משנה ה) כל הטעון בילת מים מדברי חכמים לאחר בילתו מותר בכולן:

היבי משכחת לה בבהנים. וא"ת בישראל נמי משכחת לה דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה וי"ל דמיירי בכלי שאינו ראוי להשתמש בתוכו מיס כגון כלי מנוקב:

מערמת וטובלת בבגדיה. מימה היינו שרייה ושרייה אסורה מפני שהוא מכבס ומלבן דאמרי' שרייתו זו היא כבוסו[1] וי"ל דהואיל דהוי דרך טיונף שרי[2] ותדע דהאיך אנו מנגביס ידינו במפה בשבת הא הוי שרייה ואסור מפני שהוא מכבס ומלבן אלא כיון דהוי דרך טיונף שרי הכא נמי ניחא הכי [3]: **גזרה שמא ישהא.** פי' עד י"ט שהוא פנוי ויבא לידי תקלה להשתמש בהן תרומה אבל אדם אין משהא עצמו מלטבול ועוד לא שייך למיחש לידי תקלה כל כך:

שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. תימה אמאי לא קאמר שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים וי"ל שיש היכרא בפתח ובגפופי החלר[א] [ב]:

גזרה י"ט אטו שבת. ולא הוי גזרה לגזרה די"ט ושבת אחת היא: **נגזור** השקה אטו הטבלה. וקשה לפרוך נגזור משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים להשיקן וי"ל דגבי הטבלת כלי צריך למגזר שמא יעבירנו לפי שלהוט[ב] להטבילו[ג] אבל בהשקת מיס[ד] אין להוט כל כך להשיקן דאפשר במיס אחריס וכן בסמוך בולד הטומאה לא פריך נגזור שמא יעבירנו לפי שאינו להוט כל כך להטבילו כיון דליכא אלא טומאה דרבנן:

מדלין בדלי טמא והוא טהור. מאליו תימה דבמתניתין אמר אין מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו וי"ל דהתם מיירי שהוא מלא מיס ויש בו הוכחה דלאטבולי קבעי ואסור להטביל כלי דמחזי כמתקן אבל הכא אין הכל יודעין שהדלי טמא וא"כ הרואה יהא סבור לשאוב הוא צריך:

כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו בולד הטומאה מטבילין אותו וכו'. פירש רש"י דמיירי שנטמא מערב י"ט דאי בי"ט אפילו באב הטומאה מטבילין אותו והא דאמרינן לעיל מערב י"ט אין מטבילין אותו בי"ט מיירי שנטמא באב הטומאה וטעמא דאב הטומאה אין מטבילין אותו משום דטומאה דאוריתא היא דגראה כמתקן אבל בטומאה שנטמא במשקין אינו טמא כי אם מדרבנן ואא מחזי כמתקן ועוד פירש פירוש אחר דמיירי שנטמא בי"ט עצמו ובאב הטומאה ומ"מ אין מטבילין אותו בי"ט הואיל וצריך הערב שמש ואין מטבילין לצורך חול אבל בולד הטומאה אינו צריך הערב שמש ומטבילין אותו בי"ט והא דאמרינן נטמא ביום טוב מטבילין אותו בי"ט מיירי שנטמא בולד הטומאה ואא נהירא ליה לרש"י דאכתי מ"מ הרי ראוי להשתמש בו חולין שאינו צריך הערב שמש אלא תרומה והר"י פי' דניחא לפי המסקנא דאיירי[ה] בתרומה דשם צריך הערב שמש ואינו נראה להר"ר יצחק דאטו פסיקא ליה דכהנים לית להו חולין

ונמצא משהא אותם ביו"ט. תניא כוותיה דרב ביבי כו'. **רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי.** פירוש אתמול לא היה יכול להשתמש בו, עכשיו ביו"ט משתמש בו, נמצא כאילו היום תיקנו. ואקשינן אי הכי אדם נמי נראה כמתקן עצמו, שאתמול היה טמא ועכשו נטהר וניתקן. ושנינן אדם נראה כמיקר, פירוש כיורד במים להצטנן בהן ולא להיתקן כו'.

[1] תרומה שרינן ליה לאטבולי ביו"ט דהא כו' כל"ל.

---

[1] [עיבורין סג: וש"נ], [מוספ' פ"ב], [2] [שבת כ. וש"נ], [3] [שם נג:], [4] [שבת קלח:], [5] [אוכל בתרומה הביא כפרמו אוכל], [6] [עי' בר"ש בהג"ה], [7] [ועי' תוס' ר"ה כמו: ד"ה שמא וכמוכה מנ. ד"ה ויעבירנו וכמגילה ד: ד"ה ויעבירנה], [8] [וע' תוס' חגיגה ד' כח.], [9] [וע' תוס' שבת קיח. ד"ה אלא ותו' זבחים לד. ד"ה מקנחה],

גליון הש"ס

גמ' נראה במיקר. עיין יבמות דף מ"ו ע"ב תוס' ד"ה מקוני גברא:

מוסף רש"י

ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. הוא הדין דמצי למימר ויוציא מרה"י לרה"ר, אלא שבריוב מקומות ועגילים אמרינן יש לחוש להעבירה ד"א ואין לחוש להוצאה, כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרקף או בגיגה דאין כאן איסור הוצאה דאורייתא ויש כאן איסור העברה ברה"ר, או הגביהו על מנת ליטלו ולא להוציאו ונמלך להוציאו פטור משום הוצאה, אם לא עמד לפוש בינתים כדאמרינן במסכת שבת (שובה מג.). **כהנים זריזין הם.** שהוא היו בני תורה וחרדים ומזכרים (שבת כ.) בקרקים הם בכל דכתיב בהן (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב (שם קיד:) או: דיין דבכנס לעבודה ביחוש שלמדוהו הלכות קודש (ערובין קג.). **אדם נראה כמיקר.** ואין נראה כמתקן עצמו (שבת נז.).

מוסף תוספות

א. [ר]כיון דאיכא מחיצות לא שכיח דמשתלי. דשב"ת. ב. לעשותו, כגון במצות שופר ולולב וכן כלי להטבילו לצורך שמחת יו"ט. תר"פ. ג. שנטמאו באב הטומאה דמתוך שמצוה עליו לטהרן הרי הוא בהול לקיים מצוה ואינו זכור. דשב"ת. ד. שנטמאו אין בטהרתן מצוה לאחר שיטמאו. הלא"ס. וע"ע בשיטה ד"ה ואם אינא. ה. בכלי דכהן דרוב אכילתו בתרומה. כשב"ת. ו. וכדאמרינן בזבחים (צ"ד ב'). דשב"ת. ז. [ד]אין שרייה זו דרך נקיון ולבון וגם אינו מתכוין לנקות ולהסיר טנוף על ידי המים ופעמים שמלכלך בכך. דשב"ת. ויותר מתלכלכים בגדים כשנכנסה בנהר לבושה ממה שמתכבסין. תוס' זבחים לד. ד"ה מקנחה.

רבינו חננאל

אמר רבה אפילו מי שיש לו בור בחצרו, וגזרינן שלא יטבילן לכליו בחצרו, גזרה שמא יטלם בחצר אחרת מי שאין לו בור בחצרו [ו]יעבירם ברה"ר, וגזרינן נמי יו"ט להטביל הכלים אטו שבת. ומתמהינן ומי גזרינן והתנן ושוין שמשיקין את המים. פירוש משקעין כלי אבן זה שיש בתוכו מים מתוקים שנטמאו, משקעין אותן במקוה הכלי כולו, ובלבד שלא יצופו (מן) [מן] המקוה על הכלי, אלא יהיה משוקע במלאו בכלי אבן לטהר אותן המים. אבל לא לו א מיי' פ"ד מהל' י"ט הל' יח [שו"ע ת"מ סי' שכג סעי' ז בהג"ה]:

לו ב מיי' שם הל' יח:

לח ג ד מיי' שם הל' יח [וב"ח מקואות הל' ז טוש"ע י"ד סי' קנח סעי' מו]:

לט ה מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' יח:

רבינו חננאל (המשך)

מטבילין, שיצופו המים ויעלו למעלה מן הכלי, כדי שיהא הכלי ומימיו משוקעין במים, אלא הכלי כולו צריך להיות משוקע במים, ויהיו המים הטמאים שבתוך הכלי משיקין עם מי המקוה. ואי גזרינן נגזור השקה אטו הטבלה, ונאמר הרואה שמשיקן יטביל. ודחינן טומאת המים היפין בזמן שאין לו זולתם מיוחר זהיר בהו, וטומאתם מלתא דלא שכיחא היא, ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ולמה בכלי אבן, משום דלא מקבלי טומאה, כדקי"ל כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה לא מקבלי טומאה, ופירשנוה בתחילת יומא. ומותבינן עליה מדלין בדלי טמא. [כמו] וגם דלה [דלה] לנו. כלומר ממלאין בו מים מן הבור והוא טהור מאליו, כלומר אמאי לא גזרינן דלמא אתי לאטבוליהו. ודחינן מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י מילוי, זכור הוא שאסור להטבילו ולא אתי לאטבוליה. וכן כלי שנטמא ביו"ט מטבילין אותו ביו"ט, ולא גזרינן דלמא אתי לאטבולי כלי שנטמא מעיו"ט, מאי טעמא ביו"ט מזהר זהירי אינשי בכלים שלהן, וטומאת הכלים ביו"ט מלתא דלא שכיחא היא דהא זהירי בה, וכל מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ומותבינן עליה כלי שנטמא באב הטומאה כו'. ושנינן וולד הטומאה לא משכחת לה דצריך טבילה לטהוריה שלא יטמא אלא גבי כהנים דאכלי תרומה, ושני עושה שלישי, והן זריזין ולא אתי לאטבולי כלים שנטמאו באב הטומאה, אבל וולד הטומאה אינו מטמא, דאין שני עושה שלישי בחולין, ואי משתמשי בכלי שנגע בוולד הטומאה [ו] שרי ליה דהא לא מטמא, כדקי"ל אין שני עושה שלישי בחולין. וכן נדה שאין לה בגדים ללבוש, מערמת ביו"ט וטובלת בבגדיה, ונמצאו בגדיה מיסחרין עמה. משנינן בה מתוך שלא היתרתה לה להטביל כליה אלא ע"י מלבוש זכורה היא, ולא אתיא לאטבולי בבגדיה בפני עצמן. ורב יוסף אמר, מתני' גזירה משום סחיטה כו', ופשוטה היא. רב ביבי אמר גזירה שמא ישהא. פירוש כל כלים שנטמאו לו יאמר הנה ביו"ט שאין אני עושה מלאכה נטבילם, עכשיו טרוד אני במלאכתי,

[1] [ב]ראה אפילו מי שיש לו בור בחצרו, וגזרינן שלא יטבילן לכליו בחצרו, גזרה שמא יטלם בחצר אחרת מי שאין לו בור בחצרו [ו]יעבירם ברה"ר, וגזרינן נמי יו"ט להטביל הכלים אטו שבת. ומתמהינן ומי גזרינן והתנן ושוין שמשיקין את המים. פירוש משקעין כלי אבן זה שיש בתוכו מים מתוקים שנטמאו, משקעין אותן במקוה הכלי כולו, ובלבד שלא יצופו (מן) [מן] המקוה על הכלי, אלא יהיה משוקע במלאו בכלי אבן לטהר אותן המים. אבל לא

הדר ביה רבא מההיא. פי' מההיא שנויא דקא משני כאן קודם כו' לא ס"ד דאמר כל חייבי טבילות כו' ותימה מנא ליה לרבא הדר ביה מההיא שנויא לעולם אימא לך דהדר משנויא דהואיל דמאי מזקיקו לההוא טעמא דהואיל דקמשני מתני' משום דגרמה כמתקן ואימא דהדר ביה מההיא שנויא והדר ביה נמי מההיא שנויא דהואיל והא דכלים אסורים מההיא טעמא דשנויי אמוראי דלעיל משום שמא יעבירנו או ישהא או יסחוט וי"ל דסמי חדא מקמי תרתי ההיא שנויא דהכא כאן קודם טבילה מקמי תרתי שנויי דמשני משום מתקן כלי והואיל ולא נהירא חדא דהא בהא תליא דהא מה דמשני רבא הואיל ושבת כו' היה כולו להעמיד שנויא משום דגרמה כמתקן ועוד דהיה לו לפרש האי מקמי תרתי לכך גרמה לי דקיס ליה לגמרא דלא היה יכול לעקור מפני שגרמה כמתקן כיון דמתרץ ליה עלה דמתני' אבל היה סבור לעקור שנויא דהואיל ומהא נמי מייתי ראיה דאין יכול לעקור [וע"ע תוס' שבת קיח. ד"ה לא]:

כל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. היינו דוקא להני שטובלין טבילת מצוה בזמנה אבל השתא שכל טבילות שנשותינו טובלות היינו טבילה שלא בזמנה דהן סופרות ז' נקיים מספק שהן זבות אינן טובלות בט' באב וביום"כ ומיהו יש לחלק כדאמר ביומא (דף פח.) נדות ויולדות טבילתן בלילה זבין וזבות טבילתן ביום בעל קרי טובל והולך עד המנחה כדי שיתפלל תפלת המנחה בטהרה אבל לאחר המנחה לא יטבול ומפרש התם טעמא דאי משום תפלת נעילה היה יכול להמתין עד הלילה ויטבול ויתפלל תפלת נעילה בלילה ואמאי אינו טובל ביום כדי שתהא הטבילה בזמנה אלמא ש"מ דקסבר ההוא תנא דטבילה בזמנה לאו מצוה היא ואפילו הכי שריא ביום"כ[א] ומיהו בתשעה באב אין טובלין כו' חיישא בן אנטיגנוס דאמר [ב] כדאי אלהינו לאבד טבילה אחת בשנה וקאמר עלה בירושלמי הורה ר' לוי כר' חייא בן אנטיגנוס ולית הלכתא כהך משנה דקאמר כל חייבי טבילות וכו' ועוד אומר ר"י דבזמן הזה אין טובלין לא ביום"כ ולא בט' באב דדוקא הם שהיו עוסקין בטהרות היה צריך לטבול מיד [ב] כדי שלא יטמאו הטהרות אבל השתא דהטבילה אינה באה אלא לטהרה לבעלה[ג] יכולה היא לרחוץ ולחוף ערב יום"כ כדי שתסרוק שערה וחופפת מעט למולאי יום הכפורים משום דצריך חפיפה סמוך לטבילה וכן בט' באב דהא אפי' תבטול ביום הכפורים ובט' באב אסורה [ד] לבעלה:

[ד] **ושוין שמשיקין המים בכלי אבן לטהרן.** אבל לא בכלי עץ לפי שהוא מקבל טומאה מן המשקין ומגלא שהוא מטביל כלי וא"ת אמאי אין מטבילין אותו הא איכא תרתי לטיבותא חדא דנטמא בי"ט ועוד דלא נטמא כי אם בולד הטומאה וכולי עלמא מודים דמטבילין לכל הפירושים דלעיל ולמאן דמוקי מתניתין בשבת וכרבנן ניחא אבל למאן דמוקי לה בי"ט וכו' קשיא וי"ל דמ"מ אין לגרוס הטומאה לגבי בידים כדי שיטבילנו דדוקא כשנטמא כבר בולד הטומאה הוא דמטבילין אותו אבל אסור לטמאותו על מנת להטבילו בי"ט[ד]: **אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו ואין משיקין.** הכי גרים רש"י הטבלה קודם השקה בין בדברי רבי בין בדברי חכמים ובספרים היה כתוב אפכא השקה קודם הטבלה והכל אחד אלא שגרסת הספרים גרס רישא בשבת וסיפא בי"ט ולגירסת רש"י רישא בי"ט וסיפא בשבת ועל פי התוספתא הגיה רש"י הגירסא ולפי מה שכתוב בספרים השקה קודם הטבלה לא תוכל לפרש רישא בי"ט וסיפא בשבת אלא אם כן תפרש שאמתניתין קאי דקתני משיקין אבל לא מטבילין ושבוש הוא כדפירש רש"י: אמר

בשרב. תוס: **מי המשרה.** שאורין הפשתן בהן: **ביום הכפורים.** שאסור ברחיצה משום ענוי ומותר בטבילה מצוה כדלקמן: **מאי איכא למימר.** הא ודאי מוכחא מלתא דלטבילה מתכוין ולא כמיקר: **מי איכא מידי.** דמלאכה דבשבת שרי וליכא איסור דרבנן משום דדמיא למלאכה: **וביום הכפורים אסור.** משום מלאכה כי הא דבעית למסרי עליה משום דגרמה כמתקן: **קיון דבשבת.** דחמירא במלאכה שרי משום טעמא דמיקר: **ביום הכפורים נמי שרי.** ואע"ג דלא גרמה כמיקר שלא תחמיר לענין מלאכה ביום הכפורים משבת: **ומי איכא ליה הואיל.** באיסורי שבת כה"ג משום דשרי בהא לא תשרי[ו] בהא: **לא יגמע בהן אם החומץ.** לרפואה דכל רפואה בשבת גזור בה רבנן משום שחיקת סממנין שהיא אב מלאכה טוחן: **אבל מטבל הוא.** בו מאכלו כדרכו: **לא יגמע ופולט.** דמוכחא מלתא דלרפואה עביד: **ואמר אביי** גרסינן: **ורבא אמר** גרסינן: **קודם טבול.** קודם אכילה מגמע ובולע דלא מוכחא מלתא דלרפואה דסברי חומץ אהני ליה למיכל: **לאחר טבול.** לאחר אכילה וטבל מאכלו בחומץ דמוכחא מלתא דלאו חומץ בעי למטעם אלא משום רפואה ואמאי הרי קודם אכילת שבת היה מותר ובחלי שבת אתה אוסרו ובחלי שבת אתה מתירו: **נימא הואיל.** וקודם אכילה שרי דגרמה כחפץ בצליעת חומץ לאחר אכילה נמי שרי שאין חלוק בשיעור[ז] של שבת: **הדר ביה רבא מההיא.** דחומץ ושייה כאבני ואת זו דטבילה דאית ליה הואיל אמר לאחר חזרה: **דלמא מהא.** דטבילה דיום"כ הדר ביה ושל חומץ אמר באחרונה: **לא ס"ד.** למיסר טבילה ביום"כ: **דין בשעה באב דין ביום הכפורים.** ואע"פ שאסורין ברחיצה: **אין מטבילין לי.** הצריך טבילה על גב השקת מימיו לטהרו: הכי גרסינן **דאיכא אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה** [ה]איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט

ואיבעית

בשרב ורוחץ אפילו במי משרה תינח בימות החמה בימות הגשמים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים תינח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר אמר רבא מי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור אלא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי ומי אית ליה לרבא הואיל [ו]והתנן החושש בשיניו [א]לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא ומגמע [ב]כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן ורבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע ולא קשיא כאן קודם טבול כאן לאחר טבול ואם איתא נימא הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי הדר ביה רבא מההיא וממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך [ג]דתניא [ג]כל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ: ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן וכו': מאי אבל לא מטבילין אמר שמואל אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ביום טוב מני מתניתין לא רבי ולא רבנן דתניא [ד]אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים [ד]מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה [ה]איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט

מתני' בי"ט ואי בעית אימא רבנן וכולה מתני' בשבת. וה"פ אי רבי קשיא השקה דרבי אסר ומתני' תנן משיקין אי רבנן קשיא הטבלה לאיתהו שרו להטביל ומתני' קתני אין מטבילין ומשני רישא דמתניתא רישא דמלתא דרבי דאיירי בהטבלה לאוסרה הא השקה שריא איירי בי"ט וסיפא דמלתיה דאסר אף השקה איירי בשבת וכן רבנן נמי רישא איירי בי"ט וסיפא איירי בשבת והכי קאמר מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו בי"ט וכל שכן דמשיקין ומשיקין את המים בכלי אבן בשבת השקה אין הטבלה לא ובמוספתא דביצה[ה] ודשבת[ו] בהדיא תני בה הכי אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו בי"ט ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת דברי רבי וחכמים אומרי' כו' והשתא דברייתא מתוקמא הכי אי בעית אימא מתני' רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבלה אסירא והשקה שריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת השקה היא דשריא הא הטבלה כלים אסירא ואי

מ א ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' כד סמג לאוין סה טור ש"ע ס"ח סי' שכח סעיף לב:

מא ג מיי' פ"ג מהל' שביתת עשור הלכה ב טוש"ע א"ח סי' תקנד סעיף ח:

מב ד מיי' פ"ד מהלכות י"ט הל' ח:

רבינו חננאל

ואקשינן התיבה שבת, דאיכא למימר מצטנן הוא, דרחיצה בשבת שריא, אלא יוה"כ שאסור ברחיצה מאי איכא למימר, דליכא למימר נראה כמיקר, למה טובל, והא נראה כמתקן עצמו. ומשני רבא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי, דליכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור. ומקשינן ומי אית ליה (לרבה) [לרבא] הואיל, והתנן החושש בשניו לא יגמע בהן חומץ, אבל מטבל כדרכו ואם נתרפא נתרפא. ורמינן עליה והתניא אינו מגמע ופולט אבל מגמע ובולע. ואמר רבא לא קשיא, דאוקמה למתניתין לא יגמע ויבלע לאחר טיבול, ומתניתא דקתני מגמע ובולע (לאחר) [קודם] טיבול, ואם איתא דאית ליה (לרבה) [לרבא] הואיל לימא הואיל מקודם טבילה שרי, לאחר טבילה נמי שרי, אלא ודאי לית ליה הואיל. ופרקינן הדר ביה רבא לגבי אביי [מההיא] והודה דמתני' לא יגמע ויפלוט היא, דא"ל הא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ, ש"מ דטובלין ביוה"כ. ומפורש בפרק שמנה שרצים. ירושלמי תני כל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ. א"ר חנינא סגן הכהנים כדיי הוא בית אלהינו לאבד עליו הכהנים טבילה אחת. דרש ר' לוי בר' חנינא סגן הכהנים ואדם בשבת, שכן אדם טובל לקיריו בשבת. ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן, דוקא של אבן שאינו מקבל טומאה, אלא לטהר המים בלבד משיקין, אבל לא מטבילין את הכלים ע"ג מימיהן לטהרם. ואמריגן מתניתין לא ר' היא ולא רבנן. ופרקינן איבעית אימא ר' היא וכולה מתניתין ביו"ט היא שנייה שמשיקין, אבל לא משיקין אותן בשבת, ואע"פ שמשיקין את המים ביו"ט לטהרן, אין מטבילין כלים ע"ג מימיהן לטהרן אפילו ביו"ט, וכן דברי ר' מפורשים בלשון הזה בברייתא. אבע"א רבנן היא וכולה מתניתין בשבת, והכי קתני ושוין שמשיקין את המים בכלי לטהרן בשבת, אבל לא מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרן בשבת, אבל ביו"ט מטבילין אפילו כלי ע"ג מימיו לטהרן ביו"ט.

פירוש ומשיקין, מלשון ותשק ידי לפי, וכן והשיקו היקבים.

מוסף רש"י

לא יגמע בהן את החומץ. בשבת, דכל רפואה אסרו חכמים לעשותה בשבת היכא דליכא סכנה, משום שחיקת סממנין (מתכת שבת (ע"ז כח.)). אבל מטבל הוא בדרכו. מאכלו ופתו בחומץ (שבת קיא.). לא יגמע ופולט. דמוכח דלרפואה היא (שם). כאן קודם טבול. לפי אכילה מותר, שדרכן היה לטבול בחומץ בכל יום והרוחה אומר זהו טיבולו, ולאחר טיבול אסור, הכל יודעין שכבר סעד וטבל כל צרכו (שם). נימא הואיל וקודם טבול שרי כו'. דאין לך אאסור למקלת השבת ומותר למקלתו (שם). הדר ביה רבא מההיא. דקודם טיבול ומוקי מתניתין בגמגמע ופולט באביי, חו נאמרה אמילה והדר ביה (שם). דלמא מהא הדר ביה. וסבר דביום הכפורים אסור לטבול ולא אמרינן הואיל והיא איתמר בריש (שם). כל חייבי טבילות. נדה ויולדת (תענית יג.).

מוסף תוספות

א. דאע"ג דאסור ברחיצה ואפילו להושיט אצבעו במים ה"מ שלא לצורך אלא לתענוג אבל לצורך מותר. רש"ל שבת קיח. ד"ה כל מייבי. ב. [ש]הוי צריכים ביום תשעה באב להתעסק בטהרות. תוס' נדה סח. ד"ה הא לאפכר. ג. אפשר לה לחוף ולטבול במוצאי תשעה באב ואם אין לה פנאי להחוץ ולחוף בלילה. שם. ד. ואם כשנטמא כבר שלא במתכוין ונטמא בולד הטומאה בזה אף בפ"ע מטבילין אותו. הרא"ש.

ה) שבת דף קיח. ע"ז דף כח., ג) [שבת שם], ג) שבת דף קיח. תענית דף יג. [יומא פח.], ד) [תוספתא פ"ג ותוספתא שבת פי"ז], ה) אבע"א רבי אבע"א רבנן מתניתא רישא ביו"ט וסיפא בשבת אבע"א רבנן וכולה מתניתין בשבת ואבע"א רבי וכולה מתניתין בי"ט ע"כ וכו'. כל"ל וכן ברש"י. מהרש"ל, ו) בס"ל: מיקריה, ז) בס"ל: בשעות, ח) [פ"ב], ט) [פ"ז], י) [תענית יג. ושם אימא ר"ח סגן הכהנים], כ) [וע"ע תוס' נדה סח. ד"ה הא לאפכר], ל) [ציבור זה שיין אמשנה לעיל יח: ולע"ק],

ואי בעית אימא רבי קתני לה וכולה מתני' בי"ט כדאמרינן אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו בי"ט הטבלה הוא דלא הא השקה בכלי אבן שפיר דמי. ובספרים שלנו נחלפה ריש"א לס"פ וס"פ לריש"א דכתיב בהו בריש"א אין מטבילין ועל כן רוב התלמידים שגו בפירושה של סוגיא זו ואין אדם יכול ליישבה על כנה וגורסין מפני דוחק ומתני' ריש"א בי"ט וס"פ בשבת ומפרשינן ריש"א דקתני משקיעים בי"ט קאמר ותנא השקה והוא הדין להטבלה וס"פ דקתני אבל לא מטבילין אייר בשבת ותנא הטבלה והוא הדין להשקה ואין ראוי לפרש כן לדלדקי דבי רב דא"כ ליתני קילתא ושמעינן חמירתא לשמעינן הטבלה דמותרת בי"ט ואגא אמינא דכל שכן השקה אבל השתא דאשמעינן משקיעין איכא למימר דוקא קתני אבל הטבלה לא וכן לענין שבת דאשמעינן אבל לא מטבילין אי הוא הדין להשקה סבירא ליה הוה ליה לאשמועינן אין משקיעין ואשמעינן כל שכן דאין מטבילין אבל השתא דאשמעינן אין מטבילין איכא למימר הא השקה שרי וסייג לדברי ספר התוספתא דכך מצינו בו במסכת שבת[ה] ובמסכת ביצה[ו]: **אין מטבילין אותו בין השמשות.** מפני שהוא ספק לילה ומגלא מטביל בי"ט: **אף בחול.** אם אנו רואין אדם המטביל כלי בין השמשות אנו צריכין להחזירו ולמחות בידו מפני שצריך הערב שמש וזה המטביל כלי בלילה ודאי דעתו להשתמש בו מיד ולא להמתין הערב שמש דלמחר: **ותנא קמא לא בעי כו'.** בתמיה: **אשכחתיהו לרבנן דבי רב.** לתלמידים שבבית המדרש: **מעשיו.** דקא רהיט במרוצה: **מידע ידע דבעי הערב שמש.** והיינו דרהיט כשבור להספיק קודם יציאת היום וכשירואה שלא יספיק הואיל ובא למקוה גומר טבילתו וממתין מלהשתמש בו עד שיעריב שמשו למחר הלכך בין השמשות די"ט אסור משום דמטביל בי"ט שלא לצורך אבל בחול לא מחיון ביה דמחשבתו ניכרת שלהערב שמשו הוא מתכוין מתוך מעשיו של מרוצתו: **דכולי עלמא לא פליגי.** דודאי ניכרת באיכים דעלמא והאי גברא דאפליג ביה רבי שמעון שזורי ואמר דלא אמרינן ביה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו: **כגון דאיטמי ליה.** מגא אחריינא בפחות מכעדשה אבל מן השרץ ואתא לשיולי וכו': **הא הוא דלא גמיר.** דלא כתיב בהדיא בכעדשה אבל הערב שמש דבהדיא כתיב מגמר גמיר ובכהן עסקינן דמשתמש בו תרומה: **הרולה לעשות גתו על גב כדו.** מי שהיו כליו טמאין והטבילן לדעת דריכת זיתיו ומגלך לעשות גתו: **עושה.** גתו על גב טבילה זו שהטבילן לשם כדו ופ"ל לחזור ולהטבילן לשם גת והיא טבילה שהרי אינה נריכה: **בחבורה זו.** על פסקו והיה טמא או כליו טמאין וטבל לדעת כן: **הרשות בידו.** ופ"ל לחזור ולטבול וקאמרה מתני' דאם בא להחמיר ולהטבילן כליו לשם חבורה האחרת מטביל ביום טוב: **מתני' מביאין שלמים.** בי"ט לפי שיש בהן אכילת אדם: **ואין סומכין עליהן.** שהסמיכה אסורה משום שבות שבכל כחו היה סומך והוי ליה משתמש בבעלי חיים ותנן אין רוכבין על גבי בהמה (לקמן דף לו:): **אבל לא עולות.** אין מביאין עולות חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן צבור וזמנן קבוע אבל עולת יחיד לא יביא לפי שאין בה אכילת הדיוט וכתיב (שמות יב) יעשה לכם ולא לגבוה: **גמ' מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב.** מתני' דמודו תרוייהו בשלמים להביא ולא אפלוג בהו אלא בסמיכתן בשלמי חגיגה מודו ב"ש בהבאתן מפני שהן חובת היום כדאמרינן בחגיגה (דף ט.) מוחגותם אותו חג[ז] ועולה שנחלקו אף בהבאתן בעולת ראייה נחלקו והיא הוא דקא שרו ב"ה מפני שהיא של יום טוב דנפקא לן מועלה יראו פני ריקם (שמות כג): **אבל נדרים ונדבות.** הואיל ואין זמנן היום כלל דברי הכל אין קרבין ואפי' שלמים וכ"ש עולות דיכול להביאן לאחר זמן ואף על גב דחגיגה וראייה יש להן תשלומין כל שבעה שרו בה שמא יאנס ולא יקריבנה בשאר הימים ותנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו והכי מפרש בברייתא לקמן[ח] דמשום האי טעמא שרו לה: **שאינה של יום טוב.** כגון נדר ונדבה: **שאינה קרבה.** דאית בה תרתי לאיסורא אין בה אכילת אדם ואפשר לאחר זמן: **ועל שלמים שהן של י"ט.** כגון חגיגה ושלמי שמחה: **שקרבין.** דאיכא תרתי להתירא אכילת אדם והן זמנן ברגל ואם יעבור הרגל בטל קרבנו: **ועל שלמים שאינן וכו'.** אלמא שלמים דנדרים ונדבות נדית הלל קרבין וקשיא לעולה: **תנאי שקלם מעלמא.** וכי לא משכחת תנא דאמר כעולה דתימא עולה כי הוה דאיטריכא לך לשבושה להך מתני' ולתרוצה: **תנאי היא.** אשכחן תנא אחרינא דקאי כעולה: **מחמת יום טוב.** חגיגה ושמחה: אבל

אמר עולא מחלוקת בו'. ומ"ת לב"ש למה להו למימר טעמא משום וחגותם הא קאמרינן לקמן משום לכם ולא לגבוה וי"ל משום דלא תטעה לומר לה' כל דלה'[א] ומ"מ קשיא לב"ה למה להו למימר כל דלה' תיפוק ליה משום דאית להו לב"ה מתוך וכו' והוי שפיר לוקן קלת משום שלא יאמרו שלחן שלך מלא ושל רבך ריקן כדפריש לעיל פ"ק (ד' יב. סד"ה ה"ג) וי"ל משום שלא תטעה לומר וחגותם חג חגיגה אין עולה לא: רבי

ואיבעית אימא רבנן וכולה מתניתין בשבת: תנו רבנן כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו בין השמשות רבי שמעון שזורי אומר אף בחול אין מטבילין אותו מפני שצריך הערב שמש ותנא קמא לא בעי הערב שמש אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקא אמרי [ט]במחשבתו נברת מתוך מעשיו קמפלגי והיכי דמי כגון דנקיט מנא בידיה ורהיט ואזיל בין השמשות לאטבוליה מר סבר האי דקא רהיט ואזיל מידע ידע דבעי הערב שמש ומר סבר מחמת מלאכתו הוא דקרהיט ואמינא להו אנא במחשבתו נברת מתוך מעשיו דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי כגון דאיטמי בפחות מכעדשה ואתא לקמיה דרבנן לשיולי בפחות מכעדשה איטמי אי לא מר סבר מדהא לא גמיר הערב שמש נמי לא גמיר ומר סבר הא הוא דלא גמיר הא הערב שמש גמיר: ומטבילין מגב לגב: [י]תנו רבנן כיצד מגב לגב הרוצה לעשות גתו על גב [יא]כדו וכדו על גב גתו עושה כיצד מחבורה לחבורה היה אוכל בחבורה זו ורוצה לאכול בחבורה אחרת הרשות בידו: **מתני'** [יב]ב"ש אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים [יג]מביאין שלמים ועולות [יד]וסומכין עליהן: **גמ'** אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב דבית שמאי סברי [1]וחגותם אותו חג לה' חגיגה אין עולת ראייה לא וב"ה סברי לה' [טו]כל דלה' [יז]אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט וכן אמר רב אדא בר אהבה [יח]נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט מתיבי אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה שאינה של יו"ט שאינה קרבה ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב ועל שלמים שאינן של יו"ט שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא תריץ ואימא הכי אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה ושלמים שאינן של יו"ט שאין קריבין ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יו"ט שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא [יט]רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתני' שלמים הבאים מחמת יו"ט ביום טוב בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יו"ט ושוחטן ביו"ט ובית הלל אומרים סומך עליהן ביום טוב ושוחטן ביום טוב

מג א מיי' פ"ח מהל' חגיגה הל' ח:
מד ב מיי' שם הל' ט:
מה ג מיי' שם הלכה ח והלכה י:

רבינו חננאל (המשך)

ולפיכך מטהר. ואמר להו רבא במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דברי הכל, ולאו כלום הוא, והכא בכלי שנגע בו כעדשה מן השרץ, ואינו יודע אם כעדשה מטמא אי אינו מטמא, ובא לשאל מן החכמים ואמרו לו טמא, דקי"ל שכן החומט תחלת ברייתו בכעדשה, [ט] וחזינן ליה להאי גברא דאזיל לאטבולי לההוא מנא דאיטמי בכעדשה מן השרץ שאינו מפורש בתורה הוא שנסתפק לו, אבל הערב שמש שכתב בפירוש בתורה ובא השמש וטהר מידע ידע ליה. ור"ש שזורי סבר מדהא לא ידע הא נמי לא ידע. ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה. ירושלמי כיצד מטבילין מגב לגב, רצה לעשות עיסתו על גב גתו, או גתו ע"ג עיסתו, מטביל את כליו. [כיצד] מחבורה לחבורה, היה אוכל בחבורה זו [ב] [תרומה] וביקש עוד לאכול בחבורה אחרת שלמים וכיוצא בהן הרשות בידו. והני מילי ביו"ט, אבל [ג] (בחול) [בשבת] לא, כדתנן הטובל לתרומה והחזק לתרומה אסור לקודש. כיוצא גתו ובדו אחד מהן תרומה והשני קודש עושה ב"י"ט זו ע"ג זו. **מתני'** בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים כו'. אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך, דבית שמאי אומרים מביאין חגיגה ואין סומכין עליה, ועולת ראייה אין מקריבין כל עיקר ביו"ט. ובית הלל אומרים מביאין שלמים וסומכין, ומקריבין עולת ראייה דכתיב לא יראו פני ריקם, אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ב"ט. ירושלמי בית שמאי אומרים הותרה סמיכה שלא כדרכה, ובית הלל אומרים לא הותרה, איזו היא שלא כדרכה מאתמול. א"ר זעירא הכל מודים באשם מצורע שסמך עליו מאתמול שלא יצא, שלמי נדבה שסמך עליהן מאתמול יצא, מה פליגי בשלמי חגיגה, ב"ש עבדי לה כשלמי נדבה, וב"ה עבדי לה כאשם מצורע. אוקמה רב יוסף הא דתנינן נדרים [ונדבות] אין קרבין ב"ט, תנאי היא, ר"ש בן אלעזר תני שלמים שאינן של י"ט, בית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא, והאי תנא תני שלמים הבאין מערב יו"ט בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יו"ט ושוחטן ביו"ט, ובית הלל אומרים סומך עליהן ביום טוב ושוחטן ביו"ט, אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט.

תורה אור השלם

1. וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַיְיָ שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תָּחִגּוּ אֹתוֹ:

ויקרא כג מא

מוסף רש"י

מביאין שלמים. ביו"ט שהן מאכל אדם ביו"ט וכתיב לך אשר יאכל לכל נפש (מגילה ה.) שיש בהם צורך מאכל הדיוט (חגיגה ז: יז.). ואין סומכין עליהן. שהסמיכה שבות היא דתנן (לקמן לו:) אלו הן מושם שבות לא רוכבין על גבי בהמה, ועל אלו שיקריבו ביו"ט יסמכו מאתמול, דלית להו לבית שמאי מתן מתן לסמיכה שהיתה (מגילה ה.) אלא סומך עליהן מערב יו"ט ושותמן ביו"ט (חגיגה יז.). אבל לא עולות. אין מביאין כלל דקבילת להו לב"ש לכם ולא לגבוה, חוץ מתמידין ומוספין שזמנן קבוע, וכל שזמנן קבוע כמיב בהו במועדו ופליגי בשבת וכל שכן ביו"ט (חגיגה ז:) אבל לא מביאין עולות בחותן שיכול להביא לאחר יו"ט (שם יז.). מביאין שלמים רעולות. ומה אני מקריב לכם, לכם ולא לגבוה (מגילה ה.). וסומכין עליהן. כיון דמומר להביאן לא גזרו שבות לבטל סמיכתן (חגיגה ז:). תנאי שקלת מעלמא. אינכת כולם אתן אתה מולא תנאים שנחלקו בכך, דמוקי הכי תרתי מתניתא הדא כמר והדא כמר (שבת נג:).

מוסף תוספות

א. וריבה אפילו עולה הוצרך חג למעט עולה. שיטה, ועיש"ש.

רבינו חננאל

ת"ר כלי שנטמא מערב יו"ט אין מטבילין אותו ביום טוב בין השמשות, ר' שמעון שזורי אומר אף בחול אסור מפני שצריך הערב שמש. ואמרו רבנן דבי רב במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו פליגי, היכי דמי דנקיט מנא טמא בידיה בין השמשות ורהיט לאטבולי, דרבנן סברי מדרהיט ידע דבעי הערב שמש, כלומר לא יטהר הכלי הטמא אלא עד שיעריב עליו השמש בתר טבילה, ולפיכך רהיט לאטבוליה קודם ביאת השמש, ובחול שפיר דמי, וביום טוב הוא דאסור שנמצא מתקן מנא ביום טוב לחול, כי בעת שיעריב השמש ונטהר חול הוא. ור' שמעון שזורי סבר האי דרהיט בין השמשות, לאו משום דידע דלא מיטהר אלא בהערב השמש, אלא משום דטרוד במלאכתו הוא

ה) [מולין יג.], ו) [מוספתא פ"ב], ז) [מוספתא' פ"ח] כדו וכדו על גב גתו וכן איתא בעיבור ערך גב ע"ש]; ח) מגיגה דף ז: ודף ח. מגילה דף ה., ט) [לקמן כ:], י) פרהדרין לו. [לקמן כ: שבת קיד. פסחים לח. מנחות ק:], יא) [פסחים מה: וש"נ], יב) [פ"ז], יג) [פ"ב], יד) [ויקרא כג], טו) [דף כ:]

ט) ל"ל דת"ק סבר דאף דמחזיק ליה להאי גברא דאזיל לשיולי לההוא מנא וכו' מן הסכך אי מיטמא אי לא היינו משום שאינו מפורש. י) כל"ל וכ"ה בה"ה בפ"ד מהל' יו"ט בשם רבינו ז"ל. יא) דברי רבינו אינו מוכן לגאורה דהא ע"י טבילה שנית אפי' בחול שרי ועי' בערוך ערך גב ב'. (ואולי ל"ל להגיה "אבל בשבת לא"). יב) דברי רבינו אינו מוכן לגאורה דהא ע"י טבילה שנית אפי' בחול שרי ועי' בערוך ערך גב ב'. (ואולי ל"ל להגיה "אבל בשבת לא").

יום טוב פרק שני ביצה

רבי שמעון אומר הרי הוא אומר בחג המצות וגו' כל שבא בחג המצות **בא** בחג השבועות ובחג הסוכות. כך משמע מתוך פירוש הקונטרס דלקמן דגרים הכי וא"כ לפירוש זה מעיקרא דס"ד שבא לומר דנדרים ונדבות אין קריבין בחול המועד ה"פ כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה וכיוצא בה דאליבא דתנא קמא תודה אינה קריבה בחג המצות ואפי' בחול המועד וזהו דומק דהיכי משמע ממלתיה דנדרים ונדבות חוץ מתודה אינן באין בחג המצות וכי תימא כל שאינו בא בחג המצות ר"ל ביום טוב[א] אם כן גא הוי דומיא דחג הסוכות[ב] ועוד דאם כן אמאי כתב בחג השבועות לומר שאינן באין בחג השבועות והא אף בחול המועד דסוכות אינן באין ועוד כי גם לפי המסקנא גא אתי שפיר דקאמר דלענין בל תאחר קאמר וה"ק כל שראוי לבא בחג המצות בא בחג השבועות וכחג הסוכות שלא יאחר מלביאתו או בעצרת או בסוכות[ג] ועתה אין יביאנו והלא[ד] אין בו חול המועד וכי תימא דנדרים ונדבות קרבין בי"ט הא משמע דבהני תנאי ליכא מאן דסבר קרבין בי"ט רק רבי אלעזר בר' שמעון ודוחק הוא לפרש בא בחג השבועות שכשיבא לרגל יביאנו או קודם לכן ולאו בי"ט קאמר[ה] על כן נראה דגרס הכי כל הבא בחג המצות וכחג השבועות בא בחג הסוכות וכו' והשתא מעיקרא שלקא דעתך כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה וכן שאר נדרים ונדבות שאינן באין בחג השבועות כדקאמר תנא קמא בהדיא אינן באין בחג הסוכות ואפילו בחול המועד ולפי המסקנא ה"ק כל שבא בחג המצות וכחג השבועות כלומר שראוי לבא בזמן שניהם כלומר שעברו שני רגלים בסדרן בא בחג הסוכות פירוש לריך שיביאנו בחול המועד של סוכות וכל שאינו בא וכו' כלומר שאינו ראוי לבא בשניהם רק בעצרת ולא בחג המצות אינו חייב להביאו בחג הסוכות זה וריש דוקא פירוש בא בחג הסוכות כלומר חובה להביאו משום בל תאחר וסיפא לאו דוקא פי' סיפא דאינו בא ר"ל אם לא ירלה שהרי הוא יכול להמתין עד סוכות של שנה הבאה אבל לעולם אם ירלה יקריב בחול המועד וקו להבין: גזיר

אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב והני תנאי כי הני תנאי[ו] דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות ר' שמעון אומר הרי הוא אומר[1] בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות ר"א בר"ש אומר[ז] מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיטא[ח] אמר רב אדא בריה דרב יצחק ואמרי לה רב שמואל בר אבא[ט] הכא בארבעה עשר עסקינן וקסבר[י] אין מביאין קדשים לבית הפסול ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא ביום טוב עצמו והא אמרת ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אלא בחולו של מועד ר"ש אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות מתקיף לה ר' זירא השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעיא אמר אביי[כ] בהקרבה כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר ת"ק סבר[ל] שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא בסדרן[מ] ור' שמעון סבר בסדרן אין שלא בסדרן לא רבי אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא בחולו של מועד היינו ת"ק אלא ביו"ט וקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט ומאי שנא חג הסוכות דנקט רבי אלעזר בר' שמעון לטעמיה דתניא[נ] רבי שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון רבי אלעזר ברבי שמעון אומר לומר שזה גורם: ויוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה: [ס]וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין לא צריכא דאף על גב דפריש כדבעא מניה רבי שמעון בן לקיש מר' יוחנן האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הרינו נזיר ואגלח

אבל נדרים ונדבות כו'. ועולא דקאמר כי הא תנא: **והני תנאי.** דלקמן פליגי כי הני תנאי דלעיל בנדרים ונדבות: **מפני חמץ שבה.** על חלות לחם חמץ וגו' (ויקרא ז): **ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב.** ותודה נדרים ונדבות היא: **בחג הסוכות.** בחולו של מועד: **רבי שמעון אומר כו'.** לקמיה מפרש לה: **מביא אדם תודתו בחג הסוכות.** לקמיה מפרש אפילו ביום טוב קאמר: **ויוצא בה משום שלמי שמחה.** ואף על פי שמחויב בתודה זו ועומד לתניא במסכת חגיגה (דף ח.) ושמחת בחגך[1] לרבות כל מיני שמחות של בשר לשמחה מדלא כתיב והבאת שלמים ואכלת שם ושמחת ומיהו פשיטא לן דכל זמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר[ח] שנאמר (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת והאי קרא בהר גרזים כתיב ולא בשלמי שמחת י"ט כתיב דשמחת י"ט אם יש לו בכורות ומעשר בהמה אין לריך להביא שלמים: **ואין יוצא בה משום חגיגה.** דדבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ותודה זו כבר מחויב הוא בה ואין זו מן החולין שיהא פוטר בה חגיגתו: **אמר מר.** השתא מהדר אמילתיה לפרושי מאי דאמר לעיל בהקרבת נדרים ונדבות פליגי: **לבית הפסול.** שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר: **ר"ש אומר כו'.** קס"ד למיסר נדרים ונדבות בחולו של מועד אתא: **השתא.** לרבי שמעון דאסר הני: **סלותי מסלתינן.** לוקטין עליה בשדה מן המחובר בחולו של מועד דתניא במועד קטן (דף יב:) קוצין עליה מן המחובר במועד לצורך המועד: **אמר אביי בהקרבה כ"ע ל"פ דשרי.** בחולו של מועד: **כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר.** וכולה הך מתני' לענין בל תאחר אייתי. תנא קמא סבר כל המאחר נדרו שלש רגלים אפילו שלא בסדרן עובר בבל תאחר וטעמא ליף בר"ה (דף ד:) מהאי קרא שלש פעמים בשנה וגו' למה לי למיכתב בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כיון דכתיב שלש פעמים דהני נינהו דהא מיירייהו קסליק לעיל מייה כתיב שמור את חדש האביב שבעה שבועות תספר לך חג הסוכות תעשה לך ש"מ לבל תאחר לומר אלה קבעתי לך לתשלום מתנותיך ונדריך והיינו דקא אתא לאשמועינן עלה טובה כל מי שיש עליו תודה יביאנה בחג הסוכות ואפילו הוא רגל ראשון אחר נדרו אשם לא יביאנה עכשיו ילטרך לבא בשבילה לירושלים שהרי בעלותו ברגל בפסח לא יביאנה מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב נמצא שאיחרה ג' רגלים שלא בסדרן. ואתא ר"ש למימר הרי הוא אומר כו' בסדרן אין שלא בסדרן לא הלכך הנודרה לפני סוכות יש לו שהות עד לשנה הבאה וה"ק כל שבא בחג המצות כגון שנדר קודם הפסח והיה עליו להביאה בחג המצות שלאחריו או בחג הסוכות ואין לו עוד שהות וכל שאינו בא בחג המצות שלא היתה עליו להביאה בפסח כגון שנדר אחר הפסח אינו בא כלומר אינו לריך להביאה לא בחג השבועות שלאחריו ולא בחג הסוכות שיש לו שהות עד חג הסוכות של שנה הבאה שעברו שלש רגלים בסדרן: **אלא ביום טוב וקסבר כו'.** והיינו תנאי: **לא יאמר חג הסוכות.** כשהחזיר הכתוב להזכירן לשלש רגלים לבל תאחר לא היה לריך לכתוב וחג הסוכות כיון שכתוב שלש פעמים בשנה וכתב בחג המצות ובחג השבועות דממילא ידענא דבו היה הכתוב מדבר שבפרשת סוכות הוא עסוק וכו נכתב כתוב זה: **שזה אחרון.** דבעינן בסדרן: **שזה גורם.** אם בל תאחר שאפילו נדר לפני החג כיון שעבר עליו חג הסוכות עובר: **דבר שבחובה הוא.** דכתיב וחגותם[ט]: **מן החולין.** ולא ממעות מעשר שני ולא מנדרים ונדבות שהוא מחויב ועומד בהן: **דאף על גב דפרים.** דכשנדר התודה פירש על מנת שיולא בה ידי חגיגתו: ואגלח

ראין יוצא בה משום חגיגה. אע"פ שאמר בשעה שנדר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה. **אסיקנ'** המפריש בענין זה נדור ואינו יוצא, כלומר נתחייב בנדרו וקידשה ושלמי חגיגתם שהן עליו חובה, שנאמר וחגותם אותו חג לה' ז' ימים, אינן באין אלא מן החולין, (וכיון) [וכמו] שאמר ר' יוחנן לר"ל, האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה, הרינו נזיר ואגלח ממעות מעשר שני, נדור ואינו יוצא, נזיר ואינו מגלח.

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ג מהל' מגילה הל' י והלכה יג:

מז ג מיי' שם פ"ח הלכה י:

מח ד מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה יג סמג לאוין שלא:

מט ה מיי' פ"ג מהל' מגילה הלכה ח:

רבינו חננאל

והני תנאי כי הני תנאי, דתניא אין מביאין תודה בארבעה עשר בניסן מפני חמץ שבה, שאין מביאין קדשים לבית הפסול, כלומר שהן מרובין ונפסלין בלינה, ואין מביאין קדשים לכתחילה ליפסל. ולא בעצרת מביא תודה מפני שהוא יו"ט, אבל מביא תודתו בחולו של מועד בחג הסוכות, ואם לא הביא עובר בבל תאחר. ור' שמעון אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג כו'. **ואוקימנה** לר' שמעון בחולו של מועד. ח) **סלותי** מסלתינן, כלומר עושה אדם מלאכה כגון סלין וכיוצא בהן, **הקרבה מיבעיא,** דודאי מקריבין. **כי פליגי למיקם בבל תאחר,** ת"ק סבר שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא בסדרן, כיון שעברו עליו ג' רגלים ולא הקריבו עובר במה שכתוב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו וגו'. ור' שמעון סבר בעינן ג' רגלים בסדרן, כדכתיבי באורייתא חג המצות חג שבועות וחג סוכות, ר' שמעון לטעמיה דדייק ט) חג המצות, ואמר לא היה צריך לכתוב בפסוק חג המצות, כאשר לא כתב בפרשת ראה אתה אומר אלי, אלא הזכיר חג שבועות וחג האסיף, ואמר שלש פעמים, למה לא היה צריך, מפני שבו פתח הכתוב תחילה, וכתב שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלהיך, וכתיב בחג המצות לומר שזה ראשון לג' רגלים, ואם הקדישו אחר הפסח אינו עובר עליו בבל תאחר עד שיעברו עליו אחר עצרת ואחר סוכות ג' רגלים בסדרן. ור' אלעזר **בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסכות.** ואוקימנה ביום טוב עצמו, ושמעינן מינה דקסבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב. ותוב ש"מ (דלא רבי) [דר'] אלעזר בר' שמעון [לטעמיה דס"ל] דחג הסכות לבדו הוא הגורם, דאי ס"ד משום יום טוב הוא ליתני עצרת, מ"ט שביק עצרת ותני סוכות, ללמד שזה גורם, כלומר בין קודם הפסח הקדישו בין לאחר הפסח כיון שעבר עליו חג הסכות ולא הקריבו עובר עליו בבל תאחר, ודייק מחג הסכות, ואמר לא יאמר בחג הסכות דמיניה סליק, למה נאמר, לומר שזה גורם. **ויוצא בתודה זו שמקריבה משום שמחה,**

מסורת הש"ם

ח) פסחים יג: [תוספ' מגיגה פ"ח], ט) [פסחים יג:], י) [שם וש"נ], ד) [ר"ה ד:], ה) ר"ה ד:, ו) [פסחים עח. וש"נ], ז) [דברים טז], ח) [פסחים קט.], ט) [ויקרא כג],

תורה אור השלם

1. שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רֵיקָם: דברים טז טז

גליון הש"ם

רש"י ד"ה כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר וכו' בלומר א"צ להביאה. עיין טורי אבן ר"ה בתוס' שהסס סד"ה כיון שעבר ובתשובת מ"ל סי' י"ב:

מוסף רש"י

אין מביאין קדשים לבית הפסול. אין מביאין קרבן ביום שיתמעט זמן אכילתו שקבעה לו תורה ונמצא בא לידי נותר, ותודה נאכלת ליום ולילה ואם יביאום בי"ד אינן נאכלות של אמן אלא עד שש שעות (פסחים יג:). **אינו בא אלא מן החולין.** כלומר משלו ולא ממה שהוא מחויב ועומד (פסחים ע).

מוסף תוספות

א. אינו בא כלל בחג השבועות ולא בחג הסוכות אף בחול המועד. הא לא דמי חג הסוכות לחג המצות. תר"פ. ב. דאילו חג המצות ר"ל יום טוב וחג הסוכות ר"ל חול המועד. שם. ג. דאל"כ יעבור בל תאחר שהרי יש כאן ג' רגלים בסדרן. שם. ד. איך יביאם בחול המועד ובחג השבועות אין. שם. ה. דאם כן לתנא קמא אמאי נותן עצה להביא תודתו בחג הסוכות כדפירש הקונטרס, הלא יהיה יכול להביאה מעט קודם או אחריו. שם.

ח) עיין בערוך ערך סלת. ט) תוס' ר"ה ד: ד"ה וא"ל לומר.

ואגלח ממעות מעשר שני מהו א"ל [א]נדור ואינו יוצא [ב]נזיר ואינו מגלח: ההוא גברא דאמר להו הבו ליה ארבע מאה זוזי לפלוני ולנסיב ברתי [ג]אמר רב פפא [ג]ארבע מאה שקיל וברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב טעמא דאמר הבו ליה ולנסיב אבל אי אמר לנסיב והבו ליה אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא משמיה דנפשיה א"ל רבינא למרימר אתון הכי מתניתו לה אנן כדבעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן מתנינן לה: [ד]תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבא [1]ויקרב את העולה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה למד [ה]על עולת חובה שטעונה סמיכה א"ל דאמר לך מני בית שמאי היא דלא גמרי שלמי חובה משלמי נדבה דאי בית הלל כיון דגמרי שלמי חובה משלמי נדבה עולת חובה נמי לא תבעי קרא דגמרי מעולת נדבה וממאי דבית הלל שלמי חובה משלמי נדבה גמרי דלמא מעולת חובה גמרי ועולת חובה גופא בעיא קרא מאי שנא משלמי נדבה דלא גמרי שכן מצויין מעולת חובה נמי לא גמרי שכן כליל [ו](אלא) אתיא מבינייא וסברי בית שמאי שלמי חובה לא בעו סמיכה והתניא אמר רבי יוסי [ה]לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הסמיכה עצמה שצריך על מה נחלקו על [ז]תכף לסמיכה שחיטה שבית שמאי אומרים אינו צריך [ו]ובית הלל אומרים צריך הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי יוסי בר' יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על תכף לסמיכה שחיטה שצריך על מה נחלקו על הסמיכה עצמה שבית שמאי אומרים אינו צריך ובית הלל אומרים צריך: ת"ר [ח]מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביו"ט חברו עליו תלמידי שמאי הזקן אמרו לו מה טיבה של בהמה זו אמר להם נקבה היא ולזבחי שלמים הבאתיה כשכש להם בזנבה והלכו להם ואותו היום גברה ידם של בית שמאי על בית הלל ובקשו לקבוע הלכה כמותן והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו שהיה יודע שהלכה כבית הלל ושלח והביא

ואגלח ממעות מעשר שני. קרבנות שגזר עליו הכתוב ביום תגלחתו אקנה ממעות מעשר שני: **נדור.** על התודה ואינו יוצא בה ידי חוביגה: **נזיר ואינו מגלח.** ממעות מעשר אלא מן החולין דכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט[ו] וכי הדר אמר על מנת לאו מילתא היא: **ההוא גברא.** מלוה מחמת מיתה היה: **להא שמעתא.** דהאומר הרי עלי תודה ואלא בה ידי חוביגה: **משמיה דנפשיה.** ולא אמר לה בלשון בעיא אלא מאליו אמרה האומר הרי עלי תודה ואלא בה ידי חוביגה הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני נדור ואינו יוצא נזיר ואינו מגלח: **אתון הכי מתניתו לה.** מאליה ולא משמיה דר' יוחנן: **אנן כדבעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן מתנינן לה.** דאהדר ליה ר' יוחנן הכי: **ויקרב את העולה.** עולת יום שמיני של מלואים שהטיל הכתוב על אהרן חובה ליום קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים (ויקרא ט): **ויעשה כמשפט.** מה משפט האמור בעולת חובה על כרחין כמשפט המפורש בעולת נדבה דויקרא קאמר שכל משפטי עולה ושלמים שם נאמרו ובשל נדבה דבר הכתוב דכתיב אדם כי יקריב מכם[ז] משמע לכשירלה יקריב וכתיב התם וסמך ידו ואתא האי כמשפט דכתיב בעולת חובה ללמד עליה שתטען סמיכה[ח] כשאר משפטי נדבה: **אמר ליה.** ר' יצחק לתנא: **דאמר לך מני.** הא דאילטריך קרא להכי ולא גמר לה בבנין אב דמה מצינו בנדבה שהיא עולה וטעונה סמיכה אף חובה שהיא עולה כמותה תטעון סמיכה: **ב"ש היא.** דאמר במתניתין מביאין שלמים של י"ט שהן חובה ואין סומכין עליהן וטעמא מאי משום דסמיכה דויקרא כתיב בשלמי נדבה ואם זבח שלמים קרבנו וסמך ידו וגו'[ט] וקא סברי לא גמרינן חובה מנדבה דפרכינן מה לנדבה שכן מצויה בכל שעה שירלה יתנדב ויביא תאמר בחובה שאינה אלא לכשיתחייב הלכך [י] לא דחיא סמיכה דידהו יום טוב הלכך עולת חובה נמי אי לאו דפרט בה קרא כמשפט לא הוה בעיא סמיכה לחובה מנדבה לא גמרי: **וממאי דבית הלל הוו.** דלמא לעולם חובה מנדבה לא גמרינן אלא בית הלל חובה מחובה גמרי שלמי חובה מעולת חובה הלכך עולת חובה בעיא האי קרא דכמשפט להיות מפורש בה ואי לא לא הוה ידעינן סמיכה לא בעולה ולא בשלמים לחובה והך מתניתא דברי הכל היא: **אפיה מבייא.** לעולם מתני' דתני תנא דברי הכל היא ואפי' לב"ה בעיא קרא ומאחר דקי"ל סמיכה בעולת חובה מהאי קרא אתו להו שלמי חובה מתרוייהו משלמי נדבה ומעולת חובה במה מצינו בשלמי נדבה שטעונין סמיכה אף שלמי חובה שהן שלמים כמותן יטענו סמיכה וכי פרכת מה לשלמי נדבה שהן מצויין עולת חובה תוכיח שאינה מצויה וטעונה סמיכה אף אני אביא שלמי חובה שאע"פ שאינן מצויין יטענו סמיכה וכי פרכת מה לעולת חובה שכן כליל תאמר בשלמי חובה שאינם כליל שלמי נדבה יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה לא ראי עולת חובה כראי שלמי נדבה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן מצויין דהך ראיה בעולת חובה ליתא ולא ראי שלמי נדבה כראי עולת חובה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן כליל דהא ליתא בשלמי נדבה וכתיב בהו סמיכה הלך השוה שבהן על כרחך תתלה טעם סמיכתן בטעם הלך השוה שבשניהם בעולת חובה ובשלמי נדבה הלך השוה שבשניהם שקרבן יחיד הן וטעונין נסכים [וסמיכה] אף אני אביא כל הטעון נסכים והוא קרבן יחיד שיטעון סמיכה ואתו להו שלמי חובה מהאי טעמא: **לא נחלקו על הסמיכה.** בשלמי חובה שצריך אלא כך היו בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יום טוב ושוחטן ביום טוב ולא אמרינן תכף לסמיכה שחיטה: **הוא דאמר כי האי תנא דתני בו' על תכף לסמיכה שחיטה שצריך.** בדבר הטעון סמיכה כדכתיב וסמך ושחט[י]: **על הסמיכה עצמה.** אם טעונין שלמי חובה וסמיכה: **נקבה היא.** שאין עולה נקבה: **ולזבחי שלמים הבאתיה.** מרוב עטרתותו של הלל היה משגה מפני השלום: **כשכש להם בזנבה.** כדי להטעותן שיהיו סבורים שהיא נקבה: נזיר ואינו מגלח. ודוקא דקאמר הכי אבל אם אמר אפכא על מנת שאלא משום חוביגה הרי עלי תודה לא וכן בנזיר וכן משמע בסמוך דקאמר דטעמא דאמר הבו ליה ולנסיב בו' וכן פי' בקונט' שפירש טעמא משום דכיון דאמרה דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט וכי אמר ע"מ לאו מילתא היא:

ויקרב את העולה וגו'. פירש רש"י דקאי אעולה של אהרן שנאמר בפ' שמיני ולא נהירא דהא קאי אעולת נדבו[א] דהכתיב שעיר העם ומיד אח"כ כתיב ויקרב את העולה ועולה של אהרן מפורשת בפסוק אחר בפרשה לכך נראה דאין הכי נמי דקאי אעולה של נדבו: **למד** על עולת חובה שטעונה סמיכה. ותימה דאמר התם דאין טעונין סמיכה בקרבנות נדבו אלא בשתי קרבנות וזו אינה מן המנין אלא [ב] (פר) של ע"ז ופר של העלם דבר ולפי' רש"י דפירש דהכא מיירי בקרבן של אהרן שהוא קרבן יחיד ניחא וי"ל דהא דקאמר דאין צריכין סמיכה אלא בג' קרבנות היינו דוקא בקרבנות שהן לדורות אבל הכא מיירי בקרבן המלואים שהיה לפי שעה ומ"מ קשה דהיכי יליפינן דורות משעה דקא למד על עולת חובה שטעונה סמיכה ועוד היכי יליפינן יחיד מנדבו דהא פי' דקרא דויעשה כמשפט מיירי בקרבן נדבו ולפי' רש"י ניחא ועוד י"ל שנוח השוה לשניהם הואיל וגלה לנו קרא דויקרב את העולה וגו' דילפינן שעה מדורות וקרבן נדבו מקרבן יחיד[ג] דכתיב אדם כי יקריב לדורות וה"ה לילפי דורות משעה ויחיד מנדבו[ד] ועוד אמר הר"מ דיש ליישב פי' רש"י ולעולם פשטיה דקרא דויקרב העולה מיירי בקרבן נדבו ואי קשיא הא אינה טעונה סמיכה דקאמר ג' סמיכות בנדבו י"ל דאין ה"נ אלא אם אינו ענין לקרבנות נדבו דהא קי"ל דאין טעונין סמיכה אלא בשתי קרבנות נדבו וזו אינה מן המנין תנהו ענין לקרבנות אהרן שהוא קרבן יחיד: **דלא** גמרי שלמי חובה בו'. השתא אית ליה לרבי יצחק בר אבא דטעמא דג"ש דאמרי אין סומכין היינו משום דאין טעונין סמיכה ולא כרבי יוסי דקאמר בסמוך דפליגי בתכף בו' ורש"י פי' במתני' טעמא משום שבות שמשתמש בבעלי חיים ויפה פי' א] דבפ' אין דורשין (חגיגה דף טז:) משמע דבהכי פליגי לרבי יוחנן: **דלמא** מעולת חובה גמרי. ואם תאמר והא הוי דבר הבא מן ההיקש דעולת חובה לא ידעינן אלא מנדבה דכמשפט ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב וי"ל דבעיא היא בזבחים (דף נ.) אם חוזר ומלמד בבנין אב ואם לאו והכא קאמר אם תמצי לומר חוזרין ומלמדין בבנין אב דבר הלמד בהיקש מעולת חובה גמירי לה לחובה מחובה ילפינן: והבא

נזיר ואינו מגלח. ודוקא דקאמר הכי אבל אם אמר אפכא על מנת שאלא משום חוביגה הרי עלי תודה לא וכן בנזיר וכן משמע בסמוך דקאמר דטעמא דאמר הבו ליה ולנסיב בו' וכן פי' בקונט' שפירש טעמא משום דכיון דאמרה דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט וכי אמר ע"מ לאו מילתא היא:

ויקרב את העולה וגו'. פירש רש"י דקאי אעולה של אהרן שנאמר בפ' שמיני ולא נהירא דהא קאי אעולת נדבו[א] דהכתיב שעיר העם ומיד אח"כ כתיב ויקרב את העולה ועולה של אהרן מפורשת בפסוק אחר בפרשה לכך נראה דאין הכי נמי דקאי אעולה של נדבו: **למד** על עולת חובה שטעונה סמיכה. ותימה דאמר התם דאין טעונין סמיכה בקרבנות נדבו אלא בשתי קרבנות וזו אינה מן המנין אלא [ב] (פר) של ע"ז ופר של העלם דבר ולפי' רש"י דפירש דהכא מיירי בקרבן של אהרן שהוא קרבן יחיד ניחא וי"ל דהא דקאמר דאין צריכין סמיכה אלא בג' קרבנות היינו דוקא בקרבנות שהן לדורות אבל הכא מיירי בקרבן המלואים שהיה לפי שעה ומ"מ קשה דהיכי יליפינן דורות משעה דקא למד על עולת חובה שטעונה סמיכה ועוד היכי יליפינן יחיד מנדבו דהא פי' דקרא דויעשה כמשפט מיירי בקרבן נדבו ולפי' רש"י ניחא ועוד י"ל שנוח השוה לשניהם הואיל וגלה לנו קרא דויקרב את העולה וגו' דילפינן שעה מדורות וקרבן נדבו מקרבן יחיד[ג] דכתיב אדם כי יקריב לדורות וה"ה לילפי דורות משעה ויחיד מנדבו[ד] ועוד אמר הר"מ דיש ליישב פי' רש"י ולעולם פשטיה דקרא דויקרב העולה מיירי בקרבן נדבו ואי קשיא הא אינה טעונה סמיכה דקאמר ג' סמיכות בנדבו י"ל דאין ה"נ אלא אם אינו ענין לקרבנות נדבו דהא קי"ל דאין טעונין סמיכה אלא בשתי קרבנות נדבו וזו אינה מן המנין תנהו ענין לקרבנות אהרן שהוא קרבן יחיד: **דלא** גמרי שלמי חובה בו'. השתא אית ליה לרבי יצחק בר אבא דטעמא דג"ש דאמרי אין סומכין היינו משום דאין טעונין סמיכה ולא כרבי יוסי דקאמר בסמוך דפליגי בתכף בו' ורש"י פי' במתני' טעמא משום שבות שמשתמש בבעלי חיים ויפה פי' א] דבפ' אין דורשין (חגיגה דף טז:) משמע דבהכי פליגי לרבי יוחנן: **דלמא** מעולת חובה גמרי. ואם תאמר והא הוי דבר הבא מן ההיקש דעולת חובה לא ידעינן אלא מנדבה דכמשפט ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב וי"ל דבעיא היא בזבחים (דף נ.) אם חוזר ומלמד בבנין אב ואם לאו והכא קאמר אם תמצי לומר חוזרין ומלמדין בבנין אב דבר הלמד בהיקש מעולת חובה גמירי לה לחובה מחובה ילפינן: והבא

ג) [מנחות לג:], ד) [עי' תוספות זבחים נ. ד"ה אם], ה) כרש"ל מ"ז, ד) [ברכות מב. זבחים לב. מנחות לג.], ה) [תוספתא דחגיגה פ"ב], ו) [קידושין כח:], ז) [ויקרא ג], ח) ס"א ושאר, ט) [ויקרא ג], י) [ויקרא ג], כ) [ל"ל שעיר],

תורה אור השלם

1. וַיַּקְרֵב אֶת הָעֹלָה וַיַּעֲשֵׂהָ כַּמִּשְׁפָּט: ויקרא ט טז

גליון הש"ם

גמ' אמר רב פפא ארבע מאה שקיל. עי' נדרים מח ע"א כר"ן ד"ה לא שני: רש"י ד"ה ב"ש כו' לא דחינן סמיכה דידהו. וק"ל לפי מה דקיימינן עתה דצ"ש ל"ל סמיכה כלל בשלמי חובה גם בחול אסור דהוי עבודה בקדשים דהא גם ביו"ט לא מיקרי משתמש בבע"ח רק הוא סמיכה בכל כחו כמ"ש רש"י במתניתין ול"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה דלא גמרי וכו' דבפ' אין דורשין משמע דבהכי פליגי לר"י. נ"ב עי' פסחים פ"ט ע"א תוס' ד"ה ואלו וכו':

מוסף רש"י

ויעשה כמשפט. בעולת חובה כתיב בויקי ביום השמיני, והיא עולה חובה היתה דכתיב קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים, וכתיב בסמיכה תמים (מנחות צג: מכת"י).
למד על עולת חובה שטעונה סמיכה. כגון האי דמילואים, ועולת ראייה כמו עולת חובה היא (שם).

מוסף תוספות

א. דלעיל מינה (ויקרא ט, טו) כתיב ויקרב את קרבן העם. תר"פ. ב. דהיינו עולת המילואים שהיא ציבור ושעה, וילפינן לה מעולת נדבה דפרשת ויקרא שהיא קרבן יחיד ולדורות. תר"פ. ג. משמיני למילואים שהיא קרבן ציבור ולפי שעה. שם.

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ב מהל' חגיגה הלכה יד:
נא ב מיי' פ"ח מהל' מירות הלכה יד:
נב ג מיי' פי"א מהל' זביחה הלכה כ סמג לאוין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף יב [רב אלפס ב"ב פ"ט דף נג ע"ב]:
נג ד ה מיי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הל' ו סמג עשין קפג:
נד ו מיי' שם הל' יב:

רבינו חננאל

הזכיר מעשה שדומה לו, ההוא דאמר הבו ת' זוז לפלוני ולינסיב ברתי, אמר רב פפא ת' זוז שקיל, דהא אמר הבו ליה ת' זוזי, ברתיה אי בעי שקיל ואי בעי לא שקיל. ודייקינן מינה טעמא הבו ליה ולינסיב, אבל אי פריש ואמר לינסיב והבו ליה, אי נסיב ברתיה שקיל, ואי לא נסיב לא שקיל. **תני תנא קמיה דר' יצחק,** מאי דכתיב ויקרב את העולה ויעשה כמשפט, כמשפט עולת נדבה, מה עולת נדבה כתיב בה אם עולה קרבנו מן הבקר וגו', וכתיב בה וסמך ידו על ראש העולה וגו', כך עולת חובה טעונה סמיכה. אמר ליה זו לב"ש היא דאע"ג דכתיב סמיכה בשלמי נדבה, שנאמר ואם זבח שלמים קרבנו וגו', וסמך ידו על על ראש קרבנו, כיון דבשלמי חובה לא כתיבא סמיכה לא ילפי הני מהני, ולפיכך שנו ב"ש במשנתנו מביאין שלמים ואין סומכין, דאי ב"ה כיון דגמרי שלמי חגיגה משלמי נדבה, לפיכך שנו במשנתנו מביאין שלמים וסומכין עליהן, בעולת חובה לב"ה לא היה צריך לכתוב כמשפט וללמוד הימנו סמיכה בעולת חובה, אלא אפילו בלא פסוק יליף עולה מעולה, כמה דילפי שלמי חובה משלמי נדבה. ודחינן וממאי דב"ה זה ששנינו סמיכה בשלמי חובה משלמי נדבה למדו אותה, דלמא חובה מחובה למדו, שלמי חובה מעולת חובה למדה, ועולת חובה גופה בעיא קרא מפורש שיש בה סמיכה, ולפיכך אתא כמשפט לומר שעולת חובה טעונה סמיכה. ואמרינן ז) למה דחית שלא ילמדו סמיכה לשלמי חובה משלמי נדבה, דאיכא למיפרך מה לשלמי נדבה שכן מצויין בכל השנה כולה ולפיכך טעונין, אבל שלמי חובה שאינן אלא בימים טובים בלבד לא, עולת חובה נמי איכא למיפרך מה לעולה שכן כליל, תאמר בשלמי חובה שאין עולה מהן למזבח אלא דם וחלב בלבד. ופריקינן אלא [אתיא] מבינייא, כלומר אתיא משתיהן מעולת חובה ושלמי נדבה. ושלמי חובה לב"ש לא בעי סמיכה, והתניא א"ר יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על שלמי חובה שטעונין כו'. ת"ר מעשה בהלל שהביא עולה לעזרה לסמוך כו'.

ז) כ"ה בכת"י.

והביא כל צאן קדר בעזרה. ותימה הא [ה] אין מביאין חולין בעזרה ויש לומר דלגו דוקא בעזרה אבל בהר הבית [א]:

[ו] **שבירתך** פתוחה. פ"ה לשון כירה ממש וגרסה דר"ל כמו ויכרה להם כירה גדולה (מלכים ב ו):

נדרים ונדבות יוכיחו. פ"ה שמותר להדיוט במקום שמותרים להדיוט לעשות כל צרכו כגון ביום טוב אסורין ליקרב לגבוה אפילו שלמים וכל שכן עולות במאי קא מפלגי [ח] מר סבר נדרים ונדבות אין קרבין פרש"י ת"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו ומר סבר אבא שאול נדרים ונדבות קרבין בי"ט מדלא קאמר נדרים ונדבות יוכיחו והר"ר שמואל היה מפרש פירוש אחר נדרים ונדבות יוכיחו במקום שיש חלק להדיוט כגון שלמים ואסורי' לגבוה כגון עולות במאי קמפלגי ת"ק סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב מדקאמר במקום שמותר להדיוט כגון שלמים דהוו נדרים ונדבות אלמא דס"ל לת"ק דנדרים ונדבות קרבין בי"ט ואסורין לגבוה כגון עולה אבל אבא שאול [ט] דאמר ומה במקום שבירתך פתוחה כו' משמע אפילו דשלמים אלמא דס"ל דנדרים ונדבות אין קרבין בי"ט וקשה להאי פי' דבפ' אלו עובדין (פסחים דף מז. ושם) אמר בהדיא וסבר לה כאבא שאול דאמר לכם ולא לנכרים משמע אבל נדרים ונדבות קרבין בי"ט מדלא מוקי ליה לומר לכם ולא לגבוה אלמא דסבירא ליה לאבא שאול דנדרים ונדבות קרבין בי"ט לכ"ג כפי' ראשון: **לכם ולא לנברים.** ב"ה נמי דרשי לכם ולא לגבוה למעוטי נדרים ונדבות כדפי' בפ"ק (דף יב. בד"ה השוחט) אלא נקט כותים וכלבים דפסיקא ליה: **מאי** בינייהו כגון שנטמא. ולא"ת נימא דאיכא בינייהו כגון שנטמאו אימורים או שנאבדו דלרבא זריק הואיל ואיכא בשר ולרבה בר רב הונא לא זריק כיון שנטמאו האימורין ותי' הר"ר שמשון מקולי"ר דרבה בר רב הונא מודה להא דרבא דזורק את הדם על מנת להתיר (ב) באכילה דהוי עולת אבל הוא נפש ושמחת יום טוב אבל הוא מוסיף עליה דקאמר אפילו נטמא בשר זורק את הדם ע"מ להקטיר אימורין לערב אבל קשה [ב] היאך יהא הבשר מותר באכילה הא אמר [ג] הבא אימורין כל כמה דלא מקטרי בשר לא מתאכיל דהא דהקטרת אימורין לא מעכבא ה"מ היכא דליתנהו שנטמאו או נאבדו אבל היכא דאיתנהו מעכבי ויש מתרצים דהכא מיירי שנטמאו או נאבדו ולא נהירא דאם כן לימא דאיכא בינייהו דהכל קיים דלרבא לא זרק ולרבה זריק ועוד דבסמוך משמע אע"ג דאיתנהו דקאמר כבשי עצרת וכו' הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה הבשר יאכל וי"ל דהכא הואיל ואין יכול להקטיר האימורין מבעוד יום הוי כאילו נאבדו או נטמאו [ג]: אבל

נדרים ונדבות יוכיחו. פ"ה שמותר להדיוט במקום שמותרים להדיוט לעשות כל צרכו כגון ביום טוב אסורין ליקרב לגבוה אפילו שלמים וכל שכן עולות במאי קא מפלגי [ח] מר סבר נדרים ונדבות אין קרבין פרש"י ת"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו ומר סבר אבא שאול נדרים ונדבות קרבין ביום טוב מדקאמר במקום שמותר להדיוט כגון שלמים דהוו נדרים ונדבות אלמא דס"ל לת"ק דנדרים ונדבות קרבין בי"ט ואסורין לגבוה כגון עולה אבל אבא שאול [ט] דאמר ומה במקום שבירתך פתוחה כו' משמע אפילו דשלמים אלמא דס"ל דנדרים ונדבות אין קרבין בי"ט וקשה להאי פי' דבפ' אלו עובדין (פסחים דף מז. ושם) אמר בהדיא וסבר לה כאבא שאול דאמר לכם ולא לנכרים משמע אבל נדרים ונדבות קרבין בי"ט מדלא מוקי ליה לומר לכם ולא לגבוה אלמא דסבירא ליה לאבא שאול דנדרים ונדבות קרבין בי"ט לכ"ג כפי' ראשון: **לכם ולא לנברים.** ב"ה נמי דרשי לכם ולא לגבוה למעוטי נדרים ונדבות כדפי' בפ"ק (דף יב. בד"ה השוחט) אלא נקט כותים וכלבים דפסיקא ליה: **מאי** בינייהו כגון שנטמא. ולא"ת נימא דאיכא בינייהו כגון שנטמאו אימורים או שנאבדו דלרבא זריק הואיל ואיכא בשר ולרבה בר רב הונא לא זריק כיון שנטמאו האימורין ותי' הר"ר שמשון מקולי"ר דרבה בר רב הונא מודה להא דרבא דזורק את הדם על מנת להתיר (ב) באכילה דהוי עולת אבל הוא נפש ושמחת יום טוב אבל הוא מוסיף עליה דקאמר אפילו נטמא בשר זורק את הדם ע"מ להקטיר אימורין לערב אבל קשה [ב] היאך יהא הבשר מותר באכילה הא אמר [ג] הבא אימורין כל כמה דלא מקטרי בשר לא מתאכיל דהא דהקטרת אימורין לא מעכבא ה"מ היכא דליתנהו שנטמאו או נאבדו אבל היכא דאיתנהו מעכבי ויש מתרצים דהכא מיירי שנטמאו או נאבדו ולא נהירא דאם כן לימא דאיכא בינייהו דהכל קיים דלרבא לא זרק ולרבה זריק ועוד דבסמוך משמע אע"ג דאיתנהו דקאמר כבשי עצרת וכו' הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה הבשר יאכל וי"ל דהכא הואיל ואין יכול להקטיר האימורין מבעוד יום הוי כאילו נאבדו או נטמאו [ג]: אבל

הורצה

אסור לבשל ולצלות היום ולא יאכל מן הבשר: **ואם זרק.** ולא נמלך: הורלה

שחלה עצרת בשבת ומיתה שבת לדמות אבל לשמן וטעה זה ושגג בשלא לשמן (יבמות צב:). לא יזרוק. דכיון דאיתמי מקרבן ליבור תו לא דמי שבת (מנחות מח.) לפי שאין הבשר נאכל בשבת שאין גליית קדשים דומה את השבת (נזיר כח:).

והביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידן בעזרה ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך ואותו היום גברה ידן של בית הלל וקבעו הלכה כמותן ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום: שוב מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ב"ה שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש אמר לו [ו] מה זו סמיכה אמר לו מה זו שתיקה שתקו בנזיפה והלך לו אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דאמר ליה חבריה מלתא לא להדר ליה מלתא טפי ממאי דאמר ליה חבריה דאיהו אמר ליה מה זו סמיכה וקא מהדר ליה מה זו שתיקה: תניא [ז] אמרו להם בית הלל לבית שמאי ומה במקום שאסור להדיוט מותר לגבוה מקום שמותר להדיוט אינו דין שמותר לגבוה אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו שמותר להדיוט ואסור לגבוה אמרו להם בית הלל מה לנדרים ונדבות שאין קבוע להם זמן תאמר בעולת ראייה שקבוע לה זמן אמרו להם בית שמאי אף זו אין קבוע לה זמן דתנן [ח] אמי שלא חג ביום טוב ראשון של חג חוגג והולך כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג אמרו להם בית הלל אף זו קבוע לה זמן דתנן [ט] עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו אמרו להם בית שמאי והלא כבר נאמר [י] לכם ולא לגבוה אמרו להם בית הלל והלא כבר נאמר לה' [יא] כל דלה' אם כן מה תלמוד לומר לכם [יב] לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים: [יג] אבא שאול אומרה בלשון אחרת ומה במקום שבירתך פתומה כירת רבך פתוחה במקום שבירתך פתוחה אינו דין שכירת רבך פתוחה וכן בדין [יד] שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן במאי קא מפלגי מר סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב ומר סבר [יה] אין קרבין ביום טוב אמר רב הונא [יו] לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב [יז] לא תימא מדאורייתא מחזא חזו ורבנן הוא דגזרי בהו גזירה שמא ישהה אלא אפילו מדאורייתא נמי לא חזו [יח] דהא שתי הלחם דחובת היום נינהו וליכא למגזר שמא ישהה [יט] ואינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט: איבעיא להו לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין בי"ט [כ] עבר [כא] ושחטו מאי רבא אמר זורק את הדם על מנת להתיר בשר באכילה רבה בר רב הונא אמר זורק את הדם על מנת להקטיר אימורין לערב מאי בינייהו איכא בינייהו נטמא בשר או שאבד לרבא לא זריק לרבה בר רב הונא זריק מיתיבי [כב] כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק

לאן קדר. מעולים היו: **שוב מעשה כו'.** לאחר המעשה הזה היה מעשה בתלמיד אחד כו': **מה זו סמיכה.** שאתה רולה לסמוך ולעבור על דברי ב"ש והלא אנו חלוקין עליכם: **אמר לו מה זו שתיקה.** שהיה לך לשתוק ואינך שותק: **שתקו בנזיפה.** בגערה: **מקום שאסור להדיוט.** שבת שאסור לעשות להדיוט כלום מותר לגבוה תמידין ומוספין: **מקום שמותר להדיוט.** י"ט דכתיב (שמות יב) הוא לבדו יעשה לכם כל לד לרכי אכילה: **אינו דין שמותר לגבוה.** כל לרכי אכילת מזבח ואפילו עולת ראייה: **נדרים ונדבות יוכיחו.** שי"ט מקום המותר להדיוט הוא ואתם מודים לנו שאסורים להקריב והן לרכי גבוה: **אף זו קבוע לה זמן כו'.** ויש לחוש שמא יפשע או יאנס [ט] בשאר ימי המועד ולא יביא: **והלא כבר נאמר לה'.** וחגותם אותו חג לה' [י]: **אומרה בלשון אחרת.** להאי קל וחומר דבית הלל דלעיל: כירה. יש לה בית קבול לקבל שתי קדרות ושייך למימר בה פתומה ופתוחה: **במאי קמפלגי.** אבא שאול ותנא קמא אבא שאול דלא אמר אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו אין קריבין ומר סבר אבא שאול כל"ל: (ב) ד"ה מאי וכו' לתמיד הבשר באכילה דהוי לוקח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמר ר"ה וכו' לא מימא מדאורייתא מחזא חזו. כ"כ עיין מהרש"ל ומ"ש עליו בשער המלך פ"ל מהל' מגיגה הלכה ח דף סד ע"ל בד"ה ודע:

מוסף רש"י

מי שלא חג ביום טוב ראשון של חג. שלא הביא מגיגתו ביום הראשון של חג (חגיגה ט.). ויום טוב האחרון של חג. חוגג שמיני עצרת, ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא הוי משלומין לראשון (שם). לכם ולא לכותים. אבל לגבוה הרי (פסחים מז.). גזירה שמא ישהה. קרבנות כל השנה שיהא עודר ועודר, ולא יקריבם עד הרגל ונמצא מכוון וממתין מלאכתו עד המועד, ועוד שמא יעבור בגל תאחר (מנחות ק:). דהא שתי הלחם כו' וליכא למגזר שמא ישהה. שהרי אין יכול להקריבם אלא בו ביום (שם). בין לפני זמנן. קודם עצרת, בין לאחר זמנן. לאחר עצרת (מנחות מח.). הדם יזרק. שלא לשמן (שם ונזיר כח:). והבשר יאכל. ואף על פי שהכבשים עצמן מוותרין, דקיימת לן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין אלא שלא עלו לבעלים לשם מובה, איכא הוא דמתאכלי כשלמים בעלמא, אבל לחם כיון דכבשים אין שמן עליהן דהא לא עלו לשם מובה אלא לשם שלמי נדבה עליהן מי יתירנו (פסחים יג:). ואם היתה שבת. שאלא לשמן קאי ועצרת ושבת היא (מנחות מח.)

מוסף תוספות

א. כלומר בעזרת ישראל אבל בעזרת כהנים לא. רשב"ם. ב. דהא אמרי' במס' פסחים [נט:] והקטיר עליה הכהן והדר נאמר והיה החזה לאהרן וכו' דמשמע התם דקודם הקטרת אימורי' אינו רשאי לאכול הבשר. הרמב"ן. ג. [ו]מצי אכיל בשרא בזריקת דם כדכתיב ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל. שיטה.

רבינו חננאל

תניא אמרו ב"ה לב"ש, ומה בעת שאסור להדיוט בשבת מותר לגבוה, שנאמר וביום השבת שני כבשים וגו', בעת שמותר להדיוט ביו"ט, שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש וגו', אינו דין שמותר לגבוה כו'. אמר רבינא לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט לא תימא דמדאורייתא חזו לאיקרובי ביו"ט ורבנן הוא דגזרו בהו גזירה שמא ישהה אותן. כלומר יאמר בשאר ימות השנה אני טרוד במלאכה, איני יכול לעלות ולהקריב קרבן, הנה כשאעלה לחוג ביו"ט אקריב נדרי, לפיכך גזרו שלא יקרבו נדרים ונדבות ביו"ט, אלא אפילו מדאורייתא, נמי לא חזו, דהא שתי הלחם חובת היום הן וליכא למגזר שמא ישהה, ואין עשייתן דוחה לא שבת ולא יו"ט. ומיבעיא לן לדברי האומר אין קרבין ביו"ט, עבר ושחט נדרים ונדבות ביום טוב מאי, רבה אמר זורק את הדם להתיר בשר לאכילה, ואם נטמא הבשר או שאבד אינו זורק. רבה בר רב הונא אמר זורק הדם להקטיר אימורין לערב ואע"פ שנטמא הבשר זורק. ואותבינן עליה מהא כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן שהן שלמי צבור, דכתיב ושני כבשים לזבח שלמים, או שחטן לשמן קודם עצרת, או לאחר עצרת, הדם יזרק והבשר יאכל, ואם היתה שבת לא יזרוק, ואם זרק

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נדרים וכו' במאי קא מיפלגי פרש"י דמר סבר ת"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו נדרים ונדבות אין קריבין ומר סבר אבא שאול כל"ל: **(ב)** ד"ה מאי וכו' לתמיד הבשר באכילה דהוי לוקח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמר ר"ה וכו' לא מימא מדאורייתא מחזא חזו. כ"כ עיין מהרש"ל ומ"ש עליו בשער המלך פ"ל מהל' מגיגה הלכה ח דף סד ע"ל בד"ה ודע:

נה א מיי' פ"ל מהל' מגיגה הלכה [ד] ז:
נו ב מיי' שם הלכה ו:
נז ג מיי' פ"ל מהלכות י"ט הלכה יג סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תקיב סעיף ל' וסעיף ג:
נח ד מיי' פ"ל מהלכות מגיגה הלכה ח:
נט ה מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה ח:
ס ו מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה יד וע"ש בכ"מ:
סא ז מיי' פט"ו מהל' פסולי המקדשין הלכה יט:

הורצה על מנת להקטיר כו'. כלומר ויקטיר אימורין לערב ולא יקטירם היום: **לכתחלה לא.** הואיל ולא יאכל בשר היום: **שאני שבות שבת.** החמירו חכמים בדבריהם בשבת מביום טוב: **מה בין זה לנדר ונדבה.** שאין לו וחלין לגבוה ואסור לשותטן מפני חלב גבוה: **עורבא פרח.** עורב הפורח למעלה. השיאו לדבר אחר: **כי נפק.** רב אויא: **אמר ליה רבה בריה.** דרב הונא לאבוה: **נאו היינו כו'.** ולמה לחיתו והלך לו בכלימה: **אני היום סמכוני באשישות.** י"ט הוא ודרשתי לרבים וחליתי מטורח הדרשה וקורא אני עלי סמכוני באשישות הביאו לי סעודה ואסעוד: **דבעינא טעמא.** ולריך אני להרהר ולעיין בה: **וטעמא מאי.** סוגיא דגמרא הוא: **להביס משלחן גבוה קא זבו.** בחזה ושוק וה"ה לבעלים בשאר הבשר כעבד הנוטל פרס מבית רבו נמצאת כל השחיטה לשם גבוה: **חייבא נחלה.** דלחם קרינא ביה: **ומערבין בה.** ערובי חצרות להוציא מבתים לחצר שהבתים רשות לכל יחיד ויחיד והחצר רשות כולן וצריכים ערוב להוציא כל אחד מביתו לחצר: **ומשתתפין בה.** שתוף קרי במבוי שחצירות הרבה פתוחין לו וכל חצרות שבש"ס לפני הבתים ויוצאים דרך חצר לרשות הרבים או למבוי: **ומבריחין עליה.** המוציא: **ומזמנים עליה.** שלשה שאכלו כאחת: **ונאפה בי"ט.** משוס חלב הרועים: **ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.** לילה הראשון של פסח שהוא מצוה לאכול מלה דכתיב בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר הימים אם רלה לאכול שאר דברים בלא לחם הרשות בידו: **לפייסן בנבלה.** ונמצאת כולה נאכלת לאדם: **ומי אית ליה הואיל.** סוף סוף מפרנס הכלבים ממנה שהרי אין לו נבלה ומשוס אסמכתא דהואיל ואילו היה לו נבלה קא בריית לה: **מי"ט לחול.** לאחר שסעד אפה דהא ודאי לחול הוא: **בני נאגא.** ישראל הדריס בכפריס: **דרמו עלייהו קמחא דבני חילא.** המלך הטיל עליהם לאפות ונבשל לבני חילו אנשי מלחמתו: **כל חדא וחדא כו'.** ופליג רב הונא אדרב חסדא דאמר חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה: **הימני.** מתמנת היה בדכתיב (שופטים טו) שמשון חתן התימני מתמנת: **אמש.** כלומר בין הערבים של יו"ט: **בנאגא.** חיל גדול של גדודי נכרים שמחפשים ובולשין לשלול שלנו: **יצא שברכם.** שנשתברתם במזון יצא ואבד בשביל הפסד עונש שתענשו על חלול יו"ט: **ולא לכלבים** לא גרסינן: **והא חזי למיכל מיניה.** ולא יקפידו שהרי משלהן היה: **דקאמר ליה כו'** לא גרס והכי גרס **והא חזי לכלבים: תנאי היא.** דאיכא תנא דאסר לכלבים: **נכל נפש.** אך אשר יאכל לכל נפש: הרוצה על מנת להקטיר אימורין לערב אם זרק דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא לרבא ניחא אלא לרבה בר רב הונא קשיא קשיא ואיבעית אימא שאני שבות שבת משבות י"ט: בעא מניה רב אויא סבא מרב הונא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מהו לשחטה בי"ט אמר ליה [א]מותר [ב]אמר ליה וכי מה בין זה לנדרים ונדבות אמר ליה [ג]עורבא פרח כי נפק אמר ליה רבה בריה לאו היינו רב אויא סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבה הוא אמר ליה ומה אעביד ליה [ד]אני היום [1]סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים ובעא מינאי מלתא דבעיא טעמא וטעמא מאי בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה בי"ט דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה אבל נדרים ונדבות אסור לשחטן בי"ט דכהנים [ה]כי קא זבו משלחן גבוה קא זבו: אמר רב חסדא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה ביום טוב דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה [ו]עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה בי"ט דהא אפשר ליה למפלגה בלישה מתיב רב חנא בר חנילאי [ז][ח]עיסת כלבים בזמן שהרועין אוכלין ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה [ט]ונאפת בי"ט [י]ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ואמאי והא אפשר ליה למפלגה בלישה שאני עיסת כלבים הואיל ואפשר לפייסן בנבלה ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא אתמר [יא]האופה מי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר [יב]אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה רבה אמר אינו לוקה [יג]אמרי' הואיל אלא לא תימא הואיל ואפשר אלא כגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה: בעו מניה מרב הונא הני בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה בי"ט אמר [יד](ליה) [טו]חזינא אי יהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי ואי לאו אסור והתניא [טז]מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לבית המדרש בשחרית מצאו [ר'] יהודה בן בבא אמר לו מפני מה לא באת אמש לבית המדרש אמר לו בלשת באה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר ושחטנו להם עגל והאכלנום ופטרנום לשלום אמר לו תמה אני אם לא יצא שברכם בהפסדכם שהרי אמרה תורה [יז]לכם ולא לעובדי כוכבים ואמאי הא חזי למיכל מיניה אמר רב יוסף עגל טרפה הואי והא חזי לכלבים תנאי היא דתניא [2]אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ממשמע שנאמר לכל נפש [3]שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע כענין שנאמר [3]ומכה נפש בהמה ישלמנה תלמוד לומר לכם לכם

אבל נדרים ונדבות כי קא זבו משלחן גבוה קא זבו. כהיס בחזה ושוק והישראל בבשר משלחן גבוה כעבד שנוטל פרס מרבו כן פרש"י ותפי' לרבי יוסי הגלילי דקאמר קדשים קליס ממון בעליס הן בב"ק (דף יב:) ותפי' לאחר [1] זריקה קאמר דממון בעליס הס רק בתמותת כהונה מ"מ אותו ממון זכה משלחן גבוה [א] דהא עיקר הקרבן בשביל גבוה [ב] והלכך נהי דהוי ממונו לקדש בו את האשה מ"מ כל העבודות לצורך גבוה הס עושים: **עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל.** ותס תאמר והאמר לעיל [ג] רבי שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה תנור פת ואע"פ שאינה צריכה אלא לפת אחת מפני שהפת נאפית יפה בזמן שהתנור מלא ושרי לאפות בי"ט אפי' לכתחילה וכי תימא דאתיא לת"ק והא אלכתא כר' שמעון דמתיר [ד] ויש לומר דשאני התם דכל הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי ליה אורחים אבל הכא דחליה של נכרי [ה] אסור לאפותה בי"ט: [ו] **חזינן אי יהבינן** [ז] לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא וכו'.

פרש"י ופליגא אההיא דלעיל דרב חסדא דקאמר עיסה חליה של נכרי וכו' דאפשר למפלגה בלישה [ח] ואומר ר"י דלא פליגי דשאני עיסה דחליה של נכרי וחליה של ישראל דישראל מצי למפלגה ולאפות חלקו אבל הכא מיירי שהיה הקמח לבני חילא אלא שטורח אפייה הוה רמי אבני באגא הלכך לא היו יכולין ליקח כולו מן הקמח קודם האפייה לאפותו לצורך התינוק אבל אח"כ שאפו בשביל החיל אז לא קפדי וכן בענגל דבסמוך לא שייך אפשר למפלגיה שנתנו משלהס ומש"ה אם היו לוקחין ממנו היו מקפידין אם לא ע"י טורח הבשול כדרך מבשלים שאוכלין מעט מן הבשול להכי פריך אדרב הונא מהכא: **הואיל** ומקלעי אורחים וכו'.

ותימה הא אמר בשבת פרק המצניע (דף לה. ושם) הרודה חלות דבש ביום טוב סופג ארבעים ואמאי לוקה לרבה דאמר הכא הואיל וכו' התם נמי נימא הואיל דמקלעי אורחים וכו' ואין לומר דשאני התם דאפשר לעשותו מעי"ט דלענין אוכל נפש אין לחלק בין אפשר לא אפשר כדפרישית בריש מכילתין (דף ג.) גבי רב יוסף דאמר משום פירות הנושרין ויש לומר דמיירי שהדבש הדבש ואינו ראוי לאכילה אלא לכתישה דגמלי א"נ שתלש חלות דבש סמוך לחשכה ולא היה שהות אפי' בלו אורחים לאכלן: לכס

סב א מיי' פ"ח מהל' י"ט הלכה יד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף יא:

סג ב מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקו סעיף ו:

סד ג מיי' פ"ו מהלכות בכורים הלכה ח טוש"ע י"ד סי' שלז סעיף ט:

סה ד מיי' פ"ח מהל' י"ט הלכה יד סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ג:

סו ה מיי' פ"ו מהלכות מלה הל' ה טוש"ע א"ח סי' תנד סעיף ב:

סז ו ז מיי' פ"ח מהל' י"ט הלכה טו:

סח ח מיי' שם הל' יד טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ג:

תורה אור השלם

1. סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי:
שיר השירים ב ה
2. וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכָה לֹא תַעֲשֹׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם:
שמות יב טז
3. וּמַכֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ:
ויקרא כד יח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חזינן אי יהבינן רפתא לינוקא:

גליון הש"ס

גמ' שומע אני אפ' נפש בהמה. עיין מזיר דף מ"ח ע"א ועיין בר"ש פרק יא מ"ט דתרומות וש"ע:

מוסף רש"י

הורצה על מנת להקטיר אימורין לערב. וכלבד שאימורין מקטיר לערב (נזיר כח:) אבל ביום לא יקטירם (מנחות מח.). **משלחן גבוה קא זבו.** הקרבת אימורים חריקת הדם מתיר הבשר (קדושין נב:). **האופה מי"ט לחול.** לאחר שאכל ונמר סעודתו, דפסיעות לן דלא חזיא ליה מידי האידנא עד אורתא שבות חול (פסחים מו:). **לוקה.** משום לא תעשה כל מלאכה (שם). **הואיל ומקלעי ליה אורחים.** שיהו לריכין לאפת זה היום (שם).

מוסף תוספות

א. [ד]העבודה צורך גבוה נינהו וכהנים ובעלים הוו כעבד הנוטל פרס מרבו. תר"פ. ב. דכי שרא רחמנא לשחוט ביו"ט לצורך הדיוט היינו שחיטה שעיקרה לצורך הדיוט ולא שעיקרה לצורך גבוה. תר"פ ב"ק יב: ד"ה אבל. ג. אי אפשר שלא יתן לגוי חלקו ולא שרינן למטרח בשל נכרי בשביל הכשר פת שלנו. שיטה. ד. ולא נהירא, מדלא קאמרי ופליגא אדרב חסדא כדאמר לקמן ופליגא אדר' יהושע בן לוי. תר"פ.

רבינו חננאל

הורצה ע"מ להקטיר אימורין לערב. דייקינן מינה דאי עבד אין, דקתני אם זרק הורצה, אבל לכתחילה לא, בשלמא לרבה דאמר זורק הדם כדי להתיר בשר לאכילה, כיון דבשבת לאו בר אכילה הוא, לפיכך אינו זורק לכתחילה, אלא לרבה בר רב הונא דאמר זורק הדם כדי להקטיר אימורין לערב, אמאי אינו זורק לכתחילה, הלא יקטיר אימורין לערב, ועלתה לו בקושיא. **איבעית** אימא אמר לך רבה בר רב הונא, כי קאמינא בשבות דיו"ט שהוא קל, לפיכך זורק אפילו לכתחילה, אבל שבות דשבת דחמירא לא. **עורבא פרח,** לשון גנאי ופחיתות היא, כלומר דעת זו דעת נערים ששוחקין בעורבין. **היום סמכוני באשישות,** כלומר היום סמכו אותי בישיבה. **ואסיקנא** לדברי רב חסדא בהמה חציה של גוי וחציה של ישראל מותר לשוחטה ביו"ט, דאי אפשר לאכול ממנה כזית בלא שחיטה, ולא דמיא לנדרים ונדבות דהני משלחן גבוה קא זכו. אבל עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה ביו"ט, מ"מ אפשר דפלגי לה בלישה. **ומותבינן** עליה מיהא, עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה (חייבין) [חייבת] בחלה, ומערבין ומשתתפין בה ומברכין ומזמנין עליה, ונאפת ביו"ט, ואדם יוצא בה י"ח בפסח, ואמאי נאפת אותה עיסה חלק הכלבים ביו"ט, הא אפשר לחלק העיסה וליטול מנת הרועים ולהניח מנת הכלבים. **ופריק** רב חסדא שאני כלבים הואיל אם נזדמנה לו נבילה אפשר להאכילם, ונמצאת כל העיסה לרועים בלבד. **ואקשינן** ומי אית ליה לרב חסדא הואיל, והא איתמר האופה מי"ט לחול, רב חסדא אמר לוקה, לא אמרינן הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין חזו ליה האי נהמא כוליה, ורבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל. **ופרקינן** לא שריא הדא מתניתין אלא בדאית ליה נבילה מוכנה, דוודאי מפיים להו לכלבים בה, שנמצאת העיסה כולה לרועים. **בעו** מיניה מרב אי שדו בני החיילות של גויים קמח על היהודים לאפות אותו ביו"ט להם, מותר או אסור. **ואמר** להם אם כשיתנו מאותה הפת לתינוקות של יהודים, לא קפדי עליהן הני בני חיילא, כל חדא וחדא חזיא לינוקא [ו]שרי, אבל אי קפדי, נמצאו כי לגוים עושין ואסור. **ומותבינן** עליה מהא דתניא שאמר שמעון התימני לר' יהודה בן בבא, בולשת באה לעירנו לילי יום טוב, ובקשו [לחטוף] את כל העיר, ושחטנו להן עגל והאכלנום, וא"ל ר' יהודה בן בבא והרי אמרה תורה לכם ולא לגוים לכם ולא לכלבים, מכלל שלא עשו כהלכה, אמאי, והא עגל זה ראוי היה שיאכלו גם הם ממנו חתיכה, והגוים אין ממחין ולא קפדי כי של ישראל היה. **ופריק** רב יוסף עגל טריפה הואי דלא חזי לישראל כלל. **לכם ולא לכלבים תנאי.** יש תנא דהוא ר"ע שאומר מותר ביו"ט לעשות מלאכה לכלבים, דכתיב לכל נפש ואפילו נפש בהמה במשמע, ור' יוסי הגלילי אוסר שנאמר לכם ולא לגוים ולא לכלבים.

לכם ולא לכלבים דברי ר' יוסי הגלילי. אומר הר"ר שמואל מאייבר"א בשם אחיו הר"ר משה דהלכה כר' יוסי הגלילי ואף ע"ג דקיימא לן [מ] דהלכה כרבי עקיבא מחברו דהא אשכחנא סתמא דמשנה כותיה במס' חלה (פ"א מ"ח) בההיא דמייתי לעיל עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה נאפית ביום טוב ודוקא בזמן שהרועים אוכלין ממנה הא לאו הכי לא והכי איתא [נ] (בספרי) [א] בההיא אבל אין הרועים אוכלין ממנה אין אופין אותה בי"ט: **הני סופלי לחיותא היכי שדינן.** ואם תאמר מאי מספקא ליה דתמאי היה לו לאסור אי משום טרחא מהא לא משני מידי דמה בכך משום דחזיא להסקה והאיכא טרחא יתירא ואי בעי לאסרו משום [מוקצה דאית להו דמאכל בהמה מוקצה הוא לא היא [ב] דאם כן תיקשי היאך אנו נותנין תבן לבהמה ועוד תנן [פ] מטלטלין שער של אפויים הואיל שהוא ראוי למאכל בהמה ועוד דאמר [ע] בשר תפוח מטלטלים אותו מפני שהוא ראוי למאכל כלבים ויש לומר דהני גרעיני תמרה אינן ראויין לבהמה אלא על ידי תקון גדול [פ] לתתכן ומדרבנן הויא מלאכה ומ"מ ראויין כמו שהם על ידי הדחק והואיל ואינן ראויין להיות עיקר מאכל בהמה אלא על ידי תקון גדול היכי שדינן להו למאן דדריס לכס ולא לכלבים משום דהויא מלאכה ומשני דמותרין לטולטל ליתנם לחיות מפני דחזו להסקה:

עושה אדם כל צרכו בפת. ותימה דאמר בשבת (דף קמב:) הלא אמרו היתר בכר או תיבוק אלא למת בלבד ויש לומר בדבר שיכול לעשות מבעוד יום אמר התם הלא אמר היתר אלא למת בלבד אבל הני סופלי לא היה יכול לעשותם מערב יו"ט:

כנונא אגב קטמיה אף על גב דאיכא עליה שברי עצים. ולא"ת מאי מייתי מהכא דלמא שאני הכא שיש בו דבר המטלטל כגון קטמא שראוי לכסות בו לוחה או רוק אבל בלא קטמא לא שרי משום דהוי בסיס לדבר האסור וא"כ הכא בכוס שיש בו דבר שאסור לטלטלו לא ויש לומר דה"ג מדמה שבכל אחד יש בו חלא לטיבותא וחלא לריעותא והכא הכוס שרי לטלטל ומה שיש בתוכו אסור וגבי כנונא יש בתוכו דבר המותר והכנונא עצמו אסור לטלטל דמלאכתו לאיסור וה"פ כי היכי דמטלטל כנונא אגב קטמא הכי הוה לן לטלטל השיורין עם הכוס ואין נראה לפוס דהיטא משמע דהא דקאמר מטלטלין כנונא אגב קטמיה אלא היינו לצורך גופו ולצורך מקומו ולא דמי לכוס ואם כן אף כי הוי מלאכתו לאיסור שרי לטלטל אלא נראה טיבותא דכוס הוי משום דשיורי כוסות גריעי טפי ולאויין להתבטל אגב הכוס כמו שברי עצים אגב קטמא ור"ת פי' דלא מקרי בסיס לדבר מועט שאינו נקבע כגון שברי עצים ושיורי כוסות ולאמרינן דבעינן קטמא היינו משום שמטלטל שברי עצים תוך הכנונא והיה לו לגערם אבל אי איכא קטמא לא היה יכול לגערם שלא יפול הקטמא וכ"ש שיורי כוסות אף על גב דליכא היתר עמהן מ"מ שרו לטלטל אגב כסא לפי שאי אפשר לגערם:

לא יחם אדם חמין אא"כ ראויין לשתיה. ולא"ת מאיזה טעם שרו ב"ש ואפילו ראויין לשתיה הא לית להו מתוך [ג] וי"ל דמייתי כגון שעותה ומרבה לרתוך רגליו והכי איתא בהדיא בירושלמי דלב"ש צריך לשתות מהן וב"ה מתירין ודוקא לרגליו אבל לכל גופו מודה דאסור לדבר השוה לכל נפש בעינן וזה אינו ראוי אלא לבני אדם מעוגנין אבל ידיו ורגליו שוה לכל נפש:

ומדליקין

[דאין טומנין את החמין] כדברי ב"ש אליבא דחנניה היא, דתני בית שמאי אומרים אין אופין אא"כ עירב בפת, ואין מבשלין אא"כ עירב בתבשיל, ואין טומנין חמין אא"כ היו חמין טמונין מערב יו"ט, וכגון שעירב לאפייה ולבישול ולא היו לו חמין טמונין, היה ר"ג אוסר להטמין כב"ש וכדתני חנניה משמו.

סט א מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' יג טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ג: ע ב טוש"ע א"ח סי' קנח סעיף ח:

עא ג מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' יב [יג ופ"ו מהל' שבת הל' כח] טוש"ע א"ח סי' שכה סעיף ח:

עב ד מיי' פ"ח מהל' יו"ט הל' יג טוש"ע א"ח סי' תקיב סעי' ח:

עג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יג טוש"ע א"ח סי' שי סעיף ח:

עד ו מיי' שם ופכ"ה הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שה סעיף לו וסי' שלח סעי' ח:

עה ז מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' טו טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ח:

עו ח מיי' שם הל' טז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקיז סעיף ב:

עז ט מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ח:

עח י טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף כ:

רבינו חננאל

ואמרינן לר' יוסי הגלילי סופלי, פירוש גרעינין איך מטלטלין אותן ומשליכין אותן לפני בהמות ביו"ט, והלא אמר לכם ולא לכלבים. ופריק משום דאפילו רטיבתא חזיין להסקה גדולה, אבל בשבת לא מטלטלינן להו אלא אגב ריפתא, כשמואל דאמר עושה אדם כל צרכיו בפת. והא דאמר רב כל מידי דחזי ליה לישראל שרי ליה למעבדיה לגנים, פליגא עליה הא דריב"ל, דאמר מזמנין גוי בשבת ואין מזמנין גוי ביו"ט גזירה שמא ירבה בשבילו, ופשוטה היא. **רב אחא בר** יעקב אמר אפילו בשבת אסור לזמוני לגוי, משום שיורי כוסות, גזירה שמא ישתה וישייר מן היין בכוס ונעשה יין נסך, והוא מאיסורי הנאה ואסור לטלטלו בשבת. וא"ת ליהוי כגרף של רעי, קי"ל אסור לעשות גרף של רעי לכתחילה בשבת. ולא דמי נמי לכנונא דמטלטל אגב קיטמיה, ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים, דכנונא לאו איסורי הנאה היא. מרימר ומר זוטרא כי הוו מיקלעי להו גוי ביו"ט, הוו אמרין ליה, אי ניחא לך במאי דטריח לן מוטב, ואי לא טרחא יתירא אדעתא דידך לא טרחינן. וקיימא לן כוותייהו דבתראי נינהו וקיימי כריב"ל. ונדחת שמועה דרב. [**מתני'**] ב"ה מתירין **להחם** חמין לרגליו, אע"פ שאינן ראויין לשתיה. וכן אם צריך להתחמם, עושה מדורה ביו"ט ומתחמם כנגדה, ובית שמאי אוסרין. **מתני'** שלשה **דברים** ר"ג מחמיר **כדברי ב"ש.** אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת. פירשה אביי הא דתנן

הגהות הב"ח

(א) גמ' אופין לו פת אחת וטומנין לו קדירה:

גליון הש"ם

גמ' שמזונותן עליך. עיין שבת דף יט ע"א תוס' ד"ה נותנין: שם מזמנין את הנכרי. עיין בר"ן ס"ק השבת בדף הספר ז' ע"ב:

מוסף רש"י

עושה אדם כל צרכו בפת. אין משמש בין לפרל אותה ולממתה בתבשיל ראוי (שבת נ:) משמתם בו ואין כאן משום בזיון וממתחו בתבשיל (שם קמג.). מטלטלין כנונא. כלי נחושת שמגילין בו האור לפני שריס להתחמם, אגב קטמיה. שהיו צריכין לאפרו לכסות רוק או לוחה, ולא"ת מה לך לאסור יש כאן, היינו רבותא דאע"ג דאיכא עליה שברי עצים (שבת מז.), וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. וכי מוחר לגרוס שיהא הדבר מאוס לו כלי שויליאנו (לקמן לו:). אדבריה. הגיגו ומטיל עמו ממנוחות העיר (לקמן כט:). אלא אם כן ראויין לשתיה. דמחיס להו לשמייה ואי בעי רותח בהן פניו (שבת לט:).

מוסף תוספות

א. ספרא זוטא פר' שלח טו, כא. ב. הכיון דראוי למאכל בהמה מטלטלין אותן. רשב"א.

מסורת הש"ס

א) לכם ולא לכלבים דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר אפילו נפש בהמה במשמע אם כן מה תלמוד לומר לכם ב) לכם ולא לעובדי כוכבים ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העובדי כוכבים מרבה אני את הכלבים ג) שמזונותן עליך ומוציא אני את העובדי כוכבים שאין מזונותן עליך: אמר ליה אביי לרב יוסף ולרבי יוסי הגלילי דאמר לכם ולא לכלבים הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב אמר ליה הואיל וחזו להסקה תינח ביבישתא ברטיבתא מאי איכא למימר אמר ליה חזו להיסק גדול תינח בי"ט בשבת מאי איכא למימר מטלטלינן להו אגב ריפתא כדשמואל ד) דאמר שמואל ה) עושה אדם כל צרכו בפת ופליגא דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי ו) מזמנין את הנכרי בשבת ז) ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב גזרה שמא ירבה בשבילו רב אחא בר יעקב אמר אפילו בשבת נמי לא משום שיורי כוסות אי הכי דידן נמי דידן חזו לתרנגולין דידהו נמי חזו לתרנגולין דידהו איסורי הנאה נינהו ולטלטלינהו אגב כסא מי לא אמר רבא ח) ט) מטלטלין כנונא אגב קטמיה אע"ג דאיכא עליה שברי עצים התם לאו איסורי הנאה נינהו הכא איסורי הנאה נינהו: אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולהוי כגרף של רעי אמר ליה י) וכי עושין גרף של רעי לכתחלה: י) אדבריה רבא למר שמואל ודרש מזמנין את הנכרי בשבת ואין מזמנין את הנכרי בי"ט גזרה שמא ירבה בשבילו: מרימר ומר זוטרא כי הוה מקלע להו נכרי בי"ט יא) אמרו ליה אי ניחא לך במאי דטריחא לן מוטב ואי לא טרחא יתירא אדעתא דידך לא טרחינן: **מתני'** יב) ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה ובי"ה יג) מתירין יד) עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה: **גמ'** איבעיא להו האי מדורה מאן קתני לה דברי הכל היא ושני להו לבית שמאי בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד או דלמא ב"ה קתני לה אבל ב"ש לא שני להו ת"ש ב"ש אומרים לא יעשה אדם מדורה ויתחמם כנגדה וב"ה מתירין: **מתני'** טו) שלשה טז) דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין יז) לכתחלה ביום טוב ואין זוקפין את המנורה ביום טוב ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמר רבן גמליאל מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמרו לו מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחררין: **גמ'** היכי דמי אי דאנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ש ואי דלא אנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ה אמר רב הונא לעולם אימא לך שלא הניח עירובי תבשילין וכדי חייו שרו ליה רבנן ורב הונא לטעמיה דאמר רב הונא יח) מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת יט) אחת ומבשלין לו קדרה אחת ומדליקין

ומדליקין

יא) לעיל כ: מגילה ז:, יב) [לעיל כ: וש"נ], יג) [נדרים נ:] שבת נ: קמג., יד) שבת מז. ע"ז, טו) לקמן לו: [שבת קמג.], טז) [מי' פרש"י לקמן כט. ד"ה מדבריה], יז) שבת כט:, יח) עדיות פ"ג מ"י ע"ז, יט) [עי' תוס' ע"ז כח: ד"ה מ"מ], כ) [במשנה שבמשניות ליתא ע"ז], כא) [ע"ז], כב) [שמות יב], כג) [עירובין מו:], כד) [ל"ל בסיפא], כה) [שבת קמג.], כו) [שם קכח: ע"ז ובתוספות ד"ה בשר תפוח וכו' וקל"ע], כז) לתתכן ולרכבן דהוי מלאכה. מהר"מ, כח) [לעיל יב.].

שערב זה ולא ערב זה. אפה ובשל מבעוד יום לשם ערוב ולא טמן חמין: **במנורה של חליות.** וכשנפלה נפרדו חליותיה: **יש פורס בגין בכלים.** ובונה חייב בכל שהוא: **אין פורס בגין בכלים.** חייב אלא אם כן עשה בו מלאכה כגון ממחק או מחתך או אורג או תופר שהן אבות מלאכות לעצמם אבל חזרת חליות שאין בה אלא משום בגין אין בונה אלא בבתים ואהלים: **קם שמעיה.** דעולא: **וקף לשרגא.** שהיה רואה שיסתלק השמן לאחוריו ולא ימשך אחר הפתילה ומכבה: **שרגא.** נר של חרס קרויזו"ל בלע"ז: **הנותן שמן בנר.** בשבת: **המסתפק.** הנוטל ממנו ואוכל: **חייב משום מכבה.** וכבוי בי"ט לא אשתרי: **לאו אדעתאי.** עשה השמש מה שעשה: **קנבא.** למחוט (ב) ראש הפתילה שנעשה פחם שקורין מוקיי"ר בלע"ז: **מפני דבר אחר.** לשמש מטתו: **לעשות מחילה.** בשדין בקעת. איסטיל"א: **כדי לחוס עליה.** שאין כבוי זה צורך י"ט. ואני שמעתי דהוי ליה סותר ע"מ לבנות במקומו: **מוסר.** אלמא לצורך יום טוב שיהנה היום שרי: **ר' יהודה.** דאמר לקמן(ג) מכשירי אוכל נפש שרו ודרים יעשה לכם(ד) לכל צרכיכם והאי נמי לרכיכם הוא וכן תשמים ואנא דאסרנא כדבנן דדרשי הוא לבדו: **איתיביה רו'.** ואין לך עשון בית גדול מן הדלקה וצורך י"ט הוא לכבותה שלא יפטרך לישב בשבת ובגשמים: **למחול עינא.** לשוס בו כחול לרפואה: **רירא.** שעושה ריר ביב"א והוא שקורין קליד"ה בלע"ז שהוא עושה ריר (ה) שמגליד תמיד: **דילא.** פי' שנוקב כמו מחט כמו דן ביה מידי (חולין דף לג.): **דמא.** שנקנ"ר: **דמעתא.** מדמעת תמיד: **קדחתא.** לשון קדחה באפי (דברים לב) שורפת והוא שקורין איתקלפייש"ן: **אחלא אוכלא.** תחלת החולי של כל אלו: **דאפילו בשבת שרי.** כדאמרינן במסכת ע"ז (דף כח.): שוריינ"י דעינא באוכנתא דלבא תלו: **סוף אוכלא ופצוחי עינא.** שקרוב להתרפאות הוא ואינו כואב אלא להגיע אחורו: **איתיביה בקעת.** שמותר להגאת הגוף שלא יתעשן: **לדשנין.** רבי יהודה היא דאמר לכל צרכיכם: **עמין ופתח.** סוגר ופותח ריסי עיניו להכניס הכמוה: **אילא רב זביד.** שהיה מקשה לי כמותך: **ושניי ליה.** ופרקתי לו: **מסייע לין בו ממש.** מי שאינו עושה מלאכה ממש אלא מסייע מעט כי האי ובלאו הוא מתעבדא לין בו ממש. והכי אמר במסכת שבת בהמלניע (דף לג.) גבי זה יכול וזה אינו יכול יכול חייב ושאינו יכול פטור ואע"ג דקמסייע בהדיה מסייע לין בו ממש: מה

ומדליקין לו את הנר משום רבי יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן תניא נמי הכי מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר ומחמין לו קיתון אחד ויש אומרים אף צולין לו דג קטן רבא אמר לעולם שהניח ושאני הטמנה דמוכחא מלתא דאדעתא דשבתא קעביד איתיביה אביי (ו) חנניה אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן ערב בפת ואין מבשלין אלא א"כ ערב בתבשיל ואין טומנין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יו"ט הא היו לו חמין טמונין מיהא עביד ואע"ג דמוכחא מלתא דאדעתא דשבת קעביד אלא אמר אביי כגון שערב לזה ולא ערב לזה וחנניה היא ואליבא דב"ש: ואין זוקפין את המנורה: מאי קא עביד אמר רב חיננא בר ביסנא הכא במנורה של חליות עסקינן דמחזי כבונה דב"ש סברי יש בנין בכלים (ח) וב"ה סברי (ז)[א]אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים עולא איקלע לבי רב יהודה קם שמעיה זקף לה לשרגא איתיביה רב יהודה לעולא [ב]הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה א"ל [ג]לאו אדעתאי: אמר [ד]רב (ט)קנבא דשרי: בעא מיניה אבא בר מרתא מאביי (י)מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר אמר לו [ה]אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מאי אפשר לעשות לו מחיצה אין לו לעשות מחיצה מאי אפשר לכפות עליו את הכלי אין לו כלי מאי אמר ליה [ו]אסור איתיביה [ז]אין מכבין את הבקעת כדי לחום עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר אמר ליה ההיא רבי יהודה היא כי קאמינא אנא לרבנן בעא מיניה אביי מרבה מהו לכבות את הדלקה ביו"ט היכא דאיכא סכנת נפשות לא קא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי כי קמבעיא לי משום אבוד ממון מאי א"ל אסור איתיביה אין מכבין את הבקעת כדי לחום עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר ההיא רבי יהודה היא כי קאמינא אנא לרבנן בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול את העין ביו"ט היכא דאיכא סכנה (ח)כגון רירא דיצא דמא דמעתא וקדחתא ותחלת אוכלא לא מבעיא לי [ט]דאפי' בשבת שרי כי קמבעיא לי סוף אוכלא ופצוחי עינא מאי א"ל [י]אסור איתיביה אין מכבין את הבקעת ושני ליה כדשנין אמימר [יא]שרי למכחל עינא מנכרי בשבתא איכא דאמרי (יב)אמימר גופיה כחל עינא מנכרי בשבתא אמר ליה רב אשי לאמימר מאי דעתיך (יג)דאמר עולא בריה דרב עילאי כל צרכי חולה עושין ע"י נכרי בשבת ואמר רב המנונא (יד)כל דבר שאין בו סכנה (טו)אומר לנכרי ועושה הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה אבל מר קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח אמר ליה (טז)איכא רב זביד דקאי כותך ושניי ליה (יז)כ[יח]מסייע אין בו ממש [יט]אמימר שרא למכחל עינא ביו"ט שני של ראש השנה אמר ליה רב אשי לאמימר (כ)והאמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה מה

עין משפט נר מצוה

עט א מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' יג ופכ"ב מהלכות שבת הלכה כו סמג לאוין עה טוש"ע ש"מ ס"ר תקיט סעיף ב וסי' שיד סעיף ח:

פ ב מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע ש"מ ס"ר רסה סעיף ח:

פא ג מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ש"מ ס"ר תקיד סעיף ב:

פב ד מיי' שם טוש"ע ש"מ ס"ר תקיד ס"ד:

פג ה ו מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ח:

פד ז מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ד סמג לאוין סה טור ש"ע ש"מ ס"ר שכח סעיף ט:

פה ח מיי' שם טוש"ע ש"מ ס"ר תלו סעיף ב:

פו ט מיי' שם הל' י:

פז י מיי' שם טוש"ע שם ס"ר שכח סעיף י:

פח כ מיי' פ"ז שם הל' טז טוש"ע ש"מ שם בהג"ה:

פט ל מיי' פ"ז מהל' יו"ט הלכה כד טור ש"ע ש"מ ס"ר תלו סעיף ב:

מוסף תוספות

א. ופעמים מטין אותם ופעמים זוקפין אותם. תוס' הלמ"ש שבת מו. ד"ה דמוליות.

ב. דכשממעט השמן ומרחיקו מפי הנר שהוא דולק מיד כהה אור הנר ואין דולק יפה כבתחילה והוה ליה מכבה. רא"ש סימן ח. ועי"ש עוד. ג. ומכהה אורו, דהא לא ציל נהורה כי ליכא רק מעט שמן. תר"פ. ד. והוא מלשון קניבת ירק. רשב"ם. ה. שהם עיקר מכשירי אוכל נפש כגריפת תנור כדי שלא יחרוך התבשיל עצמו שאם אתה מחמיר עליו אתי לאימנועי משמחת י"ט. רשב"ם.

רבינו חננאל

ואין זוקפין המנורה. אוקימנא במנורה של חוליות משום דמחזי כבונה, וב"ש לטעמייהו דאמרי יש בנין וסתירה בכלים, ובית הלל אומרים אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים (נמי). וקי"ל כב"ה. ותנא של בית ר"ג לא היו זוקפין המנורה ביו"ט, ומעשה שנפלה המנורה בלילי יו"ט ברומי בפני ר"ג והזקנים, ועמד ר' עקיבא וזקפה, א"ל ר"ג עקיבא מה לך שאתה מכניס ראשך בין המחלוקות, א"ל למדתנו רבינו אחרי רבים להטות, אע"פ שאתה אוסר, הן מתירין והלכה כמרובים. א"ר יהודה משום ר"ג מטלטלין מנורה ביו"ט אבל לא זוקפין. עולא איקלע לבי רב יהודה בלילי יו"ט, קם שמעיה זקף שרגא, כלומר זקפה ונתקבץ השמן לאחוריה כדי שתכבה מהרה וישאר השמן ונמצא כאילו מכבה ביו"ט. אותיב רב יהודה לעולא מהא דתניא בשבת, הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה, נמצא שמעת שזקף הנר וקיבץ השמן אחוריו הנר כאילו נסתפק ממנו וחייב משום מכבה, וכיון בשבת חייב, פשטינן מינה דביו"ט נמי הזוקף כמסתפק הוא, והמסתפק אסור משום מכבה, גם המכבה אפילו ביו"ט אסור. א"ל עולא לאו אדעתאי, כלומר לא עשה השמש דבר זה על דעתי. וכן אמר אביי אסור לכבות הנר ביו"ט אפילו אם צריך לשמש מטתו ואין לו בית אחר ולא דבר לעשות לו מחיצה ולא כלי לכפותו על הנר. ומותבינן עליה אין מכבין הבקעת בשביל לחוס עליה, ואם בשביל שלא יתעשן הבית או קדירה מותר. ופריק ההיא ר' יהודה, דתני יעשה לכם לכל צרכיכם, כי קאמינא דאסור אליבא דרבנן דאסרי. וכן א"ל רבה לאביי אין מכבין דליקה ביו"ט [משום] איבוד ממון, אבל אם הוא סכנת נפשות מכבין בשבת וכ"ש ביו"ט. איתיביה אין מכבין את כו'. ופריק האי ר' יהודה כי קאמינא לרבנן. אמר רב יהודה (וקנינא) שרי. פירוש יש מי שאומר כגון אבוקה שהיא עשויה בחתיכות עצים קטנים, אם נוטל בשבת מאותן העצים שלא אחזה בהן האור שרי. בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול עין ביו"ט. כגון רירא דיצא דמא דמעתא קדחא ותחלת אוכלא, לא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי, כי קא מיבעיא לי סוף אוכלא (דפכוחי) [ופתוחי] עינא מאי, א"ל אסור. איתיביה בקעת כו'. ושני ליה האי ר' יהודה היא, כי קאמינא אסור אליבא דרבנן. (ומצאנו חלוקת ר' יהודה ורבנן ביוה"כ, רבנן הוו אמרי אם היה כ"ג זקן או איסטניס מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפוג צינתן, ותניא ר' יהודה אומר עששיות של ברזל היו מרתיחין מערב יוה"כ ומטילין בצונן כדי שתפוג צינתן, אמר רב ביבי שלא הגיע לצירוף, אביי אמר אפילו תימא הגיע לצירוף, לר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר, ומי אמר אביי הכי והא אמר כו'). אמימר כחל מגרי בשבת. א"ל רב אשי כמאן כעולא דאמר כל צורכי חולה נעשין ע"י גוי בשבת, ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה אין בו ממש. מי שאינו אלא מסייע בדבר ואם בא לעשותו לגבו אינו יכול, אין בו ממש ולא חשיב מידי (שבת צג.). מת ביום טוב ראשון. מת המוטל לקבור, אם יו"ט ראשון הוא כו' (לעיל ו.) מת שנתקבר כגון שמת בשבת ולמחר היה יו"ט (שבת קלט:).

מכבה, גם המכבה אפילו ביו"ט אסור. א"ל עולא לאו אדעתאי, כלומר לא עשה השמש דבר זה על דעתי. וכן אמר אביי אסור לכבות הנר ביו"ט אפילו אם צריך לשמש מטתו ואין לו בית אחר ולא דבר לעשות לו מחיצה ולא כלי לכפותו על הנר. ומותבינן עליה אין מכבין הבקעת בשביל לחוס עליה, ואם בשביל שלא יתעשן הבית או קדירה מותר. ופריק ההיא ר' יהודה, דתני יעשה לכם לכל צרכיכם, כי קאמינא דאסור אליבא דרבנן דאסרי. וכן א"ל רבה לאביי אין מכבין דליקה ביו"ט [משום] איבוד ממון, אבל אם הוא סכנת נפשות מכבין בשבת וכ"ש ביו"ט. איתיביה אין מכבין את כו'. ופריק האי ר' יהודה כי קאמינא לרבנן. אמר רב יהודה (וקנינא) שרי. פירוש יש מי שאומר כגון אבוקה שהיא עשויה בחתיכות עצים קטנים, אם נוטל בשבת מאותן העצים שלא אחזה בהן האור שרי. בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול עין ביו"ט. כגון רירא דיצא דמא דמעתא קדחא ותחלת אוכלא, לא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי, כי קא מיבעיא לי סוף אוכלא (דפכוחי) [ופתוחי] עינא מאי, א"ל אסור. איתיביה בקעת כו'. ושני ליה האי ר' יהודה היא, כי קאמינא אסור אליבא דרבנן. (ומצאנו חלוקת ר' יהודה ורבנן ביוה"כ, רבנן הוו אמרי אם היה כ"ג זקן או איסטניס מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפוג צינתן, ותניא ר' יהודה אומר עששיות של ברזל היו מרתיחין מערב יוה"כ ומטילין בצונן כדי שתפוג צינתן, אמר רב ביבי שלא הגיע לצירוף, אביי אמר אפילו תימא הגיע לצירוף, לר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר, ומי אמר אביי הכי והא אמר כו'). אמימר כחל מגרי בשבת. א"ל רב אשי כמאן כעולא דאמר כל צורכי חולה נעשין ע"י גוי בשבת, ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה אין בו ממש. מי שאינו אלא מסייע בדבר ואם בא לעשותו לגבו אינו יכול, אין בו ממש ולא חשיב מידי (שבת צג.). מת ביום טוב ראשון. מת המוטל לקבור, אם יו"ט ראשון הוא כו' (לעיל ו.) מת שנתקבר כגון שמת בשבת ולמחר היה יו"ט (שבת קלט:).

ח) לעיל יח:, ט) [לעיל יוד. יא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים וכ"ה ספרי: (ב) רש"י ד"ה קנבא למחוט. נ"ב כדאיתא בדף לב ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' מהו לכבות את הנר. עיין כתובות דף ז ע"א תוס' ד"ה אמר ליה:

לעזי רש"י

קרויזו"ל [קרוישו"ל]. מנורה. מוקיי"ר. למחוט (נר). אישטל"א. גזיר-קץ.

ביב"א. ריר (הפרשת נוזלים). קצייד"א. לפליף. שנקנ"ר [שנקטירו"ד]. רווי-דם. איתקלפיישו"ן [אישקלפיישו"ן]. קדחת.

מוסף רש"י

אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים. אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתים, דגמייב בבנין כל דהו, והעושה כלי או גומרו ביו"ט או בשבת משום מכה בפטיש הוא דגמייב, שהוא מיוב לכל גמר מלאכה, או אם הוא דבר שהוא מתליקו חייב משום ממחק, ואם צריך קצוע חייב משום מחתך וכן אורג או מסך או תופר, אבל בנין וסתירה לא שייך כהו לאחיובי בקלוק וחזוק, דהא דתנן בבונה כל שהוא, בבתים תנן (לעיל יא:). **לאו אדעתאי.** לא נתתי לבי (ברכות כו.) שוגג הייתי (מנחות לה:). **קנבא שרי.** גר המטשטש וחולף מוסר לתקנו ולאחיוי ביו"ט (האורח ח"א סי' שם). **רירא.** נוטפת עינו רירא, בלע"ז קליי"ר (עז"ר כח:). **דיצא.** אישפונג"ט, לשון נעילה ותחיכה (שם). **קדחתא.** תמיומות (שם). **ותחלת אוכלא.** כתחילת החולי (שם). **סוף אוכלא.** שכבר נתרפא ועדיין קודחת מעט (שם). **ופצוחי עינא.** שבא לכוחלה כדי להאיר מראית עינו (שם). **כל דבר שאין בו סכנה.** חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מסוכן לנוח ומכל מקום צריך הוא לה, אומר לנכרי ועושה. אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עצמו עושה לו (שבת קכט.). **מסייע אין בו ממש.** מי שאינו אלא מסייע בדבר ואם בא לעשותו לגבו אינו יכול, אין בו ממש ולא חשיב מידי (שבת צג.). **מת ביום טוב ראשון.** מת המוטל לקבור, אם יו"ט ראשון הוא לא מבעיא לי דאפילו בשני ימים טובים של ראש השנה

ט) ע"פ הערוך ערך קנב שמעתיק דברי רבינו כאן. וכרי"ף: קנסא וכן הפי' שהביא רבינו הובא גם כרי"ף כאן וע"ש היטב.

דנפישא בלישה. פירש רש"י וב"ה מתירין משום דאמר ר"ש בן אלעזר [ב] ממלאה אשה תנור פת וכו' ולא נהירא אדאי דאם כן ה"ל לאתויי הא דר' שמעון בן אלעזר כיון דפלוגתייהו בהכי ועוד דלא דמי כלל לפתין גרילין ולמאי אייתינהו הכא לכן נראה לי דפת מרובה [ע] דקאמר היינו פתים גדולים ביותר ועושה לצורך חול הואיל ואין בו טורח כל כך והכי משמע בירושלמי מתוך שאתה מיגעו ממנע ואין עושה אלא כדי צרכו דפת קטן יש בו טורח יותר בעריסת כל אחד ואחד ובין גרילין ובין רקיקין היינו כדי צרכו בלבד וגם הן שוין בעביין אלא דגרילין היינו גדולות ורקיקין קטנות והא דקאמר בסמוך משום דקא טרח טרחא דלא צריך הכי קאמר מתוך שעושה ככרות גדולות אתי למעבד יותר מצורך י"ט: [ועי' תוספות פסחים לז. ד"ה וב"ה]: על

מה שאין כן בביצה אמר ליה אנא כנהרדעי סבירא לי דאמרי אף בביצה [א] ומאי דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול [ב] האמר רב חיננא בר כהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר: ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין: [ג] תנו רבנן ב"ש אומרים אין אופין פת עבה בפסח [ד] וב"ה מתירין [ה] וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמלה יאמרו בפת שאינה עמלה אם אמרו בעצים יבשים יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר רב ירמיה בר אבא שאלית את רבי ביחוד ומנו רב מאי פת עבה פת מרובה איכא דאמרי אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שאלית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרו ליה מכדי משום דקטרח טרחא דלא צריך הוא מאי אריא פסח אפי' בשאר ימים טובים נמי אין הכי נמי ותנא ביו"ט דפסח קאי תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת [ו] מרובה ביום טוב וב"ה מתירין: **מתני'** [ז] אף הוא אמר שלשה דברים להקל מכבדין בית המטות ומניחין את המוגמר ביו"ט ועושין גדי מקולם בלילי פסחים [ח] וחכמים אוסרין: **גמ'** אמר רב אסי מחלוקת לגמר אבל להריח דברי הכל מותר מיתיבי אין מכבדין בית המטות ביום טוב [ט] ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותן מערב יום טוב ופורסין עליהם סדינין למחר כשאורחים נכנסין מסלקין את הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואין מניחין את המוגמר ביו"ט ושל בית רבן גמליאל מניחין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב ופוקקין נקביהן מערב יום טוב למחר כשאורחים נכנסין פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אסי [י] מחלוקת להריח אבל לגמר אסור איבעיא להו מהו לעשן רב ירמיה בר אבא אמר רב אסור ושמואל אמר [יא] מותר רב הונא אמר אסור מפני שמכבה אמר ליה רב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר א"ר יהודה על גבי גחלת אסור על

מה שאין כן בביצה. דקדושה אחת הן ולא הקלו בי"ט שני של רגש השנה אלא לענין מת בלבד: **בפסח.** קא סלקא דעתך שאינו יכול לשמרה מהחמיץ: **וכמה פת עבה.** שהתירו בית הלל: **שכן מצינו בלחם הפנים.** שהוא מצה כדאמרינן בכל המנחות באות מצה (מנחות דף נז.) ועביו טפח כשמו לחם הפנים [יב] יש בו פנים ואין פנים פחותין מטפח [יג]: **בזריזין.** של בית גרמו שהיו אומנים וזריזים בדבר [יד]: **פת עמלה.** ברייר"א בלע"ז שהיה טעון ג' מאות שיפה שפשוף בידו וחמש מאות בעיטה בגרגוף שף אחת בועט שתים שף שתים בועט שלש במנחות (דף עו.): **עצים יבשים.** מט"ו באב היו פוסקין מלכרות עצים למערכה במסכת תענית (דף לא.) ומעצי לשכת העצים היו אופין ומבשלים כל צרכי מקדש: **בתנור חם.** שמסיקין אותו בכל יום הן למנחות הן לצלי: **מתכת.** במס' זבחים (דף לה:) אמרי' תנור של מקדש של מתכת היה משום שתי הלחם ולחם הפנים שאפייתן וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן: **ביחוד.** ביני לבינו: **ואיכא דאמרי.** רב גופיה אמר שאלית את רבי ביחוד: **ומנו.** רבו דרב רבינו הקדוש. לשון אמר ביחוד בברור כדתנן בשקלים (פ"ו מ"ב) וידעו ביחוד ששם ארון נגנז: **פת מרובה.** ולאו משום חמוץ הוא אלא משום דטרח טרחא יתירא למחר וליום אחר: **וב"ה מתירין.** כדאמרינן [טו] שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא: [טז] **תניא נמי הכי.** דבשאר יום טוב נמי נחלקו: **מתני' מכבדין בית המטות.** בית המסיבה שאוכלין שם שהיו מסובין ואוכלין על גבי המטות: **מוגמר.** לבונה על גבי גחלים: **מקולם.** כרעיו [יז] ובני מעיו תלויין חולה לו בצלו כשלולהו והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו על כרעיו ועל קרבו [יח]. ומקולם לשון גבור מזויין שכלי זיינו תלוין לו בצלו כדמתרגמינן וכובע נחשת וקולסא דנחשא (שמואל א יז): **וחכמים אוסרין.** בשלשתן. בכבוד משום אשוויי גומות. ובמוגמר משום דלאו צורך כל נפש הוא ומהאי טעמא אסרינן ליה בכתובות בפרק ראשון (דף ז.) אשר יאכל לכל נפש [יט] דבר השוה לכל נפש וזה אינו אלא למפונקים או למי שריחו רע. ובגדי מקולם מפני שדומה לקדשים ויאמרו מותר להקדיש ולאכול קדשים בחוץ: **גמ' מחלוקת לגמר.** כשאסרו חכמים לא אסרו אלא כשמניחו כדי לגמר בו כלים שנותן המחתה עם הלבונה והגחלים תחת הבגדים להכניס בהן ריח דלאו להנאת הגוף הוא אלא להכשיר כלים אבל מניח לבונה על גבי גחלים להריח ריח מותר שהנאת הגוף הוא ולאוכל נפש דמי. והשתא למאי דקאמר רב אסי לא הוי טעמא דרבנן משום דבר השוה לכל נפש כדפרישית לעיל אלא משום דלקשוט כלים הוא מכוין ולקמן הדר ביה מחמת קושיא: **כשאורחים נכנסין.** שהן קרויין לסעודת הנשיא לכבוד יום טוב: **ערדסקיאות.** אגלינלייר"ש והם נבובים ומנוקבים: **ופוקקין נקביהן.** לשמור העשן והריח שלא יצא: **אם כן.** לא היו חבריו חלוקין עליו דאף בשבת מותר לעשות כן אלא ודאי ביום טוב הוי מניחים לפיכך נחלקו עליו. מכל מקום גמרינן מינה דלאו לגמר הוה אלא להריח ולכבוד האורחין ואפילו רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב אלימא דתנא קמא ולר"א בר צדוק אפי' רבן גמליאל לא התיר ואת אמרת דברי הכל מותר: **מחלוקת להריח.** התם הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתנא קמא דרבי אליעזר בר צדוק ורבנן אסרי דבעינן דבר השוה לכל נפש: **מהו לעשן.** פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבושם: **אסור.** דתפנוק יתירא הוא ואין שוה לכל נפש אלא לאיסטניס ובהאי עשן איכא אד מלאכה כדמפרש רב הונא טעמיה דרב מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן אבקת הבשמים עליהן: **ושמואל אמר מותר.** דאוכל נפש הוא וראוי אף לענייס אלא שאינו מצוי להם ודמי לנזדמן לו צדי בי"ט כדאמרינן בכתובות (שם): **מפני שמכבה.** כדפרישית. אינו [כ] שוה לכל נפש לפיכך אסור לעשות אד מלאכה בשבילה: **ונימא מר מפני שמבעיר.** הבשמים שגם זה אד מלאכה: **אמר ליה תחילתו מכבה וסופו מבעיר.** ותרוייהו הוו ביה ואתא קמא קמא נקטי: **על גבי גחלת אסור.** דאיכא מכבה ומבעיר: על

בפת עמלה. שאינה ממהרת להחמיץ, שעמלתה מעכבתה, עמלה בריי"ר, כדתנן (מנחות עו.) כל המנחות טעונין שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיבה (פסחים שם). **בעצים יבשים.** שהיו מביאים אותן מיומות החמה כדאמרינן בתענית (לא.) ומחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה (שם). **בתנור חם.** בכל יום תמיד היו מסיקין תנור של מקדש לכפיית מנחות ולחמי תודה ושל מתכת היה כדאמר בזבחים בפ' דם חטאת (שם). **ביחוד.** בינו לבינו, רבינו הר' ירמיה רב, רבינו הרב הקדוש, לישנא אחרינא ביחוד בברור, כמו (יומא נד.) וידעו ביחוד ששם ארון נגנז (פסחים שם). **פת מרובה.** הרבה מרגין ביחוד, ולאו משום חימוץ נקט לה, ובחברין דקים קאמר ומשום דקא טרח טרחא דלא צריך הוא (שם). **דנפישא בלישה.** כשלשו אותה, עבה היא העיסה כשהיא כולה ביחוד (שם). **תניא נמי הכי.** דלאו משום חמץ נקטיה אלא משום טירחא, דהא הכא לא תני פסח (שם).

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ח טוש"ע א"ח סימן תקו סעיף ה]:
ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' ג ופ"ד מהל' יו"ט [הל' ו] ופ"ח מהל' חמץ הל' יא טוש"ע א"ח סי' שו סעיף ג וסי' תקב וסי' תקיז סעיף ד וסי' תעו סעיף א:
צא ג ד מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ו טוש"ע א"ח סי' תקיז סעיף ד:

רבינו חננאל

בר כהנא] משמיה דר' מימות עזרא לא מצינו אלול מעובר. ואין אופין פיתן גריצות אלא רקיקין, מ"ט כיון דרקיקין נפיש טרחייהו, אף הוא אינו אופה אלא כדי מה שיאכל ביו"ט בלבד, וכך מפורש בירושלמי. ת"ר **בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה בפסח** וב"ה מתירין. ואוקמה כמה פת עבה טפח, שכן מצינו בעובי לחם הפנים טפח. ואתקיף לה רב יוסף אם התירו עובי טפח בלחם הפנים, שכן עשייתן ע"י כהנים שזריזין הן, ואין מניחין אותו להחמיץ, והן פת עמילה בשיפה ובבעיטה, ונעשים בתנור של מתכת, בעצים יבישין ובתנור חם, יאמרו בפת של הדיוט שאין בה אחת מכל אלו. משום רבינו הקדוש אמרו מאי פת עבה פת מרובה, כלומר נפישא (בגירצא) [בלישתן], ומשום טירחא יתירא אמרו ב"ש, ולא תימא בפסח בלבד, אלא בכל יו"ט, כדתניא בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה ביו"ט וב"ה מתירין. **מתני' אף הוא אמר ג' דברים להקל,** מכבדין המטות. תניא אין מכבדין את המטות, של בית ר"ג היו מכבדין, א"ר אלעזר בר' צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג ולא היו מכבדין ביו"ט, אלא מכבדין מערב יו"ט ופורסין עליהן סדין, ולמחר כשאורחין נכנסין היו מסלקים את הסדינין ונמצא הבית מתכבד. אמרו לו זה אף בשבת מותרין לעשות כן. **אין מניחין את המוגמר ביו"ט,** של בית ר"ג היו מניחין, א"ר אלעזר בר' צדוק לא היו מניחין מוגמר, אלא ערדיסקות של ברזל היו מעשנין מערב יו"ט ופוקקין נקבים שלהן, ולמחר כשאורחין נכנסין היו פותחין נקביהן, ונמצא הבית מתגמר מאליו, אמרו לו זה אף בשבת מותר לעשות כן. א"ר **אסי** מחלוקת לגמר בית, אבל לגמר להריח דברי הכל מותר. ויש נוסחא אחרינא דברי הכל להריח אסור. **איבעיא להו** מהו לעשן. פירוש לעשן פירות שהוא מכשירי אוכל נפש, ר' ירמיה אמר רב אסור מפני שתחלתו מכבה וסופו מבעיר. **אמר רב יהודה** על גבי גחלת אסור שהוא מכבה ומבעיר מכשירי אוכל נפש.

מסורת הש"ס

ה) לעיל ו. ע"ש ר"ה יט: ע"ש לב. ע"ש, ז) פסחים לז., ג) [שם], ד) [בפסחים אי' עבה], ה) [עדיות פ"ג מי"ח], ו) [תוספתא פ"ב], ז) [שמות לה:], ח) [סוכה ה.], ט) [יומא לח.], י) [לעיל יח.], כ) [ד"ה תניא לפני ד"ה וב"ה], ל) [שמות יב], מ) [שמות יב], נ) [ויקיר. רש"ש], ס) [לעיל יח.], ע) דפת מרובה דקאמר לאו ביותר מכדי צרכו קאמר אלא היינו פתים. כל"ל רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמאי דעתיך:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה מקולם. ובני מעיו חוצה לו. עיין בכס"ש פסחים נג ע"א ד"ה מקולם ובדף עד ע"א ד"ה מקולם:

לעזי רש"י

ברייר"א [ברייד"א]. (לחם) חבוט (נלוש היטב).
אנגינצשיר"ש [אינצינשיר"ש]. מחתות (לשריפת קטורת).

מוסף רש"י

מה שאין כן בביצה. לענין ביצה לא הקילו ביו"ט שני דרשאם השנה לאסות לשל גליות, דאילו ר"ה מולדה בזה אסורה בזה (לעיל ו.) דאין ר"ה שוה ליומים טובים של גליות דאילו ר"ה ממיר יו"ט שני דליה ומולדה בזה אסורה בזה (שבת קלט:). **אף בביצה.** מולדה בזה מותרת בזה (לעיל ו.). **דמאי דעתיך.** לאסרה בשני לרחוקים מנ"ד, דלמא מעברי ליה לאלול. מתקנה הרשאותה למנות מיום שני ולעשות שני ימים, כגון שלא בא עד יום שלשים ואחד (שם). מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ואע"פ שתקנו, לא אירע שבא עדיס מן המנהה ומעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה. הא' דנקט מימות עזרא, משום דבימיו עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וביום השני, וכראש השנה משמעי (לעיל ו.). **וכמה פת עבה כו' טפח.** ואפילו הכי סרו בית הלל, אבל טפי מטפח לא (פסחים לז.). **שכן מצינו בלחם הפנים.** שהוא אסור לבא חמץ כדאמרינן במנחות (נז.) כל המנחה אשר תקריבו וגו' לרבות לחם הפנים לחימוץ לאוסרה שלא יחמיצו, ואפילו הכי עובי דפנותיו עפת, דהיינו לחם שהיו לו פנים ואין פנים פחותין מטפח (פסחים שם). **אם** אמרו. והתירו עובי טפח, **בזריזין.** כהנים שנקרבין בשמורו שלא יחמיץ, יחיו לכל אדם שאינן זריזין (שם).

על גבי חרס. שהסיקו: **מוסר.** דכבוי ליכא והבערה נמי ע"י שינוי היא כלאחר יד וליכא איסורא דאורייתא: **דקמוליד ריחא.** שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה: **סחופי כספא אשירא.** לכפות כוס מבושם על השירים של מלבוש להכניס בהן ריח הבושם שבכוס: **אסור.** דקא מוליד ריח בשירים: **מאי שנא ממוללו ומריח בו.** דתניא [ב] במשילין גבי עלי בשמים מוללו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו או קוטמו שיהא מקוס הקטימה לא ונותן ריח ובתלושין קמיירי: **רבא אמר על גבי גחלת נמי מוסר.** כשמושל דאוכל נפש הוא עשון פירות זה ושוה לכל נפש ואי משום כבוי והבערה ואוזדי ריחא מידי דהוה אבשרא אגומרי דאכלא כל הני ושרי: **קטורא שרי.** כן דרש להם ולא פירש דבריו: **אי קטורא בידי.** שעושין לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הנשים שמקמטין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים וקורין אופרוגלייי"ר מעשה אומן הוא ואסיר. וקטורא לשון קשר: **ואי קטורא.** לשון קטור הכבשן [מ] דהיינו לעשן: **אסור משום דמוליד ריח.** והיכי דרשי דשרי: **בשרא אגומרי.** מוליד נמי ריח בפחמין: **אלמלא תודום אתה.** חכם גדול ונכבד: **קדשים שלקא דעתך.** מאי קרוב להאכיל קדשים איכא היאך יכולין להיות קדשים ואין אדם מקדישן: **אימא כעין קדשים.** והכי שלחו ליה שאתה מאכיל את ישראל כעין קדשים והרואה אומר הוקדשו לפסח: **מתני' פריסו יולאה.** בשבת: **ברלועה שבין קרניה.** לנוי ואמור רבנן משאוי הוא ואינו תכשיט לה: **ומקרדין.** איסטרילייי"ר במגררת של ברזל ששייניה דקות ואע"ג דעביד חבורה: **בריחים שלהן.** כעין אותם שלנו: **מקרצפים.** במגררת של עץ ששייניה גסות ואין עושה חבורה: **גמ' נמאי קא מיפלגי** כולה לישנא לא גרסי' וה"ג **ושנש מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן אטו קרוד ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר.** ופירוש ר' יהודה סבר חבורה אע"פ שאין מתכוין לה אסור מיהו הך חששא בקרוד איתא הלכך אין מקרדין אבל בקרצוף ליכא למיחש משום חבורה: **ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור.** ואין מקרדין ומחמירי מייה דגזרי קרצוף אטו קרוד: **ור' אלעזר סבר.** הואיל ואין מתכוין לחבורה אף על גב דזמנין דמתרמי שרי הלכך אפי' קרוד שרי: **הלכה כר' שמעון.** דאמר (שבת כב. מו:) גורר אדם מטה כסא וספסל דדבר שאינו מתכוין מותר:

מתני'

על גבי חרס מותר ורבה אמר על גבי חרס נמי אסור משום דקא מוליד ריחא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו [א]**סחופי כספא אשיראי ביומא טבא אסור מ"ט משום דקמוליד ריחא ומ"ש ממוללו ומריח בו וקוטמו ומריח בו התם ריחא מיהא איתא ואוסופי הוא דקא מוסיף ריחא הכא אולודי הוא דקמוליד ריחא רבא אמר** [ב]**על גבי גחלת נמי מותר מידי דהוה אבשרא אגומרי דרש רב גביהא מבי כתיל אפתחא דבי ריש גלותא קטורא שרי א"ל אמימר מאי קטורא אי** [ג]**קטורא בידי מעשה אומן הוא ואי לעשן אסור דהא קא מכבה אמר ליה רב אשי לעולם לעשן** [ד]**מידי דהוה אבשרא אגומרי איכא דאמרי א"ל אמימר מאי קטורא אי קטורא בידי** [ה]**מעשה אומן הוא אי לעשן אסור דקא מוליד ריחא אמר רב אשי אנא אמריתה נהליה ומשמיה דגברא רבה אמריתה נהליה לעולם לעשן ומידי דהוה אבשרא אגומרי: ועושין גדי מקולם: תניא רבי יוסי אומר** [ו]**תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולם בלילי פסחים שלחו ליה אלמלא תודום אתה גוזרנו עליך נדוי שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא כעין קדשים: מתני'** [ז]**שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים** [ח]**פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה** [ט]**ומקרדין את הבהמה ביו"ט** [י]**ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן** [יא]**רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה** [יב]**אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין מקרדין אף לא מקרצפין: גמ'** [יג]**למימרא דר' אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין את הבהמה ביו"ט: תנו רבנן** [יד]**איזהו קרוד ואיזהו קרצוף קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה** [טו]**וג' מחלוקות בדבר רבי יהודה סבר** [טז]**דבר שאינו מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר לה כר' שמעון דאמר** [יז]**דבר שאינו מתכוין מותר ובין קרוד ובין קרצוף שרי אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה** [יח]**הלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו:**

מתני'

תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה

וכו'. ותימה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית טובא דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא כדאמר משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ואח"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא ונשיאותו לאחר חורבן ואמרינן בבכורות (דף נג.) דלאחר חורבן נתבטל כל מעשר בהמה [א] ויש לומר דלא נתבטל לאלתר כי אם לאחר זמן אי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית [ב] (:):

ושלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרצוף וכו'. פירש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ודוקא במגררת של עץ דאין עושה חבורה אבל במגררת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק רישיה ולא ימות הוא שתולש שערות [ג]: משום

על גבי חרס מותר. פי' רש"י משום שאין כאן כבוי ואי משום הבערה הוי הבערה כלאחר יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר יצחק פירש דשפיר הוי הבערה כדרכה ומ"מ שריא דקסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכן משמע בירושלמי [דמשילין] מהו לאדלוקי נר של בטלה ביום טוב ר' יוסי אסר ורבנן שרו והטעם מאן דאסר סבר דהבערה לחלק יצתה והוי מלאכה ואסור לעשותה בי"ט ומאן דשרי סבר דללאו יצתה [ד] והבערה שלא לצורך מותר לעשותה בי"ט ולא הוי אב מלאכה ומיהו התם קאמר לא תאסור ולא תשרי ומכאן יש ליזהר מלעשות הבערה שלא לצורך דקאמרינן בירושלמי לא תאסור ולא תשרי ומכל מקום על גבי גחלת אסור לפי שיש כבוי עם הבערה דלכולי עלמא האי לא שרי הואיל דאין זה דבר השוה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הבערה שלא לצורך כלל בירושלמי היינו לפי שיש פעמים לצורך אוכל נפש אבל כבוי דלעולם אינו לצורך תקון אוכל נפש ודאי אסור לכולי עלמא בי"ט ורבא דשרי אף על גבי גחלת היינו משום דחשיב ליה דבר השוה לכל נפש דאם היו עשיריים לריכין הן לכך:

רבי אלעזר בן עזריה

וכו'. ותימה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית טובא דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא כדאמר משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ואח"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא ונשיאותו לאחר חורבן ואמרינן בבכורות (דף נג.) דלאחר חורבן נתבטל כל מעשר בהמה [א] ויש לומר דלא נתבטל לאלתר כי אם לאחר זמן אי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית [ב] (:):

ושלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרצוף וכו'. פירש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ודוקא במגררת של עץ דאין עושה חבורה אבל במגררת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק רישיה ולא ימות הוא שתולש שערות [ג]: משום

עין משפט נר מצוה

צב א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ו טוש"ע א"ח סי' תקיא סעיף ד בהג"ה:

צג ב מיי' שם טוש"ע שם:

צד ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט ופכ"ג מהל' שבת הל' כב) טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ה וסי' תקמא סעיף ג:

צה ד מיי' פ"ד מהלכות י"ט הלכה טז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכג סעיף א:

צו ה מיי' שם פ"ג הל' יב טוש"ע א"ח סי' תקד סעיף א:

צז ו מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף א:

רבינו חננאל

ר' ירמיה אמר ע"ג חרס מותר. רבה ורב יוסף אמרי אפילו ע"ג חרס אסור משום דמוליד ריחא. וכן סחופי כספא אשיראי. ואקשינן עלייהו מ"ש מהדס דתניא מוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו. ופרקינן גבי הדס ריחא מיהא איתא ואוסופי מוסיף עלה, הכא מוליד ריחא. **רבא אמר ע"ג גחלת** לעשן פירות מותר, מידי דהוו אצליית בשר ע"ג גחלים שאע"פ שתחילתו מכבה וסופו מבעיר שרי. **דרש רב גבי הא קיטורא** שרי, ואמר אמימר אי (איכא) [קיטורא] בידי מעשה אומן הוא ואסור. אי לעשן פירות הא מוליד ריחא ואסור. **ואסיקנא** אמר רב אשי אנא אמריתה ניהליה לרב גביהא ומשמא דגברא (רבא) [רבה] אמריתה ניהליה, והוא רבא דאמר לעשן שרי מידי דהוה בישרא אגומרי. ומסקנא דשמעתין לגמר את הבית ר"ג מתיר וחכמים אוסרין, וקי"ל כחכמים. ולעשות מוגמר להריח ולגמר כלים לא איתפריש דשרי. והלכתא בכולהי אסור, בר מעישון הפירות שהוא מותר. ועושין גדי מקולם **בלילי פסחים וחכמים אוסרין.** ירושלמי, תנא אי זהו גדי מקולם, כולו צלי ראשו על כרעיו ועל קרבו. מקצתו שלוק ומקצתו צלי או מבושל אין זה גדי מקולם. לילי יו"ט של פסח עושין עגל מקולם, לילי עצרת ולילי סכות עושין גדי מקולם. **תודום** איש רומי הנהיג את ישראל לאכול גדי מקולם לילי פסחים, שלחו לו חכמים אילולי לאו תודום אתה גזרנו עליך נידוי. **תוספתא** שהיו קורין אותן פסחים. ואמרו לו, שהמאכיל לישראל כעין קדשים בחוץ, בר נידוי הוא. [**מתני'**] ג' **דברים ר' אלעזר בן עזריה** מתיר חכמים אוסרין, **פרתו היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה.** ירושלמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה בן פזי דברדיליה, אמרו לו או העבר רצועה מפרתך, או עמוד מבינותיו. אמר רב יוסי בר' בון שהיה מתריס כנגדן. א"ר חנינא פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצומות. תנא לא היתה שלו של שכינתו היתה, וכי נענש אדם על שכינתו, א"ר קיריס ללמדך שכל מי שספק בידו למחות ולא מוחה קלקלה תלויה בו. **ומקרדין את הבהמה ביו"ט.** ת"ר איזהו קירוד, כינים של בהמה, כגון תולעים קטנים תפוסין בעור הבהמה שאי אפשר להסירם אלא בחבורה, קרצוף גדולים ואין עושין חבורה. **וג' מחלוקות בדבר,** ת"ק דהוא ר' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר, וקירוד דעביד חבורה, כיון דלא מתכוין הוא שרי, כ"ש קרצוף דלא עביד חבורה. ור' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור כו'. ורבנן דאמרי אין מקרדין אף לא מקרצפין, סברי לה כר' יהודה ומחמרי. **ואסיקנא** אמר רב נחמן הלכה כר"ש דסבר דבר שאין מתכוין מותר שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודי לו.

מתני' תוס' ד"ה על גבי וכו' ומאן דשרי סבר דללאו יצתה ולא הוי אב מלאכה והבערה שלא לצורך מותר לעשות ביום טוב ומיהו:

גליון הש"ם

מתני' אבל מקרצפין. עי' שבת דף נג ע"א תוס' ד"ה מהו ליתן ומו"ק דף י ע"ב תוס' ד"ה ואין מוגעין:

לעזי רש"י

אופרוגצי"ר (פרונצי"ר). לקפל (קפלים בשפת הבגד לנוי). אישטרילייי"ר. לסרק במסרק.

מוסף רש"י

תודום איש רומי. ישראל משוב שהיה ברומי (פסחים נג.). **גדי מקולם.** צלוי ראשו על כרעיו ועל קרבו כצלית הפסח, דתניא בכילד צולין (פסחים עד.) ר' עקיבא (לפנינו ר' טרפון) קורהו מקולם לפי שאולם כרעיו אולם לו בצלו כמשא בלית (ש"מ יז) תרגומו קולפא דמשא (פסחים נג. וכע"ז ברכות יט.). **בלילי פסחים.** זכר לפסח שצולהו שלם, שנאמר בו על כרעיו ועל קרבו (ברכות יט.). **אלמלא תודום אתה.** אדם משוב (פסחים נג.). **כעין קדשים.** שהוא קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ, שהרואה סבור שהקדישו לשם פסח (ברכות יט.). **מקרצפין.** בכלי שייניו גסות ואינו עושה חבורה, דחומר בנעלי חייס אבל מלאכה היא (פסחים יא:).

מוסף תוספות

א. מפני התקלה א"כ בזמן הבית הוה מעשר ומסתמא בן י"ג שנה היה כשעישר וא"כ מאי קאמר דהוה מעשר כל שתא ושתא דע"כ לא היה בשעת חורבן הבית לכל היותר כי אם בן י"ד או ט"ו. תוס' שבת נד: ד"ה

ב. בשביל מס. מר"פ. **ג.** דומיא דמה שאמרו (נזיר מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. רשב"ם.

שלו של שכינתו היתה, וכי נענש אדם על שכינתו, א"ר קיריס ללמדך שכל מי שספק בידו למחות ולא מוחה קלקלה תלויה בו. **ומקרדין את הבהמה ביו"ט.** כגון תולעים קטנים תפוסין בעור הבהמה שאי אפשר להסירם אלא בחבורה, קרצוף גדולים ואין עושין חבורה. **וג' מחלוקות בדבר,** ת"ק דהוא ר' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר, וקירוד דעביד חבורה, כיון דלא מתכוין הוא שרי, כ"ש קרצוף דלא עביד חבורה. ור' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור כו'. ורבנן דאמרי אין מקרדין אף לא מקרצפין, סברי לה כר' יהודה ומחמרי. **ואסיקנא** אמר רב נחמן הלכה כר"ש דסבר דבר שאין מתכוין מותר שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודי לו.

מתני' אהרחיים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי כברה: **גמ'** ב**תנא** תחתונה משום כלי קבול אמצעית משום כלי כברה עליונה משום כלי מתכת: **מתני'** ג**עגלה** של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת ד**ואינה** נגררת אלא על גבי כלים ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת: **גמ'** עגלה של קטן טמאה מדרס דהא סמיך עלויה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עלה ואינה נגררת אלא על גבי כלים על גבי כלים אין על גבי קרקע לא מאי טעמא דקא עביד חריץ מני ר' יהודה היא דאמר ה**דבר** שאין מתכוין אסור דאי ר' שמעון האמר ו**דבר** שאין מתכוין מותר ז**(דתנן)** ח**רבי** שמעון אומר ט**גורר** אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אימא סיפא ר' יהודה אומר אין הכל נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת מפני שכובשת אין אבל חריץ לא עבדא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה:

הדרן עלך יום טוב

י**אין** יא**צדין דגים מן הביברין ביו"ט** יב**ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות רשב"ג אומר** יג**לא כל הביברין שוין זה הכלל כל**

המחוסר

מתני' טמאה משום שלשה כלים. מקבלת טומאה על שם שלשה כלים. נפקא מינה דאי נמי אזל חד שמא מינה טמאה משום אידך וגמרא מפרש לה: **גמ' תחתונה.** שמקבלת אבק הפלפלין כשנופל דרך נקבי המכבר: **משום כלי קבול.** שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא: **אמצעית.** שהיא מקפת את המכבר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קבול אלא חכמים גזרו טומאה על הכברה משום ארוג ואפי' אין המכבר של מתכת מטמאה משום כלי כברה. ושלנו שהיא של מתכת ודאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות: **ועליונה.** שמכתשין ושוחקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לטמויה דפשוטיהן טהורין אלא משום לפוי התחתון שהוא עיקר והעץ בטל אצלו: **מתני' עגלה של קטן.** שעושין לו לשחוק ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה: **טמאה מדרס.** אם התינוק זב נעשית העגלה אב הטומאה דמיוחדת לישיבה היא דהא סומך קטן עליה נמצאת שהיא מיוחדת לו לישיבה ואין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו דאילו לא מיחדא להכי לא הוה אב הטומאה כדתניא יכול כפה סאה ויושב עליה כו' (שבת דף נט.): **ונטלה בשבת.** דתורת כלי עליה: **ואינה נגררת.** בשבת: **אלא על גבי כלים.** על גבי בגדים מפני שעושה חריץ בקרקע וחופר חייב משום חורש: **מפני שכובשת.** חריץ הנראה בהלוכה לא על ידי חפירה הוא אלא כובשת ודורסת הקרקע ונדוש תחתיה ונעשה מקומה נמוך אבל אינו זז עפר ממקומה: **גמ' לעשות חריץ** גרסינן: **כובשת אין.** כובשת הוי אבל חריץ לא עבדא: **תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה.** חד סבר העגלה נמי כשאר כלים דעושה חריץ בגרירתה שפעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר ואידך סבר לא שכיח הכי ואינה אלא כובשת תחת גלגולה:

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים. אף על גב דשחיטה ואפייה ובשול מלאכות מלאכות הן והותרו לצורך יום טוב טעמא משום דאי אפשר מערב יום טוב דשחיטה חייש למכמר בשרא פן יתמסמס ויסריח אבל לידה אפשר לעודו מבעוד יום ויניחנו במלוחתו במים ולא ימות ולמחר יטלנו: **ביברים.** של דגים הן בריכות של מים שקורין ויבי"ר. ביברין של חיה קרפיפות מוקפין גדר סביב וכונסין לתוכן חיות הבר ויולדות ומגדלות שם: **ואין נותנין.** לפני הדגים מזונות ואפי' למאן דאמר) נפש בהמה במשמע הני מילי דמזונותן עליך אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע וגדול אוכל את הקטן: **אבל זדין חיה ועוף.** המכונסים מאתמול. קא סלקא דעתך השתא כיון דמוקפים גדר הוו להו כנעולין ועומדין אבל דגים נשמטין לחורים ולסדקים והוא לידה ביום טוב: **ונותנין לפניהם מזונות.** בימי החורף צריכין מזונות ואף בימי הקיץ במקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולים בו:

המחוסר

ממשום שלשה כלים. פי' ואם נטמא זה לא נטמא זה אפי' בשעת מלאכה שהן כולן יחד הואיל וכל אחד ראוי למלאכה בלבדו א ולא דמי למספרים של פרקים ואזמל של רהיטני ב) דהתם ב הם מחוברים יותר בשעת מלאכה: **משום** כלי כברה. פירש רש"י אע"ג שהיא של עץ ואין לה בית קיבול שאין נשאר בה כלל מכל מקום גזרו עליה משום ארוג ולא גרעה דלא שייך ארוג במעשה של עץ ג כי אם [בצמר ופשתים וגרעה לפרש] בכברה של סלתות דקאמר בירושלמי כברות של סלתות טמאה משום שיש עליה תורת כלי שמקבלת הסובין שאינן יכולין לצאת דרך נקביה והא דקאמר משום כלי כברה ולא קאמר משום בית קיבול ה"ק משום תורת קבול כלי כברה דחשיב קבול שלה כדפי': **עגלה** של קטן. פירש הקונטרס שהקטן יושב בתוכה ולא נהירא דמאי קא משמע לן פשיטא הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה לכך נראה לי דהיינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להלוך והיא עומדת על שלשה אופנים ואוחז בה בידיו והיא מתגלגלת לפניו תמיד ד:

הדרן עלן יום טוב

אין צדין דגים מן הביברין וכו'. פירש רש"י דאע"ג דאוכל נפש מותר היינו דוקא כגון בשול ואפייה ושחיטה דאי אפשר מערב יום טוב דיותר טוב פת חמה וגם בשול בי"ט ושחיטה שמא יסריח אבל לידה אפשר לעודו מערב י"ט ויניחנו במים במלוחתו ולא ימות ולא נהירא כדמפרש בריש מכילתין (דף ג. ושם) גבי גזרה שמא יתלוש דאין לחלק באוכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב ולאי אפשר אלא דוקא במכשירין יש חלוק לכך נ"ל ה) כפר"ח מקינו"ן שפירש לעיל [דף ג. סד"ה גזרה] משום דדמי לקלילה:

ואין נותנין **לפניהם מזונות.** פירש רש"י דאין מזונותן עליו דהם אוכלים עשב הנמצא במים וגם פעמים אוכלים עפר וגדולים אוכלים הקטנים ואפילו למאן דאמרי מאן אשר יאכל לכל נפש (שמות יב) דמשמע אפילו בהמה מכל מקום דגים לא הואיל ואין מזונותן עליך ותימה דבגמרא פריך ורמינהי ביברין של חיה ועוף אין לדין וכו' ומשני כאן בביבר קטן כאן בביבר גדול והשתא תינח מלידה לידה תרלת שפיר אלא מזונות מאי תרלת דבמתני' אמרי' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמרי' אין נותנין לפניהם מזונות ו לכך נראה לי דהא תליא בהא אי לידה מותרת ז מותר נמי ליתן לפניהם מזונות ז והכי פירושו אין לדין דגים מן הביברין וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות גזרה שמא יצודם דהא לידה שלהן אין מותרת ביום טוב ח והשתא כשמתרץ בגמרא מלידה ממזונות נמי ניחא דהא תליא ומכל מקום קשיא דמשמע הכא דהיכא דלידה שלהן אסורה אפילו לזרוק להם מזונות אסור ובפרק מי שהמשיך (שבת דף קנה: ושם) קאמר גבי דברים שאסור ליקח מהן למשדה קמייהו שפיר דמי ויש לומר דהתם מיירי בשבת דחמיר דאוכל נפש אסור ולא שייך למגזר שמא יקח מהן אבל הכא מיירי ביום טוב דאוכל נפש מותר גזרינן דלמא כשיתן להם מזונות שמא יצוד מהם: כל

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב כו'. אבל צדין חיה ועופות מן הביברין. ורמינן עלה הא דתניא

ו) עי' בערוך ערך ריחוים. ז) כאן בפ"ב. והמגיה בד"ו ליין דהוא בתוספתא סוכה ולא מצאתי שם.

עין משפט
נר מצוה

צח א ב מיי' פ"י מהל' כלים הלכה ז:
צט ג מיי' פכ"ב מהל' כלים הלכה טז:
ק ד מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלז סעיף ח:
א ה מיי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלז סעיף ח:
ב ו מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג:
ג ז מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

[מתני'] הרחיים של פלפלין טמאה משום שלשה כו'. ב) פירוש כלי עץ חקוק, ובאמצעיתו טס של ברזל קבוע במסמרים עומדים מלמטה, והוא נקוב נקבים דקים כמין כברה. והעליון (מצופה) [משופה] ליכנס בתוך התחתון, ומצופה ראשו של עליון ברזל עשוי כמין פטפוטין בלוטין קטנים קטנים. ונותן הפלפלין באותו הברזל המתוח באמצע החקוק לאורכו הנקוב ככברה. ושוחקין בעליון שראשו מצופה ברזל כמין פטפוטין קטנים (יתר גפים כמעט) [נסין יותר מעט] מן הנקבים, ונותן הפלפלים על הברזל העשוי (בסכנה) [ככברה] וטוחן בעליון, וכשישחק יורד מן הנקבים למטה. ויש בקרקעית התחתון נקב גדול (סותם) [סתום] כשרוצה פותח ונוטל הפלפלין השחוקין. ומפורש בגמ' שלנו, וגם כך פירש בירושלמי, התחתון כלי קיבול, העליון משום כלי מתכות, אמצעי משום כברה. [מתני'] עגלה של קטן טמאה מדרס, דהא קסמיך עלה. וניטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עליה. ואינה נגררת אלא ע"ג כלים, אבל על הקרקע לא דעביד חריץ, ומשום דאמר דבר שאין מתכוין אסור. **וסיפא** דהא מתניתין תנא אחר אליבא דר' יהודה, שהוא שונה כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שאינה עושה חריץ אלא כובשת. ור' שמעון תני גורר אדם מטה וכסא וספסל בשבת ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואין צריך לומר ביו"ט. ג) [**תוספתא**] דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקליה הגורר, פותחין ונועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביו"ט.

מסורת הש"ס

ה) שבת סו., ו) [שבת מא: וש"נ], ז) [ל"ל דתניא], ח) שם כב. כט: מו: [תוספתא פ"ב פסחים קא. מגמות מא:], ט) [שבת קו:], י) [לעיל כח.], יא) [שבת מח:], יב) כפי' ר' נתנאל. כל"ל.

גליון הש"ם

מתני' ואינה נגררת. עיין שבת דף פא ע"ב תוס' ד"ה והאר"י:

לעזי רש"י

ויביי"ר. ברכת-דגים.

מוסף רש"י

עגלה של קטן. לאתק בה ולטלטלו עליה, טמאה מדרס. סוחיל ופעמיס שיושב עליה (שבת סז.). **דבר שאין מתכוין מותר.** ואף על גב דקעביד חריץ והוי תולדה לחורש לו טוה (שבת כב.).
הדרן עלך יום טוב

מוסף תוספות

א. שנים התחתונים ראויים להניח בהן שום דבר, ועליון ראוי לכתוש בו ע"י דבר אחר. הלמ"ה. ב. בשעת חיבורן הוי חיבור יפה אבל כאן אף בשעת מלאכה אינן מחוברין. שם. ג. דלא אשכחן דמטמא משום אריג אלא טווי ואריג שעושים מנוצה של עזים. שם. ד. וקס"ד שאין כאן הנאת מדרס קמ"ל. רשב"ם. ה. וכי בשביל שאינו מקורה מצוויין להם מזונות. תוס' שבת קו: ד"ה ואין נותנין. ו. דהוי כניצוד ועומד מדאורייתא. תוס' שם. ועי"ש ברשב"ם. ז. דחשיב טפי מזונותיהם עליך אבל כאן שמן התורה אין ניצודין לא חשיב מזונותיהן עליך. שם. ח. אבל כל שאין בו צידה דאורייתא אלא דרבנן נותנין. רשב"ם.

המחוסר לידה. שלריך לעודו: **גמ' הלד לפור.** מן המוץ עד שהכניסו למגדל עץ שקורין מיסטיי"ר או הלד לבי מן המוץ עד שהכניסו לבית בשבת: **חייב.** דכיון דהכניס לפור למגדל ועכל לפניו הרי הוא מחמ ועומד וגמרה לידתו וכן לבי בית ועכל בפניו. אבל לפור שהכניס בבית ועכל בפניו פטור שיולא לו דרך חלונות ואין כאן לידה או לבי שהכניסו מן המוץ לביבר ועכל לפניו אין זו לידה: **והכמים אומריס לפור למגדל.** היא לידתו כאשר אמרת אבל לבי אין לריך עד שיכניסנו לבית דלף לגינה ולחצר ולביבר הוי לידה ומתניתין דקתני לדין מן הביברין ביום טוב רבנן היא דאמרי משנכנס לביבר הוא גלוד ועומד וברייתא ר' יהודה: **אלא עופות קשיא.** דהא כולהו מודו דאין לידתן אפילו בבית: **מקורה.** שיש לו גג: **הבא.** דקתני גבי שבת לפור למגדל ולא בבית: **בלפור דרור.** שדרה בבית כבשדה שיודעת להשמט בזויות הבית לכל לד ולכך נקראת דרור על שם דירה שדרה בכל מקום: **השתא דאתיס להכי.** דעופות אעופות לא קשו אהדדי ולא דמיקא לאוקומי מתני' בפלוגתא דתנאי היה אחיה נמי לא תוקמא כתנאי אלא תרוייהו כרבנן ומתניתין בביבר קטן וכן ההיא דשבת וברייתא דקתני אין לדין בביבר גדול ויש לה להשמט. ורשב"ג אף בביבר קטן פליג אם ל"ל הבא מצודה אי נמי לאו לאפלוגי אתא אלא לפרושי כדלקמן: **בחד שחיא.** בפעם אחת שהוא שוחה עליו לתפשו אין לו להשמט ממנו: **עוקלי עוקלי.** זויות: **דנפלי טולא דכתלי אהדדי.** מרוב קטנו וקלרו: **הלכה מכלל דפליגי.** רבנן עליה למימר כל הביברין שוין בתמיה והא אוקימנא בביבר קטן משום דגלוד ועומד: **מאי נפקא לך מינה.** אי אמינא הלכה כ"ש דאי לא פליגי הלכתא היא: **אמר ליה גמרא גמור זמורתא הבא.** משל שוטים הוא כמו זבון וחבין תגרא אקרי (ב"מ דף מ:) כך גמרא גמור אומר לתלמיד שוטה למוד הן אמת הן שבוש ויהא לך לזמר ושיר: **הבא מצודה.** כלומר שלריך לבקש תחבולות לתפשו והיינו שיעורא דביבר גדול דלעיל ואידך ביבר קטן. ורב אשי שערינהו לעיל בחדא שיעורא ורב יוסף בהאי שיעורא: **הרדיסאות.** על שם מקומם וי"א ע"ש הורדוס והן הגדליס בבתים: **גלוגן.** סל שמקנגין בו כמו כגלוב מלא עוף (ירמיה ה). חוזין ותרנגולין בתין לערב לגלוב ונוח לתפשן שם הלכך הרי הן כגגודין ועומדים ומותר לגודן אפילו חוץ לגלוגן: **יוני שובך ויוני עלייה.** יוני הבר הן ושטין ואוכלין בחוץ: **בעפיחין בבירות** גרס. כמין פכין נותנין בחומות הבירות והמגדליס לקנן שם עופות הבר: **ומזונותן עליך.** הלכך כבהמה הן ותשיבי מזונן: **הני עבידי לרבוי.** יוני שובך עשויין להשמט ולברוח מפני בני אדם: **גלוגן קאמרינן דעבידי לרבוי.** פורחין על קינן ולריך לעלות אחריהן וגם שם נשמטין ממנו ויולדין: **מתני' מופרין הן.** בגמ' פריך מעשה לסתור: **אלא שאין רצוני לקבל הימנו.** שאני שוגאו: **גמ' מעשה לסתור.** בתמיה וכי דרך המדברים לומר דבר ומביאין מעשה אחריו להכחיש דבור הראשון: **ספק מוכן.** כלומר וזו שאמרנו לא יטול מהן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקלה ואסור לאו דברי הכל היא אלא פלוגתא דרבן גמליאל ור' יהושע היא לקמן בשמעתין מייתינן לה בברייתא: **דמתני לה.** להא דשמואל דאסר ספק מוכן: **אהא.** מאן דמתני אמתניתין אמר אין הלכה כר"ג אלא שייך למימר הלכה כר' יהושע משום דלא תני ליה לדר' יהושע במתניתין:

שוחטין

המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר: **גמ'** ורמינהו [ו]ביברין של חיה ושל עופות אין צדין מהם ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן דתנן[ז] ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב לבית הוא דמחייב אבל לביברין לא וחכמים אומרים [א]צפור למגדל וצבי [ח] לגנה ולחצר ולביברין אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא הא נמי לא קשיא הא בביבר מקורה הא בביבר שאינו מקורה והא בית דכביבר מקורה דמי ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא [ב]הכא בצפור דרור עסקינן שאינה מקבלת מרות דתנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמה צפור דרור שדרה בבית כבשדה השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביבר קטן הא בביבר גדול היכי דמי ביבר קטן היכי דמי ביבר גדול אמר רב אשי [ג]כל היכא דרהיט אבתרה ומטי לה בחד שחיא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי ביבר גדול ואידך ביבר קטן אי נמי [ד]כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין וכו': [ה]אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן גמליאל [ו]אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי [ז]אמר ליה ומאי נפקא לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: זה הכלל כל המחוסר צידה וכו': היכי דמי מחוסר צידה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל [ח]כל שאומר הבא מצודה ונצודנו אמר ליה אביי והא אווזין ותרנגולין שאומרים הבא מצודה ונצודנו ותניא [ט]הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב והללו אין באין לכלובן לערב והרי יוני שובך ויוני עלייה דבאין לכלובן לערב ותניא הצד יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחין בבירות חייב אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו באין לכלובן לערב ואין מזונותן עליך רב מרי אמר הני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי כולהו נמי עבידי לרבויי לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי: **מתני'** [י]מצודות היה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו: **גמ'** מעשה לסתור מחסרא והכי קתני [יא]ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג ואיכא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן ר"ג מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהושע ואיכא דמתני לה אהא דתניא

שוחטין

כל היכא דנפלי טולא מן הכתלים. ושיעור [ג] היה להם גובה בכתלים של ביברין: **כל** שאומר הבא מצודה ונצודנו כו'. וא"ת והרי אמרינן לעיל שיעור אחר ופ"ה דאידי ואידי חד שיעורא הוא ולוחק הוא דאם כן אמאי מפרש אותו פעם אחרת והלא פירש לעיל היכי דמי ביבר גדול וכו' לכך נ"ל דלעיל מיירי בבהמה וחיה והכא מיירי בעופות ואע"ג דלעיל קאמר הא בביבר מקורה מכל מקום לא פירש שיעור הביבר בכמה לא הוי מחוסר לידה והשתא ניחא דפריך עלה מאווזין ותרנגולין: [ו]

ותניא הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות [ג] . וא"ת והא קיימא לן כל פטורי דשבת פטור אבל אסור מדרבנן ומתניתין נמי מודה דפטור אבל אסור מדרבנן וי"ל לפי מה שפירשתי במתניתין ניחא דגזרינן מזונות גזירה שמא יבא לזוד מהן דאם כן ע"כ לריך לומר דאסור מן התורה דאם אינו אסור אלא מדרבנן לא הוה גזרינן ליתן מזונות משום שמא יזודם דהוי גזירה לגזירה אי נמי סמיך אההיא דתנן פ' האורג במסכת שבת (דף קו: ושם) דאמר התם ר"ג מחוסר לידה הלד לתוכו פטור דהא מחוסר לידה [וא"כ] הלד מתוכו חייב והכי פריך הואיל ואוקמת מחוסר לידה דרוזה לומר כל שאומר הבא מצודה ונצודנו א"כ היכי קאמרת הכא הלד אווזין ותרנגולין פטור הא שפיר חשיב מחוסר לידה כיון שלריך לומר הבא מצודה ונצודנו ובמחוסר לידה הלד מתוכו חייב והכא הוי הלד מתוכו אלא

המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר. ר"ג אומר כל הביברין שוין. אמר רב הונא בר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג. אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי. אמר ליה ומאי נפקא לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא הבא. זה הכלל כל המחוסר צידה וכו'. היכי דמי מחוסר צידה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאומר הבא מצודה ונצודנו אמר ליה אביי והא אווזין ותרנגולין שאומרים הבא מצודה ונצודנו ותניא הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב והללו אין באין לכלובן לערב והרי יוני שובך ויוני עלייה דבאין לכלובן לערב ותניא הצד יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחין בבירות חייב אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו באין לכלובן לערב ואין מזונותן עליך רב מרי אמר הני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי כולהו נמי עבידי לרבויי לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי. מתני' מצודות היה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו. גמ' מעשה לסתור מחסרא והכי קתני ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג ואיכא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן ר"ג מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהושע ואיכא דמתני לה אהא דתניא

ד א ב מיי' פ"י מהלכו' שבת הלכה י יט סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שמו סעיף ח:

ה ג ד מיי' שם הלכה כ:

ו ה מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף יב וסי' תלז סעיף ז:

ז ו מיי' שם הלכה ה [ופ"י מהלכות שבת הלכה כד] טוש"ע שם סעיף ז:

ח ז ח מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סי' תלז סעיף ג:

לעזי רש"י

מישטיי"ר. ארון כלים.

רבינו חננאל (המשך)

לחכמים הוא דפליגי עליה דר' יהודה, ותנן הצד צפור למגדל וצבי לגינה ולחצר ולביברין נגמרה צידתו וחייב בשבת, וקתני לחצר ולביברין, ביברין הוא דומיא דחצר, כאשר כל מה שבחצר מותר לצוד אותו ביו"ט, כך כל מה שבביברין צדוי הוא קודם לכן. **אסיקנא** עופות אעופות לא קשיא, מתניתין בביבר מקורה והוא כבית וגנמרה צידתו, ובריתא בביבר שאינו מקורה שלא נגמרה צידתו, כיון שאינו מקורה יתכן (שיפתח) [שיפרח] אחרי כן בכל שעה שירצה, לפיכך אין צדין. **ואי** קשיא לך דהא בין ר' יהודה ובין רבנן הצד צפור לבית בשבת פטור הוא, שלא נגמרה צידתו, והנה הבית מקורה הוא, ואעפ"כ אינה צידה, וכיון דבשבת פטור, ביו"ט אסור לצוד ממנו. חלוקתם בצפור דרור הוא, ושאני צפור דרור משאר עופות, דשאר עופות כיון שניכנסין בביבר מקורה נגמרה צידתן, אבל צפור דרור אינה מקבלת מרות, ואין נגמרת צידתה אלא במגדל. **בחד שחיא** פירוש כגון ריצה אחת ואינו צריך לפוש ביני ביני. **כל היכא דנפל טולא דכתלין אהדדי.** פירוש בעת שהחמה במזרח, צל כותל המערבי מגיע עד כותל המזרחי, והוא ביבר קטן. **רשב"ג אומר היכי דמי מחוסר [צידה].** ואסיק' ואע"פ דבאין לכלובן לערב, כגון יוני שובך ויוני עלייה, כיון דבעי דבויי להו, אסור לצוד מהן ביו"ט, אבל אווזין ותרנגולין ויונים הרדסיות, אע"ג דצדין אותן, כיון דבאין לכלובן לערב ומזונותן עליו, ולבוא לכלובן מיהא לא בעו דבויי, דבני תרבות הן, ואין בורחין מבני אדם אלא כשרואין כי באין לצודן ג) [מניחין לצודן], צדין מהן ביו"ט. **אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג,** דכל מחוסר צידה בענין שאמרנו אסור, ושאינו מחוסר צידה מותר. **מתני'** מצודות היה ועופות ודגים לא יטול מהן אא"כ ידוע שנצודו מעיו"ט. ספק אסור, ומעשה בגוי שהביא לר"ג כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג. איכא דמתני לה אהא דתניא שוחטין מן הביברין ביו"ט אבל לא מן הרשתות כו'. ותריצנא הכי, ר' שמעון בן אלעזר אומר בא ומצאן המצודות שנתקלקלו מערב יו"ט, בידוע שמערב יו"ט ניצודו, [הא] ספק נעשו כמי שנצודו ביו"ט ואסור. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ש בן אלעזר.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וחכ"א לפור למגדל ולבי לבית לגינה: (ב) תוס' ד"ה כל היכא וכו' ושיעור גובה היה להם בכתלים: (ג) ד"ה ותניא וכו' הרדסיאות פטור וא"ת וכו' דאמר התם רשב"ג מחוסר לידה:

מוסף רש"י

ביברין של חיה ושל עופות. קרפיפות מוקפין, אין צדין מהם ביום טוב. אלמא לאו גילוד ועומד קא חשיב ליה, ש"מ המכניסו לביבר אין זו לידתו (שבת קו:). **ואין נותנין לפניהם מזונות.** כיון דהן מוקמה לא מלי למטרח עלייהו (שם). **הא ר' יהודה.** היינו דאין לדין ר' יהודה היא, דמתניתין לא חשיב לה לידה עד שיכניסו לבית (שם). **הצד צפור.** עד שהכניסו, למגדל. משטיי"ר בלע"ז, חייב דזו היא לידתו, אבל אם הכניסו לבית אינו גילוד בכך, שיולא לו דרך חלונות (שם קו:). **וצבי לבית.** ולבי גילוד משהכניסו לגינה ונעל בפניו, אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו לידה (שם קו:). **אלא עופות אעופות קשיא.** דהא בין לר' יהודה בין לרבנן לפור למגדל קאמרי (שם). **בביבר מקורה.** הוי גילוד (שם). **בצפור דרור.** מתני' דקתני לפור לבית לא, בלפור דרור עסקינן, שדרכה לדור בבית כבשדה ונאמנות מזויה לזויה (שם). **השתא דאתית להכי.** לאוקמינהו תרוייהו כרבנן (שם). **שחיא.** מרוצה, שהוא שוחה לאחוז בה (שם). **עוקצי.** פיאות להשמט בהן (שם). **ואידך.** כל מי שאינו כן (שם). **מכלל דפליגי.** והא אוקימנא דרבנן נמי בביבר קטן אמרי (שם). **ומאי נפקא לך מינה.** כל שכן כיון דלא פליגי עליה הלכתא דומיה (שם) בין אוקוקין בין לא אוקוקין הלכה כמותו (נע"ז לב:). **גמרא גמור זמורתא תהא.** אומר השמועה בזמירה בעגלא בלא טרח (שם) בתמיה, אחי תלמידו של רב יוסף וקא"ל אתה מלמדני לומר הלכה כמותו ותהא זמור בעגלא, דאי אין אוקוקין הלכה למה לי (נע"ז לב:).

רבינו חננאל

ביברין של חיה ושל עופות ושל דגין אין צדין מהן ביו"ט כו', קשיא **חיה אחיה קשיא עופות אעופות.** ומפרקינן לא קשיא מתניתין ר' יהודה היא, דתנן בפ' ר' אליעזר אומר כו', ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב, ש"מ דר' יהודה כל חיה שהיא בבית נגמרה צידתה, והמכניסה בבית שצד [חייב], אבל צד הצבי והכניסו לביברין פטור, שאינה צידה. וכיון שלענין שבת פטור שאינו כצדוי, אסור לצוד אותו ביו"ט מן הביברין, לפיכך שנה בברייתא אין צדין, כי הביברין לר' יהודה כיער חשובין. ומתניתין דקתני אבל צדין חיה מן הביברין,

---

ג) כ"ע דל"ל.

אלא בכוורי דאדימי וכו'. דולמי נגודו מערב י"ט וקרי ליה בני יומן כך פרש"י ולא נהירא דפסיטא דמותרין לטלטל ואתיא כדברי הכל ומשמע דלא אתיא אלא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוכן לכן נראה לי דאין ודאי שהוא מערב י"ט אלא ספק והשתא אתיא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוכן: **ולערב** אסורין בכדי שיעשו. פרש"י כדי שיעור לקיטתן שלא יהנה ממלאכת י"ט ולערב ראשון קאמר דממה נפשך הן מותרין אם היה (ג) חול הרי היום נלקטו ואם היה היום קדש הרי הלילה הזה חול ובשני ימים טובים של גליות מיירי והביא ראיה מבילה דלעיל (דף ד: ושם) שנולדה בזה מותרת בזה ומההוא טביא דאתליד ביום שני דעירובין (דף לט: ושם) כן פרש"י ורבינו יצחק הלוי והגאונים אוסרין עד מוצאי (ב) ליל יום טוב שני ומפרש בכדי שיעשו לילה הראויה לעשיה ומיהו בתשובת רבינו גרשום מאור הגולה מצאתי כמותי וגם רבינו קלונימוס אים רומי בקי בכל הש"ס שלח לי כתב מעיר גרמיז"א כמותי והקשה הר"י לפרש"י דפירש דלכך בעינן כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב ג"כ המבשל בשבת בשוגג (ד) אמאי יאכל הא נהנה ממלאכת שבת[א] אלא ודאי אין זה הטעם אלא הטעם שמא יאמר לנכרי לך ונקט ומזה הטעם אסורים עד מוצאי י"ט האחרון בכדי שיעשו דאי אמרת דמותרין במוצאי יום טוב ראשון חיישינן שמא יאמר לנכרי בי"ט ראשון לך והביא כדי לאכול מהן בשני ואם כן ע"כ לילה הראויה לעשיה קאמר ומה שהביא רש"י ראיה [מבילה וכו' יש לדחות אותה דהתם נולדה מאליה מן השמים וגם ראיה שהביא מהההוא טביא דעירובין (דף לט: ושם) יש לומר דמיירי שהיו המלודות פרוסות מע"ש ומאליו נגודו וכללא הכי הוא דדבר הבא מאליו או דבר מוקצה הבא בידים שהביא נכרי בשביל עצמו או בשביל נכרי אחר ונתנן לישראל בי"ט ראשון מותר בשני אבל אם הביאו בשביל ישראל מן המחובר אסור עד מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו ואם לאו אמין במינו במחובר חוץ לתחום אסורין תוך התחום מותרין ור"י פירש אמין במינו במחובר הבא מחוץ לתחום לא בעינן כדי שיעשו דלא החמירו אלא בדבר שנעשה בו מלאכה דה"נ הקילו שמותר לישראל אחר אפילו בו ביום וקשה לרבי' יהודה דאמרינן בפרק שואל (שבת דף קנא: ושם) הביאו חלילים למת מחוץ לתחום לא יספוד בהן עד מוצאי (ה) יום טוב ומשמע התם בכדי שיעשו ויש לומר דשאני התם דאוושא טפי מילתא דהכל יודעין שהובאו בשבילו ואיכא למגזר טפי ויש חלוק בין מת לדברים אחרים כדאמר התם עשה קבר לאביו בי"ט לא יקבור בו עולמית אע"ג דדברים אחרים מותרים בכדי שיעשו אחר שבת או אחר יו"ט ואומר הר"ר שמואל מאייבר"א דספק חוץ לתחום מותר והביא ראיה מעירובין (דף מה:) גבי מיא בעיבא מיבלע בליעי וכו' וקאמר דהוי ספק אם בא חוץ לתחום (ו) וסיפא דבריתא לקולא ורבי יהודה היא אוסר במחובר ובלילה אפי' לא הביאו בשביל ישראל רק בשבילו או בשביל נכרי אחר ולא משמע כן גבי מרחצת בשבת דשרי (שבת דף קכב.) הואיל ואיכא נכרים בעיר ואין סברא לחלק בין דבר אחר לדבר אחר ואומר הרר"י די"ט שחל להיות בה' בשבת ובע"ש או בא' בשבת ובב' בשבת הבא ביום ראשון שרי ליום שלישי ולא בעינן הראויה לעשיה דשני ימים קודם לא שייך שמא יאמר לנכרי ויש להחמיר בדבר (ז) ובכדי שיעשו דאמר לפי' התוס' כדי שיתלשו ויובאו ממקום שלב אותם גם יש לספק אם הביא קופה מלאה פירות אם צריך להמתין כדי שילקטו בחדש אחד או בכמה בני אדם)ג:

ט א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ח טוש"ע א"ח סי' תצ' סעיף ג:
י ב מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה י סמג לאוין סה עה טוש"ע א"ח סי' תקטו סעיף א [ה וסי' שכה סעיף ו ז ח]:

רבינו חננאל

מאי מותרין דקתני במתניתין, רב אמר מותרין לקבל, ולעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דאנא ולוי הוינא יתבי כי אמר ר' מותרין לאכילה, ובצפרא הדר ביה, ואמר מותרין לקבל, אנא דהוינא בבי מדרשא שמעתה והדרי (כי) [בין], לוי לא הוה תמן ולא שמעה מיניה ולא הדר ביה. ומותבינן למאן דאמר מותרין לאכילה מהא דתניא, גוי שהביא דורון לישראל אפילו דגין מפולמין ופירות בני יומן מותרין, ואי אמרת מותרין לאכילה, בני יומן מי שרו באכילה. ולטעמיך בני יומן בטלטול מי שרו, אלא הכא בכוורי דאדימי, כלומר כגון שנתנן בדבש וכיוצא בהן, ופירי דכבישי בירקא, ואמאי קרי להו בני יומן, דאינון כעין בני יומן. אמר רב פפא הלכתא גוי שהביא דורון לישראל, אם יש מאותו [המין] במחובר לקרקע, אפילו בערב אסורים לאכול מהן עד שישהא בכדי שיעשו, ואם אין במינו במחובר לקרקע, הבאים בתוך התחום מותרין, וחוץ לתחום אסורין. והבא בשביל ישראל זה מותר לאכול אותו ישראל אחר.

ד) שוחטין מן הנגרין ביו"ט אבל לא מן הרשתות ומן המכמורות רבי שמעון בן אלעזר אומר א"בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו ואסורין הא גופה קשיא אמרת בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא אסורין אימא סיפא בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא מערב יום טוב נצודו ומותרין הכי קאמר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין הא ספיקא נעשה כמי שנצודו ביום טוב ואסורין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר: ואמר מותרין הם: מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה אמר רב ב"לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה מיתיבי נכרי שהביא דורון לישראל אפילו דגים המפולמין ופירות בני יומן מותרין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר אלא למאן דאמר מותרין באכילה פירות בני יומן מי שרו באכילה ולטעמיך פירות בני יומן מי שרו בטלטול אלא בכוורי דאדימי ופירי דכבישי בירקא עסקינן ואמאי קרי להו בני יומן שהן כעין בני יומן אמר רב פפא ג"הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביום טוב אם יש מאותו המין במחובר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ואם אין מאותו המין במחובר תוך התחום מותר

חוץ

ה) [תוספתא פ"ג], ו) [שבת פג:], ז) אלמא לערב הראשון כל"ל, ח) [לעיל ח:], ט) עיין רש"ל, י) ופסק דמיסס להקל כל"ל:, יא) גליון ועי' מהר"ם,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ולערב כו' אם היה היום חול הרי בחול נלקטו ואם היה היום קדש: (ב) בא"ד והגאונים אוסרין עד מוצאי יו"ט שני כל"ל ותיבת ליל נמחק:

לעזי רש"י

אמ"י [מושטיד"א]. לחים, טריים. גרמיי"ש [גרמייש"א]. וורמס (עיר במערב גרמניה).

מוסף תוספות

א. וכי גרע מה שעשה הישראל בשוגג ממה שעשה הגוי לצורך ישראל. תוס' הרא"ש עירובין לט: ד"ה אי משכחת. ב. הצבי והדגים ותלש הפירות ויביאם לכאן. תוס' הרא"ש שם. ג. דאי לא בעינן אלא כדי צידה וליקוט, אכתי איכא למיחש פן יאמר לנכרי לקוט והבא ביום טוב שני ויהנה למוצאי יו"ט מיד לאחר המתנה מועטת. תר"ש.

שוחטין מן הנגרין. שוחטין חיות מן ביבריס לפי שנגודים ועומדים. ועל שם שעושין שם ניגרי מים וחרילין לשתות החיות שם קרי להו נגרים: **אבל לא מן הרשתות.** מלא חיה במצודתו ספק נגוד היום ספק נגוד מאתמול: **בא מעי"ט.** למקום שהיו פרוסים והן באוכף מיל או חצי מיל וכשחיה נופלת בראשו אחד מתוך שמתפרקת ומתנתקת לגאת המלודות מתקלקלות כולן וראשו השני נתק ממקום שנתקע וסימן הוא לו שיש חיה בראש האחר: **נתקלקלו ביום טוב.** ע"כ הכי משמע שודאי נתקלקלו בי"ט וכגון שבדקן משחשכה ולא היו מקולקלין ועכשיו מקולקלין ולהכי פריך הא גופה קשיא: ה"ג **טעמא דבא ומצאן הא ספק אסור הכי קאמר כו'.** וכולה חדא מילתא היא בא ומצאן שנתקלקלו מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ואם יש לחוש ולומר שנתקלקלו ביום טוב כגון שלא בא ומצאן מאתמול מקולקלין הרי הן כאילו ידוע שביום טוב נצודו: **הלכה כר' שמעון.** דאמר ספק מוכן אסור והיכא דבא ומצאן מקולקלין מאתמול יש לסמוך דנצודו מבעוד יום: **נקבל.** בטלטול דכולי האי לא אחמור בספק מוכן דלתסרו בטלטול אבל באכילה לא שרינהו רבן גמליאל: **ולוי אמר מותרין באכילה.** קאמר רבן גמליאל. ולאו דסבירא לרב ולוי כותיה אלא מלתיה הוא דמפרשי: **מפולמים.** לחים אמ"י בלע"ז: **מותרין.** והא על כרחך רבן גמליאל הוא דאמיקל: **שפיר.** ואע"ג דלאו ספק הוא אלא ודאי מוקצה איכא למימר דמתיר בטלטול. ולקמן פריך עלה פירות בני יומן בטלטול מי שרי נהי דאמיקל רבן גמליאל בספק מוכן בודאי שאינו מוכן מי מיקל: **אלא בכוורי דאדימי.** אדומים שלא נס ליתן ואדמומית שתחת לחייהן שבודקין אותן שם: **ופירי דכבישי בירקי.** כשלקטום טמונים מיד בירק שלא יבבש לחלוטן. כבישי טמונין כמו ריסא בכבשא (חולין דף לג:). והני ודאי מוכן נינהו דניכרין שמע"ט הן ואשמועינן דאע"ג דדמו לבני יומן לא חיישינן למראית העין. ורבותי פירשו כוורי דאדימי מנותחין הן כמו אדמויי אדמוה (ע"ז דף לח:) וקשיא לי א"כ מאי למימרא: **אם יש מאותו המין במחובר אסורין.** משום מוקצה ואפילו לרבי שמעון יש מוקצה בגרוגרות ומוקים ומחובר כגרוגרות ומוקים דמי מדלא לקטן מאתמול אקלינהו מדעתיה ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של נכרי: **ולערב אסורין בכדי שיעשו.** כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט. והא דקאמר ולערב אסורים בכדי שיעשו הא לאחר כן מותרים אפילו לערב ראשון נמי אע"ג דליל יו"ט שני הוא ממתין בכדי שיעשו ומותרין ממה נפשך אם הלילה חול הוא הרי הממתין בכדי שיעשו ואם קדש הוא נמצא שנלקטו בחול כן דעתי נוטה ויש לי ראיות הרבה מההוא בר טביא דעירובין (דף לט:) ומבילה שנולדה בזה שמותרת בזה (לעיל דף ד:) אלמא האחד חול הוא וממה נפשך מותר. ולא זכיתי לשאול את פי רבי' יעקב בדבר זה כי היו נוהגים בו היתר במקומינו והיה לי דבר פשוט ולאחר פטירתו של רבי שמעתי את רבי' יצחק הלוי שהוא אוסר עד ליל מוצאי יו"ט שני וכל אנשי עירו כמותו וגם הלכות גדולות אוסרים כן ודנתי לפניו ולא הועיל לי הדבר וכל טעמו אינו אלא מדנקט בכדי שיעשו בלילה הראויה לעשיה קאמר ואני אומר צריך להמתין בכדי שיעשו משום שמא היום היה קדש והלילה חול ותדע מדלא קאמר לערב של שני אסורים בכדי שיעשו ג) לערב הראשון קאמר ובתשובת רבי' גרשום מאור הגולה מצאתי כמותי גם עתה בא אלי מכתב מגרמייז"ש שבא לשם אדם גדול זקן ויושב בישיבה מן רומא ושמו ר' קלונימוס ובקי בכל הש"ס והורה כן ונחלק עליהן:

חוץ

ה) [תוספתא פ"ג], ו) [שבת פג:], ז) אלמא לערב הראשון כל"ל, ח) [לעיל ח:], ט) עיין רש"ל, י) ופסק דמיסס להקל כל"ל:, יא) גליון ועי' מהר"ם,

חוץ לתחום אסורין. לא שמעתי טעם מקובל בדבר דאי משום מוקצה אמאי מותר לישראל אחר ואי משום שנעשה בו איסור בשבילו א"כ לישראל אחר נמי אסור דנכרי שהדליק את הגר בשבת תנן (שבת דף קכב.) אם בשביל ישראל אסור ולא חלקו בינו לחברו וי"ל דגבי איסור תחומין דרבנן לא אחמור כולי האי ודיין אם אסרוהו על זה [1] (טעם אחר נראה לי מחוץ לתחום אסורין גזירה שמא ישלח בשבילו והבא בשביל זה מותר לאחר דליכא למגזר בה שאינו מכירו): **הסוכר אמת המים.** סותמה שלא יכנסו בה דגים מבחוץ משתחשך ואת אלה הכין והזמין על ידי מעשה זה: **בפרדס.** מקום המשתמר ואין הולך יולא שאינו יכול לברוח וקל לגודו ואינו צריך זמון דהא הכא מפני שהיא סתומה ואין יכולין לצאת קרי להו מוכנים ולקמיה פריך דזמון גדול הוא זה שעושה מעשה לשם הזמנה: **מדברי רבינו.** רב דשלשתן רב הונא ורב חסדא ורב נחמן דקרי ליה לרב חסדא חברין תלמידים של רב הוו: **נפל חברין.** רב חסדא: **ברברבתא.** נכנס ראשו למחלוקות גדולות שירבו עליו בזאת. ולקמיה מסיים קושיא אלא מפסקא מלתא באיכא דאמרי דמחלפי רב חסדא ברבה בר רב הונא: **נפל בר חברין.** רב הונא חבריה הוה מתלמידיו של רב ורבה בריה קרי בר חברין: **ולפור דרור.** שזימנה מבעוד יום צריך לקשור בכנפיה להיות סימן לה: **ומצא לפני הקן שאסורין.** דלמתרלינן לה בפ"ק (דף י:) שהיו שני קנין וזימן את זו ולא זימן את זו ולמחר בא ומצא במזומנת ולא במקומן אלא בדף הבולט לפני הקן ובחברתה לא מצא כלום שאסורין דמיישינן שמא מקן שאינה מזומנת בא ולכאן: **במה דברים אמורים.** דבעינן זמון: **לפור דרור.** קטנה היא והאם הבא שוות: **והמקושרים.** בכנפיהם סימן [2] הוא להם: **והמונענעים.** מלתמול לשם זמון והוא מכירן: **בבמים ובבורות.** ובכל מקום שאינו מחובר: **מותרים.** בי"ט: **והמקושרים והמונענעים.** הנמצאים בכל מקום אף בחוץ לתחום אסורין למולאן משום גזל שהראשון שקשרן או נענען קנאן בהגבהתם שהפקר נקנה בהגבהה [3]: **בה.** בולד אינו צריך זמון שאינה יכולה לברוח ולעתיה עליה אבל אמה שהיא גדולה צריכה זימון: **בדידה.** בולד: **בסמוכה לעיר.** ידע בה ולעתיה עליה: **מתני' בהמה מסוכנת.** שהוא ירא שתמות ואינו צריך לה שכבר סעד סעודתו אלא מחמת הפסדו הוא שוחט: **לא ישחוט אא"כ.** יודע שיש שהות ביום לאכול כזית בלי הימנה: **מביא בציחתה.** שהוא מזומן ומופשט מעורו ועומד: **לא יביאנה במוט ובמוטה.** בשני בני אדם משום דאוושא מלתא היא ומזלזל בי"ט: **גמ' הפשט ונתח.** פי' הכתוב בעולה שהיא אכילת גבוה וה"ה יש ללמוד לקנבים באכילת הדיוט: **מאי קמ"ל.** דרך ארץ אי איסור ולמימר דאסור לאכול ממנה עד שינתחה שמא ימצא לה סימן טרפה בסתר והחזיק לנו הבהמות בספק טרפות אף קודם שראה בהן טרפות: **לאפוקי מדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור.** אבר מן החי עומדת. ונפקא מינה שאם אירע ספק בשחיטתה נעמידנה על חזקתה ואסורה **עד שיודע לך ברור** שנשחטה כראוי ומשנשחטה כראוי הרי היא בחזקת היתר דסתם בהמות אינן טרפות ואם נמצא בה ספק זה בריאה או בבני מעים ויש לתלותו לאחר שחיטה ולהכשיר ובקודם שחיטה ולאסור העמידנה על חזקתה שהיתה בה קודם שנמצא בה ספק זה ומותרת **עד שיודע לך אמת** שהיא טרפה: **מביא בציחתה ממש.** קודם הפשט: **שעוכחת אכילתה.** מבני מעיה שהמאכל מתחתך ומתעכל שם:

אורח

הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. תימה מה טעם זה אי הוי מוקצה אפילו לישראל אחר אסור ואי אסור לישראל ראשון בשביל שנעשה בהן איסור בשבילו אם כן לישראל אחר נמי אסורין כדאמרי' (שבת דף קכב.) נכרי שהדליק הגר אם בשביל ישראל אסור וליכא חלוק בין אותו ישראל לישראל אחר ותירץ רש"י דשמא גבי איסור תחומין דליכא אסורא אלא מדרבנן לא אחמור כולי האי [1] ודי אי אסרינן על זה שהובא בשבילו: [2]

המקושרין אסורים בב"מ מפני גזל.

פרש"י שהראשון קנה אותן בהגבהה ולא נהירא דלא שייך כאן הגבהה [3] אלא כדאמרי' [4] [5] דהבטה קונה בהפקר [6] הואיל ומתעסק הוא בהן קלת: **כאן** בשדה הסמוכה וכו'. תימה אמאי לא משני [7] לעיל כן וי"ל אמורא היה לו לפרש דבריו והואיל ולא פירש מיירי בין בסמוכה [8] וכו': **בחזקת** איסור עומדת. פרש"י בחזקת איסור אבר מן החי ולא נהירא דאם כן למה לי עד שיודע במה נשחטה כיון דחזינא שמתה א"כ לא שייך בה איסור אבר מן החי דאיסור לכן נ"ל דחזקת איסור ר"ל בחזקת שלא נשחטה עד שיודע לך וכו' ומשום איסור שאינה זבוחה דרחמנא אמר [9] תזבח ואכלת שחוט ואכול ובזה ניחא אפילו למ"ד [10] בהמה בחייה לאו לאבריה עומדת: [11]

אורח

חוץ לתחום אסור [1] והבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר אמר רבה בר רב הונא אמר רב [2] הסוכר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים מותרין אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמוד היה שקננה בפרדס אינה צריכה זמון אמר רב נחמן נפל חברין ברברבתא איכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא מדברי רבינו נלמוד היה שקננה בפרדס אינה צריכה זמון אמר רב נחמן נפל בר חברין ברברבתא [3] התם לא קא עביד מעשה הכא קא עביד מעשה ולא בעיא זמון והתניא היה שקננה בפרדס צריכה לזמן וצפור דרור צריך לקשור בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה וזו עדות שהעידו מפי שמעיה ואבטליון תיובתא ומי בעיא זמון והתניא [4] אמר ר"ש בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שהזמינן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורין במה דברים אמורים [5] ביוני שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפיחין ובבירה [6] אבל אווזים ותרנגולים ויוני הרדסיאות והיה שקננה בפרדס מותרין ואין צריכין זמון וצפור דרור צריכה לקשר בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה והמקושרים והמנוענעין בבורות ובבתים ובשיחין ובמערות מותרין ובאילנות אסורין שמא יעלה ויתלוש [7] והמקושרין והמנוענעין בכל מקום אסורין משום גזל אמר רב נחמן לא קשיא הא בה הא באמה אמה בזמון סגי לה צידה מעליותא בעיא אלא אמר ר"נ בר יצחק [8] אידי ואידי בדידה הא בגנה הסמוכה לעיר הא בגנה שאינה סמוכה: **מתני'** [9] [10] בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה [11] שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אבל מביא בידו אברים אברים: **גמ'** אמר רמי בר אבא הפשט ונתוח בעולה והוא הדין לקצבים מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח (לאפוקי) מאי קמ"ל אילימא לאפוקי מדרב הונא [12] דאמר רב הונא [13] בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה והאנן תנן מתניתין כדרב הונא דתנן ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה מאי לאו מבית טביחתה ממש לא ממקום שטובחת אכילתה והא תני רבי חייא מקום טביחתה ממש אלא רמי בר אבא

אורח

יא א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצ סעיף ה:

יב ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ט:

יג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

יד ד מיי' פט"ו מהל' שבירה הלכה ו סמג עשין עד טוש"ע א"ח סי' רס סעיף י:

טו ה מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצ סעיף ח:

טז ו מיי' פ"א שם הלכה יב סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצ סעיף ו:

יז ז מיי' פ"ב שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

יח ח מיי' פ"א מהל' שחיטה הלכה יג סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' כה סעיף א [וסעיף ג בהג"ה]:

רבינו חננאל

אמר רבה בר רב הונא אמר רב הסוכר אמת המים מערב יו"ט ולמחר השכים ומצא בה דגים מותרין. ואמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד היה שקיננתה בפרדס אינה צריכה זימון, פירוש הבנים שלה הקטנים השרויין בקן מוכנים הן, לפיכך אין צריך זימון. אמר רב נחמן נפל חברין ברברבתא, דהוא רב חסדא. בר חברין, רבה בר רב הונא, דרב הונא ורב חסדא חברים היו לרב נחמן, והיה קורא לרב הונא, הונא חברין. פירוש ברברבתא, כלומר בקושיות. התם בהסוכר אמת המים עשה מעשה, וכאילו זימן אותן הדגים בידים, הכא גבי היה שקיננתה בפרדס לא עשה מעשה כלום. ועוד התניא עדות מפי שמעיה ואבטליון, היה שקיננתה בפרדס צריכה זימון, וצפור דרור צריך לקשור בכנפיה, כדי שלא תחליף באמה, ואיך תפרש דלא בעיא זימון. והתניא ר' שמעון בן אלעזר מודין ב"ש וב"ה על שזימן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורים, בד"א ביוני שובך וביוני עלייה וצפרים שקיננו בטפיחין ובבורות, אבל אווזין ותרנגולים ויוני הרדסיות מותרין שהן ברשות אדם, היה שקיננתה בפרדס מותר, ואינה צריכה זימון, וצפור דרור שאינה מקבלת מרות צריך לקשור בכנפיה שלא תחליף באמה, והמקשר והמנענע בבורות בטפיחין בשיחין ובמערות מותרין, ובאילנות אסורין, גזירה שמא יעלה ויתלוש, המקושרים והמנוענעים בכל מקום אסורין משום גזל. ופרקינן לא קשיא, הא דתניא אינה צריכה זימון, בפרדס הסמוך לעיר, משום דחזו לה כל יומא ודעתיה עילויה, והא דתניא צריכה זימון, בפרדס שאינו סמוך לעיר, אי זימן אין, ואי לא לא, דאסוחי מסח דעתיה מינה. ותני מילי בבת הקטנה, אבל באם צידה מעלייתא בעיא. **מתני' בהמה מסוכנת כו'.** פירוש כגון גוססת, וזהו האמור בשר כוס כוס, כלומר שחוט מהר קודם שתמות, לא ישחוט אותה ביו"ט, אלא אם נשאר שהות ביום כדי שיאכל הימנה כזית צלי מבעוד יום, ר' עקיבא אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה. אמר רמי **בר אבא** כתיב בתורה והפשיט את העולה וגו', למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא אחר הפשט וניתוח, כשם שאין מקריבין העולה למזבח אלא אחר הפשט ונתוח. ואסיק' הני מילי לענין מוסר ודרך ארץ, כדתניא לא יאכל אדם שום ובצל מראשו שנראה רעבתן אלא מעלין, כיוצא בו כו', אבל איסורא ליכא, כדרב הונא דאמר בהמה שנשחטה כהלכתה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך שנטרפה ובמה נטרפה, והאוכל ממנה אין בו איסור, ור' עקיבא קאי כוותיה, דתנן ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה, ואוקימנא כדתני ר' חייא מבית טביחתה ממש, כלומר קודם הפשט וניתוח. וזה שאמר מקום שטובחת אכילתה, כלומר ו) מעדא והוא אחר הפשט וניתוח ונדחו דבריו. ועלתה השמועה מקום טביחתה ממש.

ו) בעבור עכך טבח אותה שמעכלת את המאכל היינו בני מעיין שנבדקה כבר ע"ש.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה המקושרין וכו' כאן הגבהה. נ"ב לומר דמשום דינענוע לאו הגבהה היא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמר ר"נ וכו' התם לא קא עביד מעשה. נ"ב עי' שיטה מקובצת וס"ר:

הגהות מהר"י לנדא

א) תוס' ד"ה המקושרין וכו' דהבטה קונה בהפקר. בס"א כתוב דהבטה קונה והוא טעות סופר:

מוסף רש"י

בהמה מסוכנת. ורוצה לשחטה ביו"ט אלא אמות ויפסידנה (פסחים מו:). לאכול ממנה כזית צלי. זהו קל שבנבילות, שיהא שהות ביום כדי להפשיט ולחתוך כזית וצלות ולאכול, ואי איכא שהות כי הא דאי שרי ואע"ג דלא אכיל מינה (פסחים מו:). **בהמה בחייה בחזקת** איסור עומדת. שהרי אסורה משום אבר מן החי, הלכך אם נולד ספק בשחיטתה ונמלא להעמידה על חזקתה, שהרי בכל ספק אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיא מתחלה, שאינך יכול להוציאה ממנה על ידי ספק, נמצאת אומר שבהמה זו אסורה, שהרי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי, אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי (חולין ט.).

מוסף תוספות

א. משום דהו"ל איסור דאינו שוה בכל, דלהאי הוי בתוך התחום ולהאי חוץ לתחום וכיון שכן והו"ל נמי איסור דרבנן אקילי בה. הרא"ש. וכעי"ז ברשב"א שבת קנא. ד"ה וסיכת לוקטן. ב. ואף על גב דלא הגביהן אלא שקשרן קשר בעלמא משום דהבטה בהפקר קניא. שיטה. ג. רב הונא לעיל כך. מר"פ. ד. אבל הכא פריך מברייתא לברייתא. שם. ה. (דברים יב, טו) תזבח ואכלת, זבוחה אכול, שאינה זבוחה לא תיכול. שם.

אורח ארעא קמ"ל. פי' רש"י ולאו משום איסור טרפה תימה דבסמוך משמע שיש איסור בדבר דקאמר נטיעה מקטע רגליהון דקצביא וי"ל דולאי ליכא איסור דמשנשחטה היא עומדת בחזקת היתר[א] מיהו אם נמצאת טריפה לאחר שאכל הוא נענש כשוגג ולא כאונס שלא היה לו למהר כל כך: **וצלף באילנות.** פרש"י ולא ידענא מאי עזותיה ופי' בתוספתא משום דעושה ג' פירות עלין אציונות וקפריסין ועוד שטוענ פירות בכל יום [ב] מה שאין כן בשאר אילנות ועוד פי' ר"י דעזותו הוי ממה [ג] שסורין ביין מן הקפריסין שהיא עזה כדאמר בפטוס הקטרת יין קפריסין למה הוא בא שסורין בו הלפורן כדי שתהא עזה ולא כפרש"י שפירש בכריתות (דף ו.) שהוא יין הבא ממקום קפרס:

שאני ילתא דבעיתא. ולא"ת והא [ב] לא התירו אלא כי יש בה צורך רבים כדאמרינן לעיל וי"ל דלמא נמי הלכה לצורך רבים שבת לאש הגולה היתה והיו רבים צריכים [ד] ממנה [ג] **בכור שנפל לבור ר"י אומר וכו'.** נ"ל דמיירי בבכור שהיה בו מום קבוע מאתמול אך שלא הראה לחכם מבעוד יום דאי נפל ביה מומא בי"ט ודאי לא הוה שרי רבי יהודה דהוי מוקצה מחמת איסור דלא הוה דעתיה עליה מאתמול ור' יהודה אית ליה מוקצה וה"ק בכור שנפל בו מום אך שלא הראהו לחכם מבעוד יום ונפל לבור בי"ט ירד המומחה וכו' דרואין מומין בי"ט ס"ל לרבי יהודה ר"ש אומר אין זה מן המוכן

ע"כ

אורח ארעא קמ"ל כדתניא [ו]א"ל יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו ואם אכל ה"ז רעבתן כיוצא בו [ב]לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה ה"ז גרגרן [ג]תנו רבנן השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח ואמר רמי בר אבא חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ודבועלי נדות תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל שנאמר [ד]ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את ה' ולא עבדוהו ממשמע שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו ומה ת"ל ולא עבדוהו א"ר אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתורמוס הזה [ה]ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין תנא דבי ר' ישמעאל [ו]מימינו אש דת למו אמר הקב"ה ראויין הללו שתנתן להם דת אש איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שאלמלא [ז](לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות כלב [ח]בחיות תרנגול בעופות וי"א אף עז בבהמה דקה וי"א אף צלף באילנות: שחטה בשדה לא יביאנה במוט: ת"ר [ט]אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו [י]ואין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה איני והא שלח ר' יעקב בר אידי זקן אחד היה בשכונתינו והיה יוצא בגלודקי שלו ובאו ושאלו את ר' יהושע בן לוי ואמר אם רבים צריכין לו מותר וסמכו רבותינו על דברי אחי שקיא דאמר אנא אפיקתיה לרב הונא מהיני לשילי ומשילי להיני ואמר ר"נ בר יצחק אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא התם כדאמר טעמא [יא]אם היו רבים צריכין לו מותר א"ל רב נחמן לחמא בר אדא שליח ציון כי סלקת להתם אקוף וזיל אסולמא דצור וזיל לגבי דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה כסא מה אתון ביה אדאזל להתם נח נפשיה דר' יעקב בר אידי כי סליק אשכחיה לרבי זריקא א"ל כסא מה אתון ביה א"ל הכי אמר ר' אמי ובלבד שלא יכתף מאי ובלבד שלא יכתף אמר רב יוסף בריה דרבא באלונקי איני והא רב נחמן שרא לה לילתא למיפק [יב]אאלונקי שאני ילתא דבעיתא אמימר ומר זוטרא [יג]מכתפי להו בשבתא דרגלא משום ביעתותא ואמרי לה משום דוחקא דצבורא: **מתני'** בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר מומחה ויראה אם

אורח ארעא. ולא משום איסור טרפה: **דרשיעיא.** מלינו אף תנאים שמלמדים הלכות דרך ארץ שלא ירחה אדם עצמו על הבריות כרעבתן אף זה הממהר לאכול קודם הפסט נראה כרעבתן: **בגלו.** ליבול"ה: **מעליו.** מלד העלין: **תלוכה מקטע רגליהון דרשיעיא.** עשב שברשיו נוקבין ויולדין בעומק ואין מתפשט לצדדין כלל ונוטעין אותו בין גבולי שדות ובו תיחס יהושע לישראל את הארץ[ה] מקטע רגלי הרשעים ליום הדין שגוזלין ומומסים ומשיגין גבול ואין למדין ממנו: **נטיעה מקטע רגליהון דקצביא.** נטיעת ערלה שאמרה תורה להמתין שלש שנים מלאכול פירות מקטע רגלי הקצבים הממהרין לאכול קודם הפסט ונתוח ופעמים שנמצאת טרפה וכן דבועלי נדות שממהרין ואינם יכולין להמתין עד שתטבול: **תורמוס.** מין קטנית עגול כמין עדשה ורחב כמעה קטנה והוא מר מאד עד ששולקין אותו שבע פעמים [ט]ונעשה מתוק וטוב עד שיאכל למטעמים בקנוח סעודה: **מקטע רגליהון דשונאי ישראל.** דכתיבי שבעה ע"ז בהאי קרא ולבסוף ויעזבו את ה'. התורמוס הזה לאחר שהטריח את בעליו שבע פעמים הוא חוזר למוטב והן הטריחו את בורלן להביא עליהן פורעניות ולהכעיסו בשבעת אלה ולא חזרו בהן: **מאי ולא עבדוהו.** לשון קבלה הוא שהוא קובל עליהם הקדימוני והקניטוני שבע פעמים כנשול התורמוס ואחרי כל זאת לא נחשבתי בעיניהם: **שהן עזים.** ונתנה להם תורה שיעסקו בה והיא מתשת כחם ומכנעת לבם: [י]**דתיהן של אלו.** מנהגם של אלו אש שהם עזים כאש: **מימינו אש דת למו.** מימינו נתן להם התורה מפני שאש דת למו והרבה מקרלות חסרים כזה: **עזים.** קשים להנלח אמדרי"ש בלע"ז: **לגף באילנות.** לא ידעתי מהו עזות שלו: **אין הסומא יולא במקלו.** דהוי דרך חול ואיכא זלזולא די"ט: **ואין יולאין בכסא.** שטוענין אותם בני אדם והם יושבין בקתדרא: **בגלודקי.** פלדייסטו"ל: **צריכין לו.** לבית המדרש לדרשה: **מותר.** להוליאו בו מביתו לבית המדרש: **אפיקתיה.** בכסא: **מהיני לשילי.** מקומות סמוכין ואין תחוס שבת ביניהם: **לחמא בר אדא.** כך שמו: **שליח ציון.** רגיל היה לעלות לירושלים: **אקיף.** הרבה בשבילי את הדרך להקיף ההר ולך דרך סולם מעלות הר של צור ששם יושב רבי יעקב בר אידי: **מה אתון ביה.** מה אתם אומרים בו: **כי סליק.** כלומר כי מטא לא"י לאחר שעבר את צור: **אלונקי.** שנבואיל"ש בלע"ז שנותן זרועו על כתף חבירו וחבירו על כתפו וזה בכסאו יושב על זרועותם דמתחזי דרך חול ופריסיא והולוין למקום רחוק טפי משנושאים בין ידיהן בכסאו: **ילתא.** שם אשתו של ר"נ: **דבעיתא.** ליפול: **בשבתא דרגלא.** שדורשין: **מכתפי להו.** בבית המדרש על מקומם: **משום בעתותא דצבורא.** שהיו נבעתים מן הבבור העומדים על רגליהם מפניהם והיו ירלאים ליפול: **משום דוחקא.** שעומדים על רגליהן וטורח לבור הוא הלכך מכתפי להו עבדיהם ותלמידיהם ומוליכין אותן מהר למקומן: **מתני' בכור שנפל לבור.** בכור בזמן הזה אין נשחט בלא מום מפני שקדשים הוא דמאליו הוא קדוש והשוחטו כשהוא תם שוחט קדשים בחוץ וענוש כרת: **שנפל לבור.** וירא פן יומת שם: **מומחה.** בקי במומין להבחין בין מום קבוע למום עובר:

אם

א) [טוש"ע ס"ח סימן קע סעיף ט]:
יט ב) טוש"ע ס"ח סי' קע סעיף ח:
כ ג) מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הלכה ג סמג לאוין עח טוש"ע ס"ח סי' תקכב סעיף ח (וסי' שא סעיף יח):
ד) [טוש"ע ס"ח סימן תקכב סעיף ב]:
כא ה) ו) מיי' שם טוש"ע או"ח סי' תקכב סעיף ב:

תורה אור השלם

1. וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעַשְׁתָּרוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֶת אֱלֹהֵי בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי פְּלִשְׁתִּים וַיַּעַזְבוּ אֶת יְיָ וְלֹא עֲבָדֻהוּ:
שופטים י ו
2. וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: דברים לג ב

רבינו חננאל

ת"ר השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן, שנים דרך ארץ, שלשה מגסי הרוח. **חצובה** הוא עשב שבו תיחס יהושע תחומין לישראל את הארץ, ובוקע ויורד מכוון דרך נכוחה עד התהום, ואם יגזל אחד משדה חבירו, חופרין עד שימצאו זו החצובה ומתפרסם הגזלן הנכנס לשדה חבירו, ולא למדו מאלו הדברים, לפיכך הוא מקטע רגליהם של רשעים, כלומר זה עשב השדה שלא נזהר במצות, ואינו נוטה אילך ואילך אלא יורד נכוחו, והרשעים נצטו ומפרירין ומניחין דרך ישרה ומעמקין ועושקין וחומסין. **נטיעה מקטעת רגליהון דבועלי נדות וגם לקצבייא.** כלומר מרוצא אדם כמה הוצאות ונוטע כרם וכיוצא בו, וממתין לו שני ערלה [עד] שנת רביעית, ואח"כ אוכל ממנו, והרי הן בשני ערלה ממתינים דברי צורם והמזהירים. ומי שאשתו נדה אינו ממתין לה עד שתטהר, ואינו לוקח מוסר מנטיעה זו, אלא בועלה בימי נדתה. וכן הקצב אין ממתין עד שתכשר בהמתו, אלא מהר ואוכל קודם בדיקתה. **תורמוסא מקטע רגליהון דשונאי ישראל.** כלומר אע"פ שהוא מר אינן משליכין אותו, אלא גוברין ושולקין אותו כמה פעמים עד שתמתיק, וישראל לכתחילה פשעו ויצאו, היינו דאמר אפילו כתורמוסא הזה לא עשו בני כו'. **מפני מה נתנה תורה לישראל,** מפני שהן עזין, אמר הקב"ה הללו ראויין שתנתן להן דת אש, שנאמר מימינו אש דת למו. שלשה עזין הן ישראל באומות כו'. **שחט בהמה ביו"ט בשדה,** לא יביאנה במוט ובמוטה כדרך שעושה בחול, אלא מביאה בידו כאבר אברים. **ת"ר אין הסומא יוצא במקלו והרועה בתרמילו,** תרגום ילקוט תרמיל. **ואין יוצאין בכסא,** אחד איש ואשה, איני והא ההוא זקן [שהיה יוצא] ט) בגלדנקי שלו, פירוש בטיית מכפה. **אריב"ל אם רבים צריכין לו מותר.** וכן אמר אחי שקיא אנא כתפתיה, כלומר אפיקתיה [לרב הונא מהיני לשילי ומשילי להיני, ואמר ר"נ בר' יצחק אנא אכתפיי] למר שמואל (י)משמשא לטולא, ומטולא לשמשא. **ואסיקנא** הני מילי משום דרבים צריכים להן, וכל מי שהרבים צריכים

ט) עי' בערוך ערך גלוגדקא וערך גלודקיא.

ה) [ד"ח רבה פ"ח], ו) פסחים פו: [מס' ד"ח רבה פ"ח], ז) [ברכות לח:], ח) [עי' תוס' מגילה כח. ד"ה אלמלא], ט) [עי' תוס' בכורות ח. ד"ה ומאין], י) [תוספתא פ"ג], יא) ס"ל בגלונקי, יב) ב"ב טו., יג) עי' בב"ר [בראשית] פ' י"ח מתרמיסין נריכין להמתין, יד) [ד"ה דמיהן אחר ד"ה מימינו], טו) [בראשית שבת ל.].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ולף וכו' דעזותו הוי ממה שעושין יין מן: (ב) ד"ה שאני וכו' ליכים לה הס"ד:

לעזי רש"י

ציבול"ה [ציבו"ט]. בצלצל בצל קטן.
אנדרי"ש [אינגרי"ש]. עזי-רוח. פלדייסטו"ל [פלדישטו"ל]. כיסא מתקפל. שנבואיל"ש. מושב.

מוסף תוספות

א. והתירו לאכול כזית מבית טביחתה בלא בדיקה משום הפסד ממונו וכ"ש שאם הוציאו הריאה בלא בדיקה שאין להפסיד הבהמה וסמכינן ארובה וכשירה. רא"ש סימן ד. ב. אסיקנא לעיל בברייתא אחד האיש ואחד האשה ולא שרינן לאשה משום דבעיתא. רסב"ל. ג. ושרו לה משום דבעיתא מה שאין כן באיש דאע"ג דדבים צריכים לו לא שרינן ליה דלא בעית. שס.

רבינו חננאל (המשך)

[לו] שרי. וכסא נמי שרי ובלבד שלא יכתף באלנקי. פירוש שמענו שהיא מרדעת של כתפים. **רב נחמן** שרא לילתא אשתו למיפק באלנקי, ומשום דבעיתא שמא תפול, ולא תיישב דעתה לישיבה אלא באלנקי. וכן מרימר ומר זוטרא הוו מכתפי להו בשבתא דריגלא באלנקי, ומשום ביעתותא (דדוחקא) [או] (ז)דוחקא דצבורא. ירושלמי הלכתא ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן כו', רב חונא הורי לאינתתיה דריש גלותא למיפק בכסא, רב חסדא בעי ולא כן תנן אין יוצאין בכסא אחד נשים ואחד אנשים, אפילו ת"ח אין טוענין בדבר זה, ורב חונא טועה. מיישא בר בריה דריב"ל מטען בסדיניה מיעול מידרוש לצבורא בשבתא. **תוספתא** במס' שבת יוצאין במוך ובספוג שעל המכה, ובלבד שלא יכרוך עליהן חוט או משיחה. יוצאין בקליפת השום ובקליפת בצל שע"ג המכה, ואם נפל לא יחזיר, וא"צ לומר שלא יתן לכתחילה בשבת. יוצאין באגד שע"ג המכה וקושרו ומתירו בשבת, אספלנית שפרשה ת"ח אין טוענין בדבר זה, יוצאין באספלנית ובמלוגמא וברטייה שע"ג המכה, ואם נפל לא יחזיר וא"צ לומר לתת לכתחילה בשבת. **סוף עירובין,** ת"ר רטייה שפירשה מע"ג המכה מחזירין אותה בשבת, ר' יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה, למעלה דוחקה למטה, ומגלה קצת רטייה, ומקנח פי המכה, ורטייה עצמה לא יקנח מפני שממרח, והממרח חייב חטאת. אמר רב יהודה הלכה כר' יהודה. **מתני' בכור שנפל לבור ר' יהודה אומר ירד מומחה ויראה**

אם יש בו מום. על כרחך ר' יהודה מוקמה אית ליה ובמום הנופל בו ביום טוב לא שרי דלאו דעתיה עלויה מאתמול וה"ק בכור בעל מום שלא הרשהו לחכם מבעוד יום להטירו ונפל לבור בי"ט ירד מומחה וירשה מום שהיה בו אתמול אם מום קבוע הוא יעלה וישחוט משום דמוקמה ליכא דמאתמול דעתיה עליו: **אין זה מן המוכן.** לאו משום מוקמה אסר ליה דהא לית ליה מוקמה אלא לפי שמתירו בי"ט גרשה כמתקנו [ג] דהוה ליה כדן דין דגזור ביה משום שבות [ד] וה"ק אין התרתו היתר ואינו מוכן להכשר: **גמ' אי נימא ברואין הוי.** דהא ודאי משום מוקמה לא הוי טעמייהו דאיפכא שמעינן להו אלא משום דאית מום דר"ש סבר אין רואין כיון דהוה ליה כיושב ודן דין: **לפלגו בעלמא.** בלא נפל לבור: **לעריס.** לומר ודאי ימצא בו מום: **ולסקיה כרבי יהושע.** דאמר בפרק משילין (לקמן דף לז.) אותו ואת בנו שנפלו לבור מעלה את הראשון ע"מ לשחוט ואינו שוחט וחוזר ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט: **אי הכי.** דנפילת בור דנקט לאשמועינן דלא יעלהו נקט ליה ואם לאו לא יעלהו מבעי ליה דהא עיקר משום העלאה נקט לה ושחיטה פשיטא לן: **לא צריכא דעבר ואסקיה.** ומשמעותא דלא לסקיה מרישא ש"מ דקתני ירד המומחה וירשה ולא קתני יעלהו וירשה והדר אשמועינן אחריתי דאי עבר ואסקיה ולא מצא בו מום לא ישחוט: **דנפל ביה מומא.** השתא וה"ק אם יש בו מום הקבוע מעי"ט יעלה וישחוט ואם לאו דלא היה מעי"ט אלא היום אפילו עבר והעלהו לא ישחוט: **והא מוקצה הוא.** אי מאתמול לא הוה ביה מום כלל פשיטא דלא ישחוט דהא אשמעינן רבי יהודה בכמה דוכתי דאית ליה מוקצה: **קמ"ל.** דאי לא הוה קבוע מערב י"ט לא ישחוט משום דמוקצה מחמת איסור הוה אי נמי משום דעבר ואסקיה: **בכור תם שנפל לבור** גרסינן בברייתא. דלית להו מוקצה להנך תנאי בבכור דכל שעתא דעתיה עלויה שמא יפול בו מום: **ירד מומחה.** ולא לעריס ולסקיה: ר' יהודה הנשיא הוא רבי ולאו היינו רבי יהודה דמתניתין דסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אלעאי: **אם יש בו מום.** אפילו נפל בו היום: **יעלה וישחוט.** דלית ליה מוקצה בבכור: **ואם לאו.** ועבר ואסקיה לא ישחוט אפילו נפל בו מום לאחר העלאה וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה [ה] [ל"כ] לא ישחוט לא יעלה בהערמת שחיטה קאמר דלא ישחוט לא אצטריך דהא תם הוא ומתניתין דלא שיגין הכי משום דמתניתין לא מצינן לאוקומה בתם משום דרבי יהודה מוקצה אית ליה ולא מצי למימר אם יש בו מום שנפל בו בי"ט יעלה וישחוט וכיון דע"כ בבעל מום תוקמה לא אצטריך לשנויי סיפא בשנויא דחיקא ולמימר דלא ישחוט לא יעלה קאמר דהא מצי לשנויי שפיר כדשנינן דאשמעינן ואם לאו דלא היה קבוע מבעוד יום דאפילו עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דאתעביד ליה מום קבוע השתא: לשון אחר לא גרס בברייתא בכור תם אלא כי מתני' גרסינן בברייתא **בכור שנפל לבור.** ומתוקמא הכי בכור שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה וירשה ולא נעריס ונסקיה מעיקרא: **אם יש בו מום.** אם ימצא בו מום הידוע שהיום לא נעשה יעלהו וישחוט ואם לאו אלא נפל בו מום היום אפילו העלהו לא ישחוט ולרבי יהודה [ו] נשיאה ליכא למפרך כדפרכינן לעיל פשיטא דלא ישחוט דהא מוקצה הוא דאילו לדידיה אצטריך דהשתא הוא דאשמעינן דאית ליה מוקצה: **א"ל ר' שמעון בן מנסיא הרי אמרו.** רבותינו דורות שלפנינו אין רואין מומין דר"ש בן יוחי מדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר במסכת שבת (דף קמז:) א"ר כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נחלקו בה דורות שלפנינו וגזל לחומרא: **נולד בו מום מעי"ט.** רבי שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כיצד נולד בו מום מערב י"ט אין מבקרין אותו לכתחלה אבל אם עבר ובקרו שוחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן אלא היה מחוסר אלא רחיית חכם:

אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט [ו] ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן: **גמ'** במאי קא מפלגי אי נימא ברואין מומין קמפלגי דר' יהודה סבר רואין מומין בי"ט ור' שמעון סבר [א] אין רואין מומין בי"ט ולפלגו ברואין מומין דעלמא בבור שנפל לבור אצטריכא ליה סד"א משום צער בעלי חיים ולסקיה [ב] כר' יהושע קמ"ל אי הכי לא ישחוט לא יעלה וישחוט מבעי ליה לא צריכא [ג] דעבר ואסקיה סד"א לשחטיה קמ"ל לשחטיה הא תם הוא לא צריכא דנפל ביה מומא והא מוקצה הוא אלא דנפל ביה מום עובר מערב יום טוב והשתא הוה ליה מום קבוע מהו דתימא דדעתיה עלויה ונשחטיה קמ"ל: ת"ר בכור תם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט אמר לו ר' שמעון בן מנסיא [ג] הרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב כיצד נולד בו מום מערב י"ט אין מבקרין אותו בי"ט נולד בו מום בי"ט

ע"כ לא בעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה דהא ר"ש לית ליה מוקצה אלא ה"פ כל שאין מומו ניכר שלא ראהו חכם מעי"ט ולא היה נודע אם היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין היתרו היתר דאין מוכן להכשיר דאין רואין מומין בי"ט וטעמא משום דגזרה כמתקן או כדן את הדין שהוא אסור משום שבות ע"כ פירש רש"י וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו חכם כיון שלא נודע שהוא משום קבוע מאתמול אוסר ר"ש ולפ"ה משמע דוקא דאינו מוכן להכשיר לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"ק דבשבת מוכח בהדיא בפרק כירה (שבת דף מו: ושם) דמטעם מוקצה קאמר דפריך מהכא דר"ש אית ליה מוקצה והא לית ליה מוקצה לר"ש לכן נ"ל דמטעם מוקצה קאמר [א] דאין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ אסור משום מוקצה ופליגי ברואין מומין [ב] וגם פליגי במוקצה מיתורא דקתני אין זה מן המוכן [ג] והא דפריך הכא בגמ' לפלגו ברואין מומין בעלמא ר"ל דלא נפל לבור ולעולם כליגא דמתניתין דמוקצה וכן הא דקאמר בגמרא מהו דתימא כיון דדעתיה עלויה נשחטיה קמ"ל ר"ל דאסור משום מוקצה ואפילו אם בקרו בדיעבד אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מום קבוע מאתמול ור"ש אסר אפילו אם היה בו מום משום מוקצה כדפירש"י דלא כאלא בר אומכי ואת"ת מ"ש דבכל דוכתא מחמיר רבי יהודה טפי במוקצה מרבי שמעון וי"ל דטעמא רבה אית ליה [ד] הואיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב וידוע שמום קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעתיה עלויה אבל לר"ש אית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתיה עלויה מאתמול על כן אסור אפילו אם בקרו בדיעבד:

תנו רבנן בבור תם שנפל לבור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה מוקצה דקאמר אם יש בו מום קבוע ואפילו אם נפל בי"ט יעלה וישחוט ולית להו תנאי מוקצה בבכור דלעולם דעתו עליו שמא יפול בו מום ואם לאו שאין בו מום מאליו לא ישחוט ומ"ת פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה כדפירש"י לעיל ועל ר' יהודה דמתני' לא בעי לשנויי הכא דלא בעי לשנויי שנויא דחיקא ולא יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דלית ליה שנויא אחרינא דר' יהודה אית ליה מוקצה בבכור ולריך לאוקומי בבעל מום ע"כ דהא אית ליה מוקצה אבל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה מוקצה בבכור דהא בתם שנפל לבור מיירי לא מצי לשנויי הכי שנפל בו מום קבוע בי"ט כדמשני לרבי יהודה במתניתין עוד פרש"י פי' אחר דלא גרס תם בברייתא אלא ה"ג בכור שנפל לבור וכו' אם יש בו מום קבוע שידוע בו מום מערב י"ט ישחוט ואם לאו אלא נפל בו מום היום לא ישחוט אפילו אם העלהו משום דהוי מוקצה ולרבי יהודה נשיאה אית ליה מוקצה ולא פריך הש"ס כדפריך הש"ס לעיל לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקצה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני' פריך שפיר דמאי אצטריך לאשמועינן אי משום מוקצה בהרבה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית ליה מוקצה אבל לרבי יהודה הנשיא אצטריך לאשמועינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה ותימה דבשלהי מכלתין (דף מ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי אית ליה מוקצה ואמאי לא פשיטא ליה מהכא וי"ל דלא פסיק להוכיח מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני כדפי' דלחד אית ליה מוקצה ולחד לית ליה מוקצה ומספקא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא לכך לא היה לו להוכיח מהכא: [וע"ע תוספות שבת מה: ד"ה לדבריו]:

אלא

מסורת הש"ס

ה) שבת מו:, ו) [לקמן לז.], ז) לו דסוה ליה. כל"ל מהכ"מ, ד) [לקמן לו.], ט) רש"ל וע' רש"ל שמתק מן ובבר ואסקי' עד משום דעבר ואסקי', ו) [ל"ל הנשיא],

מוסף תוספות

א. משום דבכור דמי לגרוגרות וצמוקים דהכי דייק לישנא דאין זה מן המוכן. שיטה. ב. דר' יהודה סבר רואים ור' שמעון סבר אין רואים, ואפילו עבר וביקרו פליגי במוקצה ור' שמעון אסר במוקצה. תר"פ. ג. דדייק מדלא קתני ר"ש אוסר לפי שאין רואין מומין בי"ט דהוה משמע לכתחילה אסור אבל בדיעבד מבוקר. תוס' שבת מו: ד"ה ותמנן. ד. [ו]הא בהא תליא. שיטה.

כב א ב ג מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ג סמג לאוין סה טור שו"ע א"ח סי' תלח סעיף ט [וטוש"ע י"ד סימן שיב סעיף ג]:

רבינו חננאל

אם יש בו כו'. אוקימנא ברואין מומין ביום טוב פליגי, והאי דקתני נפל לבור איצטריך, סד"א משום צער בעלי חיים ליערים וליסלקיה כר' יהושע, דתני אותו ואת בנו שנפלו לבור, ר' יהושע אומר מעלין את הראשון על מנת לשחוטו ואינו שוחטו, ומערים ומעלה את השני כו', קמ"ל דלא עבדינן כר' יהושע. ולא יעלה הוה צריך למיתנא, ואגב חדא קמ"ל תרתי, חדא לא יעלה, ואי עבר ואסקיה לא ישחוט, ואע"ג דנפל ביה השתא מום קבוע והוה ליה מערב יו"ט מום עובר, מהו דתימא כיון דהוה ליה מערב יו"ט מום עובר, והאידנא הוה ליה מום קבוע, דעתיה עלויה הוה מאתמול ולאו מוקצה הוא, קמ"ל. ת"ר בכור תם שנפל לבור, ר' יהודה הנשיא אומר ירד מי שבקי במומין ויראה כו'. אמרו לו הרי אמרו אין מבקרין מומין ביו"ט, נולד בו מום מערב יו"ט אין מבקרין אותו ביו"ט, נולד בו מום

כג א ב מיי׳ פ״ב מהל׳ יו״ט הלכה ד טור ש״ע א״ח סי׳ תצח סעיף ט:
כד ג טוש״ע א״ח סי׳ שי סעיף ג [וסימן רעט סעיף ה]:
כה ד טוש״ע א״ח סימן שי סעיף ד:
כו ה טוש״ע שם סעיף ה:

רבינו חננאל

ביו״ט רבן שמעון אומר אין זה מן המוכן, ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן. **דרש רבה בר רב הונא,** נולד ביו״ט ומומו עמו מבקרין אותו לכתחילה ביו״ט. **אמר אביי בוותיה מסתברא,** מדקתני תלתא בבי בברייתא, נולד בו מום מערב יו״ט אין מבקרין אותו ביו״ט לכתחילה, הא דאיעבד שפיר דמי, נולד בו מום ביו״ט ר׳ שמעון אומר אין זה מן המוכן, דאפילו דיעבד נמי לא, ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן [דאפי׳ לכתחלה נמי]. ודחינן להא ממתניתא דאייתי ר׳ הושעיא ותני בין שנולד בו ביו״ט ובין שנולד בו מערב יו״ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן, ודייק ר׳ נחמן ומוקים לה למתני׳ כוותיה, מדקתני ר׳ שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב יו״ט, דליכא למימר האי דקתני כל שאין מומו ניכר דלא הוה ביה מום כלל מערב יו״ט, [דקשיא פשיטא] הוא, אלא לעולם דהוה ביה מום בערב יו״ט ולא ניכר לחכם אי מום עובר אי מום קבוע הוא. וקתני [בלשון] חכמים, ש״מ דהלכתא כוותיה. ומפורש בתלמוד א״י אתא עובדא קומי ר׳ אמי וסבר למימר ר׳ יהודה ור׳ שמעון הלכה כר׳ יהודה, אייתי ר׳ אושעיא מתניתא דבר קפרא מדרומא ותנא, וחכמים אומרים כל (שאין מומו) [שמומו] ניכר מערב יו״ט, ולא התירו מומחה אלא ביום טוב אינו מוכן, וקיבלה וחזר ביה. והא דתניא תלתא בבי אוקימנא לאדא בר אוכמי דמשבש ותני, כלומר משובשת היא ולא סמכינן עלה. **בעא מיניה הלל מרבה יש מוקצה לחצי שבת.** כגון ענבים שהיו לילי שבת ראויין לאכילה, כמשו ואינן לא ענבים ולא צימוקין ונדחו, נשבה בהן רוח כל היום, ונעשו בסוף היום כמו צימוקין וראויין לאכילה מאי, כיון שנדחו בתחלת היום הוו להו מוקצה, ואע״ג דהא [חזי] השתא אסירי, אי לא. אמר ליה יש מוקצה. ירושלמי אין אסור משום מוקצה אלא תאנים וענבים, א״ר שמואל בר סרטי מפני שמסריחות בינתים. איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מוכן. והא האי דבשר היה ראוי אגב אמו, נולד ביו״ט נדחה, ביקר חכם מומו והתירו חזר [ונראה], וקתני הרי זה מוכן, וא״ת כי יש מוקצה, איך הוא מוכן. ופירק אביי, כגון דיתבי [דיינין] במקום שנולד בו זה הבכור, ובעת צאתו מרחם אמו ראו זה שאינו בר אכילה מאי הוי. ופרקינן כגון דנדחו ולא נראו לגמרי, יש בני אדם שאוכלין אותן כמותן שהן עכשיו, ויש מי שאינו אוכל, אם גילה דעתו לאוכלן כמות שהן [הרי גלין], לא זימן נתברר כי מוקצה הן אצלו. ת״ש מפולין ועדשין, כי בעת שהן יבישין ראוין לכוס, עודנו בקידרא נדחו מלכוס, ועדיין לא נתבשלו,

כו: בי״ט. ואם נולד בו מום בי״ט בזו היה ר״ש בן יוחי אומר אין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו לא ישחטו שהוא כמתקנו לגמרי: **ושוין כו׳.** אבל בזו היו מודים חולקים שלפנינו ר׳ יהודה ור״ש שאם נולד היום ומומו עמו שזה מן המוכן שאין בזה משום תקון ומשום דין שלא היתה בו חזקת איסור מעולם וכדמוקי לה לקמן כגון דיתבי דייני התם:

אבא תני. על אביו קאמר: **מבוקר.** ושחטו לכתחלה: **כופיה דרבה מסתברא.** דלכתחלה שרי: **מדקתני לה בתלתא בבי.** בברייתא דלעיל בדברי שמעון בן מנסיא: **אין מבקרין.** לכתחלה משמע: **אין זה מן המוכן.** משמע אפילו דיעבד אינה הכנה ועוד מדפלגינהו לתרי בבי: **שזה מן המוכן אפילו לכתחלה.** קאמר דמוכן לבקרו דאי בדיעבד קאמר ומאי מוכן מוכן לשחטו קאמר אמאי פלגינהו לתלתא בבי לתנייה להך סיפא בהדי ריש״א ולערבינהו ולתנינהו הכי נולד בו מום מערב יום טוב או שנולד הוא ומומו עמו אין מבקרין אותו ביום טוב אם נולד בו מום לכתחלה משמע דלהוי דיעבד שפיר דמי: **ואיתיבי מתניתא ג׳ גרסינן: חכמים אומרים אין זה מן המוכן.** אפילו דיעבד והא ר׳ שמעון היא דשמעינן ליה אין רואין מומין וכיון דבהנך תרתי ערב ותני להו איכא למימר דנולד הוא ומומו עמו דשרי דיעבד קאמר כרב נחמן וקשיא לאביי דסייעיה לרבה בר רב הונא מהך: **ואלא קשיא הכיא.** דלעיל דמסייעא ליה לרבה ואהי מנייהו סמכינן: **הכיא.** דלעיל: **אדא בר אוכמי הוא.** חכם אחד שהיו מכירין בו שהיה גורס משניות ומשכח ומשבח: **דיקא.** כי הך דאייתי רב אושעיא: **אי נימא שאין מומו׳.** מאתמול כלל שלא היה בו שום מום: **לריכא למימר.** בתמיה וכי צריך היה רבי שמעון לומר לר׳ יהודה בן מחלוקתו כן והלא רבי יהודה אית ליה מוקצה ואהי דרואין מומין סבירא ליה האי מיהא אסור דמוקצה הוא: **אין זה מן המוכן.** אפילו דיעבד ומהשתא על כרחך ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן בדיעבד קאמר: **יש מוקצה לחצי שבת.** משום חצי שבת אם הוקצה בחציו מי הוי מוקצה לכולי שבת אם לא: **היכי דמי.** מכדי סתם מוקצה היינו גרוגרות וצמוקין שמעלה אותן על מנת ליבשן ומקצה אותן לכך ומשמתחילין ליבש אין רואין לאכילה עד שייבשו לגמרי והא חצי שבת דקא אמרת היכי מספקא לך: **אי דאחזו.** שנגמרה מלאכתן בין השמשות אחזו ואין כאן אפילו חצי שבת בהקצאה כלל: **ואי דלא אחזו.** בין השמשות ודאי אסורין דאין כאן הכנה מבעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מבעוד יום בעי כדכתיב ביום הששי והכינו את אשר יביאו (שמות טז): **לא לריכא דאחזו.** בין השמשות: **ואדחו.** בשבת שנפלו עליהן גשמים ותפחו והדר אחזו שזשפתן השמש וקא מיבעיא לן הך שעתא דאתקנו מי אסרה להו כולי יומא או לא: **נימא האי בכור מעיקרא.** בין השמשות הוה חזי לשחוט את אמו והוה נאכל בין תם בין בעל מום לפי שאין בכור קדוש אלא בולדתו דכתיב אשר יולד בבקרך וגו׳ (דברים טו): **אדהיה ליה.** שהיה בחזקת בכור תם ואסור עד שילאה מומו: **דיתבי דייני התם.** כשנולד וכפוטרו את הרחם ראו את מומו דלא הוקצה כלל: **היה אוכל בענבים והותיר.** רבותא נקט דלא תימא כיון דאוכל והולך לא ליבעי הזמנה וכן מפרש בפרק שלישי דשבת בכירה שהסיקום (דף מה.): ענבים יבשין קרוין צמוקים ותאנים שנתיבשו קרוין גרוגרות: **אפרסקין.** פרשקי״ם בלע״ז: **תבושין.** קדויינ״ך: **אי דאחזו.** בין השמשות: **למה לי הזמנה.** הא ודאי כיון דחזא בהו דיבשו דעתיה עלוייהו שהרי לא הוקצו אלא ליבשן: **ואי דלא אחזו כי אזמין להו מאי הוי.** הא לא חזי לאכילה ולא מהניא להו הזמנה דהוה ליה כמזמין עליה ואבנים לאכילה שאין בריה אוכלתן: **וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו.** וכי תימא הך הזמנה דקתני כגון דטורח הוא לו לעלות אליהן ולראות אם יבשו אם לאו ואינו יודע אם ראוין אם לא ראוין ומכין בהזמנה ואומר הרייני אוכל מהן למחר אם ראוין הן ואשמעינן אי לאו דאזמינהו מאתמול כיון דלא הוה ידע שהן ראוין לא הוה אמרינן דעתיה עלוייהו ואסורים לאכול אפילו מצאן ראוין: **והאמר רב להנא מוקצה.** של גרוגרות וצמוקין: **שיבש.** מבעוד יום: **ואין הבעלים מכירין בו.** אין הבעלים יודעים שיבש שלא בדקוהו מבעוד יום ולמחר מצאוהו שיבש היה מאתמול: **מוכר.** דכי אסקיה מעיקרא לא אקצייה אלא ליבש והרי יבש והוכן מבעוד יום כך פירש רש״י מאי בשאלתות[ה] שלו: **אלא לאו דאחזו ואדחו והדר אחזו.** ע״כ לא מתוקמא הך הזמנה אי לאו להכי דאזמין להו דאם ידחו למחר ויתקנו לבו ביום יאכל מהן: ה״ג **אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי.** הזמנה דקודם הקצאה מאי מהניא בלאו הזמנה נמי מוכנין ועומדין הן והאיסור בא אחרי כן: ה״ג **אלא דאחזו ולא אחזו.** בהכי עסקינן שיבשו ולא כל צרכן: **דאיכא אינשי דאכלי ואיכא דלא אכלי.** ואצטריך ליה לגלויי דעתיה אי אכיל אי לא אכיל: **הא שמע.** דאין מוקצה לאחי שבת: **מפולין ועדשים.** שאנו מבשלין ביום טוב: **דמעיקרא.** בין השמשות: **חזו לכוס.** חיין. כל דבר הנאכל אי קרי אכילתו כוסס: **אדחו להו.** כל זמן שרותחין:

גמר

בי״ט ר׳ שמעון אומר [א]אין זה מן המוכן [ב] ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן דרש רבה בר רב הונא נולד הוא ומומו עמו מבקרין אותו בי״ט לכתחלה א״ל רב נחמן אבא תני [ג]אם עבר ובקרו מבוקר ואת אמרת מבקרין אותו לכתחלה אמר אביי כותיה דרבה בר רב הונא מסתברא מדקתני תלתא בבי נולד בו מום מערב יום טוב אין מבקרין אותו ביום טוב לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי נולד בו מום ביום טוב ר׳ שמעון אומר אין זה מן המוכן דאפילו דיעבד נמי לא והדר תני ושוין שאם נולד [ד] ומומו עמו שזה מן המוכן דאפילו לכתחלה נמי והא כי אתא רב אושעיא אתא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מום מערב י״ט ובין שנולד בו מום בי״ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן ואלא קשיא הך ההיא אדא בר אוכמי היא דמשבש ותני אמר רב נחמן בר יצחק מתני׳ נמי דייקא דקתני ר׳ שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב י״ט אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר אלא דלא אתחזי לחכם מערב י״ט אם מום קבוע אם מום עובר קתני מיהת אין זה מן המוכן שמע מינה בעי מיניה [ה] הלל מרבא [ו]יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת היכי דמי אי דאחזי בין השמשות אחזו אי דלא אחזו לא אחזו לא צריכא דאחזו והדר אדחי והדר אחזו מאי א״ל יש מוקצה איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן ואמאי נימא האי בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם איכא דאמרי אמר ליה [ז]אין מוקצה לחצי שבת לימא מסייע ליה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן והא בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם ת״ש [ח] היה אוכל בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צמוקין בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות לא יאכל מהן עד שיזמין מבעוד יום וכן אתה מוצא באפרסקין ובחבושין ובשאר כל מיני פירות היכי דמי אי דחזו למה ליה הזמנה אי דלא חזו כי אזמין להו מאי הוי וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו והאמר רב כהנא [ט]מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר אלא לאו דחזו ואדחו והדר אחזו ואי אמרת אין מוקצה למה להו הזמנה אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי [י]לא צריכא דאחזו ולא אחזו דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי אזמין גלי דעתיה לא אזמין לא גלי דעתיה אמר רבי זירא ת״ש מפולין ועדשים דהא פולין ועדשים מעיקרא חזו לכוס שדינהו בקדרה אדחו להו

גמר

מסורת הש״ס

א) שבת קלו. חולין נח:. ב) שבת מה.. ג) ל״ל בגרסת׳. ד) מומו ניכר מאתמול כ״ל. ה) [פרשת בשלח ס״ס מז].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ נולד הוא ומומו עמו כל״ל וכן בכל העמוד: (ב) שם בעי מיניה רב הלל מרבה יש:

גליון הש״ס

גמ׳ יש מוקצה לחצי שבת. עי׳ שבת מג ע״ל תוס׳ ד״ה בעודן עליו ולף מד ע״ב תוס׳ ד״ה יש עליה ובחולין דף טו ע״ב תוס׳ ד״ה כגון:

לעזי רש״י

פירשקי״ש. אפרסקים. קדויינ״ך [קודויני״ך]. חבושים (פירות).

מוסף רש״י

ושוין. ר׳ יהודה ור׳ שמעון שנחלקו בחולין מומין ביו״ט, **שאם נולד.** היום, **הוא** ומומו עמו **שזה מן המוכן.** ומוקר לנקר מומו ביו״ט, דלא דמי כמתקן ביו״ט, דלא אתחזק באיסורא (שבת קלו.) דאפילו האוסר בנולד בו ביום מום משום דמוקלה היה בין השמשות ממתמ׳ איסור קדשים בחוץ, אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא, שלא נאסר מעולם, דהא במעי אמו היה מוכן אינו קדוש עד שיולד וכשנולד הרי מומו עמו ולאוי ליאסרו בחוץ (חולין נא:). **דיתבי דייני התם.** ולאוהו בשעת לידה מיד (שבת קלו.). **היה אוכל.** דכותא אשמעינן אע״פ דהוה אכיל וחזיל מכיון דאסקיהו אסא דעתיה ואקנו (שבת מה.). **וכן אתה מוצא כו׳.** ואע״ג דהני חזי כל שעתא ואפילו נשתנו לא נתקלקלו מיהו הוא״ל ואקצינהו אסיר. **חבושין.** קויינ״ך (שם).

רבינו חננאל (המשך)

המום והתירוהו מיד. איבא דאמרי אין מוקצה אמר לו, נימא מסייע ליה, ושוין שאם נולד ומומו עמו כו׳. איתיביה היה אוכל בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צימוקין, לא יאכל מהן בשבת עד שיזמין ויאמר בעת שהותירו יהיו מוכנים לשבת, וכן אפרסקין כו׳. ולא מיתוקמא אלא בזמן דאיחזו ואידחו והדר איחזו, וא״ת כל דבר שהיה ראוי לאכילה אע״פ שנדחה אם חזר ונראה בכשרותו עומד ולא (נראה) [נדחה] למה (רוצה) [הצריך] להזמין, אלא מאי יש מוקצה, וכי מזמין על דבר

גמר להו בשולייהו. אשמרו ולא אמרינן שעה אחת היו מוקלות וידחו: **ולטעמיך.** דמשוית להו לרתיחתן תורת מוקלה וילפת מינה דאין מוקלה לחלי שבת: **הקשי לך.** מהשתא דלא תוכל לתרץ היאך אנו אוכלים שוס קדרות בגילי שבתות דעל כרחך המוקלה לגין השמשות מוקלה לכולי יומא והרי בין השמשות כל הקדרות מסולקות מרותחות מן הכירה ואכלינן מנייהו לאורתא: **אלא מידי דגמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן.** דכיון דבידו לתקנו בו ביום לא מקלה ליה מדעתיה מפני דחייתו הלכך פולין ועדשים אינם רגילים לבאן ומהאי טעמא נמי שרינן קדרות של בין השמשות: **כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים.** ע"י חמה דכיון שאין בידו לתקנו מסח דעתיה מניה: **הוה ליה ההוא בוכרא.** והיו לו בביתו כהנים סמוכין על שלחנו ואוכלין בכורות: **רבי יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה.** הכי כיילינן להו בעירובין (דף מו:): **אמר ליה.** ר' זריקא לר' אבא: **ואת מה בידך.** דשבקת לרבי יהודה ובעית למעבד כר' שמעון ממי שמעת דהלכה כר' שמעון בזו: **אמר מאן דהוא.** אחד מן התלמידים מי שהוא ולא נודע שמו: **אזלי ואסק.** יהי רצון שאזכה לעלות לארץ ישראל למקום שרבי זירא שם דהוא מרה דשמעתא דאמרי משמיה הלכה כר' שמעון ואגמרה לשמעתא מפומיה: **אנא מסתברא אמרי.** כן אמרתי דמסתברא כרבי שמעון אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו: **בגשון חכמים.** דקתני לעיל[ה] אתא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מום מעי"ט בין שנולד בו מום בי"ט חכמים אומרים כו' ור' שמעון הוא דקאמר הכי וקרי ליה חכמים: **באשלי רבנן.** בחבלים גדולים וגסים שקשין ליתתק כלומר חכמים גדולים אמרוה ואין נוחין לבטל דבריהם: **ר' שמעון בן מנסיא וחבריו.** אותן שאמר עליהן הרי אמרו אין רואין מומין בי"ט: **אמרו הלכה כר' מאיר.** בבכורות. השתא משמע שמעידין הקולא קדישא על ר' שמעון בן מנסיא שאומר עוד דבר זה. ומפרש רב יוסף אמרו בתמיה וכי אפשר שקולא קדישא אומרים דבר זה על ר' שמעון בן מנסיא וחבריו אמרו הלכה כר' מאיר ועדיין כותייהו: **והא אינהו קדימי וקשישי מייני עובדא.** קולא קדישא דאמרה רבי להא שמעתא משמייהו קשישי מר' שמעון בן מנסיא טובא דהא ר' שמעון בן מנסיא בימי רבי ובניו היה כדתנן באבות [פ"ו ה"ט] אמר ר' שמעון בן מנסיא אלו שבע מדות שמנו חכמים בתלמידים כלן נתקיימו ברבי ובבניו ועיל נמי אפלוג בהדיה והיכי אמרו ההוא קולא קדישא הלכה משמיה דר' שמעון בן מנסיא דקתני ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כר' מאיר: **אלא.** הכי אמור קולא קדישא ר' שמעון בן מנסיא וחבריו שאמרו אין רואין מומין בשיטת ר' מאיר אמרוה. וכן אפשר שהזקנים נתנו דעתם על דברי הבחורים ואמרו דברי פלוני ונוטין אחר דברי ר' פלוני שהיה לפניו: **השוחט את הבכור.** קודם שהתירו חכם ואח"כ הראה את מומו לחכם: **אלמא קסבר ר' מאיר ראייה בכור.** אינה קלה כראיית טרפה דאחשבוה רבנן וכל עצמה של התרת בכור תלויה בה שאף שחיטתו אסורה קודם שיראנו ואינו דומה לראיית טרפה שהתירו לבדקה אחר שחיטה: **ומינה.** וממנה למדו ר' שמעון בן מנסיא וחבריו ואמרו כיון דחשיבא כולי האי הוה ליה כמתקן [ה] וכדן דין ואסור לראותו בי"ט ואע"פ שהטרפה נבדקת בי"ט והיינו תלא באשלי רבנן שאמרו קולא קדישא דהא דר' שמעון כר"מ אזלא וקמו להו ר' שמעון בן יוחי ור' מאיר בחדא שיטתא וה"ל ר' יהודה יחיד ואין דבריו של אחד במקום שנים: **אמר ליה אביי.** לרב יוסף: **אטו.** ההיא דר"מ דבכור ברואין מומין לאחר שחיטה פליגי ומשום טעמא דחשיבותא אמרה ר"מ למלתיה והא קנסא קנים כדמפרש ואזיל ואילו אדם אחר שחטו וכסבור שהוא ניתר מפי מומחה אפילו ר"מ מודה דרואין: **בדוקין.** טייל"א כמו הגוטה כדוק שמיס (ישעיה מ) אם מוס זה דוק שבעין: **כולי עלמא.** אפילו ר' יהודה מודה לאסור מפני שמשתנה לאחר שחיטה ויש דוק שנראה לאחר שחיטה מוס קבוע שאילו ראהו לפני שחיטה היה נראה עובר: **במומין שבגוף.** כגון נקלקה אזנו נשברה ידו דלא נשתנה בשביל השחיטה: **מפני.** דבכורות נמי דיקא דמשום גזרה קאסר ליה וקנסא קנים כדי שלא ירגיל עוד מדלא קתני ר"מ אוסר דנהוי מלוי בגופו שאין ראייתו לאחר שחיטה כלום אלא הואיל ועבר ושחטו שמע מינה זהו טעמו של דבר מפני שהקיל לשחטו ותלה ר"מ הדבר ברשעו של כהן זה שהקיל בו: **אמי ורדינאה.** נאה היה ועל שם ורדים היה נקרא[ו]. ולי נראה מאותו מקום ששמו ורדינה כדאמרינן בעירובין (דף מט.) שנקרא מאנשי ורדינה ואנשים לקנים ולרי עין בממונן היו: **מאתמול הוה חזי.** אם קבוע אם עובר:

ובי"ט

אלא גמרו בידי אדם לא מבעיא לן וכו'. ולא"ת אמאי אין מוכיח מהתיא דכופין את הסל לפני האפרוחין כדי שיעלו וירדו וקאמר [שבת מג.] מותר לטלטלם פי' אחר שירדו מותר לטלטל הסל אע"פ שהיה אסור כשעלו האפרוחים עליו בחלי היום אלמא אין מוקלה לחלי שבת [ו] וי"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם שבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דביה"ש רותחות הן דבפ' הירה (שם) קאמר אם היו עליו בה"ש אסור לטלטלו וא"כ לא הוי כגמרו בידי אדם וי"ל דהתם מייתי בידי אדם דהא לא הוי כו'. כל"ל מהרש"ל.

ה) [עירובין מו: בכורות יח.], ו) [מו"ק כב. חולין נ.], ז) [שם ועלה מח.], ד) [ב"ב לא: ע"ז ז:], ט) [בערוך פי' מלשון ויטע אהל לומר אילנות גבוהים והיינו חכמים גדולים כדכתיב הנה אשור אדר בלבנון [יחזקאל לא] וכדאמרינן פסחים קיב. הרוצה ליתקן יתלה באילן גדול], ו) בכורות כח., ז) [שם ע"ש], ח) [דף כו:], ט) לפי ג' מהר"מ לעיל [כו.] ל"ל לו כדן דין, י) עי' גיטין מא. דשם נקרא שפיר נאה, כ) וא"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם דבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דביה"ש רותחות הן דבפ' הירה (שם) קאמר אם היו עליו בה"ש אסור לטלטלו וא"כ לא הוי כגמרו בידי אדם וי"ל דהתם מייתי בידי אדם דהא לא הוי כו'. כל"ל מהרש"ל, ל) [עירובין מז. כתובות נז.], מ) [ועי' תוס' יבמות לז. ד"ה מי עביד ותוספות ב"ק ל: ד"ה וחכמים ותוס' ב"מ עב. ד"ה קונסין ותוס' ב"ג לד: שילהי ד"ה וחכמים ותוס' בכורות כח. ד"ה ר"מ ותוספות זבחים קד. ד"ה אמר ר' עקיבא],

לעזי רש"י

טייל"א. קרום בעין שמצמצם את הראיה.

מוסף רש"י

אמר מאן דהוא. אדם אחד מאן דהוא (מו"ק כב.) אחד מן התלמידים ולא היו זכורין אלו שבידרו הגמרא מי הוה (חולין נ.). **באשלי רבדבי.** חבלים עבים וחזקים, ויש אומרים באילנות גדולים, כמו ויטע אהל (בר"ז ז:). **ואחר כך הראה את מומו.** לאחר שחיטה ומנלא קבוע (בכורות כח.).

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה ד סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סי' שי סעיף ג:

רבינו חננאל

נגמר בשולן נראו, ואנו מבשלין אותן ביו"ט, הנה אין מוקצה. א"ל אביי ולטעמיך תיקשי לך כל קדירות דבין השמשות דאינון רותחות בין השמשות ואין ראויות לאכילה, ולמחר אוכלין מינייהו, אלא כל דבר שגמרו בידי אדם כגון אילו לא קמיבעיא לן דוראי אין מוקצה, כי קמיבעיא לן גמרו בידי שמים, ואא אישפשיטא. ר' יהודה נשיאה הוה ליה בכור, שדריה לר' אמי ביו"ט לבקרו, סבר דלא למיחזיה. א"ל ר' ירמיה והא ר' יהודה תני במתניתין ירד מומחה וראה, ור' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה. ואוקימנא למתניתין ברואין מומין ביו"ט פליגי, ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוסר, וכן ר' יצחק נפחא לא רצה לבקר מומין ביו"ט, ואמר לו ר' ירמיה כמו שאמר לר' אמי, א"ל ר' אבא לר' ירמיה למה אינך מניח לר' אמי ולר' יצחק נפחא לעשות כר' שמעון דאמר אין רואין מומין, א"ל ר' ירמיה ואת מה בידך, א"ל הכי אמר זעירא הלכה כר' שמעון. **ואסיקנא** מסתברא קאמר, מדקתני לה ר' אושעיא במתניתא דאייתי בהדיה הא דר' שמעון בלשון חכמים, ש"מ הילכתא כותיה. מאי הוי עלה, ת"ש מדאשכחן ר' שמעון בן מנסיא וחבריו שהקדימו באותו הזמן שהיו קודם ר' מאיר ואמרו הלכה כר' מאיר, דתנן בבכורות [בפרק] עד כמה ישראל חייב ליטפל בבכור, השוחט את הבכור ואח"כ הראה מומו, ר' יהודה מתיר, ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור. ודייקינן אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור לאו כראיית טריפה כו'. א"ל אביי אטו התם בראיית מומין ביו"ט פליגי, בגזירת מומין שבגוף אטו מומין שבעין פליגי, מפני שמשתנין לאחר מיתה, וקנסא הוא דקא קנים ר' מאיר התם. אמי ורדינאה לא היה רואה מומי בכור ביו"ט, וא"ר אמי שפיר עביד דלא חזי. ר' אמי הוה רואה מומין ביו"ט ולמחר ביו"ט הוה שואלו איך נפל בו מום.

ועל החלה שנטמאת לא יזיזנה ממקומה. פרש"י דלמאי חזי אי לאכילה הא טמאה היא אי להסקה תחת תבשילו אין שורפין קדשים ביו"ט וכ"ת יריצנה לפני כלבו כדלמרינן בפסחים (דף לב. ושם) גבי תרומת חמץ ומרילה לפני כלבו וי"ל דנתינה לכלבו אע"ג דאין כאן שום טורח זהו ביעורו וכשם שאין שורפין כך אין מבערים דרחמנא אחשבה להבערתו אע"ג דהוי לצורך כדאמר אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט ואע"פ שהוא לצורך יו"ט להדליק לצורך אכילה וקשה דהא דאין שורפין קדשים ביו"ט היינו טעמא משום טורח מלאכה לעשות אש ולעסוק בשריפתו אבל הכא כשנותן החלה לפני כלבו אין כאן שום טורח מלאכה לכן נ"ל דלכך אין נותנה לפני כלבו משום דמצותה בשרפה כדאמר בשבת (דף כה.) כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת אבל גבי תרומת חמץ דקאמר מרילה לפני כלבו לא מיירי כשנטמאה אלא משום ביעור חמץ ולכך אינה צריכה שריפה וכן משמע בתמורה דף לג.: דחשיב לה לתרומה טמאה בהדי הנשרפין וקאמר הנשרפין לא יקברו ומ"מ קשה דהיכי מדמה תרומה לקדשים למימר שאין שורפין תרומה ביו"ט אימא שאני שריפת קדשים דלית בהו צורך הדיוט כלל[א] לכך אין שורפין אבל תרומה לצורך הדיוט להסיק תחת תבשילו אימא ישרפנו ביו"ט תחת תבשילו דהא איכא צורך אוכל נפש[ב] ותירץ רבינו יצחק דתחת תבשילו הואיל ואית ביה נמי צורך גבוה בטל ליה צורך הדיוט אבל צורך גבוה והוי כאילו כולו של גבוה ורמיה מדלעיל (דף יט.) דאמרינן נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט ואפילו שלמים ואימא והא שלמים צורך הדיוט אית בהו אבל ודאי בטיל ליה חלקו אבל חלק גבוה והוי כאילו כולם לגבוה הכא נמי גבי תרומה אימא הכי[ג] וקשה לפי זה דא"כ אליבא דפסחים היכי דחיא י"ט הא אית ביה צורך גבוה כי אם אבי אבי ואמאי לא בטיל ליה אבל מצות גבוה אית מה שיש להדיוט אבל ודאי י"ל דאין קושיא מטעם זה דמצות גבוה לא בטלה חלק דהדיוט וגבי שלמים שאני דעיקר הקרבה בשביל גבוה וכהנים ובעלים משל גבוה קא זכו ומה שאין שורפין את התרומות היינו גזרה תרומה אטו קדשים[ד] ה):

[**בבהמת** קדשים. ורבי טרפון שהיה מסופק דס"ל דשרי משום בזיון קדשים]: ת"י

גריפת

[א]ובי"ט שיולי קא משייל היכי הוה עובדא כי הא דההוא גברא דאייתי בוכרא לקמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא הוה יתיב רבא וקא חייף רישיה דלי עיניה וחזייה למומיה א"ל זיל האידנא ותא למחר כי אתא למחר אמר היכי הוה עובדא א"ל הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוצא והוה איהו באידך גיסא בהדי דבעי למיכל עייל רישיה ופרטיה הוצא לשפותיה א"ל דלמא את גרמת ליה א"ל לא ומנא תימרא דגרמא אסור [ב]דתניא [1]מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא [ג]יהיה בו מום [2]מניין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר שלא יביא בצק או דבלה ויניח לו על גבי האזן כדי שיבא הכלב ויטלנו ת"ל [1]כל מום [ג]אמר מום ואמר כל מום: **מתני'** [ד]בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה [ד]ועל החלה שנטמאת ונכנס לבית המדרש ושאל ואמרו לו לא יזיזם ממקומם: **גמ'** לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון [ה](דתנן) ר' שמעון אומר [ו]מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים [ז]ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה אפילו תימא ר' שמעון מודה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין [ח]הניחא למר בר אמימר משמיה [ט]דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין שפיר אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו שמותרים מאי איכא למימר [י]תרגומה זעירי בבהמת קדשים דיקא נמי דקתני עליה ועל החלה שנטמאת מה חלה דקדישא אף בהמה דקדישא אלא טעמא דקדישא הא דחולין שריא הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה ר' שמעון אף בבעלי חיים שמתו שמותרין שפיר אלא למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן [יא]במסוכנת ודברי הכל: **מתני'** [יב]אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביו"ט אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין ביניהם: **גמ'** מאי אין נמנין אמר רב יהודה אמר שמואל [יג]אין פוסקין דמים לכתחלה על הבהמה ביו"ט היכי עביד אמר רב מביא שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו ואומר זו כזו תניא נמי הכי [יד]הלא יאמר אדם לחברו הריני עמך בסלע הריני עמך בשתים אבל אומר לו הריני עמך למחצה ולשליש ולרביע:

מתני'

למימר מתני' דדיקא לאשמועינן דחולין שריא ר' שמעון היא דלית ליה מוקלה: **אלא למר בריה דאמימר.** מני לא ר' יהודה ולא ר' שמעון: **הכא במאי עסקינן במסוכנת.** לעולם ר' שמעון היא ומתני' במסוכנת דשרי ר' שמעון בה ואמר מחתכין את הדלועין כו' הלכך טעמא דקדשים לא יזיזנה הא דחולין שריא: **מתני' אין נמנין.** בגמ' מפרש מאי היא: **אבל.** שוחט הוא הטבח בלא פסוק דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמאר יפסוק להם דמיה: **גמ'** [טו] **אין פוסקין דמים.** דמקח וממכר בשבת וביו"ט אסור [טז] בספר עזרא (נחמיה יג): **היכי עביד.** דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהן היכי עביד שידעו למחר כמה היתה שוה לפסוק דמיה: **מכיא.** להם ביו"ט שתי בהמות שוות ויאמר ראו אזו כזו ולמחר שמין את הנותרת: **הריני עמך.** נמנה על בהמה זו בסלע והיינו כשמואל דאמר אין פוסקים לה דמים ביו"ט:

מתני'

כח א מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ג טור שו"ע א"ח סי' תצח סעיף ט [וטוש"ע י"ד סי' שיג סעי' ג:

כט ב מיי' פ"ג מהל' בכורות הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' שיג סעיף ח:

ל ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה טז טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ו:

לא ד ה מיי' שם: **לב** ו מיי' שם טוש"ע שם:

לג ז ח מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה יט סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סי' תקי סעיף א:

רבינו חננאל

וכן רבה הוה חייף בעיר"ט, ואייתו ליה בכור לבקרו, דלי רישיה וחזא למומא, ואמר ליה זיל האידנא ותא למחר, אתא למחר, א"ל איך נפל ביה האי מומא, א"ל בכור חזי שערי דרמו מאחורי דהוצא, הכניס ראשו בין הוצא לאכול שעורים, פרטיה כלומר חתך הקרע שפתו, א"ל ודילמא את גרמת ליה, א"ל לא. **וגרמא דאסור מנא לן,** דתניא מום לא יהיה בו, אין לי שלא יהיה בו מום, אבל אם יש בו מותר לאוכלו במומו, מניין שאסור לגרום לו מום, שלא יביא בצק ויתן באזנו של גדי כדי שיבוא כלב ויטלנו, ת"ל כל מום לא יהיה בו מעצמו, מכאן שאסור לגרום לו. **מתני' בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה כו'.** משנה זו סתם היא, וקתני לא יזיזנה ממקומה, לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון, דתנן מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים. ואמרינן אפילו תימא ר' שמעון, מתניתין בשמתה ביו"ט, ומודה ר' שמעון בשהיו בערב יו"ט בחיים ומתו ביו"ט שאסורין לטלטלן. **הניחא** למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר מודי ר' שמעון [בבעלי חיים שמתו שאסורין], אלא למ"ד חלוק היה ר' שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו ביו"ט, שמותר לטלטלן וליתנם לפני הכלבים, מאי איכא למימר. **תרגמא** זעירי למשנתנו בבהמת קדשים שטעונה קבורה, ואסור להאכילה לכלבים, לפיכך לא יזיזנה ממקומה. ואמרינן מתני' נמי דייקא דבהמת קדשים היא, דקתני עליה ועל החלה, עליה דומיא דחלה, מה חלה קדש אף בהמה קדש. ודייקנן מינה טעמא דהיא בהמת קדשים, הא בהמה דחולין שמתה ביו"ט מותר לטלטלה אליביה דר' שמעון, הניחא למ"ד חלוק היה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שמותר לטלטלן, אלא למ"ד מודי היה שאסורין מאי איכא למימר. **ואוקימנא** במסוכנת מערב יו"ט ומתה ביו"ט, דכיון דמסוכנת, מתה מאתמול היא [ט], ואפילו לר"י. ומתניתין בבהמת קדשים, ולפיכך לא יזיזנה. הא דחולין דברי הכל שרי לטלטלה. **מתני'** אין נמנין על **הבהמה בתחילה ביו"ט** כו'. אוקמה רבה אין נמנין לפסוק לה דמים, אבל נמנין עליה ואומר זו כמו זו שמכרה מערב [יו"ט], ודמי אותה הבהמה ידועים, ושוחטים (מחלוקת) [ומחלקים] בלא פסיקת דמים. **תניא** נמי הכי לא יאמר אדם לחבירו, הריני עמך בסלע, הריני עמך בשתים, שנמצא פוסק דמים, אלא אומר לו הריני למחצה או לשליש או לרביע.

ט) נראה דל"ל דכיון דמסוכנת היתה מעיו"ט דעמיה עליה מאתמול וכ"כ בריש"ף כאן ע"ש.

ובי"ט שיולי קא משייל. פעמים שהיה טורח בעיו"ט ומשראה המומין אומר לו לך עכשיו ובא למחר והיה שואלו על המום אין בא לו מפני שנחשדו כהנים על הבכורות להטיל בהם מום כדתנן (בכורות דף לה.) כל המומין הראויים לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנים רועי כהנים אין נאמנים ולריך להביא עדים שמאליו בא לו: **הוא גברא.** כהן היה: **דלי עייניה.** נשא עיניו: **הוא.** גדר של קוצים: **הוא שדיין שערי בהך גיסא דהוצא.** שעורין היו מושלכים מעבר לגדר והבכור היה לעבר השני: **ופרטיה לשפותיה.** קרע שפתיו. והיא שנויה במומי הבכור שפתו שנפגמה ט) שלעולם הוא ניכר: **את גרמת ליה.** מדעת נתת השעורים שם שנחשדתם על הבכורות מפני טורח הגדול והיליאה שהוטל עליו שישראל אינו מטפל בו אלא שלשה חדשים ונותנו לכהן: **לא יהיה.** קרי ביה לא יהיה: ה"ג **מום לא יהיה בו אין לי אלא כו'.** אי כתב מום ולא כתב כל לא היה לו לאסור גרמא אלא נתינת מום ממש אבל עכשיו אמר מום לאסור נתינת מום ממש ואמר כל מום לאסור גרמא: **מתני' חלה שנטמאת.** אינה ראויה לכהן היום דהא באכילה אסורה לעולם ובהסקה או לתתה לכלבו ביו"ט אסור דאין מבערין קדשים טמאים מן העולם ביו"ט ואפילו ע"י אכילת בהמה דקי"ל י) שאין שורפין קדשים ביו"ט ולא תימא דוקא שריפה משום דהבערה שלא לצורך היא דהא אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט הבערה לצורך היא דהדלקת נר ביו"ט לצורך אכילה היא ומותרת אפילו הכי בשמן שרפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת דגזרת הכתוב היא שאין קדשים טמאים מתבערים ביו"ט דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף (ויקרא ז) הלכך מלאכה היא: **גמ'** **ואם הנבלה לפני הכלבים.** וכשנתנבלה בשבת קאמר מדפליג רבי יהודה עלה ואמר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן: **בבעלי חיים.** בהמה בריאה בין השמשות: **שמתו.** ביו"ט: **שאסורים.** וכי שריא במסוכנת בין השמשות דדעתיה עליה להאכילה לכלבים: **בבהמה קדשים.** שאסורה בהנאה וטעונה קבורה ואינה נפדית דבעיא הערמה והערכה אי נמי אין פודין קדשים להאכיל לכלבים ואפילו למאן דאמר פודין ביו"ט לא פרקי לה הלכך לא חזיא: **אלא טעמא דקדשים.** כיון דדיקא מתני' למתנייה דומיא דחלה על כרחך שמעינן מינה דדוקא בקדשים נקט ופרכינן אלא טעמא דקדשים בתמיה: **הא דחולין שריא.** לכלבים ולא מתסרא משום מוקצה: **הניחא למר בריה דרב יוסף כו'.** אי כא למימר מתני' דדיקא לאשמועינן דחולין שריא ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה: **אלא למר בריה דאמימר.** מני לא ר' יהודה ולא ר' שמעון: **הכא במאי עסקינן במסוכנת.** לעולם ר' שמעון היא ומתני' במסוכנת דשרי ר' שמעון בה ואמר מחתכין את הדלועין כו' הלכך טעמא דקדשים לא יזיזנה הא דחולין שריא: **מתני' אין נמנין.** בגמ' מפרש מאי היא: **אבל.** שוחט הוא הטבח בלא פסוק דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמאר יפסוק להם דמיה: **גמ'** [יא] **אין פוסקין דמים.** דמקח וממכר בשבת וביו"ט אסור [יב] בספר עזרא (נחמיה יג): **היכי עביד.** דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהן היכי עביד שידעו למחר כמה היתה שוה לפסוק דמיה: **מכיא.** להם ביו"ט שתי בהמות שוות ויאמר ראו אזו כזו ולמחר שמין את הנותרת: **הריני עמך.** נמנה על בהמה זו בסלע והיינו כשמואל דאמר אין פוסקים לה דמים ביו"ט:

מתני'

ט) בכורות לג.: [מנחות טו.:], ג) [שם בבכורות לד. איתא יתן וכ"א בשאלתות פ' בא סי' מד], ג) [שם בבכורות איתא אחד מום ואחד כל מום], ד) שבת קנו.:, ה) [ל"ל דתניא], ו) לעיל ב. ו: ע"ש שבת קנו: ע"ש, ז) פסחים טו.:, ח) שבת מה.:, ט) [דרב וכ"א שם] ובאמת ל"ל דרבא וכן הוגה שם, י) שבת קמח.:, כ) [תוספ' פ"ג], ל) [בכורות לט.], מ) [שבת כג: כד.], נ) [עי' רש"י לקמן לז.], ס) [מוש מקח וממכר], ע) [וע"ע תוס' שבת כד: ד"ה לפי ופסחים מו. ד"ה לא תקרא], פ) בכורות לג: [מנחות טו:], צ) [שם בבכורות לד. איתא יתן וכ"א בשאלתות פ' בא סי' מד], ק) [שם בבכורות איתא אחד מום ואחד כל מום], ר) שבת קנו.:, ש) [ל"ל דתניא], ת) לעיל ב. ו: ע"ש שבת קנו: ע"ש, א) פסחים טו.:, ב) שבת מה.:, ג) [דרב וכ"א שם] ובאמת ל"ל דרבא וכן הוגה שם, ד) [תוספ' פ"ג], ה) [בכורות לט.], ו) [שבת כג: כד.], ז) [עי' רש"י לקמן לז.], ח) ד"ה מוש מקח וממכר], ט) [וע"ע תוס' שבת כד: ד"ה לפי ופסחים מו. ד"ה לא תקרא],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יַקְרִיב זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לִפְלֹא נֶדֶר אוֹ לִנְדָבָה בַּבָּקָר אוֹ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ:

ויקרא כב כא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין פוסקין וכו'. עי' רש"י לקמן דף לז ע"א ד"ה מוש מקח וממכר: **בא"ד בספר עזרא.** כלישנא דש"ס סוכה דף לז ע"א וכן בעזרא וכו' וחזו בנחמיה ח' ועי' סנהד' דף לג ע"ב:

מוסף רש"י

אמר מום ואמר כל מום. כלומר מום לא יהיה בו מלי למיכתב וכתיב כל מום, לדרוש כולה (מנחות נו:). **מחתכין את הדלועין.** התלמידין ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שבת קנו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:) ולא אמרינן טרחא דלאו לזרך הוא (לעיל ב.). **ואת הנבלה.** שנתנבלה היום ובין השמשות היתה עומדת לאדם ואפ"ה מחתכין (שבת קנו:) ואע"פ שנתנבלה בשבת, דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (לעיל ב.). **מודה היה ר' שמעון.** דאע"ג דאמר מחתכין הנבלה לפני הכלבים, הני מילי במסוכנת דדעתיה עליה מאתמול לכלבים, אבל מודה הוא בבעלי חיים, כלומר בבריאים שמתו שאסורין (שבת מה:).

מוסף תוספות

א. לפי שאין יכול ליהנות בשעת שריפה. תוס' שבת כד: ד"ה ולפי. ב. [ד]מאי שנא משמן חולין שמותר לשורפו ולהדליקו להנאתו, דאטו תרומה לפי שיש מצוה בשריפתה מיגרע גרע. שם. ג. [ד]דאי עיקר שריפה אינו לשם הנאתו אלא לשם מצוה בעלמא, אלא שלא הקפידה תורה אם נהנה ממנה אגב ביעורה הואיל ומבערה מיהא מן העולם. תוס' הרא"ש שבת כד: ד"ה מאי טעמא. ד. דגזרינן היכא דנהנה ממנה בשעת שריפה אטו היכא שאינו נהנה ממנה דאז אסור מן התורה. רשב"א.

מתני' ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר. טבח המוכר בשר במשקל אע"פ שאסור לשקול בליטרא דהיינו מעשה חול מותר הוא לשקול כנגד הכלי וכנגד הקופין סכין גדול שקולבין בו בשר דאיכא שנוי ולא הוי מעשה דחול: **אין משגיחין.** אין מעיינין: **גמ' מאי כל עיקר.** מאי אתא לרבויי האי כל עיקר ניחא וחכמים אוסרין: **אפי' לשמרו מן העכברים.** אין נותנין אותו במאזנים התלויין ביתד גבוה: **והוא דתליא בחריטא.** בטבעת שתולין אותן בה כששוקלין דמחזי כנותנו לשם משקל: **טבח אומן.** שיודע לכוין משקל כנגד משקל בידיו: **אסור לשקול בשר ביד.** לאחוז הליטרא בידו אחת והבשר בידו אחרת ולכוין דבחול נמי כיון דאומן הוא בכך אורחיה הכי: **במים.** שיש לו שנתות וסימנים בכלי ונותנין בו מים והסימנים מודיעין אותו כמה המים עולין למעלה בשביל ליטרא בשר שכבר שיערו לכך: **ביש יד.** נקב לאחוז בו: **ובידא שרי.** לנקוב באצבעו שרי דלאו דרך חול הוא אבל בסכין דרך חול הוא. כשמוכר בשר עושה בו בית יד ונותנו לנוקב להוליכו לביתו ובי"ט צריך לשנות לעשות היכר שאין מקח וממכר מותר בו: **סימן בבשר.** שלא יחליפהו הנושאו: **אתלת קרנתא.** כשהיה משלח הבשר לביתו מה היה רגיל לעשות כל תחיכה בעלת שלש קרנות וכבר היו מכירין אנשי ביתו שזה היה סימן שלו: **ר' חייא ורבי שמעון ברבי.** כשהיו חולקין בשר ביניהם היו שוקלין אותה מנה כנגד מנה ביו"ט: **כנגד כלי אין.** דבחול לאו הכי אורחיה אבל מנה כנגד מנה כך דרך כל החולקין: **הואיל ואנן בבכורות עוסקים.** לאסור לשקול ולמכור בכור בעל מום ששחטו כהן בליטרא שלא לעשות מעשה חול בקדשים דבזיון הוא וקתני דמנה כנגד מנה ויודע כמה משקל ראשונה ושוקל כנגדה מותר אלמא לאו עובדא דחול חשיב ליה: **דאנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור.** סיפא דמתני' נקט. וריפא הכי איתא כל פסולי המוקדשין נמכרים באטליז ונשקלים בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהגיעתן לבעלים אבל פסולי המוקדשין הגיעתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. וכן פירושה כל קדשים בעלי מומים שנפדו במומן אף על פי שעדיין מקצת קדושה עליהן שאסרן הכתוב בגיזה ועבודה כדאמרינן בבכורות (דף טו.) תזבח ולא גיזה וכו' אפילו הכי נוהגין מעשה חולין בהן בזו שנשחטין באטליז ונמכרין באטליז בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהגיעתן מכירתן ביוקר אינה להקדש אלא לבעלים לפי שאין להם פדיון במומם להיות דמיהן נכנסין לקדושתן דבבכור נאמר לא תפדה ובמעשר נאמר לא יגאל (ויקרא כז) אלא נאכלין לבעלים במומן הלכך אין נוהגין בהן מעשה חולין במכירת בשרם כשנפל בהן מום ושחטום הבעלים בעלים דבכור כהן ובעלים דמעשר ישראל אבל שאר פסולי המוקדשים הגיעת מכירתן ביוקר להקדש היא ואע"פ שכבר נפדו קודם שחיטה דהא קודם פדייה אין נשחטין דבעי העמדה והערכה אפי' הכי הגיעת מכירתן ביוקר להקדש אלפי מה שיודע שהנאתו יפה הוא מוסיף פדיונו מתחלתו לפיכך מבזין אותו למוכרו באטליז שהכל פוגים שם ליקח בשר: **ושוקלין מנה כנגד מנה.** כשמוכרו בתוך הבית אלמא כי האי גונא לאו משקל הוי: **לא היא.** לא סבירא להו לרבנן דבכורות כר' יהושע בי"ט ולא ר' יהושע ס"ל בבכור דשרי: **ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא דלא עביד מעשה דחול.** דהתם מכירה היא ואין דרך לשקול בשר הנמכר במנה כנגד מנה: **אבל הכא.** גבי רבי חייא ור"ש ברבי קא עבדי עובדין דחול דהא חלוקה היא וכן דרך כל החולקין ולא סבירא להו לרבנן דבכורות כר' יהושע: **ומי קפדי אהדדי.** ר' חייא ור"ש ברבי לחלוק בשר במשקל והלא מוותרין זה לזה ונוטלין זה משל זה משום חבה: **דהנהו שב בניתא.** שבעה דגים שבאו לרבי ונמלא שנטל רבי חייא חמש והוליכן לביתו: **ולא קפיד רבי שמעון ברבי.** לומר משל אבי הוא נזון יותר ממני: **אי ר' חייא ור' שמעאל בר' יוסי.** היו אומן שחלקו שהן היו רגילין ליקח זה עם זה אי ר"ש ברבי ובר קפרא: **מתני' אין משחיזין.** אגוייז"ר בלע"ז: **אבל משיאה על גבי חברתה.** דמשני מדרך חול: **גמ' משחזה של אבן.** דמתקנת ליה שפיר דמחזי כמתקן בחול: **מכלל דבשל עץ כו'.** גמרא קא דייק מדאוקי רב יהודה איסורא בשל אבן בלחדדה מכלל דבשל עץ אף לחדדה שרי דאמלי לאסר רב הונא בשל אבן שרי דכוותה בשל עץ: **איכא דמתני לה.** להא דרב יהודה: **אסיפא.** דמלתיה דרב הונא: **איכא דמתני לה.** להא דרב יהודה אמתני' ולאו אמלתיה דרב הונא: **לחדדה.** הוי תקון. להעביר שמנונית אינו אלא כהדחה בעלמא: **מסיר אף מכשירי אוכל נפש.** וטעמא משום דדרים יעשה לכסא כל צרכיכם: **דרשינן משמך.** נדרוש משמך:

מעבר

מתני' [ה]ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופין וחכ"א [א]אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר: **גמ'** מאי כל עיקר אמר רב יהודה אמר שמואל [ב]אפי' לשמרו מן העכברים אמר רב אידי בר אבין [ג]והוא דתליא בתריטא ואמר רב יהודה אמר שמואל [ד]טבח אומן אסור לשקול בשר ביד ואמר רב יהודה אמר שמואל [ה]טבח אומן אסור לשקול בשר במים ואמר רב חייא בר אשי [ו]אסור לעשות בית יד בבשר אמר רבינא [ז]ובידא שרי אמר רב הונא [ח]מותר לעשות סימן בבשר כי הא [ט]דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא ר' חייא ור"ש ברבי שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן אי כר' יהודה האמר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופין כנגד הכלי אין כנגד מידי אחרינא לא אי כרבנן הא אמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אינהו דעבוד כר' יהושע דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע הואיל ותנן בבכורות כותיה דתנן[י] [יא]פסולי המוקדשין הנאתן להקדש [יב]ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור א"ל אביי ודלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהושע הכא אלא דליכא בזיון קדשים אבל התם דאיכא בזיון קדשים לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול אבל הכא דמחזי כעובדין דחול לא למימרא דקפדי אהדדי והא הנהו שב בניתא דאתו לבי רבי ואשתכח חמש מנייהו בי ר' חייא ולא קפיד ר"ש ברבי אמר רב פפא שדי גברא בינייהו אי ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי אי ר"ש ברבי ובר קפרא: **מתני'** [יג]אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו אלא במשחזת של אבן אבל במשחזת של עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת של אבן אסור לא אמרן אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דבשל עץ אפילו לחדדה נמי מותר איכא דמתני לה אסיפא בשל עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת בשל עץ מותר לא אמרן אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבשל אבן אפילו להעביר שמנוניתה אסור איכא דמתני לה אמתניתין אין משחיזין את הסכין ביו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דע"ג חברתה אפילו לחדדה נמי מותר ואיכא דמתני לה אסיפא אבל משיאה על גבי חברתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבמשחזת אפילו להעביר שמנוניתה אסור מאן תנא דבמשחזת אסור אמר רב חסדא דלא כר' יהודה [יד] [יד]דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' [טו]יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה אמר ליה [טז]יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף הוה קאימנא קמיה דרבא והוה קא

מעבר

[ה] [לקמן כט.], [ו] ב"מ כג.: [ז] חולין לח.; [ח] בכורות לא., [ט] לקמן לו: מגילה ז: שבת ס: קדב. קלו.: [מוספ' מגילה פ"ב], [י] [כך דר"י ליתא במשנה ולכן שפיר גרסינן דתניא], [יא] [נימות פ. כתובות סח.], [יב] [דברים יב], [יג] [במדבר יח], [יד] [שמות יב],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דתנן אין בין יום טוב לשבת:

לעזי רש"י

אגרייז"ר [אגרשייר"ר]. להשחיז.

מוסף רש"י

אתלת קרנתא. כשהיה שולח בשר לאשתו ביד נכרי עושה המתיכה בת ג' קרנות (ב"מ כג:) לו: משום סימן שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו (חולין צה:). **פסולי המוקדשין.** קדשים שנפל בהן מום, **הנאתן להקדש.** אם מוכרין אותן ביוקר הנאת הקדש היא (בכורות לא. וגי' הב"ח: טובת הנאה להקדש הוא). **ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור.** שאם יש לו תחיכת בשר מולין שנאקלה בליטרא יכול לשקול בשר בכור כנגדה (שם). **אבל משיאה.** לשון השחזה (בראשית כז ג). **אין בין יו"ט לשבת.** להיות מותר לכתחילה ביום טוב מה שאסור בשבת, אבל לענין עונשין יש הרבה, שזה בקצילה וזכלת חה בלאו גרידא (מגילה ז:).

רבינו חננאל

[**מתני'**] וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר. אמר שמואל אפילו לשומרו מן העכברים אל יתנהו בכף מאזנים, והוא דתליא בתריטא, שנראה כשוקל בשר. אמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד. דנראה כאלו במאזנים הוא שוקל, כיון דמשער בידיו כמה שיש בו והוא אומן בזה ודאי מכורן המשקל וכמאזנים חשוב. ירושלמי תני הטבח לא יהא שוקל בידו וניחא, שידו כליטרא, אלא חותך בידו בסכין, ונותן לזה ולזה. וכן (השוקל) [אסור לשקול] במים. אמר רב אסור לעשות בית יד בבשר. פירוש עושין לו מקום כדי שיהיה תולה אותו באותו המקום, וכשורזה לחתוך ממנו אוחז באותו המקום, והוא נקרא בית יד, שנראה כעושה כלי ביו"ט. וחני מילי בסכין, אבל ביד שרי. אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר, כרב הונא דהוה מחתך ליה אתלת קרנתא. רבי חייא ורבי שמעון ברבי היו שוקלין מנה כנגד מנה ביו"ט, כשחולקין הבשר ביניהן. למימרא דקפדי אהדדי שלא יטול אחד מהן יותר מחבירו, והא מוותרין הוו להדדי, כהדא] דרשב"ג. תני הטבח לא יהא שוקל בידו וניחא שידו כליטרא היא, אבל חותך בסכין ונותן לזה ולזה. תני אין מרגילין ביו"ט ולא בחול בבכור ולא בפסולי המוקדשין, א"ר בון שלא יהא כעובד עבודה בחייו.

רבינו חננאל (המשך)

דהא קנו שבעי בוניתא, ואישתכח בי ר' חייא חמשה מינייהו, ולא קפיד ר' שמעון בר'. ופרקינן ר' שמעון ור' חייא מוותרי להדדי, והני או ר' חייא ור' ישמעאל או ר"ש [ז]בר קפרא. והא דשקלי מנה כנגד מנה כמאן, לא כר' יהודה ולא כרבנן דמתניתין כו'. ואמרינן אינהו דעבוד כר' יהושע, דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביו"ט. ואמר רב יוסף הילכתא כר' יהושע הואיל ותנן בבכורות כוותיה, דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. ודחה אביי ואמר ודילמא לא אמר ר' יהושע דשוקלין מנה כנגד מנה אלא ביו"ט, אבל בבכור דאיכא בזיון קדשים אפילו מנה כנגד מנה אסור. אי נמי עד כאן לא שרו רבנן מנה כנגד מנה בבכור אלא משום דלא עביד עובדין דחולין, דבחולין שוקלין בליטרא, ובבכור התירו מנה כנגד מנה, אבל ביו"ט דשקיל במאזנים כעובדא דחול אסרי, ונדחת דוקיא דרב יוסף. **מתני'** אין משחיזין את הסכין כו'. ואסיקנא אבל משיאה ע"ג חברתה, אמר שמואל ל"ש אלא להעביר שמנוניתא, אבל לחדדה אסור, והשחזה עצמה אפילו להעביר שמנוניתא אסור. מאן תנא אין משחיזין, דלא כר' יהודה דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד, הא כל דבר שאינו אוכל נפש שבת ויו"ט שוין, ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה, א"ל יהא רעוא כל מילי מעלייתא תדרשון משמיי. ירושלמי רבי מנא ורבי יוסי בר בון אתפלגון, חד אמר מיפוח בחמה ביו"ט [כל עמא] שרי, מיחבוט רבי חייא ור' שמעון, חד אסר וחד שרי. תני רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מפייס אדם את עצמו בליטרא לידע מה הגיע לו כהדא [רמי מנא זבן חרובן דשמיטה אתא שאל לרבי חזקיה א"ל נהגין

לד א ב ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הלכה כ סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סימן תקי סעיף ב:

לה ו ז ח מיי' פ"ג מ"ד מהלכה ו טוש"ע ת"ח שם סעיף ג:

לו ט מיי' פ"ח מהלכות איסורי מזבח הי"ב:

לז י מיי' פ"ח מהלכות בכורות הלכה יח סמג לאוין סמג טוש"ע י"ד סימן שו סעיף ו:

לח כ מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ט סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סימן תקט סעיף ב:

גריפת תנור וכירים. פר"י (ד) אשווי גומות ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דהני אחריני דחשיבי משום דהוי תקון כלי לכן נ"ל דמיירי בתנור חדש ועדיין יש בו אבנים ועפר שלא פינו וכשסיר אותם אבנים ועפר הויין כמו גמר מלאכתן וחייב משום מכה בפטיש דכל גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש ומכל מקום קשה דבלא טעמא דמשום מכה בפטיש תיפוק ליה דהוי אסור משום מוקצה דאפר ואבנים שבתוכו מוקצות הן ומכאן אומר ריצב"א דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש ומכאן יש להביא ראיה למה דאמר בפ"ק (דף יב:) (ה) : **רבינא** אמר וכו' **מידי דהוה אקוץ ברשות הרבים.** דשרי לטלטל אגדיש אע"ג דהוי מלאכה וקשה דמשמע הכא דרבינא אית ליה מוקצה מדקאמר מידי דהוה אקוץ ברה"ר דאי לאו הכי הוה אסור מטעם מוקצה ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנו.) משמע דאית ליה כר' שמעון דלית ליה מוקצה דפליגי התם רב אחא ורבינא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ובכל מקום (ו) רב אחא לחומרא ורבינא לקולא וי"ל דהכא קאמר רבינא אליבא דרב יהודה אמר שמואל דאסר שפוד לטלטלו אבל איהו ס"ל דשרי אבל קשה מדשמואל אדשמואל דהתם פרק מי שהחשיך אמר כר' שמעון דלית ליה מוקצה גבי כרכי דזוזי והכא משמע דאית ליה מוקצה וי"ל דשאני שפוד דלאחר מלאכתו אין כאן תורת כלי עליו ולהכי אוסר שמואל דיש עליו תורת (ז) מוקצה ולעולם ס"ל כרבי שמעון: [גם אקושיא דרבינא יש לתרץ כך. ת"י]:

איבא בינייהו **שפחות.** גבי משנה אתמר בכתובות (דף סא:) וא"ת א"כ נימא אפר מקלה דהיינו שמעתא במכות (דף כא:) דלרב פפא רב מלכיו אמרה ולרב חינא רב מלכיא אמרה וי"ל דה"פ שפחות ושכנגדה פירוש האמצעית (ח) דהיינו אפר מקלה אי נמי ה"פ מתניתין ומתניתא דוקא רב מלכיא ולא רב מלכיו אבל שמעתתא יש מהם רב מלכיו ולעולם רב מלכיא אמרה אותה שמעתא דאפר מקלה[ב] ולכך אינו נותן סימן רק למתניתא:

שמואל

מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד [א]וקסבר הלכה ואין מורין כן ואמר אביי הוה קאימנא קמיה דמר [ב]והוה קא מעבר סכינא אשפתא דרחיא ואמרי ליה לחדדה קא בעי מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביזנא שרי [ג]ורבנן אסרי ורב יוסף אמר [ד]תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים ואמר רב יוסף [ה]סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב [ו]והני מילי (ו) הוא דפסקא אגב דוחקא דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד גריפת (ז)תנור וכירים ביום טוב באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא [ג]אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה [ד]מתיר אף מכשירי אוכל נפש [ה]מ"ט דת"ק אמר קרא [1]הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ור' יהודה אמר קרא לכם [ו]לכם לכל צרכיכם ות"ק הא כתיב לכם אמר לך ההוא [ז]לכם ולא לנכרים ואידך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא [ח]כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל [ט]שפוד שנרצף אסור לתקנו ביו"ט פשיטא [י]לא צריכא דאע"ג דמפשיט בידיה ואמר רב יהודה אמר שמואל [כ]שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביו"ט (ט) רב [א] אדא בר אהבה אמר רב מלכיו [ל]שומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב חייא בר אשי אמר רב הונא והוא שיש עליו כזית בשר רבינא אמר [מ]אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה [נ]אקוץ ברשות הרבים [ס]אמר רב חיננא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכיא ומתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות: **מתני'** [ע]לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהם: **גמ'** היכי עביד כי הא דבסורא

מעבר לסכינא אפומא דדקולא. משפשף סכין על פי הסל: הלכה. כרבי יהודה ומותר כל אים לעשות אבל אין מורין לרבים כן אלא יזלזלו אף בשאפשר לעשותו מבעוד יום דכל הני דשרינן כגון שנתקלקלו ביו"ט או שהיה אתמול טרוד כדאמרינן לקמן דלא התיר ר' יהודה אלא במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט: **מהו להראות.** הטבח סכין לחכם ביו"ט לבדוק שהטילו חכמים(מ) על הטבחים להראות סכין לחכם קודם שישחוט שוס בהמה ומהו לעשות כן ביו"ט מי מחזי כעובדא דחול דאוושא מלתא שדעתו למכור באטליז או לא מחזי: **רואה נעלמו.** בביתו סכין שלו דלא אוושא מלתא: **שעמדה.** מחריפות שלה שאינה חותכת יפה אבל לא נפגמה: **מותר לחדדה ביו"ט.** ואע"ג דמתמול ומשלשום התחילה לקלקל ולילך דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה מאתמול דסבר לא צריכנא אבל נפגמה מאתמול לא הוי שרי דמוכחא קלקול שלה והוה ליה למעבד מאתמול: **והני מילי דפסקא אגב דוחקא.** אבל אם אינה חותכת כלל אסור לחדדה דטרחא יתירא הוא: **אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם.** בי"ט אשפויינטי"ר בלע"ז שנשבר ראשו: **ואחד גריפת תנור.** שנפל לתוכו מן הטיח שלו ולא היה יודע מבעוד יום: **באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן.** נכנסנו בדבר זה למחלוקתן שממחלוקתן אנו יכולים ללמוד שאף אלו ממכשירי אוכל הן: **שפוד שנרצף.** נמעך שדרסו עליו ונעקם אבל לא נשבר: **אסור לתקנו ביו"ט.** שהרי יכול להשתמש בו כמו שהוא וטרחא דלא צריך הוא: **ואע"ג דמפשיט בידיה.** שמתפשט בידיים ואינו צריך להכות עליו בפטיש: **שפוד שצלו בו.** בשר ביו"ט: **אסור לטלטלו.** מיד לאחר שנצלה הצלי לפי שנתמלא ומוקצה וכבר נעשה צורך יו"ט: **שומטו ומניחו בקרן זוית.** שומטו מלפניו מהר בגרירה וטלטול מן הצד עד שיעבירו מלפניו לקרן זוית אבל לא טלטול גמור: **שרי לטלטולי.** בטלטול גמור ולסלקו שלא יזוקו בו אנשי ביתו: **מידי דהוה אקוץ ברה"ר.** דאמר בפרק כירה שהסיקוה (שבת דף מב.) דמותר להוליכה פחות פחות מד' אמות עד שמסלקנה לגדי רה"ר כדי שלא תזיק: **שפוד שפחות וגומות רב מלכיו.** אלו שלא הלכות רב מלכיו אמרן ולא רב מלכיא מפני שמשמותיהן דומין זה לזה ויש שמחליפין שמועה אלו זה בשל זה נתנו בהם סימן לסדר השמועות. שפוד הא דאמרן. שפחות משנה היא בכתובות(ע) ר"א אומר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בגמר שהבטלה מביאה לידי זנות ואמר רב מלכיו הלכה כר"א(פ). גומות שמעתא היא(צ) ולא נאמרה על המשנה ולענין שתי שערות דאם נמצאו לה גומות של מקום שער אע"פ שאין שם שער גדולה היא (ק) וחולצת דאין גומא אא"כ היה בה שער אלא שנשברו: **בלורית.** במס' ע"ז(ר) ועל בריתא נאמרה הא דרב מלכיא לפרושא לבריתא דת"ר כותי המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומטו את ידו מפני שהכותי כשהוא מסתפר מניחה לשם ע"ז ואמר עלה וכמה אמר רב מלכיא שלש אצבעות לכל רוח ורוח לכל סביבותיה לא יגע שאם יגלח וילך עד הבלורית נמצא מניח לו בלוריתו ותיקנה לו לשם ע"ז: **אפר מקלה.** שמעתא היא במסכת מכות(ש) אמר רב מלכיא לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע: **גבינה.** אפירושא דמתניתין אתמר במס' ע"ז(ת) מפני מה אסרו גבינות במשנתנו ואמר רב מלכיא מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר: **מתניתין ומתניתא רב מלכיא.** אסימנא לתתא ברב מלכיא פליג רב פפא: **שפחות.** דמתניתין היא ומשות ליה ברב מלכיו לאו דידיה היא דכל מתניתין ומתניתא דאית בהו רב מלכיא אבל שמעתתא דאמרת ברב מלכיו כגון שפוד וגומות דידיה ניהו: **מתני' שקול לי בדינר בשר.** אשאול להזכיר שם דמיס: **אבל שוחט.** הוא בלא פסוק דמיס והן חולקין ביניהן: **גמ' היכי עביד.** כשאינו רוצה ליקח כל הבהמה ולא מחצה ולא שליש ולא רביע אלא בדינר או בשנים מה יאמר לו:

בסורא

מלכיו אמרינהו, והיינו דקאמר איכא בינייהו שפחות ולא קאמר שפחות ואפר מקלה, אלא שפחות גרידא ומגרעינן ולרב מלכיו דלקמן קאי (מכות כא.). וסימנך. שלא תתליף בגרידא, מתניתין מלכתא. לגבי שמעתא דאיא מתניתא מלכתא, דבא מיהא מוקמינן תיובתא לשמעתא, וסימנך מלכיא לשון נקבה, אבל מלכיו לשון זכר (כתובות סא.) משניות ובריתות עיקר הן, והיינו סימן מי שאמר דומה לנקבה מוקמינן כולהו מתניתא דהוי נמי לשון נקבה אליבא, והיינו רב מלכיא שאמרו דומה לנקבה, ומשמעותו של שם נמי משמע לשון מלכות, והיינו משניות ובריתות שהן עיקר ולא שמעתות. ואית דמפרש אינא בינייהו שפחות ואפר מקלה דמשמע שפחות ושכנגדה (מכות כא.).

ואיתימא רב אדא בר אהבה אמר שומטו ומניחו בקרן זוית כו'. אמר רבינא אע"פ שאין בו בשר מותר לטלטלו, מידי דהוה אקוץ ברה"ר, הלא קוץ ברה"ר מטלטלין אותו ומניחין אותו בצידי רה"ר, כדי שלא יזוקו בו רבים, כך זה השפוד לא גרע מקוץ. **פירוש** שמועות של רב מלכיו. שפוד הא דאמרן. שפחות בכתובות אפילו הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בצמר. גומות בבירה, גומות אע"פ שאין שערות. ואילו שמועות של רב מלכיה, בלורית וגבינה במסכת ע"ז. אפר מקלה במסכת מכות. ומי שאמר מתניתא מלכתא אמר שפחות בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיה, שאילו כולן מתניתא נינהו, אבל (שפחה) [שפוד] וגומות שמועות הן, והן בלבד לרב מלכיו איכא בינייהו שפחות, רב פפא אמר שפחות רב מלכיה היא, ז) ורב אמר לך לרב מלכיו היא. **מתני'** לא יאמר אדם לטבח מכור לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהן. היכי עביד

ז) נראה דע"ל ולר"ח בריה דרב מיקה לרב מלכא הוא.

עין משפט נר מצוה

לט א ב מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' ט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף ג: מ ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף א:

מא ה ו מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף ג:

מב ז ח מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה ד ה סמג שם טוש"ע א"ח סימן תלח סעיף א:

מג ט י מיי' פ"ד שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף א:

מד כ ל מ טוש"ע א"ח סימן תקיח סעיף ג:

מה נ מיי' שם הלכה כא סמג שם טוש"ע א"ח סימן תק סעיף א:

לעזי רש"י

אשפויינטי"ר [אישפוינטיי"ר]. להקהות את החוד של שפוד.

מוסף תוספות

א. שהוא מימרא דתרווייהו בינייהו נינהו. תוס' כתובות סא: ד"ה אינא. ב. וכן מוכח דקאמר וסימנך מתניתא מלכתא אבל משמעתתא לא נותן סימן. שם.

רבינו חננאל

ועבורי סכינא אפומא דדיקלא או אפומא דריחיא לחדדה הלכה ואין מורין כן. **להראות סכין לחכם ביו"ט.** רב מרי בריה דרב ביסא שרי ורבנן אסרי. אמר רב יוסף תלמידי חכמים רואין לעצמן ומשאילין לאחרים. **סכין שעמדה** (או) [אי] פסקה אגב דוחקא, שרי לחדדה בפומא דריחייא או בפומא דדיקולא או כיוצא בהן, אבל במשחזת לא. **דרש רב חסדא** סכין שנפגמה ושפוד שנרצם וגריפת תנור וכירים מחלוקת ר' יהודה ורבנן, דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. **ואסיקנא** מ"ט דת"ק, דייק אך אשר יאכל לכל נפש וגו', ולא תימא לכל נפש דאפילו נפש בהמה משמע, כדכתיב מכה נפש בהמה, דהא כתב לכם, למעט הגרים והכלבים. ור' יהודה דייק לכם לכל לכל צרכיכם ואפילו מכשירי אוכל נפש, והני מילי מכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט, אבל מכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט אפילו ר' יהודה אוסר, דאתא הוא לבדו ומיעטן. **אמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שנרצף** אסור לתקנו ביו"ט. ואע"ג דיכיל למיפשטיה בידיה. **וכן שפוד שצלה בו בשר,** אם הוציא הבשר ממנו אסור לטלטלו ביו"ט. רב מלכין

מסורת הש"ס

ח) לקמן נב:, ט) [מגילה ז: וש"נ], י) [שם ע"ש], כ) [שם: סוכה מ. ב"ק קב: מכות יג.], ל) [לעיל כ: וש"נ], מ) [שבת מב.], נ) [כתובות סא: ס) מכות כח. כתובות סא: ע"ז כט. נדה נב., פ) [מולין יז: יח.], צ) [דף נט:], ק) [כתובות סא:], ר) [נדה נב.], ש) [דף כט.], ת) [דף כח.], א) [לה:], ב) [ל"ל מ. ושם ד"ה מ"ר יהודה וע"ע תוס' לקמן לא: ד"ה מ"ר זילא], ג) [פסחים עד: מולין נב:], ד) [עיין במור"ס לוגלין],

תורה אור השלם

1. וּבְיוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָּכֶם כָּל מְלֶאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם: שמות יב טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' והני מילי דפסקא כל"ל ומיכא הוא נמחק: (ב) שם אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה שומטו ומניחו כל"ל: (ג) רש"י ד"ה שפוד שפחות וכו' גדולה היא ואינה ממהנת לאין גומא: (ד) תוס' ד"ה גריפת וכו' פר"י משום אשווי:

הגהות הגר"א

[א] גמרא רב אדא בר אהבה אמר רב מלכיו. נ"ב ט"ס הוא ול"ל בהיפך רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה וכ"ה בכל המקומות (שבמקומות הש"ס) והכי"ף והרא"ש גרסי רב מלכיו ואיתימא לאמ"ר:

מוסף רש"י

במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט. כגון סכין שנפגם מערב יו"ט (מגילה ז:). **שאי אפשר.** כגון סכין שנפגמה ביו"ט (שם). **רב פפא אמר.** אסימנא דרב מלכיו פליג, דקאמר שפחות רב מלכיו ליתא, דכל מתני' ומתניתא דהכא רב מלכיא פרשינהו, אבל שמעתתא דאמר ברב מלכיו מודינא לך (כתובות סא:). מתניתין ומתניתא. הכי דאיתמר אפירושא דמתניתין ובריתא, רב מלכיא, שמעתתא. הכי דאיתמר שמעתתא נאפי נפשייהו ולא אפירושא דמתניתין, רב מלכיו (ע"ז כט. וכנ"ל מכות כא.) ורב פפא מחליף שפחות לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו (נדה נב.) כלומר משנה דשפחות דלוקמת כרב מלכיו, רב מלכיא אמרה, ומתניתא דקאמר לא דוקא, אלא דבסימנא דרב מלכיו ליתא מתני' ומשמעתתא רב מלכיו ומה שנאמר מן השמעתות בסימנו של רב מלכיו, דהיינו שפוד וגומות, רב

בסורא אמרי תרטא ופלגו חלקא בפומבדיתא אמרי אוזיא ופלגו בנהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי רבעא ופלגו רבעא: **מתני'** [ב]אומר אדם לחברו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט ונותנן ללקוחות ביו"ט אבא שאול אומר אף במועד (ה) עושה כן [א] מפני ברורי המדות וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: **גמ'** מאי אבל לא במדה אמר רב יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר אפילו כלי העומד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן (ו)רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר בנגד הכלי ובנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה הכא בעומד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קא עביד כדעבדין בחול רבא אמר מאי אבל לא במדה [ג]שלא יזכור לו שם מדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר כלי המיוחד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר בנגד הכלי ובנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק התם בשאינו מיוחד למדה הכא מיוחד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קעביד כדעבדין בחול דעבדי אינשי דמקרבי חמרא במנא דכילא ושתו: מעשה באבא שאול בן בטנית: תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש תנו רבנן הוא כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות וחבריו כנסו שלש מאות גרבי שמן ממצוי המדות והביאום לפני הגזברים לירושלים אמרו להם אי אתם זקוקים לכך אמרו להם אף אנו אין רצוננו בכך אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם עשו מהם צרכי רבים דתניא [ד]גזל ואינו יודע למי גזל יעשה בהם צרכי רבים מאי נינהו אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש [ה]לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביו"ט אבל קודר הוא קב או קבים ונותן לפני בהמתו ואינו חושש [ו]והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיח תבשילו אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מודדת אשה קמח ביו"ט ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלה בעין יפה ושמואל אמר [ז]אסור והא תנא דבי שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר אמר שמואל מותר אמר אביי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל

שמואל

[ה] [לעיל מח.], [ו] כ"ק לד:, [ז] [תוספת' פ"ג], [ד] [ישעיה סא],

הגהות הב"ח

(ה) במשנה אף במועד עשה כן וכו' אף בחול עשה כן:

הגהות הגר"א

[א] במשנה מפני ברורי המדות. נ"מ:

לעזי רש"י

אישקומ"א. קֶנֶף. אאורשי"ר [אדורשי"ר]. לחרוך.

מוסף רש"י

שוקל אדם בשר כנגד הכלי. טנא המוכר בשר במשקל, אע"פ שאסור לשקול בליטרא דהיינו מעשה חול, מותר הוא לשקול כנגד הכלי, וכנגד הקופיץ. סכין גדול שקוצצין בו בשר, דאיכא שיור ולא הוי מעשה חול (לעיל כח.). אין משגיחין. אין מעיינין (שם). בורות שיחין ומערות. לחכמים אין מיס לשתות, דהוי דבר הלריך לכל ויהנו מהן הגוזלים (ב"ק צד:).

רבינו חננאל

בסורא אמרי כי תרטא כו', פירוש נותן לזה כי תרטא, והוא דבר ידוע באותו מקום, ולזה פלגו תרטא. ובנרש היו אומרים כי חלקא ופלגו חלקא. וכן אוזיא וכן ריבעא כולן שם אותו כלי הידוע במקומם. [מתני'] אומר אדם לחבירו ביום טוב מלא לי כלי זה אבל לא במדה כו'. אוקמה שמואל הא דתנן מלא לי כלי זה אע"פ שמכיל מידה ידועה, כגון כלי שמכיל קפיז והוא עשוי להשתמש בו בביתו, אבל לא במידה, אבל לא בכלי המיוחד למדוד בו לבני אדם שאינו עשוי להשתמש בו אלא למדוד בלבד, כגון קפיז שהוא עשוי למדוד בו למכירה ולקנייה אילו דברי ת"ק, ואתא רבי יהודה למימר אפילו כלי הנעשה להשתמש בו, כיון שמכיל מידה ידועה אסור למלאותו ולתת אותו לחברו ביו"ט, שנמצא כאילו מודד ומוכר לו. ואקשינן וכי ר' יהודה מחמיר בשמחת יו"ט

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה כא סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סימן תק סעיף ח:

מז ב ג מיי' שם סמג שם טוש"ע ס"ח סימן תקיז סעיף ג וסימן שכג סעיף ח:

ד [טוש"ע מ"מ סימן שסו סעיף ב]:

מח ה מיי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע ס"ח סימן תקיז סעיף ד [וסימן שכד סעיף ב]:

מט ו מיי' וסמג שם טוש"ע ס"ח סימן תקד סעיף ד:

נ ז מיי' וסמג שם טוש"ע ס"ח סימן תקו סעיף ח:

רבינו חננאל (המשך)

ורבנן [מקילין], והא איפכא שמעינן להו, דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי כו'. ופרקינן דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא, התם בכלי שאינו עומד במשקל ידוע לפיכך מותר, הכא למלאות ולתת לו בכלי העומד למדה ידועה ואסור. לרבנן נמי דאמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר, משום שעושה מעשה חול ושוקל במאזנים בשביל כך אסור, אבל הכא פעמים שנותן אדם יין בכלי של מדה ושותה לפיכך מותר. רבה אמר ובלבד שלא יזכור לו סכום מדה. מעשה באבא שאול בן בוטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט כו'. וחכמים אומרים אף בחול עושין כן מפני מיצוי המדות. תנא הוא כינס ש' גרבי יין כו'. ואסיקנא יעשה בהן צרכי צבור, דתניא גזל ואינו יודע ממי גזל, ילך ויעשה בהן צרכי צבור, אילו הן צרכי צבור בורות שיחין ומערות. ירושלמי ר' אלעזר אמר לזעירא בר חמא מלא לי הדין מנא ולמחר אנן מכילין ליה. אדבריה רב חסדא, כלומר שם דבריו בפיו לרבנא עוקבא, ודרש לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו, (ו) אבל באומד קב או קבים ואינו חושש משום מידה. אמר רב מודדת אשה קמח ללוש בו, דכיון דידועה דלישה חמשת רבעים ועוד (ז) מסכמת כדי שתיטול חלתה בעין יפה. ושמואל אמר אסור. ואסקה אביי ואמר השתא דתנא דבי שמואל מותר ואמר שמואל אסור

(ו) אולי ל"ל אבל ליטול בשומר קב או קבים מותר ואינו חושש כו'.

(ז) אינו מוכן ואולי ל"ל ועוד היא מסכמת ליטול חלתה וכו'.

דבסורא אמרי תרטא ופלגו תרטא בנרש אמרי חלקא ופלגו חלקא בפומבדיתא אמרי אוזיא ופלגו אוזיא בנהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי רבעא ופלגו רבעא: **מתני'** [ב]אומר אדם לחברו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט ונותנן ללקוחות ביו"ט אבא שאול אומר אף במועד (ה) עושה כן [א] מפני ברורי המדות וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: **גמ'** מאי אבל לא במדה אמר רב יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר אפילו כלי העומד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן (ו)רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר בנגד הכלי ובנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה הכא בעומד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קא עביד כדעבדין בחול רבא אמר מאי אבל לא במדה [ג]שלא יזכור לו שם מדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר כלי המיוחד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר בנגד הכלי ובנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק התם בשאינו מיוחד למדה הכא מיוחד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם

מין

בסורא אמרי. דרכן לומר לטבח תן לי תרטא או פלג תרטא ובנרש אמרי חלקא או פלג חלקא ובפומבדיתא אמרי אוזיא. כל הטבחין היו מנתחין בהמותיהם בשוה כך וכך נתחים מן הבהמה ולאותן הנתחים קרו להו בסורא תרטא ובנרש חלקא ובפומבדיתא אוזיא ובנהר פקוד רבעא: **מתני' אכל לא במדה.** בגמ' מפרש לה ומאי פלוגתייהו: **שהיה ממלא מדותיו כו'.** שאין מודדין ביו"ט: **אף בחולו של מועד עושה כן.** בגמ' מפרש טעמא. ולא גרסינן במתני' מפני ברורי המדות ואית דגרס ליה והן העלאת הרתיחות ובגמרא מפרש: **מפני מצוי המדות.** כשהיה מוכר שמן היה לו מדות הרבה ומביאין הלקוחות כליהן ומודד לאיש ואיש במדה לעצמו ומתמלות והולכות לתוך כליהן כל הלילה: **גמ' המיוחד למדה.** שמודד ומוכר בו: **העומד למדה.** שכשיסבר זה בא זה תחתיו אבל עדיין לא מדד בו: **ואתא רבי יהודה למימר.** כיון דהוא עצמו מדה ולכך עשוי וכדי מדה מחזיק לא ימלאנו דמתחזי שפיר כמודד ומוכר כעובדין דחול: כלי וקופיץ אין עומדין לכך: **כדעבדין בחול.** במאזנים פעמים שאין הליטרא לפניו וכיון שידע משקל כליו שוקל בו: **לא קא עביד כעובדין דחול.** דעדיין לא יצא טבעו של כלי זה למדה: **שם מדה.** רבעא או לוג אלא כך יאמר לו סתם כלי זה מלא לי: **הכא לא קא עביד כדעבדין בחול.** שדרך לקוחות לומר תן לי לוג ואין דרכן לומר כלי זה מלא לי בדרך מקח אלא בדרך הלואה או מתנה ואע"ג דמיוחד למדה: **עבידי אינשי דמקרבי חמרא.** לחבריהם: **במנא דכילא.** של מדה: **תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש.** שהיה חכם גדול ובאים רבים לשאול הימנו ובמועד רבים עוסקים בתורה שאין טרודים במלאכה והיה ממלאן בלילה שאין זמן בית המדרש כדי שיהא פנוי ביום. ולמאן דגרס במתני' מפני ברורי המדות מפרש הכי מפני בטול בית המדרש של בא' מועד לא יהיה פנוי לשהות ולברר מדותיו שלא יתיקום לפיכך ממלאן בלילה: **הוא כנס כו'.** משנתן יין בחבית כך וכך לוגין

מעשה באבא שאול בן בטנית. תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש תנו רבנן הוא כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות וחבריו כנסו שלש מאות גרבי שמן ממצוי המדות והביאום לפני הגזברים לירושלים אמרו להם אי אתם זקוקים לכך אמרו להם אף אנו אין רצוננו בכך אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם עשו מהם צרכי רבים דתניא [ד]גזל ואינו יודע למי גזל יעשה בהם צרכי רבים מאי נינהו אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש [ה]לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביו"ט אבל קודר הוא קב או קבים ונותן לפני בהמתו ואינו חושש [ו]והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיח תבשילו אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מודדת אשה קמח ביו"ט ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלה בעין יפה ושמואל אמר [ז]אסור והא תנא דבי שמואל מותר אמר אביי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר אמר שמואל

ותנא דבי שמואל. כדפרישית בברורין: **לפני הגזברים.** של הקדש לעשות בהן לרכי הקדש אם ילזו. והם לא הקדישום כסבורין אין יכולין להקדיש שאינו שלהם אי נמי יכולין הוה ליה גזל בעולה (ד): **אמרו להם הכמים אין אתם זקוקין לכך.** הואיל וממתלה לא נתכוונתם לגזול שהלקוחות מוחלין על ידי טרדן ומרוצתם שאינם יכולין לשהות עוד וידעי וקא מחלי: **אף אנו אין רצוננו לכך.** לזה ליהנות משל אחרים: **אמרו להם.** חכמים א"כ אין לכם לעשות הקדש אלא לעשות בהן לרכי רבים שהרי משל רבים היה ויהנו הבעלים מהן: **ואין יודע למי גזל.** שגזל אנשים הרבה: **שיחין ומערות.** שמתכנסין בהן מים ושותין מהן. ובב"ק (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח ומאי מערה: **אדבריה.** הנהיגו ומטייל עמו במבוחות העיר: **לא ימדוד אדם קב שעורין.** אפילו ליתן לבהמתו שנראה כמודד למכור: **אכל קודר הוא.** בקב עצמו נוקב בכרי וממלאו שלא כדרך מדה לתת בידו לתוכו: **קודר.** לשון נוקב: **נחתום.** מבשל קדרות נמי קרוי נחתום: **יקדיח.** ישרוף מאורש"ר בלע"ז: **בעין יפה.** שיעור חלה אחד מכ"ד לכהן וכשאינה יודעת מדת עיסתה היא מקמצת ואומרת אין כאן כל כך אבל כשיודעת מדת עיסתה יודעת מה תפריש ועינה יפה בה: **תנא דבי שמואל.** בתוספתא שסידר שמואל מתנאים שלפניו כמו שסדרו רבי חייא ורבי אושעיא וכמו שסידר רבי את המשנה: **השתא דאמר שמואל אסור.** והוא שנה במשנתו מותר שמואל בשמעתיה דאמר אסור הלכה למעשה אתא לאשמועינן שהנא לשאול הלכה לעשות מעשה מורין לו אסור ואי חזיון אינים דעביד לא מחינן בידיה דהלכה דמותר ואין מורין כן:

מין

(ה) [לעיל מח.], (ו) כ"ק לד:, (ז) [תוספת' פ"ג], (ד) [ישעיה סא],

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן. פי' דאם יבא שום אדם לשאול לנו כיצד יעשה אומרי' לו הוראה לאסור אבל אם אנו רואין שום אדם שנוהג היתר בדבר אין אנו צריכין למחות בו ולפי זה א לא פליג שמואל ארב דתרוייהו מודו לאסור למעשה מיהו בה"ג פירש ושמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן ופליג אברייתא ופליג ארב ויש שפוסקין כשמואל ואע"ג דהלכה כרב באסורי מ"מ מדאמר סתמא דהש"ס שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן משמע דהלכה כותיה ויש פוסקין כרב משום דהלכה כרב באסורי וכ"ש הכא דהא תנא [דבי] שמואל כותיה דרב ואומר הר"ר שמואל מאייבר"א דאפי' למ"ד דהלכה כרב מ"מ אסור לנו בזמן הזה למדוד משום ליטול חלה בעין יפה דדוקא בימיהן שהיו מפרישין חלה אחת מכ"ד ונותנין לכהן שייך לומר דמותר משום עין יפה אבל אנו שאין מפרישין כי אם מעט אפילו מעיסה מרובה ואותו מעט נמי אינו נאכל אלא נשרף אין למדוד דלא שייכא סברא דקאמר הכא כדי שתטול חלה בעין יפה אלא יש לנו לשער מאומד שתהיה בריוח כשיעור משום הברכה וכן בפסח נמי יש ליזהר מלמדוד ביום טוב למצות ב וצריך לעשות פחות מכשיעור ולא ימדוד במה שעשה למדוד בחול בצמצום אלא יפחות או יוסיף ג אם המלה קטנה:

אגבא דפתורא. פ"ה אחורי השלחן כמו אגבא דמהולתא ואפשר לפרש ע"ג השלחן ממש וחשיב שנוי לפי שדרך לרקד בעריבה ומ"מ אין להתיר תחלת הרקדה על ידי שנוי דהא אשוין דבריית' קאי ורשב"ם פירש דע"י שנוי אין לחלק ויש לסמוך עליו לענין להתיר לשפחה נכרית תחלת הרקדה ע"י שנוי אבל אנו לענמנו אין לסמוך:

אצל חנוני הרגיל אצלו. בין הוא נכרי ד בין ישראל דאין לחלק רק היכא ה דאיכא חשש דמחובר או נולד: **שלא** יזכיר לו סכום מדה. פי' רש"י קב או קביס וסכום מקח שלא יאמר לו תן לי אגוזים בדינר אחד או בשנים וקשה ו דפשיטא דאסור ועוד אמאי קאמר סכום מדה ה"ל למימר ובלבד שלא יזכיר מדה ותו לא לכן נ"ל כר"ח דגרים סכום מנין וקאי אלעיל וה"פ אמרת דילך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו תן לי ה' אגוזים או י' אפרסקין ובלבד שלא יזכיר סכום מנין שלא יאמר לו תן לי י' אגוזים וכבר נתת לי ג' ואם כן אני חייב לך מ' בין הכל אבל רבי שמעון אומר ובלבד שלא יזכיר סכום מקח שלא יאמר ט לו תן לי אגוזים בששה פשיטין וכבר נתת לי כך ואם כן אני חייב לך מכל י"ב פשיטין ז אבל סכום מנין שרי י וכן איתא בתוספתא ובה"ג מכאן יש ליזהר שלא להזכיר אפילו סכום מנין לפי שדומה למקח וממכר:

הדרן עלך אין צדין

המביא כדי יין וכו' לא יביאם בסל. ותימה דאמרינן בשבת פ' מפנין (דף קכו: ושם) מפנין ד' קופות או ה' וכ"ש שיהא מותר בי"ט וי"ל דהתם מיירי (כ) שאינו יכול להוציא לחוץ ז ואין רואין אותו וע"כ מותר והכא מיירי ביו"ט שיכול להוציאו לחוץ ח ורואין אותו וע"כ יהא אסור שהרואה אותו אומר לנורך חול מביא אותם ולהכי אסור ומ"מ קשה דאמר אבל הוא מביא על כתפו אלמא משמע דמרבה בהלוכא עדיף וקאמר התם במסכת שבת כ) למעוטי בהלוכא עדיף ויותר טוב להביאן בסל או בקופה בפעם אחת מלהביאן כל אחת בפני עצמה וי"ל דלמה דפי' ניחא דהתם מיירי בשבת דלא הוי כעובדי דחול שאין מטלטלא כי אם מזוית לזוית באותו בית ט ולכך קאמר למעוטי בהלוכא עדיף טפי משום טרחא יתירא י אבל הכא מיירי ביו"ט יא משום טרחא יתירא לא קפדינא אלא משום דמחזי דעביד כעובדי דחול וא"כ עדיף טפי לאפושי בהלוכא ויעשה דרך שנוי כי היכי דלא לתחזי דעביד כעובדי דחול ופעמים נמי דאסור לאפושי בהלוכא אע"ג דממעטו במשאוי כיון שאין משנה מדרך חול:

דדרו

נא א ב ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה יד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקו סעיף ב: **נב** ד ה ו ז מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה כג כד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן שכג סעיף ג ד וסימן תקו סעיף א: **א** ח מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה א סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן שכג סעיף ה וסי' תקי סעיף ח [טז]:

רבינו חננאל

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן, ולאפוקי מתניתא הוא דאתא. **דרש רבה** בר רב הונא זוטי בנהרדעא הלכה שונין קמח, כלומר פעם שניה ביו"ט. אמר להו רב חמא אמרו ליה שקילא טיבותיך שדי אחזרי, כלומר שיחתה דבריך הטובים במקום קוצים. וכי להוראתך צריכין כבר צא וראה כמה כברות סובבות בנהרדעא כל אחת כוברת בנפה ובכברה. **דביתהו דרב יוסף** היתה כוברת באחורי הנפה, כלומר בנפה מהופכת על פיה והקמח על גבה, א"ל חזי דאנא ריפתא מעלייתא בעינא, כלומר מותר לנפות כדרכו. **ודביתהו דרב אשי הות נחלה אגבה דפתורא.** כלומר בשינוי. ואמר רב אשי בתו של רמי בר אבא היא אילו לא ראתה בבית אביה לא היה עושה. אומר **אדם לחנוני תן לי ביצים ואגוזים במנין שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו.** ת"ר הולך אדם אצל טבח הרגיל אצלו ואומר לו תן לי גב אחד או ירך אחת כו'. וכן אצל נחתום ואומר לו תן לי ככר אחד או קלוסקא אחת כו'. וכן אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר תן לי כ' ביצים נ' אגוזים י' אפרסקין ב' רמונים אתרוג אחד, ובלבד שלא יזכור לו סכום מקח. פירוש לא יאמר לו יש לך עלי (נ') כסף תן לי בכסף אחר נעשה לך עלי ב' כספים, זהו פירוש סכום מקח. סכום מנין יאמר לו יש לך נ' אגוזים תן לי עכשיו נ' אחרים הרי יש לך מאה.

הדרן עלך אין צדין

המביא כדי יין ממקום כו'. לא יביאם בסל ובקופה אבל על כתיפיו לפניו. המוליך תבן לא יפשיל הקופה לאחוריו אבל נוטלה בידו.

ב) נראה דפ"ו יש לך עלי כסף אחר תן לי בכסף אחר נעשה לך עלי כו'.

ג) [בכלכות כד. וש"נ], **ד)** [שבת סג: כתובות נג: ב"ק פג. ב"מ סג:], **ה)** [לקמן לב:], **ו)** [שבת לז: חולין קי.], **ז)** [מוספתא פ"ג ועיין תוספות דסכת ד"ה אלא יכיל], **ח)** בירוש' ל"ג לו, **ט)** [שבת קמ.], **י)** חס קשה לפי' רש"י דמתשיב זה למקח וממכר קשה פשיטא משא"כ לפי' ר"ח דלא נחשב למקח רק אם מוכיר אך הכל אבל אם אומר תן לי בדינר אתם לא אומר לא נחשב למקח לא קשה פשיטא דהא קמ"ל דבאתם שרי ועי' רש"ל ומהר"מ, **יא)** עי' בהר"ן דלא גרים ליה, **יב)** [עי' תוס' שבת קמט. ד"ה בני מבורה ותוס' ב"מ עה. ד"ה בני וכו'], **כ)** דף קכו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכן וכו' דגנאי יו"ט הוא שנראה: **(ב)** תוס' ד"ה המביא וכו' וי"ל דהתם מיירי בשבת שאינו יכול:

לעזי רש"י

גרי"ר [גרי"ד]. הכרת טובה. טורנדוירי"א [טורנידורי"א]. חלק (של שולחן) שאפשר להפרידו.

מוסף רש"י

הלכה למעשה. לוכות על המעשה (ע"ז עד.). **מרא דעובדא.** מדקדק במעשיו (שבת לז:) יזהיר במעשים טובים (חולין קי.).

מוסף תוספות

א. מצינו לפרושי דרב דשרי לאו הלכה למעשה קאמר ולא פליגי. לש"ס סימן טו. ב. במידה המתוקנת מערב יום טוב. תר"פ. ג. וטוב לפחות מכשיעור יותר מלהוסיף, לפי שאין לשין בבת אחת יותר מחמשה רבעים קמח (כדאי' פסחים מח. א). ובשאר ימים טובים, טוב להוסיף מאומד, כדי להרויח הברכה מכל מקום מן הפרשת חלה. שם. ד. שאפשר לקחת אפילו מנכרי כעובדא דליפתא דבפרק בכל מערבין (מ' א'). לשב"ל. ה. שיש לחוש שנעקר אותו היום מן הקרקע כגון שיש מאותו המין במחובר. שיטה. ועי' בר"ן. ו. שנראה כעושה להשלים המכר אלא אומר לו תן לי עשרים אגוזים שתם. תוס' הלש"ס שבת קמט: ד"ה בני מבורה. ז. לר"ה אלא שמפנה הדגן מקרן לקרן מפני ביטול בית המדרש וליכא למיסר משום עובדי' דחול. הרגש"ל. ח. מרה"י ל"ה במקום שהרבים רואים איכא למיסר משום שנראי' כעובדין דחול ולא התירו

אלא ע"י שינוי. שם. ט. שאין דרכו בחול להרבות משאוי בביתו אלא מעט מעט הוא מוליכו למקום שירצה. שיטה. י. אע"ג דאמרינן כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור, לא דמי להכא דאפילו אם יראו אותו בביתו נושא בקופה לא מחזי כעובדא דחול. תוס' הלש"ס שבת קמ. ד"ה בתרגע. יא. ממקום למקום, שדרכו בחול לאפושי משאוי כדי שלא יתבזה פעמים שלש אי מרבה בהלוכא. שיטה.

ומתחילין בערמת התבן. להסק ואע"פ שלא זמנה מבע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה. והשתא משמע דלית ליה מוקלה: **אבל לא בעצים שבמוקלה.** רחבה שאחורי הבתים קרויה מוקלה על שם שהיא מוקלה לאחור ואין נכנסים ויוצאין בה תדיר ושם נותנין עצים וכל דבר שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה. ובגמרא פריך סיפא לרישא דהשתא משמע דלית ליה מוקלה: **גמ' ואם אי אפשר לשנות.** כגון שזמן אורחים הרבה וצריך להביא הרבה ביחד מותר: **דדרו בדוחקא.** משאוי שאדם יחיד נושא על כתפו בחול בטורח אם בא לשאת אותו בי"ט לצורך י"ט כגון חבית או שק מלא פירות ישאנו בי"ט. ברגלא עתר שקורין פורק"א בדרכי נושאי מלא למכור מפני שצריך לשנות וכשהוא משנה ישנה להקל משאו ולא להרבות טורח בי"ט ועתר זה נוח הוא לשאת בו חבית הנשאת בכתף משנה להקל הוא: **דדרו ברגלא.** משוי חבית גדולה שרגילין לשאת אותה ברגלא: **לדרו בחגרא.** יש"א בשני בני אדם במוט על כתפיהם דהיינו נמי שנוי להקל: **דדרו בחגרא.** במוט על כתפיהם לדרו בי"ט לאותו משוי באחכפא במוט בידיהם משום שנוי. ואע"פ שאינו להקל מ"מ שנוי הוא ואינו מרבה טורח בשנויו: **נפרוס סודרא.** קל הוא ואינו מכביד ושנוי (א) הוא בעלמא ולהלנע: **ואם אי אפשר לשנות.** שאין לו סודר לכסותו: **מניין מיא.** שואבות מים מן הנהר: **תרבייה בנכתמא.** כסוי של עץ העשוי לכדין: **זמנין דמפסיק.** שצריך לקושרו שלא יפול בדרך וזמנין דמפסיק בהליכתו ואתי למקשריה וקשר העשוי להתקיים(ב) אבל מלאכה הוא: **דמטמיש במיא.** שנשרה במים: **אין מטפחין.** משוס שיר או משוס אבל: **מטפחין.** יליו זו לזו: **מספקין.** כף על ירך: **מרקדין.** ברגל. וכולם נאסרו משוס שבות גזרה שמא יתקן כלי שיר בפרק משילין (לקמן דף לו:): **אפומא דלחיא.** לחי המתיר במבוי בשבת: **דלמא מגדר ליה חפץ.** ברה"ר חוץ ללחי: **ואתי לאתויי.** מתוך שאינו במבוי מקורה להכיר שזה רה"ר וזה רה"י ומביאו: **וקא מגדר חבלייהו ומייתי להו לא גרסי':** **ולא אמרינן להו ולא מידי.** ואע"ג דעבדן אדרבנן דאמור לא ליתיב ואינהו יתבן: **הנח להם.** בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם: **מוטב שיעשו שוגגין ואל יעשו מזידין.** לעבור כשידעו ולא יניחו בכך: **והני מילי.** דהנח להם לישראל: **בדרבנן.** היכא דאדרבנן כי הנך דמטפחין והנך דיתבן אפומא דלחיא: **פוספס יום הכפורים.** שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום דאורייתא היא דנפקא לן (יומא דף פא:) מועניתם את נפשותיכם בתשעה(ג): **ואכלי ושתו עד שתשכה גרס.** ולא גרס משתשכה: **באורי.** בדבר האסור שהיה מוקלה לאורו לזמן ארוך כהאי גוונא דסתמא אורין אותו לבהמה: **ארזי ואשוחי.** אין אדם מסיק אותן דעומדין לבנין: **אשוחי.** ארז נקבה: **דמוקלה מחמת חסרון כיס גינהו.** שדמיה יקרין: **דמתני לה.** לדרב כהנא: **תבנא סריא.** נרקב ומסריא שאין ראוי למאכל בהמה וסתמיה לעצים ולא לאכילה והיינו לאורא(ד): **נטינא.** לטיט לבנות לבנים: **דאיתי ביה קוצים.** ואין דעתו אבל אורר של עצים הקלה דעתו ממה שראוי עתה: **עד**

בערמת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה:

גמ' תנא (א) אם אי אפשר לשנות מותר (ב) אתקין רבא (ג) במבחוזא דדרו (א) בדוחקא לדרו (ד) ברגלא דדרו ברגלא לדרו באגרא דדרו באגרא לדרו באכפא דדרו באכפא נפרוס סודרא עלויה ואם לא אפשר שרי דאמר מר אם א"א לשנות מותר (ה) אמר ליה רב חנן בר רבא לרב אשי אמור רבנן (ו) כמה דאפשר לשנויי משנינן ביומא טבא והא הני נשי דקא מליין חצבייהו מיא ביומא טבא ולא קא משניין ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה משום דלא אפשר היכא ליעבד דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא קא מפשא בהלוכא דמליא בחצבא זוטא תמלי בחצבא רבה קא מפשי במשוי (ז) תכסייה בנכתמא (ח) זמנין דנפיל ואתי (ט) לאתויי תקטריה זמנין דמפסיק ואתי למקטריה תפרוס סודרא עלויה זמנין דמטמיש במיא ואתי לידי סחיטה הלכך לא אפשר א"ל רבא בר רב חנין לאביי (י) תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין והאידנא דקא חזינן דעבדן הכי ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה ולטעמך הא (יא) דאמר (יב) (רבא) (יג) לא ליתיב איניש אפומא דלחיא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי (ד' אמות ברה"ר) והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא (יד) הנח להם לישראל (טו) מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין הכא נמי הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (טז) והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא (יז) ולא היא לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא הוא ואכלי ושתו עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי: (יח) ומתחילין בערמת התבן: אמר רב כהנא זאת אומרת מתחילין באוצר תחלה מני ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה אימא סיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אתאן לר' יהודה דאית ליה מוקצה הכא (יט) בארזי ואשוחי עסקינן דמוקצה מחמת חסרון כיס ואפילו רבי שמעון מודה איכא דמתני לה אסיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אמר רב כהנא זאת אומרת (כ) אין מתחילין באוצר תחלה מני רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה אימא רישא מתחילין בערמת התבן אתאן לר"ש דלית ליה מוקצה (כא) התם בתבנא סריא תבנא סריא הא חזי לטינא (כב) דאית ביה קוצים: הקלה דעתו אבל אורר של עצים הקלה דעתו ממה שראוי עתה: (כג) מועניתם את נפשותיכם בתשעה: **ואכלי ושתו עד שתשכה גרס.** ולא גרס משתשכה: **באורי.** בדבר האסור שהיה מוקלה לאורו לזמן ארוך כהאי גוונא דסתמא אורין אותו לבהמה: **ארזי ואשוחי.** אין אדם מסיק אותן דעומדין לבנין: **אשוחי.** ארז נקבה: **דמוקלה מחמת חסרון כיס גינהו.** שדמיה יקרין: **דמתני לה.** לדרב כהנא: **תבנא סריא.** נרקב ומסריא שאין ראוי למאכל בהמה וסתמיה לעצים ולא לאכילה והיינו לאורא(ד): **נטינא.** לטיט לבנות לבנים: **דאיתי ביה קוצים.** ואין דעתו אבל אורר של עצים הקלה דעתו ממה שראוי עתה: (כג) מועניתם את נפשותיכם בתשעה: **ואכלי ושתו עד שתשכה גרס.** ולא גרס משתשכה: **באורי.** בדבר האסור שהיה מוקלה לאורו לזמן ארוך כהאי גוונא דסתמא אורין אותו לבהמה: **ארזי ואשוחי.** אין אדם מסיק אותן דעומדין לבנין: **אשוחי.** ארז נקבה: **דמוקלה מחמת חסרון כיס גינהו.** שדמיה יקרין: **דמתני לה.** לדרב כהנא: **תבנא סריא.** נרקב ומסריא שאין ראוי למאכל בהמה וסתמיה לעצים ולא לאכילה והיינו לאורא(ד): **נטינא.** לטיט לבנות לבנים: **דאיתי ביה קוצים.** ואין דעתו אבל אורר של עצים הקלה דעתו ממה שראוי עתה:

דדרו ברגלא. (א) פי' בעתר שקורים פורק"א ועשוי כמין רגל לדרו בהגלגל בין שמים במוט על כתפיהם דהיינו שנוי והוי להקל כפ"ה וקשה דבסוף פ' האומנין (ב"מ דף פג.) משמע דמשאו כבד נושאין בקל ברגלא מבחגרא אלא נראה דאפילו מכביד יותר מכל מקום לא חיישינן כיון דמשנה מדרך חול וכן נמי פירש הקונטרס גבי דדרו בחגרא לדרו באכפא (ג) ואפילו נמי אין להקל מכל מקום שנוי הוא:

דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא הא קא מפשא בהלוכא. ולא"ת מאי פריך והא מפשא בהלוכא והא אמרינן לעיל דאפושי בהלוכא שפיר דמי כשיעשה דרך שנוי ויש לומר דהא מפיש בהלוכא ושנוי נמי ליכא דבחול נמי עבדינן הכי:

זמנין דמטמיש בהו מיא ואתי לידי סחיטה. ולא"ת והא אמר נפרוס סודרא עלויה ולא חיישינן לידי סחיטה וי"ל דלעיל מיירי בחבית שסתום כולו ופיו לר ולכך לא חיישינן לסחיטה ועי"ל דהכא מיירי בסחיטת מיס דאסורה(ב) משום לבון ולא"כ כי נפיל (ג) בגוויה מיא אתי לידי סחיטה אבל התם מיירי בין דסחיטה שלו אסורה משום דש ולא"כ כי נפיל (ד) לארעא הולך לאבוד ולא חיישינן לסחיטה: **אין מטפחין.** פי"ה משוס שיר או משוס אבל ולא היא דתפוק ליה דאסור משוס לער ואפי' בחול המועד כדאיתא בפ' ואלו מגלחין (מו"ק דף כח:) ולקמיה (דף לו.)

מפרש(ג) שמא יתקן כלי שיר:

תנן אין מטפחין ואין מרקדין. פרש"י שמא יתקן כלי שיר ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהן שהיו בקיאין לעשות כלי שיר שייך למגזר אבל לדידן אין אנו בקיאין לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר:

דהא תוספת יוה"כ דאורייתא היא ואכלי ושתו עד חשכה כו'. משמע דיש שיעור לתוספת יוה"כ(ד) מדהצריך להפסיק מבעוד יום דהא ודאי לא היו אוכלים ממש עד חשכה(ה) (ו) דעבדי איסורא מדאורייתא(ז) ואע"פ(ח) קאמר מוטב שיהיו ישראל שוגגין ואל יהיו (ט) מזידין ובפ' התוספת לא הוכרח השעור ולכך יש ליזהר ולהפסיק מבע"י: (י)

התם בתבנא סריא דאית ביה קוצים. וגם אינו ראוי למאכל בהמה וקאי להסקה ואפילו רבי יהודה מודה ולא"ת מאי שנא מעצים שבמוקצה דקא אסר רבי יהודה אע"ג דחזיין להסקה וי"ל דלא דמי דדוקא גבי אורר של תבן לא הקלה דעתו למה שראוי עתה דלא הקלה דעתו כי אם ממאכל בהמה ועתה הוא ראוי להסקה ומזה לא הקלה דעתו אבל אורר של עצים הקלה דעתו ממה שראוי עתה:

מתני' רבה לא ישב אדם בפי הלחי של מבוי דילמא מיגנדר ליה חפץ חוץ למבוי חזינן דיתבי אפומא דליחיא ולא אמרינן להו ולא מידי, אלא הנח להן לישראל שיהו שוגגין ואל יהו מזידין. **והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא שבקינן להו.** נוסחא אחרינא ל"ש בדרבנן ול"ש בדאורייתא, דהא תוספת יוה"כ דאורייתא הוא וקא אכלו וקא שתו עד חשיכה ולא אמרי להו ולא מידי. **מתחילין בערמת התבן.** אוקמה רב כהנא לר' שמעון דלית ליה מוקצה, וסיפא דקתני אבל לא בעצים שבמוקצה, בארזי ואשוחי, כלומר אלו העצים קורות הן ומוקצה מחמת [חסרון] כיס אפילו ר' שמעון מודה שאסור. **איכא דמתני** להא דרב כהנא אסיפא, אבל לא בעצים שבמוקצה, ואוקמה רב כהנא לר' יהודה דאית ליה מוקצה, ורישא דקתני מתחילין בערמת התבן בתיבנא סריא דלא עבדו מיניה אוצר.

ב א מיי' פ"ה מהל' יו"ט ה"ל סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שכג סעי' ה וסי' תקי סעיף י:

ג ב מיי' שם הל' ג טוש"ע א"ח שם:

ד ג (מיי' פי"ז מהלכות שבת) טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ה:

ה ד מיי' פ"א מהלכות שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סה עה טוש"ע א"ח סי' תרח סעיף ב:

ו ה מיי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ז:

ז ו מיי' שם ופכ"ו מהלכות שבת הל' טו טוש"ע א"ח סי' שנג סעיף א:

ח ז ח מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ז:

לעזי רש"י

פורק"א. קלשון.

מוסף תוספות

א. ע' תוס' שבת קמח. ד"ה אתקין רבא מש"כ בחוכך. ב. דסחיטה משום לבון ושאר משקין מלכלכין ולא מלבנין ולפיכך ליכא למיגזר. רשב"ם. ג. משום שמחה רגילין לספק ולטפח בהשמעת קול ואסור. תוס' שבת קמח. ד"ה לא מספקין. ד. אלא דלא ידענין ליה. ר"ן. ה. דאי הכי הרי מכניסין עצמן לספק יוה"כ עצמו. סס. ו. דאי אפשר לצמצם. סס.

רבינו חננאל

תנא אם אי אפשר לו לשנות מותר לעשות כדרכו. אתקין רבא במחוזא, הכתפין הנושאין את הקנקנים בדוחקא, יעמסו אותן בשינוי הוזסת, וכי אי אפשר לשנות מותר. א"ל **רבה בר רב חנן לאביי** [אמור רבנן] כל היכא דאפשר לשנויי משנינן, והא הני נשי ממלאות מים בלא שינוי, א"מ מי שדרכה למלאות בכלי גדול תמלא בקטן, מרבה בשאיבה, שצריכה לשאוב כמה פעמים כדי סיפוקה, מי שהיתה שואבת בכלי הגדול פעם אחת. מי שדרכה למלאות בקטן תמלא בגדול, מרבה בכובד משאוי, תכסהו, פעמים שיפול הכיסוי וצריכה לעמסו, תקשרהו, פעמים שיחתוך וצריכא לקשר, תכסהו בסודר, פעמים שינשר (המים) [הסודר] במים ותסחיטהו ביו"ט, הלכך לא אפשר ולפיכך שרי. **תוב** א"ל תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין. פירוש מספקין סיפוק שבא בחמתו, כדכתיב ויסופוק את כפיו. טיפוח לרצונו. והאידנא קא חזינן להו דקא עבדי ולא אמרינן להו ולא מידי. א"ל וליטעמיך הא דאמר ואתי לאיתויי, והאידנא שיהו שוגגין ואל יהו מזידין. **ואי** מיכו כל כך אין מנוי לרה"ר (שם קמח:). **ואתי לאתויי.** חפץ דמתגלגל חוץ ד' אמות (שם). **בארזי ואשוחי.** ארז זכר וארז נקבה שעומדין לבנין (שבת קנז.).

מוסף רש"י

אבל לא בעצים שבמוקצה. שהמיסס ברחבה שאחורי ביתו והקלס לימות המשיח. מוקצה, רחבה שאחורי בתים, שהקלה אחורי ביתו להכניס שם דבר לאוצר (שבת קנז.). **זמנין דמפסיק.** כיון דמגלגלת ליה כיסוי קטר ליה בכך, וזימנין דמיפסק ואתי למקטריה, והיא קשר של קיימא דאסור מדאורייתא (שם קמח:). **ואתי לידי סחיטה.** ודקאמר (לעיל) נפרוס סודרא עליה, בדבר יבש קאמרי (שם). **אין מטפחין.** בי"ט (לקמן לו:) על הלב (שבת קמ"ח:). **ואין מספקין.** על ירך (לקמן לו:) **אפומא דלחיא.** של מבוי **ליכא הכירא** (שבת קמא.) לפי שאין מיכר כל כך בין מבוי לרה"ר (שם קמח:).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נפרוס וכו' ושנוי בעלמא הוא ולהצניע: (ב) תוס' ד"ה זמנין וכו' כי נפיל בגו מיא אמי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בדוחקא. נ"ב הרמב"ם פי' בדוחקא במוט. ברגלא על גבו מאחוריו. בחגרא על הכתף. בכתפא בידו לפניו הערוך פי' בע"א: [ב] שם תכסייה בנכתמא זמנין דמפסיק כו' כל"ל (וע' רש"ש ומהר"ם):

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' זמנין דנפיל ואתי לאתויי. נ"ב עיין מהר"ם לובלין דלא גרס זה ועיין שיטה מקובצת דגרים זמנין דמתבר ואתי לאתויי ובגרס אסורים מלד טלטול ועיין במג"א סי' תקי ס"ק ט"ז:

עד מוצאי י"ט האחרון. עד שיתחיל יום החול וא"ת התינח י"ט שמיני מוקלה הוא משום דהוי ספק שביעי וגם ביום תשיעי אם מוקלה עליו הואיל ואתקצאי לבין השמשות אתקצאי נמי לכולי יומא ושפיר אמרינן מוקלה מחמת יום שעבר במוקלה מחמת מצוה כגון הכא בעלי סוכה אבל נהגו העולם כשחל תשיעי של חג בע"ש שאין מסתפקין מהן בשבת שהוא עשירי ומאי טעמא אי משום שתירת אהל לא שייך בפירות ואי משום דאתקצאי בין השמשות דתשיעי תרי מגו כה"ג לא אמרינן דבתשיעי נמי לא נאסר אלא מטעם מגו וי"ל דהיינו טעמא משום הכנה דהואיל ובע"ש היה אסור שהוא תשיעי והוא י"ט אם היה נאכל בשבת היה מכין י"ט לשבת והוי כעין נולד כיון שבא עתה רואיות שלו ולא בא בי"ט ומזה הטעם יש נזהרין כשחל שמחת תורה אחר השבת מלאכול המתרוג באותו יום דהואיל ובשבת היה אסור שהוא שמיני ועוד כי היה רואי לבדך בו אם אתי אליהו ואמר דעבדו לאגול א"כ אם היה אוכל אותו בשמחת התורה כדאמרן הוי שבת מכין לי"ט: **אמר רב מנשיא בריה דרבא סיפא אתאן לסוכה דעלמא וכו'.** מצי נמי למפרך דלמאי דס"ל דהוי מוקלה מחמת איסור לא אשכחנא דמהני ביה תנאה אלא דאינו חושש למפרך משום דאינו נשאר במסקנא אלא נקט האמת: **אבל עצי סוכה דחל קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה.** וקשה דמשמע הכא דמה שעצי סוכה אסורין היינו מטעם מוקלה וכן (ג) משמע בשבת (דף מה. וש"ס) הואיל והוקלה למצותו הוקלה לאיסורו ועליל קאמר מה חג לה' אף סוכה לה' אלמא דאסורין מדאורייתא (א) ותירץ ר"ת דמה שאמר מה חג לשם אף סוכה לשם היינו לפי שיעור סוכה כגון ג' דפנות ושלישית אפי' טפח (ב) אבל אי עביד דפנות שלמות יותר משיעור סוכה לא נפיק מקרא ועל היותר קאמר שאסור מטעם מוקלה (ג) ור"י פירש דולמי כל זמן שהסוכה בעמידה שייך בה מה חג לה' אף סוכה לה' אבל כשנפלה לא שייך בה מה חג וכו' ואם כן היה יכול לתרוצי הכא מה שעצי סוכה אסורין מקרא לעניל מה חג היינו כשהיו בעמידה אבל כשנפלו מותרין אלא נקט האמת דכשנפלו נמי אסורין מטעם מוקלה: (ד) **כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר.** ולא דוקא לאלתר דהא אתרוג של יום ראשון אסור כל היום עד למחר ולא פליג רב ורב אסי אלא בשאר ימים:

מתני'

מתני' (ה) אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה: **גמ'** מאי שנא מן הסוכה דלא דקא סתר אהלא מן הסמוך לה נמי קא סתר אהלא אמר רב יהודה אמר שמואל מאי סמוך סמוך לדפנות רב מנשיא אמר אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות כי תניא ההיא באסורייתא (ה) תניא ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר ושוין בסוכת החג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ורבי שמעון מתיר והא קא סתר אהלא אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה נופלת עסקינן ור' שמעון לטעמיה דלית ליה מוקצה דתניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר מי דמי התם אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו הכא אדם יושב ומצפה אימתי תפול סוכתו אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה רעועה עסקינן דמאתמול דעתיה עלויה: ושוין בסוכת החג בחג שהיא אסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו: ומי מהני בה תנאי והאמר רב ששת משום ר' עקיבא מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה' ותניא ר' יהודה בן בתירא אומר מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' מה חג לה' אף סוכה לה' [א] אמר רב מנשיא (ב) בריה דרבא סיפא אתאן לסוכה דעלמא אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה וסוכה דמצוה לא (ג) והתניא (ד) סככה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ופרכילי ענבים יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו אביי ורבא דאמרי תרוייהו (ה) באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה קדושה עלייהו (ו) אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה ומאי שנא מהא דאתמר (ז) הפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ורב אסי אמר (ח) כל אחת יוצא בה ואוכלה למחר התם (ט) דמפסקו לילות מימים כל חד וחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא הכא דלא מפסקו לילות מימים כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי:

מתני'

מתני' אין נוטלין עצים מן הסוכה. כגון בפסח או בעצרת ויושב בסוכה בגנה או בפרדס אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. השתא משמע אם הוא עב שנתנו (ה) קנים הרבה מותר ליטול מהם ובגמרא פריך הא סתר אהלא דכיון דבטליה לגבי סכך כל פורתא דשקיל מייה סתירה הוא: **גמ' סמוך לדפנות.** קנים המקפיס סביבות לדפנות כיון שלא נתרגו עם הדופן לא בטלי לגבי דופן ואינו דומה לסמוך לסכך שהסכך אינו ארוג לפיכך הכל שוה העליון כתחתון סכך הוא: **אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות.** אלא סמוך לסכך: **וכי תניא.** מתניתין באסורייתא תחילות של קנים שנתנן על הסכך מדלא התיר אגדן לא בטלינהו לגבי סכך אלא להגיעם שם: בברייתא נמי גרסינן **אלא מן הסמוך לה: ורבי שמעון מתיר.** אפילו מן הסכך. ולקמן פריך ליה והא סתר אהלא: **שהיא אסורה.** אפילו בחוש"מ כדיליף לקמן: **ואם התנה עליה.** לפני י"ט: **נופלת.** שנפלה בי"ט דליכא סתירת אהל. וטעמא דת"ק משום מוקלה דהא בין השמשות היתה קיימת ומוקלה היא מחמת איסור סתירה אבל הסמוך לה לאו מוקלה הוא דלית ביה משום סתירה: **מותר השמן שבנר ושבקערה.** נר קרוייזי"ל. מותר השמן שנותן בנר או בקערה שמן הניתן להדלקת הנר של שבת וכבה המותר יש בה משום מוקלה ואסור: **אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו.** שיודע שסופה לכבות הלכך בין השמשות דעתיה על המותר: **הלא אדם יושב ומצפה כו'.** בתמיה וכי נביא הוא ויודע שעתידה ליפול למחר: **בסוכה רעועה.** דמסיק אדעתיה דנפלה ולמחר נפלה הלכך לרבי שמעון מוקלה ליכא דאמרינן דעתיה מאתמול עלויה ולת"ק לא אמרינן דעתיה עלויה בשום מידי דלא חזי בין השמשות: **לה'.** משמע כל שבעה לה' הוא הקדש: **על החגיגה.** שלמי חגיגה ליאסר משהוקדשו: **חג.** חגיגה: **סיפא.** דקתני ואם התנה עליה אסוכה דעלמא קאי ואריש דבריתא קא מהדר דאיפלגו בה ת"ק ורבי שמעון דקתני אין נוטלין עצים מן הסוכה ואוקימנא בשנפלה ומשום מוקלה וקאמר אם התנה עליה מבעוד יום שאם תפול מחר יסיקנה הכל לפי תנאו: **ועטרה.** יפה בסדינין ובקרמין המצויירין. קרמין בגדי לבעונין שקורין אוברי"ן. סדיינים לבנים של פשתן: **יינות שמנים וסלתות.** בכוסות של זכוכית לנוי: **הכל לפי תנאו.** מדקתני אסור להסתפק מהן ש"מ בטלי להו לגבי סוכה והוי להו כסוכה וקאמר דתנאי מהני: **אביי ורבא דאמרי תרוייהו.** דלא דמו לסוכה לענין תנאה ואע"ג דבטלי לגבה דכי מהני תנאה באומר מבעוד יום איני בודל מהם לא מהיות זוכתי בהם ליטלן כל שהות אורך של בין השמשות של ערב י"ט הלכך בשעת ביאת היום שהיתה קדושה לריכה לחול עליהם לא חלה לפיכך לא הוקלה אבל עצי [ב] סוכה שאינו יכול להתנות עליהם תנאי זה שהרי על כרחו יבדל מהם בין השמשות משום דסתר אהלא ובין השמשות ספק י"ט הוא חלה קדושה עליהו ועל ידי קדושה זו הוקלו לשבעה: **ומאי שנא מהא כו'.** דלא אמר באתרוג דמשום בין השמשות קמא ליתקצי כל שבעה אלא לאחד יומא מכי אתני עליה לאחד יומא: **דאתמר הפריש כו' יולא בה.** ביומה: **ואוכלה לאלתר.** קסבר למצותה אתקצאי והרי נעשית מצותה: **ורב אסי אמר יולא בה ואוכלה למחר.** דכיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא. והא עצי סוכה נמי כיון דאתני עלייהו ליהנות מהן בחולו של מועד כהפרישה ליום ראשון דמי ומשום דבין השמשות קמא קדיש קא אמרת דאתקצאי לשבעה: **דמפסקי לילות מימים.** שאין מצותו בלילה:

מתני'

ט א מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה יד ופ"ו מהל' סוכה הל' טו סמג עשין מג טוש"ע ח"מ סי' תקיח סעיף ח וסי' תרלח סעיף ח:

י ב מיי' פ"ג מהלכות יו"ט שם טוש"ע ח"מ סי' תקיח סעיף ח:

יא ג טור ש"ע שם בהג"ה:

יב ד מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה יג ופכ"ה הלכה כג ופכ"ו הל' יד סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' רפה סעיף ג וסי' רעט סעיף ח:

יג ה מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה טו סמג שם טוש"ע שם סי' תרלח סעיף ח:

יד ו ז מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ג:

טו ח מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ז' בהג"ה:

טז ט מיי' פ"ו מהל' גזלה הלכה כו כז סמג עשין מד טוש"ע שם סי' תרסה סעיף ג:

מוסף תוספות

א. ועל כרחך לאו אסמכתא בעלמא הוא אלא דרשה גמורה כדמוכח פ"ק דסוכה (ט.). תוס' הרא"ש שבת מה. ד"ה ושוין בסוכה. ב. דמה שצריך לסוכה אסור מדאורייתא ומה שאינו צריך לסוכה אסור מדרבנן. רשב"ם. ג. דעצי סוכה דחיילא עלייהו קדושה מחמת מצוה למה שצריך לה, אף מה שא"צ לה אתקצאי לשבעה. שם.

רבינו חננאל

[מתני'] אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. אוקמה שמואל דאין נוטלין לא מן הסוכה ולא מן הדפנות עצמן משום דסתר אוהלא, אלא מן העצים הסמוכים לדפנות של סוכה זו. ורב מנשה אוקמה באיסורייתא. כלומר הדפנות הללו חבילות ע"ג חבילות היו שאינן עשויות לאהל ומותר להסתפק מהן. תני קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה (ה) ולא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר. ואקשינן לר' שמעון והא סתר אהלא. ופריק רב נחמן בסוכה שנפלה עסקינן, ור"ש לטעמיה דלית ליה מוקצה, דתניא מותר שמן שבנר ושבקערה אסור להסתפק מהן ור"ש מתיר. ואמרינן מי דמי התם כיון שסופו ליכבות מצפה אימתי תיכבה, יסתפק מן השאר, הכא [וכן] היה יודע שתפול הסוכה ונתן בדעתו להסתפק ממנה. ופירק רב נחמן בר יצחק לא תימא בסוכה בריאה שנפלה, אלא מתניתין בסוכה רעועה עסקינן דמאתמול דעתיה עלויה. ושוין ת"ק דברייתא ור' שמעון בסוכת החג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. ואקשינן וכיון דחל איסורא דחג עלה היכי מצי מתני עלה, והא משמיה דר' עקיבא אמרו מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה', ותניא מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות לה', חג לה' וסוכה לה'. ופירק [רב] מנשיא בריה דרוניא משמיה דשמואל, סיפא דקתני ואם התנה עליה אינה בסוכת החג אלא בסוכה בשאר ימים טובים, ועלה אמרינן הכל לפי תנאו. ואקשינן וסוכה דחג לא מהני בה תנאה, והתניא סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמין ובסדינין כו', עד ואסור להסתפק מהן עד מוצאי יו"ט האחרון של חג, ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו. ופרקינן אביי ורבא מתניתא זו באומר איני נבדל מאילו שתליתי בסוכה זו כל בין השמשות, דלא חלה עלייהו מעיקרא קדושה, אבל עצי סוכה [דמעיקרא] דעבדה חלה עלה קדושה, אתקצאי כל שבעה. וכי לא אמר בהני עיטורין איני בודל מהן כל בין השמשות נאסרו, והא איתמר הפריש שבעה אתרוגים לו' הימים, אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ואפילו לר' אסי לא אמר אלא יוצא בה היום ואוכלה למחר, אבל שבעה ימים לא אמר. ופרקינן התם גבי אתרוג מפסקי לילות דלא מיחייב בהו ולפיכך שרי, אבל בסוכה שחייב לישב בה בלילות כבימים, כל שבעה ימים כיומא חדא אריכא דמי.

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיְיָ׃ ויקרא כג לד

הגהות הב"ח

(ה) גמ' תני ר' חייא בר יוסף: (ב) שם אמר רב מנשיא אמר שמואל סיפא אתאן כל"ל וכן בתוספות: (ג) תוס' ד"ה אבל וכו' וכן בשבת משמע דקאמר הואיל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אף סוכה לה' ולא והתניא כו' כל"ל ושבגמ"ש מוקפים בעגולים וג"כ הרי"ף ל"ג לה: [ב] רש"י ד"ה אביי. אבל עצי כו'. ג"כ אבל הרי"ף מפרש דהמסקנא דאם התנה קאי אסוכת החג ובאומר איני בודל ומ"ש אבל עצי סוכה דחיילא קדושה כשלא אמר איני בודל ועי' תוס' ד"ה אמר ובר"ן (ובמלחמות ומהרש"א):

לעזי רש"י

קרוייזי"ל [קרוישו"ל]. מנורה. אובריי"ץ [אוברי"ץ]. בדים מקושטים בדוגמאות צבעוניות.

מוסף רש"י

אין נוטלין עצים מן הסוכה. בפסח ועצרת מסוכה העשויה לגל ואפילו נפלו, משום מוקלה דאתקצאי מחמת שתירת אהל ביו"ט, אלא מן הסמוך לה. אם סמוך תחילות עניה אגל דופנה ליכא איסור מוקלה, דדעתיה עליוה מאתמול למסקנתינו לומר דלא סתר בהו אהלא (שבת מה.). ור' שמעון מתיר. אם נפלה דלית ליה מוקלה (שם). ושוין בסוכת החג בחג. שהוקלה למצותה דמצותה כל שבעה (שם). שכשם שחל שם שמים על החגיגה. שלמי חגיגה שם שמים אל עליהם לאוסרן עד לאחר הקטרת אימורין, דזכו בהו בתר הכי משלחן גבוה כעבד הבוטל פרס (סוכה ט.). מה חג לה'. חגיגה (שם). סככה כהלכתה. לסוכה (שבת מה.). ועטרה בקרמים. פיאה ביריעות של לבנים שקורין אוברי"ץ (שם כב.). מעשה אורג (סוכה י.). ובסדינין המצויירין. שלורתן בולטת כגון מעשה רוקם או מעשה אורג שקורין גלינש"ש (שם). אפרסקים. פירסק"י בלע"ז (שבת מה.). יינות שמנים. נותנין בכוסות של זכוכית לנוי (סוכה י.). הכל לפי תנאו. וכגון דאמר איני בודל מהם כל בין השמשות של יום טוב הראשון דלא חל קדושה עליהו, ותנאה אתרוגא לא מהני בהו (סוכה י. וכעי"ז שבת כב.).

ה) (שבת מה.), ב) [שם מה.], ג) שבת מד. מו.; ד) סוכה מ., ה) שבת כב. מה. סוכה י. [תוספ' סוכה פ"ב], ו) סוכה מו: ע"ש, ז) [שם מח.], ח) במ"ש: שנתנו בו, ט) [וע"ע תוס' שבת כב. ד"ה סוכה],

ה) עי' בתוס' שבת מה. ד"ה ולא.

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף אפי' מן המפוזר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף והא אנן תנן מן הקרפף ואפילו מן המפוזרים מתניתין יחידאה היא דתניא (ה) א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המפוזרים שבשדות שאין מביאין ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על המפוזרים שבקרפף ועל המכונסין שבשדות שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא אמר רבא [ב]עלי קנים ועלי גפנים אף על גב דמכנפי להו ומותבי כיון דאי מדלי זיקא מבדר להו כמפוזרים דמו ואסורין ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו שפיר דמי: איזהו קרפף וכו': אבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי או דלמא הכי קאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא ת"ש מדקתני ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר ש"מ אמר רב סלא אמר רבי ירמיה [ג]הלכה כרבי יוסי להקל: **מתני'** [ד]אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופין: **גמ'** והאמרת

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס. התלושים מן השדה שנמצאים בתוך התחום ביו"ט: **מן המכונס.** אם כנסו מערב י"ט דגלי דעתיה דעלייהו סמיך ואינו מוקצה אבל המפוזרין מוקצין: **ומן הקרפף.** שהוא משתמר ומוקף סביב ואפילו מפוזרים שבו לא הקצה מדעתו: **סמוך לעיר.** ממש: **אפילו בתוך תחום שבת.** בסופו: **גמ' יחידאה היא.** רבי שמעון בן אלעזר קאמר לה דאמר בית הלל הכי שרו ופליגי רבנן עליה: **כמפוזרין דמו.** ואפילו לא פזרתן הרוח דמסתמא לא סמכה דעתיה סבר מבדר להו זיקא: **ואי אתנח מנא עלייהו.** להכבידן שפיר דמי דסמכה דעתיה: **רבי יוסי לקולא או להומרא קאמר** לא גרסינן דהא מלתיה דרבי יהודה נמי מבעיא לן היכי אתמר וה"ג **אבעיא להו היכי קאמר כל הסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפי' בתוך תחום שבת נמי או דלמא ה"ק כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אבל לא יביא סמוך לעיר בין דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא תא שמע מדקתני רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר.** והכי פי' היכי קאמר מתני' כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת מפתח שמשתמר והאי דלא תנא ליה בהדיא משום דקא סבר סתמן יש להן פותחת ואסתם קרפיפות אמרה למלתיה ואתא רבי יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת בעינן סמוך וממילא דאי לית ליה פותחת בעינן סמוך ואשתרי בהכי מדתלא שריותא בשאין סמוך בפותחת נמי שרי ומיקל דסמוך בלא פותחת נמי שרי ומיקל בתרתי דרבי יהודה בעי תרוייהו ורבי יוסי סבר בחדא סגי באיזו שתהא שם: **או דלמא.** כל שסמוך לעיר דקאמר ת"ק בהכי תלא טעמיה כיון דהוי סמוך בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה ואתא רבי יוסי למימר הטעם תלוי בפותחת בין סמוך בין רחוק והכי קאמר כל שנכנסים לו בפותחת הוא דמותר ואפילו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל: **תרתי לקולא קאמר.** כלומר מדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דלאו תרוייהו בעי ורבי יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל רבי יוסי כל שיש לו פותחת אפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי רבי יוסי בפותחת תלא טעמא דאפילו הוא סמוך בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך תחום שבת אלא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת הכיון דהוה תני כל הוה משמע דצריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת אלא לאשמועינן דלא בעי פותחת אלא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא בעי תרתי נמי מרישא דרבי יוסי שמע מינה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אבעי ליה למתני רבי יוסי אומר אפילו בתוך תחום שבת: **מתני' אין מבקעין עצים לא מן הקורות כו'.** לפי סוגיא של גמרא היא מתפרשת: **לא בקרדום.** סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו אוכפות וסרגות שקורין איש"ש ויש שעשוי כעין כלי האומן שקורין בילגוא"ס שראשו הקצר דומה לקרדומות שלנו וראשו השני דומה לכלי אומני אוכפות וסרגות הסוסים: **ולא במגרה.** שיג"ה כעין סכין מלאה פגימות וממהר לקוץ בו עצים וכלי אומן הוא: **מגל.** דולוייר"א או שרפ"א. וכולן כלי אומן הן וגרזה כעושה בו מלאכה לפיכך אסור: **אלא בקופין.** סתם קופין הוא סכין של קנים דומה לקרדומות שלנו שאינן כלי אומן ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה קצת לקרדום האוכפות כדשמעינן מיניה בגמרא ומיהו סתמיה לאו למלאכת אומן הוא: **גמ'** והאמרת

מן הקרפף ואפילו מן המפוזר. תימה הא הוי מעמר[א] דהוא אב מלאכה[ב] וי"ל דלא שייך עמור אלא במקום שגדילים שם[ג] כדמוכח בפרק כלל גדול[ד] (שבת דף עג.): **איבעיא** להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת וכו'. אבל לא גרס ר' יוסי לקולא או לחומרא דא"כ משמע דמספקא ליה לרבי יוסי שמא הוא מחמיר יותר מת"ק ולא היא דהא במלתיה דרבי יהודה נמי מספקא ליה היכי אתמר אלא ה"ג היכי קאמר וכו' והכי פי' כל שסמוך לעיר וגם אית ליה פותחת ובעי רבי יהודה תרתי לחומרא דלא"ג דסמוך בעי פותחת והא דלא פי' בדבריו פותחת משום דקסבר סתם קרפיפות יש להן פותחת ואתא רבי יוסי למימר הואיל ואית להו פותחת ואפילו רחוק מן העיר נמי וא"כ שמעינן מדתלי טעמא דאינו סמוך שרי בפותחת מכלל דסמוך שרי אפילו בלא פותחת ותרתי לקולא קאמר רבי יוסי בסמוך בלא פותחת או באינו סמוך בפותחת או דלמא ר' יהודה סבר כל שסמוך בין לית ליה פותחת בין לית ליה פותחת שרי דקס"ד השתא דסתם קרפיפות לית להו פותחת ואתא ר' יוסי למימר דבעי פותחת אפילו בסמוך כ"ש ברחוק אבל סמוכה בלא פותחת אינה מועלת כלום ע"כ פרש"י והקשה הסר מקולי נהי דר' יהודה תלי טעמא בסמוכה דוקא אבל פותחת אינה מועלת כלום מ"מ לרבי יוסי אמאי לא דייק כדפי' לעיל לגישנא קמא דמדתלי רבי יוסי טעמיה דשרי בפותחת באינו סמוך מכלל דבסמוך מועיל בלא פותחת דהשתא לגישנא קמא דרבי יהודה דבעי תרתי קאמר דלרבי יוסי סגי בחדא כ"ש להאי לישנא דקאמר השתא דלרבי יהודה סגי בחדא בסמוך בלא פותחת ותירץ דע"כ לא מצינן למימר דרבי יוסי תרתי לקולא אית ליה בהאי לישנא כדאמר לגישנא קמא דהואיל ולהאי לישנא ל"ל דרבי יהודה לא קפיד אפותחת ולא ס"ל דסתם קרפיפות אית להן פותחת אלא כל שסמוך בין לית ליה פותחת בין לית ליה פותחת הוא דמותר ואפילו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל: **תרתי לקולא קאמר.** כלומר מדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דלאו תרוייהו בעי ורבי יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל רבי יוסי כל שיש לו פותחת אפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי רבי יוסי בפותחת תלא טעמא דאפילו הוא סמוך בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך תחום שבת אלא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת הכיון דהוה תני כל הוה משמע דצריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת אלא לאשמועינן דלא בעי פותחת אלא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא בעי תרתי נמי מרישא דרבי יוסי שמע מינה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אבעי ליה למתני רבי יוסי אומר אפילו בתוך תחום שבת: **מתני' אין מבקעין עצים לא מן הקורות כו'.** לפי סוגיא של גמרא היא מתפרשת: **לא בקרדום.** סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו אוכפות וסרגות שקורין איש"ש ויש שעשוי כעין כלי האומן שקורין בילגוא"ס שראשו הקצר דומה לקרדומות שלנו וראשו השני דומה לכלי אומני אוכפות וסרגות הסוסים: **ולא במגרה.** שיג"ה כעין סכין מלאה פגימות וממהר לקוץ בו עצים וכלי אומן הוא: **מגל.** דולוייר"א או שרפ"א. וכולן כלי אומן הן וגרזה כעושה בו מלאכה לפיכך אסור: **אלא בקופין.** סתם קופין הוא סכין של קנים דומה לקרדומות שלנו שאינן כלי אומן ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה קצת לקרדום האוכפות כדשמעינן מיניה בגמרא ומיהו סתמיה לאו למלאכת אומן הוא: **גמ'** והאמרת

ה"ק

(ה) [מוספתא פ"ג], ב) לעיל ג: שבת קנז., ג) גי' רש"א ולא משמע הכי,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה פיצעינא להו וכו'. ר' יוסי אומר ואפילו בתוך תחום שבת לטעמייה:

לעזי רש"י

איישי"ש [איש"א]. קרדום של עושי אוכפים. בידגוא"ה [בישאגו"ד]. כלי של נגרים שחותך משני צדדיו. שיג"ה [שיר"א]. משור. דולוייר"א [דולידויר"א]. מעצד (מעין גרזן). שרפ"א. מגל, מַזמֵרה.

מוסף רש"י

אין מבקעין עצים. ביו"ט, לא מן הקורות. הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין (לעיל ב:) סומר של הקורות המוקצות והסדורות לבנין (שבת קנז.). ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט. היינו שנשברה היום ומהשתא להסקה קיימא ואפילו הכי אסור הואיל ואין השמשות לא אתקן להכי (שם) ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק, הואיל ואין השמשות לאו להכי קיימא, כיון דאתקנאי לבין השמשות אתקנאי לגולי יומא (לעיל ב:).

מוסף תוספות

א. שהוא בגדולי קרקע ומעמר אסור ביו"ט. ירושל"מ מדש שבת עג: ד"ה אבי. ב. כדאמרינן האי מאן דכניף מלחא ממלחתא חייב משום מעמר. שיטה. ג. או מעיקר תחלת מקום לקיטתו כמקושש בשדה. ירושל"מ שם. ד. אבל זה שכבר היה כנוס בקרפף ונתפזר אין בו משום מעמר. שם.

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ג מהלכות י"ט הלכה יד טוש"ע מ"מ סי' תקא סעיף ג: יח ב מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ד: יט ג מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס, ומן הקרפף אפילו מן המפוזר. אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף. ואקשינן עליה והא אנן [תנן] מן הקרפף ואפילו מן המפוזרים שבקרפף. [ופרקינן מתני' יחידאה היא], דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המפוזרים שבשדות כו', ור' נתן חולק עליו בתוספתא. אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים שבקרפף, אע"ג דמכנפי ומותבי, כיון דאי אתי זיקא מדלי להו ומבדר להו כמפוזרין דמו ואסירי. ואי אתנח עלייהו מנא דלא ליבדרינהו זיקא שרו. **איבעיא** להו ר' יוסי לקולא קאמר דשמע ליה לר' יהודה דאמר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת. ובעי ר' יהודה תרתי, סמוך לעיר ופותחת, ואמר לו ר' יוסי בחדא סגי, כל שיש לו פותחת אפילו אינו סמוך לעיר, אלא ברחוק בתוך התחום שבת שרי, והיינו לקולא. או דלמא ר' יהודה חדא בעי סמוך לעיר בלבד, וא"ל ר' יוסי והוא שנכנסין לו בפותחת, נמצא לר' יוסי דבעי תרתי סמוך לעיר ופותחת והיינו לחומרא. **ופשטינא** מדוקיא דמתניתין דקתני כל שנכנסין לו בפותחת, נמצא דר' יהודה בעי תרתי, ואמר ליה ר' יוסי כל שנכנסין לו בפותחת לא חיישינן ליה ואפילו הוא רחוק שרי, דאי ס"ד ר' יהודה סמוך לעיר בלבד בעי, ור' יוסי הוא דבעי תרתי אי הכי והוא שנכנסין לו בפותחת הוה ליה למיתני, אלא ש"מ לקולא ש"מ. אמר רב סלא א"ר זכאי הלכה כר' יוסי. **מתני'** אין מבקעין [עצים לא] מן הקורות כו'.

וה"ק כל הנכנסין וכו' היכא אמרינן דבעי פותחת היינו למשרי רחוק אבל סמוך שרי בלא פותחת ס"מ דר' יוסי תרתי אמר לקולא ומדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דבעי תרתי לחומרא דמדנקט בדבריו כל הנכנסין מ"כ שמעי' לרבי יהודה דבעי תרתי דאל"כ ליפנא דכל קשה ומאי אמרת הא כל דקאמר לטפויי כל הקרפיפות דבעינן שיש להן פותחת הא ר' יוסי תרתי לקולא אמר מ"כ הו"ל למיתני אם. כך פירש רבינו שמשון מקולי:

והאמרת רישא אין מבקעין כלל. קסבר הש"ס דטעמא דמתני' משום דאע"פ דהוו מוכנים להסקה אין מבקעין מטעם מלאכה וטרחא יתירא והיינו זו ואין צריך לומר זו[א] דאפי' עומדים להסק מערב יו"ט אסורין כל שכן קורה שנשברה ביו"ט עצמו והיינו הא דמותבי' והאמרת אין מבקעין וכו' כן פירש רש"י: **אבל** קרדום וקופין מדהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי. ופירשו התוספות דאין אנו בקיאין בקרדום היאך הן נעשין ולכך יש לנו לאסור לנקב עליה רק ביד: **ונפחת** נוטל ממקום הפחת. פרש"י נפחת מאליו וא"ת אמאי נוטל ממקום הפחת הא הוה מוקצה בין השמשות דאסור לפתחו ביו"ט מדרבנן ומגו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא ופירש בקונטרס דכיון דאינו אסור (ב) אלא מדרבנן לפחות כדמוקים ליה בגמרא באורלה לבני השתא דנפחת שרי למיכל מינייהו דבמוקצה דרבנן לא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות וכו' והכי אמר גבי טבל בשלהי פרקין שהוא מוכן אצל שבת הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן דלא הוי מוקצה אלא מדרבנן ולא אמר מגו דאתקצאי וכו' ולא נהירא דאמר גבי שבת (דף מג.) גבי סל לפני האפרוחים מגו דאתקצאי אע"ג דאין שם מוקצה אלא מדרבנן וכן גבי גלגל מוכני שיש עליה מעות (ג) ואומר הר"ר משה דלא אמרו אלא כשהמוקצה אינו מסתלק מן העולם כגון מעות שע"ג הכר שאף על פי שנטלם עדיין הן בעולם אבל בטבל מיד שתקנו הטבל מסתלק המוקצה מכל וכל וא"ת והא אמרינן בחולין (דף יד. ושם) השוחט בשבת אסור באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר ר' יהודה היא דמגו דאתקצאי לבין השמשות שהיתה היה אסורה ואע"ג דעכשיו כשנשחטה נסתלק המוקצה מן העולם וי"ל כיון דבין השמשות היתה מוקצה מחמת חסרון מלאכה דאורייתא אמרינן מגו אע"פ שהמוקצה נסתלק מן העולם ומ"מ קשה דהכא הפחת הוי בעולם דומיא דמוכני שיש עליה מעות דהוי המוקצה בעולם אף על פי שאין כאן שהוא במקום אחר ה"נ גבי הפחת הכי איתא הא סתמא כרבי שמעון דלית ליה מוקצה וא"ת מאי קאמר לעיל ברישא מכילתין (דף ב:) גבי יום טוב סתם לן תנא כרבי יהודה והא הכא סתם לן תנא כרבי שמעון ויש לומר דאין זה סתמא דסתמא הוי אם היה יכול לומר דברי רבי שמעון ולא קאמר אם כן הוה סתם לן תנא כוותיה אבל הכא לא היה יכול לומר דברי רבי שמעון דהא רישא קאמר נוטל ממקום הפחת דמשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא יפחות ולא מצי למימר דברי רבי שמעון [ג] דהא סבירא ליה אף פותח לכתחלה אבל לעיל ניחא דקאמר גבי יו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה דלא מייתי אלא במוקצה וא"כ היה יכול למימר דברי רבי יהודה ומדלא קאמר א"כ סתם לן תנא כוותיה. **אמר** ר' זירא ביו"ט אמרו. פי' דהתירו מוקצה משום אוכל נפש אבל לא בשבת מכאן יש ראייה לריב"א שפירש לעיל [ד] דטלטול מוקצה התירו ביו"ט משום אוכל נפש: אין

והאמרת רישא אין מבקעין כלל. [1] סבירה דטעמא דמתני' לאו משום מוקצה תנא ברישא אין מבקעין עצים אלא משום מלאכה וטרחא והכי קאמר אין מבקעין עצים לא מן הקורות הנשברים מערב י"ט ועומדין להסק ולא מן הקורה כו' וזו ואין צריך לומר זו קתני והיינו דמותבי' והאמרת רישא אין מבקעין כלל והדר תני דבקופין שרי: **חסורי מחסרא כו'.** וטעמא דרישא משום מוקצה: **סואר של קורות.** המוסכבות לאדם של בנין: **ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט.** ואע"ג דהשתא להסקה קיימא בין השמשות לאו להכי קיימא: **פניא נמי הכי.** כשמואל דטעמא דמתניתין משום מוקצה: **לא שנו אלא בנקבות שלו.** בראש הרחב שקוצצין בו העץ לרחבו דדמי למלאכת אומן: **אבל בזכרות שלו.** בראש הקצר שמבקעין בו עצים מותר: **פשיטא אלא בקופין תנן.** וקופין כולה זכרות היא: **ואילא דמתני לה.** להא דרב חיננא אסיפא דמתניתין ובאתייה דהא דמתני לה להא דרב חיננא אסיפא היו עושין לקופין זכרות ונקבות כמו שעשוי כלי אומן שקורין בילגוא"ה: **פשיטא ולא בקרדום תנן.** משום דכולו נקבות וממילא שמעינן דכי שרו קופין משום זכרות הוא דשריוה: **מהו דתימא ה"מ.** דאסר קרדום לחודיה דכוליה נקבות ואינו עשוי לנקב אלא לכלי אומן אבל מי שיש לו שני ראשין אחד זכרות כקופין ואחד נקבות בקרדום אימא דמוכמא מלתא לנבקע הוא וכי היכי דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמ"ל: **מתני'** ונפחת. מאליו: **נוטל ממקום הפחת.** ולא אמרי' מוקצין מחמת איסור הן דאין יכול לפתחו ביו"ט ואסח דעתו מייהו דכיון דלא הוה פחיתתו איסורא דאורייתא כדמוקמינן לה באורלה לבני לאו מוקצה מינהו כדאמר גבי טבל בשלהי פרקין (דף לד:) שהוא מוכן אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן: **אף פותח לכתחלה.** כדמפרש טעמא בגמרא: **גמ' באורלה דליבני.** סדור של אבנים בלא טיט: **דאייתור מבנינא.** שנשתיירו לו לאחר שגמר בנינו: **שרי לטלטוליהו.** דמעתה לאו לבנין קיימי אלא למזגא עלייהו ותורת כלי עליהן: **שרגינהו.** סדרן זו על זו גלי דעתיה שמקצן לבנין ואסור לטלטוליהו ומתני' נמי נתסר מדרבנן שהרי מטלטלן: **א"ר זירא ביו"ט.** התיר ר"מ כיון דמדרבנן הוא דאסור ומשום שמחת יו"ט שרי שהרי מותר בו אוכל נפש אבל לא לשבת משום טלטול כרב נחמן: **חוסמות.** פרמדורי"ש: **חוסמות שבקרקע.** כגון דלתות פתחי בורות ומערה הסגורים בקשרי חבלים: **מסיר.** את הקשר דהא לאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי: **אבל לא מפקיע.** החבל לסתור עבותו וגדילתו: **ולא חוסך.** דהא סתירה היא ויש סתירה בבנין של קרקע: **ושל כלים.** כגון תיבה הנעולה ע"י קשר חבל מתיר ומפקיע וחותך דאין סתירה בכלים: **מיתיבי חוסמות שבקרקע בו' ביו"ט מסיר ומפקיע וחוסך.** אלמא חותמות הקשורים אין בהן משום סתירה מדאורייתא ובשבת מדרבנן הוא דאסור: הוא

רבינו חננאל

וסיפא קתני אלא בקופין מבקעין, קשיא רישא אסיפא. ותרצה שמואל אין מבקעין מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט, אבל מן הקורה שנשברה מערב יו"ט מבקעין, וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא בקופין. **תניא** נמי הכי אין מבקעין מן הסוור של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב לפי שאינן מן המוכן. **ולא בקרדום.** והני מילי בנקבות שלו, והוא הפנימי הרחב, אבל בזכרות שלו היוצא מן אחוריו, מותר. נמצא זה הקרדום הצד הרחב אסור והצד הצר מותר, ופשוטה היא. [**מתני'**] **בית שהוא** מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת. ר"מ אומר **אף פותח בתחילה** ונוטל. אקשינן לר' מאיר אף פותח בתחילה ונוטל, והא קא סתר אוהלא. ופרקינן באווירא דליבני. פי' לבנים סדורים אחד ע"ג חבירו ואינן בניין. ואקשינן והאמר רב נחמן הני ליבני דאייתור מבנינא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזיין למזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו. ופריק ר' זירא תונא ביום [טוב] אמרו ולא בשבת, כלומר לא אמר רב נחמן שרגינהו אקצינהו אלא בשבת, ור' מאיר לא שרי ואמר פותח, כלומר נוטל אילו הלבנים דשרגינהו אלא ביו"ט. **תניא** נמי הכי ר"מ אומר פותח לכתחילה ונוטל ביו"ט אמרו אבל לא בשבת. אמר שמואל **חותמות שבקרקע מתיר** כגון (**חרותים**) [הדות] וחביות טמונות בקרקע וכיוצא בהן, ופיהן חתומין וצרורין, מתיר אותן הקשרים שבהן החותמות קשורין וחתומין, אבל לא מפקיע החותמות עצמן ולא חותך, אחד שבת ואחד יו"ט, [מיתיבי חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך, ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך]. קתני מיהא חותמות שבקרקע ביו"ט מתיר וחותך, קשיא לשמואל דאמר חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט. ופריק שמואל הא ברייתא דקתני ביום טוב מפקיע וחותך לר' מאיר היא, דאמר אף פותח לכתחילה ונוטל, ומשוי הפקעת חותמות שבקרקע כמו פתיחת הבית, כשם שמתיר בבית כך מתיר בחותמות להפקיעם ביו"ט, ואנא דאמרי כרבנן דאסרי פתיחת הבית. ואמרינן ומי פליגי רבנן עליה, דר' מאיר, בחותמות שבקרקע [והתניא מודים חכמים לר' מאיר בחותמות שבקרקע] שבשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך, ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך.

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות: (**ב**) תוס' ד"ה ונפחת וכו' שאינו אסור לפחות אלא מדרבנן כדמוקי:

לעזי רש"י

בידגוא"ה [בישאגו"ד]. כלי של נגרים שחותך משני צדדיו. פרמדורי"ש [פירמידורי"ש]. סגירות.

מוסף רש"י

אבל בזכרות שלו מותר. הואיל ואין דרך חול לנקב בו (האורה ח"א סי' סח). **ונפחת.** מאליו אפילו ביו"ט עצמו, **נוטל ממקום הפחת.** ולא מיתסר משום מוקצה וסתמא כר"ש (ערובין לד:). **אף פותח לכתחילה.** כדמוקי לה באורלה לינבא, דלאו סתירת אהל הוא (שם). **דאייתור מבנינא.** שהשלים בנינו ונתותר ומהשתא לא קיימא לבנין אלא לשב עליהם (שבת קכד:). שרגינהו. אי סדרן זו על זו ולאי אקצינהו לזרך בנין אחר (שם). **שבכלים מתיר ומפקיע וחותך.** דאין תחיכה אסורה אלא בממוכר אבל הכא מקלקל הוא ושרי (ערובין לה.).

מוסף תוספות

א. והכי קאמר אין מבקעין עצים ביום טוב כלל מן הקורה המוכנת להסיק ואין צריך לומר מן הקורה שנשברה ביום טוב שהיא אסורה משום נולד. שיטה.

(**ב**) [עירובין לד:], (**ג**) [שם ע"ש], (**ג**) שבת קכד:, (**ד**) [עירובין לד:], (**ה**) [גר' תוס' שבת קמו. ד"ה מתיר ותוס' עירובין לה. ד"ה בעין], (**ו**) [ל"ל סנהדרין], (**ז**) [שם מד:], (**ח**) דללמא ס"ל כר"מ דלקי פותח לכתחלה כל"ל וכ"ה בתוס' יבמות. מהרש"א], (**ט**) [לקמן כח: ד"ה גריפה],

(**א**) מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף א:

כא ב ג מיי' שם פ"ד הל' י' סמג שם טוש"ע שם:

כב ד מיי' פ"ב מהל' יו"ט הל' ט טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ט:

כג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' ב טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף יח:

כד ו טוש"ע א"ח סי' שיד סעיף י:

כה ז טוש"ע שם סעיף ז [וסי' תקיט סעיף ג]:

כו ח טוש"ע שם סי' תקיט סעיף ג:

(**ד**) בשבת מתיר וכו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחוסך קמני מיהא וכו'.

הוא דאמר כי האי תנא. שמואל דאמר לעיל דאפי׳ ביו״ט אינו מפקיע דאמר כי האי תנא דאמר נמי בחותמות שבקרקע דאפילו ביו״ט אין מפקיע: **תרצת לך רישא.** דמלתא דשמואל בחותמות שבקרקע דמסייע ליה האי תנא: **סיפא קשיא.** דאמר שמואל ושל כלים אפילו בשבת מתיר ומפקיע וחותך והאי תנא תני ושל כלים בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך: **הא מני רבי נחמיה היא.** כלומר לעולם מותר להפקיע ולחתוך דאין בהם משום סתירה ולהאי תנא גופיה אם יכול להפקיע ולנתק בידו שרי והא דקאסר משום טלטול סכין קאסר ורבי נחמיה היא דאמר בערובין (דף לה.) אפי׳ תרוד ואפילו טלית אין מיטלין אלא לצורך תשמיש שהן מיוחדין לו וסכין לאוכלין הוא דמיוחד ולא לחותמות ובהא לא סבירא ליה לשמואל כוותיה: **אי הכי. דרבי נחמיה היא: שבות שבת.** דטלטול שבות הוא ולא החמיר בטלטול יום טוב כבשל שבת: **מסיקין בכלים.** דבני טלטול נמי[1] מינהו ומטלטלן נמי להסיקן: **אין מסיקין בשברי כלים.** שנשברו ביו״ט דהשתא לא חזו לטלטול ואי משום דחזו להסקה אתמול לא להכי קיימי: **מסיקין בין בכלים בו.** דלית להו מוקצה: **אין מסיקין לא בכלים.** דאין מיטלין אלא לצורך תשמישן וכ״ש בשברי כלים דגולל הוא. והא רבי נחמיה היא ומליעתא ר״ש וקמייתא רבי יהודה וש״מ ביו״ט אי״ר נחמיה דהא הסקה ביו״ט קאי: **תרי תנאי.** חד אמר שני ליה שבות שבת משבות י״ט וחד אמר לא שני ליה: **מתני׳ אין פוחתין את הנר.** ליטול אחד מן הכלים של יולר ולתחוב אגרופו לתוכו לחקוק נר קרוייז״ל בלע״ז מפני שעושה כלי: **ואין עושין פחמין.** דאינהו נמי כלי מינהו לצורפי זהב ופתילה נמי כלי היא להדלקה שצריכה עשייה ותקון: **חוטכן באור.** בגמרא מפרש מאי שנא אור מסכין: **גמ׳ דפחיתה נר מנא הוא.** קודם שצרפו בכבשן: **משגמרה מלאכתן.** חקיקתה: **משצרפו.** משיחזקה ע״י צירוף האור בכבשן. מצרף בלשון חכמים מחזק ומקשה כלי חרס וכלי מתכות בדבר המחזקן בין (ביל) [במיס] בין באור[2]: **וממאי.** דסל״ל לר״מ בנר כשאר כלי חרס בשלמא שאר כלי חרס גדולים הם ואם אינן רואין למיס ולין ולדבר לא מפני שממהן חזו מיהו לדבר יבש כגון פירות אבל נר קטן הוא וכי לא חזי למלתיה למאי חזי ומשני חזי לקבולי ביה פשיטי: **איכא דאמרי אמר רב יוסף.** מתני׳ דקתני פחיתת הנר מנא הוא ר״א ברבי צדוק היא דאמר דאפי׳ חקיקה משוי ליה מנא: **אלפסין חרניות.** מפרש לקמן קערות של בני עיירות שאינן בני כרכים גדולים ואין מקפידין על כלים נאים ומשנפשטה הקערה של חרס אוכלין בה בשר ואין ממתינין עד שתתחקק ותצרף בכבשן: **טהורות באהל המת.** דלגבי אהל המת בעינן תוך לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח (במדבר יט) משמע דיש לו פתח וכן לכל טומאת מגע: **וטמאות במשא הזב.** שהזב וטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן בתורת כהנים[3] מוכל כלי חרס אשר יגע בו הזב וגו׳ (ויקרא טו) ודרשינן התם זה הסטו וכיון דמטמי ליה הסט מאבראי לא בעי תוך וקסבר ת״ק כלי מינהו הואיל ומשתמשין בהן כמות שהן הלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטומאן: **ר״א אומר.** אין להם שום טומאה דלאו כלי מינהו: **נפי שנא נגמרה מלאכתן.** חקיקתן הא נחקקו מטמאות. מדאפלוג באלפסין אלמא לר״א חקיקה משויא להו מנא: **דחזי לקבולי מידי.** משנתחקקו ומיהו קודם חקיקה לא דסופן ליחקק: **לאוליירין.** ממחי חמין ומרתלאות ואע״ג דלצורך י״ט הן עושין: **מי שרי.** להחם והלא גזרו על הרחילה במסכת שבת (דף מ.[4]) ואפילו הוחמו מבעוד יום וכל שכן להחם חמין לא הותר מעולם: **להזיע.** מכניס הפחמים לתוכו ובני אדם נכנסין ומזיעין. וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו:

דקמתקן

אין פוחתין את הנר. פירש רש״י[1] ליטול אחד מן הגולמים של יולר ולתחוב אגרופו בתוכו ולחקוק נר שעושה כלי ותימה א״כ פשיטא דאסור דאפילו אין עושה כלי גמור מ״מ אסור להתחיל את הכלי[2] וע״ק מאי קא אמר עלה בגמרא[3] מאיימתי מקבלין טומאה משעה שנגמרה מלאכתן הואיל והוי כלי והא כיון דהוי קודם אפייתן בתנור[4] אם כן הוי כלי אדמה וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לכן נראה לפרש דאין פוחתין את הנר שכך רגילין לשוס באוירו קודם אפייתו קש או דבר אחר כדי לשמור האויר בשעת אפייה שלא יפלו הממיצות יחד ויסתום האויר ולאחר אפייתו קנת מסלקין אותו דבר שבתוכו ועל זה קאמר אין פוחתין את הנר כלומר שאין מסירין מה שבתוכו דהוי כמו גמר כלי ונגמרה מלאכתו ולפי שרגילין לאחר שסלקו מה שבתוכו שמחזירין אותו לתנור כדי לצרפו היטב קאמר בגמרא מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא וקאמר ר״מ היא דקאמר דמקבלין טומאה כשסלק מה שמשימין בתוכו אע״פ שלא החזירו אותו עדיין לתנור אלמא דפחיתת נר היינו גמר כלי ורבי יהושע קאמר משצרפו בכבשן דאינו כלי עד שיחזיר אותו לתנור כדי לצרפו אם כן לדידיה פחיתה הוה שריא:

אלפסין חרניות טהורות באהל המת. פי׳ רש״י קערות של עיירות ואינן מקפידין על כלים נאים ומיד כשנפשטו הכלי של חרס אוכלין בה ואין ממתינין עד שתתחקק ותצרף באש והן טהורין באהל המת שאין להם תוך ובעינן כלי פתוח וטמאות במשא הזב דהזב מטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן[5] מכלי חרס אשר יגע בו איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה הסטו דלא בעינן תוך ותימה דהואיל דאין להם תוך היכי מטמא בהסט הא אמרינן[6] כל שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל הסט[7] לכך פי׳ ר״ת ערניות יש להן תוך אלא שמכוסות למעלה ועומדות ליפתח ואותם של כפרים אין מקפידין ואוכלין כך עליהן וטהורות באהל המת דהא כלי למיד פתיל פתיל טהור באהל המת ומיהו טמאים בהסט הואיל ועומדין ליפתח כדאמרינן[8] גבי למיד פתיל שמא תסיטנו אשתו וקאמר נמי[9] כלי למיד פתיל נגוע באהל המת ואינו נגוע במעת לעת שבנדה:

וקטמא

הוא דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו״ט ושבכלי בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך תרצת לך רישא אלא סיפא קשיא הא מני ר׳ נחמיה היא[1] דאמר כל הכלים אין ניטלין אלא דרך תשמישן אי רבי נחמיה מאי איריא שבת אפילו יום טוב נמי וכי תימא שניא ליה לר׳ נחמיה בין שבות שבת לשבות יום טוב ומי שניא ליה והתני חדא[2] מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ותניא אידך מסיקין בין בכלים בין בשברי כלים ותניא אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים ומשני לא קשיא הא ר׳ יהודה הא ר״ש הא ר׳ נחמיה תרי תנאי ואליבא דר׳ נחמיה: **מתני׳[3] אין פוחתין את הנר מפני שהוא עושה כלי[4] ואין עושין פחמין ביום טוב[5] ואין חותכין את הפתילה ר׳ יהודה אומר חותכה באור: **גמ׳** מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא[6] אמר רב יוסף ר׳ מאיר היא דתניא[7] כלי חרס מאימתי מקבל טומאה משנגמרה מלאכתו דברי ר׳ מאיר ר׳ יהושע[8] אומר[9] משצרפו בכבשן א״ל אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר׳ מאיר התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי איכא דאמרי אמר רב יוסף ר׳ אליעזר בר׳ צדוק היא דתנן[10] אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב ר׳ אליעזר בר׳ צדוק אומר אף טהורות במשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן א״ל אביי דלמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר ברבי צדוק התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי תנו רבנן אין פוחתין את הנר ואין עושין אלפסין חרניות ביום טוב רבן שמעון בן גמליאל מתיר באלפסין חרניות מאי חרניות אמר רב יהודה ערניות מאי ערניות אמר אביי צעי חקלייתא ואין עושין פחמין פשיטא למאי חזי תני רבי חייא לא נצרכה אלא למוסרן לאוליירין לבו ביום ובו ביום מי שרי[11] כדאמר רבא להזיע וקודם גזרה הכא נמי להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את הפתילה לשנים מ״ש בסכין דלא**

דקמתקן

אלפסין חרניות. מפרש לקמן קערות של בני עיירות שאינן בני כרכים גדולים ואין מקפידין על כלים נאים ומשנפשטה הקערה של חרס אוכלין בה בשר ואין ממתינין עד שתתחקק ותצרף בכבשן: **טהורות באהל המת.** דלגבי אהל המת בעינן תוך לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח (במדבר יט) משמע דיש לו פתח וכן לכל טומאת מגע: **וטמאות במשא הזב.** שהזב וטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן בתורת כהנים[3] מוכל כלי חרס אשר יגע בו הזב וגו׳ (ויקרא טו) ודרשינן התם זה הסטו וכיון דמטמי ליה הסט מאבראי לא בעי תוך וקסבר ת״ק כלי מינהו הואיל ומשתמשין בהן כמות שהן הלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטומאן: **ר״א אומר.** אין להם שום טומאה דלאו כלי מינהו: **נפי שנא נגמרה מלאכתן.** חקיקתן הא נחקקו מטמאות. מדאפלוג באלפסין אלמא לר״א חקיקה משויא להו מנא: **דחזי לקבולי מידי.** משנתחקקו ומיהו קודם חקיקה לא דסופן ליחקק: **לאוליירין.** ממחי חמין ומרתלאות ואע״ג דלצורך י״ט הן עושין: **מי שרי.** להחם והלא גזרו על הרחילה במסכת שבת (דף מ.[4]) ואפילו הוחמו מבעוד יום וכל שכן להחם חמין לא הותר מעולם: **להזיע.** מכניס הפחמים לתוכו ובני אדם נכנסין ומזיעין. וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו:

דקמתקן

מסורת הש״ם

[1] שבת קמו. עירובין לה. [תוספתא דשבת פט״ו], [2] [נקמן לג.] שבת [כח.] טו. קכד: קמג. ע״ש, [3] תוספתא דכלים פ״ג, [4] [בתוספתא ר׳ יהודה], [5] עדיות פ״ב מ״ה ע״ש, [6] ברכות כז:, [7] [רש״ש מ״ז], [8] עי׳ תוי״ט שפ״ד דכלים, [9] [מלורע מכילתא דזבים פרשתא ג], [1] [בקרא כתיב ומלי חרס], [2] [ודף לח:], [3] בתורת כהנים עיין רש״י ויקרא טו יב, [4] [מולין קכד: ועיין תוס׳ שבת פד: ד״ה שטהורים ורש״י שם ד״ה ודין ועוד רש״י ב״ק כה: ד״ה פכין], [5] [גיטין פח:], [6] [נדה דף ה:],

גליון הש״ם

גמ׳ אי״ר ר׳ מאיר היא. עיין ר״ש פ״ב מ״ד דכלים:

לעזי רש״י

קרוייזי״ל [קרוישו״ל]. מנורה.

מוסף רש״י

מסיקין בכלים. ביו״ט שהרי ראוין לטלטל וטלטלום ויתנם לתוך האור (שבת קכד:). ואין מסיקין בשברי כלים. דהוו להו מוקצין ולא חזו לטלטול (שם) אי: בשברי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו גולל (שם כח: קמג.). להזיע. נכנס להזיע מתמת חום בית המרחץ ולא נתן עליו מים, וקודם גזירה. עד שלא גזרו על הזיעה (ברכות כז:).

מוסף תוספות

א. פחיתת הנר ששוקע אצבעו בביצים ועושין בהן בית קבול. רשב״ם. ב. ואמאי אמרינן בגמרא מאן תנא דפחיתת כלי משוי ליה מנא. תר״פ. ג. ר״מ היא, דתנן כלי חרס. רשב״ם. ד. אין זה כלי חרס. שם. ה. [ו]צמיד פתיל הוא דמקבל טומאה בהיסט משום שיש לכלי תוך אלא שהוא צמיד פתיל. רנב״ר.

רבינו חננאל

ופרקינן הוא דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו״ט. ושבכלי בשבת מתיר אבל לא מתיר ומפקיע וחותך]. הא [סיפא] דלא כשמואל, דשמואל אמר חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד יו״ט ואחד שבת. ואוקמה שמואל לר׳ נחמיה דאמר אפילו טלית ואפילו תרוד אינו ניטל בשבת אלא לצורך תשמישן, לפיכך אסור בשבת ליטול סכין להפקיע או לחתוך בה, ואליבא דהאי תנא דתני דשני ליה לר׳ נחמיה בין שבות דשבת לשבות דיו״ט, אבל (סיפא) [רישא] דהא מתניתא מסייע ליה לשמואל דקתני (סיפא) [רישא] חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו״ט כשמואל. [**מתני׳**] אין פוחתין את הנר מפני שעושה כלי. ואמרינן מאן תנא דפחיתת

עין משפט
נר מצוה

כז א מיי׳ פ״ג מהלכות יו״ט הלכה יב סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ תקז סעיף ו:
כח ב מיי׳ פ״ד מהלכות יו״ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תקיד סעיף ז:
כט ג מיי׳ שם הל׳ ז סמג שם טוש״ע שם סי׳ תקב סעיף א:
ל ד מיי׳ וסמג שם טוש״ע א״ח סי׳ תקיד סעיף ח:
לא ה מיי׳ פט״ו מהל׳ כלים הלכה א:

רבינו חננאל (המשך)

הנר משוי ליה מנא, אמר רב יוסף ר׳ מאיר היא, דתנן כלי חרס מאימתי מקבל טומאה. ר׳ מאיר אומר משתיגמר מלאכתו, וכיון שפחת לו מקום לצוק בתוכו שמן, כבר נגמרה מלאכתו. וחכ״א עד שיצרפנו בכבשן. פירוש זה הנר אע״פ שהוא פתוח לקבל שמן, אין מוציקין בתוכו עד שיצרפנו בכבשן ויכשר להדליק בו. ודחה אביי להא דרב יוסף ואמר, דילמא עד כאן לא קאמר ר׳ מאיר התם משנגמרה מלאכתן הוי כלי ומקבל טומאה, אלא משום דאע״ג דלא חזי למיכל ביה ולאשתמושי בגויה עד שיצרפנו בכבשן, השתא מיהא חזי לאנוחי בגויה מידי. הכא האי נר קודם שיצרפנו בכבשן למאי חזי. ופרקינן הכא נמי כיון שעשה לו פתח חזי לקבולי ביה פשיטי. **רב אשי מתני לה הכי אמר רב יוסף ר״א בר׳ צדוק [היא].** דתנן אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב, ר׳ אלעזר בר׳ צדוק אומר אף טהורות במשא הזב, לפי שלא נגמרה מלאכתן, פירוש אילו אלפסין חירניות סתומות הן, דתניא אין פוחתין הלפסין סתומים, רשב״ג מתיר. **גרסינן** בירושלמי תני לפסין סתומין שעשאן מעיו״ט לא יפחתם ביו״ט מפני שהוא כמכשיר [כלי] ביו״ט, ורשב״ג מתיר, תמן תנינן ועל אלפסין חרוניות שהן טהורות כו׳, אתייה דיחתיאה דהכא כסתמא דתמן, ודיחתיאה דתמן כסתמא דהכא. וקי״ל כלי חרש סתום אינו מטמא באהל המת שנאמר וכל כלי פתוח, אבל מטמא במשא הזב כי כלי הוא אע״פ שאין פתוח, ור׳ אלעזר בר׳ צדוק אומר אינו כלי עד שיפתח, ופתיחתו היא גמר מלאכתו. **צעי חקלייתא.** פירוש קדירות של בעלי כפרים. ירושלמי ר׳ בא בשם רב יהודה בקעת סומכה בכותל בשביל שלא תסכסך. פירוש מלשון ליחכה ניירו וסכסכה אבניו. תני אין מכבין את הבקעת בשביל לחוס עליה, ואם בשביל שלא תעשן הבית או הקדירה מותר, א״ר חנינה אפילו לאוליירין שצריכין א״ר נסא ויאות כן אנן בשאין שם אויר, אבל יש שם אויר משליכה לאויר ודיו. אין עושין פחמין לחמם המרחץ בו ביום כדי להזיע, שהיתה שנויה קודם גזירה מותר. ירושלמי אמרין הדא קלוריתא שרי (מינה) [מושיף] ומכחל מינה ביו״ט. א״ר מנא כאן לשימור כאן לרפואה.

וקטמא שרי. פרש"י לגבלו ולטוח בו דלאו בר גבול הוא ותימה דאמרינן בשבת (דף יח.) דאפילו בנתינת מים על (ג) העפר בעלמא הוא חייב משום מגבל דקאמר התם אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האחרון חייב[א] וי"ל דהכא ר"ל קטמא שרי כלומר וקטמא שרי לסתום הסדקים של תנור שלא יוציא האור כמו שהוא יבש בלא נתינת מים עליו[ב] ועוד יש לומר דה"פ וקטמא שרי כגון שגבלו מערב יום טוב (ד) ושרי בלא ג' [גיבול]:

מלמטה למעלה אסור. משום דהוי דרך בנין וכן הוי טעמא דכולן וא"ת היכי מסדרין שלחן שאין לו רגלים על גבי ספסלים שלו דמתחלה משימין הספסלים ואח"כ משימין עליהם את השלחן י"ל דהוא"ל ואין להם מחיצות שרי וכל הני מיירי דאית להו מחיצות לגדדים המגיעות לארץ[ג] ותימה דאמר בשבת (דף לו: וסז) מחזירין קדרה על גבי כירה והתם (דף לח:) קאמר מאן דאית ליה מחזירין דאפילו בשבת מחזירין וי"ל דכל הך אינן אסורין אלא היכא שמתקן האהל והמחיצות אבל אם עשה האהל בלא מחיצות שרי והתם גבי כירה המחיצות היו עשויות מתחלה וכן פר"ח גבי ביעתא כגון שיש ביצים מכאן וביצים מכאן וא' על גביהן והאור תחת אוירן ולא כפי' רש"י שפי' ביצים שמסדרין על גבי אסכלא דכיון דליכא מחיצות לא הוי כעין בנין אלא גרע' כדפרישי[ד] וגם פוריא לא מיירי כגון

דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא [א]חותכה באור בפי שתי נרות אמר רב נתן בר אבא אמר רב [ב]מוחטין את הפתילה ביום טוב מאי מוחטין אמר רב חנינא בר שלמיא [ג](משמיה דרב) לעדויי חושבא תני בר קפרא [ג]ו' דברים נאמרו בפתילה ג' להחמיר וג' להקל להחמיר [ג]אין גודלין אותה לכתחלה ביו"ט ואין מהבהבין אותה באור ואין חותכין אותה לשנים להקל [ד]ממעכה ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי שתי נרות ואמר רב נתן בר אבא אמר רב עתירי בבל יורדי גיהנם הם כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל בעא מנייהו עסקא ולא יהבו ליה מזוני מיזן נמי לא זינוהו אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב [ד]ונתן לך רחמים ורחמך [ה]כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו ואמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו שנאמר [ד]נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חיין אינן חיים ת"ר [ה]ג' חייהן אינם חיים ואלו הן המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין מושלין בגופו ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק אפשר דמעיין במניה: **מתני'** [ו]אין שוברין את החרם ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח [ו]ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה [ו]ח[ו]ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת [ט]ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב ורבי אלעזר בר' שמעון מתיר: **גמ'** מ"ט משום דקא מתקן מנא ואין גורפין תנור וכירים תני רב חייא בר יוסף קמיה דרב נחמן [ז]ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו מותר דביתהו דר' חייא נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא אמר לה ר' חייא [ח]חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא [ט]א"ל רבא לשמעיה טוי לי (א) בר אווזא ואזדהר מחרוכא א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא אמר ליה אנן [י]ארקתא דפרת סמכינן [ל]והנ"מ (ב) הוא דצייריה מאתמול אמר רבינא [מ]וקטמא שרי: ואין מקיפין שתי חביות: אמר רב נחמן [נ]אבנים של בית הכסא מותר לצדדן ביום טוב איתיביה [ס]רבה לרב נחמן אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה אמר ליה שאני התם משום דקא עביד אהלא א"ל רבה זוטא לרב אשי אלא מעתה בנה אצטבא ביו"ט דלא עביד אהלא הכי נמי דשרי א"ל התם בנין קבע אסרה תורה בנין עראי לא אסרה תורה וגזרו רבנן על בנין עראי משום בנין קבע והכא משום כבודו לא גזרו ביה רבנן [ע]אמר רב יהודה [פ]האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכן מכותל התנור: **רפתא מעלייתא בעינא.** כלומר גרפי התנור: **טוי לי אווזא.** צלה לי אווז בתנור. שתנוריהם היו קטנים ופיהן למעלה ותולה הצלי לתוכו וסותם פיו והוא נצלה: **ואזדהר מחרוכא.** שלא יתמרך. כלומר גרוף את התנור שלא יהא בו בשוליו דבר גבוה כמו אריח או אבן שהוסק בתנור שנוגע בצלי ושורפו: **דמר.** רב אשי: **שרקין ליה תנורא.** עבדי אדוני טחין סביבות כסוי פי התנור בטיט שלא יצא חומו כשהצלי בתוכו שהרוח קשה לצלי ותימה לן מלתא משום דגבול טיט תולה לישה הוא: **ארקתא דפרת סמכינן.** על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו ליריכים לגבל טיט ששפת פרת טיט מגובל הוא: **והוא דלייריה מאתמול.** עשה בו סימן ונתקו ללד אחר: **וקטמא שרי.** לגבלו ולטוח בו דלאו בר גבול הוא: **אבנים של בית הכסא.** אבנים גדולות שמצדדין אותן להיות כמין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא: **דקא עביד אהלא.** שיש לו גג אבל הכא ליכא גג: **אצטבא.** כסא של בנין לבנים וטיט: **בנין עראי.** שאינו להתקיים: **והכא.** גבי בית הכסא משום כבוד הבריות לא גזור: **האי מדורתא.** היסק גדול שעושין לפני שריס כדרך בנין עושין לו כתלים מד' רוחות וסודרין עצים למעלה ודומה לאהל: **מלמעה למעלה.** לסדר העצים של כתלים תחלה לעשות עליהם הגג אסורין שדרך בנין הוא: **מלמעלה למטה.** להתחיל תחלה מן הגג ואח"כ יסדרו תחתיו עצי הכתלים שרי: וכן

[א] מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ז טוש"ע א"ח סי' תקיד סעיף ח: לג ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף י: לד ג ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ט: ה ומיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' יז ופ"י מהל' מתנות עניים הל' ב): לה ו מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ח ופכ"ג מהלכות שבת הל' ו סמג לאוין עח טוש"ע א"ח סי' תקח סעיף א וסי' שמ סעי' יג): לו ז מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' י טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ד: לז ח מיי' שם פ"ד הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף ג: לח ט מיי' שם פ"ה הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקכג סעיף ד: לט י מיי' שם פ"ג הלכה י טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ד: מ כ ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז: מא נ מיי' פ"ד שם הלכה יג ש"ע א"ח סי' שיב סעי' י טור שם סי' שטו): מב ס מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף א:

תורה אור השלם

1. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבָּךְ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח
2. נֹדֵד הוּא לַלֶּחֶם אַיֵּה יָדַע כִּי נָכוֹן בְּיָדוֹ יוֹם חֹשֶׁךְ: איוב טו כג

רבינו חננאל

ואין חותכין הפתילה לשנים ביו"ט כו'. ואוקימנה חותכה באור בפי שתי נרות. ופי' כגון שהיתה פתילה ארוכה מכניס קצה הפתילה בפי הנר, וקצתה האחרת בפי נר אחרת ומדליקה באמצע ומנתקת, ונמצאו שתי נרות דולקין. מוהטין הפתילה ביו"ט [מאי מוהטין] עדויי חשבה. פירוש המתעבה בקצה הפתילה כמין גחלת ומתעכב האורה, מותר לחותכה. **תני בר קפרא בפתילה ג' דברים להחמיר.** אין גודלין אותה לכתחילה ביו"ט, ואין מהבהבין אותה באור, ואין חותכין אותה לשנים. וג' דברים להקל ממעכה ביד, ושורה בשמן, וחותכה באור בפי שתי נרות. אמר רב **עשירי בבל יורדי לגיהנם.** כי הא דשבתי איקלע לבבל כו'. ואמר נמי כל המצפה לשלחן חבירו עולם חשך בעדו, שנאמר נודד הוא ללחם איה וגו'. ת"ר ג' (דברים) שחייהן אינם חיים. המצפה לשלחן חבירו, ומי שאשתו מושלת עליו, ומי (שאיסורין) [שיסורין] בגופו, ופשוטין הן. אין שוברין חרס ואין חותכין נייר לצלות בו מליח ביו"ט, משום דמתקן מנא. ואין גורפין תנור וכירים, ואם אי אפשר לו לאפות אא"כ גורפו מותר. שרקין ליה תנורא. פירוש טחין פי התנור בטיט כאשר נותנין הפת או הצלי בתוכו. א"ל רב אשי לרבינא אנן ארקתא דפרת סמכינן לה. כלומר אין אנו גובלין טיט ביו"ט, אלא נוטלין מן העפר המלוחלח אשר על שפת נהר שהוא כעין טיט וגבו טחין פי התנור, וזה הטיט שבשפת פרת מערב יו"ט מכינין אותו. ואפר כירה מותר לגבל ולטוח בו שאינו בן גיבול. אין מקיפין ב' חביות, אחת מיכן ואחת מיכן לשפות עליהן הקדירה. ירושלמי משום בונה, שנמצא עושה כמין כירה ועליה הקדירה אהל, אבל אבנים לבית הכסא מותר לצדדן אחת כנגד אחת. אמר רב יהודה האי מדורתא (ממטה למעלה) [מלמעלה למטה] שרי. פירוש דרך בנין, [אסור כגון שנתן עצים בארץ ואחרים על גבן], אבל אם אחז העץ למעלה ונתן אחר תחתיו ועוד אחר תחתיו עד שמגיע למטה בקרקע כיון שאינה דרך בנין מותר.

מסורת הש"ס

[ג] [גי' הערוך מוהטין ועיין בשבת ל.], [ב] [בהרא"ש ליתא וכן בערוך ערך הט ליתא אלא הכי איתא מאי מוהטין עדויי חשובין], [ג] [תוספתא פ"נ], [ד] [שבת קנז.] ועי"ש אמנם גיר' רש"י דהכא דגרס בד"ה כאשר נשבע לאמותיך מי שיש לו רחמים וכו' אתיא שפיר דהכא מכאשר נשבע לאמותיך קדרים], [ה] [פסחים קיג: ע"ש ובתוס' שם], [ו] שבת קכד., [ז] [לעיל כט:], [ח] שבת קמב:, [ט] [בס"י הגי' רבא], [י] עירובין קא., [כ] [לעיל כח:], [ל] [עיין תו"ט למהרש"ל מלא לין], [מ] [לקמן לג.], [נ] רש"ל. [ס] א"ל לייריה ועיין בהרא"ש, [ע] [וע"ע תוס' שבת דף קלח. ד"ה כספא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' טוי לי אווזא כ"ל ותיבת בר נמתק: (ב) שם הג"מ דלייריה כ"ל ותיבת הוא נמתק: (ג) תוס' ד"ה וקטמא וכו' על האפר בעלמא הוא: (ד) בא"ד שגבלו מעיו"ט ושרייה בלא גבול:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואין סומכין וכו' אצל כל תשמיש. עיין לקמן דף לג ע"ב כרש"י ד"ה לא יטול:

לעזי רש"י

גראדיל"א [גרדי"ל]. אסכלה. פרימבר"א. לדחוק. טרפיי"ד [טריפיי"ד]. חצובה (בעלת שלוש רגליים).

מוסף רש"י

חותכה באור בפי שתי נרות. שאם היתה מרוכה, על ידי שינוי מותר לחתכה, שמכניס קצה הפתילה בפי הנר אל קצה (ל"ל וקצה) השני בפי נר אחר ומדליקה באמצע ומתנתקת ונמצאו שתי נרות דולקין (האורה ח"א סי' שסז). **האי מדורתא.** היסק גדול, מלמעלה למטה. לאחוז העצים העליונים באויר ולאחת מתחתונים מלמטה, שרי. ביו"ט לאין זה בנין אהלים, מלמטה למעלה אסור. לתת התחתונים תחלה לצדדין ברצוא כדרך שעושין לפני הסריס ולסדר עליונים למעלה דהייגו כעין בנין אהל וגגו, אסור. אבל גרסינן מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכך מצאתי בתשובת הגאונים וכן עיקר (ערוך קא.).

מוסף תוספות

א. ועוד מוכח התם בפרק מי שהחשיך (דף קנה:) דמיחייב טפי במידי דלאו בר גיבול דנתינת מים זהו גיבולו. ולא"ש סימן ט. ולא עוד אי לאו בר גבול הוא כ"ש שאסור דמשעת נתיצתו במים חייב דשרייתו זהו גיבולו. דשבת ל. ב. וקמ"ל דלא גזרינן שמא יגבל בי"ט. תוס' שבת יח. ד"ה אבל דיו. ג. שלא יתכן לאסור אם לא יהיו הרגלים ארבע דפים מחוברים בארבע דופני התיבה שאין העולם נזהרים ליתן השולחן על גבי הרגלים בשבת. שלטי הגבורים דף יח. אות ה.

וכן ביעתא. ביצים גסות הנתונות ע"פ כלי חלול כעין טרפי"ד או על האסכלא אין מושיבין את הכלי תחלה ואח"כ יסדר עליו אלא יאחזנו בידו ויושיב הביצה עליו ואח"כ יושיב הכלי על הגפלים אלא יעשנו כסדר בנין: **וכן קדרה.** שמושיבין על ב' חביות לא יקיפנה תחלה ואח"כ יושיב הקדרה עליהם אלא העליונה יתלה באויר ויאחזנה בידו ויסדרו החביות תחתיה סביב: **וכן פוריא.** מטות השרים שפורקין אותן ומחזירין לא יזקוף הכרעים תחלה לתת הארוכות בכרעים ואח"כ יפרוס העור למעא שאוכבין עליו אלא פורס העור תחלה ויאחזוהו בני אדם בידיהם ואח"כ יציאו הארוכות ויקשרו הרצועות של עור בהן ואח"כ יזקפו הכרעים ויתנו הארוכות לתוכן: **וכן חביתא.** חביות שמסדרים באוכר ומושיבין אחת על גבי שתים: **בדלת ס"ד.** ומי זה הסומך קדרה בדלת והלא תשבר: **אימא וכן בדלת.** אין סומכין אותו בבקעת: **ור"ש מתיר.** דלית ליה מוקצה: **בהא אפי' ר"ש מודה.** כלומר הך פלוגתא לאו במוקצה היא ואפי' ר"ש מודה כת"ק דאסור ולא משום מוקצה אלא גרמא כמוליכה ממקום למקום שהוא צריך להנהיגה הרבה כגון למכור בשוק: **חגגא.** מחול ועל שם שבני אדם סובבים והולכים בשוק כעין סובבות במחולות קרו ליה חגגא: **חזרא.** ענף עץ שהוא חד כקוץ ורואי לתקעו בגלי כמין שפוד ונלגלת בו: **ר"נ אסר.** ביו"ט משום דמוקצה ניתנו לטלטל אלא עשאו לכלי מבעוד יום: **כרטיבא.** שאינו ראוי לטלטלו אפי' להסקה דכ"ע לא פליגי דאסור: **מה לי נגלות בו.** לתחבו לתוכו: **מה לי נגלות בגחלתו.** הרי ראוי לטלטלו לעשותו גחלת ונולה בה: **והלכתא כו'.** הך הלכתא אליבא דמאן דאית ליה מוקצה אקבע. אבל אנן כר"ש ס"ל בין במוקצה בין בדבר שאינו מתכוין וכר' יהודה במכשירי אוכל נפש וכולהו שרו בין חזרא בין סמיכת קדרות והקפת חביות ומדורתא וקדרה וכל האמורלים שאסרו את אלו למעלה תלמידי דרב הוו ורב סבר לה כרבי יהודה במוקצה ואנן קיימא לן כרבי שמעון: **דרש רבא כו'.** דכרבי יהודה ס"ל: **לדיר.** דיר עגלים: **אוד.** עץ לעשות אוד לתנור פורגי"ן בלע"ז וטעמא משום דלא אתנו אלא להסיק אא"כ נעשה כלי מבעוד יום: **ואוד שנשבר.** ביו"ט: **ושדי מעיה לשונרא.** השלך בני מעים לחתול ולר' יהודה אסור לטלטלו ולתתו לחתול דמאתמול מוכן לאדם היה ולא לכלבים דקאמר אם לא היתה נגילה מע"ש אסורה: **כיון דמסרחי.** אם יניחם לערוך מחר והיום לא היה צריך להם מאתמול דעתיה עלוייהו להשליכם לחתול: **מתני' נוטל אדם קיסם משלפניו.** ממה שלפניו בבית: **לחצוץ בו שיניו.** ליטול בשר החוצץ בין שיניו בורגי"ר בלע"ז. ומשלפניו לאו דוקא דלר"ש אף מן האחר נמי דקאמר כל מה שבאחר מוכן הוא וריחא לא אתא לאשמועינן אלא היתר טלטול עצים אף אלא להסקה דאפלוג רבנן בה כדלקמן[ד] בברייתא בגמרא והא דנקט משלפניו משום דבנן דפליגי דאפילו משלפניו להדליק אין לחצוץ לא: **מגבב.** קסמין דקין וקשין מן האחר ומדליק בהן: **והא"ל מגבב משלפניו ומדליק.** אבל מן האחר לא הואיל ודקין הן וטורח לקוששן מאתמול אלו להכי קיימי ודקאמרת נוטל קיסם[ה] לחצוץ שניו (ג) (מאתמול) אנן אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק דלא נתנו [אלא] להסקה ובתרתי פליגי: **ואין מוליאין אם האור.** משום דמולד: **מן המים.** נותנים מים בכלי זכוכית לבנה ונותנו בתחה כשהשמש חם מאד והזכוכית מוליאה שלהבת ומביאין נעורת ומגיעים בזכוכית והיא בוערת כך שמעתי[ו] בפיוט יוצר שיסד אחד מגאוני לומברדיא"ה: **מן הצפר.** קרקע קשה כשחופרים אותה מוליאה אור כעין גרגישתא שלנו ממקום מחפורת שלה: **רעפים.** טייבלו"ש: **אין מלבנין.** באור. ובגמרא[ז] מפרש טעמא: **גמ' אוכלי**

וכן ביעתא [א] וכן קדרה וכן פוריא וכן חביתא ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת בדלת ס"ד אלא אימא וכן הדלת: תנו רבנן אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת [ב] לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה ורבי שמעון מתיר ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביו"ט ור' אלעזר בר' שמעון מתיר לימא ר' אלעזר בר' שמעון כאבוה סבירא ליה דלית ליה מוקצה לא בהא אפילו ר' שמעון מודה משום [ג] דמחזי כמאן דאזיל לחנגא: חזרא רב נחמן אסר ורב ששת שרי ברטיבא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי ביבשתא מאן דאסר אמר לך לא נתנו עצים אלא להסקה ומאן דשרי אמר לך מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלתו איכא דאמרי ביבשתא כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי ברטיבתא מאן דאסר דלא חזי להסקה ומאן דשרי אמר לך הא חזי להיסק גדול [ד] והלכתא יבשתא שרי רטיבתא אסור [ה] דרש רבא [ו] אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר אסור להסיקו ביו"ט [ז] לפי שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים למימרא [ח] דרבא כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה והא אמר ליה רבא לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא התם כיון דמסרחי מאתמול דעתיה עלויה: **מתני'** ר' אליעזר אומר [ט] נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו ומגבב מן החצר ומדליק בכל מה שבחצר מוכן הוא וחכמים אומרים [י] מגבב משלפניו ומדליק [יא] אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן [יב] העפר [יג] ולא מן הרעפים ולא מן המים [יד] ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן: **גמ'** אמר רב יהודה

אוכלי

כגון מטה שלנו שאין לה מחיצות אלא שיש לה מחיצות אף תימה דאמר בשבת (דף קנט:) האי פרווניקא [מ] (אפלגא) דכובא [נ] אסירא והתם המחיצות היו עשויות כבר וי"ל דשאני התם הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל[א] פרש"י דרב יהודה דהכא ס"ל כרבי יהודה דאוסר מוקצה ודבר שאין מתכוין אבל אנן ס"ל כר"ש ודבר שאין מתכוין מותר ודוחק הוא לומר דכל הני מילתא דלא כר"ש אלא נראה לומר דאפילו ר"ש מודה דהואיל הכא אסור דהא דא"ר שמעון דבר שאין מתכוין מותר היינו כגון שעושה דבר שאין מתכוין לעשותו אבל הכא מתכוין לעשות מה שהוא עושה: **והלכתא יבשתא שרי רטיבא אסור.** פרש"י דהלכתא אקבע אליבא דמאן דאית ליה מוקצה ולא נתנו עצים אלא להסקה אבל אנו דקי"ל כר"ש שרי אפי' חזרא רטיבא ודוחק הוא לומר דר"ש פליג אמאי דפסיק הש"ס[ב] וי"ל דאפילו לר"ש דהני דאית ליה שנתנו עצים אלא להסקה היינו בדבר הראוי להסקה אבל רטיבא אין ראוין להסקה: **דרש רבא וכו'.** פירש רש"י דכר' יהודה ס"ל וע"כ לא תכנס ליטול אוד אלא נתנו עצים אלא להסקה [ג] ודוחק הוא לומר דהש"ס קיימא דלא כהלכתא אלא ולאי דאפילו ר' שמעון מודה דאסור משום דהוי כתקוני מנא:

ושדי מעיה לשונרא. פירש"י דלרבי יהודה הוה אסור לטלטלן ליתן לחתול דמאתמול מוכן לאדם הוה ולא לכלבים וא"ר יהודה דאם לא היתה נגלה מעיו"ט אסור ליתן לכלבים וגם אינו ראוי ליתן לאדם לפי שאין דרך בני אדם לאכול בני מעים ביו"ט דבלאו הכי יש להם הרבה לאכול וא"ת וכי משום שאינו אוכל מהן הוו מוקצין א"כ היכי מטלטלין בשר חי דחזיא לכוס במסכת שבת (דף קכח.) הא אינו אוכל מהן משום שיש לו הרבה לאכול וי"ל דמיירי שכבר הסריחו ולא הוי חזי לאדם ולר' יהודה היה אסור ומשני כיון דמסריחי כלומר כיון דולאי מסריחי דעתידין להסריח דעתו לכלבים: **רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו.** [ג] פירש"י לאו דוקא משלפניו דה"ה משלאחריו נמי דקתני כל מה שבאחר מוכן הוא אלא נקט משלפניו משום רבנן דפליגי אא"כ דשרו דוקא להדליק אבל לחצוץ בו שניו לא ותימה דהא משמע בפרק המוליא (שבת דף פא: ושם) דלדוקא קתני דבעי התם אבנים של בית הכסא מהו להעלותן אחריו לגג וקא פשיט ליה דשריא ופריך מיתיבי ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו דדוקא משלפניו אבל בכל האחר לא ואת אמרת דיכול להעלות לגג וי"ל דאה"נ דודאי דוקא קאמר כדמשמע התם ואף על גב דקאמר כל מה שבאחר מוכן הוא היינו דוקא גבי אכילה משום דאדם קובע לו מקום לאכילתו והיה לו להכין אבל גבי אש לא שייך דפעמים שאינו עושה מדורה ביו"ט וכן מחלק התם בין אבנים לקיסם: **וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק.** פרש"י דבתרתי פליגי דאפילו להדליק דוקא משלפניו ולחצוץ שניו אפילו משלפניו לא בעצים לא נתנו אלא להסקה וקשה לפירושו דחכמים סבירא להו דלא כהלכתא דפליגי בפלוגתא דרבי שמעון ורבי יהודה לכן נ"ל דטעמא דרבנן דלכך אסור לחצוץ שניו גזירה משום שמא יקטוס וכן מסיק נמי בגמרא:

פטור

קיסם לחצות בו שיניו ומגבב מן החצר ומדליק. וחכ"א מלפניו מגבב ומדליק.

[ה] [סוכה מ. גדרים סב: ב"ק קב.], [ו] [שבת מד:], [ז] שבת קמג., [ח] [געיל נב. וש"כ], [ט] [שבת קמב:], [י] שבת פא:, [יא] במשנה שבמציעות ליתא ועי' תוי"ט), [יב] [ע"ב], יקיפסן), [יג] ע"ב], [יד] [משלפניו], [טו] ע"ב], [ט] [ע"ב], [יז] ע"ל בפירוש ספר יצירה. שכן נמצא מפורש בפי' לספר יצירה לר' שבתי דונולו הרופא מלומברדיא זצ"ל, [יח] [ע"ב], [מ] [ע"ל אכולי],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ולא מן הצפר ולא מן המים כל"ל ותיבות ולא מן הרעפים נמחק: (ב) רש"י ד"ה וחכ"א כו' לאוקי שניו אגן אית לן כל"ל ותיבת מאתמול נמחק: (ג) תוס' ד"ה מלמטה וכו' האי פרווניקא אפלגא דכובא שרי אכוליה כובא אסירא והתם:

גליון הש"ם

מתני' ולא מן הרעפים. בכי"ף ולא"ש ליתא ועיין בתוי"ט: תוס' ד"ה דרש כו' ודוחק הוא לומר. עיין מהרש"א ועיין תשובת מהרשד"ש ס"א סי' י"ד:

לעזי רש"י

טרפי"ד [טריפיי"ד]. חצובה (בעלת שלוש רגליים). פורגי"ן [פורגו"ן]. שפוד לחתיית נחלים. בורגיי"ר [פוריי"ר]. לחצוץ את שניו. לומברדיא"ה [לונברדיא"ה]. לומברדיה (איזור בצפון איטליה). טייבלו"ש [טיולי"ש]. רעפים.

מוסף רש"י

שמסיקין בכלים. ביו"ט שהרי ראויין לטלטל ויטלנלה ויתנם לתוך האור (שבת קכד:). ואין מסיקין בשברי כלים. דהוו להו מוקצין ולא חזו לטלטול (שם) לו: בשבתי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו עולד (שם כח: קמג.) דהשתא לא חזו לטלטול ולא משום דחזו לאדם דאתמול לא להכי קיימא (לעיל לב.). טוי לי בר אווזא. ביום טוב, ושדי מעייה לשונרא. אלמא מטלטל להו משום שונרא, ואע"ג דהאידנא לא חזי לאדם, דלאו אורח לעבא למיכלא ביום טוב, ומיהו מאתמול לאדם הוו קיימי (שבת קמב:). כיון דמסרחי. מעייא לא מלגע ליה עד אוכלא, מאתמול דעתיה עלויה. לשונרא, וכיון הוא דמשמשות נמי מוכן לבהמה הוא (שם קמג.). נוטל אדם קיסם משלפניו. קסמין דקין וקשין מן האחר ומדליק בהן. אבל מן האחר לא הואיל ודקין הן וטורח לקוששן מאתמול אלו להכי קיימי ודקאמרת נוטל קיסם לחצוץ שניו (ג) (מאתמול) אנן אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק דלא נתנו [אלא] להסקה ובתרתי פליגי: ואין מוליאין אם האור. אם אינו מבקש לצלות ביצים בענין הזה הוא עושה, אוחז העליונה ונותן אחרת תחתיה. וכן [פוריא] אוחז את הקרשים ומניח את הרגלים. אין סומכין הקדרה שלא תפול בבקעת, וכן אין סומכין דלת בבקעת, שלא נתנו עצים אלא להסקה, ור' שמעון מתיר. ואסיקנא ר' שמעון אינו מתיר אלא כגון זה, אבל להנהיג בהמה ביו"ט במקל אוסר, משום שנראה כהולך לדרך רחוקה. פירוש חיידא. ממיני קוצים. מהו ליטול מהן עץ כמין שפוד לצלות בו צלי. ואסיקנא והילכתא יבישא שרי רטיבא אסור. דרש רבא לא תכנס אשה לבין העצים ליטול מהן עץ להכינו אוד, שנמצאת עושה כלי. ואוד שנשבר ביו"ט אסור להסיק בו ביום, שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. למימרא דרבא כר"י סבירא ליה באיסור שברי כלים, והא רבא אמר לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא דלא כר' יהודה, דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן. ודחינן התם נמי מוכן הוא, דכיון דמסרחי מאתמול הוה בדעתיה למשדינה לשונרא. [מתני'] ר' אליעזר אומר נוטל אדם

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' טו טוש"ע ס"א סי' תקב סעיף ג וסי' שטו סעיף ו:

מד ב מיי' שם פ"ב הל"ג טוש"ע שם סי' תקב סע"ג בהג"ה:

מה ג מיי' פ"ד שם הלכה יא סמג לאוין עה טוש"ע ס"א סי' תקז סעיף ג:

מו ד מיי' פ"ב שם הלכה יד סמג שם טוש"ע או"ח סי' תקח סעיף ג:

מז ה מיי' פ"ד שם הלכה ז סמג שם טוש"ע או"ח סי' תקב סעיף ז:

מח ו מיי' שם פ"ג הלכה יא טוש"ע ס"ח סי' תקח סעיף ז:

מוסף תוספות

א. ובנין גמור הילכך אסור אפי' בלא עשיית דפנות אבל קדרה דלא דמי לאהל כולי האי לא אחמור לאסור בלא עשיית דפנות. תוס' הל"ש שבת לו: ד"ה ס"ש אומרים. ב. ועוד שקשה הדבר לומר שיכללו בגמרא כללי בהלכתא ואמרינן הלכתא רטיבא אסור ויבשתא שרי ולישנא דגמרא הוא דלא תלי לה בחד מהנך אמוראי ונימא דליתא, בכי הא לא אשכחן בשום דוכתא. דשב"ש. אבל לרש"י קשה דרב אשי יקבע הלכתא בש"ס דלא קי"ל הכי. ל"ש סימן יב. ג. [עי' בתפ"פ ד"ה נוטל עי"ש כל התוס'].

רבינו חננאל

וכן אם מבקש לצלות ביצים בענין הזה הוא עושה, אוחז העליונה ונותן אחרת תחתיה. וכן [פוריא] אוחז את הקרשים ומניח את הרגלים. אין סומכין הקדרה שלא תפול בבקעת, וכן אין סומכין דלת בבקעת, שלא נתנו עצים אלא להסקה, ור' שמעון מתיר. ואסיקנא ר' שמעון אינו מתיר אלא כגון זה, אבל להנהיג בהמה ביו"ט במקל אוסר, משום שנראה כהולך לדרך רחוקה. פירוש חיידא ממיני קוצים. מהו ליטול מהן עץ כמין שפוד לצלות בו צלי. ואסיקנא והילכתא יבישא שרי רטיבא אסור. דרש רבא לא תכנס אשה לבין העצים ליטול מהן עץ להכינו אוד, שנמצאת עושה כלי. ואוד שנשבר ביו"ט אסור להסיק בו ביום, שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. למימרא דרבא כר"י סבירא ליה באיסור שברי כלים, והא רבא אמר לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא דלא כר' יהודה, דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן. ודחינן התם נמי מוכן הוא, דכיון דמסרחי מאתמול הוה בדעתיה למשדינה לשונרא. [מתני'] ר' אליעזר אומר נוטל אדם

פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא. פרש"י תשובה גדולה חזרת להשיבני דאפי' פטור אבל אסור קא קשיא לי כ"ש דחייב חטאת קא קשיא לי אבל לא קשיא כלל דהתם מיירי בקשין שאינן ראויין למאכל בהמה וקשה מאי מאריך בלשונו השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי לשני ליה לאלתר התם מיירי בקשין וע"ק דמשמע דבקשין מתסר לרב יהודה ובסמוך מתיר רב יהודה אף להריח דאמר דמפשח ויהיב אלותא וכו' ואר"ת דגרסי' כגרסא דר"ח דגרים א"ל וה"פ דרב יהודה משיב לרב כהנא פשיטא דהברייתא נשנית בטעות דהא הא דקאמר פטור אבל אסור קא קשיא לי דאדרבה מותר לגמרי ואפי' לכתחלה[א] חייב חטאת מבעיא כ"ש דנשנית בטעות כיון דקתני חייב חטאת וא"ל רב כהנא לרב יהודה מאינו לשנויי לך דהברייתא מיירי בקשין שאין ראויין כלל למאכל בהמה ולכך זהו דלהריח פטור אבל אסור לחצוץ בו שניו חייב חטאת אבל לדידך קשה דבקשין נמי קא אמרת דמותר להריח כדקאמר מפשח ויהיב אלותא וכו' ומ"מ רב יהודה לא הוה מודה ליה דרב יהודה ס"ל דלחצוץ שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה אף על גב דקשין הן להריח מותר:

כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח לן בו'. ומיירי להריח כדמסיק דסבר כרבנן דאמרו התם גבי לחצוץ שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה ולא גזרו שמא יקטוס וא"ת למה נמנעו כשאל יו"ט במ"ש מלהריח בשמים משום שמא יקטוס והא לא חיישינן כדמוכח הכא אליבא דרב יהודה דס"ל כרבנן וגם אין שייך לפרושי טעמא משום אש גיהנם שמתחיל לשרוף ולהסריח ולכך מברכינן בכל מ"ש דעלמא וכשאל יו"ט במ"ש אז אין האש מתחיל לשרוף ולהסריח ולכך לא מברכינן דהא גם ביו"ט שובת דא"כ גם במולאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים וגם אין לפרש דהא דמברכינן אבשמים במ"ש משום נפש יתירה שאבד ומריח הבשמים ומישב דעתו עליו וכשאל במ"ש אז אינו מפסיד נפש יתירה דביו"ט אית ליה נשמה יתירה דא"כ במולאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים ואי ליכא הני טעמי א"כ מ"ט דמברכינן אבשמים במ"ש וי"ל דלעולם טעמא דמברכי' אבשמים במ"ש הוי משום נשמה יתירה[ב] וביו"ט ליכא נשמה יתירה א] וא"ת אמאי לא מברכינן אבשמים כשאל יו"ט להיות במ"ש[ג] כיון דיש לו מאכלים חשובים וטובים[ד] מישב דעתו ממילא בלא ריח בשמים[ה]: **כי תניא** ההיא במוסתקי. מזופפת ורעועה פירש רש"י דלא חיישינן לתקון כלי דהואיל ורעועה הרבה יאוס עליה דשמא יקלקל החבית ועושה נקב לכל הפחות שיוכל וה"ר יצחק פירש במסכת ערובין (דף לד: ושם בד"ה ואמאי) דכיון שהם מדובקים בזפת ואין החתיכות שלמות[ה] לא הוי שום תקון כלי: הכא הנשברים כך אמר לי רבי שמואל המכונה חסיד מן ברבשט"א וכיון דרעועה היא ליכא למגזר בה שלא יתכוון לעשות כלי: שלרין

[א] אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי איתיביה רב כהנא לרב יהודה [ב]במטלטלין עצי בשמים להריח בהן ולהניף בהן לחולה ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו ואם קטמו פטור אבל אסור [ג]לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא אלא כי תניא ההיא בקשין קשין בני מלילה נינהו חסורי מחסרא והכי קתני מוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו בד"א ברכין אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת תני חדא קוטמו ומריח בו ותניא אידך לא יקטמנו להריח בו אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ברכין הא בקשין מתקיף לה רב אחא בר יעקב בקשין אמאי לא מאי שנא מהא דתנן[ד] השובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ועוד הא רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרוייהו כי הוינן בי רב יהודה [ה]הוה מפשח ויהיב לן אלותא אלותא אע"ג דחזיא לקתתא דנרגי וחציני לא קשיא הא ר"א הא רבנן דתניא ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו וחכ"א לא יטול אלא מאבוס של בהמה ושוין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו הדלת בשוגג בשבת [ה]חייב חטאת במזיד ביו"ט סופג את הארבעים דברי ר"א וחכ"א [ו]אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות ר"א דקאמר התם חייב חטאת הכא פטור אבל אסור רבנן דקא אמרי התם פטור אבל אסור הכא מותר לכתחלה ולית ליה לרבי אליעזר הא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי אמר רב אשי כי תניא ההיא [ז]במוסתקי: ומגבב מן החצר: ת"ר מגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשה צבורין צבורין ורבי שמעון מתיר במאי קא מפלגי מר סבר מחזי דקא מכניף למחר וליומא אחרינא ומ"ם קדרתו מוכחת עליו: אין מוציאין את האור וכו': מ"ט משום דקא מוליד ביום טוב: ואין מלבנין את הרעפים: מאי קא עביד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקינן מפני

שצריך

מתכוין לעשות כלי איכא חיובא דאורייתא וכי לא מתכוין לא גזור רבנן לכתחלה: **כי תניא הכי.** דמותר: **במוסתקי.** חבית שבורה שמדבקין שבריה בשרף של עץ שקורין ש"ף שעושין הימנו זפת וקורין אותו ריישי"א וריחו דומה לריח לבונה ובלשון ערבי קורין אותו מוסתק"י ומדבקין בו קערות חרס

[ד] [תוספתא שבת פ"ז], [ה] שבת קמו., [ו] [וע"ע תוס' פסחים קג: ד"ה רבי],

גליון הש"ס

גמ' הוה מפשח. וכן בלשונא דמתני' אינן שנפשח פ"ד מ"ו דשביעית: **שם** וחכ"א אחד זה ואחד זה. עיין שבת דף קמו ע"ב רש"י ד"ה שמא יקוטס:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה כי הוינן וכו' וכיו"ע ליכא נשמה יתירה. נ"ב עיין רש"ס בפסחים דף קג ע"ב בד"ה ומנוחל אמר ינה"ק וכו' בסה"ד:

לעזי רש"י

ונטליי"ר [וינטי"ר]. להניף באוויר. איישבריי"ר [אישינבריי"ר]. לגזום, לדלל. פליישי"ץ [פליישיי"ר]. לכופף. דולוויי"ר [דולידויר"א]. מעצד (מעין גרזן). ש"ף. אשוח. ריישינ"א [ריישינ"א]. שרף-עץ. ברבשט"א. ברבסטרו (עיר בארגוניה שבספרד).

מוסף רש"י

שובר אדם את החבית. מלאה גרוגרות, בסכין או בסעיף, לאכול ממנה גרוגרות. דאין במקלקל שום איסור בשבת, **ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי.** לנוקבה יפה בפתח נאה (שבת קמו.).

מוסף תוספות

א. כ"ש דקתני חייב חטאת דליכא מאן דלימא הכי, אלא ודאי ברייתא שבשתא היא ולא תותבן מינה. רשב"ם. ב. ובמוצ"ש פוסקת כדאמרינן בפ"ב (לעיל טו.) והגוף נחלש. מר"פ. ג. הוא שמח מחמת שמחת יו"ט ותענוג המועד ואינו מרגיש באיבוד יתירה. תוס' רי"ד פסחים קג: ד"ה שם אמר רב. ד. לבו נהנה ונפשו מתרחבת כשרואה המאכלים הטובים והתענוגים. מר"פ. ה. דמחמת גריעותו לא חיישינן שיתכוון לעשות כלי. תוס' הרא"ש עיכובין לד: ד"ה הכא.

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אוכלי בהמה אין בהן משום תיקון. ומותבינן עליה מטלטלין עצי בשמים להריח ולהניף לחולה כו'. ופרקינן כי תניא ההיא בקשין. קשין בני מלילה נינהו. ואוקימנא הכי מוללו ומריח בו, קוטמו ומריח בו, בד"א ברכין, אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור, לחצות בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת. תני חדא קוטמו ומריח בו, ואוקימנא ברכין. ותניא אידך לא יקטמנו ואוקימנא בקשין. ואקשינן בקשין אמאי לא, והא תנן שובר אדם חבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי, ועוד הא רבה ורבין בני רב אדא אמרי דרב יהודה הוה מפשח ויהיב להו אלוותא קציעות שמעשנין בהן, ואע"ג דהוו קשין וחזו לקתתא דנגרי וחציני. ופרקינן אלא לא קשיא הא דתני קומטו רבנן, והא דתני לא יקטמנו ר' אליעזר, דתניא ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו, וחכ"א לא יטול אלא מן האבוס של בהמה, ושוין שלא יקטמנו בין ממה שנטל לפניו ובין מה שנטל מן האיבוס של בהמה, ואם קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת בשבת, בשוגג חייב חטאת, ביום טוב במזיד לוקה (מ)דברי ר' אליעזר. וחכ"א אחד זה ואחד זה בין ביו"ט בין בשבת אינו אלא משום שבות, ר' אליעזר דקתני התם קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת חייב חטאת, הכא לא יקטמנו לכתחילה להריח בו, ואם קטמו פטור אבל אסור, ורבנן דאמרי אפילו קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת אינו חייב אלא משום שבות, הכא קוטמו להריח בו לכתחילה. פירוש במוסתקי כמו קציעות מהודקין בתוך החבית. פיסקא אין מוציאין אור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים, מ"ט דמוליד ביו"ט. ואין מלבנים הרעפים לצלות עליהן בשר, ופירוש אין מצרפין הקדירות באש, ואוקמה ר' יוחנן דמתכוין לבודקם אם מקבלין האור, כלומר אם נגמרה מלאכתן ולא יתבקעו.

שצריך לבודקן. אם יוכלו לקבל [ח] לבונה הלכך ביו"ט לא דלמא פקעי ואשתכח דטרח שלא לצורך: **ואמרי לה שצריך לחסמן.** להקשותם. בהסק ראשון הם מתחזקין ומתקשים הלכך אע"ג דלצורך יו"ט נמי הוא דהא צולין עליהם מיהו כיון דבהסק זה נעשה כלי אסור: **תנן הסם.** בחלו טרפות: **דרסה וטרפה בכותל.** אדם שדרס על העוף או שזרקו וחבטו בכותל: **או שרצצתה בהמה ומפרכסת.** ואינה יכולה לעמוד: **ושהתה מעת לעת.** יוסי א' שלש ושחטה כשרה: ה"ג **א"ר אלעזר בר' יוסי משום ר"א בן אנטיגנוס צריכה בדיקה.** כי שהתה מעת לעת נמי צריכה בדיקה לאחר שחיטה שמא נשתברו רוב גלעותיה או נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או אחד משאר מיני טרפות. ושהייה דמעת לעת אלטריך דאי לא שהתה אע"פ שבדקה ולא מצא סימן טרפות טרפה שזו היא אחת משמנה עשרה טרפות ונקרא רסוקי אברים שאבריה מתפרקין כולן ואע"פ שאין רוסס ניכר בה וזהו סימנה אם שהתה מעת לעת בידוע שלא נתרסקו אבריה דקיים להו לרבנן מסיני דרסוק אבריה אינה חיה מעת לעת אבל שאר מיני טרפה חיה כל שנים עשר חדש: **מהו לשחטה ביו"ט.** מי חיישינן הואיל וצריכה בדיקה ואיתיליד בה רעותא: **מי מחזקינן רעותא.** בגוה משום חשש איסור מלאכה ביו"ט דלמא משתכח טרפה ומצא שוחטה שלא לצורך. בשלמא שאר בהמות אע"ג דמחמרינן אנפשין ובדקינן מיהו סמכינן ארובא ורוב בהמות אינן טרפות הכא מאי: **ביו"ט.** כלומר משום חומר מלאכה ביו"ט: **מפני שצריך לבדקן.** וחיישינן דלמא פקעי. אלמא מחזקינן רעותא משום חומר יו"ט שלא ללבן: **מפני שצריך לחסמן.** ולא משום חשש פקיעה אלא דודאי משוי ליה מנא בהסק זה: **שופת את הקדרה.** מושיבה רקיע על האור: **מגים.** מגבר בכף שקורין קומיבר"א: **כולן חייבין.** מביא את האור משום מבעיר את הגחלת דכשהוא מוליכה היא מתלבה מרוח שליכתו. ומביא את העצים לאור משום מבעיר. שופת קדרה לקמיה מפרש מאי עביד. נותן מים ותבלין ומגיס משום מבשל שאף הוא אב מלאכה: **דאייתי אור מעיקרא.** כולהו עבדי מעשה כדפרישית: **דאייתי אור לבסוף.** איהו הוא דעבד והכי נמי עבדי מידי: **בקדירה חדשה עסקינן.** שנותנין אותה רקיע על האור לחסמה: **ומשום לבון רעפים נגעו בה.** משום הך גזירה גופה שאסרו ללבן רעפים נגעו גם בזו: **חדשים.** וכ"ש ישנים: **הרי הן כלי הגטלין.** בשבת בחלר דחזו למיתב בגוייהו מידי: **אין סכין אותן שמן.** להחליקן ולהחמן: **טשין.** שפין: **ואין מפיגין אותן.** לאחר הסקן אין מפיגין הסקן בצונן לחסמן שמתקשין ע"י הצונן. וכולהו משום דמתקן מנא: **ואם.** להפיגן בשביל לאפות שהוסקו הרבה וחושש שלא תשרף הפת מותר: **מולגין.** ברותחין: **אין טופלין אותם.** בסיד להסיר שערן דהוי דרך העבדנין: **ואין גוזזין אותן במספרים.** דמחזי כצריך לשער: **ואין גוזזין הירק.** התלוש שיש בו ראשי עלין נרקבין וכמושין אין גוזזין אותן בתספורת שלו שגוזזין בה מן המחובר דמאן דחזי סבר שלקטן היום: **קונדס ועכביות.** מיני ירקות הן שיש טורח בתקונן: **פורני.** הן תנורים שלנו הגדולים ופיסם בגדם ולא חיישינן לטרחא אם יש לו אוכלין הרבה דלא סגי ליה בתנור: **שמא תפחת.** ע"י שחדשה היא ומצא טורח שלא לצורך: **אין נופחין במפוח.** דמחזי כאומן עושה מלאכה: **ואין מתקנין את השפוד.** ולא כר' יהודה. [ט] אי נמי בנרגס מערב י"ט ודברי הכל: **אין מפצעין את הקנה.** לתת קרומיותיו תחת המליח על האסכלא שעושה כלי הכל מידי דעביד להשתמש בו הוי תקון כלי: **ואין חוששין שמא תקרע.** ואפי' נקרעת לא אכפת לן [י] דאין זה קורע על מנת לתפור: **מתני' ועוד אמר ר' אליעזר.** משום דתנא אחת לקולא גבי מוקצה והדר אמר אחריתי קאמר ועוד. וקשיא לי בגוה והא אפסקוה רבנן במילי טובא באין מוליאין את האור והיכן דבהדיה והיינו מלתא אחריתי דלאו מלתיה ואמאי לא אותביה בעירודין (דף כג.) גבי ועוד דר' יהודה בן בבא דאותביה מר"א דסוכה ושמיני לא אפסקוה אלא במלתיה ואלו אותביה הכי ואומר אני שגרסת המשנה שלא כסדר: **עומד אדם על המוקצה.** אלריך הזמנה והזמנה מועלת לו כגון אחזו ולא אחזו דאמר בתין לדין (לעיל דף כו:):

ערב

הכא בקדרה חדשה עסקינן. ומשום לבון רעפים נגעו בה ויש מזהרים שלא לבשל בתחלה בקדרה חדשה [א] ולא היא דהכא בקדרה רקנית דאז שייך בה לבון רעפים ששופתה קודם שמביא המיס אבל כשמבשלין בה מאכל לא שייך בה לבון רעפים: **מולגין** הראש והרגלים. אבל כל גופו של גדי אסור [ב] הואיל ויכול בהפשט הקלה לעשות טפי: **ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן ואם בשביל לאפות הרי זה מותר.** ותימה [ג] דאמר לעיל אסור לחסמן אע"פ שהוא עושה נמי כדי לצלות עליהם וי"ל דשאני בין רעפים לתנור דתנור (שאני) כיון דהוא עושה ע"י משקין שאני דאינו ודאי חוסמן: **ואין אופין בפורני חדשה שמא תפחת.** ולא אמרינן לעיל ואם בשביל לאפות מותר וי"ל דהכא שאני בפורני שהוא גדול ויש לחוש יותר שמא תפחת:

אין נופחין במפוח כו'. פירש ר"י מדלא מפליג בין מפוח של אומנין ובין מפוח של בעל הבית כי היכי דמפליג בשל אומן בין מפוח לשפופרת משמע דכל המפוחין אסורים אפילו של בעל הבית נמי ויש ליזהר שלא לנפח בו כלל מיהו העולם נהגו בו היתר ע"י להפכו מלמעלה למטה ואומר מ"ו הר"ר פרץ נ"ע דיש לדחות מה שפיר' מדלא מפליג וכו' דשמא הא עדיפא ליה דכולי בשל אומן קא מיירי:

ועוד אמר ר' אליעזר עומד אדם כו'. פרש"י דמשום דקאמר ר"א חדא לעיל גבי נוטל אדם קיסם קאמר הכא ועוד אחריתי לקולא והקשה רש"י הא אפסקו במילי טובא באין מוליאין האור והיינו במלתא אחריתי דלא [ד] אמרו בה רבי אליעזר ורבנן וא"כ לא שייך ביה למימר ועוד דהכי מוכח בעירובין (דף כג. ושם) דכל היכא דאפסקוה בדבר אחד איירו בה לא שייך למימר ועוד ע"כ נראה לפירוש רש"י דהגרסא מהמשנה משובשת היא בספרים והא דאמר ר' אליעזר עומד אדם כו' יש להיות קודם ההיא דאין מוליאין וכו' וקשה דא"כ גם סדר הגמ' אינו כמשפט ור"ת אומר דהיכא דהוו תרוייהו לקולא אפיר קאמר ועוד [ד] אע"ג דאפסקו במילי אחריני [ה] והא דאמרינן בעירובין דלא שייך למימר ועוד היינו היכא דהוו חדא לחומרא וחדא לקולא [ו] והא דאפסקוה זהו לפי שרואה לשנות מילי דאור גבי הדדי:

ולומר

בפורני ומחמין חמין באנטיכי. פירוש אנטיכי כדתנן אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין ממנה, והני מילי בשבת אבל ביו"ט מותר. ואין אופין בפורני חדשה שמא תפחת. ת"ר אין נופחין באור במפוח, אבל נופחין בשפופרת. ואין מתקנין השפוד ואין מחדדין אותו, ואין פוצעין קנה לצלות בו מליח, אבל פוצעין אגוזים במטלית ואין חושש משום קריעה. אלו כולן פשוטות הן והלכות הן. **מתני'** א"ר אלעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת כו'.

ח) מולין דף ט:, ט)[שם: וע"ש], ג) [תוספ' שבת פי"ב ע"ש], ד) [תוספ' פ"ג], ה) [תוספ' שם], ו) שם, ז) שם, ח) ל"ל ליבונן, ט) [לעיל כח:], י) [לולי ל"ל מיירן], כ) [וע' תוס' מגילה כח. ד"ה ועוד],

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואין חוששין כו' דאין זה קורע ע"מ לתפור. קשה לי הא מ"מ אסור מדרבנן ואמאי לא כתב רש"י כפשוטו דהא קי"ל כר"ש דלבר שאין מתכוין מותר ופסק רישיה לא הוי דהא הוי רק חשש שמא תקרע:

לעזי רש"י

קומיבר"א [קונמובר"א]. לבחוש.

מוסף תוספות

א. ביו"ט משום דחסומי מחסם לה. והילכך יש ליזהר בפסח שרגילין הנולם לקנות כלים חדשים לבשל בהם דבר מערב הפסח. שיטה. ב. משום טרחא דהפשטה קלה טפי. תר"פ. ג. כיון דבהדשים הן מדצריכי עדיין חיסום א"כ בלא הפגת צונן אפילו היסק ראשון אסור כדאמר לעיל. לא"ש סימן טו. ד. דכח דהיתרא עדיף. שיטה. ה. [קאמר] ועוד ר"א מיקל כמו שהיקל למעלה שהוא הידוש, אבל התם דהוי חומרא כיון דאיפסקו לא שייך למימר ועוד דלא הוי חידוש. רע"ק.

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ג מהל' י"ט הל' יא טוש"ע ת"ח סי' תקח סעיף ח:
נה ב ג מיי' פ"ט מהל' שחיטה הלכה כ סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' נח סעי' ב ג:
נו ד מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סי' תצח סעיף ח:
נז ה מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ד:
נח ו מיי' פ"ג מהלכות י"ט הל' יא סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סי' תקז סעיף ה:
נט ז מיי' שם הלכ' ז סמג שם טוש"ע ת"ח סי' תק סעיף ד:
ס ח ט מיי' וסמג שם טוש"ע ת"ח סי' תקי סעיף ו ז:
סא י מיי' שם הלכ' יא טוש"ע שם סי' תקז סעיף ח:
סב כ מיי' שם הלכ' י טוש"ע ת"ח שם:
סג ל מיי' פ"ד שם הלכה ז טוש"ע ת"ח סי' תקב סעיף ח:
סד מ מיי' שם הלכה ח טוש"ע ת"ח סי' תקח סעיף ח:
סה נ [מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה כד] טור ש"ע שם סעיף ב:

רבינו חננאל

ואמרי לה מפני שצריך לחסמן, לסתום הנקבים. ואתינן למפשט מיהא דתנן דרסה או שטרפה בכותל או שרצצתה בהמה והיא מפרכסת ושהתה מעת לעת ושחטה כשרה. ותני עלה ר' אלעזר בן אנטיגנס אומר משום ר' אליעזר בן יגאי אפילו שהתה מעת לעת צריכה בדיקה, וכיון דצריכה בדיקה לא שחטינן לה ביו"ט כשם שאין מלבנים הרעפים, ואוקימנא משום דצריך לבודקן. ודחה ר' זירא ואמר אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה. ת"ר **אחד המביא את האור,** ואחד שופת קדירה חדשה בלא מים, ומשום ליבון נגעו בה. ואחד נתן בה מים, ואחד נתן בה בשר ואחד נתן בה תבלין, ואחד מגיס בה כולן חייבין, והוא שהיה אור מקודם לכן שכולן עשו מעשה, הנותן עצים משום מדליק, והנותן מים משום מחמם, והנותן בשר משום מבשל כו'. ואם לא הביא האור אלא אחר כולן, אינו חייב אלא הנותן האור בלבד. ת"ר **תנור וכירים חדשים** נטלין בחצר כשאר הכלים, אבל אין סכין אותן בשמן, ואין טשין אותן במטלית, ואין מפיגין אותן בצונן לחסמן כדי לתקנם, ואם בשביל לאפות מותר. ת"ר מולגין את הראש ואת הרגלים. פירוש מרתיחין אותן בחמין להעביר השיער מעליהן. ומהבהבין אותן באור, אבל לא טופלין אותם בחרסית ולא באדמה, ואין גוזזין אותן במספרים. ואין גוזזין הירק **בתספורת שלו,** אבל מתקנין את הקינרס ואת העכביות. **ומסיקין ואופין**

ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וחכמים אומרים [א]עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן: **גמ'** תנן התם [ב]תינוקות שטמנו תאנים מערב שבת ושכחו ולא עשרו למוצאי שבת לא יאכלו אלא אם כן עשרו ותנן נמי [ג]המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן [ד]עראי ופטורים בעא מניה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע מוקצה למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו מי אמרינן כיון דכתיב, [ו]וקראת לשבת עונג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או דלמא בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה א"ל שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו א"ל ואימא שבת דומיא דחצר מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו [ה]אף [ו]שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו א"ל לימוד ערוך הוא בידינו שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן אף אנן נמי תנינא ועוד אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית וכו' טעמא דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע הכי נמי דאסור מ"ט לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה עלויה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל דטבל [ז]מוכן הוא אצל שבת [ח]שאם עבר ותקנו מתוקן והלא

ואומר מכאן אני נוטל. מקשה בירושלמי מחלפא שטתייהו דב"ש לעיל [ט] קאמר לא יטול אא"כ נענע והכא קאמר דבאמירה בעלמא סגי דהא ר"א שמותי הוא [א] וי"ל דלא קשה דלא מחלפא שטתייהו דמוקצה דבעלי חיים [י] עדיף ומחמירין טפי אבל קשה דמחלפא שטתייהו דב"ה דלעיל קאמר דבאומר [יא] מכאן אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום [ב] ויש לומר דשאני הכא דאקייה בידים:

תינוקות שטמנו וכו'. ואע"ג שיכולין לאכול אכילת ערעי עד שירלו פני הבית או פני האכל מ"מ אכילת שבת חשובה וערעי שלו קבע וכיון שטמנו [יב] בשבת לאכול הוקבעו אע"פ שעבר שבת ונקט תינוקות לרבותא אע"פ שאין להם מחשבה גרידא [ג] מעשה יש להם:

בניו ובני ביתו אוכלין אכילת ערעי. פי' בירושלמי [ד] דוקא בניו אבל אינו גופי' אקבעינהו דגלה בדעתו להניחם שם [יג] כך:

הא בשאר שני שבוע לא. דשבת אקבעינהו וכללא דשמעתין כל היכא דר"ל שקובע קובע בלא ראיית פני הבית כמו אם הכניסן דרך [מ] (שעריס) [דרך גגות וקרפיפות]:

אי הכי מאי אריא שבת אפי' בחול נמי. אי הכי דטעמא משום דקבעי' בדבורו אפילו בחול נמי וכ"ת משום דאמטרך לאשמועינן הכנה ומכאן אני נוטל לפיכך נקט שבת והא מתני' קמשמע לן תרתי דדבורו קובע ואשמועינן דין הכנה דא"כ לשמעינן בחול דבורו קובע דהוי רבותא טפי ופלוגתא דהכנה לשמעינן במקום אחר בפירות מתוקנים אם כנסן לאוצר [מא] בגרין שירשום ולומר סגי לומר מכאן אני נוטל משמע מדמנקט שבת לענין טבל דשבת קובע בטבל בשאר ימי שבוע א"נ ה"פ לשמעינן בחול דבורו קובע והכנה לפלגו פלוגתא דב"ה וב"ש גבי גוזלות כדאיתא לעיל ולא נהירא כדפרישית לעיל דלא שייך פלוגתייהו בבעלי חיים: **הא** קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל בו'. לכך נקטינהו לענין שבת לתגב אורחיה דהכנה שבת אשמועינן חדוש אחר דהיכא דהזמינו לשבת דאינו אסור אלא משום מעשר המעורב [מב] ואם בא אדם ותקנו מתוקן ולא אמרינן הואיל ומתקנה בשביל מעשר שבתוכו נתקנה לכל היום הואיל והגבהת תרומות ומעשרות לא הוי אלא מדרבנן והכי דייק ליה מדתני עומד אדם על המוקצה וכו' משמע הא בשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחלה הא אם עבר ותקנו מתוקן אבל אי ס"ל לתנא דמשום איסור מוקצה לא תקנו כשעבר ותקנו הכי הל"ל העומד על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר הרי הוא מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מן המוכן: והלא

מאסורה אף למוצאי שבת ואם לא יחדה לשבת בשבת אסור לכל שאכילתה לעולם קבע היא קרויה אבל למוצאי שבת מותר כדלקמן [מג]: **על המוקצה.** ותמיה לא נגמרה מלאכתו עד עתה: **שביעית לאו בר עשורי היא.** נפקא לן במכילת' [מד] מוחלטו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה (שמות כג) מה חיה אוכלת שלא במעושר אף אדם אוכל שלא במעושר: **הכי נמי דאסור.** לאכול למחר משום מעשר: **מאי טעמא.** בשאר שני שבוע לא הא בשאר שני שביעית לא קבע למעשר בלא ראיית פני הבית ואפי' בבית אינו נקבע אלא בכניסתו דרך שערים כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.) וזה כשנכנס לא נקבע דהא לא נגמרה מלאכתו ואמר לעיל דאין חצר קובעת אלא בדנגמר ובית ואחר שוין כדאמרי' התם בהשוכר ואמאי נקט מתניתין שביעית למיסר שאר שנים לאו משום קביעות דשבת: **שאני התם כו'.** דאיהו אחשבה בדבורו שקראה אכילה: **אי הכי.** דטעמייה משום דבוריה הוא: **מאי אריא שבת.** מאי אריא דאשמועינן הך בשבת לשמעינן בחול ובסדר זרעים והכא ליפלגו בהכנה דגוזלות כדאפלגו ב"ש וב"ה בבריה [מה]: **הא קמ"ל דטבל מוכן הוא כו'.** להכי נקט גבי שבת לאשמועינן מלתא אחריתי אגב אורחיה דאמטרך לאפלוגי בהכנה תנא נמי הא בהדיה דבשאר שני שבוע אינו אסור משהזמינו אלא משום מעשר בלבד אבל הכנה איתא אפילו בא אדם אחד ועבר ותקנו מתוקן ומותר לאכול ולא אמרינן לא מהניא ליה הזמנה כל זמן שלא נתקן דהא מוקצה מחמת איסור טבל הוא ואפילו מדעתיה קמ"ל כיון דהגבהת תרומה ומעשר מדאורייתא בשבת שרי אין זה מוקצה מחמת איסור והכי אמרינן ליה ממתניתין מדקתני עומד אדם על המוקצה לכתחלה בשביעית ולא מצי למידק מינה איסור בשאר שני שבוע אלא הכי קאמר הא בשאר שני שבוע לא יעמוד ויאמר כן דקבע ליה בדבוריה ומחייב במעשר ולמחר אכיל ליה בטבליה דאי ס"ל לתנא דאיסור מוקצה נמי לא פקע מייה הכי הוה ליה למתני העומד על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מיניה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אי נמי עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אבל השתא לא שמעינן מדייוקא דנתסר משום מוקצה אלא משום מעשר: והלא

וסגי בהכי דיש בריה: **עד שירשום.** בסימן דאין בריה: **גמ' תינוקות שטמנו תאנים.** בשבת או בגנה לאכילת שבת ושכחו ולא עשרו כו' לא יאכלו. ואף על גב דקי"ל אין הטבל מתחייב במעשר לאוכלו אכילת ערעי עד שירלה פני הבית או פני האכל בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף פח.) אכילת שבת חשובה וערעי שלה הרי הוא קבע והרי הוטמנו לאכילת שבת והוקבעו. ואפי' דנקט תינוקות רבותא היא דאשמעינן דיש להם מחשבה ע"י מעשה המוכיח וכדאמרינן בהכל שוחטין (חולין דף יג.) ותאנים דבר שנגמרה מלאכתן הוא אא"כ חשב עליהן לקציעות או לגרוגרות ושמעינן מינה בדבר שנגמרה מלאכתו שבת קובעת למעשר בלא ראיית פני הבית ובדבר שלא נגמרה מלאכתו לא שמעינן אי קבעה אי לא קבעה: **והנן המעביר תאנים.** השוטח תאנים בחצרו: **לקצות.** ליבשן לעשות מהן קציעות ולאחר שנעשו קציעות דורסן בעגול: **בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורין.** מלעשר דאין חצר קובעת בראיית פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. ומבעיא ליה לרבא שבת מי הוה כחצר או עדיפא מיניה: **מהו שתקבע מוקצה למעשר.** מוקצה הייגו לא נגמרה מלאכתו: **בדבר שלא נגמרה מלאכתו.** ליבשן יתירא הוא והוא פי' של מוקצה וכתב בספרים: **כיון דכתיב וקראת לשבת עונג.** כיון דאקרי אכילה דידיה עונג קבעה שאין בה עוד שם עראי אלא שם קבע: **שבת קובעת.** אם יחדה לשבת אסורה אף למוצאי שבת ואם לא יחדה לשבת בשבת אסור לכל שאכילתה לעולם קבע היא קרויה אבל למוצאי שבת מותר כדלקמן [מו]: **על המוקצה.** ותמיה לא נגמרה מלאכתו עד עתה: **שביעית לאו בר עשורי היא.** נפקא לן במכילת' [מז] מוחלטו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה (שמות כג) מה חיה אוכלת שלא במעושר אף אדם אוכל שלא במעושר: **הכי נמי דאסור.** לאכול למחר משום מעשר: **מאי טעמא.** בשאר שני שבוע לא הא בשאר שני שביעית לא קבע למעשר בלא ראיית פני הבית ואפי' בבית אינו נקבע אלא בכניסתו דרך שערים כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.) וזה כשנכנס לא נקבע דהא לא נגמרה מלאכתו ואמר לעיל דאין חצר קובעת אלא בדנגמר ובית ואחר שוין כדאמרי' התם בהשוכר ואמאי נקט מתניתין שביעית למיסר שאר שנים לאו משום קביעות דשבת: **שאני התם כו'.** דאיהו אחשבה בדבורו שקראה אכילה: **אי הכי.** דטעמייה משום דבוריה הוא: **מאי אריא שבת.** מאי אריא דאשמעינן הך בשבת לשמעינן בחול ובסדר זרעים והכא ליפלגו בהכנה דגוזלות כדאפלגו ב"ש וב"ה בבריה [מח]: **הא קמ"ל דטבל מוכן הוא כו'.** להכי נקט גבי שבת לאשמועינן מלתא אחריתי אגב אורחיה דאמטרך לאפלוגי בהכנה תנא נמי הא בהדיה דבשאר שני שבוע אינו אסור משהזמינו אלא משום מעשר בלבד אבל הכנה איתא אפילו בא אדם אחד ועבר ותקנו מתוקן ומותר לאכול ולא אמרינן לא מהניא ליה הזמנה כל זמן שלא נתקן דהא מוקצה מחמת איסור טבל הוא ואפילו מדעתיה קמ"ל כיון דהגבהת תרומה ומעשר מדאורייתא בשבת שרי אין זה מוקצה מחמת איסור והכי אמרינן ליה ממתניתין מדקתני עומד אדם על המוקצה לכתחלה בשביעית ולא מצי למידק מינה איסור בשאר שני שבוע אלא הכי קאמר הא בשאר שני שבוע לא יעמוד ויאמר כן דקבע ליה בדבוריה ומחייב במעשר ולמחר אכיל ליה בטבליה דאי ס"ל לתנא דאיסור מוקצה נמי לא פקע מייה הכי הוה ליה למתני העומד על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מיניה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אי נמי עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אבל השתא לא שמעינן מדייוקא דנתסר משום מוקצה אלא משום מעשר: והלא

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ג מהל' י"ט הלכה ט:

סז ב מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה כא וש"ע י"ד סי' שלא סעי' קיב):

סח ג מיי' פרק ד הלכה יא:

סט ד מיי' פ"ג שם הלכה ג:

ע ה מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה טו ופכ"ה הלכה כה:

רבינו חננאל

בעא מיניה רבא מרב נחמן, דבר שלא נגמרה [מלאכתו] ועדיין פגין הן ולא נתחייבו במעשר, כדתנן מאימתי הפירות חייבין במעשר, התאנים משיבחילו כו', ונכנסה השבת ונכנסה לענגה לכל דבר הראוי לו בשבת, ואפילו אילו הפגין וכיוצא בהן, וכגון הקישואין קודם שיפקסו, והאבטיחין קודם שישלקו, אע"פ שלא נתחייבו למעשר, כיון דלעניין עונג אוכל הן, כמו שנגמרה מלאכתן לענין מעשר דמי, וחייב לעשר, או לא. א"ל שבת קובעת כי האי גוונא וחייב לעשר. ואקשינן עליה שבת קובעת וחצר קובעת, כשם שהחצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, דתנן במעשרות פרק ג' המעביר תאנים בחצירו לקצות בניו ובני הביתו אוכלין מהן עראי ופטורין, כך שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. אמר (לך) [ליה] תלמוד ערוך הוא בידינו ששבת קובעת את המוקצה למעשר ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ואמרינן אף [אנן] נמי תנינא, ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת כו', ודייקינן מדקתני בשביעית, ש"מ משום דלאו בת עשורי היא, ולפיכך שרי למיכל מיניה אפילו בשבת, הא בשאר שני שבועי אסור לאכול בשבת עד שיעשר משום דשבת קבעה. ופריקינן לאו משום דשבת קבעה, אלא משום דפירש ואמר מיכן אני אוכל למחר, אמירתו היא שקבעתו, דגלי דעתיה דגמרה בהכי כמה שהוא עכשיו היא גמר מלאכתו. והאי אפילו בחול אמירתו קובעתו למעשר, ואמאי לא תני בחול אלא בע"ש, קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת, שאם עבר ותיקנו מתוקן, ולא מיבעיא בשביעית דלאו בת עשורי היא שרי, אלא אפילו בשאר שני שבועי אם אמר במוקצה מיכן אני אוכל למחר, מוכן הוא וחייב במעשר, ואם עבר ותיקנו מותר לאכול ממנו בשבת.

מסורת הש"ס

(א) מעשרות פרק ד מ"ב, **(ב)** מעשרות פרק ג מ"ח [לקמן לה:], **(ג)** [מיפה פרלמ' ליפא במסורה], **(ד)** [לקמן לה. שבת מג.], **(ה)** [דף לה.], **(ו)** [משפטים פרשה כ], **(ז)** [לעיל י.], **(ח)** [דף י.], **(ט)** [עי' לעיל ב. תוד"ה דלמא במפרשי הש"ס], **(י)** [זה חס כל"ל וכן אי' בירושלמי], **(יא)** [שטמנו לאכול בשבת כל"ן], **(יב)** יש מוחקין מיפה כך וי"ג של"ל שהניחם שם כך ר"ל תחלה כשהניחם היה ע"מ שמה שילו לאכול לא יהא מוקצה, **(יג)** רש"ל,

תורה אור השלם

1. אם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:

ישעיהו נח יג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי הכי וכו' אם כנסן לאוצר למה צריך שירשום ולמה סגי לומר וכו' בפלוגתא דב"ה: **(ב)** ד"ה הא וכו' המעורב בו ואם כא:

גליון הש"ס

גמ' אף שבת לא תקבע. עיין פסחים דף קה ע"א:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואומר כו' שמותי הוא ומשני דמוקצה דב"ש עדיף וממחיין טפי ומקש' דמיתלפי שיטתייהו דב"ה דלעיל קאמרי בשאומר זה חה אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום ומשני דשאני דבכא דמקצי' בידים כל"ל וי"ב ואף פ"ל דהוא הוא הלשון לפי דברי רבא שם (דף י) מ"מ אין משמעות הלשון דבעי שירשום:

מוסף רש"י

כיון דכתיב וקראת לשבת עונג קבעה. דשבת עונג איקרי מכל שהוא הוי עונג (שבת לד.) ואפילו אכילת ערעי דשבת חשובה קבע למעשר (פסחים קה.). **דטבל מוכן הוא אצל שבת.** שאין בו מוקצה אלא איסורו ואם בא אדם ועבר על דברי חכמים שאסור לתרום בשבת ותיקנו מתוקן ומותר לטלטלו ולאוכלו (שבת מג.).

מוסף תוספות

א. (כדאי' שבת קל, ב), פירוש, מתלמידי בית שמאי. מר"פ. **ב.** וארן נראה דפליגי אבית הלל. מר"פ. **ג.** יש להם מחשבה

מתוך מעשה המוכיח כדאמרינן בפרק הכל שוחטין (חולין י"ג א') ומתוך מעשיהם נכרת מחשבתן. רשב"ם. **ד.** (מעשרות פ"ג ה"ח), ועי' בתי' הרמ"ה בד"ה ומגן גמי.

מסורת הש"ס

והלא מותרו חוזר. היכי מלית למימר דקביעותא משום דבורא הוא והלא אפי' נוטל הרבה מן הטבל בחול ונותן לפניו דמחזי דקביע ליה באכילה מרובה אם דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בנטילה קמייתא וכל שכן בדבורא בלא מעשה לא מקבע: **מעטן.** כלי גדול שלובין בו את הזיתים כדי שיתחממו ויתבשל שמנן בתוכן ויהא נוח להוציאו בבית הבד: **טובל אחת אחת במלח ואוכל.** בלא מעשר ולא אמרינן טבולן במלח משוי ליה קבע הואיל ואחת אחת אוכלן מיד: **מן המעטן טהור חייב.** לעשר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה לקמיה בגברא טמא שנטמא במגעו וכשמחזירן מתערבין הטמאים עם הטהורים וטמטמ השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקלינהו מעיקרא אדעתא למיכל לכולהו שקלינהו ושוייה אכילת קבע: **מן המעטן טמא פטור.** מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקלינהו מעיקרא בריש אדעתא למיכל פורתא ואהדורי מותר שקל: **מאי שנא רישא.** דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפשר להיות גם אם האדם טהור: **וא"ר אבהו.** כולה בגברא טמא מתוקמא ריש דמעטן טהור לא מצי למהדר. ות"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא אלא מקוס מגעו ויכול לסלקן משם: ה"ג **רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן טמא דמצי למהדר:** ומשיינן **מהני' נמי.** דקבע בדבוריה במוקדה טהור וגברא טמא עסקינן דלא מצי למהדר מותרו: ופרכינן **והלא מוחזרין ועומדין.** והלא לא נטלן אלא דבורא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפשר בחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקבע כי לא אפשר בחזרה נמי ולא נטלן אלא דבורא בעלמא אין לך חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקלינהו: ה"ג **אלא אמר רב שימי בר אשי כו'.** אלא לעולם שבת הוא דקבעה במתני' וכי מסלקת ליה למר זוטרא מסייעתיה דלא לסייעיה לאבוה ממתני' הכי תסלקיה: **ר"א קא אמרת.** מניה מייתית סייעתא דשבת קבעה אף בשלא נגמרה מלאכתן: **ר"א לטעמיה דאמר תרומה קובעת.** דבר שלא נגמרה מלאכתו אפשר הגביה תרומתו נאסר לאכילת ערלי עד שיפריש אחר מעשרות: **וכ"ש שבת.** דחשיבא אכילתה. אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: **ה"ש מסיפא.** דלא אפלוג רבנן עליה אלא לענין בריה אבל מודו ליה דדוקא ע"ש בשביעית הא בשאר שני שבוע אסור משום מעשר: **דטבל מוכן הוא כו'.** כדפרי'. והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחיילא עליה קביעותא הלכך איכא למתני טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קבעה ולא משום שבת: **ורמינהי.** דר"א אדרבי אליעזר: **היה אוכל באשכול.** וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגנה.** שלקטה משם ובא לו לאחר: **ר"א אומר יגמור.** אם רצה לגמור באחר יגמור אכילתו דאין אחר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **רבי יהושע אומר לא יגמור.** קסבר אחר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: הכי גרסינן **תשכה ליני שבת רבי אליעזר אומר יגמור.** אם רצה לגמור כי היכי דאמר באחר אמר בשבת יגמור אכילתו דאין שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ומתניתין אוקימנא טעמא דר"א דבשאר שני שבוע לא משום דשבת דבוריה לא מציא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן **רבי נתן אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור באחר יגמור אלא יצא חוץ לאחר ויגמור** וגרס אלא **ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימתין כו'.** ותרוייהו אדרבי אליעזר קאי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קבעה ומיהו למולאי שבת יגמור דלא דמיא לתיונקות שטמנו תאנים דתנן בהו לעיל[ט] למולאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדוש הלכך קבעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת. יש ספרים שהיא כתובה בהם בשבוש וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: **ואחד מקח.** אם מכרן לחבירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשביהו בהכי ואקטוריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קבעה כדלקמן[י]: **שבת.** אינטריך לרבי יוחנן למימר: **לאפוקי מדהלל.** דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לעצמו.** הלל לבדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו: חצר

והלא מותרו חוזר. ולרבי אליעזר אפי' נטל הרבה מן הטבל בחול לא הוי קביעות כדמוכח בסמוך בדבר הראוי להחזיר מותר וכל שכן דדבורו אינו קובע:

רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר. ות"ת והרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן וי"ל דלא טמא אלא מקוס מגעו ויכול לסלקן מלעלה שלא יגע באחרים ומ"מ אינו ראוי להחזיר המותר לפי שמתערבים הטהורים עם הטמאים כך פ"ה אי נמי כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ או שנתן לו חבירו: **והלא** הן מוחזרין ועומדין. דלא נטלן אלא בדבורא בעלמא ואין לך חזרה גדולה מזו דאפי' בראוי להחזיר לא מקבע כ"ש בלא נטל כלל:

אלא אמר רב שימי וכו'. ודאי לר' אליעזר קובע שבת אפילו בלא נגמרה מלאכתו כמו גבי תרומה אבל לרבנן דמתירין גבי תרומה לא ידעינן גבי שבת:

תא שמע מסיפא. דלא פליגי רבנן אלא דוקא בבריה: [**שאני** התם כיון דאמר מכאן]. והכא לא שייך למפרך והלא מותרו חוזר דלרבנן לית להו הך סברא [י] דלעולם מותרו קובע: [ט] **רבי אליעזר אומר יגמור בשבת אלא כו'.** ות"ת מ"ש מתיונקות שטמנו דלמולאי שבת לא יאכלו ויש לומר דהתם יחדוש לאכילת שבת אבל הכא לא יחדוש לשבת כפי' רש"י אי נמי דהתם מיירי בתאנים דגגמרה מלאכתן אבל הכא מיירי בהשכול שלא נגמרה מלאכתו:

אחד שבת [יא] אינו קובע וכו' אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. ואם תאמר מאי נפקא מינה כיון דאינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וי"ל דנפקא מינה דקובע אפי' קודם ראיית פני הבית: **שבת לאפוקי מדהלל.** ובדין הוא דהו"מ למנקט לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר קובע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשום הכי לא נקטיה משום דלאו רבותא הוא דבלאו הכי אין הלכה כמותו דשמותי הוא ומ"מ קאמר בסמוך תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דלא אשכח תנא דאמר תרומה קובעת במעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו אלא רבי אליעזר:

הדרן עלך המביא

והלא מותרו חוזר ושמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר כל היכא דמותרו חוזר לא קבע דתנן[ח] [א]הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחת אחת במלח ואוכל ואם טבל ונתן לפניו [ב]עשרה חייב ר"א אומר מן המעטן טהור חייב מן המעטן טמא פטור מפני שהוא מחזיר את המותר והוינן בה מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא וא"ר אבהו רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי מהדר ליה סיפא במעטן טמא וגברא טמא דמצי מהדר ליה מתניתין נמי במוקצה טהור וגברא טמא דלא מצי מהדר ליה והלא מוחזרין ועומדין הן אלא אמר רב שימי בר אשי ר"א קא אמרת רבי אליעזר לטעמיה דאמר תרומה קבעה וכ"ש שבת דתנן[ג] פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אוסר לאכול מהן עראי [ד]וחכמים מתירין ת"ש מסיפא וחכ"א עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן טעמא דע"ש בשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע דבני עשורי נינהו אסורים מ"ט לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן ועד כאן אני אוכל למחר קבע ליה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל [ד]דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ורמינהי [ה]היה אוכל באשכול ונכנס מגנה לחצר ר"א אומר יגמור רבי יהושע אומר [ו]לא יגמור חשכה בלילי שבת ר"א אומר יגמור ר' יהושע אומר [ז]לא יגמור [ח]התם כדקתני טעמא ר' נתן אומר לא כשאמר ר"א יגמור בחצר יגמור אלא יוצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר [ט] ר"א יגמור בשבת יגמור אלא ממתין למוצאי שבת ויגמור כי אתא רבין א"ר יוחנן [י]אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתן שבת לאפוקי מדהלל דתניא [יא]המעמר פירות ממקום למקום [יב]לקצור וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל לעצמו אוסר

ר"א לטעמיה דאמר תרומה קובעת. דבר שלא נגמרה מלאכתו אפשר הגביה תרומתו נאסר לאכילת ערלי עד שיפרישו אחר מעשרות: **וכ"ש שבת.** דחשיבא אכילתה. אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: **ה"ש מסיפא.** דלא אפלוג רבנן עליה אלא לענין בריה אבל מודו ליה דדוקא ע"ש בשביעית הא בשאר שני שבוע אסור משום מעשר: **דטבל מוכן הוא כו'.** כדפרי'. והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחיילא עליה קביעותא הלכך איכא למתני טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קבעה ולא משום שבת: **ורמינהי.** דר"א אדרבי אליעזר: **היה אוכל באשכול.** וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגנה.** שלקטה משם ובא לו לאחר: **ר"א אומר יגמור.** אם רצה לגמור באחר יגמור אכילתו דאין אחר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **רבי יהושע אומר לא יגמור.** קסבר אחר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: הכי גרסינן **תשכה ליני שבת רבי אליעזר אומר יגמור.** אם רצה לגמור כי היכי דאמר באחר אמר בשבת יגמור אכילתו דאין שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ומתניתין אוקימנא טעמא דר"א דבשאר שני שבוע לא משום דשבת דבוריה לא מציא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן **רבי נתן אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור באחר יגמור אלא יצא חוץ לאחר ויגמור** וגרס אלא **ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימתין כו'.** ותרוייהו אדרבי אליעזר קאי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קבעה ומיהו למולאי שבת יגמור דלא דמיא לתיונקות שטמנו תאנים דתנן בהו לעיל[ט] למולאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדוש הלכך קבעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת. יש ספרים שהיא כתובה בהם בשבוש וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: **ואחד מקח.** אם מכרן לחבירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשביהו בהכי ואקטוריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קבעה כדלקמן[י]: **שבת.** אינטריך לרבי יוחנן למימר: **לאפוקי מדהלל.** דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לעצמו.** הלל לבדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו: חצר

וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל עצמו אוסר, ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דבדר שלא נגמרה מלאכתו [הוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי איריא קדשה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסור.

ח) מעשרות פ"ד מ"ג, ט) [מיכא עשרה לית' במשנה], י) מעשרות פ"ג מ"ד, ד) [לעיל לד: וש"נ], ה) תרומות פ"ח מ"ג, ו) [לא יגמור מתניתין רבי נתן דתניא ר' נתן אומר כו' כל"ל מהר"מ], ז) תוספתא דמעשרות פ"ג [ושם איתא המעביר ע"ש], ח) [לקליעות הגר"א], ט) [לף לד:], י) [ע"כ], כ) לעולם אפי' מותרו חוזר קובע כל"ל,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא כשאמר יגמור כל"ל ותיבות ר' אליעזר נמחק: (ב) תוס' ד"ה ולא כשאמר ר' אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא כו' וא"ת כל"ל: (ג) ד"ה אחד שבת וכו' אינו קובע אלא כל"ל ותיבות אינו קובע נמחק:

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ה מהל' מעשר סל' יח:
עב ב מיי' שם פ"ג הלכה ד:
עג ג מיי' פ"ד שם הלכה יז [טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' לג]:
עד ד מיי' פ"ה שם הלכה (כב) [כ כג טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף קיד]:
עה ה מיי' פ"ג שם הלכה ג [טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף פג]:

רבינו חננאל

ואקשינן אמאי מחייב ר' אליעזר בדבר שלא נגמרה מלאכתו, והלא מה שישאר מכדי אכילתו מחזירו אצל העיקר שנטלו ממנו עד שתגמר מלאכת הכל כאחת, ושמעינן ליה לר' אליעזר דכי האי גוונא לא קבע, דתנן במעשרות פרק ד', הנוטל זיתים מן המעטן טמא פטור מפני שמחזיר את המותר. ואוקימנא לרישא במעטן טהור וגברא טמא, דלא מצי לאהדורי מה שישאר לו מן הזיתים, וסיפא במעטן טמא וגברא טמא, דאכיל מאי דאכיל ומאי דאשתייר ליה מן זיתיא מהדר להו למעטן ולפיכך פטור. ופרקינן מתניתין נמי במעטן טהור וגברא טמא. ואקשינן והלא מתניתין מוחזרין ועומדין הן, כלומר עדיין לא נגע בהן כלל, אלא דיבור בלבד אמר מיכן אני נוטל למחר. אמר רב שימי בר אשי ר' אליעזר לטעמיה דאמר אפילו תרומה קובעת, וכל שכן כשיאמר מיכן אני אוכל למחר, דתנן במעשרות פרק ב', פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין. ת"ש מסיפא וחכ"א עד שירשום ויאמר כו'. כענין הראשון ופשוטה היא. הנה העמדנו טעמא דר' אליעזר משום דאמר מיכן אני אוכל למחר קבעה לה שבת עילווה. ורמי דר' אליעזר אדר' אליעזר, דתנן בתרומות פרק ח', היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אומר יגמור, ר' יהושע אומר לא יגמור. חשכה בלילי שבת ר' אליעזר אומר יגמור כו'. הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחשכה בלילי שבת, כאילו אמר מיכן אני נוטל, כיון שתופס בידו האוכל ואוכל, וא"ר אליעזר יגמור ולא קבעה שבת. ומשיינן התם כדתני ר' נתן בירושלמי [ט], דתני ר' נתן לא שאמר ר' אליעזר משום שהתחיל באשכול בהיתר יגמור, אלא שר' אליעזר אומר ימתין עד מוצאי שבת ויגמור, ש"מ אבל בשבת לא, משום דקבעה לה שבת כי האי גוונא. א"ר יוחנן אחד שבת ואחד חצר ואחד תרומה ואחד מקח, כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. **שבת לאפוקי מהלל,** דתניא המעביר פירות ממקום למקום

ט) שם כפ"ח הלכה ב' והוא תוספתא דתרומות פ"ז.

חלר. אלטריך לאשמועינן לאפוקי מהאי תנא דקתני ר' יעקב מחייב דלית הלכתא כוותיה אלא כרבי יוסי ברבי יהודה דפוטר: ה"ג **מקח דדמגן הלוקח תאנים הו'.** אלטריך לאשמועינן דהלכתא כי הך ולא כאידך מתני' דפליגי עליה לקמיה: **הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין.** שרוב בני המקום עושין תאניהם קליעות ודורסים אותם בענבים הוו להו סתם תאנים דבר שלא נגמרה מלאכתו: **אוכל מהן ערלי.** דאין מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכולהו כשלא ראו פני הבית קא מיירו: **ומעשרן דמאי.** כשבא לעשרן מעשרן דמאי כדין כל הלוקחים מעם הארץ שאין צריך להפריש תרומה דלא חשידי עלה ולא אמרינן הני ודאי לא מעשרי דקודם גמר מלאכה לא עשרינהו עם הארץ דקסבר האי תנא יש שמעשרין קודם גמר מלאכה ומדה הנוהגת היא ותלינן ביה לקולא: **רוב עמי הארץ מעשרין הן.** מדאלינן לקולא דקאמר מעשרן דמאי וחומרא בעלמא היא דאחמור לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנתחדו עליהן: **ולאפוקי מהא דתנן.** אדרבי יוחנן קאי רבי יוחנן דאמר לעיל מקח אינו קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו אתא לאשמועינן דהלכתא כי הא דאמרי' לעיל ולאפוקי מהך: **המחליף.** היינו מקח: **נקנות.** דהיינו לא נגמר: **חייב.** דמקח קבע אפי' בשלא נגמר: **לאכול חייב.** זה שדעתו לאכול חייב דלדידיה גמר מלאכה הוא:

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה. מי שיש לו חטין ושעורין שטוחין על גגו להתייבש ולאה גשמים ממשמשין ובאין התירו לו לטרוח ולהשליך דרך ארובה שבגג והן נופלין לארץ דליכא טרחא יתירא. ודוקא ארובה דכל ארובה מלמעלה למטה היא בתקרת הגג אבל חלון כגון גג שמוקף מחילה וחלון בכותל וצריך להגביהו עד החלון ולהשליכו לא טרחינן כדלקמן ט): **ומכסין את הפירות.** ולא אמרינן טורח שלא לצורך יום טוב הוא דשרו ליה רבנן משום הפסד ממון: **דלף.** גשמים הנוטפים מן הגג: **וכן כדי יין.** נמי מכסינן מפני הדלף: **פחת הדלף.** לקבלו בתוכו מפני טינוף הבית: **גמ' לא משתכש.** דכולהו לשון השפלה מיינו: **כי ישב זיתך.** אילן זית יפיל את פירותיו ולא יגיעו לבשול: **הכסוי והשחור.** מומין בבכור משום שרוע שאחד מאבריו גדול מחבירו: **שנשמטה ירכו.** אלמא לשון השפלה הוא: **שאחד מירכותיו גבוהה.** מקום חבורה בכסלים והוא בוקא דאטמא גבוה למעלה מן הכסלים וקרוב לגב האליה יותר מחבירו: **אדמה.** גליי"ת: **מאן דתני.** כלומר אי הוה תנא דתני הכי לא משתבש: **השחור.** תער על שם שמשחיר את השער. אלמא לשון השפלה הוא: **והזוג של מספרים.** יש להן שני סכינין להכי מקרו זוג ויש להן חליות ופורקין אותן זה מזה: **אע"פ שנחלקו.** מקבלין טומאה שרואין למלאכה כל אחד לעצמו: **שנשרו.** נפלו במיס: **מהלך בהן.** והן מתנגדין והולכין ואינו חושש שיתחדוהו שבכסן: **עד למה.** יהא בהן דלא אמרינן טרחא יתירא הוא: **מפני האורחים.** שזימן לאכול ואין מקום להסב: **בטול בית המדרש.** שאין לתלמידים מקום ליסב: **ודלמא.** התם הוא דשרינן כולי האי דליכא בטול בית המדרש והוא הדין לכבוד אורחים אבל משום הפסד ממון לא שרו רבנן כולי האי: ט) **אי נמי לאידך גיסא.** יש לתת טעם לגד אחר שיתירו כאן יותר משם: התם

השחור והזוג של מספרים. פ"ה שחור תער שאין בית יד שלו מחובר ופורקין אותו לפעמים ואף על פי שנחלקו מקבלין טומאה שרואין למלאכתן כל אחד לעצמו וקשה דבית יד למאי חזי לעצמו וגראה דשחור נמי הוי מספריים אלא שהן קטנים וזוג של מספריים הוא גדול מן השחור ושני סכינים לזה ולזה והקטנים נקראים שחור על שם א שמשחירין את השער אלמא לשון השפלה הוא:

מי שנשרו כליו בדרך. כאן משמע שהוא לשון נשירה מלשון פירות הנושרין ולא כמו שפירש רש"י בפרק ב) חבית (שבת דף קמו: ושם) לשון שרייה ומיהו לכך קאמר הכא [לא"כ] כהא דתנן איזהו נקט זה הנושר בשעת קנילה דהאי איכא לדחויי ולפרושי לשון שרייה כדפירש הקונטרס: ק) בדטיבלא

הדרן עלך המביא

ו) **משילין** ג) פירות דרך ארובה ביו"ט ז) ד) אבל לא בשבת ה) ומכסים פירות בכלים מפני הדלף וכן כדי יין וכדי שמן ח) ו) ונותנין כלי תחת הדלף בשבת: **גמ'** אתמר רב יהודה ורב נתן חד תני משילין וחד תני משחילין אמר מר זוטרא מאן דתני משילין לא משתבש ומאן דתני משחילין לא משתבש מאן דתני משילין לא משתבש דכתיב i כי ישל זיתך ומאן דתני משחילין לא משתבש דתנן ז) ז השחול והכסול שחול שנשמטה ירכו כסול שאחד מירכותיו גבוהה מחברתה אמר רב נחמן בר יצחק מאן דתני משירין לא משתבש ומאן דתני משחירין לא משתבש ומאן דתני מנשירין לא משתבש מאן דתני משירין לא משתבש דתנן ז) רבי ישמעאל אומר ח) נזיר לא יחוף ראשו באדמה מפני שמשיר את השער ומאן דתני משחירין לא משתבש דתנן ט) ט) השחור והזוג של ספרים אע"פ שנחלקו טמאין ומאן דתני מנשירין לא משתבש דתנן י) מי שנשרו כליו במים מהלך בהם ואינו חושש אי נמי מהא דתנן י) יא איזהו לקט הנושר בשעת קצירה: תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט עד כמה א"ר זירא א"ר אסי ואמרי לה אמר רבי אסי א"ר יוחנן כאותה ששנינו יב) מפנין ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש ודלמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל הכא דליכא בטול בית המדרש לא א"נ התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי משום שבת יג) דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה אבל יו"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה כלל כלל לא אי נמי לאידך גיסא התם היינו טעמא דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפילו טובא נמי התם

רבינו חננאל

חצר לאפוקי מדר', דתנן המעביר תאנים בחצירו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטור שקציעתן היא גמר מלאכתן, והואיל ועדיין לא עשאן קציעות אוכלין מהן עראי ופטורין, תני עלה ר' ג) מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר. תרומה לאפוקי מדר' אליעזר, דתנן פירות שתרם מהן תרומה עד שלא נגמרה מלאכתן, ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי מן הפירות שהוציא מהן תרומה, כי התרומה קובעתם ואוסרתם, וחכמים מתירין. מקח לאפוקי מדתניא הלוקח פירות מעם הארץ ממקום שבני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי. שמע מינה תלת, שמע מינה מדקתני ממקום שבני אדם דורסין, לא נגמרה מלאכתו עדיין, שהרי לא נדרסו. ד) וקתני אוכל מהן עראי ולא קבע, מכלל שהמקח קובע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. [דגרס בהדיא בירושלמי במעשרות פ"ב ר' יוסי בשם ר' אילא אומר (כל מעשר שני) [אוכל מהן] עראי [משום] (מעשר שני) דבר שלא נגמרה מלאכתן]. ושמע מינה רוב עמי הארץ מעשרין, מדקתני מעשרן דמאי ואין מעשרן ודאי. ושמע מינה מעשרין עמי הארץ אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו, דהא פירות הללו לא נגמרה מלאכתן, ולא מחייבינן ליה לעשורינהו ודאי אלא דמאי מספק. אי נמי מקח לאפוקי מדתנן זה לאכול וזה לקצות חייב, הנה הלוקח לקצות לא נגמרה מלאכתו וקתני חייב, שמע מינה דסבר דמקח מחייב אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

הדרן עלך המביא כדי יין

משילין פירות אבל לא בשבת. פירוש משילין משלשלין. מאן דתני משילין לא משתבש, דכתיב כי ישל זיתך. [ומאן דתני] משחילין [לא משתבש], דתנן השחול והכסול. שחול שנשמטה ירכו כו'. וכן משירין ומשחירין כולם טעם אחד הוא מלשון הורדה ושילשול. ירושלמי תני היה שם חלון משחילין דרך חלון. משילין פירות, כמה, כאותה ששנינן אפילו ד' ה' קופות של תבן ושל תבואה כו'.

תורה אור השלם

1. זֵיתְךָ יִהְיוּ לְךָ בְּכָל גְּבוּלֶךָ וְשֶׁמֶן לֹא תָסוּךְ כִּי יִשֵּׁל זֵיתֶךָ: דברים כח מ

לעזי רש"י

גלייש"א. טיט (אדמה גבילה).

מוסף רש"י

המעביר תאנים בחצרו. הסוטח תאנים בחצרו, לקצות. ליתבן לעשות מהן קציעות ולאחר שנעשו קציעות דורסן בענבל (לעיל לד:). ופטורים מן המעשר. דאין אלו קובעת בראיית פירס אלא בדבר שנגמרה מלאכתו (שם).

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה ביו"ט. פירות הסטוחים על הגג ליתבן ובאה גשמים ממשמשין ובאין, משילין לארך דרך ארובת הגג, דלא טריחא מילתא דנופלין מאליהן (שבת קכז:). שנשמטה יריכו. כגון דלא איעבל ביציה (גיד שבראשו) דאי איעבל ביציה טריפה ומי הוי כדאמרינן בחולין טרפות (חולין נד:) האי בוקא דאטמא דשם מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעבל ביציה (בכורות מ:). גבוהה מחברתה. מקום בוקא דאטמא של ירך זו עולה למעלה על הגב יותר מחברתה (שם). מי שנשרו כליו במים. שנפלו למים בשבת (שבת קמו:). מפנין ארבע וחמש קופות. אם צריך למקומן לאורחים שם אוחזים להסב בסעודה או תלמידים לדרשה, ולא מייתינן לטרחא דשבת (שבת קכו:). ולא אתי לזלזולי ביה. אי מקילין בה חדא קולא לא אתי לאקולי בה טפי (לעיל ב:).

מוסף תוספות

א. שמשיר, [ו]אישתכח דמשחירין היינו משרין. הרל"ה.

א) [מיי' פ"ג מהלכות מעשר הל' ד טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' פג]: **עו ב** מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה ד: **א** ג מיי' פ"ה מהל' י"ט הל' ה טוש"ע ח"מ סי' תקכא סעי' ח: **ב** ד טוש"ע שם סי' שלא סעיף ז: **ג** ה מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כג טוש"ע שם וסי' תקכא סעיף ב: **ד** ו מיי' שם הל' כד טוש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ח וסי' תקכא סעיף ג: **ה** ז מיי' פ"ז מהל' מעשה מקדש הלכה ט סמג לאוין שח: **ו** ח מיי' פ"ה מהל' מירות הל' יד: **ז** ט מיי' פי"ח מהל' כלים הלכה ח: **ח** י מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שא סעיף מה: **ט** כ מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל' ח: **י** ל מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ג ופכ"ו הל' טו סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ח:

ו) גי' רבינו רבי ממייב וכ"ה בירושלמי פ"ג דמעשרות ומיהו שם לא מייתי בהעניין לקצות וכ"ש. ב) חוט מוכן ולולי דמקתפיגא י"ל דגי' רבינו היה אקור לאמוד ערלי וכ"ה בתוספתא פ"ג ובירושלמי שם ופיי גרס רבינו לאפוקי מדתניא ויתיישב בזה קושיות הסמ"ק כאן ומתיבות וקתני עד מע"ש שלא נגמרה מלאכתו היא הגהה מאחר תלמיד שהיה לפניו הגי' דינו ודו"ק.

הכא תנן כו'. כלומר ועוד שאלה אחרת: **שלא יגמור את האוכל.** אם לא היו שם אלא ארבע או חמש קופות שהתירו לו במקום שיש יותר כאן לא התירו לפנותן כולן ולגלות את הרלפה דלמא הוי בה גומא ומשוה לה: **והלא תנן.** כלומר ועוד יש לשאול: **נאוכו הגג שהארובה בגג שהפירות בו: אין מטלטלין.** בפירות שבגג שבא להשילן מפני הגשמים קא מיירי ואפילו בגגותיהן של שני בתים ששוין שאין זה גבוה מזה שיהא שם טורח עלייה וירידה: **בחלונות.** כגון אם מוקף מחיצה ואין בו ארובה אבל יש חלון במחיצה לחצר או לבית לא ישלשלם בשקין דרך החלון בחבל מפני שיש טורח להעלות מן הגג לחלון ומשם לארץ: **סולמות.** כל מדרגה קרי סולם ואף הכבשים שלנו: **ואפילו אוירא דלבני.** לבנים הסדורים ומוקצים לבנין וגשמים נוטפים ומתירא שלא ימוחו מותר לטלטל כלים לצרכן ולכסותן ולא אמרינן הואיל והן עצמן אין נטלין אף הכלי לא יטול לצרכן: **ור' יצחק אמר.** דוקא פירות הראוין לטלטול הוא דשרו רבנן לטלטל כלים לצרכן אבל מידי דלאו בר טלטול אין כלי ניטל לצרכו: **אלא לדבר הניטל.** לצורך דבר הניטל: **ואיידי דתנא רישא.** פירות הראוין דעל כרחך בדחזי לטלטול אצטריך למנקט שהרי מטלטל הן עצמן ומשילין נקט נמי לענין כסוי פירות הראוין ומיהו סיפא לאו דוקא והוא הדין לבני: **תנן וכן כדי יין.** מכדי בהני לא איירי לעיל וכיון דתנן הכא ובא לאשמועינן דבריס אחריס בבד פירות היה לו להשמיענו לבנים וכ"ש אלו: הכי גרסינן **הלא במאי עסקינן בדטיבלא.** כלומר לא בא להשמיענך כי אם כיולא בלבנים ו' וכדברך דהנך כדי יין דקא מוסיף ותני בדטיבלא עסקינן שאסורים בטלטול דאשמועינן בריש פירות הראוין דומיא דמשילין והדר נקט להנך לאשמועינן אף שאין ראוין: **הפסד מועט.** גשמים הנוטפין על יין הפסד מועט הוא עד שתחשך ויסלקם אבל הפירות מרקיבין: **נוהגין לי' תחת הדלף.** הרי שהכלי ניטל לקבל בו מוקצה כי האי לא חזי למידי: **בדלף הראוי.** שהן גלולין וראוין לבהמה: **על גבי אבנים.** שגגודין לבנין וכשהן מתלחלחין צריך לחזור ולגגבן שאין מקבלות את הטיט יפה והבנין שוהה ליבש: **מקורזלות.** אגוד"ש: **שתי חלות.** של לפיתות מניחין בכוורת כשרודין אותה ומהן פרנסה לדבורים כל ימות הגשמים אותן שתי חלות מותר לכסות. כל דבש הכוורת עשוי עליות עליות של חלות: **מוקצות הינהו.** לדבורים: **דהשב עלייהו.** לאדם: **אדהני ובלבד שלא יתכוין לצוד.** משמע דלא ימלא לחלק את דבריו ולאסור עד שדלג מאיסור טלטול לאיסור לידה: **לפנוג ולהני בדידה.** באיסור טלטול גופיה יכול לחלק את דבריו ולמצוא לד איסור לדבר בדלא חשב עלייהו לא יטלטל המחלצת לצרכם: **הכי קאמר אף על פי שחשב עליהם כו'.** אף בשחשב בא ללמדך שיש לד איסור במתכוין לצוד ואף על גב דעיקר להצלה מפני הגשמים מכוון: **במאי אוקימתא כרבי יהודה.** כלומר מדהוה לך לתרוצי אריש הא מני ר' שמעון דלית ליה מוקצה ומהדרת אשנויי דחיקי למימר משום שתי החלות כרבי יהודה בעית לאוקמא משום דרבי יאחק דמותבינן ליה הנך תיובתא אית ליה מוקצה כר' יהודה: **ובלבד שלא יתכוין לצוד.** ואף על פי שהוא לדן: **דאיש ביה כוי.** חלונות יש בדפנותיה ואף על פי שמכסה את פיה אינן נגודין אם לא יכסה גם את החלונות ולא תימא ובלבד שלא יתכוין אלא בלבד שלא יעשנה מצודה שלא יסתום החלונות: **מ) פשיטא.** כיון דאית ליה לרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור למה ליה למיתני ובלבד שלא יעשה מצודה דהא לידה אב מלאכה היא:

מהו

בדטיבלא. ולא"ת והא אמרי' לעיל בסוף המביא (דף לד:) דטבל מוכן הוא אם עבר ותקנו מתוקן ובפרק כירה (שבת מג.) נמי לא חשבי ליה מבטל כלי מהיכנו כיון דחזו א"כ אכתי תקשי לן דטבל אין אוירא דלבני לא וי"ל דעולא יאמר לך דמ"מ חשיב ליה כדבר שאינו ניטל כיון דבשבת מיהא לא חזי כל כמה דלא תקנו דאסור לפנותו בשבת כדתנן בפרק מפנין (שם קכו:) אבל לא את הטבל: **במאי אוקימתא.** פרש"י דלא אשכחנא דמוקי לה כרבי יהודה בהדיא אלא מדדחיק נפשיה כי פריך והא מוקצות מינהו ולא קאמר רבי שמעון היא אלמא משמע ליה דאתיא כרבי יהודה:

אלא

התם תנן [ו]אבל לא את האוצר ואמר שמואל מאי אבל לא את האוצר [א]אבל לא יגמור את האוצר כולו דלמא אתי לאשויי גומות הכא מאי התם הוא בשבת דאסור משום דחמיר אבל יום טוב דקיל שפיר דמי או דלמא התם דאיכא בטול בית המדרש אמרת לא הכא דליכא בטול בית המדרש לא כל שכן והכא תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואמר רב נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג לא ותניא נמי הכי [ב]אין מטלטלין מגג לגג אפי' כשגגותיהן שוין התם מאי [ג](כל שכן שבת דחמירא או דלמא) הכא הוא דאסור משום יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה אבל [ג]שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה שפיר דמי או דלמא מה הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן הכא [ד](תנן) [ג]לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות התם מאי הכא ביום טוב הוא דאסור דליכא בטול בית המדרש אבל שבת דאיכא בטול בית המדרש שפיר דמי או דלמא הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן תיקו: ומכסין את הפירות: אמר עולא [ה]ואפילו [ה]אוירא דלבני ר' יצחק אמר פירות הראוין ואזדא ר' יצחק לטעמיה [ו]דאמר ר' יצחק אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת תנן מכסין את הפירות בכלים פירות אין אוירא דלבני לא הוא הדין דאפי' אוירא דלבני ואיידי דתנא רישא משילין פירות תנא סיפא נמי מכסין את הפירות תנן וכן כדי יין וכן כדי שמן הכא במאי עסקינן בטיבלא הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך כדי יין וכדי שמן דהתירא הא תנא ליה רישא פירות כדי יין וכדי שמן אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא [ז]להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו קמ"ל תנן [ח]נותנין כלי תחת הדלף בשבת [ה]בדלף הראוי תא שמע [ט]פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת דאייתור מבנינא דחזי למזגא עלייהו תא שמע [י]פורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית הכסא תא שמע [יא]פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת בחמה ובגשמים מפני הגשמים [יב]ובלבד שלא יתכוין לצוד התם נמי דאיכא דבש אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי התינח בימות החמה דאיכא דבש בימות הגשמים מאי איכא למימר לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות אותן שתי חלות מוקצות הן הכא במאי עסקינן שחשב עליהם אבל לא חשב עליהם מאי אסור אדתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה במה דברים אמורים שחשב עליהן אבל לא חשב עליהם אסור הכי קאמר אע"פ שחשב עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד במאי אוקימתא כרבי יהודה דאית ליה מוקצה אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ותסברא דרבי שמעון והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו [יג]מודה רבי שמעון בפסיק רישה ולא ימות לעולם כולה רבי יהודה והכא במאי עסקינן דאית ביה כוי ולא תימא לרבי יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד

אלא

מסורת הש"ס

ו) [שבת קכו:], ב) רש"ל מ"ז, ג) [לעיל ב: לה:], ד) [ל"ל תניא], ה) [גי' הערוך אחרא], ו) שבת מג. [כל הסוגיא ע"פ כמה שינויים], ז) [שבת קנד: וש"נ], ח) לעיל לה: שבת מג., ט) שבת מג., י) שם, כ) שבת עה. קג. קיח: קיז. קכ: קלג. קמג. סוכה לג: כתובות ו. בכורות כה., ל) [ל"ל וכדרך], מ) שיך לע"ב,

לעזי רש"י

אגוד"ש [אגודי"ש]. חד.

מוסף רש"י

פורסין מחצלת על גבי אבנים. מפני הגשמים שלא ימחו או לא יקבלו סיד מאחר שהרוות במים (שבת מג.). **מקורזלות.** לשון חד ולאויות לקיעות דהוי דבר הניטל (שם). **דחזי למזגא עלייהו.** להשען, שכל הסמכתן כך היתה, יושב קצת ונשען קצת על שמאלו (שם). **מודה רבי שמעון בפסיק רישה ולא ימות.** באומר אתמול ראש בהמה זו בשבת ומיני רוצה שתמות דכיון דלא אפשר שלא תמות כמתכוין חשיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר, בגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כשא ופסקל ונלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למיחש דילמא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי דאפשר לגרירה בלא חריץ כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:).

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ב ופכ"ו הלכה טו טוש"ע א"ח סימן שג סעיף ח:

יב ב ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה ה טוש"ע א"ח סימן תקכא סעיף ח:

יג ד מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה כג כה טוש"ע א"ח סי סעיף ב וסימן שלא סעיף ז:

יד ה ו מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה כד כה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף מ וסימן תקכא סעיף ג:

טו ז ח מיי' פכ"ח שם הלכה כה טוש"ע א"ח סימן שטו סעיף ד:

טז ט מיי' פ"ח שם הלכה ו טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף ח:

רבינו חננאל

הכא אמר רב נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג אפילו גגותיהן שוין לא, ותניא נמי הכי. **ותוב** הכא תניא לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות, התם משום ביטול בית המדרש מאי, שרי או אסיר, ולא אישטיש. **מכסין פירות בכלים מפני הדלף.** ר' יצחק אמר פירות ממש, שאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת. עולא אמר אפילו אוירא דלבני. **תנן וכן כדי יין וכדי שמן.** כלומר פירות אין לבנים לא. ופרקינן אלו הכדות טבל הן שהן חשובין כלבנים שאינן ראוין לאכול מהן היום. **ועוד** אקשינן לר' יצחק נותנין כלי תחת הדלף, הנה אינן פירות, ופירק בדלף הראוי להשתמש בהן. **וכן פורסין מחצלת ע"ג כוורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים כו'.** ופירק כוורת נמי בדאיכא דבש בגווה שהן פירות. **ובלבד שלא יתכוין לצוד.** כלומר כשפורש מחצלת על הכוורת, ירויחה למחצלת מעט מחרוץ לנקב שנכנסין ויוצאין בו הדבורים, כי אם ישלשל המחצלת בדפני הכוורת במקום הנקב, אין הדבורים יכולין לצאת ונמצא כצודה בשבת או ביו"ט, ואע"פ שאין במיני דבורים ניצוד.

אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה. פ"ה ובלבד שלא יכסה בו כל החלונות דלר' יהודה אסור ולר' שמעון מותר וגם מעיקרא כי בעי לאוקומי כר' שמעון משמע ליה דבכל ענין מיירי אפילו לעשות כענין מצודה לסתום כל החלונות ותימה דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא יצות והכא ודאי הן גלודות ופירש הר"ר משה מאייבר"א דלר"ש נמי מיירי שיש חור קטן בכוורת אך אינו נראה ואי"כ לא הוי פסיק ריישיה ולא יצות ולר"ש מותר ורבי יהודה דאסר אפילו דבר שאינו מתכוין בעי חור גדול שיהא נראה לדבורים לצאת מן הכוורת:

שופך ושונה. למה דס"ד דאיירי לעיל בדלף שאינו רואה לו קשה היכי מטלטל ליה[א] הא הוה ליה כבלבלה והאכן בתוכה דאמר בסוף כירה (שבת דף מז. ושם) דלית בה[ב] פירי וי"ל דשרי משום[ב] דהוי כגרף של רעי וכן משמע מדמייתי ליה הכא: **תיתי לי דעברי אדמר.** אע"ג[ג] דאמרינן לעיל[ג] פ' יו"ט (דף כא: ושם) דאין עושין גרף של רעי לכתחלה ס"ל לרבה דהכא שרי משום פסידא דבי רחיא או משום דלא מקרו לכתחלה כל כך הכא כיון שהיו הגשמים כבר מזלפין בבית[ד] אין כל כך לכתחלה כמו מזמנין נכרי[ה]:

שמא יעשה חבית של שייטין. פ"ה שלוקחין קנים ועושה כענין חבית ושם בהן וקשה דהא תנן[מ] ואלו טהורין בכלי חרס טבלא שאין לה לבזבזין וחבית של שייטין אלמא דחרס הוא לכן נ"ל שהוא כלי חרס שאין לו פתח ומתוך כך אינו יכול להשתקע במים לפי שאין המים יכולין ליכנס לתוכו ולכך קף על פני המים: **והא** מצוה קא עביד. פ"ה וה"ל למחשבינהו בהדי אינך דסיפא ממלוה ומשני לא צריכא דאיכא דעדיף מייניה ולכך אינו מלוה כל כך דומיא דהני דסיפא ולפי זה יכול להיות דגם בדליכא דעדיף מייניה אסור וכן פירש נמי גבי לא מקדשין הא מלוה קא עביד כו' ומשני דאית ליה אשה ובנים משמע אפילו אין לו אשה ובנים מ"מ אסור וקשה דאמר פרק דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) לפיכך אין דנין לא בע"ש ולא בערב יו"ט דהיכי לעביד לדייניה במעלי שבתא ולקטליה בשבת אין ליפיה דוחה שבת ולא משני משום דאין דנין משמע התם דבסנהדרין דבסתמא ליכא עדיף מייהו שפיר דנין ויש ליישב דניחא ליה להש"ס למימר טעמא לאסור מן התורה ולא לאסור אלא מדרבנן וי"ת פי' דהא מלוה קא עביד ואמאי גזרו כו' ומשני לא צריכא דאית ליה אשה ובנים אבל אם אין לו אשה ובנים מותר לקדש דמלוה קא עביד וקשה דבפ"ק דיומא בירושלמי גבי כהן גדול מתקנין לו אשה אחרת פריך והרי קוין לו קנין בשבת ומשני אין שבות במקדש ולשני דשרי כיון דמלוה קא עביד דהא כיון שמתה אשתו מלוה לו לישא אשה אחרת ועוד קא עביד מלוה לכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז) אלא ודאי י"ל כפירוש הקונטרס ולא קשיא מהיא דסנהדרין דהא קאמר הכא טעמא שמא יכתוב וכיון דישבו כבר בדין מערב יו"ט וכתבו דברי המזכין ודברי המחייבים מבעוד יום כדקאמר התם אם כן לא שייך למגזר ועוד י"ל כפירוש ר"ת ולא קשיא מהיא דכהן גדול דשמא חד מתרי טעמי נקט והדר מסיק התם בירושלמי דיומא אמר רבי מונא הדא אמר' הדין דכונסין אלמלין צריך לכונסן מבעוד יום אלא יהא כקונה קנין בשבת ואיתא נמי בריש כתובות בירושלמי ומפרש התם טעמא דעד שלא[ו] קנה אינו זכאי במליאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה משכנסה זכאי בכולם ונמצא כקונה קנין בשבת והכא נמי איכא לאוקמי בשיש לו אשה ובנים ומהאי טעמא דאין מקדשין לפי שנראה כקונה קנין אסור כמו כן לתת גט בשבת: [פ] משוס

אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה[פ] במינו נצוד אסור שלא במינו נצוד מותר קמ"ל רב אשי אמר מי קתני בימות החמה ובימות הגשמים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים קתני ביומי ניסן וביומי תשרי דאיכא חמה ואיכא גשמים ואיכא דבש: ונותנין כלי תחת הדלף בשבת: [א]תנא אם נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע בי רחיא דאביי דלוף אתא לקמיה דרבה אמר ליה זיל עייליה לפוריך להתם כגרף של רעי ואפקיה יתיב אביי וקא קשיא ליה [ב]וכי עושין גרף של רעי לכתחלה אדהכי נפל בי רחיא דאביי אמר תיתי לי דעברי אדמר אמר שמואל [ג]גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה [ד]וכשהוא מחזירו נותן בו מים ומחזירו סבור מינה גרף של רעי אגב מנא אין בפני עצמו לא ת"ש[ה] [ה]דהוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי אמר להו רב אשי נקטה בצוציתה ואפקוה: **מתני'** [ו]כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות [ז]לא עולין באילן [ח]ולא רוכבין על גבי בהמה [ט]ולא שטין על פני המים [י]ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות [יא]לא דנין ולא מקדשין [יב]ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה [יג]לא [יד]מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין [טו]ולא מגביהין תרומה ומעשר כל אלו ביו"ט אמרו קל וחומר בשבת [טז]אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד: **גמ'** לא עולין באילן גזרה שמא יתלוש ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יצא חוץ לתחום שמע מינה [יח]דאורייתא אלא גזרה שמא יחתוך זמורה ולא שטין על פני המים גזרה שמא יעשה חבית של שייטין: ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין: [יט]גזרה שמא יתקן כלי שיר: ואלו הן משום רשות לא דנין: והא מצוה קעביד לא צריכא דאיכא דעדיף מיניה: ולא מקדשין: והא מצוה קעביד לא צריכא דאית

מהו דתימא דבר שבמינו נצוד. שדרך לצוד את בני מינו כגון חיה ועוף אסור אבל האי דאין במינו נצוד שרי קמ"ל: **רב אשי אמר.** לעולם כדשמין מעיקרא דאיכא דבש למאכל אדם ודקשיא לך בימות הגשמים מי איכא דבש לא קשיא דמי קתני ימות החמה וימות הגשמים: **שופך.** לחוץ: **ושונה.** יחזירנו למקומו תחת הדלף: **ואינו נמנע.** מלשנות כל היום אם צריך לכך: **בי רחיא דאביי דלוף.** הדלף היה נופל על הרחיים שלו והיו עשוין בטיט ונמוחים מפני הגשמים ולא היה מספיק לכליס הצריכים לתת תחת הדלף: **זיל עייליה לפוריך להתם.** לבית שהוא שם דלהוי כגרף של רעי שיהו מאוסים הרחיים לך להיות לפני מטתך ואתה מותר לטלטלן ולהוציאן לחוץ כדאמר לקמן דגרף של רעי מותר להוציאו לאשפה: **וכי עושין גרף של רעי לכתחלה.** וכי מותר לגרוס שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנו: **פיסי לי דעברי אדמר.** תבואתי זאת בשכרי שעברתי על דברי רבי: גרף ועביט כלי חרס הן אלא של רעי קרוי גרף ושל מימי רגלים קרוי עביט: **נותן בו מים ומחזירו.** דמוקצין ממחת מאוס הן ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטלינהו. ולהוציאו הוא דשרו ליה משום כבודו: **סבור מינה.** מדשמואל היו סבורים התלמידים דדוקא גרף נקט דאגב מנא שרי לטלטל את הרעי אבל בפני עצמו ליטול את הרעי או דבר מאוס ממש בידו ויוציאנו לא שרו ליה: **באספרמקי.** בשמים: **בזוליפה.** בזנבה: **מתני' כל שחייב עליו.** מדברי סופרים שלא לעשותו בשבת משום שבות או משום רשות שיש בו קצת מצוה אבל לא מצוה גדולה וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים: **או משום מצוה.** או שיש בו מצוה ממש ואסרוהו חכמים לעשות בשבת: **חייבין עליו.** שלא לעשותו ביו"ט: **ואלו הן.** דברים שאסורין משום שבות שהטילו עליו חכמים לשבות מהן ואין בעשייתן שום מצוה: **לא עולין באילן כו'.** כולהו מפרש בגמרא אמאי גזור בהו רבנן: **אין מטפחין.** ביד: [כ] **ואין מספקין.** על ירך: **ואין מרקדין.** ברגל. וכולן לשמחה ולשיר וכגמרא מפרש גזרה שמא יתקן כנגדן כלי שיר דקא עביד מנא: **ואלו הן משום רשות.** כלומר שהיה לנו להתירן משום שהן קרובין למצוה ואסרום חכמים. האי דקרו ליה רשות משום הנך דבעי למתני בסיפא דהוו מצוה גמורה ולגביהן קרי להנך מציעי רשות ולהנך קמאי קרי שבות דאיסור שבות גמור יש בהן לפי שאין בהן לד לסלק גזירות חכמים מעליהן שאין בהן לחלוחית מצוה: **לא דנין.** דין: **ולא מקדשין.** אשה. וכגמרא מפרש אמאי קרי ליה רשות [כא] (ומאי טעמא גזור עליהו): **ולא מקדישין.** הקדשות: **מעריכין.** ערכך עלי ונותן כפי שיש כמו שכתוב בפרשת ערכין (ויקרא כז): **ולא מחרימין.** הרי בהמה זו חרם וסתם חרמים לבדק הבית: **גמ' שמא יעלה ויפלוש.** דהוי איסורא מדאורייתא דהייהו קולר שתולש מן המחובר: **שמא יצא חוץ לתחום.** מתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני התחומין: **שמע מינה תחומין מדאורייתא.** מדגזור רכיבה אטו תחומין דאי מדרבנן לא הוו אסרי מלתא אחריתא משום דידיה: **שמא יחתוך זמורה.** להכותה והוי קולר מן המחובר: **חבית של שייטין.** כלי של גומא שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארוכה ונמדין בו לשוט: **הא מצוה קא עביד.** ואמאי קרי ליה רשות: **ולא מקדשין הא מצוה קא עביד.** שנושא אשה לפרות ולרבות ואמאי קא קרי ליה רשות: דאית

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף ח וסימן תקכא סעיף ג:

ב [טוש"ע א"ח סימן שח סעיף ל]:

יח ג מיי' פכ"ו שם הלכה יג טוש"ע א"ח סימן שח סעיף לד וסימן תקיח סעיף ה:

יט ד טוש"ע שם סימן שח סעיף לה:

כ ה טוש"ע שם סעיף לד:

כא ו מיי' פ"א מהל' יו"ט ה:

כב ז מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף א וסימן תקכד סעיף א:

כג ח מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף א וסימן תקכד שם:

כד ט מיי' פכ"ג שם הלכה ה טוש"ע שם וסימן שלו סעיף ב ג:

כה [י] מיי' שם הלכה יד טוש"ע או"ח סי' תקכד ס"א וסימן שלו סעיף ד [וטוש"ע מ"מ סי' ה סעיף א]:

כו [מיי' שם ס"ע אה"ע סימן קסט סעיף ז]:

ל [מיי' שם הלכה טן]:

מ [מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה ג טוש"ע א"ח סימן תלה סעיף א]:

רבינו חננאל

נותנין כלי תחת הדלף בשבת. תנא נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע. ירושלמי א"ר חנינא עשו אותה כנהרות ומעינות שבאו מחוץ לתחום, ותני כן נהרות ומעינות שבאו מחוץ לתחום, ממלא מהן בשבת ואצ"ל ביו"ט. בי ריחייא דאבי דלוף. א"ל רבה עייליה לפוריך התם כי היכי דליהוי האי דלף כגרף של רעי, ועביט של מימי רגלים, ואפקיה א"ל וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. אדשקלו וטרו נפל בי ריחייא דאבי, אמר תיתי לי דעברי אדמר. אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה. תניא נמי הכי [ו] [גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציא לאשפה] וכשמחזיר הכלי נותן בו מים ומחזירו. ואסיקנא דגרף של רעי מוציאין אותו אפילו בפני עצמו בלא כלי, מההוא עכברתא דאשתכח באספרמקיא דרב אשי ואמר להו שקלוה בצוציתא, מלשון ציצית הראש, ואפקוה. [מתני'] כל שחייבים עליו משום שבות ומשום רשות ומשום מצוה בשבת, חייבין עליו ביו"ט. אלו הן משום שבות לא עולין באילן, גזרה שמא יתלוש. ירושלמי אין עולין לאילן בין לח בין יבש. ר' אחא בשם רבי אמר אסור לדרוש על גבי זמורה בשבת, היא שורשי אילן היא קולסי כרוב, בבבוהין ג' אבל אינן בבוהין (בארץ) [כארץ הם]. מפני מה אין עולין באילן שמא ישכח ויאכל או ירעיד. ולא רוכבין על גבי בהמה מפני שהוא מצווה על שביתת בהמתו כמהו שנאמר למען ינוח שורך וחמורך וגו'. גמרא דידן לא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יעשה חבית של שייטין. לא מספקין ולא מטפחין ולא מרקדין גזרה שמא יעשה כלי שיר. ירושלמי לא מספקין סיפוק הבא מחמתו, כדתניא ויחר אף בלק ויספוק [את כפיו]. ולא מטפחין טיפוח שהוא לרצונו, ר' יונה וחבריה, חבריה אר' בין הכן בין הכן אסור, ור' יונה אומר אחורי ידיהן שרי, דהוה איסתכין בימוי והוו מטפחין אחורי ידייהו בשבתא. בהלוליה דר' שמעון בר', הוו מטפחין אחורי ידייהו בשבתא, עבר רבי מאיר ושמע קלהון, אמר רבותינו הותרה השבת.

מסורת הש"ס

א) [שבת קו: קז:], ב) לעיל כח: [שבת קמב.], ג) [שבת קכא:], ד) לעיל ל. שבת קמח:, ה) פסחים סו: [שבת קכד. קמח:], ו) [עיין תוספות מגיגה ח. ד"ה משוס], ז) שבת ס: קכד. קלו: מגילה ז: לעיל כח. תוספתא דמגילה פ"פ, ח) [עיין תוספות מגיגה י: ד"ה דכתיב], ט) [עירובין לה: סוטה ל:], י) [עיין תוספות לעיל ל. ד"ה תנן], כ) רש"ל מ"ז, ל) דלית בה פירי ולא וי"ל. כל"ל, מ) [כלים פ"ב מ"ג], נ) [כנס כל"ל], ס) [וע"ע תוספות לעיל יח. ד"ה מ"ט ותוספות עירובין עא. ד"ה ומקני ותוספות גיטין עז: ד"ה ותיל ותוספות ב"ב קנו: ד"ה קונין],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואין מספקין על ירך. עיין מו"ק כז ע"ב תוד"ה אבל:

מוסף רש"י

וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. כלי דכי מיתיה קמן מסלקינן ליה אבל לאתויי קמן או למיזל אגן לגביה כי היכי דנמלאם עלן ונסלקיה מי שרי (לעיל כא:). ולא רוכבין על גבי בהמה. והוא הדין לכל תשמיש (שבת קנד:). ולא מטפחין. ידיו זו לזו משוס שיר או משוס אבל (לעיל ל.) או: על הלב (שבת קמח:). ולא מספקין. כף על ירך (לעיל ל.) או: כף אל כף, משוס אבל (שבת שם). ולא מרקדין. ברגל (לעיל ל.) לשמחה (שבת שם). ולא מגביהין תרומה ומעשר. דמחזי כמתקן (גיטין נד:). אין בין יו"ט לשבת. לחיות מותר לכתחילה ביום טוב מה שאסור בשבת, אבל לענין עושין יש הרבה, שזה בסקילה וכלכל חה בלאו גרידא (מגילה ז:).

מוסף תוספות

א. העביט עם מימי הרגלים והא אפשר לנערם וכדאמרינן (שבת קמ"א ב:). לשב"ל. ב. שאם ישפכם שם יתלכלך ביתו ונעשה גרף של רעי. רשב"ם. ג. גבי שיורי כוסות אמרינן וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. שיטה. ד. אם לא יתן הכלי תחת הדלף ויגיעו לארץ כל שכן דהוה ליה גרף של רעי. שם. ה. דבידו שלא יזמין הנכרי ולא יהו שיורי כוסות של גרף של רעי. אבל הכא וכו' והלכך שרי. שם. ו. [ו]לא דנין היינו דוקא דיני ממונות גזירה שמא יכתוב, אבל דיני נפשות אין לאסור מטעם זה שכבר וכו' תוס' סנהדרין לה. ד"ה ליגמריה.

רבינו חננאל (המשך)

שמע רבי קליה אמר, מי הוא זה שבא לדרדותינו בתוך ביתנו, שמע רבי מאיר קליה דרבי ועדק, נפקין פריי בתריה, מיפרי אפרח רוחא פקוליה מן על קדליה דרבי מאיר, אודיק רבי מן כוותא וחמא קדליה דר' מאיר מן אוחורי, אמר לא זכיתי לתורה אלא על דחימית קדליה דר' מאיר מן אוחורי. ר' יוחנן ור"ל תרוויהון אמרי לא זכינן לאורייתא אלא על דחזינן אצבעתיה דר' מן גו לקדרבון דידיה. ולא מרקדין, ריקוד עוקר רגלו אחת ומניח אחת, קיפוץ ב' רגליו כאחת. א"ר אלעזר כל משמיעי קול אסורין בשבת, ומסקנא אקושי אתרעא בשבתא לא. ואלו הן משום רשות לא דנין. והא מצוה קעביד, דאיכא דעדיף מיניה. ולא מקדשין, בדאית ליה אשה ובנים דלאו מצוה קעביד.

ה) כ"ה הגי' ג"כ בר"ש תניא נמי הכי גרף של רעי וכו'.

דאיש ליה אשה ובנים. שני זכריס לב"ש או זכר ונקבה לב"ה ותו לא מיפקד כולי האי כדאמרינן ביבמות (דף סח:) ומיהא קלת מצוה איכא כדאמר[ב] בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך (קהלת יא): **מצוה גדולה.** האחים ליבם ונפקא לן מוהיה הבכור (דבריס כה): **שמא יכפוב.** פסק דין לדיינין ושטר אירוסין לקדושין ושטר חליצה לחולצת וכתובה ליבמה: **משום מקח וממכר.** דלמקח וממכר דמו שמוציא מרשותו לרשות הקדש. ומקח וממכר[ג] אסור מן המקרא דכתיב ממצות חפץ ודבר דבר (ישעיה נח). אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבה שטרי מכירה וא"ת הוא לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא: **אני רב יוסף אפי' ליפגש לכהן בו ביום.** דאיכא למימר לאו מוכחא מלתא היא דלתקוני טבלא מכוין דאין ידוע שיהא הוא צריך לשריים ורואים שמוליך תרומה לכהן ומחזי דכולה מלתא משום שמחת יו"ט דכהן שצריך לה הוא אפ"ה אסור: **והני משום רשות אילא משום שבות ליכא.** אאמצעיתא קאי דקאמר אלו הן משום רשות וכי אין בהן משום שבות והלא אסרום כדאמרינן כל שחייבין עליו אלמא כלהו לאסורא והני בתראי משום מצוה איכא בעשייתו ומשום שבות ליכא לאסרה בשבת בתמיה והלא אסרום והיכי פלגינהו תנא דמתני' דבקמאי אדכר שבות ובאמצעי ובתראי לא אדכר שבות: **ה"ק לא מצעיא לו.** כלומר כולם משום שבות יש בהן והראשונים איסור יש בהן ואין בהן לחלוה מצוה והאמצעיים יש בהן שבות ואע"פ שיש בהן קצת מצוה והאחרונים מצוה גמורה הן ואעפ"כ גזרו עליהן שבות ולא זו אף זו קתני לא תימא קמאי הוא דאסירי דה"ל שבות גרידתא כלומר שעבר על השבות דאין עם עבירה זו שמץ מצוה אלא אפי' מצעי דה"ל שבות דאיכא רשות קרבות מצוה גבה נמי אסור: **משילין פירות לו.** אלמא גזרו שבות על שבת שלא גזרו ביו"ט: **הא ר' אליעזר.** סיפא דקתני אין בין יו"ט לשבת דכל שבות דגזרו על שבת גזרו על יו"ט ואפי' בהפסד ממון ר"א היא שלא התיר להעלות אותו ואת בנו מפני הפסד ממון. וריש"א דקתני משילין ביו"ט מפני הפסד ממון ר' יהושע היא: **אותו ואת בנו.** שאינו מותרין לשחוט שניהן היום: **דאפשר לאערומי.** דלא מוכחא מילתא דלהלכת ממונו מכוין דהרוחה אומר הראשון שהעלה כחוש הוא והשני יפה הימנו: **אבל הכא לא אפשר לאערומי.** דהכל יודעין שלא יניחם ואינו עושה אלא להגיל ומזלזלין באיסור יו"ט: **אין מוליאין את הקטן וכו'.** דלא הותרה הוצאה שלא לצורך וגבי טלטול שלא לצורך נמי גזרינן ואפי' גבי הפסד ממון. ולב"ה דאמרי הוצאה שלא לצורך מותרת מה"ת בטלטול נמי לא גזור רבנן: **אבל טלטול לאו לצורך הוצאה הוא.** תחילת הוצאה ע"י טלטול היא וכל מה שגזרו אינו אלא משום הוצאה. והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים מפני שלא יוכלו לעמוד בהן לבטל עונג שבת ושמחת יו"ט: **מתני' הבהמה והכלים כרגלי הבעלים.** אין אדם יכול להוליכה ביו"ט אלא במקום שבעליה יכולין לילך ואם לא ערב יש לה אלפים לכל רוח העיר ואם ערב לגפון גם היא תלך לגפון ולא לדרום: **ושאינן מיוחדין.** לאחד מהן אלא לכולן: **הרי אלו במקום שהולכין.** למקום שכולן יכולין לילך מותר להוליך את הכלים. אבל אם ערב אחד מהם לסוף אלפים לגפון והשאר לא ערבו הוא מעכב על ידם מלהוליכם לדרום אפי' פסיעה אחת מפני חלקו והן מעכבין על ידו מלהוליכם לגפון אלא אלפים שהן מותרין בהן: **הרי הוא כרגלי השואל.** שהרי קנה שביתתו אלו בין השמשות דבין השמשות שהוא כניסת היום קונה שביתה: **ביו"ט.** ואם שאלו ביו"ט משמשכה: **הרי הוא כרגלי המשאיל.** לפי שקנה שביתה אצל בעליו: **האשה ששאלה מחברתה תבלין.** לקדרתה: **ומים ומלח לעיסתה הרי אלו.** הקדרה והעיסה: **כרגלי שהיין.** אין מוליכות אותם אלא למקום ששהיין יכולות לילך דכיון דביו"ט שאלה קנו התבלין או המים והמלח שביתה אצל בעליהן: **שאין בהן ממש.** אין ניכרות לא בקדרה ולא בעיסה הלכך אין מעכבות הולכתן. וגבמ' מוקי לה בתבשיל עבה שאין המים ניכרים בו. ובמלח לא פליג דמוקמינן לה בגמ' במלח אסתרוקנית שהיא גסה וניכרת: **גמ' מתני.** דקתני המוסר בהמתו לרועה ביו"ט הרי אלו כרגלי הבעלים ולא כרגלי הרועה דלא

משום מקח וממכר. פרש"י דלמקח וממכר דמו שמוציאן מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממצות חפץ ודבר דבר אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבת שטרי מכירה ואם תאמר הוי לה לגזרה לגזרה כולה חדא גזרה[א]: **ורמינהו משילין פירות דרך ארובה וכו'.** ותימה דאמרינן במגילה (דף ז:) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ואמאי לא פריך ליה ממשילין[ו] וכו' וע"ק אמאי לא פריך לאלתר מב"ה דמתירין הוצאה ביו"ט שלא לצורך ובשבת אסור וי"ל דהתם לא פריך ממתני' משום שהיה יודע שהיה יכול לדחות דהא דקאמר התם אין בין יו"ט לשבת כו' ה"מ דבריס שהן לדלייתא אבל מילי דרבנן איכא טובא ביניהן ומיירי בשבות דרבנן ולכך לא מייתי מהוצאה דאיסורא דאורייתא ומ"מ קאמר שפיר בסמוך הא ב"ש דהכי מדמה דכיון דב"ש מחמירין גבי הוצאה שלא לצורך כך הם מחמירים גבי טלטול דרבנן כדמסיק במסקנא דטלטול משום הוצאה הוא דאסור: ושמואל

דאית ליה אשה ובנים: לא חולצין ולא מיבמין: והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא גדול[א] ומצוה בגדול ליבם וכלהו טעמא מאי גזרה שמא יכתוב: ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין: גזרה משום מקח וממכר: ולא מגביהין תרומות ומעשרות: פשיטא תני רב יוסף לא נצרכא אלא ליתנה לכהן בו ביום וה"מ פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי האידנא כגון [ב]עיסה [ג]לאפרושי מינה חלה מפרשינן ויהבינן לכהן והני משום רשות איכא משום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא א"ר יצחק לא מבעיא קאמר לא מבעיא שבות גרידתא דאסור אלא אפי' שבות דרשות נמי אסור ולא מבעיא שבות דרשות דאסור אלא אפי' שבות דמצוה נמי אסור: כל אלו ביו"ט אמרו: ורמינהו [ד]משילין [ה]דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת אמר רב יוסף לא קשיא הא ר"א הא ר' יהושע דתניא [ו]אותו ואת בנו שנפלו לבור ר"א אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות ר' יהושע אומר [ז]מעלה את הראשון ע"מ לשוחטו ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט א"ל אביי [ח]ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר בפרנסה לא א"נ עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא דאפשר לאערומי אבל הכא דלא אפשר לאערומי לא אלא אמר רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן[ט] ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרה"ר וב"ה מתירין דלמא לא היא עד כאן לא קא אמרי בית שמאי התם אלא אהוצאה אבל אטלטול לא אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא: **מתני'** [י]הבהמה והכלים כרגלי הבעלים [יא]המוסר בהמתו לבנו או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים [יב]כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית הרי אלו כרגליו ושאין מיוחדין הרי אלו במקום שהולכין [יג]השואל כלי מחבירו מעיו"ט כרגלי השואל ביו"ט כרגלי המשאיל [יד]וכן האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן [טו]ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש: **גמ'** מתניתין דלא

כה א מיי' פ"ג מהל' יום וחלילה הל' ו סמג עשין (לב) [נא] טוש"ע אה"ע סי' קסא סעיף ד:
כו ב מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ח טוש"ע א"ח סי' תקו סעיף ג:
כז ג מיי' שם פ"ב הלכה ד טוש"ע א"ח סימן תלח סעיף י:
כח ד מיי' פ"ה מהלכו' יו"ט הל' ט טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף ג:
כט [ה] מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם ס"ד:
כט ו טוש"ע שם ס"ח:
כט [ז] מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף יא:
ל ח מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יב:

רבינו חננאל

ולא חולצין ולא מיבמין. בדאיכא אח גדול ממנו דאמרינן מצוה בגדול ליבם. וכולהו מאי טעמא לא, גזרה שמא יכתוב. ירושלמי תני ר' חייא דנין דיני ממונות בע"ש ואין דנין דיני נפשות. ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין. מאי טעמא משום דמחזי כמקח וממכר. ולא מגביהין תרומות ומעשרות. הני מילי דטבילי מאתמול, אבל דטבילי ביו"ט כגון הלש עיסה לאפרושי מינה חלה וכיוצא בה, מפרשינן ויהבינן ליה לכהן. הני משום רשות אין משום מצוה לא כו'. ופריק ר' יצחק לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא שבות גרידתא דאסור, אלא אפילו שבות דמצוה אסור, וכ"ש שבות דרשות. תנא ב אין דנין ולא מקדשין ולא מגרשין ולא ממאנין ולא חולצין ולא מייבמין רשות, לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשרות, כל אילו ביו"ט ק"ו בשבת, אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. וכולן שעשו ישראל בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין מה שעשה עשוי בשבת, ואין צריך לומר ביו"ט. אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. והתנן משילין פירות כו'. ופריק רב יוסף ולא קשיא מתניתין דהכא ר' אליעזר היא ומתניתין דמשילין ר' יהושע, דתניא אותו ואת בנו שנפל לבור ר' אליעזר אומר מעלה את הראשון כו'. ודחי אביי דילמא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר גבי הבהמה שהיא בבור עושה לו פרנסה במקומה ואינו מעלה אותה משום דאיפשר לה בפרנסה במקומה, אבל גבי פירות שהן בגג אי איפשר שלא יפסידם אלא אם כן משילין הכי נמי דשרו. אי נמי

גליון הש"ם

רש"י ד"ה משום מקח וממכר וכו' אסור מן המקרא. עיין רש"י לעיל דף כז ע"ב ד"ה אין פוסקין:

מוסף רש"י

הא ר' יהושע. הא דתנן משילין דשבי טירתא ביו"ט משום איבוד ממון ר' יהושע היא שהמיר להעלות בהמה בהערמה מן הבור (שבת קכד.). **אותו ואת בנו שנפלו לבור.** ביו"ט ואין שיהם רחויים לשחיטה ביום אחד (שבת קיז:). **ואינו שוחטו.** שמוצא לו עילה שמא תכבו שמן ממנו (שם). **עד כאן לא קאמר ר"א התם.** דאין מעבירין (שם). **דאפשר לאערומי.** דמיחזי כמאן דעביד לצורך יו"ט, אבל גבי משילין דליכא הערמה לדמויי להמיה לא (שם). **ב"ש אומרים** אין מוציאין. הוצאה שלא לצורך, דלא איסתרי לכתחילה ביו"ט טפי מבשבת אלא אוכל נפש (שבת קכד:). **לא את הקטן וגו'.** כל מילי דלאו צורך אכילה (לעיל יב.). **הבהמה והכלים כרגלי הבעלים.** שהשואל או נוקח בהמה או כלים מחבכו ביום טוב, אינו יכול להוליכם אלא למקום שהבעלים הראשונים מותרין לילך שם, ואם עירבו לגפון לא יוליכנו זה לדרום (ערובין צז:) כשם שאין אדם יכול לילך ביו"ט אלא עד תחום שבת, כך בהמתו אינה יכולה לילך חוץ לתחום, וכלים נמי אין לו רשות לשגרם חוץ לתחום (האורה ח"א סי' שם). **הרי אלו כרגלי שתיהן.** אין העיסה הולכת אלא למקום ששתיהן מותרות לילך שם ואם עירבה זו לגפון וזו לדרום אין עיסה זה ממקומה לפי שאין לו אל גפון אפילו אמה אחת בדרום וה"מ כשנתנו עירובן לסוף אלפים (ערובין צז:). **ר' יהודה פוטר במים.** שאין בעלת המים חוסכת על בעלת הקמח כלום (שם).

מוסף תוספות

א. ורע"ל כתב. דלאו דוקא גזירה דהא מו"מ גופי' דרבנן הוא, אלא הקדש היינו מו"מ גופיה.

עד כאן לא קשרי ר' יהושע התם אלא בהערמה דמחזי כמעלהו לשוחטו, אבל להשיל פירות בהדיא משום שלא יופסדו לא. וגדחה זה, ושני רב פפא לא קשיא מתניתין דמשילין בית הלל דמתירין ומתני' דהכא בית שמאי היא, דתנן אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין. וטרינן לאוקומה למתניתין אפילו לבית שמאי דטלטול בעלמא הוא ונדחה. וכרב פפא קי"ל דהא דקתני אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל בלבד דברי בית שמאי הן, ובית הלל פליגי עלייהו. ירושלמי אין בין יו"ט כו', והא סקילה בשבת ואין סקילה ביו"ט, כרת בשבת ואין כרת ביו"ט, מכות ביו"ט ואין מכות בשבת, וא"ת בדברים שיש בהן אוכל נפש, והא קתני משילין פירות ביו"ט כו', ועוד שוחקין עצי בשמים למילה ביו"ט אבל לא בשבת, א"ר יוסי והוא שמל, ותו התני מודים חכמים לר' מאיר בחותמות שבקרקע כו'. מהו להדליק נר של בטלה, א"ר אבינא תני בית שמאי אוסרים ובית הלל מתירים. [מתני']

ו) אולי ל"ל משום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום רשות ליכא כו'. ג) בתוספתא דמכילתין פ"ד ומס הגי' אלו הן משום רשות לא דמן וכו' ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה לא מקדישין וכו' וכ"ל.

ושמואל אמר אף חבית אסורה. לית ליה בריר ותימה דבפרק מי שאחזו (גיטין דף עה:) דאמר דאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם ימות יהא גט ואם לא ימות לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא אית ליה בריר דה"ל דייק בריש כל הגט (שם דף כה: ושם) וי"ל דהיינו דוקא תולה בדעת אחרים[א] אבל תולה בדעת עצמו כי הכא לית ליה בריר: [ב]

לאיסור מוקצה לא חששו. אין סהדי דכל אחד מנייהו אקלי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצין לאכלה כאן אינה אסורה משום מוקצה לומר כל חלק וחלק יונק משל חברו ויש כאן מוקצה והוליכה אים לתחומו אתה אוסר עליהן מפני ייקה זאת אם יש לאוש צריך לאוש אף משום מוקצה כפ"ה וקשה[ב] מאי ייקה מוקצה יש כאן והלא חלק חברו מותר לו לאכול אם נתן לו חברו[ג] דאמר לעיל [ד] משלחין ביו"ט בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין ומפרש רבינו שמואל לאיסור מוקצה שהבהמה גדלה ומוסיפה שמונית ביום טוב ולא אסרת להו למיחש להכי[ד] אע"ג דסבירא ליה כרבי יהודה במוקצה לאיסור תחומין שחלק כל אחד יונק ומתגדל משל חברו חששת לאסרה בכך: והוינן

דלא כר' דוסא דתניא ר' דוסא אומר ואמרי לה אבא שאול אומר הלוקח בהמה מחברו מערב יו"ט אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הלוקח[א] והמוסר בהמה לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הרועה אפי' תימא ר' דוסא ולא קשיא [ב]כאן ברועה אחד כאן בשני רועים דיקא נמי דקתני לבנו או לרועה שמע מינה [ג]אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' דוסא ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן [ד]הלכה כסתם משנה [ה]ותנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים ולאו אוקימנא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים ת"ר [ו]שנים ששאלו חלוק אחד בשותפות זה לילך בו שחרית לבית המדרש וזה ליכנס בו ערבית לבית המשתה [ז]זה ערב עליו לצפון וזה ערב עליו לדרום זה שערב עליו לצפון מהלך לצפון כרגלי מי שערב עליו לדרום וזה שערב עליו לדרום מהלך לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון ואם מצעו את התחום הרי זה לא יזיזנה ממקומה אתמר שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות רב אמר [ח]חבית מותרת ובהמה אסורה ושמואל אמר חבית נמי אסורה מאי קסבר רב אי קא סבר [ט]יש בריר אפי' בהמה תשתרי ואי קסבר אין בריר אפילו חבית נמי אסורה לעולם קסבר יש בריר ושניא בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומין חששו שתיק רב מאי הוי עלה ר' הושעיא אמר יש בריר ור' יוחנן אמר אין בריר וסבר ר' הושעיא יש בריר והתנן [י]המת [יא]בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורים חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב עליו עד שלא ימות המת וב"ה אומרים אף משימות המת ואתמר עלה [יב]אמר [יג]ר' הושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא אפוך ר' הושעיא אמר אין בריר ור' יוחנן אמר יש בריר ומי אית ליה לר' יוחנן בריר [יד]והאמר רב [טו]אסי א"ר יוחנן [יז]האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וכי תימא כי לית ליה לרבי יוחנן בריר בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ובדרבנן מי אית ליה [יח]והתני איו ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח למערב עירובו למערב ואילו לכאן ולכאן לא והוינן

בהמה שהיתה בחיים בין השמשות וכל אבריה בחייה יונקים זה מזה ומשמשכה ינק כל אבר ואבר משל חברו ואין כאן לברור: **יקי תחומין.** חלקי הבהמה שראוין לשני תחומין: **לאיסור מוקצה לא חששו.** אין סהדי דכל חד מנייהו אקלי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצים לאכלה כאן אינה אסורה עליהם משום מוקצה לומר כל חלק ינק מחבירו ויש כאן מוקצה והוליכה אים לתחומו אתה אוסר עליהם מפני ייקה זו אם יש לאוש צריך לאוש אף משום מוקצה: **יש בריר.** וחבית ובהמה מותרין: **אין בריר.** ושניהם אסורין: **המת בבית כו'.** מפורש בפרק קמא: **ואתמר עלה ר"ל אושעיא.** הא דאמרי ר"ה אף משימות המת חשב מועלת לטהר כלים הבאים בפתחים ממתשבה ואילך הוא דקאמרי אבל כלים דמעיקרא לא אין בריר לומר הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא: **אפוך קמייתא: לקוחות הן.** ולא אמרינן הוברר לכל אחד חלק ירושתו וירושה אינה חוזרת ביובל אלא שמא חלק הבא לזה לא היה שלו והרי החליפו חלקיהם והוו להו לקוחות ומחזירין זה לזה ביובל: **בדאורייתא.** לעמוד כנגד דבר תורה כגון יובל לא סמכינן אבריר: **אבל בדרבנן.** לעמוד כנגד איסור תחומין דרבנן סמכינן אבריר הלכך חבית ובהמה מותרים: **ובדרבנן מי אית ליה והתני איו.** שם חכם: **אין אדם מתנה על שני דברים כאחד.** בעירובין[מ] תנן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין ששמע שעתיד חכם לבא סמוך לעירו בתוך ד' אלפים לדרום ברבים ואינו יודע אם למזרח אם בא חכם למזרח ערובי שבמזרח יקנה לי שביתה בא למערב ערובי שבמערב יקנה בא לכאן ולכאן אם יבאו שניהם למקום אחרים אלא אלך ואברור למחר יהא ערובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע ואי אפשר כן אלא ע"י בריר דכי בורר למחר אומרים הוברר דבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי ובא ר' יהודה לחלוק ולומר אינו מתנה על שני חכמים לומר למחר אברור דכי בורר למחר מי יימר דערוב של אותו רוח קנה לו בין השמשות והוברר למפרע לא אמרינן: **אלא אם בא חכם כו'.** על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא אפשר להתנות: והוינן

דלא כר' דוסא: **כאן ברועה אחד.** שאין בעיר אלא רועה אחד כל בני העיר מעמידין בהמתם ברשותו ונקיית[ט] שביתתו אלכך בין מוכר בין לוקח דעתו אלא תקנה הבהמה שביתתו אללו אלא בשביתת הרועה. ומתני' בשני רועים דלא ידעינן להי מנייהו הויא לה דעת בעלים אלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינם אלא הרועה מבעוד יום: **דיקא נמי.** דמתני' בשני רועים: **שנים ששאלו חלוק.** מבעוד יום להיות ברשות שניהם: **זה לילך בו שחרית.** אל יו"ט לבית המדרש: **וזה לילך בו ערבית.** אל יו"ט לבית המשתה: **עליו לצפון.** אל יו"ט לבית המשתה: **עליו לצפון.** על מנת אותו חלוק להוליכו לצפון: **זה שערב עליו לצפון מהלך.** ומוליכו לצפון: **כרגלי מי שערב לדרום.** מה שרגליו של דרומי יכולין לילך לצפון מוליכו זה לצפון ולא יותר: **וזה שערב עליו לדרום.** מוליכו[ח] זה לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון כמו שרגליו של צפוני מותרות לילך לדרום מוליכו זה ולא יותר מפני חלקו של צפוני. כגון אם נתנו שניהם עירובין בסוף אלף אמה זה לצפון להיות לו שלשת אלפים לצפון ואלף לדרום שהרי ממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח וזה לדרום לסוף אלף להיות לו שלשת אלפים לדרום ואלף לצפון אין יכולין להוליכו אלא אלף אמה לכל לד שנייהם מותרים בהם: **ואם מלאו עליו את הפתחים.** תחום שבת מצפון לדרום אלרבעה אלפים שניהם לצפון ושניהם לדרום ואם נתנו עירובין זה לסוף אלפים לצפון וזה לסוף אלפים לדרום ונמצא תחום שלם ממולא להפסיק בין שני עירוביהן לא יזוז ממקומו לא לצפון ולא לדרום שהצפוני אין לו לדרום אפילו פסיעה וכן הדרומי לצפון שממקום עירובו יש לו אלפים לכל רוח שהרי לכך ערב שתסתלק שביתתו ממקום לינתו ותקנה במקום עירובו: **שנים שלקחו.** מעיו"ט לחלקן ביו"ט: **חביות מותרות.** להוליך כל אחד חלקו למקום שערב: **ובהמה אסורה.** להוליך אלא למקום שהשמש הולכים: **אפי' חביות אסורה.** דאין בריר וי"ל חלק שבא לזה היה רואי לחברו ובין השמשות קנה חלק זה שביתת חברו: **לעולם קסבר יש בריר.** הלכך חביות מותרת ושאני בהמה שהיא יונקת מן המזה ומשמשכה ינק כל אבר ואבר משל חברו ואין כאן לברור: **יקי תחומין.** חלקי הבהמה שראוין לשני תחומין: **לאיסור מוקצה לא חששו.** אין סהדי דכל חד מנייהו אקלי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצים לאכלה כאן אינה אסורה עליהם משום מוקצה לומר כל חלק ינק מחבירו ויש כאן מוקצה והוליכה אים לתחומו אתה אוסר עליהם מפני ייקה זו אם יש לאוש צריך לאוש אף משום מוקצה: **המת בבית כו'.** מפורש בפרק קמא: **ואתמר עלה ר"ל אושעיא.** הא דאמרי ר"ה אף משימות המת חשב מועלת לטהר כלים הבאים בפתחים ממתשבה ואילך הוא דקאמרי אבל כלים דמעיקרא לא אין בריר לומר הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא: **אפוך קמייתא: לקוחות הן.** ולא אמרינן הוברר לכל אחד חלק ירושתו וירושה אינה חוזרת ביובל אלא שמא חלק הבא לזה לא היה שלו והרי החליפו חלקיהם והוו להו לקוחות ומחזירין זה לזה ביובל: **בדאורייתא.** לעמוד כנגד דבר תורה כגון יובל לא סמכינן אבריר: **אבל בדרבנן.** לעמוד כנגד איסור תחומין דרבנן סמכינן אבריר הלכך חבית ובהמה מותרים: **ובדרבנן מי אית ליה והתני איו.** שם חכם: **אין אדם מתנה על שני דברים כאחד.** בעירובין[מ] תנן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין ששמע שעתיד חכם לבא סמוך לעירו בתוך ד' אלפים לדרום ברבים ואינו יודע אם למערב אומר אם בא חכם למזרח ערובי שבמזרח יקנה לי שביתה בא למערב ערובי שבמערב יקנה בא לכאן ולכאן אם יבאו שניהם למקום אחרים אלא אלך ואברור למחר יהא ערובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע ואי אפשר כן אלא ע"י בריר דכי בורר למחר אומרים הוברר דבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי ובא ר' יהודה לחלוק ולומר אינו מתנה על שני חכמים לומר למחר אברור דכי בורר למחר מי יימר דערוב של אותו רוח קנה לו בין השמשות והוברר למפרע לא אמרינן: **אלא אם בא חכם כו'.** על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא אפשר להתנות: והוינן

מחד ואינו יודע לאחו רוח יבא הוא מתנה אם בא בא למזרח עירובי של מזרח יקנה ואם בא למערב עירובי של מערב יקנה. ואילו לכאן ולכאן. על שני חכמים למקום שאלא אלך. לא. דאין בריר (יומא נז:).

לא א ב מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הלי' יא סמג עשין מד"ס ג טוש"ע ס"ח סימן שמ סעיף ה:

לב ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ט:

לג ד מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף י:

לג [ה] מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הלי' ג:

לד ו מיי' פי"א מהל' שמטה ויובל הלי' כ:

מוסף תוספות

א. בהקדוש ברוך הוא שחייו ומותו תלוי בידו יש בריריה. תוס' יומא עו. ד"ה דבכי. ב. שא"כ אמאי שתיק רב. רשב"ם. ג. שהרי לא מצינו מוקצה כזה שיהא מותר חלקו לו ואסור לחברו דמה שמותר לבעליו מותר לחברו ולא אמרינן שיהא אסור לחברו מפני שהוא מקצה דעתו מחלק חבירו. שם. ד. שהוא דבר שלא היה בא לעולם מעיו"ט והו"ל נולד ואפ"ה לא אסרי' משום הכי דהוא מידי דעביד דאתי. רעב"ל.

רבינו חננאל

הבהמה והכלים כרגלי הבעלים כו'. אוקימנא בב' רועים, לפיכך היא כרגלי הבעלים, אבל הא דתני ר' דוסא הלוקח בהמה מחבירו מערב יום טוב, אע"פ שלא נתנה לו אלא ביו"ט, הרי היא כרגלי הרועה, אוקימנא ברועה אחד. א"ר יוחנן הלכה כרבי דוסא. המוסר בהמתו לבנו או לרועה הרי הוא כרגליו. **כלים** המיוחדים לאחד מן האחים כרגליו, ושאין מיוחדין, למקום שכולן הולכין. ת"ר שנים ששאלו חלוק אחד זה לילך בו שחרית לבית המדרש וזה לילך בו ערבית לבית המשתה זה עורב עליו לצפון וזה עורב עליו לדרום זה שעורב עליו לדרום מי שעורב עליו לצפון כרגלי מי שעורב עליו לדרום מהלך לדרום כרגלי מי שעורב עליו לצפון אם מצעו את התחום הרי זה לא יזיזנה ממקומה אתמר בהמה שהיתה בחיים בין השמשות וכל אבריה בחייה יונקים זה מזה ומשמשכה ינק כל אבר ואבר משל חברו ואין כאן לברור: **יקי תחומין.** חלקי הבהמה שראוין לשני תחומין: **לאיסור מוקצה לא חששו.** אין סהדי דכל חד מנייהו אקלי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצים לאכלה כאן אינה אסורה עליהם משום מוקצה לומר כל חלק ינק מחבירו ויש כאן מוקצה והוליכה אים לתחומו אתה אוסר עליהם מפני ייקה זו אם יש לאוש צריך לאוש אף משום מוקצה: **המת בבית

והוינן בה מ"ש כו' מזרח ומערב נמי אין ברירה. פ"ה דס"ל דהחכם בא בשבת על ידי אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו מבעוד יום ועל ידי כך בא בשבת מחוץ לתחום וקשה דהאיך יכול לבא בשבת משני צדי העיר למזרח ולמערב כיון שיש יותר מד' אלפים ביתחיים [א] לכן נ"ל כדפ"ה בעירובין (דף לו: ושם) [ב] דלעולם אינו יכול לבא בשבת רק מרוח אחת ומ"מ צריך בריה דשמא לא יזוז ממקומו דהא קאמר ואם לאו אלא יצא חכם בא כאן ולא כאן הריני כבני עירי והא דקאמר למזרח ולמערב [ג] לאו דוקא דאם כן יהא משמע דצריך למזרח משום מערב ולמערב משום מזרח אלא רוצה לומר למזרח או למערב נמי אין בריה דשמא לא יזוז ממקומו ועוד אמר הרר"ף דיכול להיות דהחכם בא משני צדדי העיר בשבת ואפילו בלא אילן וגדר כגון שהוא קרוב לשם אלפים של עיר מצפונה והוא רוצה להתקרב לתוך ד' אלפים של עיר לרוח מזרחית לפונית או לרוח מערבית לפונית מפני שיש שם מקום יפה לדרוש ואין נגד העיר ממש מקום פנוי לדרוש רק בשני מקומות אלו ואין האדם מניח ערובו למזרח ממש ולמערב ממש אלא מתקרב הוא ללד החכם כל מה שיכול ומניח ערובו לאלפים אמה של רוח מזרח ללד לפון וכן לאלפים אמה של רוח מערבי ללד לפון ומצא שהוא יכול להתקרב עד תוך אלפים של מקום שביתת החכם שהוא מהלך כל אלכסון של ד' אלפים ללד לפון ע"י ערובו שמניח למזרח או למערב והא דקאמר למזרח ולמערב ר"ל למזרח תחומי העיר או למזרחו של חכם וקל להבין: **ואמר** רבי יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה. וא"ת ליפני ליה דיש חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים לכאן ולכאן לא משום דתולה בדעת עצמו אבל למזרח ולמערב דתולה בדעת החכם אית ליה בריה וי"ל דר' יוחנן סבר דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים והא דקאמר מ"ש היינו ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לבא לתרץ שכבר בא חכם וכי האי גונא אשכחנא [ד] (בבבא בתרא) דקאמר וכמה אמר ר' יצחק וכו' והיינו מילתיה דר' יצחק וא"ת מאי פריך מדתני אין לרבי יוחנן הא ע"כ צ"ל דלרבי יוחנן אית ליה בריה לר' יהודה דסבר ליה דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: ושם) דקאמר התם מתניה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד מהם רבו ילך אחר רבו ואם היו שניהם רבותיו למקום שירצה ילך דאית ליה בריה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתני' מדתני' אין ופריך אדרבה ליתא לדאין מקמיה מתני' דמתניה אדם על ערובו ומשני התם משום דתניא הלוקח יין מבין הכותים פי' מסייע ליה לדתנא אין שמי חדא מקמי תרתי כו' והקשה ר"י התם אדרבה ליתא לדאין והוא דהלוקח דלית להו בריה משום דתנן בפרק מי שאחזו (גיטין דף עג.) מה היא באומן הימים הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא [ודייקינן מינה דאית ליה לר"י בריה] ותנן נמי בעה"ב שאמר מה שלקטו עניים היום יהא הפקר אלמא כולהו הני מתני' אית להו בריה לר"י וא"כ שמי תרתי מקמי תלת ומשני לעולם ליתא לדאין דכולהו מתניתין אייר בתולה בדעת אחרים ומשום הכא אית להו בריה אבל אין מייר בתולה בדעת עצמו ואם כן לר' יוחנן דלית ליה הך חילוק על כרחך אית ליה דליתא לדאין מקמי הך תלת מתני' ומאי פריך לר' יוחנן מדתני אין ושמא משום דבעי לתרץ לעולם לא תיפוך הקשה קושיא קלה אע"ג דשמא לר' יוחנן לית ליה דאין עוד תירץ הר"ר שמשון משא"ז דאפי' ליתא לדאין דר' יהודה לא אמרה מ"מ חד תנא מעלמא אמרה ולכך מיישב ר' יוחנן הברייתא שכבר בא חכם כו' ואם כן פריך שפיר:

ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה. פרש"י הואיל ועיסה נפישא ותימה הא הוי דבר שיש לו מתירין שאפי' באלף לא בטיל וי"ל דה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו כי הכא בטיל שפיר והכי מפרש בהדיא בירושלמי ועוד דלא דמי לשאר איסורים דהדבר תלוי בטעם אבל הכא איסור תחומין תלוי בשם בעלים על החפץ ובכאן שם בעל העיסה עליה ולא שם בעלת המים והמלח ולכך יש לו להתבטל אע"ג דיהיב טעמא ולא בטיל בשאר איסורים ורבי אבא מהדר להו דאין שם בעלת המים והמלח בטל מכאן כמו שאין שם בעל הקב בטל בעשרה קבין דנפישי:

הרי

והוינן בה מ"ש כו'. דקא ס"ד זימנין דחכם לא בא עד לאחר בין השמשות כגון שהשכה לו בתוך התחום שבאותו מקום בית המדרש או בתוך ד' אלפים והוא מכיר אילן או גדר לסוף אלפים למקום שהשכה לו ואמר שביתתי תחתיו דיכול להלך משהשכה ד' אלפים אמות כדאמר בעירובין (דף מט:). הלכך היכא דבשעת קניית עירוב לא אתי חכם לההוא אתרא והדר אתא מי יימר דקנה ההוא עירוב למפרע דלמא חכם בין השמשות לא היה דעתו לבא לכאן אי לא סמכינן אברירה לומר הובר דלרוח זה היה חכם עתיד לבא וזה התנה דלמקום שיבא החכם יהא ערובו קונה למפרע: **וא"ר יוחנן** גרסינן: **וכבר בא חכם.** הא דאמר רבי יהודה אם בא חכם למזרח וכו' דעל חכם יכול להתנות בשכבר בא קודם בין השמשות עסקינן אך זה אינו יודע לאיזה רוח בא וקאמר לאותו רוח שבא לו יהא ערובי קונה דאין קנייתו על ידי בריה אלא קנייה ודאית ולמחר גלוי מילתא בעלמא הוא דלרוח שישמע זה שהיה בו החכם קנה ערובו. ומדאלטריך ר' יוחנן לאוקמה בשכבר בא חכם ש"מ לית ליה בריה ואפי' בתחומין דרבנן: **אלא לעולם לא תיפוך.** ורבי אושעיא הוא דאמר יש בריה. ודקשיא לך לטהר את הפתחים מכאן ולהבא: **בדאורייתא.** כגון טומאת מת לית ליה בריה ודרך ילאתה הלכה למשה מסיני כדאמרי' בסוכה (דף ו.) דהלכות טומאה הכי גמירי להו: **אבל בדרבנן.** כגון תחומין לית ליה: **שור של פטם.** שמפטם שוורים למכור: **הרי הוא כרגלי כל אדם.** אפי' בן עיר אחרת שבא לכאן ע"י עירוב מוליכו למקומו דכיון דאורחיה לזבויה מאתמול אוקמיה ברשותיה דמאן דאתי למחר וזבין ליה: **שור של רועה.** אדם שמגדל בהמות שלו ופעמים שמוכר מהן לשכיניו ומכיריו: **הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר.** אלפים אמה לכל רוח ואפילו עירב רועה זה ד' אלפים אמה לרוח אחת אינו מעכב על אחד מבני אותה העיר שלקחו הימנו ביו"ט מלהוליכו לרוח שכנגדה אלפים דמאתמול אוקמיה ברשות בני העיר לפי שרגילין ליקח הימנו. אבל כרגלי בני עיר אחרת לא דאין לרועה שם סוחר בהמות כמו פטם שיכירוהו בני עיר אחרת ליקח הימנו: **פשיטא.** דכי שאלו מבעוד יום ברשותיה קאי: **קמ"ל דו'.** והשואל דקא תני בדבורא בעלמא ולא משך מבעוד יום וקמ"ל כיון דאסמכיה ברשותיה אוקמיה: **ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל פשיטא.** כיון דרישא בדבורא בעלמא מוקמינן וסיפא נמי הכי איתא דאפילו דבורא לא הוה אלא ביו"ט: **מימר אמר.** האי משאיל: **דלמא.** כיון דלא אתי ואמר לי אינשי אחרינא אשכח: **כי סליק רבי אבא.** כשרצה לעלות או כשהיה בדרך אמר תפלה זו: **יהא רעוא.** כי אמטי להתם: **אימא מילתא.** דשמעתתא: **דמסתכנא.** לחכמי המקום שלא אבוא: **כי סליק.** כלומר כי מטא להתם: **אמאי.** כרגלי שתיהן לבטל איסור תחומין דמים ומלח דזוטרי לגבי עיסה דנפישא: **אמר להו רבי אבא.** ומשום דחלקה של זו מועט בה יאבד שמה מלקרות על עיסה זו וכי מי שנתערב לו כו' יאכל הלה זה שהרוב שלו:

ומדי

והוינן בה מ"ש לכאן ולכאן דלא דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה וא"ר יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה אלא לעולם לא תיפוך [א]וכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דרש מר זוטרא הלכה כרבי אושעיא [ב]אמר שמואל [ג]שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם [ד]שור של רועה הרי הוא כרגלי אותה העיר: [ה]השואל כלי מחבירו מערב יו"ט: פשיטא [ו]לא צריכא שלא מסרו לו אלא ביו"ט מהו דתימא לאו ברשותיה אוקמיה קמ"ל מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן השואל כלי מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא נתנו לו אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל: [ז]ביו"ט כרגלי המשאיל: פשיטא [ח]לא צריכא דרגיל ושאיל מיניה מהו דתימא ברשותיה קא מוקים ליה קמ"ל מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא ואזיל ושאיל מיניה: וכן האשה ששאלה מחברתה: כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל כי סליק אשכחיה [ט]לר' יוחנן ורבי חנינא בר פפי ור' זירא ואמרי לה ר' אבהו ור' שמעון בן פזי ור' יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא

הרי

והוינן בה מ"ש לכאן ולכאן. דתלה עצמו לומר בחתם שאינה אלא, דלא שרי ר' יהודה, דאין בריה. דכי בריר למחר אמרינן שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך הוה אלא אאיך (עירובין לו:) מזרח ומערב נמי. בשלא בא אלא אחד, וקא אלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח, שעדיין היה רחוק מן העירוב (צ"ל העיר) ששה אלפים פחות שתי אמות ומשהשיכה הלך אלפים ונכנס לתוך תרבעת אלפים של עיר וזה שהיה עירובו ותלה בדעת החכם ואמר אם יבא למזרח עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבן עירי ולא יהא עירוב, ולמחר אמע שבא למזרח, מי יאמר דבשעת קנית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ד' אלפים של עיר, דילמא לא היה בדעתו לזה ולא קנה עירובו של זה, ור' יהודה קאמר דקני דאמרינן הובבר הדבר לסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן (שם) אי: דקס"ד דבין השמשות עדיין חכם לא בא והוא בתלכאן ויכול לבא משהחשך למזרח ולמערב ובא לו לאחד מהן (יומא נו:). **וכבר בא חכם.** מתניתין בהכי עסקינן שכבר בא חכם קודם קנין העירוב אבל זה לא ידע להיכן בא, ואין כאן צריך בריה, שכן מתנה לגד שהחכם בא יהא עירובי קונה, ואין הדבר תלוי, אלא גלוי מילתא כשיגידו למחר שבמזרח בא ונמצא קונה עירוב המזרחי (חולין יד:).

מוסף רש"י

מוסף תוספות

א. [וא"כ] אין כאן אלא ספק ידיעה שאין אנו יודעין לאיזה רוח עומד אבל הדבר מבורר הוא בעצמו לאיזה רוח יבא, ולכי אתי למחר אין כאן אלא גלוי מלתא בעלמא. רימב"ם עירובין ו: ד"ה מ"ש. ב. היינו מזרח או מערב והבריירה היא אם יקנה שביתה לצד החכם או יהיה כבני עירו. תוספות כרא"ש עירובין ו: ד"ה מזרח. ג. בפרק אלו מציאות (ב"מ כא. א), דבעי לה כדי לומר קב בארבע אמות וכו'. תר"ש.

לח א מיי' פ"ה מהל' יו"ט הל' כ:
לו ב מיי' שם הל' טו טוש"ע או"ח סי' שלז סעי' ו:
לז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לח ד ה ו ז מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' יא:

רבינו חננאל

ומקשינן עלה מ"ש לכאן ולכאן דלא, דאין בריה, למזרח ומערב נמי אין בריה. ופריק ר' יוחנן לעולם אין בריה, ולמה אם בא חכם למזרח עירובו למזרח, משום שכבר בא חכם. וחזרנו לעולם לא תיפוך, ור' אושעיא הוא דאית ליה בריה, וכי אית ליה בריה בדרבנן אבל בדאורייתא לית ליה. דרש מר זוטרא הלכה כר' אושעיא. אמר שמואל שור של פטם ששחטו ביו"ט הרי הוא כרגלי כל אדם, משום דאית ליה קלא וכל אינש דעתיה עילויה מאתמול. אבל שור של רעי [ט] כרגלי אנשי אותה העיר. השואל כלי מחבירו מערב יו"ט, אע"פ שלא נתנו לו אלא ביום טוב הרי הוא כרגליו. אבל השואל ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל, ואע"ג דרגיל דשאיל מיניה תדיר ולא אמרינן כמאן דמשאיל ליה מעיו"ט דמי. [ז] וכולן ברשותא דמשאיל קנו שביתה הרי הן כרגלי המשאיל ואין רשות לשואל (להלוך) [להוליך הכלי] אלא במקום שמותר למשאיל לילך. האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים לעיסתה הרי הן כרגלי שתיהן. ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש. אשכחינהו ר' אבא לרבנן דיתבי וקא הוו במתניתין וקאמרי ולבטלו מים ומלח לגבי העיסה כי היא הרוב. אמר להו ר' אבא

ט) גי' רבינו שור של רעי הרי הוא כרגלי אותה העיר [וכ"ה הגי' בר' המאירי ז"ל כאן] והוא מלשון המקרא במלכים ח' ה' ועשרים בקר רעי.
ז) תוס' ב"ל ולכי בהשותא דשואל קני סביתה קמ"ל דהכי הן כרגלי המשאיל וכו'.

הרי שנתערב לו קב כו'. ואם תאמר האי פרכא אמאי המתין להקשות אותה עד כאן דהא בכל דוכתא דקאמר חד בתרי בטיל מצי למפרך הכי וי"ל דלא מצי למפרך בעלמא הכי דאין לדמות איסור לממונא אבל הכא בתתני' ממונא אע"ג דאיכא איסור תחומים מ"מ איסור התחומים אינו בא אלא משום דעת הבעלים דבעלמא בשאר אסורי חד בתרי בטיל אבל הכא הכי פריך דודאי מי שנתערב לו קב חטין כו' משום בטול לא פקע שם בעליה"ג משום בטול לא פקע שם בעליה וקנו מיס ומלח שביתה אצל בעליה ולא בטיל:

וחדי. ושמא לדו בדבר שלא עמל בו כך זו אין שמה בטל מכאן הואיל וקנו המיס שביתה אצלה והא לא קשי' דמשום שהשאילתו לו [או נתתה] במתנה יהא מותר דהא אמר ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל דבתר בין השמשות אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורובא קשיא להו לשון הקוי': **נהי דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל.** מכאן נראה דהלכה כרבנן מין במינו בטיל שפיר דהא סתמה דהש"ס קאמר הכי: **הכי** נמי דכי אית ליה בעלים לא בטיל. פרש"י אלא ודאי בטל וא"ת והא רב ספרא אתא לקיי' תירוץ דרבי אבא ור' אבא קאמר דאפילו אין לו תובעין לא בטיל כמו במתניתין כ"ש הכא שיש לו והיכי מייתי ראיה דאפילו יש לו תובעין בטל ואדרבה תקשי ליה לגפשיה וי"ל דבשלמא רב ספרא לא קשה ליה דשאני איסורא מממונא אע"ג דיש לו תובעין והכא מיירי באסור נבלה שנתערבה בשחוט' כו' לכך בטל אע"ג דיש לו תובעין ורב ספרא מייתי הכי אלמא מידי דשייך ביה ביטול יש לו תובעין אין מועיל כלל לומר הואיל ויש שם בעליו עליו אינו בטל אלא מבטל שפיר אלמא לא תליא מילתא כלל בתובעין אם כן מתניתין נמי אע"ג דאין לו תובעין כיון דלא שייך ביה בטול דממונא הוא ואסור תחומין בא על ידי הבעלים ושם בעליו עליו קנו שביתה אצלו ולא שייך בו בטול: **וכי תימא הכי נמי דלא שייך והתני' רבי יוחנן בן נורי אומר חפצי הפקר כו'.** אלמא אע"ג דאין לו תובעין קנו שביתה במקומן וא"ת מאי פריך מר' יוחנן בן נורי הא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן ואנן ס"ל כרבנן דאמרי לא קנו שביתה אצלו כרגלי המוצאן הואיל ולית להו תובעין הכי נמי במתני' נימא הכי וי"ל דהכי מייתי דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' יוחנן בן נורי אלא היכא דאין שייכות הבעלים כלל כגון חפצי הפקר דקנו שביתה במקומן אבל היכא דיש להם שייכות הבעלים כגון במתני' אפי' רבנן מודו דאזלינן בתר בעלים אפי' היכא דליכא תובעין השתא ומדרבי יוחנן נשמע לרבנן דכי היכי דלרבי יוחנן חפצי הפקר קנו שביתה במקומן אע"ג דאין להן תובעין לרבנן נמי היכא דהיו להם תובעין אע"ג דהשתא לית להן קנו שביתה במקומן:

רבא אמר עבידי כו'. פ"ה דאביי יהיב טעמא לעיסה ורבא שני קדרה ולא פליגי ודוחק לכן נראה דאביי שני עיסה וה"ה קדרה שמא תעשה בשותפות ורבא שני קדרה והוא הדין עיסה דמלח יהיב טעמא בעיסה ומיס חשיבי דעיקר העיסה נעשית ממיס:

משוס

הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי אחיכו עליה אמר להו גולתיכו שקלי הדור אחיכו עליה אמר רב אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל חטין בחטין נמי נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן [א]מבטל בטיל אמר ליה רב ספרא [ב]משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב [ג]הבורר צרורות מגרנו של חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא כילא חסריה הכא נמי כילא חסריה א"ל אביי ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין א"ל וליטעמיך הא דאמר רב חסדא [ג]נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה שחוטה אינה בטל' בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוט' הכי נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה וכי תימא הכי נמי והא תניא א"ר יוחנן בן נורי [ד]חפצי הפקר קונין שביתה אע"פ שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים א"ל מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל וטעמא מאי אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר [ה]תבלין לטעם' עבידי וטעם' לא בטיל

ורב

תשיב ממונא ולבטל: **אמר ליה.** רב ספרא לאביי ומשום דאין לו תובעין פקע שם ממונא מיניה ונוח ליבטל וכי טעמא דבטול ברוב בבעלים ולא בעלים קאי: **ולטעמיך הא דאמר רב חסדא נבלה בטלה בשחוטה.** אליבא דר"י אמרה במנחות דאמר מין במינו לא בטיל מין בשאינו מינו בטיל ותני רבי חייא נבלה ושחוטה בטלות זו בזו לר"י ואשמעינן רבי חייא דכי אמר ר"י היכא דאפשר לו להיות כמותו אבל אי אפשר לו להיות כמותו מין בשאינו מינו הוה ובטל ופריש רב חסדא דהאי אפשר ולא אפשר דרבי חייא בתר המבטל דהוא רובא אזלינן דאם אפשר לו להיות כמועט בהלכותיו הוי מין במינו ואי לא הוי מין בשאין מינו: הלכך כזית נבלה שנתערבה בהרבה זיתים של שחוטה בטלה כמי שאינה שם והנוגע בהן אין טמא דמין בשאין מינו הוא דאי אפשר לשחוטה שהוא המבטל להיות מטמא במגע ובמשא כנבלה אבל שחוטה שנתערבה בנבלה דרובה נבלה אין השחוטה בטלה להיות הנוגע בהן טמא ודאי לשרוף תרומה על מגעו לפי שאפשר לנבלה שהוא המבטל שתעשה טהורה כשחוטה דלכי מסרחה ואינה ראויה לגר שוב אין קרויה נבלה: **הכי נמי.** דאי הוו לה בעלים לא בטלה: **וכ"ש הכי נמי והתניא.** דמשום דלאו בעלים לא פקע חשיבותא דממונא: **דאמר רבי יוחנן חפצי הפקר.** הנמצאים קונין שביתה והמוצאן מוליכן ממקום מציאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שערב שם דיש להם שביתה לעצמן. אלמא חשיבי בלא בעלים ושפיר תנן במתני' דאע"ג דאין לו תובעין לא לבטול: **ר' יוחנן בן נורי אומר כו'.** ולא בהדיא תנן לה הכי אלא מדבריו שמעינה בפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מה:): **א"ל.** אביי לרב ספרא אכתי מתני' לא מתרצא דאפי' יש לו תובעין איכא לאקשויי ליבטל מדמייתית על זה הבורר צרורות מי קא מדמית איסורא לאפסדי ממונא איסורא אמור רבנן לבטיל ברובא אבל ממונא לא בטיל מועטו ברוב להיות קנוי ממון המועטו לבעליו של מרובה ומתני' נמי לא קאמרי' דלפקע רוב ממונא אבל מבבתרה להפסיד אלא איסור תחומין שיש לה בה הוא דקשיא לן לבטול: **וטעמא מאי.** הש"ס בעי לה דכיון דלאו תירוצא הוא דמתני' דלא בטיל מאי הוא: ה"ג **אביי אמר כו' ורבא אמר כו'.** ולא פליגי אלא מר שני עיסה ומר קדרה: **אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות.** אי אמרת מיס ומלח לא אסרי עלה אתי למימר נמי בעיסת שותפות דיוליכוה כל אחת ואחת למקומה: **ורבא אמר כו'.** ולא פליג אלאביי אלא מר שני חדא ומר שני חדא:

שיש

ברובה. **אביי אמר** לעולם מים ומלח בטילין לגבי עיסה, ומתניתין גזירה היא שמא יעשו עיסה בשותפות, כיון דידעי כי משאלת מים ומלח העיסה ההיא כרגלי שתיהן, כ"ש העושה בשותפות. **רבא אמר** תבלין ומלח לטעמא עבידי, וטעמא לא בטיל, כי הנה הוא בעצמו לא נתערב.

לט א מיי' פט"ו מה' מאכלות אסורות הלכה יב סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לא סעיף [ג] ב וסי' קו סעיף ג:

מ ב מיי' פי"ח מה' מכירה הל' יג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכט סעיף ב:

ג [מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאות הלכה ח]:

מא ד מיי' פי"ו מה' מאכ"א הל' ב סמג לאוין קמא:

רבינו חננאל

אי הכי כי המעט בטל ברוב, מי שנתערב לו קב חטין בי' קבין של חבירו יאכל הלה וחדי. שחקו עליו. אמר להן וכי מלבושיכם לקחתי שתשחקו על דברי כו'. א"ר אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה למה לא אמר חיטין שנתערבו בשעורין משום דהוו ליה מין בשאינו מינו (ולא בטיל) [ובטיל], חיטין בחיטין נמי [ו] לר' יהודה דם אין מבטל דם ולא בטיל, הא לרבנן מין במינו בטל ברוב. אמר ליה רב ספרא לר' אושעיא משה שפיר קאמר להו, לא שמיעא להו הא דאמר רבה בר' חייא קטוספאה משמיה דרב, הבורר צרור מגרנו של חבירו משלם לו דמי חיטין, כלומר כיון שהיה (מורח) [מוכר] כמות שהוא בצרורותיו ללוקח לא בישלו, ולפיכך חייב לשלם לו, וכ"ש חטין בחיטין. כך אילו המים והמלח כיון שעתידה ללוש בהן העיסה, וכי לא תתקיים לישה אלא במים ולא ביטלתם וזה דומה לזה. א"ל אביי לרב ספרא ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין. כגון מי שנתערב לו חיטין בחיטין, או מי שבורר צרור מגרנו של חבירו דודאי לא בטל, והאיך ידמו למי שכבר השאילם ואין לו תובעין לעולם דודאי בטל. ואקשינן אלא הא דאמר רב חסדא במסכת מנחות פרק ג' נבילה בטלה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה, הא נבילה דכי אית לה תובעין למה בטלה. ופריק איסורא בטיל וממונא לא בטיל. פירוש, חתיכת בשר נבילה שנתערבה בחתיכות בשר שחוטה, בטלה טומאת הנבילה (מן) [בין] החתיכות כולן ואינן מטמאה במגע (ולא) אפילו [נוגע] באחת מהן, כי לעולם לא יתכן להיות השחוטה כנבילה לטמא במגע ובמשא, להיות השחוטה כנבילה לטמא במגע ובמשא, וכי היכי כל היכא דלית ליה תובעין לעולם בטל, והא נכסי הפקר לית להו תובעין וא"ר יוחנן בן נורי דקנו שביתה. ופריקינן נהי דקנו שביתה מיבטל לא בטלי

מוסף רש"י

משה שפיר קאמרת. כלומר רבינו בדורו כמשה בדורו (שבת קא:) לו: גדול הדור (סוכה לט.) לו: תלמיד חכם (חולין צג.). **חייב לשלם לו דמי חטים.** שהרי הפחיתו במדה לאיסור הוה מזגין ליה עם החטין, דעפרוריית מקבל לוקח, אבל לחזור ולערב מינו יכול דהשתא עושה עולה בידים וכתיב לא תעשו עול, וגם לוקח לא מחיל אלא מה שנתערב מעצמו עם התבואה בעל כרחו של מוכר, וכשבורר הצרור ומשליך חוץ ליצים הוא, שאותן צרורות היו שוין לו כמו חטים (רשב"ם ב"ב צד.). **נבלה בטלה בשחוטה.** אם יש שתי חתיכות שחוטה ואחת נבלה ואין ידוע איזהו, בטלה בהן, שאם נגע באחת מחתיכות אינו טמא דאמרינן שחוטה היא (מנחות כג.) דמין בשאינו מינו בטל והאי מין בשאינו מינו הוא (בכורות כג.). **שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה.** והוה ליה מין בשאינו מינו ובטל לגבי הכל (מנחות שם). **ושחוטה אינה בטילה בנבילה.** אם יש שתי חתיכות נבילה ואחת שחוטה ביניהן, אינה בטלה, ואם נגעה באחת מהן בתרומה אינה נכרפת עליה אלא מולין דשמא זו היא השחוטה (שם). **שאפשר לנבילה שתעשה שחוטה.** לקמיה מפרש טעמא דרב חסדא דאזיל בתר המבטל, והואיל ואי אפשר לרוב להיות כמועט הוי כמין בשאינו מינו ולא אזלינן בתר בטיל, אלא על גב דאפשר למועט להיות כמרובה הוי כמין בשאינו מינו (שם). **חפצי הפקר קונין שביתה.** כלים שאין להם בעלים וחשיבה להם במקום אחד, אע"ג שלא נתכוין להם אדם להקנותן שביתה, קונין שביתה במקומן ואין אדם יכול לבטלן מפני שהן מוליכין לכל רוח ואפילו עירבו לגד אחר (ערובין מה:).

ה) [שבת קא: וש"נ], ו) כ"ב דף לג: ע"ש, ז) מנחות דף כב. [בכורות כג. ע"ש], ח) עירובין ד' לח: מה: מו: דף לז:, ט) [חולין ו.], י) [בסוכה לט. פרש"י משה גדול הדור ובחולין לג. פרש"י תלמיד חכם], יא) [ועי' תוס' פסחים ל. ד"ה אמר ותוס' חולין לז. ד"ה אמר רבא],

ו) [שבת קא: וש"נ], ז) כ"ב דף לג: ע"ש, ח) מנחות דף כב. [בכורות כג. ע"ש], ט) עירובין ד' לח: מה: מו: דף לז:, י) [חולין ו.], יא) [בסוכה לט. פרש"י משה גדול הדור ובחולין לג. פרש"י תלמיד חכם], יב) [ועי' תוס' פסחים ל. ד"ה אמר ותוס' חולין לז. ד"ה אמר רבא],

ו) נהי דלר' יהודה אין דם מבטל דם ולא בטיל וכו'.

שיש לו מתירין. למחר יוליכוה לו היום יאכלוה כאן: **סדומית.** דקה היא מאד ובטלה. ותדע שהסדומית דקה היא דאמרינן (חולין דף קה:) מפני מה אמרו מיס אחרונים חובה מפני שמלא סדומית יש שמסמא את העינים אלמא דקה היא מאד ודבקת ביד ואינה ניכרת:

ואין בטלין המיס בקדרה מפני רוטבה. הניכר לעינים ומתניתין פוטר במיס תנן לא שנא עיסה ולא שנא קדרה דמתניתין בתרתי איירי מדקתני תבלין דהיינו לקדרה: **עבה.** תבשיל עבה שאין רוטבו ניכר והוי כעיסה: **מתני' ושלהבת.** כגון הדליק נר בשלהבת חברו אינו מעכב באיסור תחומין: **מועלין בה.** הנהנה ממנה מביא אשם: **ושלהבת לא נהנין.** לכתחלה מדרבנן ואם נהנין לא מועלין אין חייבין קרבן מעילה דלית ביה ממש: **המוליא שלהבת פטור.** מפרש בגמרא: **גמ' גחלת של ע"ז.** שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (דברים יג) אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו: **מאי שנא של ע"ז דשרי.** לגמרי דאפילו מדרבנן לא גזור בה דקתני מותרת ובשל הקדש קתני לא נהנין: **הקדש לא מאים ולא בדילי אינשי מיניה.** כולי האי כע"ז דבדילתא דהקדש לאו משום מאיסותא אלא משום אסורא והכי דבעלמא אמרינן לגבי חולין בדילי אינשי מהקדש אבל לגבי ע"ז לאו בדילותא היא: **כל שהוא.** בלא שיעור: **הא דתני חייב כשהוליאו בקיסם.** דכיון דיש לו דבר להדבק בו חשובה היא בכל שהוא. ומתניתין דקתני פטור כדאוקימנא לקמן בדאדייה אדויי שהיתה דולקת ברשות היחיד סמוך לרשות הרבים ונפח בידו ונתק שלהבת והפריחה לרשות הרבים: **ותיפוק ליה משום קיסם.** אמאי תני המוליא שלהבת כל שהוא חייב בלאו שלהבת נמי חייב משום קיסם: **בדליה בה שיעורא.** להולאת שבת: **בילה קלה.** שהיא קלה לבשל מכל הבילים ושיערו חכמים זו בילת תרנגולת: **אביי אמר הא דתני חייב כגון דשייפיה למגא משחא לו'.** ומשום דיש לה דבר להאחז בו היא חשובה אבל בקיסם לא סבירא ליה לאביי משום דמועט הוא וממהר לכבות. אי נמי רבותא אשמעינן אביי ואפי' בחספא בעלמא נמי שאינה נאחזת כל כך חשיבא הולאה: **חרס.** לענין הולאת שבת: **כדי ליתן בין פצים לחבירו.** פצים כמו פצימי פתחים (סוכה דף יח.) ופצימי חלונות (ב"ב דף יב.) הקבועים בחומה והן של עץ וסודרין אותם למטה ולמעלה ומשתי רוחות ופעמים שהן קלין ברוחב ומושיבין שניה זה בצד זה וצריך להושיבן בשוה אלא יהא זה נמוך מזה ולא יהו עקומים וכשהאחד נוטה נותן לתחתיו חרס או אבן להשוותו או בשאין די ברוחב שניהם מבדילין זה מזה מעט ונותן חרסים דקים ביניהם: **אלא הא דתנן.** מתני' פטור היכי משכחת לה: ומשני **דאדייה אדויי.** כמו וידו אבן בי שיחיד כרגלי היחיד. בעל הבור, ואם נקח מהם אדם אחד אין יכול להוליכן אלא למקום אחר יכול להוליכן, ואם עירב הוא למזרח אין יכול זה להוליכן מון לעיר בצד מערב אפילו פסיעה אחת (ערובין מה:). **נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם.** משום דמידי דייד הוא ולא קני שביתה, ואע"פ שבא מאון לתחום, כל אדם מוליכן למקום שעירב לו ליבך (שבת קבא:) כיון דמידי לא קני שביתה ואפילו הן של יחיד אין כרגליו (ערובין מז.). **הריני עליך חרם.** נכסי יהיו עליך חרם, **המודר אסור.** אבל המדיר מותר (נדרים מז:).

ורב אשי אמר [ו]**משום דהוי ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל:** רבי יהודה פוטר במים: מים אין מלח לא [א] **והא תניא ר' יהודה אומר** [ז]**מים ומלח בטלין בין בעיסה בין בקדרה לא קשיא הא** [ח]**במלח סדומית הא במלח אסתרוקנית והתניא ר' יהודה אומר** [ט]**מים ומלח בטלין בעיסה ואין בטלין בקדרה מפני רוטבה לא קשיא הא בעבה הא ברכה: מתני'** [א]**הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום** [ב]**גחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין** [ג]**המוציא גחלת לרה"ר חייב ושלהבת פטור: גמ'** ת"ר [ד]**חמשה דברים נאמרו בגחלת הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום גחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין** [ה]**גחלת של ע"ז אסורה ושלהבת מותרת המוציא גחלת לרשות הרבים חייב ושלהבת פטור** [ו]**המודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו מאי שנא שלהבת ע"ז דשריא ומאי שנא דהקדש דאסירא ע"ז דמאיסה ובדילי אינשי מינה לא גזרו בה רבנן הקדש דלא מאים ולא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן:** [ה]**המוציא גחלת לרשות הרבים חייב ושלהבת פטור: והא תניא** [ז]**המוציא שלהבת כל שהוא חייב אמר רב ששת כגון שהוציאו בקיסם ותיפוק ליה משום קיסם בדלית ליה שעורא דתנן**[ח] [ט]**המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה אביי אמר כגון דשייפיה מנא משחא ואתלי ביה נורא ותיפוק ליה משום מנא בחספא ותיפוק ליה משום חספא בדלית ליה שעורא** [י]**דתנן חרס כדי ליתן בין פצים לחבירו דברי ר' יהודה אלא הא דתנן המוציא שלהבת פטור היכי משכחת לה כגון דאדייה אדויי מתני'** [א]**בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא: גמ'** רמי ליה רבא לרב נחמן תנן בור של יחיד כרגלי היחיד ורמינהו [ב]**נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם אמר** [ג]**(רבא) הכא במאי עסקינן** [מ]**במכונסין ואתמר נמי א"ר חייא בר אבין אמר שמואל במכונסין: ושל עולי בבל כרגלי הממלא: אתמר מילא ונתן לחבירו רב נחמן אמר כרגלי מי שנתמלאו לו רב ששת אמר** [נ]**כרגלי הממלא במאי קא מיפלגי מר סבר בירא דהפקרא הוא ומר סבר בירא דשותפי הוא איתיביה רבא לרב נחמן** [ס]**הריני עליך חרם המודר אסור**

משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין וכו'. [פ] ואם תאמר והא [פרישים] לעיל אלא שייך דבר שיש לו מתירין אלא במין במינו [א] וי"ל דאין הכי נמי דלא אמרינן ליה אלא במין במינו והכא גבי תחומין שאני דאמירי כאילו הוי מין במינו בעלמא כיון דממונא הוא ועי"ל דכיון דהעיסה אינה נלושה אלא ע"י המים והקדרה נתקנה בשביל התבלין אם כן כשערב זה בזה הוי כאילו מין אחד:

הקדש דלא בדילי אינשי גזרו רבנן. וקשה דבפ"ק דפסחים (דף ו.) קאמר אם של הקדש הוא [ב] אין לריך לכסותו מפני שבדלים ממנו אלמא משמע דהקדש בדילי מיניה וי"ל [ג] דאין הכי נמי דלגבי חולין בדלין ממנו אבל לגבי ע"ז לא בדילי מיניה: **ותיפוק** ליה משום מנא. ופ"ת [ד] ובטיל מנא אגב שלהבת דהכי אמר בשבת פרק המצניע (דף לג:) פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי דהוי הכלי בטל אגב האוכלין וי"ל דשאני הכא דליכא חשיבותא בשלהבת לבטל הכלי לגבה דלית בה ממש:

והתנן

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה טז טוש"ע א"ח סימן שלז סעיף יג:

מג ב מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה יג:

מד ג מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הל' י טוש"ע יו"ד סימן קמב סעיף א:

מה ד מיי' פ"ז מהלכות מלכים הלכה יא טוש"ע יו"ד סימן רכא סעיף יב:

מו ה מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ה:

מז ו מיי' שם הלכה ד:

מח ז מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הל' יד טוש"ע א"ח סי' שלז סעיף יד:

מט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

נ ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:

נא י מיי' פ"ה מהלכות מלכים הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכד סעיף א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמרא והא תניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטלים בין בעיסה בין בקדרה. ל"ל ר"י פוטר בין במים ובין במלח כך גרסת מהרש"ל וחז סיתה גרסת רש"י בד"ה ואין בטלין וכו'. ודו"ק:

מוסף תוספות

א. וכן אמרו בירושלמי מפורש (שבעית פרק ו הלכה ג), ואם כן מים ומלח למה אינן בטלים לגבי עיסה. רשב"ש. ב. המוציא חמץ של הקדש בפסח. תר"פ. ג. דמכל מקום לא בדילי כל כך כמו בעבודה זרה. שם. ד. והא במנא נמי הוה מצי לשנויי לה וכשאין צריך לכלי. רשב"ש.

רבינו חננאל

רב אשי אמר זו העיסה מחר מותרת והויא לה דבר שיש לו מתירין ולא בטיל אפילו באלף. ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש. כלומר נבלעין הן. ואקשינן לר' יהודה מלח לא בטיל, והתניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטילין בין בעיסה בין בקדירה. ופרקינן לא קשיא מתניתין במלח סדומית שאינו נימוח במים אלא עד שישחק, ברייתא במלח איסתרוקנית. **והתני ר' יהודה אומר מים ומלח בטילין בעיסה ואין בטילין בקדרה מפני רוטבה.** כלומר בעיסה נבלעו ואינן ניכרין ולפיכך בטלו. וברוטב הנה המים ניכרין. ופרקינן הא דתניא בטלין בקדרה ברוטב עבה, והא דתניא אין בטלין ברכה. **הגחלת כרגלי הבעלים,** אבל שלהבת כגון המדליק מנר לנר וכיוצא בזה כרגלי

כל אדם, כלומר אין בה ממש לקנות שביתה. ת"ר ה' **דברים נאמרו בגחלת**, גחלת כרגלי הבעלים, גחלת של הקדש הנהנין ממנה מועלין בה, וגחלת של ע"ז אסורה, והמוציא גחלת לרה"ר חייב, והמודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו, ומותר בשלהבת שלו, כלומר מדליק מנרו וכיוצא בו מותר, והרי הוא כרגלי כל אדם, ואם היא של הקדש לא נהנין ולא מועלין, ואם משל ע"ז היא מותרת. **והמוציא שלהבת לרה"ר**, כגון שנפח בפיו וכיוצא בזה ודחה השלהבת מרשות היחיד לרשות הרבים פטור. וזה פירוש דאדייה אדויי. אבל אם הוציא שלהבת בקיסם שהוא חתיכת עץ, אע"פ דליכא בהאי עץ שיעור כדי לבשל ביצה קלה, או שפא משחא בחספא פחות ממה שראוי לתתו בין פצים לחבירו, או פתילה דולקת וכיוצא באילו חייב, ואינו פטור בשלהבת אלא בזמן דאדייה אדויי כמו שפירשתי למעלה. **[מתני'] בור של יחיד כרגליו.** ורמינהי נהרות המושכין ומעינות הנובעין כרגלי כל אדם, והא סתמא קתני דאפילו [של] יחיד, וקתני כרגלי כל אדם, וא"ל רב נחמן לרבא מתניתין במכונסין, כגון מי גשמים בדותיות וכיוצא בהן. [מ] הנובעין כרגלי כל אדם. **ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא.** איתמר מילא מים מבור של עולי בבל ונתנם לחבירו, רב נחמן אומר כרגלי מי שנתמלאו לו, קסבר בירא דשותפי נינהו, ומחלקו נתן לו. ורב ששת אמר כרגלי הממלא, קסבר בירא דהפקירא הוא והממלא הוא הזוכה בהן. **איתיביה רבא לרב נחמן** מיהא דתנן בנדרים פרק השותפין שנדרו הנאה זה מזה, אמר ראובן לשמעון הריני עליך חרם שמעון המודר אסור, אם א"ל

ס) ל"ל אבל מים הנובעין כו'.

[והתנן השותפין. מגופיה הוי מצי למידק דלאסר בה"כ ובית המרחץ מטעם שותפין אלא זאת פשוט יותר]: ת"י

הכא במגביה מציאה לחברו קנה חבירו קמפלגי. דרב נחמן אית ליה קנה חברו ולכך קאמר כרגלי מי שנתמלאו לו כו' והקשה רש"י דבהדיא קאמר רב נחמן בפ"ק דב"מ (דף י. ושם) דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אלא נראה לרש"י דה"ג במגביה מציאה לחברו קמפלגי[א] ותו לא וה"פ רב נחמן סבר לא קנה המגביה דלא היה בדעתו למקני[ב] והוי הפקר עד שבאו ליד מי שנתמלאו לו והוא קנאם במשיכה דדעתו היה לקנות ואע"ג דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו היינו כשעודה ביד המגביה לפי דמלי למימר אני זכיתי לעצמי אבל כשנטלה חברו זכה מן ההפקר כיון דמגביה לא הגביה לקנות לו כתבן התם ואם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום לכך הוי כרגלי מי שנתמלאו לו ורב ששת אמר מגביה מציאה לחברו קנה המגביה[ג] תחלה וזה קבלה מידו הלכך הוי כרגלי הממלא ודוחק הוא למחוק גרסת הספרים ועוד אין סברא לרב ששת שיקנה המגביה בלא מתכוין לכ"ג לרשב"ם לפרש שיש לישב גרסת הספרי' ומה שהקשה רש"י לא קשה מידי דשאני התם דקאמר טעמא משום דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דאחרים לא ימלאו המציאה אח"כ לפיכך קאמר רב נחמן דלא קנה אבל הכא אית ליה לרב נחמן שפיר דקנה מי שנתמלאו לו דלא הוי חב לאחרים דהא איכא הרבה מיס דיכולים אחרים למלאות[ד] ועוד אומר ר"ת דיש לקיים גרסת הספרים וה"פ מר סבר המגביה מציאה לחברו קנה חבירו היינו רב ששת ולכך קאמר כרגלי הממלא דמאיזה טעם אמרינן המגביה מציאה לחברו קנה חברו דמגו דזכי לגפשיה זכי נמי לחבריה והואיל ואתי מכחו דין הוא שיהא כרגלי הממלא[ה] ור"נ ס"ל לא קנה חברו והשתא ניחא הייא דב"מ[ו] דגם הוא לא קנה דלא נתכוון לקנות ות"כ הרי הן הפקר כל זמן שלא באו לידי מי שנתמלאו לו ולכשיבאו לידו יזכה בהן מן ההפקר לפיכך הן כרגליו[ז] (ליענא אחרינא במגביה מציאה לחברו קא מפלגי ולא גרסינן מר סבר קנה חברו וכו' דת"כ קשיא דר"נ אדר"נ דמבעיא לפרושי הכא ר"נ סבר קנה חברו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו ובשנים אוחזין רב נחמן ורב חסדא אמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו בהגבהתו של זה ולא קנה המגביה דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאן במשיכה כשיקבלו שיבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמרינן לא קנה כל זמן שביד המגביה אמר דיכול לומר לו אני אזכה לעצמי בה תחלה אבל משנתנה לו קנה דתנן התם אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה ומידו קבלה זה הלכך כרגלי הממלא ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרשינן הכי רב נחמן סבר קנה חברו משנתן לו ורב ששת סבר לא קנה חברו אלא המגביה לשון הקונטרס):

אלא לגמרי פטר להו: **אין אומרים כו'.** ופטור. אלמא אין בריה אלא על כרחך לרב נחמן בירא דהפקרא הוא מדלאשתרו ביה מודרי הנאה (ה) גבי מילא ונתן לחברו: **במגביה מציאה לחברו קא מפלגי.** לא גרסינן במגביה מציאה קנה חברו קמפלגי ולא גרס מר סבר קנה חבירו כו' דאם כן קשיא דרב נחמן דאדרב נחמן דאבעי ן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חברו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו ובשנים אוחזין (ב"מ דף י.) אמרינן רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אלא ה"ג במגביה מציאה לחברו קא מפלגי ותו לא. ופי' במגביה מציאה לחברו קא מפלגי ודכולי עלמא לא קנה חבירו בהגבהתו של זה אלא אם קנה המגביה אם לא קנה פליגי רב נחמן סבר לא קנה המגביה דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאם במשיכה כשיקבלם כשבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה חברו כל זמן שהוא ביד המגביה אמרינן דיכול לומר לו אני אזכה בה לעצמי אבל משנתנה לו קנה דתנן התם [דף ט.:] ואם משנתנה לו אמר זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה תחלה ומידו קבלם זה הלכך כרגלי הממלא. ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרשינן הכי רב נחמן סבר קנה חבירו משנתן לו ורב ששת סבר לא קנה חברו אלא המגביה: **מתני' לא יציאו.** מפירותיו הואיל והוא לא ערב לשם דהכל כרגלי הבעלים: **ואם ערב הוא.** ללכת לשם: **פירותיו כמוהו.** ומותר להביאם מי

[ו] הרי אתה עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואתה עלי שניהם אסורים זה בזה [א] ומותרין בשל עולי בבל ואסורין בשל אותה העיר ואלו הן דברים של עולי בבל הר הבית הלשכות והעזרות ובור של אמצע הדרך ואלו הן של אותה העיר [ב] הרחוב ובית הכנסת ובית המרחץ ואי אמרת בירא דשותפי הוא אמאי מותר והתנן [ג] בשותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס לחצר לרחוץ בבור [ד] לרחוץ ה"נ והכא במאי עסקינן למלאות מר מדידיה קא ממלא ומר מדידיה קא ממלא וסבר רב נחמן יש ברירה והתנן [ג-ג] האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון ואמר רב ענן לא שנו אלא שחלקו גדים כנגד טלאים וטלאים כנגד גדים אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אומר זהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך ורב נחמן אמר [ה] אפילו חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך אלא דכולי עלמא בירא דהפקרא היא [ו] אלא הכא [ז] במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי מר סבר [ח] קנה ומר סבר לא קנה: **מתני'** [ט] מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר [י] להביא אצלו מפירותיו לא יביאו לו ואם ערב הוא פירותיו כמוהו מי

הרי אתה עלי חרם. הכי קאמר ליה הרי ממונך עלי כסתם חרמים שהן לנדק הבית הלכך הנודר אסור ליהנות משל המודר דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל) ורשאי הוא לאסור עצמו בממון חברו: **ומותרין בדברים של עולי בבל.** שעשו בני הגולה לפי שהפקירום לכל ישראל ונתנום להם ולא לחיותם שותפין בו שיהא להם כח לאסור זה חלקו על זה: **של אותה העיר.** שהן דרין בה מפני שהן שותפין בהן וזה אסור מפני חלקו של זה: **הלא במאי עסקינן למלאות.** הא דקתני ובור של אמצע הדרך מותרין לא לכל תשמיש הותרו כגון לירד ולרחוץ בתוכו דבירא דשותפין הוא וכשהתירו למלאות מימיו התירו דסמכינן אבריירה ואמרי' מר מדידיה קא ממלא מים שעלו בכדו הן המבודרין מן השמיש לחלקו: **אחיים השותפין.** אחים שהן שותפין בירושת אביהן: **כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורים מן הקלבון.** כל ישראל החזקקו לתת מחצית השקל לקרבנות צבור והטילו חכמים עליהם להוסיף מעה קטנה להיות קלבון לפרוטרוט מפני שהן חצאי שקלים חתיכות דקות ונוחין לאבד ופעמים שמחליפין אותן [ט] במנים ונותנין הקלבון בחלוף ואף כשמצטרפין שנים לתת שקל שלם הטילו עליהם שני קלבונים שלא לפחות מחבריהם ולמעט את ההקדש אבל האב שוקל בשביל שני בניו שקל שלם ופטור מקלבון שני: מעשר בהמה נוהג בכל שנה בולדות העולדים ועדר של שותפין פטורים הולדות ממעשר דתניא בבכורות (דף נו.:) כל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך (שמות יג) ולא של שותפות ופרכינן והא בבכור כתיב ומשנינן אם אינו עניין לבכור דאיתיה בשותפות דכתיב ובכורות בקרכם ולאתכם (דברים יב) תנהו עניין למעשר יכול אפי' קנו בתפיסת הבית כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות ת"ל יהיה. הלכך אחים שהן שותפין בשותפות לאחר חלוקה כגון שחזרו ונשתתפו חייבין בקלבון כשאר שיש המתחברין לשקל שלם ופטורים ממעשר בהמה דשותפין בעלמא נינהו דבטלה לה תפיסת הבית וכשחייבים במעשר בהמה כגון שנשתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית פטורין מן הקלבון כאילו היה אביהן קיים שממונן אחד ופוטרן יחד: **ואמר רב ענן לא שנו.** דבשביל חלוקה בטלה תפיסת הבית מנייהו: **אלא בשחלקו.** על פי שום בדמים גדים כנגד תישים זקנים או כנגד טלאים דבטלו[יא] מהן שם ירושה ונתנו בה תורת לקוחות וכי חזרו ונשתתפו הוו להו כלקח זה בשלו וזה בשלו מן השוק ונתערבו ואין כאן עוד שם תפיסת הבית אלא שם שותפות אבל חלקו טלאים כנגד טלאים וגדים כנגד גדים שם ירושה וכל אחד חלק בכל מין ומין אומרים זה חלקו המגיעו דיש ברירה ועדיין שם יורשים עליהן וכשחזרו ונשתתפו חזרה תפיסת הבית למקומה. ויש פותרים הטעם משום לקוחות דתנן הלוקח פטור ממעשר בהמה (בכורות דף נה.:) וטעות הוא בידם דכשהולדות לקוחין הן פטורין מלהתעשר אבל הלוקח עשר בהמות וילדו חייבין במעשר והכא

מסורת הש"ס

[ה] מדרש ה. מז.; [ו] מדרש מה.: ב"ק נא.: ב"ב מז.; [ז] חולין כה.: בכורות נו.: [בקלים פ"א מ"ז], [ד] [ב"מ ח. י.], [ט] ס"א במעות, [י] בס"א: נטלו, [יא] רש"ל מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) גמ' של אותה העיר הרחבה ובית המרחץ ובית הכנסת ומי כל"ל: (ב) שם לרחוץ בבור הכי נמי כל"ל ותיבת לרחוץ נמחק: (ג) שם דהפקרא היא והכא במגביה כל"ל ותיבת אלא נמחק: (ד) שם במאנה ועדיו בני אותה העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו ואם ערב הוא פירותיו כמוהו כל"ל: (ה) רש"י ד"ה אין אומרים וכו' מודרי הנאה ההכא נמי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכא במגביה וכו' דגם הוא לא קנה. עי' ע"ז דף סב ע"א תוספות ד"ה לקוטו:

מוסף רש"י

אסורים ליכנס לחצר. בחלר של שניהן, דכל חד אסור בדבריהם הרגל של חבירו, וקא סבר אין ברירה, דלימור האי לחלק חבירו עייל והאי לחלק חבירו עייל (נדרים מה:) שכל זמן שלא חלקו את החלר, נכנס כל אחד בחלק חבירו וקם ליה בלא יחל דבריו, שהרי נהנה מחבירו, שעומד בחלרו (רשב"ם ב"ב נז:). כשחייבין בקלבון. שחלקו בנכסי אביהן ואמר כך נשתתפו ואם שוקלין סלע שלם לשני חלקי שקליהם כאחד יהו חייבין לתת כל אחד ואחד מעה קטנה לקלבון, דהא שני קטנות הן והרי הן כשאר בני אדם שהשוקל שקלו נותן עמו לקלבון, והכא לקבון לכהנים, וי"א לחלוף, שאין שני חצאי סלע יוצאין בסלע בלא חילוף מועט, והואיל וזיוב בני אדם נותנין כל אחד מחצית הסלע וקלבונו עמו, כי מצטרפי נמי שנים ויהבי סלע שלם יהבי נמי קלבון, והני אחין שחלקו וחזרו ונשתתפו דהכא הן כשאר שותפין דעלמא וחייבין בקלבון (בכורות נו:). פטורין ממעשר בהמה. כל הולדים להם כל ימי שותפותם, שהשותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק המדר (נו:) יהיה לך ולא של שותפות, והתם מוקי ליה לאלי קרא במעשר, ואע"ג דבבכורות כתיב (חולין כה:). וכשחייבין במעשר בהמה. כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הולדים להם כל ימי שותפותם, דאמר התם יכול אפילו קנו בתפיסת הבית תלמוד לומר יהיה (שם). פטורין מן הקלבון. לגמרי, שקוקלין בין שניהם שקל שלם, שממון אביהם בחזקתו עומד, ואביהם השוקל על בניו לא על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו, פטור מן הקלבון, דתנן בשקלים (פ"א מ"ז) השוקל על יד עני לו על יד שכנו לו על יד בן עירו פטור, ובני עמי אין מלות שקליהם עליו והוה ליה כשכנו ובן עירו (חולין כה:). לא שנו. דהוא שותפות להיפטר ממעשר בהמה כי חזרו ונשתתפו, אלא שחלקו. בשומא, גדים כנגד טלאים וטלאים כנגד גדים. לפי שויהן, דהתם ליכא למימר זה חלקו המגיע בשעת מיתת אביהם, דזולתי בשעת מיתה אביהם וכה זה בחצי הגדיים ובחצי הטלאים וזה בחצי הגדיים ובחצי הטלאים. הלכך השתא קנין הוא, שזה קונה מזה, והולדות שישנם בשעת חלוקה פטורין ממעשר בהמה משום לקוח, ואומן העמידים לגמ' פטורין משום שותפות (בכורות נו:). אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים. אמרינן יש ברירה זה חלק המגיע לכל אחד ממיתת אביו ועדיין ירושה היא ואם ירושה עליהן וכי חזרו ונשתתפו הדרא לה תפיסת הבית במרשם ולא שותפות הוא, הלכך ולדות שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין משום לקוח ולא העמידן לגמ' פטורין משום שותפות (שם). אפילו חלקו כו'. אין ברירה והוי מרשם לקוחות והבל שותפין (שם).

בקולבון ופטור ממעשר [בהמה], דכיון דחלקו הרי הן כלקוחות, ותנן הלקוח או שנותן לו במתנה פטור ממעשר בהמה. ושחייבין במעשר בהמה, שעדיין לא חלקו, וירשו בהמה או קנו ועדיין לא חלקו, חייבין במעשר בהמה. דתנן קנו בתפיסת הבית חייבין ואם לאו פטורין, ופטורין מן הקולבון, כי מממון אחד הביאו הסלע, כי עדיין לא חלקו, כך היתה חובת קולבון, אם היו אחים ולא חלקו וקנו בתפיסת הבית (או) [אם] הביאו שניהן סלע פטור מן הקולבון, ואמרינן התם בבכורות פטורין בזה ובזה, שהלקו בבהמה ולא חלקו בכספים, [ט] אע"ג דחלקו בהמה גלו דעתייהו דלמיפלג קיימי וליחייבו בקולבון קמ"ל. ואמר רב ענן לא שנו [אם] חלקו האחין פטורין ממעשר בהמה, אלא בזמן שחלקו גדיים כנגד טלאים כו', ורב נחמן אמר אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך, והנה רב נחמן לית ליה ברירה. ופרקינן אלא דכ"ע באר של עולי בבל הקיירא הוא, ובמגביה מציאה לחבירו פליגי, רב נחמן סבר המגביה מציאה לחבירו, כיון דבשעת הגבהה אדעתא דחבריה קמגבהה לה, קנה חבירו. וכן שמעתא סלקא בשנים אוחזין בטלית. ורב ששת סבר לא קנה, וקי"ל כרב נחמן.

ת"ש מי שזימן לו אורחים כו' קתני מיהא אם זיכה להם יוליכו עמהן. ופירק רב ששת זיכה שאני. [מתני'] מי שהיו לו פירותיו בעיר אחרת לבוא אצלו, לא יביאו לו מפירותיו, ואם ערב פירותיו כמוהו.

ט) נ"ל וקמ"ל דאע"ג דחלקו בבהמה סד"א דגלו דעתייהו וכו'.

נב א מיי' פ"ז מהל' גזילה הלכה כ טוש"ע י"ד סימן רכד סעיף ח:

נג ב מיי' שם הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רכו סעיף ח:

נד ג מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה י ופ"ג מהלכות שקלים הלכה ד ה:

נה ד מיי' פ"ז מהלכות בכורות הל' י:

נו ה מיי' פי"ז מהל' גזילה ומציאה הלכה ג טוש"ע מ"מ סימן רסט סעיף ח:

נז ו מיי' פ"ס מהלכות יו"ט הלכה יג טוש"ע א"ח סימן שז סעיף י:

מוסף תוספות

א. מ"ש קני ומר סבר לא קני וא"ג חבירו, וכולהו סברי דלא קני חבירו אלא רב נחמן סבר דמגביה נמי לא קני. תוס' ב"מ י. ד"ה כ"ג נחמן. ב. לא קנה לא זה ולא זה וכי אתו ליד חבירו אז קנה, הילכך הם כרגלי מי שנתמלאו לו. תוס' הרא"ש ב"מ י. ד"ה רב נחמן. ג. דכיון דלא קנה חבירו הוא קנה ולכך הוי כרגליו. תוס' ב"מ שם. ד. וקשה לפירושו דאם כן מאי טעמא דרב ששת. תוס' הרא"ש ב"מ שם. ה. והשתא נמי דזכי לחבריה הוי כרגליו ולא עדיף מיניה לענין תחומין והוי כאילו זכה לנפשיה. תוס' ב"מ שם.

רבינו חננאל

הרי אתה עלי חרם, ראובן הנודר אסור, הריני עליך ואתה עלי שניהן אסורין, ושניהן מותרין בדבר של עולי בבל (ואסור) [ואסורין] בדבר של אותה העיר. אילו הן דברים של עולי בבל, הר הבית הלשכות והעזרות והבאר שבאמצע הדרך, אלו הן דברים של אותה העיר הרחבה ובה"כ ובית המרחץ והתיבה והספרים. ואי אמרת האי בור של עולי בבל דשותפי הוא אמאי מותרין, והתנן השותפין שנדרו זה מזה הנאה אסורין ליכנס לחצר. ופריק רב נחמן לירד לרחץ בזה הבאר אסור, דהא בכל הבאר הוא רוחץ ואסור, אבל למלאות מים מותכן, אמרינן כל אחד מחלק שיש לו בתוכו, כלומר משלו ממלא. ואקשינן וסבר רב נחמן שזה המים ששאב הם הם בעצמן חלקו וכי יש ברירה, והתנן בשקלים סוף פרק ראשון, ובשחיטת חולין פרק ראשון, ובבכורות פרק אחרון, האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה, והן שכבר חלקו, כדתנן בבכורות פרק אחרון חלקו ולבסוף נשתתפו חייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה. פירוש חייבין בקולבון, דכיון דחלקו נעשו כרחוקין, ותנן השוקל על ידו ועל יד חבירו חייב בקולבון ופטור ממעשר [בהמה], דכיון דחלקו הרי הן כלקוחות, ותנן הלקוח או שנותן לו במתנה פטור ממעשר בהמה. ושחייבין במעשר בהמה, שעדיין לא חלקו, וירשו בהמה או קנו ועדיין לא חלקו, חייבין במעשר בהמה. דתנן קנו בתפיסת הבית חייבין ואם לאו פטורין, ופטורין מן הקולבון, כי מממון אחד הביאו הסלע, כי עדיין לא חלקו, כך היתה חובת קולבון, אם היו אחים ולא חלקו וקנו בתפיסת הבית (או) [אם] הביאו שניהן סלע פטור מן הקולבון, ואמרינן התם בבכורות פטורין בזה ובזה, שהלקו בבהמה ולא חלקו בכספים, [ט] אע"ג דחלקו בהמה גלו דעתייהו דלמיפלג קיימי וליחייבו בקולבון קמ"ל. ואמר רב ענן לא שנו [אם] חלקו האחין פטורין ממעשר בהמה, אלא בזמן שחלקו גדיים כנגד טלאים כו', ורב נחמן אמר אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך, והנה רב נחמן לית ליה ברירה. ופרקינן אלא דכ"ע באר של עולי בבל הקיירא הוא, ובמגביה מציאה לחבירו פליגי, רב נחמן סבר המגביה מציאה לחבירו, כיון דבשעת הגבהה אדעתא דחבריה קמגבהה לה, קנה חבירו. וכן שמעתא סלקא בשנים אוחזין בטלית. ורב ששת סבר לא קנה, וקי"ל כרב נחמן.

ת"ש מי שזימן לו אורחים כו' קתני מיהא אם זיכה להם יוליכו עמהן. ופירק רב ששת זיכה שאני. [מתני'] מי שהיו לו פירותיו בעיר אחרת לבוא אצלו, לא יביאו לו מפירותיו, ואם ערב פירותיו כמוהו.

מי שזמן אצלו אורחים. מעיר אחרת ויבואו אצלו על ידי ערוב: **לא יוליכו.** לאחר סעודה מנות בידם לביתם לסעודת הלילה: **אלא אם כן זכה להם.** ע"י אחר: **מנותיהם מערב יו"ט.** שמקרם בעל הבית זה לאדם אחר במשיכה ואמר לו זכה במנות אלו לפלוני ולפלוני דזכין לו לאדם שלא בפניו והיו שלהם מבעוד יום ליתן כרגליהם: **גמ' אם הכנים ברשות.** שורו וקדרותיו ופירותיו לאחר חברו בעל אחר חייב בנזקין וריש"א דהך מתני' בנבא קמא דכי אמר ליה עול עול ואנטר קאמר ליה: **לימא.** הך פלוגתא דהכא כי הך אזלא משום דאמר רב הלכה כרבנן דקיימי ברשותיה לענין שמירה הוא הדין לתחומין: **אמר לך רב.** בהך אזלא דאמרי אפי' לרבי דאילו רבי לא פליג אלא בדלא פריש אלא עול אתמא אמר ליה וסבר רבי עול ואנטר את קאמר ליה אבל מפקיד פירות דהכא לאו בסתמא עסקינן אלא בדקביל לנטירותא: **ושמואל אמר אלא דאמרי.** בהא אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם דקיימי ברשות בעל אחר אלא לענין שמירה דכיון דסבירא להו דמסתמא עול ואנטר לך קאמר ליה כ"ש דבעל השור מינח ניחא ליה דמוקי שורו ברשותו דבעל אחר לשמרו דאי מזיק האי שור לבעל אחר לא מיחייב עליה אבל הכא לענין תחומין מי ניחא ליה לאינים כו': **תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו.** אלמא כרגלי המפקיד ניהו: **שיחד לו קרן זוית.** דאושליה ביתא הלכך ברשות המפקיד הן אבל הכא דמסכן שומר וקבל עליו שמירתן הרי הן כרגלו: **אא"כ זכה.** וכי זכה מיהא מוליכין והרי בידו הופקדו לאחר זכיה וש"מ כרגלי המפקיד הן: **זכה שאני.** שהרי כל עצמו לא עשה אלא להוליאו משביתתו ולהעמידו בשביתה שלהן **וברשותן: אלא בשרא בעברא דדשא.** בבית אושפיזכיה שנתנו לו טובחי העיר מבעוד יום והוא היה בן עיר אחרת שמערבין לו לבוא לכאן: **ה"ג א"ל אם אתה אלים זיל שקול ואי אינהו אלו לך.** לגרכך לא תשקול להוליכן לעירך ולקמיה מפרש טעמא ואזיל: **שאני עברא דדשא.** כלומר שאני הכא דתליהו איהו גופיה בעברא דדשא והם לא קבלוהו מידו לשמרו דכמי שיחד לו קרן זוית דמי: **א"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו אלו ליה לא שקיל והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם.** אלמא כיון דאוקמיה במתשבתו ברשות כל מי שיקנהו מותר הקונה להוליכו למקומו והכא נמי הא ברשותיה אוקמיה במתשבתו ברשות כל מי שיקחנו: **א"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו אלו ליה לא שקיל והא"ר יוחנן הלכה כר' דוסא.** דאמר הרי הוא כרגלי הרועה אלמא כיון דאין רועה בעיר אלא הוא ואינו סהדי דכל מי שיש לו בהמה דעתו שתהא כרגליו אמרינן בתריה אזלה וכל שכן הכא דאוקמוה בהדיא ברשותיה ואדעתא דידיה אלו ליה: **כרגלי הבעלים.** וכיון דלגרכו תלאוה שם הוה ליה איהו בעלים: **אלא שאני רב חנא בר חנילאי כו'.** וטעמא לאו משום תחומין אלא רב הונא דאורי ליה הכי תלמידיה דרב הוה ורב אמר בשחיטת חולין (חולין דף לה.) בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ואפי' תלוי ביתא בבית ישראל ורב חנא אגב טרדא דשמעתיה משכח שאר עסקיו: **וה"ק ליה.** רב הונא: **אי אתה אלים.** מידי דעביד איניש בידיה לא מנשי ולא מסח דעתיה: **ואי אינהו אלו לך.** אתה לא היה דעתך לכך והם אינם זהיריים בשלך ואסחו דעתייהו ולא תשקול. לשון אחר משום מוקמה: **מתני' אין משקין ושוחטין את המדבריות.** משום מוקמה ובגמרא מפרש אמאי נקט משקין: **גמ' מלאה אגב אורחיה.** דתנא דה"ל לאורויי בבהמות מי מותרת ומי אסורה נקט אורחיה בלישנא דמשמע מינה מילתא אחדתי בדרך ארץ: **משום סרכא דמשכא.** שתהא נוחה להפשיטה שהוא נדבק יותר מדאי בבשר: **ונכנסות.** במרחשון: **פצעילי תמרה.** תמריס שאין מתבשלות באילן לעולם וגודלין אותן מהאילן ועושין להן חותלות הן כלי כפות תמריס וכונסין אותן לתוכן ומתבשלות: **מהו.** לאכול מהן ביום טוב: אלא

[א]מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יו"ט: **גמ'** אתמר המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר כרגלי מי שהפקידו לו ושמואל אמר כרגלי המפקיד לימא רב ושמואל דאזדו לטעמייהו דתנן[ב] אם הכנים ברשות בעל החצר חייב רבי אומר לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור ואמר רב הונא אמר רב הלכה כדברי חכמים ושמואל אמר [ג]הלכה כרבי לימא רב דאמר כרבנן ושמואל דאמר כרבי אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם אלא דבסתמא לא קביל עליה נטירותא אבל הכא הא קביל עליה נטירותא ושמואל אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דניחא ליה לאיניש דניקום תוריה ברשותיה דבעל חצר דאי מזיק ליה לא מיחייב אבל הכא מי ניחא ליה לאיניש דליקום פיריה ברשותיה דחבריה תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי ערב הוא מאי הוי אמר רב הונא אמרי בי רב [ג]כגון שיחד לו קרן זוית ת"ש מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אא"כ זכה להם מנותיהם מערב יו"ט ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי זכה להם ע"י אחר מאי הוי ה"נ כיון שזכה להם ע"י אחר כמי שיחד לו קרן זוית דמי ואיבעית אימא זכה שאני רב חנא בר חנילאי תלא בשרא בעברא דדשא אתא לקמיה דרב הונא א"ל אי את תלית זיל שקיל ואי אינהו תלו לך לא תשקול ואי איהו תלא מי שקיל והא [ד]רב הונא תלמיד דרב הוה ואמר רב כרגלי מי שהפקידו אצלו שאני עברא דדשא דכמי שיחד לו קרן זוית דמי א"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל [ה]והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם א"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והאמר [ו]רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' דוסא א"ל רב אשי לרב כהנא ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והתנן[ז] הבהמה והכלים כרגלי הבעלים אלא שאני רב חנא בר חנילאי דגברא רבה הוא וטריד בשמעתיה וה"ק ליה אי את תלית אית לך סימנא בגוויה ולא מסחת דעתך מניה זיל שקול ואי אינהו תלו לך מסחת דעתך ולא תשקול: **מתני'** [ח]אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות אלו הן בייתות הלנות בעיר מדבריות הלנות באפר: **גמ'** למה לי למימר משקין ושוחטין מילתא אגב אורחיה קמ"ל [ט]דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא [י]ת"ר אלו הן מדבריות ואלו הן בייתות מדבריות כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו בייתות הן אלא אלו הן מדבריות כל שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ומי אית ליה לרבי מוקצה והא בעא מיניה ר' שמעון בר רבי מרבי [כ]פצעילי תמרה לר"ש מהו א"ל [יא]אין מוקצה לר"ש אלא

ת"ל [**אלא אם כן זכה להן.** תימה ל"ל זכה אפי' בירך חלק כל אחד ואחד[א] נמי מידי דהוה אשואל[ב] דאמרינן לעיל (דף לח.) אע"פ שלא נתנו לו אלא ביו"ט וכו' וי"ל[ג] דשואל דעתיה טפי אכלי מאורחים על מנות]: **[תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו.** מרישא דקתני ואם ערבו בני אותה עיר לא יביאו לא מצי למידק דאיכא למימר דלא ערבו הנפקדים[ד]: **פצעילי תמרה.** פ"ה תמריס שאינם מתבשלין באילן לעולם וגודלין אותן מן הדקל ועושין להם חותלות וכונסין[ו] לתוכן ומתבשלות ומצטיינת לר"ש מהו לאכול מהן ביו"ט ולא נהירא דפצעילי תמרה לא משמע הכי אלא פירושו דהוי פגי תמרה שסופן להיות נגמרין ומתוקין יפה יפה ועדיין לא נתבשלו ופוצעין אותם אחת לשנים[ז] בסכין ומעלין אותן לגג ליבשן[ח] ולא הוו כגרוגרות וצמוקין[ט] **ולא דחיינהו בידים** דלא היו לאוין מעולם[י]:

הדרן עלך משילין וסליקא לה מסכת ביצה

נח א מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה יב טוש"ע א"ח סימן תמ סעיף יח:
נט ב מיי' פ"ג מהל' מזיק ומזק ממון הלכה יד [ופ"ז הלכה ה] סמג עשין סו טור ש"ע ח"מ סימן שלג סעיף ו [וסימן שלט סעיף ה ועי' בהג"ה בסימן רלא סעיף ג:]
ס ג מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הלכה יג טוש"ע א"ח סי' תמ סעיף יח:
סא ד ו מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הל' ב סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סימן תמ סעיף ב וסימן תלח סעיף ג:
ה [טוש"ע י"ד סימן לט סעיף יב וש"ך שם]:
סב ז מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שי סעיף ב:

רבינו חננאל

איתמר המפקיד פירות אצל חבירו, רב אמר כרגלי המופקדין אצלו ושמואל כרגלי המפקיד. לימא אדרו לטעמייהו דתנן בב"ק בפרק שור שנגח את הפרה, אם הכניס ברשות, בעל חצר חייב, רבי אומר בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור, ואיתמר אמר רב הונא אמר רב הלכה כחכמים, ושמואל אמר הלכה כרבי, אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לר' עד כאן כו', וכבר פירשנוהו במקומו. והא דתנן אם עירב פירותיו כמוהו, דשמעינן מינה כרגלי המפקיד, אוקמה רב בדיחד להן [קרן זוית] ולא קיבל להיות מופקדין בעליו, לפיכך ברשות בעליו עומדין. **רב חנא בר חנילאי תלא בישרא בעיברא דדשא,** והפקידו אצל בעל הבית בערב יו"ט, ואתא ביו"ט לגבי רב הונא, וא"ל מהו למישקליה ולמיזל היום בתחום שלי, א"ל אי אנת תלית ליה בעיברא דדשא מוכחא מילתא דלא אפקדתיה לגבי מריה דביתא, ואע"ג דאמר רב כרגלי המופקדין אצלו בכי האי גוונא מודי רב דהוא כרגלי המפקיד, ואי אנת אפקדתיה גבייהו ואינהו תלו לא תשקול. ואקשינן וכי האי גוונא אי אינהו תלו, והאמר שמואל שור של פטם כרגלי כל אדם, דכיון דמכרזי עליה כל אדם דעתיה עילויה, וכ"ש זה שכבר קנה. א"ל רבינא לרב אשי ג) ואי הוו איהו תלי שקיל, והא"ר יוחנן הלכה כר' דוסא דאמר הלוקח בהמה מחבירו מעיו"ט אע"פ שלא נתנה לרועה אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי הרועה, ואוקימנא ברועה אחד. א"ל רב אשי לרב כהנא ואי אינהו תלו לא שקיל, והתנן השואל כלי מחבירו מערב יו"ט כרגלי השואל, הנה אע"פ שהן ברשות המשאיל כרגלי השואל הן, ואסיקנא אלא רב הונא הכי קאמר, רב חנא בר חנילאי גברא וטריד בשמעתיה

עין משפט נר מצוה

מוסף רש"י

אם הכניס ברשות בעל החצר חייב. מתנה היא בפרק שור שנגח את הפרה (מז.) בקדל שהכניס קדרותיו וסכרן שורו של בעל הבית או הכניס שורו ונגמו שורו של בעל הבית או הכלמן בהמתו, בעל החצר חייב במקו, דכי אמר ליה עול, עול ואנטר לך קאמר ליה, והוא הדין הכא סתמא בשוק (ב"מ פא:). **רבי אומר לעולם אינו חייב.** דעול ותיב ונטר לך קאמר, וה"ה הכא סתמא בשוק (שם). **שור של פטם.** שמפטם שוויים למכור, **הרי הוא כרגלי כל אדם.** אפילו בן עיר אחרת שבא לכאן ע"י עירוב, מוליכו למקומו, דכיון דאוקמיה לזבוניה, מאתמול אוקמיה ברשותיה דמשן דאמי לאחר חבין ליה (לעיל לח.). **הבהמה והכלים כרגלי הבעלים.** שהשואל או נוקח בהמה או כלים מתכבו ביום טוב, אינו יכול להוליכם אלא למקום שהבעלים הרשומים מותרין ליך שם, ואם עירבו לעפון לא יוליכנו זה לדרום (ערובין צז:) ואם לא ערב יש לה אלים לכל רוח העיר (לעיל לז.) כשם שאין אדם יכול ליכך ביו"ט אלא עד תחום שבת, כך בהמתו אינה יכולה ליכך חוץ לתחום, וכליו נמי אין לו רשות לשגרם חוץ לתחום (האורה ח"א סי' סט). אין משקין ושוחטין. דרך להשקות בהמה לפני שחיטה שתהא נוחה להפשיט (שבת מה:) ולרחמא דמילתא נקט (שם קנז.). **את המדבריות.** הבייתות (שם מה:) שרועות בפסח תמיד ולנות בתוך התחום (שם קנז.). **פצעילי תמרה.** תמריס הנלקטים קודם בישול וכונסין אותם בכלים שעושין מלולבין והן מתבשלות מאליהן, מהו לאכול מהן קודם בישול, מי מודה בהן דמוקצות הן כגרוגרות וצימוקין או לא (שבת מה:).

מוסף תוספות

א. שאומר מנה זו אתן לפלוני ומנה זו לפלוני הרי זה לגביה כמזכה להן. רשב"ם. **ב.** כלי מחבירו בע"ש דאמר ר' יוחנן דהרי הוא כרגלי השואל. **סא. ג.** דדעת המשאיל והשואל בכך. רשב"ם. **ד.** אע"פ שדעת בעל הבית בכך אין דעת הארחים סומכת בכך לפי שאינם יודעים אי זו מנה ייחד לכל אחד ואחד מהם. **ס. ה.** הא עירב אותו שהיו מופקדין אותן מבאין אצלו דכרגליו הן. רשב"ם. **ו.** אותם בסלים שעושין מלולבין והן מתבשלות מאליהן. רש"י **שבת מה:** ד"ה פצעילי. **ז.** מלשון המפצע זתים שהיו מפצענין התמרים כדי להתבשל. רשב"ם. **ח.** ולאחר פצועיהן מתקלקלין, ולפיכך היה סבור לדמותם לגרוגרות וצמוקים, ואפ"ה אמר לי רבי שאין דומין לגרוגרות וצמוקין דהנך מתקלקלים ביותר וחזורין ומשביחין. שם. **ט.** שהיו מתחלה ראויין לאכילה והוא דחה אותם בידים לייבשן ושוב אינן ראויין עד שייבשו. שיטה. **י.** ואיכא דאכיל מינייהו. שם.

ג) ב"ק מז: נט: ב"מ פא:, **ד)** [בבא קמא.], **ה)** לעיל לח., **ו)** [לעיל לז:], **ז)** לעיל לז., **ח)** שבת מה: קנז., **ט)** שבת מה: [תוספתא פ"ד], **י)** שבת מה:,

---

א) ב"מ פא: **ב)** מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה יב טוש"ע א"ח סימן תמ סעיף יח: **ג)** מיי' פ"ג מהל' מזיק ומזק ממון הלכה יד [וסי' ז] סמג עשין סו טור ש"ע ח"מ סימן שלג סעיף ו [וסימן שלט סעיף ה ועי' בהג"ה בסימן רלא סעיף ג:] **ד)** מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הל' ב סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סימן תמ סעיף ב וסימן תלח סעיף ג: **ה)** [טוש"ע י"ד סימן לט סעיף יב וש"ך שם]: **ו)** מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שי סעיף ב:

ג) נראה דל"ל ואי אינהו תלו ליה לא שקיל. **ד)** נראה דרבינו ז"ל ס"ל דכיון דמסח דעתיה מיניה לאסור משום תחומין וכן פי' הרב המאירי ז"ל כשם המפרשים ז"ל ותוי' דכיון על רבינו ז"ל. **ה)** כ"ה גי' הרי"ף ז"ל ועי' בש"ך סימן ל"ט ס"ק ל"ב. **ו)** נראה דהא דקאמר ר' אמי דאין מוקצה לר"ש אלא אם כן זכה להן. תימה ל"ל זכה אפי' בירך חלק כל אחד ואחד נמי מידי דהוה אשואל דאמרינן לעיל (דף לח.) אע"פ שלא נתנו לו אלא ביו"ט וכו' וי"ל דשואל דעתיה טפי אכלי מאורחים על מנות. **ז)** [תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו. מרישא דקתני ואם ערבו בני אותה עיר לא יביאו לא מצי למידק דאיכא למימר דלא ערבו הנפקדים. **ח)** פצעילי תמרה. פ"ה תמריס שאינם מתבשלין באילן לעולם וגודלין אותן מן הדקל ועושין להם חותלות וכונסין לתוכן ומתבשלות ומצטיינת לר"ש מהו לאכול מהן ביו"ט ולא נהירא דפצעילי תמרה לא משמע הכי אלא פירושו דהוי פגי תמרה שסופן להיות נגמרין ומתוקין יפה יפה ועדיין לא נתבשלו ופוצעין אותם אחת לשנים בסכין ומעלין אותן לגג ליבשן ולא הוו כגרוגרות וצמוקין ולא דחיינהו בידים דלא היו לאוין מעולם. **ט)** נראה דל"ל ואי אינהו תלו ליה לא שקיל. **י)** הרב המאירי ז"ל כשם המפרשים ז"ל ותוי' דכיון על רבינו ז"ל. **יא)** כ"ה גי' הרי"ף ז"ל ועי' בש"ך סימן ל"ט ס"ק ל"ב.

מוסף רש"י

אלא גרוגרות וצימוקין בלבד. דלמיגו, דלמיגו בידים ולא מזו הדרן עלך מסכת ביצה (שבת מה:)

אלא גרוגרות וצמוקין בלבד איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצמוקין דמי ואיבעית אימא לדבריו דר"ש קאמר וליה לא ס"ל ואיבעית אימא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אין מוקצה אלא לדידכו אודו לי מיהת היכא דיוצאות ורועות בפסח ונכנסות ברביעה ראשונה דבייתות הן ואמרו ליה רבנן לא מדבריות הן:

אלא גרוגרות וצמוקין. שהן מתחלה ראויין לאכילה והוא דאה אותן בידים להעלותן ליבשן ושוב אינן ראויין עד שייבשו אבל אלו לא דאה אותן בידים ואיכא דאכיל מנייהו הכי. קא סלקא דעתיה מדפריש ליה מילתיה דר"ש אלמא כר"ש ס"ל: איבעית אימא הני. מדבריות שאין נכנסות ליבוש כלל כגרוגרות וצמוקין דמיין שמקצה אותן מאלו בידים: ואיבעיית אימא. אין מוקצה לר"ש קאמר ליה אבל לדידי יש מוקצה: ואב"א. מתני' לדבריהם דרבנן דאית להו מוקצה קאמר להו:

הדרן עלך משילין פירות וסליקא מסכת ביצה

הן. **תוספתא**: מי שזימן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זיכה להן על ידי אחר מנותיהן מערב יום טוב, מה הן מוציאין מבית המשתה חתיכה 6) דקלוסתא וביצה מתובלת, ר' שמעון בן גמליאל אומר מקום שנהגו לחלק אגוזים וקליות בטורלס יוליכו, בניו ובני ביתו קטנים הולכין עמו לבית האבל ולבית המשתה למקום שנהגו, ולא יתן ממנותיו לבנו ולבתו של בעל הבית מפני האיבה. אין חפין ואין מתגרדין 2) ביום טוב אבל מדיחין את הכלים בנתר 3) ושפין כלי כסף בקרקטין. אין חפין את הכלים בנתר ביום טוב, אבל מדיחין אותן במלח ובמורסן בשבת ואין צ"ל ביו"ט. אלו הן מדבריות היוצאות בפסח ונכנסות ברביעה, בייתות כל שלנין בתוך התחום, רבי אומר אילו ואילו שיצאו חוץ לתחום אע"פ שאין נכנסין לתוך התחום אלא משחשכה מותר לשוחטן ביום טוב, ואילו הן מדבריות הרועות באפר לעולם. מיהא שמעינן דכל מידי דחזי לאינש דעתיה עילויה, ואפילו הא דאמר רב נחמן עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה 7) קיימא לן כרבי ותורי דרידיא ותמרי דעסקא באנו למחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון הא בהדיא קיימא לן הלכתא כרבי שמעון, ואף על פי דביום טוב קיימא לן כרבי יהודה, הני מילי כגון נולד ומוקצה מחמת איסורו וכיוצא באלו, אבל הני כולן שרי ביום טוב.

---

6) בתוספתא ספ"ד הגי' חתיכות וגלוסקמא ומלה מתובלת. 2) בתוספתא כאן הגי' ואין מדיחין את הכלים בנתר ביו"ט אבל מדיחין אותן במלח ובמורסן וכו' וע"ע בשבת דף נ' ע"א וכב"י או"ח ס"ס שכ"ג ודו"ק היטב. 3) בתוספתא ספ"ד איתא ואין שפין כלי כסף בקרטעין ומיהו רבינו אשר רבינו אשר כתבו לגמלונקת כ"י ור"ש קיי"ל דשרי דהא בהדיא קיי"ל וכו' ועי' בריב"ף שהביא לדעת רבינו ע"ש היטב.

הדרן עלך משילין פירות וסליקא לה מסכת ביצה

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

*)הַדְּרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְהַדְּרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנַשֵּׁי מִינָּךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינָּן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. **)חֲנִינָא בַּר פָּפָא רָמִי בַּר פָּפָא נַחְמָן בַּר פָּפָא אַחָאי בַּר פָּפָא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָא רַפְרָם בַּר פָּפָא רָכִישׁ בַּר פָּפָא סוּרְחָב בַּר פָּפָא אַדָּא בַּר פָּפָא דָּרוּ בַּר פָּפָא:

הַעֲרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת בֵּיצָה כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהַקִּיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דִּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחְיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוֵּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאָתָבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וְיַקְרֵיהּ, [וַיַּצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מַאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

*) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג,

**) בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.